R. P. RICHARDI ARSDEKIN ... THEOLOGIA TRIPARTITA UNIVERSA COMPLECTENS...

TOMUS TERTIUS.

R.P. RICHARDI ARSDEKIN

Soc. Iesu Sac. Theol. Professoris.

APPARATUS

DOCTRINÆ SACRÆ

COMPLECTENS MATERIAM ET FORMAM EXPEDITAM, PRO QUAVIS DICTIONE, CONCIONE, ET TOTA CATECHESI PER EXQUISITAM EXPOSITIONEM, ET SELECTISSIMA EXEMPLA: CUM PRAXI SOLIDA ASSISTENDI PER OMNIA ÆGRIS, ET SANIS: AC DOCUMENTIS PARTICULARIBUS PRO QUOLIBET HOMINUM STATU: PRO IPSIUS SACERDOTIS VITA ET CONVERSATIONE: PRO RITIBUS SINGULORUM SACRAMENTORUM: ET PRO QUACUNQUE FUNCTIONE *Missionarii Apostolici ac Curatoris animarum.*

Editio ad minus 7. vel 8. nunc plurimum locupletata, *juxta Indicem sequentem.*

ANTVERPIÆ,
Apud Michaelem Knobbaert, sub signo S. Petri, Anno 1686.
Cum Gratia & Privilegio.

INDEX GENERALIS

Titulorum Præcipuorum hujus Tomi Tertii, cum Augmentis novis & multiplicibus in decursu hujus Editionis.

PARS PRIMA

APPARATUS

ET PRAXIS

FORMÆ

PRO

DOCTRINA SACRA

In Concione proponenda.

CAPUT I.

Praxis pro artificio Memoriæ, & dispositione Dictionis.

1. Consultum est, si otium suppetat, præsertim pro incipientibus, totam Dictionem scripto deducere, & in tria aut plura puncta dividere: & memoriæ causâ singula puncta concludere cum aliqua Sententiâ quæ habeat aliquam connexionem cum initio puncti sequentis.

Pro Concionatore impedito, aut multum exercitato, necesse est puncta saltem summatim annotare, scribendo breviter præcipua capita & membra sui discursus; ut est sententia, exemplum, similitudo, & scopus sive fructus ad quem intendit Auditores permovere.

2. Artificium autem memoriæ consistit in Imagine quadam rei dicendæ certo loco per imaginationem constituenda, quæ dum recolitur, materiam, cum qua similitudinem habet, facile in memoriam reducit. Exempli gratiâ: Concipis Aulam aliquam cujus omnes partes, & partium ordinem optimè notum & perspectum habes. Si prima pars tuæ dictionis agat v.g. de Navigatione hujus vitæ ad portum salutis æternæ, ponis per Imaginationem in primo loco istius Aulæ, Anchoram è tenui filo pendulam, ut eâ cognitâ, materia tua quæ est de navigatione, memoriæ occurrat. Si secunda pars sit v.g. de Militia hominis contra tentationes mundi, pro ea secundo loco statuis militem Gladium vibrantem. Si tertia pars sit, de Victoria tentationum, tertio loco appendis Coronam: & sic pro reliqua materia, apponenda est Imago aut signum, quod judicas maximè idoneum ad suscitandum vivam sequentis materiæ memoriam. Et ideo utendum est Imaginibus vividis, & aliquid agentibus, quæ possint animum tuum vivaciter ferire.

3. Alia praxis est, In Margine dictionis descriptæ, quinque aut sex locis appingere quales dixi notas, cum diversis materiæ partibus connexas; aut, quod facilius est: Vocabula diversa in margine scribere, quæ ordinem, & diversitatem materiæ significent. Possuntque ea Vocabula in unam sententiam, aut versum redigi, ut, sicubi memoria fallat, sententia illa iudicet quousque ventum sit, & quid sequi debeat. Exemplum talis Versus aut sententiæ sit, si disposuisti materiam de Humilitatis præstantia:

& illa v. g. fuerit 1. quam Deo grata, 2. quam homini jucunda, 3. quam utilis saluti æternæ: Redigas puncta illa ad unum brevem versiculum, aut sententiam v. g *Grata Deo, jucunda homini, portusque salutis*: aut ad quamcumque idoneam simili ordine familiarem tibi sententiam: & sic in quavis materia. Inde experieris à decursu materiæ præparatæ memoriam non facile aberraturam.

4. Si plura Nomina propria certo ordine cupias retinere, redigantur ad Voculam unicam, in qua tantum litteræ primæ singulorum Nominum suo ordine contineantur. Exempli gratiâ, ut retineantur Nomina & ordo Partium præcipuarum S. Scripturæ, reducuntur ad hoc breve vocabulũ *GELVNDE*: G. Genesis, E. Exodus, L. Leviticus, Nu. Numerorum, D. Deuteronomium, E. Euangelia Christi quatuor.

Sed quid si quis, fallēte, aut turbata in dictione memoriâ, nihil omnino meminerit eorũ quæ ad dicendum paravit? Remedium occurrendi tali accidenti præcipuum erit, paratum antea semper habere Locum unum communem ad quem possit ex tempore recurrere. Talis præcipuè locus esse, poterit de *Gloriæ cælestis* felicitate, æternitate, possessione omnis boni jucundi, utilis, honesti, & carentia omnis Mali omnium sensuum qui continentur hoc versiculo, *Gustus, odoratus, auditus, visio tactus*, ut infra v. Gloria. Vel de *Inferni pœnis* æternis singulorum istorum quinque sensuum: quæ duo possunt ferè cum quacunque materia connecti; sin minus, melius est carere connexione, quam omni dictione, ex duobus autem malis minus est eligendum.

CAPUT II.

Pro Voce.

1. CUrandum ut vox accommodetur loco, ut in parvo non sit nimis alta, aut in magno nimis demissa, utrumque displicet.

2. Si vox nativa sit imbecillior, oportet rarò assurgere, aut affectui violento indulgere, sed familiari tono oratio varianda est.

3. In exordio utendum voce clarâ, & æquabili, sed sine affectatione, aut cantillatione. In Narratione magis attollitur & variatur. In Confirmatione fit acrior, & incitatior, docendo, interrogando, disputando, increpando, ad varios affectus vocem inflectendo, quantum vires ac materia patietur.

4. Epilogus si instituatur ad precandum, vel placandum, vox sit suavis, & lenis. Ad miserandum flexanimis. Ad letandum plena & sonora. Ad hortandum aut terrendum concitatior esse debet.

5. Ut hanc vocis varietatem discas & exerceas, optimum est consulere ipsam naturam, & observare quo tono passim utantur homines dum irascuntur, dum rogant, dum dolent, dum lætantur &c. & quæ magis placent, tuæ voci quantum fieri potest accommodare.

6. Maximâ dictionis parte consultum est uti voce mediâ, ac moderatâ, sic facilius dabitur ascensus, descensus, ac vocis mutatio; nunquam enim in eodem tono diu persistendum est, sed observanda sedulò crebra vocis mutatio, ut evitetur monotoniæ vitium ingratissimum.

7. Porrò hæc summatim observanda. Ut caveatur nimia tarditas, quæ dictionem reddit languidam: Nec minus cavenda nimia linguæ volubilitas, quæ verba truncat, & confundit ne singuli sensus debitè intelligantur. Curandumquoque diligenter ut ultimæ syllabæ exprimantur, quæ à multis absorbentur,

bentur, aut indecorè conglobantur.

8. Denique ad evitandam confusionem, singulos sensus dicendo interpungat, & in fine periodi semper modicè respiret, & spiritum colligat, ac vocem mutet: quod plurimum & dicentem reficiet, & audientem afficiet.

CAPUT III.

Pro Gestu.

GEstus, vox quædam est totius corporis, ideoque pro gestu moderando accomodari possunt ea quæ de voce diximus.

1. In principio dictionis stet erectus & immotus, spectet modestè Auditores, manus in pulpitum protendat, ordiatur modestè auditoribus honorem, de more cum quadam corporis inclinatione, exhibendo. Manus autem non nisi leniter, ac paululum ultra sinum protendat, oculis manum, ac gestum sequentibus.

2. Gestum non semper ad unam partem, sed nunc ad hos, nunc ad illos dirigat, tum ad gratam varietatem, tum ut Orator à pluribus videri, & audiri possit.

3. In Narratione adhibendus gestus liberior: in Confirmatione acrior & pugnacior: in Epilogo vehementior, & accommodatus affectibus, de quibus infra.

4. Vultus quoque, oculus, & aspectus nunc sit erectus & alacer, nunc demissus & tristis, pro rerum varietate.

5. Uti cavenda est gestuum nimia lenitudo & tarditas, ita etiam nimia celeritas, aut levis gesticulatio; aut etiam nimia vastitas, quâ manus ultra humeros, & caput attollatur.

6. In supplicando, utraque manus protensa vel attollenda, vel submittenda est, quod etiam fieri potest manibus junctis instar orantis

7. In aversando, aut negando, capite ad dextram partem converso, & manibus ad sinistram, rem quasi à se propellet. Vel etiam capite leniter concusso per modum renuentis.

8. Interrogabit, manu paululum elevatâ, & ad seipsum conversâ. Instabit vehementius, summo indice manus sinistræ apprehenso, & nonnihil concusso: nec desunt gestus alii.

9. Demonstrando seipsum, manum vel dexterâ, vel utramque ad pectus suum converiet. Demonstrabit res alias, manu plerumque protensâ, & sursum, vel deorsum, vel aliò conversâ, prout est supra, vel infra situs rei quam cupit designare: rarò id solo digito faciet.

10. Timorem exprimet, manu dexterâ pectori applicata.

11. Irascetur, pugno compresso, voce & vultu aspero: pulpitum manu, vel terram pede percutiendo: sed bene cavendum ne percussio illa sit nimis crebra.

12. Pœnitebit, digitis pressis, & pectori admotis. Dolebit verò manibus inter se complicatis, vel utrimque deorsim dejectis, & expansis.

13. Vocabit, aut sibi sistet alium, manu sursum elevatâ, & ad se inflexa. Dimittet, aut repellet, manu aversâ cum digitis explicatis. Minabitur, indice erecto, & concusso. Alios denique affectus exprimet eo manus, oculi, capitis, aut aliorum membrorum motu, quem observabit ex impetu naturæ inter homines benè moratos decorè exerceri, modò vitet sequentia.

14. Cavebit ne sit nimis diuturna omnium gestuum intermissio; & è contra, ne gestus idem, præsertim in eadem sententia aut periodo, nimis sæpe repetatur.

15. Solâ sinistrâ rarissimè gestus exhibendus: non rarò tamen in gestu formando sinistra dexteræ sociari poterit, ut cum ostenditur rerum multitudo, aut magnitudo: vel quando ad summos affectus ascenditur, in quibus quasi totus Orator abripi videtur.

16. In fine debet ordinariè, uti vox & dictio, ita gestus esse vivacior & vehementi-

or.

or, ut Orator affectum quem intendit, altius infixum relinquat; si tamen, uti in meditatione, ad tristitiam, metum, aut compassionem oratio dirigatur, gestu etiam leniori, ac tardiori dictio absolvetur.

CAPUT IV.

Pro Exordio dictionis formando, & efferendo notanda.

1. IN Exordio Auditor debet reddi benevolus, attentus, docilis. Hæc fient, *à persona Dicentis*, commemorando animum & affectum suum pro salute, utilitate, aut profectu Auditorũ. Vel *à materia* ostendendo rẽ ipsã de qua dicet, esse necessariã, utilẽ, aut præsenti tempori multum idoneam. Docilis erit auditor, si materia tractanda clarè proponatur, & in sua membra vel puncta distinctè dividatur, indicando, quid primo, quid secundo, quid tertio loco dicere intendat. Et hæc erit *Propositio* rei dicendæ, quæ in fine exordii locari solet.

2. Desumi potest Exordium, ab aliqua sententia Authoris sacri, aut etiam profani. Vel à Proverbio, Vel à similitudine, Vel ab Historia evangelica, aut aliâ quæ avidè audiatur. Quandoque etiam proponitur quæstio, aut problema, de quo quasi varia auditorum sententia exquiratur, & cui tandem inopinata responsio depromatur.

3. Vitanda autem sunt exordia nimis communia, nimis prolixa, & nimis longè extra materiam quæsita.

CAPUT V.

Pro Narratione

1. DEbet narratio esse clara, brevis, & ordinata, ut nempe res eo ordine narrentur quo gestæ, aut dictæ fuerint.

2. Concilianda est narrationi vita, v.g. interrogando quid hic factum, quid responsum putatis? quid vos hic ageretis? Audite quid sequatur, &c.

3. Sic narranda est res præterita, ac si in præsenti, & coram ageretur. Ad hoc juvat uti verbis præsentis temporis: magis enim movet narratio Christi quasi ante oculos actu patientis, quam si tantum dicas talia olim passum fuisse.

4. Cavendum ne bis, aut sæpius in narrationis decursu idem repetatur.

5. Cavenda etiam crebra digressio ad alia extra rem gestam, aut longæ parentheses, quæ seriem interrumpunt.

6. Affectus, etsi breviter misceri possint, non debent tamen in narratione esse nimis frequentes, sed magis pro confirmatione & epilogo reservari.

CAPUT VI.

Pro Confirmatione, ejusque amplificatione, & ornatu Dictionis.

1. IN Confirmatione quæruntur argumenta ad suadendum virtutem, vel dissuadendum vitium, aut aliud quod sibi Orator tractandum proposuit. Argumenta hæc primò summatim excogitanda, colligenda, & annotanda: postea fusius deducenda, amplificanda, & exornanda.

2. Pro inventione argumentorum sive discursuum, inspiciendus est Apparatus materiæ quem ordine alphabetico infra tradimus. Deinde ad istius, vel alterius materiæ amplificationem, & ornatum, considerari poterunt Loci topici, sive sedes argumentorum, quibus quævis materia deduci & inculcari potest. Exempli gratiâ, si de Charitate agatur (idem est de cæteris) expendi poterit locus à Definitione: Quid est Charitas? est unio animæ cum Deo, quanti momenti est illa unio, quam jucunda, quam utilis, quam honorabilis, ideoque omni labore comparanda; 2. Locus à partium enume-

enumeratione: Charitas alia est interna affectuum, alia externa operum; alia erga Deum, alia erga proximum propter Deum. 3. Locus à Genere: Si omnis virtus amanda est, ut justitia, temperantia, continentia, humilitas, mansuetudo, fides, spes &c. quanto magis Charitas quæ est suprema, & Regina omnium virtutum. 4. Locus à Simili: Sicut elementum non potest requiescere nisi in suo centro, ignis in cælo, lapis in terra, ita anima in sola charitate & unione cum Deo requiem habet. 5. Locus à Dissimili: Sicut separatio membri à corpore est violenta, ita animæ à charitate Dei. Locus à Contrario: Si odium & aversio à Deo summum sit hominis malum, sic debet amor Dei summum esse hominis bonum. 6. Locus ab Adjunctis est in quo considerantur omnes circumstantiæ cum re conjunctæ, ut locus, tempus, actus & modus, & finis quo res exercetur &c. quæ continentur hoc versu; *Quis, quid, ubi &c.* quem infra explicamus in exemplo Dictionis ex Apparatu formandæ. 7. Locus est à Causis, in quo res comprobatur, vel improbatur à sua Causa materiali, aut formali qua constat, à finali ad quam dirigitur, ab exemplari cui assimilatur. 8. Locus ab Effectis, sive effectibus bonis, aut malis, qui rem faciunt amore, aut odio dignam, uti quod Charitas faciat hominem filium Dei, hæredem cæli, pium, benignum, patientem, Deo & hominibus acceptum. 9. Locus à Comparatione, sive à majori, minori, & paritate rationis. Ut, si sponsa gaudet connubio cum nobilissimo sponso, qui tantum est creatura; quantò magis gaudere debet anima per charitatem uniri Deo, qui est omnium Creator. Et hic locus ad amplificandum latissimè patet. Uti & locus ab Authoritate, Testimonio, & Exemplis, quæ infra in *Apparatu* latius deducimus.

Pro Exornatione dictionis, faciunt Tropi, & Figuræ sive verborum, sive sententiarum, per quas sermoni varietas, copia, & elegantia conciliatur. Præcipuas hic recensebimus, ut Orator, non omnes simul, sed modò has, modò illas, instar condimenti, Dictioni aspergat, prout materiæ suæ convenire judicabit. Tales Tropi in Verbis sunt Metaphora, Synecdoche, Metonomia, Antonomasia, Onomatopæia, Catachresis, Metalepsis. In *Oratione* sunt, Allegoria, periphrasis, hyperbaton, hyperbole.

Ex Figuris præcipuæ sunt, Repetitio, Conversio, Complexio, Gradatio. Item, Similiter cadens, Contrapositum, Commutatio.

Figuræ quæ non in Vocibus, sed integris Sententiis usû habere possunt præcipuæ sunt, Interrogatio, Responsio, Subjectio, Occupatio, Correctio, Dubitatio, Prosopopeia, Apostrophe, Hypotiposis, Sustentatio, Prætermissio, Ironia, Permissio, Deprecatio, Exclamatio

Modum quo hæ Figuræ, aut Tropi in oratione formantur, si non meminerit Orator, consultum est ut ex Rhetorica eum recolat, & singulorum exempla præcipua hic infra dabimus post Materiæ Apparatum alphabeticum.

CAPUT VII.

Pro Dictionis Epilogo, sive Peroratione.

1. ARs quæ tradita est pro Confirmatione amplificanda, & exornanda, valet etiam pro Peroratione formanda. Imo hic potissimum omnes eloquentiæ fontes & affectus exprimendi erunt, ut Auditori motum quem intendit Orator impressum relinquat.

2. In hunc finem debet ipse Orator dicendo ostendere se penitus permotum esse. Nihil enim incendit, nisi ipsum prius incensum fuerit. Uti Cicero perorando pro commiseratione erga Milonem, profitebatur se non posse lachrymas continere.

3. Conficitur autem Peroratio magna parte, ex brevi enumeratione argumentorum quibus in tota oratione rem à se intentâ

Orator probavit, ea animis Auditorum altius ac vehementius inculcando, hoc fere modo: Si jam ostenderimus quam sit virtus Charitatis jucunda, quia hominem Deo conjungit; quam sit utilis, quia reddit regni cœlestis hæredem: quam sit necessaria, quia sine ea anima à Deo perpetuo separatur &c. quis eam totis viribus non quærat, & complectatur.

4. Hæc autem Enumeratio argumentorum non debet esse simplex & jejuna repetitio, sed novis subinde sententiis, ac figuris cum pondere inspersa, ac variata. Cavendum tamen ex altera parte, ne argumenta illa iterùm prolixè deducantur; sed compendio absoluantur, sic enim non esset enumeratio, sed potius altera oratio.

Consultum autem est, ut claudatur oratio per aliquam brevem, ac neruosam sententiam, quæ menti ac memoriæ Auditorum quasi aculeum infixum relinquat, ut est illa S. Bernardi de mala conscientia peccatoris: *Manet anxietas non relictura, Fugit voluptas non reditura*

SUMMULA SEQUENTIUM PRO PRAXI EXPEDITA INVENTIONIS MATERIÆ.

PRimò, Sequitur hic Apparatus Materiæ, ex sacris potissimum Litteris ordine alphabetico breviter & commode digestæ.

Secundò, Sequitur brevis Index ejusdem Apparatus, ad quem facile recurritur.

Tertiò, Postea sequuntur Puncta disposita per omnes Dominicas & Festa ex eodem Apparatu, & aliis quæ adducuntur in *Catechesi* nec non *Controversiis*, ceterisque materiis quæ supra in *Theologia* Tripartita pertractantur.

Quartò, Traduntur partes singulæ Doctrinæ Christianæ selectis Exemplis ac Documentis illustratæ; quibus succedunt alia ad Functiones sacras pertinentia.

NOTA.

IN hac Editione varia accedunt *Additamenta*, Sententiæ selectæ, Conceptus novi, & exquisiti ad singulos Alphabeti sequentes Titulos, ad singulas Dominicas, Festa, Catechesim &c. Hæ Sententiæ, ac Conceptus adjecti facile ingentem præbebunt Materiæ Copiam, ornatum, acumen, ac varietatem: præsertim si latius deducantur juxta praxim Sententiæ deducendæ post finem sequentis Alphabeti infra §. 2.

APPA-

PARS SECUNDA
APPARATUS MATERIÆ AD DOCTRINAM SACRAM

Ex sacris Litteris ac Patrum conceptibus praecipuè depromptus.

Nota primò, Excogitatum esse à me hunc brevem & commodissimum Materiæ Apparatum præcipuè in gratiam Missionariorū, quibus ad doctrinam sacram variis locis prædicandam, præter sacras Litteras pauci sunt ad manum libri: vel etiam in gratiam aliorum, quibus si non desint libri, otium tamen deest ad prolixam plurium voluminum investigationem: quibus nihil gratius esse solet, quàm si in modico spatio multùm aptæ materiæ collectum inveniant, quam facilè possint deducere, & suo usui accommodare.

Nota secundò, In hoc Apparatu potissimum contineri selectissima Exempla, Comparationes, ac Similitudines ad idoneos Titulos alphabetì ordine redacta, ac singulos titulos in varia puncta distribui, ad meliorem Dictionis formandæ ordinem ac varietatem. Nulla enim alia est materia, quæ commodius possit pro Dictione in varia membra cum ornatu dilatari, aut facilius memoriâ retineri, aut utilius ad Auditorem permovendum accommodari, quam similitudines, comparationes, exempla, ut testatur tritum axioma, Verba movent, exempla trahunt. *His ad communem captum maximè accommodatis, & rudes optimè instituuntur, & eruditi plurimum delectantur, dummodò solida sint, & sacrarum Litterarum authoritate nitantur, qualia sunt illa, quæ in hoc Apparatu assignantur, quæ, ubi opus erit, ex citatis Scripturæ locis fusiùs deduci poterunt.*

Nota tertiò, Praxim ex hoc Apparatu conficiendi integras Dictiones per totum annum, infrà assignari in fine, cum applicatione materiæ ad certa puncta per totius Anni Euangelia.

Ad extremum observa, dum ex his Titulis pro tuo conceptu materiam uberiorem inquiris, si contingat illam sub uno Titulo non reperiri, legendum esse Indicem, & quærendum alium titulum significatione similem, aut etiam contrarium: exempli causâ, si non inveniatur Charitas, *vide* Amor: *si non reperiatur,* Amor, *vide* Odium, *& sic de cæteris: quæ omnia tibi frequenti usu & propriâ observatione magis innotescent, observatâ præsertim Praxi in hujus Apparatus calce assignata.*

A

ABNEGATIO.

Qui cupit servire Christo debet abnegare mundum, & omnia quæ in mundo sunt. Patet ex verbis Christi *Luc.* 14. Qui non renunciat omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus. Exemplum est in duodecim Apostolis qui relictis omnibus, bonis, parentibus, amicis, secuti sunt Christum, & ejus

ejus doctrinam. Sed ecce quantum abnegantibus promissum præmium: Centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis. *Matth.* 19. *v.* 27. Hæc est liberalis Christi promissio, quæ Claustra tot Religiosis, & Cœlum tot Sanctis implevit.

Post hæc, S. Bartholomæo Apostolo Evangelium prædicante, Polemus Rex Indiæ potentissimus ad fidem Christi conversus & Baptizatus, relicto Imperio amplissimo, & suâ patria, & omnibus amicis, S. Bartholomæo, quocumque pergeret, constanter adhæsit, & maluit esse pauper Apostoli discipulus, quam dives Indiæ Dominus. *In vita S. Bartholomæi per Abdiam.* Gallicanus Dux supremus Romani exercitus post ingentes victorias, & Imperatoris filiam nomine Constantiam in uxorem oblatam, abnegato omni honore, & opibus, & Imperatoris filiâ, humilem & pauperem pro Christo vitam suscepit, clariorem de se, quam de hostibus victoriam reportans. *In vita SS. Ioannis & Pauli.*

Alexius nobilis Romani Euphemiani filius, ut rebus omnibus nudatus, Christum nudum sequeretur, primâ nocte nuptiarum abnegavit ditissimam sponsam, & domum paternam, & post multam peregrinationem, tanquam pauper & ignotus delituit per multos annos in angulo domus paternæ, donec post obitum divino monitu à suo parente, & à Pontifice Romano cum ingenti stupore agnitus, & summo in honore habitus fuit, *ita Metaphrastes, & alii in ejus vita.*

Abneganda est etiam propria voluntas Matth. 16. Si quis vult venire post me abneget semetipsum. Exemplum dedit Christus in horto dicens: Pater, non mea sed tua voluntas fiat. Et S. Paulus à Christo vocatus, nullâ carnis aut sanguinis, nullâ propriæ voluntatis habitâ ratione statim respondit, Domine quid me vis facere?

Abneganda sunt vitia, & cupiditas rerum temporalium. Abnegantes impietatem & sæcularia desideria sobriè, justè, & piè vivamus in hoc sæculo. 2. *Tim.* 3. Nempe sobriè erga nos, justè erga proximum, piè erga Deum. Exemplum est in primis Ecclesiæ Christianis, qui nihil suum esse dicebant, sed deponebant bona sua ad pedes Apostolorum, ut omnibus essent communia. *Act.* 4. *v.* 33. E contrario Ananias cum Sapphira uxore, quia pecuniæ, quam Deo devoverunt, partem posteà abscondeunt, subitaneâ morte à Domino puniti fuerunt, *Act.* 5. Abraham à Deo vocatus, statim exivit de terra sua, & de cognatione sua, & de domo Patris sui: & ideò Deus benedixit ei, & multiplicavit semen ejus, sicut stellas cæli &c. *Gen.* 12. Et iterùm abnegavit Abraham amorem paternum erga filium suum primogenitum Isaac, quando Deo jubente ascendit in montem cum gladio & igne ut filium suum Domino immolaret, & in holocaustum offerret. *Gen.* 22. Job omnium bonorum, quæ habuit affectum abnegavit dicens, Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum. *Iob.* 1. *v.* 21. Christus Dominus cæli & terræ, cum esset dives, factus est pro nobis egenus, & nudus in cruce mortuus nō habuit ubi caput reclinaret. *Matth.* 27. *Luc.* 23.

Sicut athleta qui in stadio currit, debet omnia impedimenta abjicere, ita nos ut perveniamus ad bravium vitæ æternæ debemus mundi bona abnegare, juxta Apostolum 1. *ad Cor.* 9. Omnis qui in agone contendit ab omnibus se abstinet, & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.

Ex BREVIARIO, habetur exemplum S Francisci, qui pro Christo omnia abjecit usque ad calceos, 4. *Oct.* S. Antonii, qui omnia deseruit usque ad speluncam, 17. *Ian.* S. Bartholomæus omnia exuit usque ad pellem vivo detractam, alii Martyres usque ad sanguinem & vitam.

Vide *Abstinentia. Amor Dei, Humilitas.* A contrario, vide infra *Avaritia, Luxuria, Superbia.*

De Abnegatione per Vota Religiosa, vide supra *Tom.* 2. *part.* 2. *pag.* 113. Et Controversias de ea supra *Tom.* 1. *tract.* 2. *pag.* 140.

SEN-

Sententiæ selectæ, ac Conceptus alii de Abnegatione.

Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. *Mat.* 2.

Omnes qui reliquerit domum vel fratres &c. centuplum accipiet & vitam æternam possidebit. *Math.* 19.

Nolite confirmari huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri. *ad Rom.* 12.

Quicunque voluerit esse amicus hujus sæculi, inimicus Dei constituitur. *Iacob.* 4.

Qui utuntur hoc sæculo, sint tanquam si non utantur. *ad Cor.* 1. *cap.* 7.

PATRES. Sunt quidam qui sua facilius pauperibus tribuunt, quam ut ipsi pauperes Dei fiat. *S. Augustinus.*

Multi divitias relinquentes vitia sua non relinquunt. *S. Hyeronimus.*

Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit. *Idem.*

Nudum Christum, nudam Christi crucem, nudus sequere. *Idem.*

Deus magis quærit animas credentium quàm opes. *Idem.*

Is non renunciat mundum quem terrenæ possessionis delectat ambitio. *S. Ambrosius.*

Multa relinquit qui desideria renunciat. *S Gregorius.*

Cor pensat Deus, non substantiam. *Idem.*

Regnum Dei tantum valet, quantum habes. *Idem.*

Longè à Deo est animus, cui adhuc hæc vita dulcescit. *S. Isidorus.*

Semper dives est Christiana paupertas. *Leo Papa serm.* 4. *de quadrag.*

Cui cum paupertate benè convenit dives est. *S. Oregor in. Ezech.* 6.

Parum eget qui parum cupit. *Socrates apud Laërtium.*

Panem & aquam natura desiderat, nemo ad hæc pauper est. *Seneca Epist.* 23.

Qui ad paupertatem sua sponte descendit, præoccupat tela fortunæ. *Idem epist.* 19.

Scire uti paupertate maxima fælicitas est. *Idem, de moribus.*

Non est in paupertate vitium, sed in paupere. *Idem de remed fortunæ.*

EXEMPLA PROFANA, sapientium & fortium virorum qui mundum abnegarunt.

Socrates Philosophorum Princeps, pauper semper, nudis pedibus, sordido palliolo mundi opes & honores contempsit.

Diogines suo dolio contentus, cavis manibus sibi aquam hauriebat: Hunc intuitus Alexander dixit, si Rex non esset, se optare Dioginem esse.

De Ducibus aliquot Romanis sic scribit *Claudianus* in 4. Honorii consulatu.

Pauper erat Curius, Reges dum vinceret armis:
Pauper Fabricius, Pyrrhi dũ sperneret aurũ:
Sordida Serranus flexit Dictator aratra.

Hinc adag. Fortior est qui se, quam qui fortissima vincit Mænia.

ABSTINENTIA. JEJUNIUM.

Abstinere dicitur primò, qui usum alicujus rei à se rejicit: Secundò, qui rei noxiæ affectum & desiderium in se cohibet & refrænat. Hoc modo Tobias docuit filium suum, *Ab infantia timere Deum*, *& abstinere ab omni peccato.* Tobiæ 1.

Abstinentia ciborum à Deo præcepta est ad obedientiam, ad meritum, ad virtutis exercitium; In paradiso præcepit Adamo ut à fructu arboris scientiæ boni & mali abstineret. *Gen.* 2. Filiis Israël varia ciborum genera à Deo interdicta fuerunt, *Levitici* 11. Uxori Manuæ concepturæ Sampsonem Angelus abstinentiam indixit, *Iudic.* 3. Eleazarus ætate grandis & venerabilis maluit occidi quam carnem vetitam manducare, aut cum aliorum scandalo id simulare. 2. *Machab.* 6. Septem fratres Machabæi elegerunt potiùs per varios cruciatus mortem sustinere, quam esau carnis se contaminare. 2. *Math.* 7.

Abstinentia mentem illustrat, & sapientiam confert.

confert. Moyses postquam 40. à cibo abstinuit, meruit à Deo in monte Sinai accipere Legem populo explicandam, *Exodi* 24. Danieli propter singularem abstinentiæ amorem ostendit Deus visiones cœlestes. *Daniel* 12. Imò post jejunium eidem revelatum est mysterium Incarnationis, *Dan.*9. Quia Anna Prophetissa serviebat Domino die ac nocte in jejunio & orationibus, meruit in templo de Christo prophetare, *Luca* 20. Eodem spectat exemplum Joannis Baptistæ Præcursoris & præconis Christi, cujus cibus tantùm erant locustæ, & mel sylvestre, *Math.* 11.

Abstinentia à carnibus hominibus religiosis, & piè viventibus maximè propria. Dominus ipse Danieli per Habacuc pulmentum & panes, non verò carnes transmisit, *Daniel* 14. Uxor Jeroboam ad Prophetam Achiam panem & mel, non autem carnes attulisse legitur, 3. *Reg.* 13. Christus sæpiùs multiplicavit panes & pisces, carnes nunquam, *Math.* 14. *Marc.* 6. *Ioan.*6. Salvatorem nostrum non legimus comedisse carnes, nisi in Agno Paschali, piscibus verò in alimentum sæpiùs usum esse patet. *Luc.* 24. *Ioan.* 21.

Abstinentia sive jejunium confert victoriam contra hostes tam animæ, quàm corporis. Christus cum dæmone præliaturus 40. diebus jejunavit, & in tribus quas opposuit tentationibus illum debellavit, *Math.* 4. Josaphat Rex Juda jejunavit ipse, & aliis jejunium indixit, atque ita victoriam de hostibus obtinuit, 2. *Paral.* 20. Postquam Judith diuturnum jejunium & orationem præmisit, præclaram de Holoferne victoriam reportavit, *Iudith* 8.*&* 13. Filii Israël bis debellati, postea ad jejunium confugerunt, & de filiis Beniamin triumpharunt, *Iudicum* 20. Iterùm debellantur filii Israël à Philistæis, 1. *Reg.* 4. Sed postquam fleverunt & jejunaverunt victoriam obtinuerunt, 1 *Reg.* 7. A contrario, quia Jonathas contra præceptum patris comedit favum mellis, Israelitæ ab hostibus profligantur, 1 *Reg.* 14. Et in deserto cæpit populus manducare & bibere, & ira Dei descendit super eos.

Iejunio cum oratione Deus ad largiendam gratiam & misericordiam maximè movetur. Et ideò dicitur *Tobiæ* 10. Bona est oratio cum jejunio. Sic Esther misericordiam populo suo petitura ab Assuero, jejunavit cum ancillis suis & Mardochæo, *Esther* 4. Dominus Achab pœnam comminatus fuit, sed propter jejunium quo se humiliavit eam temperavit. 3. *Reg.* 21. Ninivitarum civitas intra quadraginta dies subvertenda fuit, sed propter jejunium quo se Ninivitæ omnes à minimo usque ad maximum afflixerunt Deus illis pepercit, & pœnam remisit, *Iona* 3.

SICUT Naves leviores facilius mare percurrunt, & nimis onustæ submerguntur; ita abstinentia reddit hominem expeditum ut facile currat per viam salutis & mandatorum Dei, crapula autem in barathrum demergit. Et sicut in tempestate nautæ exonerant navem, ita in tentatione faciendum per abstinentiam.

Sicut Febres, & alii morbi corporis curantur per cibi & potus abstinentiam, simili etiam modo curandi sunt morbi animi ut libido, ira, gula *&c. Mar.* 9. Hoc genus dæmoniorum non ejicitur nisi in oratione & jejunio. Abstinentia enim optima est animæ medicina. Hinc Augustinus: Hoc me docuisti Deus, ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. *Lib* 10. *Conf. c.* 11.

Sicut Equis fræna sunt imponenda, ne nos præcipites agant; sic corpora nostra jejuniis & vigiliis sunt refrænanda, ne animam per vitiorum præcipitia abducanr.

Sicut in Navibus sentina sæpius est exhaurienda, ita corporibus nostris sæpe subducendus est cibus & potus, ne in vitiorum sentina putrescant.

Sicut contra Incendium aut ollam nimis ebullientem ligna foco subtrahimus, sic contra ardorem carnis, tumorem superbiæ, ac dæmonis, oportet per abstinentiam subtrahere fundamenta & alimenta vitiorum.

Nam

Nam de satana dicitur, *Iob* 41.. Halitus ejus prunas ardere facit.

Sicut nullum Castrum est adeò forte, ut si rebellet non possit jejunio expugnari excludendo illi alimenta, sic quando corpus rebellat spiritui & rationi, optimè potest spiritus corpus sibi per abstinentiam, subjugare.

Non tantum Corpus, sed etiã Anima debet abstinere, & sobria esse. Quid enim juvat Currum levem & agilem esse, si Auriga insaniat? Quid prodest navis solida & expedita, si ebrius sit navis gubernator?

Qui à cibis abstinent, & mala agunt dæmones imitantur, quibus culpa adest, & cibus deest. *S. Isidorus.*

Vide ex BREVIARIO, effectus eximiòs jejunii & abstinentiæ, Dominica 3. Adventus *Lect.* 4. 5. Domin. 4. Quadrag. l. 4. 5. Domin. 4. Sep.t l. 5. 6. Domin. 3. Novemb. l. 2. 3. 4. 5. 6. Jejunium confert formæ præstantiam in Daniele, Juditth &c. Dom. 3. Novem l. 2. 3. 4. 5. 6. Abstinentia facit longævos in festo S. Pauli Erem. 15. *Ianuar.* l. 4. & festo S. Antonii 17. *Ian.* l. 5. Vide *Ebrietas. Gula.*

Vide Controversias de Jejunio sup. *Tom.* 1, *pag.* 128. Et Quæst. Theol. *Tom.* 2. *Tract.* 5. *cap.* 2.

Sententiæ selectæ de Abstinentia.

Regnum Dei non est esca & potus, sed justitia & pax, & gaudium in Spiritu sancto: Sobriè, justè, & piè vivamus in hoc sæculo. *ad Titum* 2.

Omnis qui in agone contendit, omnibus se abstinet. 1. *Corinth.* 2.

Qui abstinens est, adjiciet ad vitam *Ecclesiast.* 37.

Is qui manducat, non manducantem non spernat. *ad Romanos* 14,

Nos autẽ qui Dei sumus, sobrii sumus. *ad Thessalon.* 5.

Fratres sobrii estote & vigilate, quia adversarius vester diabolus tamquam Leo circuit quærens quem devoret. *Petri* 5.

PATRES. Plenus venter non gignit tenuem sensum, id est, subtilem. *Hieronymus.*

Cibo corpus pascitur, pio opere nutritur. *Gregorius.*

Esu libido crescit, jejunio luxuria superatur. *Gregorius.*

Natura paucis contenta. *Boëtius lib.* 2. *de consolatione.*

Plures occidit gula quam gladius.

Mater sanitatis est abstinentia, mater ægritudinis voluptas. *Hieronymus.*

Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Idẽ &c.*

PHILOSOPHI. Multorum morbos fercula multa ferunt. *Seneca.*

Venter præcepta non audit. *Seneca.*

Ventri obedientes animalium loco numerantur, non hominum.

EXEMPLA PROFANA, Carolus Magnus jejuniis etiam cum periculo valetudinis corpus suum exercuit. *Ita Mutius lib.* 8.

Ottho magnus Imperator, cum Hongaris conflicturus, jejeunium in castris suis indixit, Deique auxilium invocavit. *Vitichindus lib.* 3.

De Iejunio Sententiæ aliæ selectæ.

Bona est oratio cum jejunio & eleemosyna, magis quam thesauros auri recondere. *Tobiæ* 12.

Sanctificate jejunium. *Ezechielis* 2.

Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras si manentes permanseritis in jejuniis. *Iudith* 4.

Convertimini ad me in toto corde vestro in jejunio, planctu, & fletu. *Ezech.* 2.

In omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros in vigiliis, in jejuniis. 2. *ad Cor.* 6.

PATRES. Jejunium autem magnum & generale nos abstinere ab iniquitatibus, & ab illicitis voluptatibus seculi. *Augustinus.*

Jejunium purgat mentem, sublevat sensum, carnem spiritui subjicit, cor facit contritum & humiliatum, concupiscentiæ nebulas disperdit, libidinum ardores extinguit, castita-

castitatis verò lumen accendit. *Augustinus.*

Jejunium non solum perfecta virtus, sed cæterarum virtutum fundamentum est, & sanctificatio & pudicitia atque prudentia, sine qua nemo videbit Deum. *Hieronimus.*

Jejunium mors culpæ, excidium delictorum, remedium salutis, radix gratiæ, fundamentum est castitatis: hoc gradu citius ad Deum pervenitur. *Ambrosius.*

Quid prodest jejunare visceribus, & luxuriari venationibus, abstinere à cibis, & errare peccatis. *Ambrosius.*

Fames amica virginitati est, inimica Castitati saturitas: hæc verò prodigit castitatem, nutrit illecebram. *Ambrosius.*

Sicut miles sine armis non est aliquid, nec arma sine milite, sic nec oratio sine jejunio, nec jejunium sine oratione. *Chrisostomus.*

Ut Venus enarvat vires: sic copia Bacchi.
Et tentat gressus, debilitatq; pedes. *Ovid.*

ACEDIA. OTIUM.

Sicut equus tardus indiget stimulis, ita acediosi maximè indigent reprehensione ut pergant in via salutis.

Sicut Dominus odit servum ignavum & otiosum, ita Deus aversatur desidiosos in exercitio virtutis: otium enim est pulvinar diaboli.

Otiosus est instar aquæ stagnantis, quæ non movetur, ac proinde putrescit, & noxiis vermibus, id est, vitiis repletur.

Rectè comparatur otiosus paralytico, qui non potest manus, aut pedes ad operandum movere. De his *Psal.* 13. Manus habent, & non palpabunt, pedes habent, & non ambulabunt.

Similis est otiosus Agro neglecto, & pleno spinis & urticis, *Proverb.* 24. Per agrum hominis pigri transivi, & ecce totum repleverant urticæ. Nec male assimilatur Ferro, quod absque usu & motu contrahit rubiginem. Et cum Veste pretiosa, quæ nisi gestetur, à tineis corroditur.

Otium affert homini animæ & corporis egestatem. Ideò dicit Sapiens. Qui sectatur otium replebitur egestate, *Proverb.* 28. *v.* 19. Maledictus qui facit opus Domini negligenter. *Ierem.* 41. *v.* 4. Propter frigus Piger arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi. *Prov.* 20. *v.* 4.

Otium sæpè est causa damnationis. Ideò dicit Christus, Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur, *Math.* 7. *v.* 19. Et ibidem iterum dicit, Inutilem servum ejicite in tenebras exteriores ubi erit fletus & stridor dentium.

Acediosos Deus graviter punit. Exemplum est in populo Israëlitico, quando cæpit in deserto tædere itineris & laboris, & de manna cœlesti dicere: nauseat anima nostra super cibo isto levissimo, ideo immisit Dominus in illos serpentes ignitos, qui eos laniabant & occidebant. *Numer.* 21. Quinque Virgines fatuæ quæ dormitaverunt, & sine oleo boni operis in lampadibus ad Sponsum seriùs venerunt, exclusæ sunt, & audierunt, Amen dico vobis nescio vos, vigilate itaque &c. *Math.* 25. Sizara in lecto jacens clavo perfossus est à Jahel, ita acediosus à dæmone. Samson dormiens inter genua Dalilæ fuit captus, catenatus, excæcatus. *Iudicum* 16. *v.* 15.

Acedia est causa multorum peccatorum. David belli tempore manens domi otiosus commisit adulterium cum Bersabea, & postea homicidium. 2. *Reg.* 11. Cùm dormirent homines venit inimicus homo & in medio tritici superseminavit zizania, id est, vitia & peccata, *Math.* 13.

Redarguit Christus in parabolis otiosos, & operantibus præmium addicit. Quid statis hic toto die otiosi, ite & vos in vineam meam, & quod justum fuerit dabo vobis. *Math.* 20. Dormiebat Jonas sopore gravi, & ideò gubernator navis redarguit eum, & propter eum orta est tempestas. Sed quid secutum? Projectus est in mare, & balena devoravit eum, ita acediosi incidunt in laqueos & fauces diaboli. *Iona.* 1. Denique Christus in

horto

horto redarguit discipulos dormientes, dum orandum esset, dicens, non potestis unâ horâ vigilare mecum. *Math.* 26 Servus piger qui noluit negotiari, sed talentum defodit in terram objurgatur, & talento spoliatur. *Math.* 25.

Quomodò brevem laborem æterna requies consequatur, VIDE EX BREVIARIO in festo S. Bonifacii 14. Maij. lect. 2. & in festo S. Matthiæ 24. Februar. lect. 7.

Vide à contrario, *Obedientia, Zelus, Amor &c.*

Sententiæ selectæ &c. de Acedia & Otio.

VAde ad formicam piger, & disce Sapientiam: quæ parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat. *Proverb. cap.* 6.

Usquequo piger dormies? Quando consurges è somno tuo. *Ibid.*

Vult & non vult piger, anima autem operantium impinguabitur. *Proverb.* 13.

Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, sic piger his qui miserunt eum in via. *Proverb.* 10.

Abscondit piger manum sub axilla, nec ad sinum applicat eam ad operandum. *Proverb.* 19.

Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei. *Proverb.* 20.

Omnis piger semper in ægestate est. *Proverbior.* 21.

Desideria occidunt pigrum, noluit enim quidquam operari. *Ibidem*

Sicut ostium vertitur in cardine, sic piger in lectulo suo. *Proverb.* 26.

Maledictus qui facit opus Dei negligenter, *Ieremiæ* 48.

Regnum Dei vim patitur, & volenti rapiunt illud, *Math.* 11.

Omnis arbor bona bonos fructus facit. *Math.* 7.

Inutilem servũ ejicite in tenebras exteriores, *Math.* 11.

Vade ad formicam piger, & disce Sapientiam. *Proverb.* 6.

Vult & non vult piger. *Proverb.* 13.

Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum. *Ioan.* 15.

Scienti igitur bonum & non facienti peccatum est illi. *Iacob* 3.

PATRES. Facito aliquid operis, ut semper diabolus inveniat te occupatum. *Hier.*

Radix desperationis est ignavia, & non solum radix, sed nutrix ejus & mater. *Chrysostomus.*

Per torporem vires & ingenium defluunt. *Isidorus.*

Non dormientibus provenit regnum cælorum, nec otio & desidia torpentibus beatitudo æternitatis repromittitur. *S. Leo.*

PHILOSOPHI Generosos animos labor nutrit. *Seneca.*

Pigritia est nutrix egestatis. *Seneca.*

Pestis est mortalibus ignavia. *Plato.*

Impossibile est negligentibus Dominis servos esse sollicitos. *Aristoteles.*

De Otio Sententiæ aliæ.

MUltam malitiam docuit otiositas. *Ecclesiast.* 33.

Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus & superseminavit zizania. *Math.* 13.

Qui congregat in messe, filius sapiens est, qui autem stertit æstate, filius est confusionis. *Proverb.* 10.

PATRES. Otium est pulvinar diaboli.

Omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. *Gregorius.*

Otiosum quipqe verbum est, quod aut utilitate rectitudinis, aut justæ necessitatis caret. *Idem.*

Mens otiosa nihil aliud cogitare novit, quam de escis, aut de ventre. *Leo Papa.*

PHIL. ET POETÆ. Emollit otium vires, sicut rubigo ferrum. *Seneca.*

Otiosus non sibi vivit, sed quod turp-

turpissimum est ventri & somno. *Seneca.*

Quæritur Ægistus, quare sit factus adulter.
In promptu causa est, desidiosus erat. *Ovid. de remed. amorum.*

Otia si tollas periere cupidinis arcus,
Contemptæque jacent, & sine luce faces. *Idem ibidem.*

NOTA.

PRro toto hoc Alphabeto, Aliquando posse doctè induci Sententias, sive Axiomata Juris Canonici, Juris Civilis, Philosophiæ totius, quæ commodè reperies supra. *Tom. 2. Tract. ultimo, cap. 2.*

ACCUSATIO.

F*Alsa accusationis exempla detestanda*, proponit Scriptura in castissimo Josepho, qui à sua Domina iniquè accusatus est, ac si vim illi inferre voluisset, & ideo in vincula conjectus est, quibus Deus illum cum honore liberavit. *Gen. Cap.* 39.

Injustè accusatus, & lapidatus est Naboth ac si Deo & Regi maledixisset, & ideò Jesabel à canibus devorata est. 3. *Reg. c.* 21. *v.* 13.

Abimelech iniquè accusatus est à Doëg apud Saulem eo quod Davidem benignè excepisset, & cum pluribus occisus. *lib.* 1. *Samuelis, cap.* 22. *v.* 9.

Christus à Judæis sæpius falso accusatus tanquam seditiosus, hostis Cæsaris, potator vini, commercium habens cum dæmone, destructurus templum &c. *Math.* 26. *Marci* 14. *Luc.* 23. *&c.*

S. Stephanus protomartyr falso accusatus, & lapidatus. *Act.* 6. *v.* 11. Contra Paulum Apostolú iniquæ accusationes. *Act.* 16. *v.* 20.

Accusatio falsa à Deo graviter punitur, cujus exemplum est in Aman qui Mardochæum accusans, suspensus est in patibulo quod Mardochæo iniquè paravit, *Esther* 7. *v.* 10.

Duo Senes qui Susannam adulterii accusarunt, ipsi loco Susannæ à populo lapidati fuerunt. *Daniel* 13. *vers.* 36. Alcimus, Simon, &c. pro simili crimine à Deo putati sunt 1. *Machab. & ejusdem* 4.

Vtile est homini seipsum potius quam alium accusare. Justus prior accusator est sui. *Prov.* 18. Sic fecit Magdalena coram Pharisæis, & remissa sunt illi à Christo peccata. Sic fecit S. Petrus, & rescipuit postquam Christum negavit.

Sic fecit David post adulterium, cum Bersabea, & homicidium Uriæ, & sæpius in Psalmis 2. *Samuel* 12. *v.* 1, *Et paral. p.* 21. *Et Psal.* 32. *v.* 5. *Psal.* 41. *v.* 5. *Psal.* 50. 51. *&c.*

Sic Jonas coram nautis accusavit fugam suam à facie Domini. *Iona* 1. *v.* 12. Filius prodigus, Peccavi in cælum & coram te &c. *Luca* 15. *v* 17. Publicanus percutiens pectus suum &c. *Luc.* 18. *v.* 13. Zachæus, Si quem defraudavi reddo quadruplum. *Luc.* 19. *v.* 8. Latro in Cruce, Nos quidem justè digna factis recipimus. *Luc.* 23. *v.* 41.

Accusatio proprii criminis est instar incisionis venæ, aut apostematis, aut salubris vomitorii, quo corpus à corrupto sanguine, & pravis humoribus, & suis morbis liberatur: ita fit in anima per humilem delicti sui accusationem.

Aliorum accusatores importunos comparat Cicero *orat. pro Roscio*, vel cum Anseribus, qui tantummodò clamant, & non nocent; vel cum Canibus qui clamant, & nocent ac mordent bonos ac pios, non minus dum tendunt ad templum, quàm si irent ad prostibulum. *V. Iudicium iniquum. Invidia. Inimicitia.*

Sententiæ selectæ &c. de Accusatione.

V Ides festucam in oculo fratres tui, trabem autem in oculo tuo non considerras. *Christus Pharisæis.*

Demosthenes jussus ab Atheniensibus ut quemdam accusaret, recusavit, sed facta in eum populi acclamatione, surgens dixit; Vos me viri Athenienses, consultorem habeatis inviti, calumniatoré verò, ne si velitis quidé habebitis.

Cato

Cato major à populo Romano Prudens appellatus, maximis Romanorum odiis exercitus est, quadragesies enim sexcies reus causam dixit, semperque absolutus est. *Sabellicus lib. cap.6.*

Væ tibi, væ nigræ, dicebat cacabus ollæ: in eos qui non se, sed alios semper accusant.

Cum tua pervideas oculis, male lippus, adunctis, Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum? *Horatius.*

Argus (.i. centoculus) in vitiis aliorum, Talpa in suis.

ADULATIO.

ADulatores comparantur cum Corvis, qui oculos effodiunt, nempe excæcando & decipiendo eos quibus adulantur.

Et cum Hirundinibus, quæ comparent tantùm tempore æstivo & læto, fugiunt tempore frigido & adverso.

Et cum Venatoribus qui fistula dulciter canunt ut volucrem decipiant ac deplument.

Et cum Histrione qui omnem vultum induit, & nullam partem seriò agit. Ideò monet Sapiens, melius est à sapiente corripi, quam stultorum adulationibus decipi. *Eccles.7.*

Quomodò Adulatores aliis noceant, Exemplum est in amicis Aman, qui volentes ei complacere suaserunt ut pro Mardochæo erigeret altissimum patibulum, ex quo tamen Aman ipse suspensus est. *Esther* 5. Prophetæ adulantes dicebant Achab prospera de bello futuro, quod ei pessimè cecidit. 3. *Reg.* c. 22: Populus adulando acclamabat Herodi, quod loqueretur voces Dei: & ecce confestim percussit eum Angelus Dei & consumptus à vermibus interiit. *Act.*12.

Adulatores etiam nocent sibi. Exemplum est in Absolone qui in curia singulis adulabatur, dicens, videntur mihi sermones tui recti, at ipse cum populo in bello profligatus & occisus est 2. *Reg.c.*15. Adolescens narrans David mortem Saulis inimici ejus à se acceleratam, jussus est à Davide statim occidi 2. *Reg.* 1. Duo Sicarii qui caput Isboset occisi ad Davidem detulerunt ut ei complacerent, simili modo pro sua mercede trucidati fuerunt. 2. *Reg.* 4. Pharisæi per adulationem voluerunt Christum decipere, Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces &c. sed ipsi potiùs decepti fuerunt. *Math.* 22. *v.* 16.

VIDE EX BREVIARIO *quomodò dedeceat Adulatio maximè præconem verbi Dei.* Dom.4. Epiph. lectione 5. & lect. 3. *quæ suavis quidem appareat, sed acerbè lædit.* Psal. 54. lect.4. *adeoque plus nocet, quàm sapientum correptio.* Sabb. Dom.2. August. lect.2.

Vide infrà *Astutia, Mendacium.*

Sententiæ selectæ &c. de Adulatione.

MEliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulētia oscula blādiētis. *Prov.* 1.

Qui derelinquunt legem laudabunt impium. *Proverb.* 28.

Melius est à sapiente corripi, quam stultorum adulationibus decipi. *Eccles.*7,

Est qui nequiter se humiliat & interiora ejus plena sunt dolo. *Eccles.*9.

Popule meus qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant. *Esaia* 3.

Væ qui justificatis impium. *Esaia* 5.

Non quæro hominibus placere, si hominibus placerem Christi servus non essem. *ad Galat.*1.

Simulator ore decipit amicum. *Proverb.*11.

PATRES. Adulantium linguæ ligant homines in peccatis, delectat enim ea facere, in quibus non solum non metuitur repræhensor, sed etiam laudatur operator. *August.*

Magis optabo à quolibet reprehendi, quam ab adulante laudari. *August.*

Levius non debet putari quod gladio minante, quam quod linguâ insidiante committitur. *Idem.*

Adulatores sunt hostes, & scintillæ diaboli,

aboli. *Hiironymus.*

Nihil eſt quod tam facile corrumpat mẽtes hominum ſicut adulatio: plus enim nocet lingua adulatoris, quam gladius perſecutoris. *Hieron.*

Adulari eſt ars ſeductorum. *Chryſoſt.*

PHILOS. POETÆ. Laudat adulator, ſed non eſt verus amator.

Nullus tã gnarus, qui nõ ſit laudis avarus.

Plus laudatori, quam tu tibi credere noli.

Recte facta collauda re honeſtum eſt, mala vero laudibus vehere, adulterini animi ac impoſteris eſt. *Democritus.*

Malum hominem blandè loquentem, agnoſce tuum laqueum eſſe. *Seneca.*

Habet enim ſuum venenum blanda oratio. *Seneca.*

Laudare præſentes adulatoris eſt. *Ariſtot.*

Sirenum ſcopulos præteriiſſe juvat.. i. blandientium. *Ovidius.*

AMOR DEI. CHARITAS.

EST virtus quâ diligitur Deus propter ſeipſũ & proximus propter Deum. Primum & maximum præceptum eſt Dei dilectio, datum Moyſi à Deo in monte Sinai.

Amor ſive Charitas eſt illa Veſtis nuptialis, candida, & pretioſa, ſine qua Anima non poteſt eſſe ſponſa Chriſti, vel admitti ad convivium, aut ad aulam celeſtem. Quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? *Math.* 22. Amor Dei eſt Oleum quod Prudentes virgines habuerunt in lampadibus, & ſine quo dictum eſt fatuis, Neſcio vos. *Math.* 25.

Charitas perfecta comparatur cum Muliere caſta, quæ uti nullum amat præter ſuum virum, ita charitas nihil præter Deum. Amor Dei ſimilis eſt Auro, quia facit opera noſtra tam ſplendida & pretioſa ut mereantur vitam æternam. Comparatur cum Igne, quia omnia peccata conſumit, & animum purificat. Charitas ſimilis eſt Stellis, quæ magis in nocte, quam in die apparent, ita amor Dei magis in adverſis quàm in proſperis dignoſcitur. Charitas patiens eſt, benigna eſt, non inflatur, non eſt ambitioſa, & reliquæ ejus proprietates exponuntur. 1. *ad Corinth.* 13.

Opera quæ non fiunt in charitate aut gratia non ſunt meritoria vitæ æternæ, etſi appareant maxima. Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, & cymbalum tenniens: *Ibid. v.* 1.

Amor Dei facit omnia quantumvis ardua apparere levia. Sicut Jacobo ſeptem anni videbantur dies pauci præ amoris magnitudine. *Geneſ.* 29. *v.* 20.

Fortis eſt ut mors dilectio: Quod patet exemplo D. Pauli Apoſtoli. Certus ſum, inquit, quia neque mors, neque vita, neque creatura alia, poterit nos ſeparare à Charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro, *ad Romanos fusè c.* 8.

Charitas operit multitudinem peccatorum. 1. *Petri c.* 4. Exemplum eſt in S. Magdalena, cui cum ingenti amore Chriſti pedes lachrymis irrigaret, dictum eſt, Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multũm.

Exemplo ſuo ad chaitatem Deus nos provocat. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, *Ioan.* 3. Item exemplum Chriſti qui dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis, & lavit nos in ſanguine ſuo. *Breviar. in Nat. Dum. lect.* 6.

Quanta charitate Apoſtoli & alii Deo conjuncti fuerunt. Abrahæ unicus filius erat Iſaac, & cum unicè illum amaret, manibus propriis mactare voluit, quia Deum magis amavit, quam ſuum filium. *Genes.* 22.

Perfectæ charitatis exemplum fuit in tribus pueris in Babylonem abductis, qui nunquam Religionis erga Deum obſervationem deſerentes, in fornacem, ſeptuplum quam ſolitum erat accenſam miſſos, flamma non aduſſit quia majori intus ardebant flammâ charitatis erga Deum. *Danielis* 1.

Machabæi quoque ſeptem fratres, neque ingentibus Regis promiſſis corrupti ſunt, neque minis territi, contra Dei legem aliquid

quid agere voluerunt. Sed potius crudeli morte consumpti, plus Deum quam se diligendum esse, illustri documento fuêre. 2 *Machab. c.* 7.

D. Petrus ter interrogatus, An Christum amaret, Respondit, Domine tu nosti omnia, tu scis quia amo te: & ideo Christus illi oves suas pascendas & regendas commisit. *Ioannis* 21.

Hæc charitas, Sanctos Dei non modo divitiarum, dignitatum, atque honorum, verum etiam vitæ hujus contemptores effecit. Apostoli omnes nullis tyrannorum minis suppliciisve absterrêri potuerunt, ne dilectissimum Jesu nomen ubique palam prædicarent & extollerent. Petrus, Andreas, & Philippus pro Christi amore crucifigi non recusarunt: Jacobus & Paulus capite truncari optavit: Jacobus alter de pinna templi dejici, & fullonis fuste mactari: Joannes in bullientis olei dolium nudus dimitti: Thomas & Matthæus lanceis confodi: Mathias securi percuti: Simon & Judas irruente Sacrilegorum impetu se elidi, atque obteri gaudebant. Quid post illos de tot millibus Martyrum dicemus? quibus dulcia fuerunt tormenta, & pro nomine & amore Jesu quamlibet contumeliam pati.

Plura motiva ad amorem Dei, Vide infra in praxi assistendi ægris & moribundis.

Eximia eluxerunt exempla charitatis in plurimis Sanctis, ut in S. Petro: Paratus sum tecum in carcerem & in mortem ire. S. Dominicus moriens, charitatem fratribus suis tanquam testamentum reliquit, *in Breviar. die* 4. *Aug.* Idem de S. Francisco legitur. S. Ignatius Dei amorem, & majorem gloriam semper in ore, & in opere habebat, adeò ut diceret, se malle gloriam Dei cum periculo suæ salutis promovere, quàm securum de salute in cœlum migrare: *in Breviario die ultimo Iulii.*

Sententiæ selectæ &c. de Amore Dei.

DE amore Dei plurima occurrunt loca & Sententiæ in Scripturis, ut, *Deuter. c.* 6. 7. 10. 11. 30. *Psalm.* 17. 46. 109. 114. 118. 144. 146. 148. *Proverb. c.* 3. 50. *Eccles.* 13. 43. 45. *Math.* 17. 22. *Luc.* 6. 7. *Ioan.* 2. 3. 4. *Apostolus passim ad Rom. cap.* 5. 8. 9. 12. *& ad Cor.* 1. *cap.* 2. 13. 15. *& ad Corinth.* 2. *cap.* 5. 6. 12. *&c.*

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo *&c. Math.* 22. *Luc.* 10. de hoc Præcepto agitur supra tom. 2. tract. 5.

Nos ergo diligamus Deum, quoniam ipse prius dilexit nos. 1. *Ioan.* 4.

Si quis non amat Dominum Jesum Christum, anathema sit. 1. *Cor.* 16.

Manet nunc fides, spes, charitas, tria hæc, major autem horum est charitas. 1. *Cor.* 13.

Super omnia autem hæc, charitatem habere quod est vinculum perfectionis. *Colossens.* 3. *v.* 6.

PATRES. Nihil pretiosius Deo virtute dilectionis, nihil desiderabilius diabolo extinctione charitatis. *August.*

Qui præcepta Dei contemnit, Deum non diligit, neque enim Regem diligimus, si odio ejus leges habemus. *Isidorus.*

Duas civitates faciunt duo amores: Jerusalem facit amor Dei, Babyloniam facit amor seculi: interroget nunc quisque quid amet, & inveniet ubi sit civis. *August.*

Minus Domine te amat, qui aliquid tecum amat, quod propter te non amat. *Aug.*

Thesaurus indeficiens est amor divinus, quem qui habet dives est, quo quicumque caret, pauper est. *Basilius.*

Solus Amor non sentit onus.

Inter mundi & Dei amorem, hæc est differentia, quia amor mundi ab initio dulcis esse videtur, sed finem amarum habet, amor vero Dei, ab amaritudine incipit, sed ultima ejus dulcedine plena sunt. *Hugo Victorinus.*

Mundi amor, & Dei pariter, in uno corde habitare non possunt, quemadmodum oculi

pariter cælum & terram nequaquam conspiciunt. *Cyprianus.*

De *Amore Dei Controversias modernas* reperies supra *Tom. 2. Tract. 1. cap. 3. pag. 37.* Et *Quæstiones* Theologocicas de Amoris Dei *Præcepto, Tract. 5. cap. 1. de 1. Decallagi Præcepto.*

AMOR PROXIMI.

Sicut Membra corporis inter se connexa sunt, & se invicem juvant, oculus dirigit manum, manus defendit oculum, & sic de cæteris; sic quisque proximo suo charitatis vinculo conjungi, & auxilio esse debet, uti pulchrè ostendit *Apostolus.*

Sicut Navis submergitur nisi tabulæ sint inter se firmiter conjunctæ, ita Respub. & familia privata perit, in qua non viget unio charitatis. Hinc secundum præceptum à Deo hominibus datum est, Diligere proximum sicut seipsum. Et Christus sæpius inculcavit, Hoc est præceptum meum ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. *Ioannis 15. v. 12.*

Charitas excusat defectus proximi: Quid vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non consideras? *Math. 7. v. 3.*

Ignoscendum igitur proximo ut Deus nobis ignoscat: Si dimiseritis hominibus peccata sua, dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra. *Math. 14.*

Amandi sunt etiam homines mali & inimici, & pro iis orandum: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus, *Math. 5. v. 44.* Sic fecit Christus in Cruce; Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt. Et S. Stephanus pro lapidantibus oravit, *Act. 7.* Et Abraham apud Deum multum intercessit pro sceleratis Sodomitis, ut fusè habetur *Gen. 18.*

Joseph à suis fratribus in cisternam conjectus, & Ismaelitis venditus fuit, sed ipse eosdem in Ægypto postea convivio excepit, frumento donavit, & singulos osculatus est &c. *Gen. 37.* Moyses pro Maria sorore contra ipsum murmurante Deum oravit, & eam à lepra curavit. Jacobus Apostolus de pinnaculo templi præcipitatus, & occisus, pro occisoribus oravit. *Euseb. lib. 2. c. 23.*

Amoris studium est amicis benefacere. Hoc apparet in amore fideli Jonathæ erga Davidem: Saul enim ejus pater sæpe vitæ Davidis insidiatus est, semper filius detexit insidias patris, frequenter iratum placavit, & à persecutione Davidis avertit, 1. *Reg. 18. 19.*

Tobiæ charitatem Babilonica captivitas probatiorem fecit. Quippe in eadem captivitate constitutis, quo modo potuit, opitulari non cessavit, nunc verbis consolando, nunc rebus juvando, & eos qui ab impiis hominibus occidebantur, sepeliendo. Hinc cum & ipse Regis Sennacherib jussu necandus perquireretur, Deo favente, unâ cum suis periculum semper effugit. *Tobiæ 1.*

Beati Job charitatis opera percensentur, dum illi dicitur: Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti, vacillantes confirmaverunt sermones tui, & genua trementia confortasti, *Iob 4.*

Paulus quoque Apostolus, qualem erga proximos charitatem haberet, ostendit, *ad Romanos 9.* dicens: Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis. Et *2. ad Corint. 7.* In cordibus nostris estis ad commoriendum, & ad convivendum. Et ad *Philip. 1.* Testis mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos esse in visceribus Jesu Christi.

Apostolorum postremò omnium, & eorum qui illos secuti sunt, unum hoc Charitatis propositum & documentum fuit; Neque rerum præsentium, neque vitæ mortalis ullam habere rationem, dum consulitur spirituali saluti proximorum.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodò per effectum probetur.* Pentec. lect. 2. & Dom. 3. Sept. fer. 6. lect. 3. *ejus præceptum tale, ut si solum fiat, sufficiat.* F. S. Joan. Euan. num 2. lect. 3. *fons plurimarum virtutum* 28. Octob. lect. 3. *plenitudo legis.* die 4. Epiph. num. 1. lect. 3. *omne mandatum de eo solo.*

Plurim.

Plurim. Matt. num. 3. *ejus ordo.* Dom. 27. Pentec. num. 3.

Vide *liberalitas.*

Sententiæ &c. de Amore proximi.

NOn decipiet unusquisque proximum suum. *Levit.* 9.

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. *Deut.* 5.

Maledictus qui clam percusserit proximum suum. *Deut.* 27.

Audistis quia dictum est, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. *Math.* 5.

Ego autem dico vobis diligite inimicos vestros, benefacite &c. *Idem ibidem.*

In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. *Marci* 4.

Dimittite & dimittetur vobis. *Luc.* 6.

Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexi vos. *Ioan.* 13.

Hoc est præceptum meum ut diligatis invicem. *Ioan.* 15.

Alter alterius onera portate & sic adimplebitis legem Christi. *ad Gallatas.* 6.

Super omnia autem hæc, charitatem habete quod est vinculum perfectionis. *ad Colossen.* 3.

Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis charitatem habentes, quia charitas operiet multitudinem peccatorum. 1. *Petri* 4.

Qui non diligit manet in morte. 2. *Ioannis* 3.

Omnis qui odit fratrem suum homicida est. *Idem ibidem.*

Diligamus nos invicem, quia charitas ex Deo est. 1. *Ioan.* 4.

Filioli non diligamus verbo neque linguâ, sed opere & veritate. *Idem.*

In hoc cognoscent homines, quod discipuli mei estis, si invicem vos dilexeritis. *Ioannis* 13.

PATRES. Ubi charitas non est, non potest esse justitia. *Augustinus.*

Sic affici debemus charitatis affectu; ut omnes velimus salvos fieri. *Aug.*

Finis præcepti est charitas. *Aug.*

Non memini legisse mala morte mortuum, qui libenter opera charitatis exercuit: habet enim multos intercessores, & impossibile est multorum preces non exaudiri. *Hieronimus.*

Ficta est charitas, quæ deserit in adversitate. *Ambrosius.*

PHIL. POETÆ. Pauperibus semper clementem porrige dextram.

Regia (crede mihi) res est succurrere lapsis.

Convenit & tanto, quantus es ipse viro, *Ovid. de ponto lib.* 2. *Eleg.* 9.

Rex est mendicus cui non est ullus amicus.

Extra fortunam est quidquid donatur amico.

Omnis amor cæcus non est amor arbiter æquus,

Nam deforme pecus judicat esse decus.

Quisquis amat ranam, ranam putat esse Dianam.

Tuta freqensque via est per amici fallere nomen

Tuta frequensque luet si via crimen habet.

Ut ameris amabilis esto. *Ovid.*

Habet in adversis auxilia qui in prosperis commodat. *Seneca in Proverb.*

Qui succurrere perituro potest, cum non succurrit, occidit. *Seneca.*

Cunctis esto benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus, ad iram tardus, ad misericordiam pronus, in adversis firmus, in prosperis cautus & humilis. *Seneca.*

Cato major, amantis animum dicebat in alieno corpore vivere, quod hodie quoque celebratur, animam potius esse ubi amat, quam ubi animat.

De hac Charitatis Quæstiones Theol supra Tom. 2. *Tract.* 5. *de Præcepto* 2.

ASTU-

ASTUTIA.

A*stuti sunt imitatores dæmonis.* Quia dæmon primus Magister astutiæ & calliditatis fuit; & in Serpente, qui erat callidior cunctis animantibus terræ, primam mulierem seduxit, & callidè non est aggressus virum, in quo major prudentia residebat, ut dicitur, *Genes.* 20.

Astuti sunt deceptores sociorum, & semper novas vias subtilitatis ad decipiendum inveniunt. Sic Laban multoties voluit Jacobum deludere, nunc in uxore, nunc in mercede, & semper novas astutias exquirendo. *Genes.* 29. *&* 30. Filii Jacob voluerunt patrem astutè decipere mittentes ei tunicam intinctam sanguine, ut crederet Joseph filium à bestiis devoratum. *Gen.* 37.

Astuti sunt crudeles & tyranni, qui per fraudes subditos & alios deprimunt & occidunt. Sic fecit Pharao, qui novas adinvenit astutias ut filios Israël extingueret. *Exodi* 1. 2. *&* 5. Callidè voluit Saul occidi David, simulans se velle dare filiam ei in uxorem. 1. *Regum* 18. Sceleratam & novam Jezabel invenit astutiam, ut vineam auferret Naboth, & eum occidi faceret sine culpa. 3. *Regum* 21. Athalia Regina ut regnare posset, omne semen Regium callidè interfecit. 4. *Regum* 11. Herodes tyrannus impius callidè cogitavit Christum occidere, procurando innocentes pueros occidi *Math.* 2.

Astuti nituntur sua scelera occultare aliquo velamine bonitatis. Sicut David astutè voluit celare adulterium pietate, quando vocavit Uriam ut cum uxore quiesceret. 1. *Regum* 11. Amon volens violare sororem, sub specie ægritudinis iniquitatem celavit. 2. *Regum* 13.

Astuti similes sunt Venatoribus qui ponunt occultos laqueos & retia, ut aviculas simplices & innocentes capiant & decipiant. Similes & sunt Piscatoribus qui tegunt hamum parvis escis, quasi muneribus, ut sic magnos pisces capiant.

Astuti sunt sicut Serpentes & Angullæ, quas dum putas te manibus retinere, statim sua lubricitate è manibus elabuntur.

Similes etiam sunt Jano, quem Poetæ dicunt duas facies, unam ante, & alteram retro habuisse; sic astuti habent duplicem vultum, duplicem linguam, verba duplicia, quæ pro suis lucris, tempori & loco accommodant.

Sed sicut piscis piscem, & lupus lupum devorat, sic justo Dei judicio, unus astutus ab altero astutiore decipitur.

Sententiæ selectæ de *Astutitia* habentur supra verbo *Adulatio*, & infra verbo *Mendacium*, *Hypocrisis* &c.

AVARITIA.

A*Varitia solet esse insatiabilis, & impia.* Infernus & perditio nunquam replentur, similiter & oculi hominum insatiabiles. *Prov.* 1. Avarus non implebitur pecunia: & qui amat divitas fructum non capiet ex eis. *Eccles.* 4.

Quam sit avaritia impia docet ibidem *cap.* 10. Avaro nihil est scelestius. Et *cap.* 14. Qui aurum diligit non justificabitur. Et ideo monet *Eccles. c.* 4. Non sit porrecta manus tua ad accipiendũ, & ad dandum collecta. Et *cap.* 14. Væ qui prædaris nonne ipse prædaberis. Videte & cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cujuspiam vita ejus est. *Luca* 12. Et ideo *Luca* 18. divitiæ dicuntur Spinæ, quæ suffocant bonum semen gratiæ, & vitæ spiritualis, & avarum potius pungunt & lacerant, quam satiant aut recreant.

Avari cupiditate ducti pervertunt judicium, & veritatem in falsitatem commutant. Vinea Naboth fuit causa quod falsi testes contra eum producti fuerunt. 3 *Regum* 21. Per pecuniam corrupti custodes sepulchri, mentiti sunt dicentes, Corpus Christi per discipulos sublatum fuisse, *Math.* 28. Felix Præses quia à Paulo

Paulo pecuniam non recepit, ipsum non restituit libertati. *Act.* 2. Giezi ex avaritia accepit pecuniam pro curatione Naaman, quam Helisæus fecerat gratis, & ideò leprâ percussus. 3. *Regum* 5. Menelaus propter pecuniam quam promisit Andronico, habuit Sacerdotium. 2. *Machab.* 4. Sacerdotes propter avaritiã permittebant vendi in templo oves & columbas. *Math.* 21.

Avari propter suam cupiditatem multoties incurrunt mortem. Nam Achior cupiditate ductus tulit de Anathemate Jericho; ideò fuit morti adjudicatus, ut habetur *Iosue* 7. Nabal qui nunciis David fuit nimis avarus, substantiam & vitam perdidisset, nisi ob largitatem & prudentiam uxoris Abigael evasisset. 1. *Reg.* 25.

Avari ob pecuniam proditiones exercent, & amicos supplantant. Nam Dalila propter pecuniãSampsonem tradidit, quem priùs se diligere ostendebat, ut dicitur *Iudicum* 16. Judas propter cupiditatem Christum tradidit & vendidit à quo tot & tanta receperat beneficia, ut habetur. *Math.* 26.

Avari sunt corrigendi à Prælatis, & à Deo graviter puniuntur. Nam præcipua occasio reprobationis Saul videtur fuisse cupiditas; quam habuit in præda Amelech, ut habetur 1. *Regum* 51. Opprimentes alios per usuras & exactiones Neemias graviter increpavit, *Neem.* 1. Acerbè est punitus dives Epulo, qui de micis panis erga Lazarum avarus fuit. *Luca* 16. Emptores boum & villarum ob avaritiam sunt exclusi à Cœna magna quam Dominus præparavit. *Luca* 14. Graviter punita est avaritia Ananiæ & Saphiræ per Apostolum Petrum. *Act.* 5.

Avari similes sunt Ebriosis, qui quo plus sunt poti plus sitiunt. *S. Basil. Homil.* 7. *hexam.* Sicut Mare nunquam est sine fluctibus, ita avari nunquam sunt sine cura & turbatione, inquit *Chrysost. Hom.* 29. Sicut Ignis & infernus nunquam dicunt sufficit, ita avari. *August. epist.* 5. *ad Bon.* Sicut ex mala Radice tantùm crescunt mali fructus, sic ex avaritia pullulant omnia vitia: quia teste Scripturâ, Radix omnium malorum est cupiditas.

S. Bonaventura, *in diæta, de peccat. cap.* 6. non illepidè, sordidè avarum Porco comparat, qui dum vivit nec lac, nec lanam, nec aliud bonum ulli præbet, sed dum moritur totus est hominibus utilis, ita avarus nihil in vita, sed omnia quæ collegit post mortem aliis dispertit; animam cogitur dare dæmoni, corpus in alimentum vermibus, vestimenta pauperibus, debita creditoribus, loculos hæredibus *&c.*

Comparat eundem avarum Talpæ, quæ cæca cælum non videt, & semper cumulos terreos congerit, & sibi foveas multiplicat, & intra illas se libenter abscondit, & vix pedes habet ut ex tenebris prodeat, aut in luce ambulet. Similis etiam est Pixidi testaceæ undiquæ clausæ, quæ ad pecuniam recipiendam superius perforata est, sed receptam pecuniam nunquam reddit, nisi frangatur; uti nec avarus nisi dum morte solvitur & conteritur, de quo rectè dicitur Isaiæ 30. Comminuetur, sicut conteritur lagena figuli.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodo avarus non impleatur pecuniâ.* Dom. 2. Aug. fer. 5. l. 3. *illo nihil scelestius.* Dom. 5. Aug. fer. 5. l. 2. *regnum Dei non consequitur.* Dom. 1. Epiph. fer. 4. l. 2. *vitium negotiantium.* Dom. 1. Quadr. fer. 3. l. 3. *causa proditionis Christi.* Sabb. S. n. 2. l. 3. *Iustitiam inflectit* Dom. 3. Aug. n. 2. l. 1. *radix omnium malorum.* Dom. 17. Pentec. n. 3. l. 2.

Vide *Liberalitas.*

Sententiæ selectæ &c de Avaritia.

QUi confidit in divitiis suis, corruet. *Deuter.* 11.

Conturbat domum suam, qui sectatur avaritiam, qui autem oderit munera, vivet. *Deut.* 15.

Infernus & perditio nunquam implentur, similiter & oculi hominum insatiabiles *Ibidem.*

Qui odit avaritiam longi fient dies ejus. *Ibidem*. 28.

Qui festinat ditari non erit innocens *Ibidem cap.* 28.

Nihil est iniquius quam amare pecuniam, hic enim & animam suam venalem habet. *Deut.* 10.

Beatus vir qui inventus est sine macula, & qui post aurum non abiit, nec speravit in pecuniæ thesauris. *Eccles.* 4. v 13.

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra. *Matth.* 6.

Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium, quia nec auferre quid possumus. *Math.* 6.

PATRES. Avarus antequam lucretur seipsum perdit, & antequam aliquid capiat, capitur. *August.*

Avarus vir inferno est similis, quia nunquam dicit, sufficit *l. August.*

Cum cetera vitia senescente homine senescant, sola avaritia (in Senibus) juvenescit. *Hieronymus.*

Peccatum avaritiæ, mentem quam infecerit, ita gravem reddit, ut ad appetenda sublimia attolli non possit. *Gregorius.*

Avarus terrena esurit, ut mendicus. *Bernardus.*

PHILOS. ET POETÆ. Dormit nocte parum, possessor divitiarum.

Non est in mundo dives qui dicit, abundo.

O dives dives, non omni tempore vives.

Quod parcus quæres, effundet prodigus hæres.

Semper avarus eget.

ARIST. Avarus in accipiendo nimius in dando parcus.

Duæ res sunt, quæ maximè homines ad maleficium impellunt, luxuries, & avaritia. *Idem Aristoteles.*

Nihil est tam munitum, quod non expugnari pecuniâ possit. *Cicero in Verrem.*

Nunquam placet Avarus, nisi in morte.

Tam deest Avaro quod habet, quam quod non habet.. *Adagium apud Hieronimum ad Paulinum.*

Desunt inopiæ plurima, avaritiæ omnia. *Seneca Epist.* 108.

Quæstiones Theol. de Avaritia *supra Tom.* 2. *Cap.* 7. *de furto, rapina &c.*

B.

BEATITUDO.

Beatitudo consistit in stabili possessione boni, quod per se possit perfectè satiare omnem appetitum, sive desiderium humanum. Non potest ergo beatitudo nostra consistere in opibus, aut in honore, aut voluptate rerum creatarum, quia hæ non sunt stabiles, nec possunt constanter satiare nostrum appetitum. Id testatur sapientissimus Salomon *Eccles. cap.* 1. Consideravi universa quæ fiunt sub sole, & vidi quia omnia sunt vanitas & afflictio Spiritus; Et ideo dixit David *Psal.* 16. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Nulla est ergo beatitudo in *Superbia, Avaritia, Luxuria.* Vide illa hic suis locis.

Quantus futurus sit splendor & fulgor Beatorum in cœlo, patet ex eo, quod Moyses etiam in hac vita ex colloquio divino sic radiabat, ut filii Israël non potuerint oculos in ejus faciem intendere. Quanto lucidiores erunt Beati, quorum corpus induet immortalitatem, & incorruptionem, jam facti cives Sanctorum, & domestici Dei, & cohæredes Christi.

De Beatis illis dicitur *Danielis* 12. Fulgebunt justi quasi splendor Firmamenti, & sicut stellæ in perpetuas æternitates. Cum sole autem illos comparat Christus *Math.* 13. Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. Quod & Dominus in seipso manifestare voluit, quando in monte *Thabor* nive candidior, & sole splendidior apparuit, & tantâ dulcedine Apostolos perfudit, ut Petrus expetierit sibi & aliis construi tria

tria tabernacula, quasi illic perpetuò permansurus.

Verumtamen pro meritorum mensura claritas ista singulis impertietur, teste Apostolo, *ad Corinth.* 15. Alia, inquit, claritas Solis, alia claritas Lunæ, alia claritas Stellarum, stella enim à stella differt in claritate, sic & resurrectio mortuorum. Et 2. *ad Corinth. c.* 3. Nos verò omnes revelatâ facie Dominum speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu. Et *Ioannes* 1. *cap.* 3. Scimus quoniam cum apparuerit similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est; & omnis qui habet spem in eo sanctificat seipsum, sicut & ille Sanctus est.

Erunt quoque Beati impaßibiles, Sicut scriptum est *Apocal. cap.* 7. Non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos Sol, neque ullus æstus, quoniam Agnus qui in medio throni est reget illos, & deducet illos ad vitæ fontes aquarum, & absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt: & dixit qui sedebat in Throno, Ecce nova facio omnia. Idemque dicitur Isaiæ c. 49. Non esurient, neque sitient, neque percutiet eos æstus & sol, quia Miserator eorum reget eos.

Habebunt quoque corpora Beatorum donum agilitatis & subtilitatis. Per hæc poterunt in momento penetrare corpora etiam solidissima, sicut radij solares per vitrum nec fractum nec læsum momento transeunt. Sic corpus Christi gloriosum clauso sepulchro resurrexit *Ioan.* 20. Sic etiam ad discipulos clausis januis intravit, dicens, Palpate & videte, quia Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. *Luca* 24.

Habebunt etiam Beati summum gaudium ex ipsius Cæli pulchritudine & præstantia. Videmus enim illa etiam quæ sub Cælo sunt ingentem habere decorem & pulchritudinem quæ animos mirificè oblectant, qualis est species & pulchritudo, & Solis, Lunæ, Syderum, ac totius Terræ, & Maris; quantò illustrius est supremum illud Cæli empyrei palatium, quod Deus sibi, suisque Sanctis ad perpetuam eorum oblectationem fabricavit? Hinc cum stupore exclamat Propheta, *Baruch* 2. O Israël, quam magna est Domus Dei, & ingens locus possessionis ejus. Et David *Psal.* 86. Gloriosa dicta sunt de te Civitas Dei: Domum tuam, Domine, decet sanctitudo in longitudinem dierum. Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. *Ps* 85. Cælestis illa Hierusalem *Apoc.* 7. fusius describitur.

Sed majus erit gaudium in clara Dei visione, & in societate Christi, & omnium Angelorum, ac Sanctorum. Hoc spondet ipse Christus. *Ioan.* 17. Pater quos dedisti mihi, volo ut ubi ego sum, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam quam dedisti mihi. Et Apostolus 1. *ad Corinth. c.* 13. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Denique incomprehensam istius felicitatis magnitudinem declarat 1. *ad Cor.* 2. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quanta præparavit Deus diligentibus se.

Cælestis gloriæ magnitudinem Deus quibusdam aliquo modo in hac etiam vita ostendit. Exemplum est in Jacob, *Genes.* 28. Vidit Jacob scalam de terra ad cælum usque extensam, & Angelos per eam ascendentes & descendentes, & exclamavit, Quam terribilis est locus iste, non est hic aliud nisi domus Dei & porta cæli. Et iterum *Gen.* 32. Vidi Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea. Eodem modo Dominus se Moysi ostendit, *Exodi* 33. *Elias* curru igneo per turbinem in sublime raptus fuit, & aliquid cælestis gaudii saltem à longè prælibavit. 4. *Regum* 2. *Ezechiel* Propheta vidit super firmamento sedentem in Throno: & hæc, inquit visio similitudinis gloriæ Domini. *Ezechielis* 1. Si illa tam stupenda fuit gloriæ similitudo, qualis quæso est ipsa gloria. *Stephanus*, etiam cum lapidaretur; Intendens in

cælum vidit gloriam Dei, & Jesum stantem à dexteris virtutis Dei *Act.* 7. *Paulus* Apostolus raptus est in tertium cælum, & audivit arcana verba quæ non licet homini loqui 2. *ad Corinth.* c 12. Joannes Euangelista *Apocol. cap.* 3. testatur se in cælo fuisse, non in corpore, sed spiritu, ubi vidit sedentem in Throno, voces cælestes audivit, conspexit lampades & tonitrua, & quatuor animalia Deum laudantia, & viginti quatuor Seniores adorantes sedentem in Throno, & alia plurima.

Multa quoque cælestis gloriæ signa ostensa sunt in vita & morte plurium Sanctorum, ut videre est nominatim in Vita S. Pauli primi Eremitæ, S. Odilonis, S. Augustini, S. Francisci, S. Martini, S. Patricij, S. Thomæ Cantuariensis, S. Alexij, S. Dorotheæ, S. Margaretæ, S. Agnetis, S. Catharinæ, S. Ceciliæ, S. Eulaliæ, quod & in pluribus aliis factum est, ut cælestibus hisce signis & Sanctorum beatitudo ostenderetur, & nos ad ardentem beatitudinis futuræ spē & amorem incitaremur.

Futura hominis Beatitudo post hujus vitæ labores, rectè comparatur *Aurora*, quæ post nocturnas tenebras nobis subito elucescit. Comparatur fragrantibus *Rosis* quæ ex spinis emergunt. Comparatur lætis & amænis *Fructibus*, qui ex vili semine in terram depresso, cum multo fervore consurgunt. Seminatur, inquit Apostolus, corpus animale, resurget corpus spirituale: seminatur in corruptione, resurget in gloria &c. *ad Cor.* c.15. V. Gloria cælestis.

Sententiæ selectæ de Beatitudine.

INfelix, qui omnia novit, & te Deus nescit, qui autem te & illa novit, non propter illa beatus, sed propter te solum. *August.*

Beatitudo vera non est, de cujus æternitate dubitatur. *Idem.*

Beatus non est qui quæ vult habet, si mala velit. *Idem.*

Quid hoc bono melius? quid hac felicitate felicius, vivere Deo, vivere de Deo. *Ambrosius.*

Nihil est ex omni parte beatum. *Horatius.*

Nil beata vita desiderat, nil requirit, nullo eget, sed seipsâ contentâ est. *Arist.*

Omnis homo naturaliter beatus esse desiderat. *Arist. Ethic.* 1. Et *D. Thom. part.* 1. *q.* 19. *art.* 10.

HÆRESES varias de Beatitudine *vide supra Tom.* 1. *pag.* 251.

De visione Beatifica, Lumine gloriæ &c. expositiones Theologicæ, *supra Tom.* 2. *part.* 1. *pag.* 7. & *pag.* 28.

BAPTISMUS.

BAptismus præfiguratus fuit in figuris antiquæ Legis. Nam per mare rubrum filii Israël liberati sunt, id est Christiani, & Pharao, id est diabolus cum suis sequacibus, est submersus. *Exodi* 14. Signabatur Baptismus per aquam in quam Helizæus misit salem, id est, Christi gratiam. 4. *Reg.* 20.

Septena lotio *Naaman* in Jordane quæ eum mundavit à lepra; signat septem dona Spiritus sancti, mundantia hominem Baptizatum. 4. *Reg.* 5.

Baptismus prædictus fuit à Prophetis antiquis & novis: Nam de eo dici potest illud *Ezechielis*, effundam supra vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris *Ezech.* 36.

Joannes Baptista cœpit Baptismum aquæ, sed Baptismum Christi cum gratia & Spiritu sancto prophetice prænunciavit. *Math.* 3. Baptismum approbavit Christus, quando Baptizatus est à Joanne, & Spiritus sanctus apparuit in Columbæ specie, ut aquis virtutem tribueret salutarem. *Matthei.* 3. & *Lucæ* 3.

Præcepit Christus Baptismum de necessitate, cùm dixit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cælorum. *Joan.* 3. Prædicare etiam voluit Christus Baptismum, & formam baptizandi, dicens. Euntes docete omnes gentes bapti-

baptizantes eos in nomine Patris,& Filii,& Spiritus sancti. *Math.* 28. In Baptismo & Fide ostendit Christus esse salutem nostram dicens: Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit' *Marci ultimo.* Vide de Baptismo supra in part. 3. de Sacramentis, & infra in Catechesi.

VIDE EX BREVIARIO. '*Quæ inter Christi Baptismum & Ioannis differentia.* Dom. III. Adver. Sabb. l. 3. *Baptizatorum encomia, & vita* Dom. in Alb. n.2. *Baptismi necessitas non solùm quoad gentilium sed & Christianorum infantes.* 28. Iul. n.2. l. 3 *ejus virtus quoad peccata.* Dom. III. Adv. Sab. l. 3. *& maculas animæ.* Dom. III. Quad. fer. 2. l. 3. *& sanitatem Corporis.* F. Silvestri P. n. 2. & 9. Novemb. n. 2. l. 2. *ejus cæremoniæ.* Sabb. ante Pent. n. 2. & Dom. II. n. 3. *ad eum præparatio priùs in animâ.* fer. 6. Pasch. *necessaria baptizatis & baptizandis.* ibid. *promissa in eo servanda* fer. 6. Ascens. n. 4. l. 2. *vis & usus ejus.* 28. Ianuar. lect. un. 14. April. lect. 1. 4. Maij l. 1. & n. 2. 2. Junii l. 1. 1. 2. Iulij n. 3. l. 3. *& sæpiùs.*

Sententiæ aliæ de Baptismo.

QUicumque in Christo Jesu Baptizati estis' Christum induistis. *Galat.* 3.

Una fides, unum Baptisma. *Ephes.* 4.

Pœnitentiam agite & Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum,& accipietis donum Spiritus sancti. *Act.* 2.

Amen dico tibi,nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei. *Ioan.* 3.

Si Baptizata est caro Christi quæ sine peccato erat propter exemplum imitationis: quanto magis Baptizanda est caro mortis propter evitandum judicium damnationis. *August.*

HÆRESES. deBaptismo, *vide supra Tom.* 1. *pag* 250. De Baptismo per Martyrium v. *Tom.* 2. *part.* 1. *pag.* 101.

Qæstiones Theologicas v. *part* 2. *de Sacram. pag.* 186.

BENIGNITAS DEI.

BEnignus est Dominus tribulationem sustinentibus. Ideò fugienti Jacob iram fratris sui Esau Dominus benigne apparuit, & revertentem benignè defendit. *Gen.* 33. Heliæ in necessitate corvus panes & carnes jussu Dei cum benignitate ferebat. 3. *Regum* 17. Eidem Heliæ fesso & dejecto Deus panem & aquam per Angelum destinavit. 3. *Reg.* 3. *&* 19. Cum Azaria & sociis ejus in fornace vidit Nabuchodonosor similem filio Dei, ad probandum, quod Deus tribulatis adesse soleat. *Dan.* 3. Danieli existenti in lacu leonum, Deus benignè misit prandium per Abacuc de longinquo. *Dan.* 14. Discipulis de Christi recessu dolentibus ipse Spiritum paraclitum promisit, & dedit. *Ioannis* 14. *Act.* 2 Petrum fluctuantem in mari Dominus benignè de fluctibus liberavit. *Math.* 14. Stephano posito in tribulatione Martyrii Dominus benignè cœlum apertum & seipsum ostendit, cujus aspectu Stephanus recreatus, spiritum suum illi cum lætitia commendavit. *Actorum* 7. Latronem clamantem in suis tribulationibus consolatus est Dominus dicens; Hodie mecum eris in Paradiso. *Lucæ* 23. Ionam devoratum à balena Dominus misericorditer liberavit. *Ionæ c.* 2.

Benignus est Deus justis & rectè viventibus. Ideò Ezechias Rex dixit: Dominus propitiabitur cunctis, qui in toto corde quærunt Deum 2. *Paralip.* 30. Misit Dominus benignè Angelum Raphaelem, qui Tobiam duxit incolumem & reduxit. *Tob.* 5. *usque ad* 12. Magdalenam pio operi intentam Christus benignè, discipulis murmurantibus excusavit. *Matthei* 26. *Marci* 14. Exaudivit Dominus innocentem Susannam, & benignè eam ab injustis senibus liberavit. *Danielis* 13. Discipulos Christus benignè defendit tempore Passionis dicens; Si me qæritis, sinite hos abire. *Ioannis* 18.

Benignus est Dominus prœliantibus pro justitia, *eos*

eos confortando, & adjuvando. Ideò obedivit Dominus voci Josue dicentis, Sol contra Gabaon non moveatur, *Iosue* 10. Gedeoni dedit bis signum in vellere, quod de hostibus victoriam obtineret. *Iudic.* 6. Machabæus & qui cum eo erant, bis à Deo auxilium acceperunt. 1. *Machab.* 10.

Benignus est Dominus peccatoribus; volentibus pœnitere. Ideò benignè perpercit David confitenti peccatum cùm à Nathan fuit reprehensus. 2. *Reg.* 12. Exemplum Christi de filio prodigo, maximam Dei benignitatem in peccatores ostendit. *Luca* 20. Zachæus Publicanus qui Christum desiderabat videre, benignè fuit à Domino visitatus. *Luca* 19. Latroni petenti sui à Christo memoriam, promisit brevi tempore Paradisum, *supra Luc.* 23. Magna pietas Christi quâ Petrum ter negantem non abjecit, sed potiùs benignè respexit. *Luca* 22. Thomam non credentem non repulit, sed se ab eo tangi & palpari permisit. *Ioan.* 20. Saulum persecutorem prostratum & excæcatum benignè erexit & illuminavit. *Act.* 9.

Benignus est Dominus agris & infirmis. Nam circumibat Jesus totam Galilæam, sanans omnem languorem & infirmitatem. *Math.* 4. & 9.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodò benignus Deus vocet ad pœnitentiam.* F. Silvest. n. 1. l. 2. *omnia disponit in misericordia.* Dom. III. Aug. Sab. *plena est eâ terra.* fer. 2. ps. 32. *unica causa redemptionis.* Dom. IV. Adv. n. 2. l. 2. V. Consolatio divina.

Vide cum Sententiis supra *Amor Dei*, & infra *Consolatio divina.*

BLASPHEMIA.

B*Lasphemi in Deum graviter puniuntur, etiam in hac vita.* Nam filius mulieris Israëlitæ, quia blasphemaverat Deum, jussus est à Domino lapidari. *Levit.* 14. Vir dixit ad Regem Israël, qui dixerat: Deus montium Dominus, & non Deus vallium, dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua. 3. *Reg.* 20. Multum displicuerunt Domino blasphemiæ servorum Senacherib Regis Assyriorum, propter quas percussit Deus 185. millia hominum de exercitu ejus. 4. *Reg.* 19. Multum aggravavit Nathan peccatum David, quod fecerat inimicos blasphemare nomen Domini. 2. *Regum* 12.

Blasphemia ex magna superbia oritur. Undè Nabuchodonosor dixit tribus pueris, quis est Dominus qui eripiat vos de manu mea? Quia statuam ejus adorare nolebant. *Daniel* 3. Holofernes indignatus, quia Achior Dei potentiam commendavit, dixit: Ostendam tibi quod non sit Deus in terra nisi Nabuchodonosor. *Iudith.* 6. Dicentibus Judæis Nicanori: Est Deus potens in cœlo, qui jubet custodiri Sabbathum, Respondit, & ego potens in terra, qui jubeo sumere arma. *Machab.* 15.

Blasphemant Deum increduli & infideles detrahendo operibus Dei. Undè cum Jesus ejecisset dæmonem Pharisæi clamabant. In Beelzebub Principe dæmonorum ejicit dæmonia. *Math.* 12. *Luca* 11. Pendente Christo in Cruce prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicentes, Vah! qui destruis templum Dei, & in triduo reædificas illud. *Math.* 22.

Sicut Canes dicuntur contra lunam latrare, ita impii sicut canes rabidi contra Deum & Dominum suum blasphemant. Linguam habent blasphemi instar Serpentis, quæ non novit aliud, quàm venenum evomere, etiam contra Deum, qui omnes quasi in suo sinu fovet.

VIDE EX BREVIARIO *Quomodò blasphemia flagellet Christum* Dom. IV. Quad. f. 2. l. 2. *frequentior vita quam lingua.* 7. Aug. n. 2. l. 1. *blasphemi regnum Dei non possidebunt.* Dom. I. Epiph. fer. 4. l. 2. *qui diligit maledictionem veniet ei.* Sabb. Ps. 108.

SENTEN-

Sententiæ sacræ de Blasphemia.

NOn assumes nomen Domini Dei tui in vanum (quanto minus ad blasphemandum) *Exod.* 20.

Qui blasphemaverit nomen Domini morte moriatur. *Levit.* 24.

Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus, si autem in Deum peccaverit, quis orabit pro eo? *Reg.* 2.

Davidi dictum. Quoniam blasphemare fecisti inimicos nomen Domini, propter verbum hoc filius qui natus est tibi morte morietur. 2. *Reg.* 18.

Docuit iniquitas tua os tuũ, & quia imitaris linguam blasphemantium, condemnabit te os tuum, & non ego. *Iob.* 15.

Vir multum jurans replebitur multa iniquitate, & non discedet à domo illius plaga. *Ecclesi.* 23.

Omnia remittentur filiis hominum peccata &c. at qui blasphemaverit in Spiritum sanctum, non habet remissionem in æternum. *Marc.* 3. *&* *Lucæ* 12.

Non minus peccant qui blasphemant Christum regnantem in cælis, quam qui crucifixerunt ambulantem in terris. *August.*

Quæstiones Theol. supra de Blasphemia & juramento contra 2. præceptum, vide *Tom.* 2. *part.* 2. *tract.* 5. *cap.* 2.

C.

CASTITAS, ET CONTINENTIA.

C*Astitas servatur in societate bonorum, & perditur in consortio malorum.* Quamdiu Dina fuit cum fratribus suis, & patre, mansit casta, sed exiens mulieres peregrinas cucuriosè videre, corrupta est. *Gen.* 34.

Castitatem violantes graviter puniuntur. Nam cùm Sichem violasset Dinam filii Jacob, fratres ejus Sichem & patrem & populum occiderunt. *Gen.* 35. Amon propter deflorationem Thamar ab Absolone in convivio est occisus, 2. *Reg.* 13. Post violationem uxoris Levitæ plusquam sexaginta millia hominum sunt occisi. *Iud.* 20.

Castitas cara res est, & multum diligenda. Ideò Joseph licet esset juvenis & sollicitaretur à domina, maluit incarcerari & diffamari quàm perdere castitatem. *Gen.* 39. Sic diligebat Sara castitatem ut diceret; Tu scis Domine quia nunquam concupivi virum. *Tobiæ* 3. Graviter fuit Susannà molestata à senibus; sed nec famam, nec vitam præposuit castitati. *Dan.* 13. Virgo Maria non est oblita votum castitatis servare, licet Angelus diceret ei, quod de ea filius Dei nasceretur. *Luc.* 1.

Castitatem maximè servare debent, Sacerdotes & ministri Dei. In cujus figura dicitur quod mundi debeant esse à mulieribus qui panes sacerdotales manducarent, ut habetur. 1. *Reg.* 24.

Argumentum est castitatis Prælatis & Clericis, quod Stephanus in primitiva Ecclesia tam castus fuerit, ut non dubitaverint eum mulieribus præficere. *Act.* 6.

Castè debent vivere relictæ, & viduæ, quibus castitas est difficilior. Ideò Iudith post mortem viri sui non cognovit alium virum, sed cum puellis suis clausa morabatur, habens cilicium supra lumbos, & jejunans cunctis diebus. *lib. Iudith.* Anna vidua fuit usque ad annos octoginta quatuor; quæ non descendebat de templo, jejuniis, & orationibus vocans. *Luc.* 2.

Castitas debet aliis virtutibus adornari. Quod ostenditur in Parabola de decem Virginibus, ubi tot Virgines fatuæ exclusæ, licet castæ erant, oleum tamen bonorum operum non habebant. *Math.* 25.

Castitas similis est purissimo Speculo, quod minimo halitu obscuratur. Similis est Rosis, & floribus, qui si tangantur marcescunt, intacti fructum gratissimum ferunt. Vide *Luxuria.*

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodò faciat amabiles.* Dom. III. n. 2. l. 2. *sine bonis operibus*

ribus non est magna. Com. non Pontif. n. 3. l. 2. *Servanda maximè Ecclesiasticis.* 28. Aug. n. 2. l. 3. *per vim violata, duplicat coronam.* 13. Decemb. n. 2. l. 3. *Virginitati juncta valdè sublimis.* 22. Novemb. n. 3. l. 1. *summis laudibus extollitur.* 2. Com. Virg. n. 2. l. 2. *fluxit de cœlo.* ibid. l. 3. *æternum Patris Verbum è cælo traxit.* ibid. *conjugio prævalet.* Dom. II. Epiph. n. 3. l. 2. & ter. 5. ibid. *Deo charos facit.* 6. Maij n. l. 3. *Angelis similes.* Com. Virg. n. 2. l. 2. *Præmium ejus summum erit.* 5. Feb. n. 3. *non est servatus impossibilis.* 5. Febr. n. 3. *sola ad salutem non sufficiens.* Com. Virg. n. 3. l. 3.

CALUMNIA vide *Detractio.*

Sententiæ selectæ de Castitate.

PEpigi fædus cum oculis meis ut ne cogitarem quidem de virgine. *Iob.* 13. multo magis ne oculis fixè contemplemur.

Ne aspicias in mulieris speciem, & ne concupiscas mulierem à specie. *Ecclesi.* 25.

Scio, quoniam non possum esse continens, nisi Deus det. *Sapient.* 2.

Melius est mihi incidere absque opere in manus hominum, quam peccare in conspectu Domini. *Danielis* 13. Ita Susanna de libidine iniquè accusata.

Sunt Eunuchi qui castraverunt seipsos propter regnum cælorum. *Math.* 19.

Mulier innupta & virgo cogitat quæ Domini sunt. 1. *ad Corinth.* 7

Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis, si sic permanserint, sicut & ego. 1. *ad Cor.* Præclarum pro illis ipsius Apostoli exemplum.

Qui matrimonio jungit virginem suam bene facit, & qui non jungit, melius facit. 1. *ad Cor.* ubi consilium illud Euangelicum comprobatur.

Fructus Spiritus est charitas, continentia, castitas. *ad Galat.* 5. ubi continentia & castitas Charitati reginæ virtutum proximè a. jungitur..

PATRES. Non dicatis vos habere animos pudicos, si habeatis oculos impudicos, quia impudicus oculus, impudici cordis est nuntius. *August.*

Pudicitia virtus animæ est, & comitem habet fortitudinem. *Idem de Civitate Dei.*

Quacumque virtute polleas, quibuscumque operibus niteas, si cingulo castitatis careas, omnia per terram trahes. *Hieron.*

Majus miraculum est de carne propria fomitem eradicare luxuriæ, quam expellere immundos spiritus de corporibus alienis. *Venerab. Beda.*

CHARITAS. V. AMOR.

AMor Dei facit misericordiam obtineri. Ideò daturus Dominus Legem Moysi dixit: Ego Dominus facio misericordiam his qui diligunt me, & custodiunt præcepta mea *Exod.* 20.

Amor Dei principium & finis est omnium mandatorum. Ideò dixit Moyses: quid petit Deus à te, nisi ut ambules in viis ejus, & diligas eum. *Deut.* 10. Paulus etiam dixit: Si quis non amat Deum anathema sit: ac si diceret defectu charitatis hominem à Deo separari. 1. *ad Cor.* 16. Hoc est etiam quod Paulus dixit; Si linguis hominum loquar & Angelorum, Charitatem non habeam factus sum sicut æs sonans, aut cymbalum tinniens &c. 1. *ad Cor.* 13.

Vide suprà fusius *Amor Dei*, & *Amor proximi.*

CHRISTUS.

CHristi vita, virtutes, doctrina, miracula exponuntur in toto Euangelio, in quo ut singula facilius inveniantur, præcipua mysteria & loca breviter audiamus. Christi Conceptio, Nativitas, Divinitas, *Math.* 1. *Luca* 1. &c. Baptismus Christi & vox de cœlo. *Math.* 3. *Marci* 1. Iejunat 40. diebus & tentatur à dæmone. *Math.* 4. Vocatio Apostolorum. *Math.* 4. Sermo Christi in monte, octo beatitudines, & excellentia

lentia legis Euangelicæ enarratur. *Math.* 5. Mittit Apostolos ad prædicandum, & dat ipsis virtutem operandi miracula. *Math.* 9. v. 37. *Luc.* 10. v. 2. Transfiguratio Christi gloriosa, & vox de cœlo audita. *Math.* 17. *Luca* 9. v. 29. Instituit cœnam Eucharisticam sui corporis & sanguinis. *Math.* 26. *Marc.* 14. *Luca* 22.

Christi miracula & misericordia in curandis infirmis. Sanat decem leprosos & dæmoniacum. *Luca* 17. Illuminat cœcum. *Marc.* 10. & plures alios infirmos & socrum Petri *Math.* 8. Paraliticum per tectum demissum. *Math.* 9. Hydropicum *Luca* 14. Manum aridam. *Marc.* 3. Languidum ad piscinam *Ioan.* 5. Servum centurionis. *Math.* 8. Filium Reguli. *Ioan.* 4. Mulierem à fluxu sanguinis. *Math.* 9.

Christi doctrina in variis parabolis eleganter ab eo proposita. In parabola seminantis explicat effectum varium, verbi & gratiæ divinæ: *Luca* 8. In zizaniis exponit malitiam dæmonis, hæreticorum, & improborum hominum. *Math.* 13. In grano synapis vim doctrinæ Euangelicæ. *Math.* 13. In negotiatore emente pretiosam margaritam studium regni cœlestis præ rebus terrenis. *Math.* 13. In ove perdita ostenditur charitas Christi in quærendis & recipiendis peccatoribus, *Luca* 15. Eadem declaratur in filio prodigo, *Luca* 5. Et in homine à latronibus sauciato & à Samaritano benignè curato.

Charitatem erga proximum in remittendis injuriis, explicat in servo qui debeat 100. talenta, *Math.* 18. *Humiliatem & superbiam* in Publicano & Pharisæo. *Luc.* 18. *Diligentiam* in exercitio bonorum operum commendat in operariis in vineam missis. *Math.* 20. *Vocationem* variam ad gloriam regni cœlestis aptè exponit in parabola de invitatis ad nuptias, & ad cœnam magnam, *Math.* 22. *Luc.* 14. Et de decem virginibus, & quinque talentis, *Math.* 25. *Luc.* 19.

Christi pro salute hominum passio, mors, & sepultura, Math. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan.

Christi Resurrectio à mortuis, & Apparitio varia, Math. 28. *Ejus gloriosa in cælum Ascensio,* Marc. 16. lucæ 24. Ioan. 13. *Christus in cœlo noster mediator & advocatus.* Ioan. 6. & 14.

VIDE EX BREVIARIO. Christus *Agnus,* 23. Novemb. nocturno. 2. l. 3. & 30. n. 2. l. 2. & fer. 3. Maij hebd. n. 1. l. 1. & 14. Sept. n. 3. l. 3. *Angelus.* 20. Mart. n. 2. l. 2. *Aquila.* fer. 3. infra Tom. Ascens. n. 2. *Avis.* ibid. fer. 4. n. 3. l. 3. *Flos.* Tom. II. Adv. n. 2. l. 2. *Gallina.* fer. 6. Tom. III. Quadr. l. 3. *Granum frumenti.* 1. Febr. n. 3. *Lux.* Sabb. Tom. IV. Quadr. *Mons.* Tom. Palm. n. 3. l. 2. Com. Doct. n. 3. l. 3. *Stella.* die 6. infra Epiph. n. 3. l. 2. *Sol.* Octav. Ascens. n. 3. l. 1. *Via* Dom. Quinquag. n. 3. l. 3. *Vitis.* Com. plur. Mart. temp. Pasch. n. 3. *Caput Ecclesiæ.* Dom. IV. Epiph. fer. 3. n. 1. *Medicus.* Dom. infra Ascens. n. 2. *Pater.* Sabb. ante Pentec. n. 3. *Paraclitus.* ibid. *Pascha nostrum.* Dom. I. Epiph. fer. 3. l. 2. *Propitiatio nostra.* Fest. Ioan. Euang. n. 1. l. 3. *Dominus.* Dom. VIII. Pentec. n. 2. l. 3. *Rex.* Sabb. ante Dom. Palm. *Sacerdos.* fer. 3. infra Corp. Christ. n. 2. l. 2. Virtutes ejus: *Charitas.* Octav. Innocent. n. l. 3. *Humilitas per quam nostram superbiam increpavit.* 12. Maij. *Iustitia, quam cum mansuetudine exercuit.* Dom. III. Quad. Sabb. l. 3. *Obedientia.* Dom infra Epiph. i. 3. *Oratio.* fer. 6. Pent. l. 1. 25. Aug. n. 3. *Paupertas.* Com. non Pontif. n. 3. l. 3. Passio ejus. *Nec solus Deus, nec solus homo pati potuisset.* Octav. Ascens. n. 3. l. 3. *In cruce extendens manus, contradicentes exspectabat.* fer. 5. Maij hebd. n. 2. l. 3. *Vulneribus suis nostra sanare voluit.* fer. 3. Pasch. l. 2. & Dom. II. Pasch. n. l. 3. *Extra portam passus est.* Dom. 6. Epiph. Sabb. l. 3. *Neque attendebat à quibus, sed pro quibus pateretur.* Dom. Pasch. fer. 2. l. 3. Resurrectio. *Per hanc majorem gloriam acquisivit.* Com. Euang. n. 3. l. 3. *Est spes nostra.* Dom. infra Ascens. numero 2. lectio 2. *Ejus Ascensio nostra glorificatio.* Dom. infra Ascens. n. 2. l. 2.

l. 2. Majestas *in facie ejus occulta relucebat.* 21. Sept, n. 3. l. 1. *Honor ei debitus.* Dom. II. Adv. n. 3. l. 1. *Imitandus.* 12. Aug. n. 3. l. 2. Figuræ ejus *Iacob.* Dom. II. Quadr. n. 2. l. 2. *Ionas.* Dom. I. Quadr. fer. 4. *Salomon.* Dom. VIII. Pentec. n. 2. *David.* Dom. IV. Pent. *Elias.* ibid. lect. 2

HÆRESES. circa personam Christi V. supra *Tom.* 1. *pag.* 253. & circa ejus Incarnationem *Tom.* 2. *part.* 1. *pag.* 93.

CONFESSIO PECCATORUM.

PLacet Deo humilis peccati confeßio. Reprehensus David à Nathan peccatum suum patenter & humiliter est confessus dicens, peccavi Domino, & confestim veniam obtinuit. 2. *Reg.* 12. Veniebat ad Joannem omnis populus Juda, Confitentes peccata sua, *Math.* 3. *Marc.* 1. In cujus figura dixit Christus leprosis. Ite, ostendite vos Sacerdotibus, *Luca* 17. Prædicante Paulo multi veniebant Confitentes peccata sua, *Actor.* 19.

Confeßio peccatorum debet esse cum spe veniæ, & non cum desperatione. Ideò confessio Cain Deo non placuit, nec ipsi profuit, quia cum desperatione dixit; Major est iniquitas mea quam ut veniam merear, *Genes.* 4. Judas confessus est peccatum suum, dicens, Peccavi tradens sanguinem justum &c. Sed ipsi non profuit, quia cum desperatione fecit. *Math.* 26.

Confeßio peccatorum debet esse cum proposito ulterius non peccandi. Ideò Pharaoni dicenti, Peccavi, non profuit illa confessio; quia non intendebat desistere à peccato & duritiâ cordis sui, *Exod.* 10. Simile accidit Sauli, cùm reprehenderet eum Samuel de inobedientia erga Deum, 1. *Reg.* 15. Sed quia David agnovit suum peccatum cum intentione ulteriùs non peccandi, Dixit ei Nathan, Transtulit Dominus peccatum tuum. 2. *Regum* 12.

Confeßionem inducit aliquando tribulatio & afflictio. Ideò dicit Psalmista; Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, posteà acceleraverunt, scilicet ad confessionem, *Psal.* 15. Afflicti Israëlitæ per serpentes dixerunt Moysi; peccavimus, quia locuti sumus contra te, *Num.* 21. Oppressi filii Israël à Philistæis & filiis Amon confessi sunt, dicentes, peccavimus. *Iud.* 10.

Confiteri debent homines quantumcumque justi, & se peccatores reputare. Exemplo Neemiæ dicentis; ego & domus Patris mei peccavimus, iniquitatem fecimus, *Neem.* 1. Orans Daniel, qui erat vir perfectus dicebat, Peccavimus, iniquitatem fecimus, *Daniel.* 9. Sextus illorum septem fratrum, Machabæorum confessus est qui pro Domino sustinebant Martyrium vide Controversias & Hæreses de confessione *Tom.* 1. *pag.* 123. & *pag.* 454. Hæc patimur quia peccavimus, 2. *Machab.* 7.

Vide infra in Catechesi c. 4. de Sacram. Pœnit. Item in Resol. Theol. Tripart part. 3. cap. 1. &c.

VIDE EX BREVIARIO: Confessio, *Qui ejus effectus.* In Festo Ioan. Eu. n. 1. l. 2. *Ad salutem necessaria.* Com. Dedic. n. 3. l. 3. *Initium bonorum.* fer. 2. Pentec. l. 3. & *vulnerum Animæ ruptio.* Dom. II. Quadr. fer. 5. Absolutio *quanta efficacia.* Dom. I. Quadr. Sabb. l. 2. *Non erubescendum confiteri.* Dom. IV. Aug. Sabb. l. 2. & fer. 2. Pent lect. 3.

Sententiæ selectæ &c. de Confeßione Peccatorum.

NOtandum, in his non agi de sola Confessione Sacramentali.

Confessio fit ad saluté. *ad Rom.* 10.

Confitemini alterutrum peccata vestra. *Iacobi* 5. Confitentes peccata sua. *Math* 3.

Si dixerimus, quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. *Ioan.* 16.

Si confiteamur peccata nostra, Deus fidelis est & justus ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. *Ioannis.* 1.

Vade

Vade lavare septies in Iordane, & recipiet caro tua sanitatem, & mundaberis. 4. *Reg.* 5.

Delictum meum cognitum tibi feci & injustitiam meam non abscondi. *Psal.* 31.

Confitebor adversum me injustitiam meam Domino &c. *Psal.* 11.

Qui abscondit scelera sua, non dirigetur, qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. *Psal* 28.

Non confundaris confiteri peccata tua. *Eccles.* 4.

Vade & ostende te Sacerdoti, & offer munus tuum. *Math.* 8.

PATRES. Quem pænitet, omnino pæniteat, & dolorem lacrimis ostendat, repræsentet vitam suam Deo per Sacerdotes, præveniat judicium Dei per confessionem. *Augustinus.*

Non operui sed aperui, ut aperires; non cælavi ut tegeres, nam quando homo detegit, Deus tegit, cum homo cælat, Deus nudat, cum homo agnoscit, Deus ignoscit. *Augustinus.*

Qui vult confiteri peccata sua, ut inveniat gratiam, quærat Sacerdotem scientem ligare & solvere: ne cum negligens circa te extiterit, negligatur ab illo. *August.*

O homo quid times confiteri? illud quod per confessionem scio, minus scio, quam illud quod nescio: cur confiteri erubescis peccata tua? peccator sum sicut & tu: homo sum, humani à me nihil est alienū. Confitere homo homini, homo peccator, homini peccatori: Elige quod vis, si non confessus lates, inconfessus damnaberis. *Augustinus in Psalmos.*

Qui promereri vult quod expetit, debet malum confiteri quod fecit: valde enim facile est, ut peccatorem se quisque fateatur, cum nihil pro peccato suo patitur. *Gregorius 8. moralium.*

Confessio sanat, confessio justificat, confessio peccatis veniam donat. Omnis spes in confessione consistit, in confessione locus misericordiæ est; nulla tam gravis est culpa, quæ per confessionem non habeat veniam. *S. Isidorus.*

Quantum displicet Deo imprudentia peccatoris, tantum placet verecundia confitentis. *Bernardus.*

O Beata confessio, quæ æternum tollit opprobrium. *Cassiodorus.*

Confessio aperit paradisum, confessio spem salvandi tribuit: unde scriptura dicit, dic tu iniquitates tuas, ut justificeris. *Ambrosius.*

CONSILIUM BONUM.

Consilium Sapientum servandum est. Ideò dicebat filio Tobias, Consilium semper à sapiente perquire, *Tobiæ* 4.

Qui non credit Consiliis Sapientum perit: Sicut filii Israël, qui noluerunt credere Moysi sapienti & experto dicenti, non ascendatis, ideò victi fuerunt, *Num.* 14. Roboam quia non tenuit Consilium Seniorum ad clementiam, sed consilium juvenum ad jugum durissimum subditis imponendum, magna pars populi ab illo defecit, 3. *Reg.* 12. Daniel plenus sapientiâ dedit bonum consilium Nabuchodonosor, ut peccata sua eleēmosynis redimeret, sed ipse non credidit, ideò ad bestias est translatus, *Daniel.* 4.

Consiliis amicorum est credendum. Nam fidele consilium dabat Achior Holoferni cum quo erat in exercitu, sed quia non credidit, occisus fuit, *Iudith* 5. Godolias qui non credidit Consiliis Joannan ut sibi caveret, mortem incurrit, *Ierem.* 41. Iudas cum paucis pugnaturus contra multos, noluit acquiescere consiliis amicorum, ut meliorem opportunitatem exspectaret, ideò in prælio interiit. 2. *Machab.* 9. Consilia octo Euangelica ad beatitudinem obtinendam præbuit Christus in monte. *Math.* 5.

Consilium bonum *Simile* est optimæ Medicinæ, quâ homines ad salutem perducuntur, & à morte conservantur: consilium verò perversum simile veneno, aut pesti, quâ

quà homines inficiuntur & pereunt.

VIDE EX BREVIARIO. Malè vivitur sine bono consilio Dom. IV. Aug. n. 2. l. 2. *Malorum Consilium disperdet Deus* fer. 2. Psalm. 32. *Manente consilio Domini in æternum.* ibid. *Consilia Euangelica, custodiunt præcepta divina.* in Communi Virginum nocturno 2. l. 2.

Sententiæ selectæ de bono Consilio.

AUdi verba atque consilia, & erit Dominus tecum. *Exodi* 18.

Gens absque consilio & sine prudentia, utinam saperent & intelligerent, ac novissima providerent. *Deut.* 2.

Pete à Deo, ut vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant. *Tobiæ* 4.

Custodi consilium, & custodiet te. *Proverb.* 2.

Custodi legem meam, atque consilium meum, & erit vita animæ tuæ. *Prov.* 3.

Consilium semper à Sapiente perquire. *Tobiæ* 4.

Qui Sapiens est, audit consilia. *Prov.* 12.

PATRES. Quid tibi prodest habere Sapientiam, si consilium neges. *Ambrosius.*

Dare stulto consilium charitatis est, dare Sapienti ostentationis; dare verò tempore perversitatis, sapientiæ. *Ambrosius.*

Nullus fidelior tibi ad consilium potest esse, quam qui non tua, sed te diligit. *Greg.*

Omnia prius consilio experiri quam armis, Sapientem decet. *Terentius.*

Consilium nobis Resque, Locusque dabunt *Ovidius*

CONSILIUM MALUM.

C*Onsilium malarum mulierum detestandum est.* Nam Eva malè consuluit & persuasit viro, ut de ligni vetiti fructu manducaret; quod & fecit, ideoque amenissimum locum paradisi perdidit, *Genes.* 2. Domina cui serviebat Joseph malè consulebat ei, ut castitatem perderet, cui non acquievit, & factus est Dominus Ægypti, *Genes.* 39. Mulieres persuasionibus perverterunt cor Salomonis, ut adoraret idola, ut habetur. 3. *Reg.* 11. Nefandum consilium dedit Herodias filiæ, dicens, nihil aliud petas nisi caput Joannis, *Math.* 14. *Marc.* 6.

Consilium malum aliquando dant subditi Principibus & Prælatis. Sic populus Israël malè consuluit Aaroni ut faceret iis vitulum aureum quem adorarent; quibus Aaron stultè credidit, & scandalum incurrit, *Exodi* 32.

Malum consilium consultori pessimum. Sic Aman consilium dedit ut suspenderetur Mardochæus, & ideò ipse suspensus fuit. *Esther* 7. Achitophel videns suum consilium contemni laqueo se suspendit. *Reg.* 17.

Triplicem Similitudinem consilii dolosi adducit sapiens, *Eccles.* 129. Qui *foveam* fodit, incidet in eam: & qui stravit *lapidem* proximo suo, offendet in eo: & qui *laqueum* alteri ponit peribit in illo.

Sententias plures hoc vide in Titulo præcedenti.

CONSOLATIO DIVINA.

C*Onsolatur Dominus obedientes mandatis suis.* Ideò Abraham postquam exivit de terra sua ad mandatum Domini Dominus consolatus est eum diversis apparitionibus: *Gen.* 12. 15. & 37. Filiis Israël qui obedientes Deo exierunt de Ægypto ut sacrificarent in deserto, misit Dominus consolationes quando pluit eis in deserto manna, &c. *Exodi* 16.

Consolatur Dominus tribulatos post tempestatem tribulationis; Juxta illud Psalmi, secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam. Ideò fugiente Iacob à facie fratris sui Deus eum multipliciter consolatus est in somno. *Gen.* 28. Moysi exulanti apparuit Dominus in deserto Consolans eum, quod non accidit ei in domo Pharaonis. *Exodi* 3. Luctum Judæorum convertit Dominus in gaudium, quando per Estheré fuerunt à tanto periculo liberati. *Hester.* 9.

Conso-

Consolatur Deus obsessos, carceri mancipatos, &c. Sic filios Israël obsessos ab Holoferne in Bethulia consolatus est in in victoria per manum fæminæ Judith. *Iud.* 10. *&* 13. Petrum inclusum in carcere Herodis consulatus est per Angelum suum liberans eum. *Act.* 22 Paulum & Silam positos in carcere Dominus misso terræ motu consolatus est frangens vincula & liberans eos, ut habetur. *Actorum* 16.

Consolatur Dominus justos in operibus bonis. Sic consolatus est Tobiam & Saram liberando à dæmonio, qui viros ejus occiderat, ut habetur *Tob.* 8. Danielem justum bis positum in lacû leonum, Dominus consolatus est per Angelum, Habacuc. *Daniel* 6. *&* 14. Susannam quæ adulterio nolebat consentire, morte damnatam Dominus per Danielem liberavit. *Daniel* 13. Implevit Dominus promissam consolationem, quando in Pentecoste Apostolis Spiritum sanctum misit. *Actorum* 2.

Vide supra V. *Benignitas Dei*, & infra V. *Tentatio. Patientia*, &c.

Sententiæ aliæ de eâdem.

CONsolamini, consolamini popule meus. *Ieremia.* 40.

Ego convertam luctum eorum in gaudiûm, & consolabor eos, & lætificabo á dolore suo. *Ieremia* 31.

Benedictus Deus, Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. 1. *Cor.* 1.

Aliæ sententiæ infra V. Tentatio &c.

CONSTANTIA & FORTITUDO.

F*Ortem, strenuum, & audacem reddit hominem puritas conscientiæ.* Moyses purus & innocens audacter & constanter stetit coram Pharaone arguens eum. *Exodi* 5. *& seqq.* Gedeon fortissimus in trecentis viris maximum populum viriliter superavit. Dixerat enim ei Angelus, Dominus tecum virorum fortissime. *Iud.* 6. In illa fortitudine liberavit Israel. *Iudicum* 8.

David fortiter superavit leonem, & ursum, & Goliathum. 1. *Reg.* 17. Judas Machabæus viriliter transivit Iordanem, & irruit in hostes suos. 1. *Machab.* 5. Eleazar audacter irruit in Elephantem & occidit, licèt ipse posteà fit mortuus. 1. *Machab.* 6. Machabæus & socii more Leonum irruentes in hostes occiderunt multitudinem inimicorum. 2. *Mach.* 11.

Fortitudo perfectissima est tolerantia adversorum. Tali fortitudine toleraverunt fornacem 3. pueri dicentes Regi; Deus potest nos eripere de camino ignis. *Daniel* 3. Stephanus plénus gratiâ & fortitudine, viriliter sustinuit lapides; & sic de aliis Martyribus.

Non debet homo dimittere opus bonum, licet contingat eum tribulationem incurrere. Nam Tobias remansit in timore Domini, licet plaga cæcitatis evenisset ei, Tob. 2. Ridetur in Euangelio homo inconstans qui cæpit ædificare, & non potuit consummare. *Luca* 14.

Perseverandum est in bono proposito, nec respiciendum retrò post egressum de societate malorum, ne accidat homini sicut uxori Loth post egressum de Sodomis, quæ retrò aspiciens, in statuam salis est conversa. *Gen.* 19. Socii Danielis multùm constantes & perseverantes fuerunt, ne statuam quam erexerat Nabuchodonosor adorarent, *Dan.* 3.

Eleazar multa tormenta constanter sustinuit, ne ad impietatem declinaret. 2. *Machab.* 6. Christus laudavit constantiam Ioannis Baptistæ, quod non similis esset arundini, quæ facilè in omnem partem movetur. Salutem denique æternam constantiæ promittit, dicens, Qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit. V. infra *Fortitudo. Perseverantia* & plures de illis Sententias Fortitudini proprias.

Vide sententias alias infra verbo, *Fortitudo* &c.

COR-

CORREPTIO FRATERNA.

PErfectam Regulam dedit Dominus Petro, dicens: Si peccaverit in te frater tuus corripe eum &c. Si audierit te, lucratus es fratrem tuum. *Math.* 18. Ioannes Baptista cum magno fervore corripiebat Pharisæos, quod essent progenies viperarum. *Math.* 3. *Luca* 3. Multâ audaciâ & zelo arguebat Herodem, dicens, Non licet tibi habere uxorem fratris tui. *Math.* 14. *Marc.* 6. Unus de latronibus qui pendebat in cruce cum magno zelo alterum reprehendebat, dicens, neque tu times Deum &c. *Luca* 23. Stephanus in concilio Iudæorum ferventer & audacter increpavit eos quod essent duri corde, & Deo resisterent, *Act.* 7.

Corrigere debent Prælati subditos suos, & eos de vitio arguere. Sic Sacerdotes restiterunt Oziæ Regi volenti offerre incensum, quod non erat sui officii, dicentes; Non est tui officii adolere incensum. 3. *Paralip.* 26. Sic reprehendit Esdras filios transmigrationis, qui duxerunt contra legem filias alienigenarum. 1. *Esd.* 9. & 10.

Item debent eos reprehendere de violatione Festorum, Sic arguebat Neemias portantes munera Sabbatho, dicens: quæ est hæc res mala quam vos facitis & prophanatis diem Sabbathi, ut habetur *Neem.* 14.

Item debent eos reprehendere de mendacio & pravo exemplo, sic Petrus Ananiam & Zaphiram. *Act.* 5. Sic Paulus Elymam magum durè reprehendit, qui nitebatur à fide avertere proconsulem. *Act.* 13. Et S. Petrus Simonem magum volentem emere Spiritum sanctum. *Actorum* 8.

Item de peccato carnis: Sicut Apostolus graviter reprehendit Corinthios de fornicatione. 1. *Corinth.* 5.

Item de irreverentia circa Sacramenta: Sicut Paulus eosdem arguit de irreverentia erga Eucharistiam. 1. *Cor.* 11. v.

VIDE EX BREVIARIO. Correptio *Sapientis melior, quàm adulatio stultorum.* Dom. II. Aug. fer. 5. l. 2. *Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris.* Dom. V. Aug. fer. 6, l. 2. *cum quis à Deo corripitur, non deficiat.* Dom. I. Aug. fer. 2 l. 5. *Correptio debet fieri ex amore proximi.* Dom. III. Quad. fer. 2. l. 1. *Perversi difficulter corriguntur.* Dom. II. Aug. n. l. 3. & Sabb. ibid. l. 3. *Nullius desperanda.* fer 5. Maij hebd. n. 2. l. 2. *Debet fieri in spiritu lenitatis.* 17. Sept. in Fest. Stigm. n. 1. & Dom. VIII. Pent. fer 5. & *per dulcedinem charitatis.* Dom. III Pentec. n. 3. l. 2.

Vide *Exhortatio.*

Sententiæ selectæ de Correptione fraterna.

MElius est à sapiente corripi, quam stultorum adulatione decipi. *Eccles.* 7.

Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum. *Math.* 8.

Non ut confundam vos hæc scribo, sed ut filios meos carissimos moneo. 1. *Cor.* 4.

In convivio vini non arguas proximum. *Ecclesiast.* 31.

Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. 2. *Timot.* 4.

Plus profuit correctio apud prudentem, quam centum plagæ apud stultum, *Prov.* 17.

Vir prudens & disciplinatus non murmurabit correptus. *Eccles.* 10.

Argue sapientem & diliget te. *Prov.* 9.

Qui abiicit disciplinam despicit animam suam, qui autem acquiescit increpationibus possessor est cordis. *Prov.* 15.

Virga atque correctio tribuit sapientiam. *Proverbiorum* 29.

Si te audierit (corripientem) lucratus eris fratrem tuum. *Math.* 18.

PATRES. Correctio est, errorem innatum, vel consuetudine factum, fræno rationis inhibêre. *Augustinus.*

Quæ peccantur coram omnibus, coram omnibus corripienda sunt, ut omnes timeant: qui secreto peccavit in Te, secretò corripe: nam si solus nosti, & eum vis coram aliis arguere, non es corrector, sed proditor. *August.*

Foris terribilis personet increpatio: intus lenitatis teneatur dilectio. *August.*

Magis amat objurgator sanans, quam adulator dissimulans. *August.*

Peccatum unius quod cognitum non arguitur, multos contaminat. *Idem.*

Qui non corrigit, resecanda committit; & facientis culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare. *Gregor.*

Nonnunquam qui inter flagellorum duritem remanent incorrecti, dulci sunt admonitione mulcendi. *Gregor.*

Alterius pænis, fit castigatio lenis.

SENT. POET. ET PHIL. Cuncta prius tentanda, sed immedicabile vulnus

Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur. *Ovid.metaph.lib.*8.in mala exempla.

Qui quem vult ridet, non sua facta videt. *Staniburstius.*

Si culpare velis, culpapibilis esse cavebis. *Idem.*

Amici vitia si feras, facis tua. *Seneca*

Cum his versare, qui te corrigant. *Idem*

Vitia transmittit ad posteros, qui præsentibus culpis ignoscit. *Seneca.*

Bonis nocet, qui malis parcit. *Idem.*

Nobilis equus umbra virgæ regitur, ignavus nec calcaribus concitari potest. *Seneca*

Qui non vetat peccare, cum possit, jubet. *Seneca Poeta.*

CURIOSITAS.

C*Uriosi desiderant semper nova scire, & illâ scientiâ majores apparere.* Ideò prima mulier, quæ desideravit sicut Deus scire bonum & malum, pomum curiosè aspexit, & divinum præceptum contempsit. *Genes.* 3. Discipulorum curiositatem scire volentium tempus secundi Adventus reprehendit Dominus dicens; Non est vestrum nosse tempora vel momenta. *Act.*1. Athenienses, qui erant curiosi, non vacabant saluti, sed ut semper nova scirent. *Act.*17. Judæi videntes miracula à Christo fieri, adhuc signa de cœlo curiosè quærebant. *Luca* 11. Herodes curiosè desiderabat videre Christum, non ut crederet, sed ut videret ab eo signa fieri. *Luca* 23.

Curiosi debent admoneri à prudentibus ut utilia sectentur & curiositatem relinquant. Ideò prædicante Apostolo in Epheso multi qui fuerunt curiosa sectati congesserunt libros, & combusserunt coram discipulis. *Act.* 19. Reprehendebat Apostolus quosdam Thessalonicenses curiosè ambulantes, & nihil operantes. 2. *Thessal.* 3. Adolescentiores viduas monet Apostolus esse vitandas, quæ sunt frequenter vagæ & curiosæ, 1. *ad Timoth.* 4.

Similes sunt curiosi piscibus & volucribus, quæ per loca aliena & peregrina perpetuò vagantur, nec corpore aut mente secum habitant. *August. in Psalmos.*

VIDE EX BREVIARIO. Curiositas. *Altiora te ne quæsieris.* Dom. IV. Aug. fer. 5. *est enim curiositas occupatio pessima* Dom. 2. Aug. n. 1. lect. 3.

Sententiæ selectæ de Curiositate.

QUi investigator malorum est, opprimetur ab eis. *Proverb.* 11.

Non est vestrum nosse tempora vel momenta quæ pater posuit in sua potestate. *Actorum* 1.

PATRES. Curiosum genus hominum ad cognoscendum vitam alienam, desidiosum ad corrigendum suam. *Aug. lib. confess.* 10.

Curiosus foras egreditur, & exterius omnia considerat. *Bernardus.*

Quæ Deus occulta esse voluit, non sunt scrutanda *Prosper.*

PHILOS. POETÆ. Curiosus nemo est, qui non sit malevolus. *Plautus.*

Non multum nocebit tibi ista transire, quæ nec licet scire, nec prodest. *Seneca.*

Novit fæmineum genus omnia, novit & illud

Junonem duxit, quo pacto Jupiter olim. *Theodericus.*

D.

DEIPARA.

DEiparæ laus imitatio deducenda est ab æstimatione virtutum quæ in ea eluxerunt, ut est Humilitas, Amor Dei, Liberalitas, Oratio perpetua, Abstinentia, Castitas, Compassio sive misericordia erga homines &c. Quæ omnia in hoc Apparatu invenies, & harum Virtutum exempla sub suis Titulis, quæ in aliis quidem magna, in Deipara autem maxima fuisse ostendes.

2. Exponitur Deiparæ excellentia ex variis ejus Figuris ex Scriptura desumptis. *Genesis c.* 3. Est secunda & melior Eva, & mater cunctorum viventium per gratiam, quæ serpentis caput contrivit.

Exodi 3. Est Rubus ardens & incombustus, quia Christum ut ignem cœlestem concepit, & virginitatis florem non amisit.

Iudicum 6. Est vellus Gedeonis, quia sola Deipara mansit nullo peccati imbre madefacta.

Numer. 17. Est virga Aaronis, quæ sola floruit absque germine, & Christum peperit absque semine.

Ezech. 44. Est Porta clausa, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israël ingressus est per eam, in Christi nativitate, &c.

Comparatur etiam appositè cum Rebecca, cum Iuditha, cum Esthere, cum Susanna, & aliis mulieribus in Scriptura laudatis.

Item cum Arca Noë, quia per Deiparam à diluvio mortis æternæ salvatum est genus humanum. Vocatur etiam propter eximicastitatem Hortus conclusus, Fons signatus.

Item ob Pulchritudinem dicitur Columba formosa, lilium inter spinas, oliva fructifera, Rosa in Iericho. Propter Gloriam & potentiam dicitur etiam pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata, & mulier amicta sole, lignum vitæ in paradiso Ecclesiæ. Tanquam mediatrix inter Deum & homines dicitur scala Iacob, per quam ascendit oratio & descendit misericordia, Civitas refugii, & propitiatorium. Plures alii conceptus percurendo Litanias Lauretanas facilè occurrunt, ut turris Davidica, fœderis Arca. Janua cæli, Stella matutina &c. Quæ prudens Concionator facilè Virgini applicabit, v.g. considerando proprietates Stellæ, & eas in dotibus Deiparæ demonstrandò. Vide de cultu Deiparæ & SS. contra Novatores part. 1. pag. 234.

VIDE EX BREVIARIO. Figuræ Deiparæ *Eva* 8. Sept. noct. 2. l. 2. *&* 9. ejusd. n. 2. *&* 13. ejusd. n. 2. *&* Offic. de B. V. in Sabb. in Martio, Maij. Iun. *Virgo Sacerdotalis Vellus, Gedeonis* 11. Sept. n. 2. l. 3. *Porta orientalis.* ibid. *Mulier Apocalyptica* Vigil. Pentec. n. 2. l. 2. 11. Sept. n. 2. *Mater Dei vera.* 20. Mart. n. 3. *Animata Arca Dei viventis.* 14. Aug. n. 2. *Cælum animatum.* ibid. l. 2. *Thalamus sponsi cælestis.* Dom. 19. Pentec. n. 3. l. 3. *Radix Iesse.* Dom. 2. Adv. n. 1. *&* 2. *Flos campi & lilium.* 8. Sep. n. 2. *Novum quod fecit Dominus.* 11. Sep. n. 2 *Miraculum.* 12. Sep. n. 2. l. 2. *Ecclesia decus.* ibid. l. 3. *Causa vitæ nostra* 13. Sep. n. 2. l. 2. *Margarita pretiosa & lampas orbis.* 15. Sep. n. 2. *Templum indissolubile.* ibid. *Mons sublimis.* Offic. B. V. in Sabb. in Aug. *Speculum & forma omnium virtutum,* 8. Dec. n. 2. 21. Novemb. n. 2. l. 2. Dom. III. Adv. fer. 4. l. 2. *Exemplar Castitatis.* 12. Sept. n. 2. l. 1. *Humilitatis.* Dom. 3. Adv. fer. 4. l. 3. *Verecundia.* 21. Novemb. n. 2. l. 2. Offic. B. V. in Sabb. in Decemb. *Persimonia, & Vigiliæ.* 21. Novemb. n. 2. l. 2.

De virtutibus ejus in communi *vide* 25. Mart. & in omnibus ejus festivitatibus, & Offic. in Sabb. de Beata Virgne *Apparet suis cultoribus.* 5. August. num. 2. *Mediatrix nostra.* Offic in Sabb. in Octob. *Ejus beneficia cælum & terra experiuntur.* 15. Sept. n. 2. l. 2. *Patrocinium ejus invocandum.* 9. Sep. n. 2. 3. & 12. ejusd. n. 2. l. 1. *Præsentia ejus magnum bonum adfert.* 2. Iul. n. 3. l. 2. *Imago ejus*

ejus servos alloquitur. 17. Iul. fest. Alexii. *Item dignitatem ejus negantes.* 20. Mart, n. 2. l. 3. *stellis coronata in cœlis.* 11. Sept. n. 2. l. 2. *quo cum corpore & anima assumpta est.* 18. August. n. 2. l. 2.

HÆRESES circa Deiparam vide supra. *Tom.* 1. *pag.* 260. verbo *Maria Virgo.* De *Cultu* Deiparæ *ibid. pag* 134.

De *Mysteriis & Festis* Deiparæ, vide *infra* inter *Festa* per Annum.

DETRACTIO, & CALUMNIA.

D*Etrahunt homines pessimi viris bonis solùm ex malitia, falsa imponentes.* Sicut uxor Putipharis, cui inserviebat Ioseph, iniquè detraxit ei apud virum suum, imponens ei quod eam voluisset opprimere. *Genes.*29. Senes illi pessimi Susannam turpiter infamaverunt, crimen adulterii falsò imponentes. *Daniel* 13. Simon malè loquebatur de Onia provisore & defensore gentis. 2.*Mach.* 4. Falsi testes detraxerunt Stephano dicentes : Homo iste non cessat loqui contra Deum. *Actorum* 7.

Detractio vitium est invidorum, qui alios infamant, ut eos infra se opprimant. Sic Principes detraxerunt Davidi apud Achis, ut amoverent eum. 1. *Regum* 29. Satrapæ Darii invidentes fœlicitati Danielis, detraxerunt ei apud Darium, *Daniel* 6. Pharisæi invidentes Christo multoties detraxerunt ei, quia cum Publicanis conversabatur. *Math.*9. *Luc.*5.

Detractores graviter puniuntur à Deo in præsenti & in futuro sæculo. Nam Maria soror Moysis contra eum locuta est detrahendo ex modica occasione, sed citò est secuta lepræ pœna. *Num.*12. Filii Israël detraxerunt terræ promissionis, sed in malum, quia nullus eorum intravit eam, sed mortui sunt ab hostibus & bestiis consumpti in deserto. *Num.* 13. & 14. Etiam propter detractionem Chore & multi complices ejus fuerunt occisi. *Num.* 16.

Detractio à superbia & ambitione procedit. Sic Absalon ambiens regnum patris, detrahebat ei, singulis dicens : Non est qui audiat te constitutus à Rege. 2. *Reg.* 15. Aman superbus, quia non adorabatur à Mardochæo detraxit omnibus Judæis coram Rege, *Hester* 3. Alcimus qui volebat fieri summus Sacerdos detrahebat Iudæ coram Demetrio. 1. *Machab.* 7.

Detractores non debent audiri, nec verbis eorum est adhibenda fides. Nam Siba servus Miphiboseth nequiter detraxit Domino suo coram Davide, & David temere fidem adhibuit verbis ejus, & ideò perversum dedit judicium, 2. *Reg.* 16. Sapiens fuit Alexander Rex, qui viros pestilentes qui venerunt adversus Jonatham detrahentes ei, & interpellantes Regem adversùs eum, nullatenùs audire voluit. 1. *Mach.* 10.

Detractor semper vertit bona in mala, vel tanquam malâ intentione facta, Nam si jejunas, dicit te hypocritam, si comedis voracem, si quiescis pigrum, si rides inquietum, si taces stultum, si loqueris, præsumptuosum, si tua pauperibus das vel erogas, dicit te esse vanum & gloriosum, si non erogas, avarum, si sapiens es, superbum, si religiosus, dicit te hypocritam. Ideò de Ioanne Baptista multum jejunante dicebant quidam detractores, dæmonium habet ; De Jesu autem comedente dicebant: Ecce homo vorax, & potator vini. *Mat.* 11. Viso miraculo de cœco nato detraxerunt Christo Pharisæi, dicentes, Nos scimus quia hic homo peccator est, & maledixerunt ei. *Ioan.* 9. Ejecto dæmonio & loquente muto, quidam detrahentes Christo miraculum perverterunt, dicentes, in Belzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia, *Luc.* 11. *Math.* 12.

Comparat Scriptura detractionem cum Morsu serpentis, & gladio acuto. Serpens qui non edito sibilo, mordet, detractori per omnia similis est, *Eccli.* 10. Filii hominum dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus.

Detractores similes sunt Canibus, qui contra omnes prætereuntes latrant, & nemini parcunt.

Sicut porticus Olympiæ acceptam vocem per consonantiam septies remittebat, ita detractores & contumeliosi uno verbulo offensi sexcenta convitia ingeminant. *Plinius.*

VIDE EX BREVIARIO. Detractio *nocet velut gladius acutus.* fer. 4. Ps. 56. & 63. ad Matut. *Ad eam obsurdescendum.* fer. 2. Ps. 37. & fer. 3. Ps. 38. *Qui detrahit proximo, detrahit legi.* Iac. 4. fer. 6. Dom. 4. Pasch. l. 3. *Hinc David detrahentem proximo persequebatur.* psalm. 100. in Sabb. *& varia mala tali optabat.* Ps. 108. ibid.

Sententiæ selectæ &c de Detractione.

Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant, venenum aspidum sub labiis eorum. *Psal.* 13.

Lingua eorum gladius acutus. *Psal.* 56.

Acuerunt linguas suas sicut serpentes. *Psal.* 139.

Beati estis cum maledixerunt vobis homines &c. *Math.* 5.

Lingua inquietum malum est, plena veneno mortifero. *Iacob.* 3.

Si mordeat serpens in silentio, nihil minus habet, qui occultè detrahit. *Eccles.* 10.

Detractores Deo sunt odibiles. *Rom.* 1.

Nec rapaces, nec maledici, regnum Dei possidebunt 1. *Corinth.* 6.

Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem, detrahit legi, & judicat legem. *Iacobi* 4.

Abominatio hominum detractor. *Prov.* 24

Bilinguis serpens habetur, atque mortalis, eo quod diaboli minister aliud lingua loquatur, aliud corde meditetur. *August.*

Detractor & auditor diabolum portat, alius in aere, alius in lingua. *Bernard.*

Quisquis amat dictis absentem rodere vitam.

Hanc mensam vetitam noverit esse sibi. *August.* mensæ suæ inscripsit.

Difficilem oportet habere aurem ad crimina. *Seneca.*

Ex lingua stulta veniunt incommoda multa.

Dico prudentes, homines non multa loquentes.

DISCORDIA.

Discordia multoties oritur ex invidia etiam *inter fratres.* Patet in prima discordia inter Cain & Abel, quā movit ex invidia Cain, quia munera Abel Deo placebant. *Genes.* 4. Occiso à David Philistæo, & auditis cantantibus, *Saul percussit mille, & David decem millia,* Saul invidia motus, quia minùs dederant sibi, persecutus est Davidem. 1. Regum. 18.

Discordia fiunt aliquando ex avaritia. Nam propter multam substantiam quam habebat Abraham & Loth, facta est discordia & rixa inter eorum Pastores, *Gen.* 13. Quia Iacob decepit Esau in hæreditate & benedictione paterna, facta est discordia inter eos. *Genes.* 27. Proter avaritiam & tenacitatem Nabal facta est discordia cum Davide, sed per liberalitatem Abigail uxoris fuit sapienter sedata, *Reg.* 1. c. 25.

Discordia oriuntur multoties ex superbia & ambitione. Hinc orta est discordia inter Absalon & David, 2. *Reg.* 15. Propter superbiam; & duram Responsionem quam Roboam fecit populo, divisum est ejus Regnum, 3. *Reg.* 12. Contentio inter discipulos facta est, quis eorum esset major, quæ per humilitatem sedata fuit. *Luca* 22.

Discordia sunt frequentes propter mulieres, & luxuriam. Occasione Dinæ quam Sichem oppressit, facta est discordia, & secuta sunt homicidia, *Genes.* 33. Quia Thamar violata est ab Amon fratre ejus, facta est discordia inter fratres, ex qua frater jussit interfici fratrem, 2. *Reg.* 11. & 13. Propter uxorem Sampsonis alteri traditam dissensio facta est cum Philistæis, *Iudicum* 15.

Discordia oriuntur aliquando ex vitio gulæ. Sicut accidit de filiis Israël: qui jurgati sunt contra Moysen ductorem eorum, propter defe-

defectum cibi & potus. *Exodi 16. & 17.* Iterùm filii Israël recusantes manna cibum cœlestem, rixati sunt contra Moysen petentes carnes. *Numer. 21.*

Discordes & rixantes debent Prælati & Majores corrigere: Sicut Moyses corripuit rixantes Hebræos contra invicem, *Exodi 2.* Mulieres rixantes propter infantem vivum, Salomon cum vera justitia prudenter sedavit, *1. Reg. 3.* Contentionem discipulorum, quis esset major, Christus sedavit, de sua humilitate exemplum præbens, *Lucæ 22.*

Sicut inflando, ex Scintilla unica excitatur incendium, ita ex modica rixa magnæ discordiæ oriuntur. *Nazian.*

Sicut Mare, quod ex se tranquillum est, ventorum vi agitari & turbari videmus, sic populus in pace tranquillus, turbulentorum hominum vocibus concitari solet.

Quemadmodum singula Hastilia seorsim separata facilè franguntur, conjuncta verò frangi nequeunt, sic cives inter se dissidentes facilè superantur, concordes verò insuperabiles manent. *Plutarchus.* Vide, *Pax, Concordia.*

VIDE EX BREVIARIO. Contentiones *aboleantur à Christianis.* Dom. 1. Epiph. n. 1. *& scissura.* fer. 5. Maij hebd. Bellum *trahit ex malis concupiscentiis originem.* fer. Dom. 4. Pasch. *Malum pridem usitatum.* Dom. Ruinquag. fer. 3. l. 2. Com. plur. Mart. n. 3. l. 1. *Non à quovis geri debet aut potest.* Dom. 2. Octob. fer. 4. *Deus per hoc maximè punit peccata.* Dom. 5. Novemb. n. 1. *&* fer. 3. ibid. *propterea dicitur vocare fortes in ira sua.* Dom. 2. Adv. fer. 2. l. 1. *In hoc plerumque nulli parcitur.* ibid. fer. 6. *sed omnia vastantur.* Dom. 5. Novemb. n. 1. *&* Dom. 4. fer. 3. *etiam Templa.* Dom. 1. Octob. Sabb. l. 2. *Exactiones insuper extorquentur.* Dom. 2. Adv. fer. 3. l. 2. Ante *ejus congressum, auxilium à Deo (magna cum fiducia) petendum.* Dom. 2. Octob. Sabb. l. 2.) 14. Sept. n. 2. *qui justè bellantes protegit.* Dom. 5. Octob. fer. 6. l. 1. *Bellum tunc justum, quando pro gloria Dei suscipitur.* Dom. 1. Octob. Sabb. l. 3. *quamvis etiam ex aliis motivis geri possit.* Dom. 3. Octob. num. 2. Quamdiu *durat bellum? donec placuerint viæ hominum Domino.* Dom. 1. Aug. Sabb. l. 2.

Sententiæ selectæ de Discordia.

Homo perversus suscitat rixas, & verbosus separat Principes. *Prov. 6.*

Qui provocat iras producit discordias.

Noli esse sicut leo in domo tua, evertens domesticos tuos, & opprimens subjectos tibi. *Eccles. 4.*

Omne regnum in se divisum desolabitur: Et omnis civitas, vel domus divisa contra se non stabit. *Math. 12. & Lucæ 11.*

Non est dissentionis Deus sed pacis. *1. Cor. 14.*

Si invicem mordetis, & commedetis, videte, ne ab invicem consumamini. *Gal. 5.*

PATRES. Dissentiones nunquam debent amari. *Augustinus.*

Discordiâ nemo benedicit Dominum. *Augustinus.*

Perversos ipsos unitas corroborat dum concordant, & tanto magis incorrigibiles quanto magis unanimes fecit. *Gregor.*

PHILOS. POETÆ. en quo discordia cives perduxit miseros? en queis consevimus agros. *Virg.* eclog. 1.

Discordia demens
Intravit cælos, superosque ad bella coegit. *Virgilius.*

Si cupias pacem, linguam compesce loquacem. *Staniurtius.*

Concordia res parvæ crescunt, discordia res maximæ dilabuntur. *Salustius.*

DURITIA CORDIS.

Duri & obstinati in malo per verba, & prædicationes non emolliuntur: Sunt enim sicut duri lapides, super quos si cadat aqua interiùs non molescunt. Sic Heli filios verbo corripuit, sed non ... ideoque interierunt, ut habetur *1. Reg. 2.* Nabal fuit ita

durus

durus, ut ad dulcia verba nuntiorum David flecti non potuerit, 1. *Reg.* 25. Iudas ita fuit durus, ut osculo Christi emolliri non potuerit. in Euang.

Duri manent obstinati quantumcunque videtint signa & miracula fieri. Sic induratum fuit cor Pharaonis, qui ad nulla signa quæ Moyses de mandato Domini faciebar, emolliebatur ad credendum Domino. *Exodi.* 66. 18. & 19. Judæi qui apprehenderunt Jesum fuerunt durissimi, qui neque per sanationem auriculæ, neque per alia signa moti fuerunt, *Lucæ* 22. *Ioan.* 18.

Duri & obstinati non solùm non quiescunt, sed etiam si reprehenduntur peiores fiunt. Sic tam durus fuit Cain correptus admonitione Domini, ut fratrem occiderit, *Genes.* 4. Obstinati Iudæi Zachariâ increpante & admonente, eum crudeliter occiderunt, 2. *Paralip.* 24. Stephanum increpantem Iudæos de eorum duritia, ipsi eum impiè lapidaverunt. *Act.* 7. Vide *Avaritia*; & è contra *Pænitentia, Obedientia, Liberalitas.*

VIDE EX BREVIARIO. Obstinatio *vitium est maximè Iudaorum.* Fest. Epiph. n. 3. *Ejus causa etiam in aliis est neglectus Verbi Dei.* Dom. 3. Pentec. n. 2. l. 3. *& inspirationis interna.* Dom. 3. Sep. Sabb. l. 3.

Vide supra *Avaritia, Pænitentia, Obedientia, &c.* cum Sententiis selectis.

E.

EBRIETAS.

EBrietas & gula in tentatione obtinent primum locum. Prima tentatio filiorum Israël fuit de potu, secunda de cibo, *Exodi* 17. & 18. Volens diabolus Salvatorem tentare, priùs ipsum gulâ, quam alio vitio aggressus est, *Math.* 4.

Ebrietas vitium luxuria nutrit. Hinc est quod Loth qui in Sodomis bonus fuit, inebriatus cum propriis filiabus peccavit, & duplicem incestum commisit *Genesis* 19. Sicut enim pinguia facilius flammam concipiunt, ita ebriosi flammam libidinis.

Ebrietas hominem dementat. Nam Noë qui erat vir perfectus, inebriatus sic dementatus est, ut sine verecundia denudatus jaceret; *Genes.* 9. Fatuus & demens factus est Esau, qui propter lentis edulium vendidit primogenituram fratri suo, *Genes.* 25. Propter vesaniam in epulis dives Epulo in siti & flammis cruciatur, *Luca* 16.

Crapula vitium in Clericis & religiosis est maximè detestabile. Ideò dixit Dominus ad Aaron; Vinum & omne quod inebriat non bibetis tu & filii tui, quando intrabitis tabernaculum. *Levit.* 10. *Numer.* 16.

Crapula & ebrietas multoties causa vel occasio est mortis. Undè Philisthæis epulantibus & lætantibus domus cecidit super eos, *Iudic.* 16. Amon in convivio temulentus, fuit ab Absolone occisus, 2. *Reg.* 13. Comedit Ionathas modicum mellis contra præceptum patris, & fuit condemnatus ad mortem; sed populus ipsum liberavit 1. *Reg.* 14, Benedab Rex Syriæ temulentus per Principum provinciarum pueros ad mortem fugatus est, 3. *Reg.* 20. Filiis Iob vescentibus & bibentibus vinum, domus cecidit, & eos oppressit, *Iob* 1. Propter ebrietatem Holofernis Iudith habuit oportunitatem eum occidendi, *Iudith* 12. Reversùs Aman à convivio lætus, statim fuit cum duabus filiabus & cum decem filiis occisus, *Hester* 9. Fecit Ptolomæus convivium Simoni, & eum cum duobus filiis interfecit. 1. *Machab. ultimo.* In convivio natalis Herodis innocens Baptista propter veritatem impiè decollatus fuit, ut habetur *Marc.* 6. *Math.* 14.

En quibus *S. Chrysost.* comparat ebriosos: Homo, inquit, ebrius est mortuus animatus, dæmon voluntarius, morbus veniam non habens, ruina excusatione carens, commune generis nostri opprobrium. *Homil.* 1. *ad pop. Antioch.*

Ebriosus similis est Anseri, qui amat semper os in liquido habere, clamare, & otiari; sed sicut Anser in fine deplumatur, & ad ignem

ignem assatur, ita ebriosus tandem omnibus bonis deplumatur à creditoribus, & posteà in inferno assatur à dæmonibus.

Ebriosi sunt sicut paludes, in quibus tantùm generantur ranæ, & serpentes, & noxia animalia, ita & inebriosis otium, & luxuria; & insania, & omnia vitiorum genera aluntur.

VIDE EX BREVIARIO. Ebrietas, *huic acclamatur væ!* Dom; 3. Adv. fer. 2. *Ejus varia mala.* Dom. 1. Adv. n. 2. Dom. 4. Sep. n. 2. Dom. Sexag. fer. 5. l. 2. Dom. 4. Sep. n. 2. *Peßimum est, quod etiam Regno Dei privet.* Dom. 1. Epiph. fer 4. *hinc Propheta prædicit, quòd ebrii ululabunt.* Dom. 4. Novemb. fer. 3. *Cavenda ergo, maximè Ecclesiasticis.* Dom. 1. Adv. n. 2. *& detestanda*, Dom. 1. Pentec. fer. 3. *utique cùm diabolus illâ delectetur.* Dom. 3. Nov. n. l. 3. *& legem divinam per jejunium acceptam* Moyses, cassaverit. Dom. 4. Quadr. n. 2. *non cogendum ad potum.* 5. Sept. n. 1. l. 3. Vide *Gula.*

Sententiæ selectæ &c. de Ebrietate.

Sicut ignis probat ferrum durum, sic vinum corda arguet inebrietate potatum. *Ecclesiast.* 3.

Non in comessationibus & inebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, sed induimini Jesum Christum. *Apost. ad Rom.* 15.

Neque ebriosi, neque maledici, regnum Dei possidebunt. *1. Corinth.* 6.

Regnum Dei non est esca aut potus, sed pax & gaudium in Spiritu S. *Ibidem.*

Fornicatio, & vinum, & ebrietas, auferunt cor. *Iosea* 4.

Nolite inebriare vino in quo est luxuria. *ad Thessal.* 5.

Operarius ebriosus non locupletabitur. *Ecclesi.* 19.

Nullum secretum est ubi regnat ebrietas. *Proverb.* 31.

PATRES. Ebrietas est flagitiorum omnium mater, culparum materia, radix criminum, origo vitiorum, turbatio capitis, subversio sensus, tempestas linguæ, procella corporis, naufragium castitatis, amissio temporis, insania voluntaria, ignominiosus languor, turpitudo morum, dedecus vitæ, animæ corruptela. *August. ad sacras Virgines.*

Vinum potatum moderatè, est medicamentum, plus justo sumptum venenum esse cognoscitur. *August.*

Valde turpe est, ut quem non vincit homo, vindat libido, & obruatur vino qui non vincitur ferro. *Idem.*

Ebrietas est Blandus dæmon, dulce venenum, suave peccatum. *Idem.*

Ebriosus quem absorbet vinum, absorbetur à vino, abominatur à Deo, despicitur ab Angelis, deridetur ab hominibus, destituitur à virtutibus, confunditur à dæmonibus, conculcatur ab hominibus. *Idem lib. de pœnitent.*

Noë ad unius horæ ebrietatem nudavit femora sua, quæ per sexcentos annos contexerat. *Hieronymus.*

Ubicumque saturitas & ebrietas ibi libido dominatur. *Hieron. Epist. ad Tit.*

Ebrietas in laico crimen est, in sacerdote sacrilegium: quia alter animam suam necat vino, alter spiritum sanctitatis extinguit. *Petrus Ravennas.*

PHILOS. ET POETÆ. Ebrius atq; satur, nunquam bene philosophatur.

Multum merum pauca cogit sapere. *Menandez.*

Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Terentius.*

Multos cæcus amor cogit secreta fateri.

Arcanum demens detegit ebrietas. *Ovid.*

Ebrio nemo secretum sermonem committat. *Seneca.*

Refertur Alexandri Macedonis exemplum, qui Clitum charissimum sibi ac fidelissimum inter egulas transfodit, & intellecto facinore mori voluit. *Seneca.*

Absentem lædit qui cum ebrio litigat. *Idem*: quia ebrius sibi præsens non est.

ECCLESIA.

E*Cclesia cum sollicitudine & fervore debet à fidelibus ædificari.* Ideò ferventior fuit Salomon in ædificatione templi, quam domus suæ; quia templum in septem annis, domum verò in duodecim perfecit, 3. *Reg.* 3. Magnam curam habuit Dominus de ædificatione Ecclesiæ, quando præcepit Cyro ut ædificaret ei domum in Hierusalem, quod priùs prædixerat per Esaiam, *Esaiæ* 2. & 1. *Esd.* 3.

Ecclesia ædificata debet solenniter & cum gaudio consecrari. Ideò magnam solemnitatem fecit Salomon in dedicatione templi. 3. *Reg.* 8.

Ecclesiam debet homo intrare mundus à peccato. In cujus figura dixit Dominus Moysi; facies labrum æneum ad lavandum, & missâ aquâ lavabant Aaron & filii ejus manus suas & pedes cùm ingressuri erunt tabernaculum. Per *manus* signantur operationes, per *pedes* affectiones, *Exodi* 30. Non licebat nisi paucis & mundis intrare templum & tangere vasa ejus, *Numer.* 4. Sæpè mundavit Dominus templum ejiciens vendentes, & ementes, & mensas, & boves, & columbas, quæ templum reddebant immundum. *Math.* 21. *Lucæ* 19.

Instruendi sunt tam pueri quam provecti, ut Ecclesiam visitent. Exemplo Christi, qui die 40. à nativitate voluit ad templum deferri: & duodennis in templo, in medio Doctorum, fuit à Matre inventus, *Lucæ* 2. Petrus & Joannes ascenderunt in templum ad horá orationis nonam; & tunc claudum Petrus sanavit, *Act.* 3. Eunuchus Candacis Reginæ Æthiopium veniebat in Hierusalem ad visitandum templum, *Act.* 8. Vide infra, *Fides.*

Quam firmiter oporteat credere veræ Ecclesiæ, vide exempla in *Catechesi* infra de Symbolo cap. 1.

ARGUMENTA octo pro Ecclesia Romana, & contra Sectarios &c. vide supra in Controversia Tom. 1. cap. 3. &c.

VIDE EX BREVIARIO. Ecclesia *Calumnia & firmamentum veritatis.* Dom. 5. Epiph. fer. 2. l. 3. *Sanctorum varietate ornatur.* 1. Novemb. n. 2. *habetque status diversos.* Dom. 6. Epiph. n. 3. l. 3. *Comparatur Sagenæ.* Dom. 5. Epiph. n. 3. l. 3. *Vineæ.* Dom. Sep. n. 3. *Lunæ* Octav. Ascens. n. 3. *Ipsi B. Virgini.* Sabb. ante Pentec. n. 3. *Corvis.* Dom. 9. n. 2. l. 3. *Regno Dei.* Dom. 19. n. 3. & Com. Virg. n. 3. *Pusillo gregi.* 2. Com. non Pontif. n. 3. *Decem Virginibus.* Communi Virg. *Agno.* Com. Virg. N. 2. *Fundamentum ejus est Petra.* 18. Ian. n. 3. l. 2. *licèt prematur non opprimitur.* Sabb. infra Dom. Quinquag. *potiùs augetur.* 3. Iul. n. l. 1. *Cura ejus Petro commissa.* Dom. 2. Pasch n. 2. *supra quem ædificata.* 18. Ian. N. 3. *Romana omnium Ecclesiarum primatum tenet.* 16. Ian. N. 2. l. 3. *Cujus Episcopus universalis etiam Ecclesiæ Episcopus.* 12. Mart. n. 2. l. 2. Dedicatio *Ecclesiarum jam olim consueta.* Dom. 2. Octob. fer. 2. *ejus origo, modus, & tempus celebrandi.* Octav. Dedic. n. 2. *Dedicatio templi materialis, est figura spiritualis in nobis.* Commune Dedic. N. 2. & fer. 6. n. 2. Templa *principaliter ad Dei honorem (in quibus singulariter habitare vult.* Dom. 8. Pentec. n. 1.) *construuntur die* 6. Dedic. n. 2. l. 3. & *ad Verbum Dei prædicandum, Sacramenta administranda, Missamque celebrandam.* 2. August. *Consecratio eorum,* 9. Novemb. N. 2. & 18. n. 2. l. 2. *item eorundem Dedicatio* 5. Aug. n. 2. l. 3. Vide supra hic. *Templa ædificare Deo gratum.* Dom. 7. Sab. l. 3. Dom. 5. Nov. fer. 5. l. 2. 5. Aug. n. 2. *atque laudabile.* die 6. Dedic. n. 2. *quamvis propter peccata populi eadem deinde DEUS abominetur.* Dom. 8. n. 1. l. 2. *Templa etiam Angeli ædificarunt.* 8. Maij n. 2. l. 3. 23. Novemb. n. 2. l. 3. *possunt etiam ex ædibus profanis fieri.* 6. Ian. n. 2. l. 2. *Frequentanda.* Dom. 2. Pentec. fer. 2. & *negligentes puniendi.* Dom. 5. Novemb. fer. 5. l. 2. *Veneranda propter SS. Reliquias.* 18. Novemb. n. 2. die 6. Dedic. n. 2. l. 3. *sæcularia in his non tractanda.* Dom. 1. Quadr. fer. 2. *Augenda muneribus & donis.* 8. Octob. n. 3. l. 5. 18. Novemb. n. 2. l. 3. *Spoliatores*

eorum non erunt impunes. Dom. 4. Octob. fer. 4. *Destructa restauranda.* Dom. 2. Octob. num. 1. *Prophanata reconcilianda.* 27. Maij lect. 2.

Sententia sacra &c. de Ecclesia.

EGo dico tibi, quia tu es Petrus & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. *Math.* 26.

Fundamentum (Ecclesiæ) aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus 1. *Corinth.* 3.

Hæc tibi scribo, fili, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia &c. *Timoth.* 3.

Ecclesia columna est & firmamentum veritatis. *Paulus Apost.*

PATRES. Adhuc habet Ecclesia, quo crescat, donec impleatur, dominabitur à mari usque ad mare. *Augu. super Math.*

Ecclesia velut Lilium inter spinas, malis & bonis est permista. *Idem August.*

Hoc habet proprium Ecclesia, dum persequitur floret, dum opprimitur crescit, dum contemnitur proficit; dum læditur vincit; dum arguitur intelligit; tunc stat quum superari videtur. *S. Hilarius.*

Sancta Ecclesia consistit unitate fidelium, sicut corpus unitate membrorum. *Gregorius.*

Proditorem se esse noverit, quicumque est ille qui vitia quælibet in hanc domum conatur inducere, & templum Dei speluncam vult facere dæmonum. *Bernardus.*

Sponsa, id est, Ecclesia Christi nihil sibi gloriosius putat, quam Christi portare opprobrium. *Bernardus.*

EXHORTATIO.

E*Xhortatio retrahit à peccato.* Sicut exhortatio Abigail Davidem à peccato homicidii retraxit, 3. *Reg.* 25. Quamdiu vixit Sacerdos Ioiada, tamdiu Ioas probus fuit, sed eo mortuo factus est pessimus, 4. *Reg.* 12. Ad exhortationem Neemiæ Usurarii reddiderunt usuras, & ulteriùs non acceperunt, *Neem.* 5. Baptistâ exhortante populum, multi baptizabantur confitentes peccata sua, *Math.* 3.

Exhortatio bona confortat in tribulatione. Ideò Tobias adibat omnes in captivitate positos exhortans eos, ut habetur *Tobiæ* 1. Tribulato Iob venerunt amici ejus ad confortandum eum. *Iob* 2. Primum septem fratrum Machabæorum, cùm in sartagine torqueretur, cæteri cùm matre hortabantur, ut pro lege fortiter moreretur, ut habetur 2. *Machabæorum* 7.

Exhortatio bona parentum filios facit probos. Sicut parentes uxoris Tobiæ monuerunt eam honorare soceros, maritum diligere, & gubernare domum, & seipsam irreprehensibilem exhibere, *Tobiæ* 18. Moriturus Mathatias filios efficaciter hortatus est ad agendum viriliter pro lege Domini, quod ipsi optimè servaverunt, 1. *Mach.* 2.

Vide infra, *Filiorum educatio.*

Exortatio bona excitat alios ad virtutem. Sicut Judith suâ exhortatione, animavit cives Bethuliæ ad viriliter resistendum Holoferni, & placandum Deum, *Judith* 8. Iudas Machabæus hortabatur & armabat populum sermonibus bonis, 1. *Machab.* 3. & 4, & 2. 8. 10. Paulus & Barnabas hortabantur fratres & animabant ut permanerent in fide, *Actorum* 14.

Exhortationes Dei nomine debent Prædicatores liberè & libenter præstare. Propterea dixit Dominus, *Esaiæ* 1. Clama nec cesses, quasi tubâ exalta vocẽ tuã, & annuntia populo meo scelera eorũ, & domui Jacob peccata eorũ.

Joannes Baptista prædicando monuit Herodem de incestu, & Christus Judæos de incredulitate, etiamsi ideò se morituros præviderent.

Exhortatione oportunâ peccatores & infideles ad Deum convertuntur. Sicut prædicatio Ionæ convertit Ninivitas, qui propter peccata subverti debebant, *Ionæ* 3. Petrus in Pentecoste sic prædicavit ut circiter tria millia

bon i-

hominum converterit ad fidem, *Actorum* 2. Iterum ad prædicationem Petri tot crediderunt, ut factus sit numerus credentium quinque millia, *Actorum* 4. Prædicantibus Paulo & Barnabâ Iconiis crediderunt multi Iudæi, & Græci, *Actorum* 14.

VIDE EX BREVIARIO. Prædicatio *Verbi Dei præmittēda, ut sequatur Christus.* Commune Euang. n. 3. l. 2. *Prædicatores Verbi Dei debent magnâ libertate id facere*, 30. Sept. n. 3. l. 2. 14. Octob. n. 3. l. 2. *Charitate tamen bene se munire debent*, Commun. Euang. N. 3. l. 2. *& dicta bono exemplo confirmare*, fer. 3. 12. Mart. N. 3. l. 2.

Vide supra, *Consilium bonum, Correptio &c.* cum Sententiis selectis.

EUCHARISTIA.

IN hoc Sacramento verè Deus *memoriam fecit mirabilium suorum.* Res mira, solo Dei verbo Cœli formati sunt, magis mirum Christum solo verbo è cœlo in terras adduci. Solo verbo dixit Deus, *Fiat lux*, & facta est lux; *fiat firmamentum*, & factum est firmamentum: Solo verbo jussit Iosue solem stare & stetit. Sed magis mirandum Christum filium Dei, Solem justitiæ, cœli terræque Dominum, solo verbo *Hoc est corpus meum*, è cœlo descendere, sub panis & vini speciebus collocari, & hominibus in alimentum præberi.

Mysterium hujus Sacramenti variis *Figuris* in Scriptura adumbratur, & explicatur, *Exodi* 12. Deus jubet offerri & manducari *Agnum Paschalem*, in Eucharistia manducatur Agnus Dei, qui tollit peccata mundi.

Exodi 16. Deus in deserto filios Israël pavit *manna cœlesti* per 40. annos, Deus in deserto hujus vitæ pascit Christianos Sacrâ Eucharistiâ, ut non deficiant in via patriæ cœlestis, & in alimentum vitæ æternæ, ut apertè dicitur *Ioannis* 6. *Non sicut manducaverunt Patres vestri Manna in deserto & mortui sunt, qui manducat hunc panem vivet in æternum.*

Exodi 40. Offerebatur Domino *Panis propositionis*, qui solùm à puris & sanctificatis sumi poterat, ita ad hoc Sacramentum nemo debet nisi purus accedere, alias ut ait *Apost. Iudicium sibi manducat & bibit non dijudicans Corpus Domini.*

Genesis 14. Melchisedech in gratiarum actionem pro victoria per Abrahamum obtenta *Obtulit panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altissimi*; sic panis Eucharisticus offertur Deo in Sacrificium pro victoria obtenta vel obtinenda contra carnem, mundum, & dæmonem.

Ad Communionem Eucharistiæ accedens debet priùs *sordes peccatorum* per Pænitentiam aut Confessionem abluere. Sic enim Christus ante institutionem Eucharistiæ discipulorum *pedes lavit*, *Ioan.* 13. Et Apostolus monet 1. *ad Corinth.* 11. *v.* 27. *Probet autem seipsum homo & sic de pane illo edat & de calice bibat*, id est, examinet se an sit dignus tanto Sacramento. Narratur *Math.* 27. Ioseph ab Arimathia acceptum Christi jam defuncti corpus involvisse in syndone munda, & collocasse in monumento novo, quantò magis oportet Christi viventis corpus in animam mundam suscipere, & cum novo affectu charitatis.

Hujus Sacramenti institutio, fructus, & effectus tribus potissimum locis in Scriptura exprimuntur. *Ioan.* 6. *v* 48. *Ego sum panis vitæ &c.* fusè *Math.* 26. *v.* 17. de ultima cœna. Et 1. *ad Corinth.* 11. ubi exponitur institutio, & dispositio requisita ad Eucharistiam.

De hoc Sacramento contra Hæreticos vide tradita in Controversiis *Tom.* 1. *part.* 2. *cap.* 3. de Eucharistia

Varia Exempla vide infra in Catechesi cap. 4. de Eucharistia & Sacrificio Missæ.

VIDE EX BREVIARIO: Eucharistia *est Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi*, fest. Corp. Christi n. 1. *&* fer. 3. infra Octav. n. 2. l. 1. *&* 3. Maij l. 2. *&* 2. Aug. *&* Octav. ejusdem Corp. Christi n. 2. *Illo nihil pretiosius.* Fest. ejusd. N. 2. *nihil mirabilius.* ibid. *nihil*

nihil salubrius. ibidem l. 2. *Miraculorum omnium maximum*, ibid. *De hac nihil carnale sapiendum*, fer. 6. ejusdem n. 3. l. 2. *&* fer. 2. infra Dom. ejusdem n. 2. *Conficitur verbis Christi*, fer. 2. ibidem n. 2. l. 1. *&* fer. 4. ibidem n. 2. *sub una specie exhibita*. 7. Dec. n. 2. l. 3. 2. Aug. l. 2 *Cujus frequentatio cœpit non longè post Pentecosten*. fer. 6. infra Corp. Christi n. 2. l. 2. *sumenda ab omnibus*, 22. April. n. 2. *sed Baptizatis*, 3. Maij n. 3. l. *à morituris*, 7. Dec. n. 3. 27. Ian. n. 2. l. 3. *sed non nisi à bene dispositis*, fest. Corp. Christi n. 1. l. 3. *& mundis*, ibidem n. 3. l. 2. 12. Aug. n. 3. *Exhortatio ad Communicaturos*, Dom. infra Octav. Corp. Christi n. 2. l. 2. *&* fer. 2. ibidem n. n. 2. lect. *Pœna indignè communicantium non parva*, ibidem l. 2. *Communio unit nos Christo*. Sabb. infra Octav. Corp. Christi n. 2. *&* fer. 4. ejusdem n. 3. l. 2. *&* Octav. n. 2. *&* 3. *etiam corporaliter vitam conservat*. 30. Ap. n. 2. l. 1. *morbos pellit, sævientemque membrorum nostrorũ legem sedat*, Octav. Corp. Chr. n. 3. l. 3. *hostesque corporales fugat*, 12. Aug. n. 3. l. 3. Reverentiam *illi exhibendam Angeli docent*, Dom. infra Corp. Christi n. 2. l. 2.

Sententiæ sacræ de Eucharistia.

FIGVRÆ EVCHARISTIÆ. Panem de cælo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem. *Sapientiæ 16.*

Manna tuum non prohibuisti ab ore eorum *Nehemiæ 9.*

Anima polluta, quæ ederit de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populis. *Levit. 7.*

Leprosus, aut patiens fluxum seminis, non vescetur de his quæ sanctificata sunt mihi donec sanetur. *Levit. 22.*

PATRES. Accipe quotidie, quod quotidie tibi prosit, sic vive ut quotidie merearis accipere. *August.*

De totius mundi operibus legisti, quia ipse dixit, & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt. Sermo igitur Christi qui potuit ex nihilo facere, quod non erat: non potest ea quæ sunt, mutare in illud quod non sunt? Non enim minus est novas rebus dare formas, quam mutare naturas. *Ambrosius.*

Liquet, quod præter naturæ ordinem Virgo generavit, & hoc quod conficimus corpus ex Virgine est: Quid quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse partus ex Virgine. *Ambrosius Ibidem.*

Qui vulnus habet medicinam requirit, vulnus est, quia sub peccato sumus: medicina est cæleste & venerabile Sacramentum. *Idem ibidem.*

Christus tangi potest, sed affectu, non manu, voto non oculo, fide non sensibus: tanges manu fidei, desiderii digito, devotionis amplexu, oculo mentis. *Bernardus.*

F.

FIDES IN DEUM. FIDUCIA.

FIdem magnam habentes in *Scripturis frequentissimè commendantur.* Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad justitiam, *Genesis 15.* Moysen ex magna fide commendat Apostolus: Fide Moyses magnus effectus est. *ad Hebr. 11.* Mariam Virginem ob magnam fidem commendat Elizabeth, dicens: Beata es quæ credisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino, *Lucæ 10.* Commendat Salvator fidem Centurionis, dicens, non inveni tantam fidem in Israël, *Math. 8.* Credentes Dominus dicit Beatos, Beati qui non viderunt & crediderunt, *Ioan. 20.*

Fides aliquando acquiritur ex miraculis. Ideò postquam filii Israel transierunt mare rubrum miraculosè divisum, & viderunt Pharaonem submersum, timuerunt Deum, & crediderunt Deo, *Exodi 14.* Magi videntes Stellam in Nativitate Christi miraculosè refulgentem, novam in Christum fidem receperunt, firmiter credentes ipsum esse Deum,

Math. 2. Viso miraculo de claudo sanato per Petrum & Ioannem, factus est numerus credentium quinque millia, *Act.* 4.

Fidei attribuitur victoria: Sancti per fidem vicerunt regna, *Heb.* 11. Hæc est victoria quæ vincit mundum fide: nostra. Ideò dixit Ionathas cum magna fide armigero suo, non est Deo difficile salvare in multis vel paucis, qui postea victoriam obtinuit, 1. *Reg.* 14. Cum magna fide dixit David ad Goliath: Tu venis ad me cum gladio, hasta, & clypeo: Ego autem ad te venio in nomine Domini; & sic de eo triumphavit, *Reg.* 18. Magnâ fide dixit Aza: Domine non est apud te ulla distantia utrum in paucis auxiliaris, an in pluribus, & bellando victoriam habuit, 2. Paralip. 14. Iudas Machabæus idem dicens de hostibus triumphavit, *Mach.* 3.

Fides sæpius operatur miracula. Ideò Christus dixit, si habueritis tantam fidem, sicut granum sinapis, & dixeritis huic monti tolle & mitte te in mare, fiet ei. *Math.* 21. *Marc.* 11. Signa autem eos qui in me credent: hæc sequentur, in Nomine meo dæmonia ejicient &c. *Marci ultimo.*

Fides sæpè confert salutem animæ & corporis. Ideò mulier patiens fluxum sanguinis ait intra se: Si tetigero fimbriam vestimenti ejus salva ero, & sanata est, *Math.* 9. Magna fuit Magdalenæ fides, propter quam dixit ei Christus, Fides tua te salvam fecit, *Luca* 7.

Ex fide sanavit Christus cœcum, dicens, respice, fides tua te salvum fecit. Beneficia ex fide accepta enarrat Apostolus plurimis Patrum exemplis, *ad Hebræos cap* 11.

Fidem modicam habentes à Deo nihil reprehenduntur, & puniuntur. Ideò Zachariâ verbis Angeli fidem non adhibente, eum taciturnitate percussit, dicens, Non poteris loqui quousque hæc fient, pro eo quod non credidisti, *Luca* 20. Reprehendit Salvator Petrum, dicens, Modicæ fidei quare dubitasti, *Math.* 14. Thomam etiam non credentem Dominus arguit, dicens: Noli esse incredulus sed fidelis, *Ioannis* 20.

Homo confidens in Domino comparatur in Scriptura, *Ieremia* 17. cum arbore plantata juxta aquas, quæ immittit radices suas, & non timebit cum venerit æstus, scilicet tentationum aut injuriarum, quia spes illius in Domino firmissimè radicata est.

Sicut spes futuri emolumenti omnes Artifices alit, & ad labores animat, ita ad arduum virtutis studium excitare debet spes gloriæ & regni æterni.

Sicut Nautæ in gravibus procellis jactâ anchorâ navim securam & tranquillam faciunt, sic spes & fiducia in Deo debet esse anchora quâ homo Christianus in omni periculo intrepidus efficitur.

ARGVMENTA & Sententias pro viva Fide erga Deum, & in veram unicamque Christi Ecclesiam &c. vide *Tom.* 1. *in Controversiis cap.* 1. 2 3.

Exempla plura de Fide, vide infra in Catechesi cap 1.

VIDE EX BREVIARIO. Non cuivis spiritui credendum. Dom. infra Ascens. fer. 3. *Fides in miraculis olim probata.* Dom. 8. Sabb. *etiam hodie miris Dei operibus.* Dom. in Alb. n. 3. l. 2. *& signis.* Sabb. infra Ascens. post Octav. n. 3. *probatur etiam per fidelium patientiam.* Dom. 4. Pasch. n. .. Fides *si non sit ficta.* Dom. 5. Epiph. l. 2. n. 1. *reputabitur ad justitiam.* Fest. Circumcis. n. 1. l. 2. *sine operibus nulla est.* fer. 2. Pentec. *adeòque mortua.* Dom. 4. Pasch. fer. 4. *ad fidem veram opera requiruntur.* Dom. 5. Epiph. fer. 6. l. 3. *&* fer. 6. infra Ascens. n. 1. l. 3 8. Aug. n. 3. l. 2. *credit, qui moribus non contradicit.* Sabb. infra Ascens. n. 2. 8. Aug. n. 3. l. 2. *sed operando exercet.* 21 Decemb. n. 3. l. 3. *Vera fidei effectus illuminare sicut lucerna.* 11. Novemb. n. 3. *montes transferre.* 17. ejusdem n. 3. l. 2. *Vitam dare.* Dom. 3. Epiph. fer. 2. *sine fide impossibile est placere Deo.* Dom. 4. Epiph. fer. 6. l. 2. *per eam cognoscimur à Deo:* Commun. Evang. n. 2. *quam qui non habet, est in regno diaboli.* Dom. 3. Quadr. n. 3. l. 3. *propter quam Martyres tanta passi sunt.* Sabb. infra Ascens. n. 2. l. 1.

FILI-

FILIORUM EDUCATIO.

Filii instruendi sunt, & erudiendi in Lege Domini. Præcepit Dominus filiis Israël, ut docerent filios magnalia quæ fecerat eis, ut eum magis honorarent, ut habetur *Deut.* 10. Sollicitus erat Iob de filiis suis, ne forte Deum, offenderent, ideò pro eis quotidie Sacrificium offerebat. *Iob* 10. Mater septem fratrum strenuè instruebat eos. in his quæ fidem & Deum spectabant, 2. *Machab.* 7.

Fili corrigendi, & increpandi sunt de vitiis quæ committunt. Sic Iacob increpabat Ioseph filium suum revelantem somnia, ne superbiâ & ambitione videretur Patri, Matri, & fratribus dominari, *Genes.* 33. Quia Heli malè corripuit filios suos ipsi cum eo graviter sunt puniti, 1. *Reg.* 4. Adonias quia non fuit correptus à patre volens superbè regnare, fuit à fratre occisus. 3. *Reg.* 2.

Parentes debent filios, & filias bonis moribus instruere. Sicut David appropinquans ad mortem instruxit filium suum Salomonem de bono regni regimine. 1. *Paralip.* 28. & *Reg.* 2. Tobias optimis monitis instituit filium suum ab infantia, *Tobiæ* 1. & posteà in juventute, *Tobiæ* 4. posteà in morte, ut habetur *Tobiæ ultimo.* Parentes Saræ monuerunt eam in omnibus seipsam irreprehensibilem exhibere, *Tobiæ* 18. Quia Parentes Susannæ fuerunt justi, & optimè eam erudierunt, ipsa noluit adulterio consentire, *Danielis.*

Similes sunt pueri molli Ceræ, quibus parentes instar sigilli quamlibet formam, sive Angeli, sive dæmonis, imprimere possunt.

VIDE EX BREVIARIO· Fili; *seu liberi à Deo aliquando impetrantur.* Dom. 1. Pentec. fer. 3. l. 2. 2. April. n. 2. 7. Maij n. 2. *Filius sapiens lætificat Patrem; stultus contristat Matrem.* Dom. 1. August. fer. 5. Com. Pontif. n. 2. lect. 1. *non semper sequuntur suos, etiam sanctos parentes.* fer. 6. Dom 2. Pentec. lect. 1. *mali filii genimina viperarum.* Dom. 4. Adv. n. 3. *Parentum monita audiant.* Dom. 4. Aug. fer. & *eos honorent.* ibidem l. 2. *et que obediant.* Dom. 4. Epiph. fer. 4. l. 2. Dom. 3. ejusdem Sabb. *nec correctionem eorum spernant.* Dom. 1. Aug. n. 1. l. 2. *multò minùs in contumelia eorum glorientur.* Dom. 4. Aug. fer. 4. l. 3. *Liberorum seu filiorum copia est plerumque signum benedictionis divinæ.* Psalm. 127. fer. 4. vesp.

Sententiæ sacræ de Fil. Educatione.

Confusio patris est filius indisciplinatus. *Eccles.* 22.

Lacta filium & paventem te faciet: lude cum eo, & contristabit te. *Eccles.* 30.

Non des filio potestatem in juventute, & ne despicias cogitationis illius. *Eccles.* 30.

Melius est ut filii te rogent, quam te respicere in manus filiorum tuorum. *Idem c.* 33.

Qui parcit virgæ odit filium suum. *Sap.*

Super filiam luxuriosam confirma custodiam, ne quando faciat te in opprobrium venire &c. *Sap.* 33.

Filius sapiens lætificat patrem, filius verò stultus mæstitia est matris suæ, & despicit eam. *Proverb.* 10. & 15.

PHIL. POETÆ. Ætas parentum pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem. *Horatius.*
Qui non assuescit virtuti, dum juvenescit,
A vitiis nescit desistere, quando senescit.
Ut flos, ut ventus, transibit nostra juventus.

FORTITUDO,

Fortem & audacem reddit hominem puritas conscientiæ. Moyses purus & innocens audacter & constanter stetit coram Pharaone arguens eum. *Exodi* 5. Iudith quia puram & bonam intentionem habebat, Holofernē strenuè interfecit, *Iudit* 12. & 13. Gedeon fortissimus in trecentis viris maximum populum viriliter superavit. Dixerat enim ei Angelus, Dominus tecum virorum for-

tissime, *Iudicum 6*. Et post hoc in illa fortitudine liberavit Israël. *Iud. 8.*

Vnus formidolosus dißipat, unus fortis roborat totum exercitum. Ideò dicit Gedeon; qui formidolosus est, revertatur, *Iud.7.* David fortiter superavit leonem & ursum in eremo, & Goliath, *1. Reg. 17.* Iudas Machabæus viriliter transivit Iordanem & irruit in hostes suos, *1. Machab. 5.* Eleazar, audacter irruit in elephantem, & occidit, licet videret se casu elephantis opprimendum, *1. Machab. 6.* Machabæus & socii more leonum irruentes in hostes occiderunt multitudinem inimicorum, *2. Machab. 11.*

Fortitudo perfectißima est tolerantia rerum adversarum Undè teste Philosopho; fortitudo est considerata periculorum susceptio, & laborum perpessio. Tali fortitudine toleraverunt fornacem 3. pueri dicentes Regi, Deus potest nos eripere de camino ignis, *Dan. 3.* Stephanus plenus gratiâ & fortitudine viriliter sustinuit lapides: & sic de aliis Martyribus.

Fortes comparantur altis & firmissimis Rupibus, quas nullæ maris procellæ, nullæ res adversæ commovere valent. Item Turri munitissimæ, quæ nullis telorum ictibus expugnari potest.

VIDE EX BREVIARIO. Fortitudo *quorundam insignis.* Dom. 1. Octob. n. 2. *qua in adversis maximè probatur,* Dom. 3. ibidem n. 2. *est clavis ad cœlum.* 2. Novemb. n. 2. l. 2. *Martyrum magnanimitas in tormentis, & fortitudo; Non tantùm viri, sed & fœminæ, imo pueri teneraque Virgines, imperterriti usque ad effusionem sanguinis decertarunt.* Sabb. infra Ascens. n. 2. *gratias egerunt.* 14. Maij l. 1. 18. Aug. n. 3. l. *hymnos decantarunt.* 15. Iun. l. 2. & 18. ejusdem 9. Novemb. n. 3. l. 3. *lictores osculati pacem comprecantes.* 25. Iul. n. 2. l. 3. *velut ad epulas.* 18. Iun. *vel ad thalamum accurrerunt.* 2. Ian. n. 2. l. 3. *tormenta flores reputant.* 11. Aug. n. 3. l. 3. *bestias alliciunt.* 1. Febr. n. 2. l. 2. *tyrannis insultant.* Dom. 5. Octob. fer. 2. 10. Aug. n. 1. *simulacra conspuunt.* 30. Aug. *instrumenta salutant.* 30. Novemb. n. 2. l. 2. *ultrò in tormenta ruunt.* 9. Febr. 23. Sept. n. 3. l. 3 *tormenta non senserunt,* 17. Aug. n. 2. l. 2. *spectaculum Angelis & hominibus,* Commun. Apost. n. 1 l. 2. *Eorum miracula, & virtutes magicis artibus attributa,* 11. Aug. n. 3. l. 3. & 30. ejusdem 19. Sept. n. 2. l. 2. 27. ejusd. n. 2 l. 2. *Martyrium potiùs vitam dat, quàm eripit,* 22. ejusdem n. 3. l. 3. *dum crescit pugna, crescit & pugnantium gloria,* 1. Novemb. n. 2. l. 1. *non temerè ei se injiciendum,* 2. Maij n. 3. l. 3. *Martyrii crudelitate primum peterriti; sed dein animosiores effecti.* 26. April. n. 2. l. 2. & 28. 20. Ian. n. 2. l. 2.

Vide *Constantia, Patientia, Perseverantia.*

Sententiæ selectæ &c. de Fortitudine.

EXspecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. *Psal. 26.*

Fortitudo mea & laus mea Dominus. *Exodi 15.*

Deus Israël ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ. *Psal. 67.*

Omnia possum in eo qui me confortat. *Philipp. 4.*

Si Deus pro nobis quis contra nos? *ad Romanos 8.*

Melior est sapientia quam vires; & vir prudens quam fortis. *Sapient. 6.*

PATRES. Hæc est vera fortitudo, quæ naturæ usum, & sexus infirmitatem, mentis devotione transgreditur. *August.*

Ille solus vir fortis debet judicari, qui temperans est, moderatus, & justus. *Lactant.*

Fortitudo atque constantia via regia est, à qua declinat ad dexteram qui temerarius est & pertinax, ad sinistram qui formidolosus est & pavidus. *Hieronymus.*

Justi & fortis viri est nec adversis frangi nec prosperis sublevari sed in utroque esse moderatum. *Hieronymus.*

Stultus ut luna mutatur, sapiens enim non metu frangitur, non potestate mutatur, non extollitur prosperis, non tristibus mergitur: ubi enim sapientia, ibi virtus est, ibi constantia

stantia ibi & fortitudo. *Ambrosius.*

Justorum fortitudo est carnem vincere, propriis voluptatibus contraire, delectationem vitæ præsentis extinguere, hujus mundi aspera pro æternis præmiis amare, prosperitatis blandimenta contemnere, adversitatis metum in corde superare. *Gregorius.*

Virum fortem injuriæ probant. *Aug.*

PHILOS. POETÆ. Casibus adversis fracta qui mente recumbit

Fortunâ nescit prosperiore frui. *Martialis.*

Fortior est qui se, quam qui fortissima vincit Mœnia.

Haud est virile, terga fortuna dare. *Senec.*

Superanda omnis fortuna ferendo est. *Virgilius.*

Audaces fortuna juvat, timidosque repellit. *Idem.*

Rebus in angustis facile est contemnere vitam.

Fortiter ille facit, qui miser esse potest. *Martialis.*

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito.

Quà tua te fortuna sinet. *Virgilius Æneidos lib. 6.*

Audentes Deus ipse juvat. *Ovidius metamorphoseos. lib. 10.*

Tantum proficies, quantum tibi vim intuleris. *Axioma S. Ignatii.*

Magnanimi est rebus prosperis non insolescere, neque adversis deiici. *Cicero.*

Dulcia non meruit qui non gustavit amara.

Necessitas etiam timidos fortes facit. *Sal.*

Adagium omnium Antiquorum commune, Sustine, & Abstine. Facile autem animus fortiter *sustinet*, dum corpus à vitiis *abstinet.*

G.

GLORIA CÆLESTIS.

G*Loria æterna magnitudo.* Illam exponit Apostolus 1. *Cor.* 2. *v.* 9. Oculus non vidit, nec audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum.

Pro gloria cælesti calamitates toleranda. Quia, inquit Apostolus, Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis, *ad Rom.* 8. *v.* 18. Momentaneum & leve tribulationis nostræ supra modum in sublimitate, æternum gloriæ pondus operatur, 2. *Cor.* 4. 17. Gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. *ad Rom.* 5.

Ad gloriam illam Dei omnia purè referenda suis semper inculcat. *S. Ignatius.*

Omnis qui reliquerit domum, vel fratres &c. centuplum accipiet & vitam æternam possidebit, *Matth.* 14. Lazarus pauper in sinu Abrahæ, id est, in statu gloriæ, vidit à longè divitem in tormentis.

Beati carebunt omni miseriâ. Dicitur enim *Apoc.* 21. *v.* 4. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, neque erit luctus, neque dolor erit ultra. Ideò clamat Propheta, ô Israël quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis ejus, *Baruch.* 3. *v.* 24.

Comparat sæpè Scriptura cœlestem gloriam cum Jerusalem, civitate sancta, & ornata auro, saphyro smaragdo &c. ut *Apocal.* 21. *v.* 2. 18. & 21.

Vide supra *Beatitudo*, & infra in Catechesi alia Exempla *cap. ultimo.* Et in *Tom.* 2. *part.* 1. de Beatitudine, & visione Dei Dogmata Theologica.

VIDE EX BREVIARIO. Beatitudo *non consistit in sola oculorum visione*, Dom. 12. n. 3. *nec in voluptatibus corporalibus*, 2. Commun. Apost. n. 3. l. 3. *Nec in numero annorum*, ibid. *ejus speciem Christus proposuit*, 6. Aug. n. 3. l. 3. *quæ perjucundè describitur*, 2. Novemb. n. l. 3. & 3. & 4. ejusdem n. 2. *Habet verò suam diversitatem*, 5. ejusd. *propter retributionem variorum laborum*, 8. ejusdem n. 2. l. 5. *Cujus contemplatio merito Martyres confortavit*, ibid. *gaudia ejus ineffabilia*, ibidem n. 2. l. 3. & n. l. 1. *quæ non sine labore acquiruntur*, ibidem & 14. Novemb. n. 2. l. 3. Psalm: 23. fer. 2.

ad prim. *est portus tranquillitatis cœlestis*, Com. non Pontif. num. 3, *Beatus est qui multis virtutibus ornatus est*. Psal. 1. Dom. Offic.

Sententiæ supra de Beatitudine.

GRATITUDO ERGA DEUM.

GRates *sunt agendæ generaliter pro multitudine beneficiorum quæ à Deo recepimus*: Ideò Jacob à Deo abundanter ditatus gratias agebat Domino, dicens: Domine memor sum omnium &c. *Genes.* 32. Audiens David multa beneficia sibi promissa, gratias humiliter egit. 2. *Reg.* 7. Daniel pro multis beneficiis quæ à Deo acceperat, benedixit Dominum, dicens: Sit nomen Domini benedictum, *Dan.* 2. Paulus Apostolus gratias agebat pro beneficiis fratribus collatis, & omnes homines ad agendas gratias inducebat, dicens; semper gaudete, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite, *ad Ephes.* 5. *& prima ad Thessal.* 5.

Gratiæ reddendæ sunt Deo singulariter pro liberatione à periculis. Ideò voluit Dominus ut liberatio filiorum Israël de servitute Pharaonis nunquam recederet ab eorum memoria, dicens: Erit quasi signum in manu tua, *Exodi* 13. Postquam filii Israël liberati sunt, transito mari rubro dixerunt; cantemus Domino gloriosè, *Exodi* 15. Tres pueri benedicebant Deum, de ignis incendio liberati: *Danielis* 3.

Gratiæ reddendæ sunt Deo pro triumphis & victoriis: Ideò post mirabilem victoriam filii Israël obtulerunt Domino dona, *Num.* 31. Similiter post victoriam de Sara, Barach, & Debora Domino gratias cecinerunt, *Iud.* 4. Habitâ victoriâ, & mundato templo per Judam Machabæum benedixerunt in cœlum, 1. *Machab.* 4.

Gratiæ referendæ sunt Domino pro bonorum filiorum impetratione: Post Conceptionem Filii Dei in se, Beata Maria Virgo laudavit Dominum, dicens: Magnificat anima mea Dominum &c. *Lucæ* 1. Nato Ioanne Zacharias laudavit Dominum, dicens: Benedictus Dominus Deus Israël, *Lucæ* 1.

Gratias debet homo agere pro sanitate à Deo recepta: Nam cum Tobias recuperasset visum, ipse & uxor ejus, & Nati glorificabant Deum: *Tobiæ* 11. Turbæ videntes Paralyticum curatum à Domino, glorificabant Dominum, qui dedit talem potestatem: *Math.* 9. *Marc.* 2. Unus de decem leprosis curatus reversus est cum magna voce magnificans Dominum, *Lucæ* 22.

Homo gratus *Similis* est Terræ Bonæ & fæcundæ, quæ ex Dei donis, tanquam semine, gratitudinis fructum copiosum Domino reddit.

VIDE EX BREVIARIO. Gratitudo *erga Deum*, Dom. 3. Sep. fer. 5. l. 1. *Tobiæ, Judith*, Dom. 4. Sep. Sabb.

Vide infra *Ingratitudo*.

GRATITUDO ERGA HOMINES.

GRatus *debet esse homo ei qui eum juvit, vel à periculo liberavit*: Sic gratus fuit Abrahæ Rex Sodomorum, qui eum & populum suum à captivitate liberavit, offerens ei omnia spolia, *Genes.* 14. Benè remuneratus est Josue Raab, conservando totam ejus familiam, quia exploratores ejus ab hostibus liberavit, *Iosue* 6. Cum Gedeon liberasset populum, gratus populus dixit, Dominare tu nobis. *Iud.* 8. Tobias gratus fuit Raphaeli qui liberaverat eum à cœcitate, uxorem à dæmonio, & filium à devoratione piscis, offerens ei multa munera, quia hominem credebat esse, *Tobiæ* 12. Naaman liberatus à lepra, multa dona obtulit Helisæo, licet ipse renueret, 4. *Regum* 5. Helias ut gratus esset propter beneficia recepta à vidua, ejus filium à morte resuscitavit, 3. *Regum* 17. Helisæus benè remuneratus est mulierem Sunamitem, apud quam transire & habitare consueverat, impetrans ei filium, & suscitans mortuum, 4. *Regum* 4.

VIDE EX BREVIARIO. Gratitudo erga homines, Dom. 3. Sep. fer. 6.

Sententiæ de hac Gratitudine.

Meliora meretur suscipere qui probatur suscepta beneficia à corde non amovere. *Cassiodorus*. . . Grates persolvere dignas

Non opis est nostræ, tibi præmia numen ab alto

Digna dabit, tanti meriti, non immemor unquam. *Virgilius Æneidos* 1.

Bis est gratum, quod ultro oblatum. *Sen.*

Bis non spondebis, quod mox præstare valebis.

Gratia debetur pro munere, si cito detur.

Sed si tardetur non gratum munus habetur.

Dat bene dat multum, qui dat cum munere vultum.

Beneficia dare qui nescit, injuste petit. *Seneca.*

Beneficia plura recipit, qui scit reddere. *Seneca.*

Gratiarum actio est alterius beneficii postulatio. *Cicero.*

GULA.

Gula *ab initio mundi semper hominibus graviter nocuit:* Primos parentes Adamum & Evam in Paradiso gula perdidit, dum fructum vetitum comederunt quamvis alimentum licitum ipsis in copia suppeteret, *De omni ligno Paradisi vescimur:* Genesis c. 3. Esau ex inordinato appetitu erga lentem sive pulmentum, vendidit sua primogenita Iacobo fratri. Quanto pejus pro esca vetita ex gula animam dæmoni divendere *Genesis c.* 15. Populus Israeliticus cui non deerat manna, & alimentum necessarium, inhiabat tamen ad ollas carnium quas habebat in Ægypto, & ideò à Deo graviter punitus fuit: *Numer. c.* 15. Dum Philistæi securè epularentur, & indulgerent genio, per Sampsonem ruinâ domus appressi fuerunt, & in sua gula sepulti, *Iudicum cap.* 16. Quoniam Heli sacerdos permisit filiis suis contra morem carnes crudas populo extorquere, ut illas sibi lautius præpararent, uno die uterque filius occisus est, & ipse Heli collapsus cervices fregit, 1. *Regum c.* 2.

Dæmon graviter homines ad gulam tentat. Ideò Job pro filiis epulantibus consurgens diluculo sacrificium offerebat per singulos dies, ne filii per epulas in gulam & alia peccata prolaberentur, *Iobi* 1. Prima tentatio qua diabolus Christum in deserto aggressus est, ad gulam pertinebat, Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant, *Lucæ* 4.

Illustre est exemplum gulæ graviter punitæ in Divite Epulone, *qui epulabatur quotidie splendidè*, sed sicut ipse in vita sepultus erat in suis epulis & deliciis, sic post mortem, sepultus est in inferno, & frustra quærebat unam guttam aquæ pro refrigerio suæ linguæ gulosæ, quæ inter flammas cruciabatur, *Lucæ* 16.

Epulæ multum impediunt orationem, & pietatem: Hinc ipsi discipuli post cœnam sopore gravati non poterant in horto cum Christo orare, & à Christo increpantur, *Non potuistis una hora vigilare mecum. Math.* 16. Est enim gula & crapula instar fumi, aut nebulæ densissimæ, quâ homo oppletus non potest lucem divinam videre, aut oculis mentis ad cælum & res cælestes elevare, ut notat S. Basilius *homil* 1. *de jejunio.*

Gulosi *Similes* sunt Porcis, qui toto die ventrē replent, & in triclinio tanquam in hara versantur, aras, & templa, & pietatem nihil curant. Sunt etiam gulosi instar Muscarum, quæ cadaveribus inhærent, & de uno cadavere ad aliud volitant. Sunt etiam sicut Sepulchra quæ foris apparent speciosa, sed intus repleta sunt cadaveribus animalium quæ devorant.

Gulæ deditus habet cor in ventre, instar piscis qui græcè dicitur Onos, id est, asinus, quem Aristoteles dicit solum ex omnibus animantibus cor suum in ventre habere.

Homo qui epulis inhiat solet esse similis *Militi ignavo*, qui horret audire sonitum tympani aut tubæ ad bellum evocantis, sicut

neque

neque iste potest audire sermonem de abstinentia aut jejunio, & maximè in Quadragesima.

Sed remedium optimum gulæ est, quærere gustum & oblectationem in rebus divinis, & animam illis explere, habent enim in se epulæ spirituales & carnales instar bilancis, quantum una pars elevatur, tantum altera deprimitur.

Vide *Ebrietas.*

Sententiæ selectæ &c. de Gula.

VÆ vobis qui saturati estis, quia esurietis. *Luca 6.*

Attendite vobis ne forte graventur corda vestra in crapula & ebrietate. *Luca 21.*

Non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitiis, non in contentionibus & emulatione, sed induimini Dominum Jesum Christum. *Rom. 13.*

Quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum qui terrena sapiunt. *ad Philipp. 3.*

Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

PATRES. Cor habet in ventre gulosus, lascivus in libidine, cupidus in lucro. *Hier.*

Gula innumera vitiorum agmina ad animæ conflictum producit. *S. Gregorius.*

Gula paradisum clausit, primogenituram vendidit: suspendit pistorem, decollavit Baptistam; Nabuzardan Princeps coquorum templum incendit, & Jerusalem totam evertit: Baltazar manum contra se scribentem aspexit in convivio, & eâdem nocte interfectus est à Chaldæis. *Innocentius.*

Nunquam poterit ardentis concupiscentiæ stimulos inhibere, quisquis desideria gulæ refrenare nequiverit. *Idem.*

PHILLS. ET POETÆ. Aprum amat & mulos, & sumen, & ostrea: non te

Tam bene si cænem, noster amicus eris. *Martialis.*

Jejunus raro stomachus vulgaria temnit. *Horatius.*

Strangulat in mensis plures gula, quam necat ensis.

Estque hoc axioma antiquum: Plures occidit gula quam gladius.

Quidquid avium volitat, quidquid piscium natat, quidquid ferarum discurrit, nostris sepelitur ventribus: quære nunc cur subito moriamur? quia mortibus vivimus. *Seneca.*

Ventri obedientes, animalium numero computantur, non hominum. *Idem Seneca.*

Una sylva pluribus elephantibus sufficit, homo verò pascitur vix terra & mari. *Idem.*

Venter præcepta non audit: poscit & appellat, non est tamen molestus creditor: parvo contentus, si das illi quod debes, non quod potes. *Idem.*

Vitium ventris & gutturis, non solum minuit ætatem hominibus, sed etiam aufert. *Cicero.*

H.

HOMICIDIUM.

HOmicidium procedit aliquando ex invidia. Cain motus invidiâ fratrem suum occidit, *Genes.* 4. Tanta erat cupiditas Saulis ad occidendum Davidem propter invidiam, ut occiderit Abimelech, & alios Sacerdotes, cum mulieribus, & parvulis, 1. *Regum* 22. Judæi occiderunt Salvatorem solùm moti invidiâ; sciebat enim Pilatus quod propter invidiam tradidissent eum, *Math.* 27.

Homicidia aliquando committuntur propter superbiam & ambitionem: Sicut Abimelech occidit septuaginta fratres suos, ut ipse solus dominatum obtineret, *Iudic.* 9 Zambri occidit Elam Dominum suum temulentum, ut regnaret post eum, 3. *Regum* 16. Athalia tantâ libidine exarsit dominandi ut omne semen Regium interfecerit, 4. *Reg.* 11.

Homicidium valde Deo displicet, & graviter punit. Nam homicidium Cain punivit acerbè dicens, *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me, Gen.* 4. Deus noluit ut David qui sanguinem innoxium effuderat: sed potiùs Salomon templum sibi ædificaret, 3. *Regum* 7.

Quia

Quia Ioas fecit Zachariam injustè occidi, graviter fuit punitus à Domino, neque in sepulchro Regio conditus fuit, 2. *Paral.* 24.

De Homicidio vide Quæst Theologicas supra *Tom. 2. tract. 5. cap. 5.*

VIDE EX BREVIARIO. Homicidium *est grave peccatum*, Dom. Sept. fer. 5. Domin. Sexag. fer. 4. l. 3. Dom. 5. Pentec. Sabb.

Vide, *Inimicitia, Invidia.*

Sententiæ aliæ &c. de Homicidio.

Omnis qui odit fratrem suum homicida est: & scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem, *Ioannis* 3.

Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. *Gen.* 9.

Qui percusserit hominem volens occidere; morte moriatur, *Exodi* 21.

Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo evelles eum ut moriatur, *Exodi* 21.

Qui percusserit hominem & occiderit, morte moriatur, *Levit.* 24.

Si quis ferro percusserit, & mortuus fuerit, qui percusserit reus erit homicidii; & ipse morietur, *Ierem.* 35.

Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. *Math.* 27.

PATRES &c Ille gladium accipit, qui nulla superiori, ac legitima potestate vel jubente, vel concedente, in sanguinem alicujus armatur, *August.*

Periculosè decipiuntur, qui estimant eos tantum homicidas esse, qui manibus hominem occidunt, & non potiùs eos, per quorum consilium, & fraudem & hortationem homines extinguuntur. *Augustinus.*

ADAG. Homo homini Lupus. i. vitæ inimicus & insidiator.

HONOR PARENTUM.

Honorare debet homo parentes eis exhibendo reverentiam: Sic Salomon honoravit Bersabee matrem suam, & surrexit de solio suo in ejus occursum & posuit eam super sedem suam, 3. *Reg.* 2. Tobias justus inter alia quæ dedit filio documenta, & hoc fuit, Honorem habe matri tuæ, *Tobiæ* 4.

Honorare debet homo patrem & matrem, in præceptis omnibus obsequendo: Ideò filii Heli, quia non obedierunt Patri, ut desisterent à rapina in Sacrificiis, divinam sententiam gravissimè incurrerunt, 1. *Reg.* 2. Ionathas quia non obedivit præcepto patris, comedendo modicum mellis, mortis sententiam incurrit, 1. *Reg.* 14. Puer Jesus ascendens in Nazareth cum parentibus, erat subditus illis, *Luca* 2. Et moriens matrem Ioanni dilecto discipulo commendavit, *Ioan.* 19.

Honorare debemus parentes propter præmium, & pœnam consequentem: Undè ait Dominus: Honora patrem & matrem, ut sis longævus super terram: & sequitur: Qui maledixerit patri vel matri, sit ille maledictus, & morte moriatur, *Exodi* 20. & 21. Quia Sem & Iaphet patrem denudatum honoraverunt, ideò benedictionem acceperunt. Quia verò Cham patrem non honoravit, sed derisit, ejus maledictionem incurrit, *Genes.* 9. Filio Ruben incestuoso dixit Iacob: Non crescas, quia ascendisti cubile patis tui, *Genes.* 49. Absolon impiè persecutus est patrem suum, ideò fuit morte pessimâ interemptus. 2. *Reg.* 18.

VIDE EX BREVIARIO. Honorandi Parentes *ore & opere*. Dom. 3. Quadr. fer. 4. l. 2. Dom. 4. Aug. fer. 4. l. 3. *cum filios laudabiles habent, ipsi laudabiliores sunt*. 24. Iun. per totum, *eorum negligentia erga filios castigatur*. Dom. 1. Pentec. fer. 4. 6. & Sabb. *Moneant diligenter filios dum vivunt*, Dom. 3. Septemb. num. 1. lect. 2. *etiam morituri*, Domin. 8. Pentec. fer. Dom. 1. Octob. fer. 5. *Qui honorat Parentes, multis bonis replebitur*, Dom. 4. August. fer.

Sententiæ &c. de Honore Parentum.

Audi patrem tuum, qui te genuit, & ne contemnas cum senuerit mater tua. *Proverbiorum* 23.

Filii suscipe senectam patris tui, & non con-

contristes eum in vita illius, & si defecerit sensu, veniam da, & ne spernas eum in tua virtute &c. *Eccles.* 3.

Qui timet Dominum honorat parentes, & quasi Dominus serviet his, qui se genuerunt. *Eccles.* 3.

Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviscaris, & retribue illis, quomodo & illi tibi. Memento quoniam nisi per illos natus non fuisses. *Eccles.* 7.

Filii, obedite parentibus per omnia, hoc enim placitum est Domino. *Colloss.* 3. & 5.

Et qui maledixerit patri vel matri morte moriatur. *Math.* 15.

Qui honorat patrem suum vitâ vivet longiore. *Eccles.* 3.

Qui percusserit patrem suum aut matrem morte moriatur, & qui maledixerit patri suo aut matri, morte moriatur, *Exod.* 21.

PATRES, PHILOS. Amandus est generator, sed præponendus est Creator. *August.*

Preces parentum adversus filios sæpe audiuntur. *Plato.*

Matres plus diligunt filios, quàm patres, quia certiores sunt de eis. *Arist.*

Qui dubiat utrum oporteat Deos venerari, aut parentes honorare, non indiget ratione, sed pœna. *Aristoteles.*

Nemo parricidæ supplicio misericordiâ commovetur. *Seneca.*

HOSPITALITAS.

DEus multum commendat erga peregrinos hospitalitatem, *Deuteronomii* 10. Deus amat peregrinum, & dat ei victum & vestitum, ergò & vos peregrinos amate, quia & vos advenæ fuistis. Christus testatur seipsum in suis discipulis hospitio recipi, *Luca* 10. Qui vos recipit me recipit, Paulus Apostolus impensè commendat hospitalitatem, *ad Hebræos cap.* 13. Hospitalitatem nolite oblivisci, talibus enim hostiis promeretur Deus. Inter opera misericordiæ recensentur etiam hospites esurientes pascere, recipere, & eorum pedes lavare.

Hospitalitatem sæpe remuneratur Deus etiam in hac vita. Loth in specie peregrinorum Angelos hospitio recepit, necessaria ministravit, & ab injuriis defendere voluit. Et ideò Deus illum per eosdem peregrinos liberavit ab incendio Sodomæ & Gomorrhæ, *Genesis cap.* 19. Abraham etiam in specie peregrini Angelos suscipere meruit, *Genes. cap.* 18. Elias hospitio benignè exceptus, mulieris filium apud quam hospitabatur à morte suscitavit, 3. *Regum cap.* 17. Eliseus etiam dum transiret sæpius à muliere Sunamitæ hospitio exceptus, grandi sane mercede filium illi à Deo impetravit, quem postea mortuum suscitavit, 4. *Regum cap.* 4. Martha & Magdalena Christum cum discipulis hospitio excipientes, meruerunt ut earum frater Lazarus qui jacebat quatriduanus in sepulchro ad vitam excitaretur, *Luc.* 10. Zachæus qui Christum & discipulos in domum suam gaudens recepit, meruit ex publico peccatore fieri filius Abrahæ, & amicus Dei, *Luca* 19.

Vide *Misericordia*, & *Liberalitas.*

Sententiæ selectæ &c. de Hospitalitate.

FRange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam. *Esaiæ* 58.

Qui accipit si quem misero (dicit Christus) me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui misit me. *Ioannis* 13.

Hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc quidam placuerunt, etiam Angelis hospitio receptis. *Hebræos* 1.

PATRES. Disce Christiane, sine discretione exhibere hospitalitatem, ne forte cui domum clauseris, cui humanitatem negaveris, ipse sit Deus. *August.*

Qualem mercedem habet, qui propter Deum peregrinatur, talem habet qui suscipit peregrinantem. *Chrysostomus.*

POETÆ PROFANI. Turpius eiicitur quam non admittitur hospes. *Ovid. trist.* 5. *eleg.* 7.

Vivitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus. *Ovidius.*

SACRI. Quando eris in mensâ, primum de paupere pensa.

Ostia cur claudis, dum vocem pauperis audis?

Fac quod Christus amat, dum pauper ad ostia clamat:

Tunc bene pandetur, cum Christus adesse videtur:

Si des, ipse dabit; si non des, ipse negabit.

HUMILITAS.

C*um humilitate debent homines aliis respondere.* Quia juxta Sapientis sententiam; Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem. Jacob fratri Esau humiliter respondebat, ideò compescuit iram ejus, *Gen.* 33. Si Roboam humiliter Respondisset, nequaquam decem partes populi perdidisset, 3. *Regum* 12. Quia mulier Chananæa respondit humiliter verbis Christi, quæ aspera videbantur asserens se esse quasi Catellum qui comedit de micis mensæ Domini, sanitatem integram filiæ procuravit. *Mathæi* 15.

Juxta Salvatoris sententiam, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. In cujus figura Saül qui quærebat asinas, fuit à Domino super regnum Israël exaltatus, 1. *Regum* 1. Petrus humiliter dixit Christo: Exi à me, quia peccator sum ego; & posteà officium Apostolatus ipsi Dominus benignè commisit, *Lucæ* 5. Optimam regulam humilitatis ostendit Salvator, dicens: Cum invitatus fueris ad nuptias, recumbe in novissimo loco. *Lucæ* 14.

Humiles debent esse homines ne in factis suis quærant ventum vanæ gloriæ. Nam Christus publica sua miracula prohibebat dici, uti patet in leproso mundo, *Math.* 8. Et de duobus cæcis liberatis, *Math.* 9. Et de surdo & mutuo sanato, *Marc.* 7. Et similiter de transfiguratione, *Math.* 17. Ad fugiendam jactantiam & vanam gloriam, de bonis quæ agimus, multum valet exemplum de superbo Pharisæo, & de humili Publicano, *Lucæ* 18.

Humilitas meretur Indulgentiam peccatorum. Achab nequissimus imponens sibi pœnam debitam pro peccatis humiliatus est, & Deus ipsi pœnam temperavit, 3. *Regum* 21. Roboam & Principes ejus humiliati sunt, & Dominus mutavit sententiam per Prophetam suum, 1. *Paralip.* 12. Ezechias humiliatus est: idcircò non venit ira Dei in diebus ejus, 2. *Paralip.* 19. Nabuchodonosor humiliatus recognovit statum suum, & reductus est ad statum pristinum, *Daniel* 4. Quia viri Ninivitæ humiliati sunt, non est eorum civitas subversa, *Ioan.* 3. Magdalena quia ad pedes Christi humiliter accessit peccatorum veniam impetravit, *Lucæ* 7.

Humilitatis exemplum à Christo accipiendum est. Humilis fuit in statu Nativitatis, vitæ, & mortis. In Nativitate concipi voluit in civitate ignobili Nazareth, *Ioan.* 1. Item de humili matre, *Lucæ* 1. Collocari in humili præsepio, *Lucæ* 2. Quomodo humiliter vivit, humiliter docuit, plena sunt omnia Euangelia. De morte autem, fuit vestibus spoliatus, in carne vulneratus, insipiens reputatus, à discipulis derelictus, hostibus traditus flagellis cæsus, spinis per ludibrium coronatus, & inter duo latrones crucifixus.

Sicut quo profundius est in terra *Fundamentum* domus, aut *Radices* arboris, eo altius Domus, & arbor ascendet ad cœlum, ita fit in iis qui se profundè humiliant.

Sicut *Rami* arboris quantò plures fructus habent, tantò magis se incuruant ad terram, ita faciunt humiles multis virtutibus præditi.

Sicut *Aurum* & gemmæ in arca absconduntur ne abripiantur, ita optima virtutum custos est humilitas.

VIDE EX BREVIARIO. Humilitas *facit membrum Christi.* Dom. 3. Adv. n. l. 1. *justificat.* Dom. 4. n. 3. l. 3. *Debet esse fundamentuum nostræ fabricæ.* 4. Octob. n. l. 2. *Humilia respicit Deus.* Psal. 112. Dom. Vesp. & Dom. infra Ascens. n. 2. l. 2. *humilitatem singulariter requirit.* 24. Febr. n. 3. *præferenda opibus.* 5. Febr. n. 2. l. 1. *meritò discenda.* 15. Ian. n. 3.

Vide, *Superbia.*

Sententiæ selectæ &c. de Humilitate.

QUi se humiliat exaltabitur. *Math.* 23. Discite à me quia mitis sum & humilis corde. *Math.* 11.

Quicumque humiliavit se sicut parvulus iste, hic major vocabitur in regno cælorum. *Math. ibidem.*

Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles. *Luca* 1.

Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinnanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo &c. *Philip* 2.

Respexit Dominus humilitatem ancillæ suæ, scil. Deiparæ.

Gloriam præcedit humilitas. *Prov.* 15.

Humiliamini sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis. 1. *Pet.* 5.

Ad quem respiciam nisi ad pauperculum & contritum spiritu, & trementem sermones meos. *Esaia* 66.

Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. *Apostol.*

Excelsa est patria, humilis est via: ergo qui quærit patriam quid recusat viam. *Aug.*

Multi humilitatis umbram, veritatem pauci sectantur, *Hieronymus.*

Virum humilem patientia ostendit. *Hier.*

Virginitate placuit Maria, humilitate concepit. *Bernardus.*

Esto parvus in oculis tuis, ut sis magnus in oculis Dei: tanto enim eris apud Deum prætiosior, quanto fueris in oculis tuis despectior. *Isidorus.*

Contemnit laudem virtus, licet usque sequatur.

Vide infra, *Superbia,*

HYPOCRISIS.

H*Ypocritæ & simulatores intendunt semper aliquam aliis deceptionem infere.* Sicut Ammon simulavit se languere, ut sororem suam Thamar deciperet, & oprimeret, quod & fecit, 2. *Regum* 13. Giezi simulavit Dominum suum vestibus indigere, ut Naaman deciperet, & ipse acciperet vestimenta, 4. *Regum* 5. Pharisæi placida verba Salvatori dicebant, volentes eum capere in sermone, *Math.* 22. *Marc.* 12.

Hypocritæ cavent sibi à peccatis minoribus majora non curantes. De quibus dicit Dominus, *excolantes culicem, & deglutientes camelum, Math.* 23. Pharisæi noluerunt intrare in Parasceve Pilati Prætorium, ut non contaminarentur, & dicebant, sibi non licere interficere quemquam; Christum tamen innocentem eâdem die occidere non dubitarunt, *Ioan.* 19.

Hypocritas punit Dominus maledictionibus, & flagellis. Nam uxori Jeroboam quæ de viri consilio, mutato habitu, se aliam simulavit, Achias Propheta Domini mandato multas maledictiones, & flagella, simul cum nece filii, nunciavit, 3. *Regum* 14. Cum Scriptura divina generaliter impium detestetur, tamen singulariter hypocritis comminatur, dicens; Væ vobis hypocritæ, *Math.* 26. Manifestè Hypocrisim Ananiæ & Saphiræ Petrus acriter increpavit, & morte punivit, *Act.* 5. Elymam magnum Paulus grauiter de hypocrisi increpavit, *Act.* 13.

Christus comparat hypocritas *sepulchris dealbatis*: quæ foris apparent pulchra & candida, intus plena sunt tantùm ossibus mortuorum spurcitia, & fœtore, *Math.* 23.

S. Chrysostomus Hom. 30. Simulatorem comparat *Meretrici*, quæ ad decipiendum, vultum deformem fictis coloribus depingit. Et S. Theophil. comparat *Histrioni* qui semper personam mutat, & nùnquam seriò agit.

VIDE EX BREVIARIO. Hypochrisis *veritate fraudat*. 26. Iun. n. 3. *fermento comparatur.*

tur. 9. Octob. n. 3. l. 3. *Deum, quem fictè quærit, nunquam inveniet.* die 2. Epiph. n. 4. *eo periculosior, quòd sub nomine servitutis Dei decipit.* fer. 4. Ciner. & fer. 6. ibidem *in negotio salutis declinanda.* Domin. 5. Octobris num. 1.

Vide, *Mendacium, Instantia, v, Superbia.*

Sententiæ selecta &c. de Hypocrisi.

INnocens contra hypocritam suscitabitur in judicio. *Iob* 17.

Cum facies eleemosijnam, noli ante te tuba canere, sicut hypocritæ faciunt in synagogis & vicis, ut honorificentur ab hominibus. *Math.* 6.

Cum oratis non eritis sicut hypocritæ, amen dico vobis receperunt mercedem suam. *Math.* 6.

Hypocrita, eiice primo trabem de oculo tuo. *Math.* 7.

Non quæro hominibus placere, si hominibus placerem Christi servus non essem. *ad Galat.* 1.

Omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus. *Math.* 23.

Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris patent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum &c. *Math.* 23.

Vestimentis induti sunt ovium, & intus sunt lupi rapaces.

Vos estis qui justificatis vos coram hominibus, Deus autem novit corda vestra. *Luca* 16.

Satanas transfigurat se in Angelum lucis. 2. *ad Corinth.* 11.

PATRES. Simulata æquitas, non est æquitas, sed duplex iniquitas: quia iniquitas est & simulatio. *Aug.*

Leviùs est in alium apertè peccare, quam simulare & fingere sanctitatem. *Hieron.*

Væ peccatori terram ingredienti duabus viis &c. *Sapien.*

Vult hypocrita scire divina eloquia, nec tamen facere, vult doctè loqui, nec tamen ita vivere. *Reginaldus.*

Omnis hypocrita corpus per abstinentiam afficit, sed tamen per amorem gloriæ mundo vivit. *Idem.*

Hypocritæ volunt esse humiles sine despectu, bene vestiti sine sollicitudine. *Bern.*

PHILOS. POETÆ. Est facies testis, quales intrinsecus estis,

Vix placet ambobus, qui vult servire duobus.

Qui fingit se amicum & non est, pejor est eo, qui facit falsam monetam. *Arist.*

Compendiaria est via ad gloriam, ut qualis quisque haberi vult, talis sit. *Cicero.*

Simulatio in omni re vitiosa, tollit enim judicium viri, idque adulterat, tum amicitiæ repugnat.

Malus ubi bonum se simulat, tunc est pessimus. *Laertius.*

I.

INFERNUS, DAMNATIO.

A*Nimæ impiorum sepeliuntur in inferno.* Sic Christus dicit de Epulone divite & avaro: mortuus est dives, & sepultus in inferno, &c. *Luca* 16. *v.* 22. Et alio loco monet: Timete eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam.

Ignis inferni in æternum durabit. Quia Christus in judicio reprobis dicet: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus, *Math.* 25. *v.* 41. Et posteà additur. Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.

Homines ex delitiis transeunt ad pœnas inferni. Via peccatorum complanatur lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœna. *Eccles.* 11. *v.* 10. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt, *Iob* 21. *v.* 13. Quantum glorificavit, & in delitiis fuit, tantùm date ei tormentum & luctum, *Apoc.* 18. *v.* 7.

In inferno erit ignis, luctus, & tenebræ, & vermis

vermis conscientiæ, Ideò interrogat Propheta peccatores; Quis poterit habitare cum igne devorante, aut quis habitabit cum ardoribus sempiternis? *Esaiæ* 33. *v.* 14. Et Christus dicit de obstinatis Iudæis: Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium, *Math.* 8. Et iterum, monet melius esse luscum, vel claudum introire in regnum Dei, quam duos oculos, vel duos pedes, habentem mitti in gehennam ignis, ubi vermis eorum non moritur & ignis non extinguitur, *Marc.* 9. *v.* 47.

Comparat S. Chrysost. Infernum cum *Carcere* ex ferro ardenti, undè nullus unquam dabitur egressus. Alii cum *Stagno* profundissimo ex ardenti sulphure & pice, undè nullus datur ascensus, Alii cum *Exilio* longinquo, ex quo nullus dabitur in patriam regressus. Contra omnem peccandi tentationem semper cogitanda est hæc sententia: Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat.

VIDE EX BREVIARIO. Certa damnatio, Dom. D. Pentec. n. 3. l. 3. *Ejus pæna æterna*, Dom. 1. Quadr. fer. 2. l. 3 *In tentationibus carnis meditanda*, Dom. 5. num. 2.

Sententiæ selectæ &c. de Inferno.

INfernus & perditio nunquam replentur, similiter oculi hominum insatiabiles. *Proverb.* 3. & 7.

Ignis nunquam dicit sufficit. *Prov.* 30.

PATRES Horrendo modo miseris est mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu, quia & mors semper vivit, & finis semper incipit, & defectus deficere nescit. Mors perimit, & non extinguit, dolor cruciat, sed nullatenus pavorem fugat, flamma comburit, sed nequaquam tenebras excutit. *Gregorius.*

Quisquis ad toleranda inferni mala descendit, nequaquam ad lucem ulterius redibit: quia nequaquam ultra misericordia parentis liberat quos semel in locis pœnalibus justitia judicantis damnat. *Gregorius.*

Tunc edax flamma comburit, quos nunc carnalis delectatio polluit. *Idem.*

In inferno erit frigus intolerabile, ignis inextinguibilis, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, tenebræ palpabiles, flagella cedentium, horrida visio dæmonum, confusio peccatorum, desperatio omnium bonorum. *Gregorius.*

POETÆ. Quod quisque fecit patitur, auctorem scelus

Repetit; suoque premitur exemplo nocens. *Seneca Poeta.*

Facilis descensus averni,

Sed revocare gradum, superasque evadere ad auras

Hoc opus, hic labor est. *Virgilius.*

INGRATITUDO.

I*Ngrati sunt homines Deo, ipsius beneficia oblivioni tradentes.* Sic filii Israël educti à Domino de servitute Ægypti, fecerunt vitulum aureum, adorantes eundem, ut habetur *Exodi* 32. Citò etiam obliti sunt beneficiorum Dei, quando fastidiebant manna, & murmurabant, *Num.* 21. Reprehendit Angelus Iudæos ingratos, divina beneficia recolendo, *Iud.* 2. Sublimavit Deus Ieroboam super decem tribus, & ille avertit populum à cultu Dei, 3. *Regum* 12. Ingratus fuit Iudas Christo qui post tot beneficia pro 30. argenteis illum inimicis tradidit, *Math.* 27. *vers.* 3.

Ingrati sunt aliquando homines erga eos qui sibi fideliter serviunt. Sic ingratus fuit Præpositus pincernarum adversùs Ioseph, qui succedentibus prosperis sui interpretis est oblitus, *Gen.* 40. Laban multoties voluit fallere Iacob, sibi fideliter servientem, *Genesis* 29. Multa servitia receperat à Davide Saul, & tamen eum occidere sæpiùs nitebatur, 1. *Regum* 18. Valdè ingratus fuit David Uriæ sibi fidelissimo, cui tradidit litteras mortis, 2. *Regum* 11.

Homo ingratus *Similis* est *Serpenti*, qui illum à quo fovetur veneno inficit.

Ingrati-

Ingratitudo est quasi *Ventus urens*, qui exsiccat fontem gratiæ divinæ, ne plura beneficia profundat.

Ingrati sunt sicut pessimi *Debitores*, qui quo plus debent, eo minus solvunt.

Vide, *Gratitudo.*

Sententiæ &c. de Ingratitudine.

PATRES. Quanto majora beneficicia sunt hominibus constituta, tanto graviora peccantibus judicia. *Chrysostomus.*

Ingratitudo est hostis gratiæ, inimica salutis: quoniam nihil ita displicet Deo, quemadmodum ingratitudo. *Bernardus.*

Quid eo miserius cui beneficia excidunt. hærent injuriæ. *Seneca.*

Perversi cordis est, occasiones ingratitudinis investigare. *Bernardus.*

Improbus est homo qui beneficium scit sumere, & reddere nescit. *Plautus.*

Perrusum vas est ingratus homuncio, semper.

Omne quod infundis, perfluit in nihilū. *Adagium.* Pasce canes, & mordebunt te.

INIMICITIA.

INimici quærunt bona corrumpere. Sicut diabolus qui dormientibus hominibus superseminavit zizania, ut corrumperet triticum, *Math.* 23.

Inimicitia surgit ex invidia. Nam invidentes fratres Iosepho quod à patre cunctis fratribus plus amaretur, oderant eum, nec poterant ei quicquam pacificè loqui, *Genes.* 37. Ægyptii oderant filios Israël, quia creverunt & multiplicati sunt, & affligebant eos, *Exodi* 1. Videns Saul, quod David prudenter ageret, & populus eum diligeret, factus est ejus inimicus, 1. *Regum* 18.

VIDE EX BREVIARIO. Hostis (*per quem Deus punire solet*) *propter insolentiam etiam punietur*, Dom. 2. Adv. fer. 3. & 16. ejusdem fer. 4. & Dom. 3. Adv. fer. 5. Dom. 4. ejusdem fer. 6. Etiam *hosti servanda fides.* Dom. 3. Aug. n. 2. l. 2. *Occultus aliquando plus nocet quam apertus.* Dom. 5. Quadr. n. 2. l. 3. *Filius ira idem est, ac gehenna* Dom. 4. Quadr. fer. 4 *Ira viri, justitiam Dei non operatur*, Dom. 4. Pasc. fer. 2. Odium, *suscitat plerumque rixas.* Dom. 1. Aug. fer. 5. l. 3. *In via Domini contrarios, suo modo odisse licet.* Com. un. Mart. n. 3. l. 3. *& peccatoribus ex bono zelo indignari*, Dom. 3. Pentec. n. 3. *Diabolum unicum serio odisse licet*, fer. 3. Maij hebd. Dom. n. 2. l. 2 *Non verò inimicum; potest enim esse ut sit frater tuus*, ibidem.

Vide *Invidia, Discordia, Odium.*

Sententiæ &c. de Inimicitia.

AB inimicis tuis separare. *Eccles.* 6.

In labiis suis inculcat inimicus, & in corde suo insidiatur, ut subvertat te in foveam. *Eccles.* 12.

Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos, *Eccles.* 6.

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum & vade prius reconciliari fratri tuo, & tum veniens, offers munus tuum, *Math* 5.

S. Gregorius. Frustra exteriores inimicos vincimus si interioribus parcimus.

Gravissimum inimicitiæ genus est, esse corde adversarios, & lingua simulare devotos, *Cassiodorus.*

Boetius. Nulla pestis efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus.

Ovidius in fraudulentum inimicum Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit, (*scilicet*)

Cum pecore infirmo quæ solet esse lupus.

IRACUNDIA.

VIde supra *Inimicitia.*

Ira est homini maximè noxia in corpore & spiritu, & illius remedia.

Virum stultum interficit iracundia, *Iob* 5.

Fatuus statim indicat iram suam. *Prov.* 12,

Vir

Vir iracundus provocat rixas, & qui ad indignationem facilis est, erit ad peccandum proclivior, *Prov.* 15. & 29.

Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus senectutem adducunt. *Eccles.* 30.

Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitat rixas. *Proverbiorum* 26.

Grave est saxum, & onerosa arena, sed ira stulti, utroque gravior. *Proverb.* 27.

Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem, *Prov.* 15.

Qui imponit stulto silentium, iras mitigat, *Proverbiorum* 16.

Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso, ne forte discas semitas ejus, *Proverb.* 22.

Ego dico vobis, quoniam omnis qui irascitur fratri suo, reus erit judicio, *Math.* 5.

Non vos met ipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ, *Apost. ad Rom.* 12.

Ira malorum & invidorum maximè declinanda est. Sic Cain iratus contra fratrem Abelr eo quod munera illius magis essent Deo accepta, illum fraudulenter foras deduxit, & occidit, *Genesis* 4.

Saul audiens Davidem præ se decantari & laudari, irâ concitatus eum amplius ferre non potuit, 1. *Regum* 18.

PATRES, PHIL. POETÆ. Ira inveterata odium est: ira festuca est, odium trabs: homines quotidie irascuntur filiis, non tamen oderunt filios, *Augustinus.*

Divina bonitas ideo irascitur in hoc seculo, ne irascatur in futuro, & misericorditer temporalem exhibet severitatem, ne æternam ultionem inferat. *Augustinus.*

Rectè illud laudatur *Archita* Tarentini, qui cum villico iratus, jam te inquit, occiderem, nisi iratus essem, *Hieron.*

Ira sæpe etiam innocentes ad crimen adducit, quia dum justo amplius irascimur & volumus aliena coërcere peccata, graviora committimus, *Ambrosius.*

Melior est qui vincit iram, quam qui capit civitatem, *Cassiodorus.*

Ovidius. Si quoties peccant homines sua fulmina mittat
Jupiter, exiguo tempore inermis erit.

Vince animos, iramque tuam, qui cætera vincis. *Ovidius ad Cæsarem.*

Ira, furor brevis est, animum rege, qui nisi paret.
Imperat, hunc frenis, hunc tu compesce catenis, *Horatius.*

Cum spirat ira sanguinem, nescit regi. *Seneca Poeta.*

Amantium iræ amoris redintegratio est. *Terentius.*

Furor, iraque mentem præcipitat, *Vergil. æneidos lib.* 2.

Quaslibet infirmas, adjuvat ira manus. *Ovidius.*

Adagium. Qui non novit dissimulare, non novit regnare.

Odium magis rationi obtemperat, quam ira. *Aristoteles.*

Irasci in quibus non oportet, insipientis est, *Aristoteles, Valerius &c.*

Maximum remedium iræ, est dilatio, *Sen.*

INTENTIO BONA, AUT MALA.

Ex *intentione opus judicatur.* Iudas dixit, peccavi, nec tamen veniam meruit, quia erat intentio ejus depravata, *Math.* 27. David dixit, peccavi, & Deus illi pepercit, quia rectam intentionem habuit, 2. *Regum* 12. Ex turbis quidam sequebantur Christum, ut eum nequiter observarent, & hi graviter peccaverunt, ut habetur *Luca* 14. Quidam ut de panibus ejus saturarentur, & hi nec merebantur, nec peccabant, *Ioan.* 6. Alii ut audirent verba ejus, & inde ædificarentur, & hi multum merebantur, *Luca* 5.

Intentio & voluntas pro facto sæpe reputatur. Nam commendavit Dominus bonam voluntatem Davidis de ædificando templo, licet ipse noluerit ut ædificaretur per eum, 2. *Regum* 7.

Intentio sæpe dissimilis est operi externo. Nam David misit ad Uriam ut veniret & quiesceret,

ret, non propter ejus quietem, sed ut suum peccatum celaret, 2. *Regum* 21. Ornavit se Iudith, uti solent se ornare lasciva mulieres, sed ille ornatus non ex libidine, sed ex maxima virtute patriam defendendi processit, *Iudith* 11. Herodis intentio erat Christum occidere, sed eam sub adorationis pallio abscondit, *Math.* 2. Sic orationem, jejunium, eleëmosynam præcepit Dominus fieri, non intentione placendi hominibus, sed placendi Deo, qui in abscondito videt, & juxta intentionem remuneratur operantem, *Math.* 6.

Intentio bona similis est Auro, quod omnia quibus applicatur splendescere facit. Comparatur etiam virgæ Midæ, quæ dicebatur omnia quæ tangebat in aurum convertere.

Intentio mala similis est Vermi, qui fructum operum nostrorum rodit & corrumpit.

VIDE EX BREVIARIO. Per hanc soli Deo placere debemus, 3. Commun. Virgin. n. 3. l. 2. *sit ergo occulta*, fer. 4. Cin. l. 1.

Vide *Astutia, Adulatio, Hypocrisis*, cum Sententiis.

INVIDIA.

INvidia *occasio est spiritualis & corporalis mortis.* Nam, ut scribit Sapiens, invidià diaboli mors, introivit in orbem terrarum. Cain motus invidià Abel fratrem suum occidit, quia ejus munera & non sua Dominus accepit, *Genesis* 4.

Non miseris sed positis in divitiis & honoribus invidetur. Nam quia Dominus benedixerat Isaac, & multiplicatus est, ideo invidebant ei Palæstini, *Genesis* 26. Propter honorem quem dabant Davidi canentes, Saul percussit mille, & David decem millia, invidere cæpit Saul, & persequebatur Davidem, 2. *Regum* 18. Videntes Satrapæ & Principes quod Daniel eos honoribus superabat, quærebant occasionem contra eum, ut dicitur *Daniel* 6. Principes Sacerdotum audientes à pueris Christum honorari, O sanna filio David, & videntes miracula, sunt contra Christum per invidiam indignati, *Math.* 21. *Luca* 19. Audientes Pharisæi Lazarum suscitatum, & videntes turbam sequentem Christum, invidentes contra eum collegerunt Concilium, *Ioan.* 11.

Invidi non parcunt etiam propinquis. Nam Rachel Lyæ sorori suæ invidebat propter fœcunditatem, *Genesis* 30. Fratres Ioseph invidebant ei videntes quod à patre plus amaretur, *Genesis* 37. Frater filii prodigi videns fratrem suum cum honore receptum indignabatur ei, & noluit intrare, *Luca* 15.

Sicut in sole ambulantes comitatur umbra, sic homines virtute illustres sequitur invidia.

Sicut vermis qui nascitur in ligno, ipsum lignum corrodit; sic invidia ipsum invidum consumit, *Chrysostomus.*

Invidi similes sunt pessimis Canibus, qui non desinunt contra omnes latrare. Similes etiam sunt Vulturibus, qui amant cum fœtidis cadaveribus, id est, cum hominum vitiis occupari, *Basil. Hom. de invid.*

VIDE EX BREVIARIO. Invidia. *Hanc Deus aspernatur.* Dom. 3. Quadr. fer. 2. l. 1. *sibi nocet*, Dom. 2. Aug. fer. n. *etiam cum suo incommodo cavenda*, ibidid. Æmulatio *parit invidiam*, Dom. 4. Pentec. fer. 4. l. 2.

Vide *Inimicitia*, *Amor proximi.*

Sententiæ &c. de Invidia.

AN oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? *Math.* 20.

Non in contentione & æmulatione, *ad Roman.* 13.

Vir qui festinat Domino ditari, & aliis invidet, ignorat, quod egestas superveniet ei. *Proverb.* 28.

Deponentes igitur omnem malitiam, & invidias & omne opus pravum, *Iacobi* 3.

Sicut modo geniti infantes, rationabiles, & sine dolo lac concupiscite &c. 1. *Petri* 2.

PATRES. Invide quid suspiras? propriumne malum, an alienum bonum? *Basilius*

Ut ærugo ferrum, sic invidia quem nescit, animum consumit, *Basilius.*

Invidia pestiferum malum, hominem in diaboli conditionem, ac in dæmonem immitissimum convertit, *Chrysostomus.*

Fuge invidiam, quæ non solum alienos, verum multo magis, eum quem possederit, lacerare consuevit, *Ambrosius.*

Invidia est filia superbiæ: sed ista mater superbia nescit esse sterilis: ubi fuerit, continuo parit: suffoca matrem, & non erit filia. *Augustinus.*

Tolle invidiam, & tuum est quod habeo; tolle invidiam, & meum est quod habes, *Idem.*

O invidia, quæ sibi semper est inimica: nam qui invidet, sibi quidem ignominiam facit, illi autem cui invidet, gloriam parit, *Chrysostomus.*

PHILOS. POETÆ. Nunquam melius torquebis invidos, quam virtuti & gloriæ serviendo, *Seneca.*

Invidus seipsum tamquam hostem offendit, *Democritus.*

Nulli magis nocet invidus quam sibi.

Similis invidet simili: & figulus figulum odit, *Aristoteles.*

Fertilior seges est alieno semper in agro
Vicinumque pecus, grandius uber habet. *Ovidius.*

Invidus alterius rebus macrescit opimis, *Horatius.*

Dum canis os rodit, socium quem diligit, odit.

JUDICIUM JUSTUM.

I*Vdex debet causam prius diligenter examinare ut rectè cognoscat, quam sententiam ferre debeat,* Ideò dicitur, causam quam nesciebam diligenter investigabam, *Iob* 29. Deus quem nil latere potest, ut de hoc Iudicibus exemplum demonstraret, descendit videre civitatem quam ædificarunt filii Adam, antequam eos puniret divisione linguarum in Babylonia, *Genesis* 11. Noluit Dominus de Sodomitis judicare antequam diceret: Descendam & videbo utrum clamorem qui venit ad me opere compleverunt, *Genesis* 19. Salomon subtiliter & diligenter investigavit causam duarum mulierum, quæ de infante contendebant, & sic justum judicium protulit, ut patet, 3. *Regum* 3. Diligenter & distinctè examinavit Daniel duos senes de falso crimine in Susannam, *Daniel* 13. Noluit Festus Præses subitò Paulum judicare, sed dixit: Non est Romanis consuetudo aliquem judicare antequam accusatus fuerit, & detur locus defendendi ad objecta crimina, *Actorum* 25.

Iudex ut rectè judicet, consulere debet Consilium divinum, pariter & humanum. Sic Moyses Consilio Iethro acquievit, ut Dei populum salubriter judicaret, *Exodi* 28. Ob hanc causam constituit Moyses majores judices, & minores, ut simul haberent Consilium, *Exodi* 18.

Sicut *Bilanx* sive statera, ut sit bona & justa, non debet ex se magis in unam partem quam in alteram pendere, ita judex æquus non debet ex suo affectu uni parti præ altera favere, sed debet sequi pondus rationis.

Sicut qui ad *Metam jaculatur* non debet supra vel infra sed directè ad scopum collimare, sic qui vult esse justus debet omninò contendere ut causam veritatem & justitiam attingat.

VIDE EX BREVIARIO. Iudex *debet esse virtute potens.* Dom. Aug. fer. 2. l. 2. *& patres, maximè erga pupillos.* Dom. 4. Aug. fer. 6. l. *Sedulo studendum, ne in hoc causa pauperum negligantur,* 2. Aug. n. 2. l. 3.

Vide etiam de *Iudicio justo,* Sententias &c. post Titulum sequentem.

JUDICIUM INIQUUM.

I*Vdex tunc iniquè judicat, quando, signis & relationibus citò credit.* Dominus Iosephi nimis citò credidit verbis conjugis, Ioseph falsò accusantis, & ipsum sine examine carceri mancipavit, *Genesis* 39.

Iudicat

Iudicat injustè qui per avaritiam incorruptus pervertit judicium. Sicut dicitur de filiis Samuelis: Declinaverunt post avaritiam, & perverterunt judicium, 1. *Regum* 8. Injustè protulit David sententiam in Miphiboseth propter munera quæ dedit ei Siba, 2. *Regum* 15. De judicibus malis dici potest quod de judicibus & Principibus Israël: Principes tui infideles, socii furum, omnes diligunt munera, aurum sequuntur, ut dicitur; *Esaia* 1.

Iudicat non rectè, qui judicat cum ira & furore. Sic Nabuchodonosor malè judicavit quando in furore & ira præcepit ut omnes Sapientes Babylonis interficerentur, quia ejus somnium ignorabant, *Daniel* 2. Herodes iniquè judicium protulit quando iratus occidit omnes pueros qui erant in Hierusalem & omnibus finibus ejus, *Math.* 2.

Iudex non rectè judicat quando amore vel timore à via veritatis deviat. Licet Darius Rex Persarum sciret Danielem innocentem, tamen ad petitionem Satraparum fecit eum mitti in lacum leonum, ut ibi à leonibus devoraretur, *Daniel* 6. Ad unius saltatricis petitionem jussit Herodes Ioannem justissimum decollari, *Math.* 14. *Marc.* 6. Iniquum judicium dedit Pilatus, qui ad petitionem Iudæorum, volens ei placere, Barabam seditiosum dimisit, & Iesum innocentem tradidit morti, *Math.* 27.

Sicut oculo respicienti per vitrum rubrum omnia videntur esse rubicunda, etsi sint maximè candida; sic qui erga alium habet animum malè affectum, judicat ejus opera pessima, etsi in se sint optima & æquissima: habet enim suum judicium, quod est mentis perspicilium, odio, aut invidia aut aliâ passione infectum.

Sicut aliqui laborant vitio oculorum, quo fit ut res vicinas vix videant, objecta verò remota ipsis maximè appareant, sic aliqui ad sua vitia non respiciunt, sed in aliorum operibus improbandis plusquam lyncei esse volunt. Quos etiam Christus pulchra comparatione perstringit: Vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non consideras, *Math.* 7.

VIDE EX BREVIARIO. Iudicium impiorum est fallax. Com. non Pontif. n. 1. *Recidit communiter in suum Iudicem,* Fest. Silvest. n. 1. *Et plerumque quando alios judicamus, nos ipsos condemnamus,* Dom. 6. Pentec. n. 1. & Fest. Silvest. n. 1.

Vide *Inimicitia, Invidia.*

Sententiæ de Iudicio justo &c.

ÆQuum judicium sit inter vos, sive peregrinus, sive civis peccaverit: quia ego sum Dominus Deus vester. *Exodi* 24.

Non pervertes judicium advenæ & pupilli: nec auferes pignoris loco viduæ vestimentum. *Deut.* 24.

Cognoscere personam in judicio non est bonum, *Proverb.* 28.

Non accipies personam, nec munera: quia munera excæcant oculos sapientum, & pervertunt causas justorum. *Deut.* 16.

Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones, pupillo non judicant, & causa viduæ non ingreditur ad eos: *Esaia* 10.

In judicando esto pupillis misericors, ut pater, & pro viro matri illorum: & eris tu velut filius altissimi obediens, & miserebitur tui &c. *Eccles.* 4.

Quærite judicium, subvenite oppresso, judicate pupillo, defendite viduam & venite & arguite me dicit Dominus. *Esaia* 1.

Maledictus qui pervertit judicium advenæ, pupilli, & viduæ. *Deut.* 27.

Qui justificat impium, & qui condemnat justum, abominabilis est uterque apud Deum. *Proverb.* 17.

PATRES, PHILOS. &c. Feci judicium & justitiam, in judicio non contempsi pauperem, non oppressi viduam in personam, divites non recepi, in omnibus operibus misericordiam reservavi. *Aug. in Psalmum* 118.

Gravius lacerantur pauperes à pravis judicibus, quam à cruentissimis hostibus. *Isidorus.*

Seneca. Qui statuit aliquid, parte inauditâ alterâ

Æquum licet statuerit, haud æquus est.

Judicis officium est, ut res, ita tempora rerum

Quærere, quæsito tempore tutus eris. *Ovidius*.

Dicam si potero, malè verum examinat omnis

Corruptus judex. *Horatius*

Tu es judex, ne quid accusandus sis vide. *Terentius*.

Accusare non licet, & simul judiacre. *Menandez*.

Amor & odium, & proprium commodum, sæpe faciunt judicem non cognoscere verum. *Aristoteles*.

Est sapientia judicis in hoc ut non solum quid possit, sed etiam quid debeat ponderet. *Cicero*.

Ad pænitendum properat, qui cito judicat. In judicando criminosa est celeritas. *Sen*.

De *Iudicis*, *Advocati*, & *Testis* obligatione ad restituendum &c. Vide supra *Tom. 2. part. 2. Tract. 5, Cap ultimo*.

JURAMENTUM.

I*Vrare possunt homines licitè ad servandum promissa*. Sic Abraham juravit Abimelech quod non noceret ei, *Genesis* 22. Pepigit fœdus amicitiæ Ionathas cum David, & juraverunt ambo, 1. *Reg*. 20.

Faciunt aliqui temerè juramentum perversum observandum. Sic temerè jurabat David destruere Nabal, & omnia quæ habebat, 1, *Reg*. 25. Simile juramentum fecit Iezabel, quod occideret Heliam Prophetam, 3. *Reg*. 19. Nabuchodonosor juravit per thronum suum quod vindicaret se de filiis Israël, *Iud*. 1. Malè juravit & pessimè servavit juramentũ Herodes, dare saltatrici quicquid volebat, & concessit ei caput Ioannis Baptistæ, *Marc*. 6. *Math*. 14.

Sicut in judiciis hominum non licet personam Regis in testem adducere, utpote majorem illis qui citant & inducunt, quantò minus licebit temerè, & irreverenter Deum in testem advocare.

Sicut qui habet vestem valdè prætiosam non vult eâ abuti quotidie illam gestando; sic maximus est abusus per consuetudinem jurandi pretiosum Dei nomen quotidie in ore habere.

Vide *Blasphemia*.

Sententiæ de Iuramento &c.

NOn assumes nomen Domini Dei tui invanum &c. *Exodi* 20.

Et per nomen externorum Deorum non jurabitis. *Exodi* 23.

Non usurpabis nomen Dei tui frustra, quia non erit impunitus, qui super re vana nomen ejus assumpserit. *Deut*. 5.

Vir multum jurans, implebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga. *Ecclesiastici* 23.

Ante omnia autem fratres mei, nolite jurare, neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum: sit autem sermo vester, est, est, non, non, ut non subjudico decidatis. *Iacobi* 15.

Nemo est qui frequenter jurat, qui aliquando non pejerit. *Chrysostomus*.

Ah miser! & si quis primo perjuria celat:
Sera tamen tacitis, pœna venit pedibus. *Tibullus*.

Non bene conducti vendunt perjuria testes. *Ovidius*.

JUSTITIA DIVINA & HUMANA.

I*Vstitia exigit ut malis retribuatur eadem mensurâ quam ipsi aliis retribuerunt*. Adonibozeth justè amputatæ sunt manuum summitates, sicut ipse amputaverat Septuaginta Regibus, ut habetur, *Iud*. 1. Agab qui sine liberis fecerat mulieres, remansit sine liberis mater ejus, 1. *Regum* 15. Superbus Aman suspensus est in eodem patibulo, quod paraverat Mardochæo, *Hest*. 7. Hostes Iudæorum eodem die occisi sunt, quo ipsi Iudæ-

Iudæos occidere decreverant, *Hester* 9. Viri qui Danielem fecerunt mitti in lacum leonum, missi sunt in eundem & devorati sunt, *Daniel* 14. Duo senes qui voluerunt injustè occidere Susannam, à populo interfecti sunt, *Daniel* 13. In eodem loco in quo Andronicus occiderat Oniam, fecit eum Eunuchus occidi, 2. *Machab*.4. Iason qui multos interfectos & insepultos abjecerat, insepultus ipse abjectus est, 2. *Machab*. 5. Antiochus blasphemus & homicida, pessimo ulcere interfectus est, 2. *Machab*. 9. A servo nequam qui noluit conservo dimittere, repetiit Dominus debitum jam dimissum, *Math*. 18.

Sicut præsente sole maculæ etiam minimæ apparent, sic coram justitia & judicio divino omnia hominum peccata quantumvis occulta deteguntur.

Sicut per ventum paleæ à tritico separantur, sic justitia divina in extremo judicio separabit malos de medio justorum, & mittet eos in caminum ignis, *Math*. 13.

VIDE EX BREVIARIO. Iudicium Dei est pondus & statera. Dom. Aug. l. 3. Sabb. *& secundùm veritatem.* Fest. S. Silvest. n. 1. *Iudicii Dei non scrutanda.* Octob. S. Ioan. Euan. n. 3. l. 2. *Sed potius timenda*, die 2. Epiph. n. 2. l. 3. *& 6.* ibidem n. 2. l. 3. *Quamvis punitionis divinæ causa non semper sciatur.* Dom. 4. Pentec. fer. 6. l. 2. *tamen ut plurimū propter peccata fit*, Dom. 4. Nov. fer. 2. *cum impio aliquando etiam justus involvitur.* Dom. 2. Nov. n. 1. l. 1. *Deus in punitione non aufert omnem misericordiam*, Domin. 5. Pentec. fer. 5. l. 3. Ps. 88. fer. 6. *&* Cant. ad laudes ibid.

Sententiæ &c. de Iustitia.

Dico vobis quia nisi abundaverit justitia vestra, plusquam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum. *Math*. 5.

Iustitiæ Domini rectæ lætificantes corda. *Psalmus* 28.

Et annuntiabunt cæli justitiam ejus. *Psalmus* 21.

Omnis qui facit justitiam, ex Deo natus est. 2. *Ioannis* 2.

Septies de die cadet justus, & resurget. *Proverbiorum* 24.

Benedictio Domini super caput justi. *Proverbiorum* 10.

Fructus justi lignum vitæ. *Prov*. 30.

In memoria æterna erit justus. *Psal*. 111.

Nomen eorum vivet in generatione & generationem. *Eccles*. 44.

PATRES &c. Hæc est perfecta justitia, qua potius potiora, & minus minora diligimus. *Augustinus.*

Justitia magis aliis quam sibi prodest, & utilitates suas negligit, communia emolumenta præponens. *Ambrosius.*

Justitia non novit patrem, non novit matrem, veritatem novit, personanam non accipit, Deum imitatur. *Cassiodorus.*

Justitia utilibus tectum præponere sua fundet. *Claudianus.*

Iustum & tenacem propositi verum.
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ. *Horatius.*

Dat veniam Corvis, vexat Censura columbas, id est innocentes.

L.

LIBERALITAS.

Liberalitatis exemplanobis prabuit Christus. Nam relinquenti temporalia promisit æterna: Centuplum in præsenti, & vitæ æternæ gloriam tribuens in futuro, *Math*. 19. Non debet liberalis procrastinare beneficia: Sicut Christus non dixit latroni, cras mecum eris in paradiso, sed hodie, *Luca* 23.

Major virtus reputatur liberalitas erga pauperes, quam divites. Iob liberalis fuit ad pauperes qui ait; Cor viduæ consolatus sum, Pater eram pauperum, *Iob* 29. Liberaliter magi Christo pauperi pannis involuto in præsepio stabuli reclinato, munera obtulerunt. *Math*. 2. Salvator liberaliter pavit pauperem turbam, quia non habebat quod manducaret,

ret, ut habetur *Math.* 13. *Marc.* 8. Multum largus erat Zachæus, qui dicebat, dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus, & si quem defraudavi reddo quadruplum, *Luca* 19. In Euangelio valdè liberalis fuit ille Rex qui nuptias fecit filio suo, & misit vocare invitatos ad nuptias, donec mensæ discumbentium implerentur, *Math.* 22.

Liberalitas debet esse reciproca. Regina Saba multa attulit Salomoni, & Salomon dedit ei omnia quæ petiit, 3 *Regum* 10. Iulius liberaliter recepit Paulum & socios ejus, & Paulus uxorem ejus ægram restituit sanitati, *Actorum* 27. Quia viri Sochot & Phanuel non fuerunt liberales Gedeoni, ab eo graviter sunt puniti, *Iudicum* 8. Nabal in maximo, propter tenacitatem suam, fuit periculo, nisi largitas Abigail supplevisset, 1. *Regum* 25.

Similis est homo liberalis uberrimo Fonti, qui suas aquas sibi non servat, sed eas aliis profluere & prodesse permittit: è contra avarus est instar stagni in quo aquæ semper manent, & putrescunt.

Sicut sol circuit orbem ut lucem suam diffundat, & homines lætificet, nec tamen per hoc obscuratur; sic homo liberalis quærit occasionem aliis benefaciendi, & omnes ejus aspectu lætantur.

Sicut vas plenum & vas vacuum, si pulsentur, optimum concentum præbent, ita optimè convenit inter divitem benignum & pauperem vacuum & egenum.

VIDE EX BREVIARIO. Liberalitas *non habet gratiam, si injuria perseverat.* Dedic. die 1. n. 3. l. 2. Eleemosyna *habet Deum inspectorem.* Dom. 6. Aug. fer. 5. l. 3. *Omnibus dictum est: Oculos à paupere non avertas.* Dom. 4. Aug. fer. 6. l. 3 *Sic danda, ut abstinentia jejunantis, sit refectio pauperis,* Dom. 3. Adv. n. 2. l. 3. *idque ex compassiva charitate.* Dom. 3. Sept. fer. 6. l. 3. *peccata redimit.* Dom. Novemb. fer. 4. l. 3. *Sicut ignem aqua extinguit.* Dom. 4. Aug. fer. 5. l. 3. *non facit pauperem.* 2. Com. non Pontif. n. 3. l. 2. *horrea replet.* Dom. 1. Aug. fer. 2. l. 2. *multis bonis in vita beat.* Ps. 40. fer. 3. *& aeternis post mortem.* 2. Com. non Pontif. n. 3. l. 3. *liberalis Regis Hungariæ manus post mortem incorrupta.* 20. Aug. n. 3. l. 3. 22. Novemb, n. 3. l. 3. Exempla *liberalis Eleemosinæ.* 17. Ian. n. & 30. ejusdem n. 2. 26. Iun. 12. Aug. n. 3. l. 3. 16. Sept. n. 2. l. 3. 21. Oct. l. 1. 22. Nov. n. 2. l. 3.

Vide *Avaritia, Hospitalitas.*

Sententiæ &c. de Liberalitate.

Divitiæ addunt amicos plurimos. *Proverb.* 19. scilicet liberaliter expensæ.

Hilarem datorem diligit Deus. 2. *Cor.* 6.

Date & dabitur vobis *Evang.* 1.

Nesciat sinistra quid faciat dextera tua. *Math.* 6.

PATRES, PHIL. POETÆ. Liberalitas est motus quidam animi, faciens & approbans, liberas largitiones sine spe retributionis. *Augustinus.*

Modus liberalitatis tenendus est, ut quod benefacis quotidie facere possis. *Ambros.*

Non solum quæritur quantum, sed de quanto, & quo animo detur. *Idem.*

In ipsa liberalitate modus adhibendus est rerum & personarum: rerum ut non omnia uni, sed singulis quædam præstentur, ut pluribus prodesse possimus .... personarum, ut primum justis, dein peccatoribus. *Gregorius.*

Nunquam est vacua manus à munere, si arca cordis repleta est bona voluntate. *Idem.*

Martialis. Extra fortunam est, quidquid donatur amicis,

Quas dederis, solas semper habebis opes.

Collige thesaurum, qui gemmas vincit & aurum,

Tollere quem nequeunt fures, nec rodere mures.

Gazas congestas præcellit mentis honestas. scil. liberalitas.

Cicero. Liberalitate nihil est naturæ hominis accommodatius.

Melius apud bonos, quam apud fortunatos,

natos, beneficium collocatur. *Cicero.*

Unum bene positum beneficium, multorum amissorum solvit damna. *Seneca.*

Bis est gratum, si quod opus est ultro offeras. *Seneca.*

Bis dat, qui cito dat. *Idem.*

LUXURIA.

L*uxuria causa vel occasio est homicidiorum.* Nam propter violationem Dynæ habitatores civitatis Sichem sunt occisi, *Genes.* 34. Amon propter violationem sororis suæ Thamar, ab Absolone in convivio fuit occisus, 2. *Regum* 13. David pulchritudine Bersabeæ captus, cum adulterio homicidium perpetravit, 2. *Regum* 11. Propter luxuriam Herodis & Herodiadis fuit Ioannes Baptista decollatus, *Math.* 6. *Marc.* 14.

Luxuria deiicit potentes. Sic dejecit Sampsonem Dalila, *Iud.* 16. *Decipit prudentes.* Sic decepit Salomonem per mulieres, quibus adhæsit, 3. *Regum* 11. *Diminuit viribus pollentes*, sic diminuit Holofernem capite & vitâ, propter Iudith quam concupivit, *Iud.* 12. & 13.

Destruit ætate senescentes. Sic destruxit duos senes propter Susannam, ejus pulchritudinem aspicientes, *Dan.* 3.

Luxurium sequuntur graves pœnæ. Nam causa diluvii videtur fuisse luxuria, quia omnis caro corruperat viam suam, dixit Deus ad Noë: delebo hominem, *Genesis* 6. Quia in animam quæ libidini vacat, habent potestatem dæmones, petierunt dæmonia intrare in porcos, id est luxuriosos, *Math.* 8. Duo senes luxuriosi volentes Susannam opprimere, à populo sunt lapidati, *Dan.* 13 Mulier in adulterio deprehensa jubetur à Moyse lapidari, *Levit.* 20. Sodoma & Gomorra ob libidinem deleta sunt.

Sicut filius prodigus vivendo luxuriosè dissipavit substantiam suam, & inter porcos vesci & vivere debuit, *Luca* 18. Sic alii per luxuriam dissipant & perdunt patrimonium regni cœlestis, & digni sunt ut potiùs inter immundos porcos, quam inter homines vivant.

S. Benedictus ut luxuriæ tentationes superaret in vepribus se tamdiu volutavit, donec voluptatis sensus dolore opprimeretur, ut narratur in Brevir. die 22. Martii lect. 4.

Sicut nemo nisi insanus vellet haurire venenum mortiferum, etsi modico melle condiatur, ita insanum est luxuriæ peccato animam perdere, propter modicam & momentaneam voluptatem quæ in ea continetur.

Sicut qui ardenti febri laborant, præ sensus stupore, suavitatem cibi non sentiunt, sic libidinosi veræ virtutis gustum non percipiunt, *Cic. Phil.* 2.

Ut favus distilans labia meretricis, novissima autē ejus amar quasi absynthium, *Proverbiorum* 5.

Sicut duobus modis ignis extinguitur; subtrahendo ligna, vel inspergendo aquam; sic flamma luxuriæ suffocari debet subtrahendo carnis incentiva, vel certè infundendo aquam lachrymarum.

VIDE EX BREVIARIO. Luxuria, *hanc etiam mortuorum casti oculi aversantur.* 29. Aug. l. 2. Adulterium *est iniquitas maxima.* Dom. 2. Sept. fer. 4. *lapidatione olim puniebatur*, Sabb. Dom. 3. Quadr. l. 2. *defacto privatione regni Dei*, Dom. 1. Epiph, fer. 4, l. 2. Dom. 3. Epiph. fer. Fornicatio *fugienda*, Dom. 1. Epiph. fer. 3. & fer. 4. ibidem l. 3. Dom. 4. Epiph. fer. 6. l. 1. *imò, nec nominetur in vobis*, Dom. 3. Epiph, fer. 6. l. 1. *Fornicatores regnum Dei non possidebunt*, Domin. 1. Epiph. fer 4. l. 2, *Qui etiam singulariter judicabuntur*, Dom. 4. Epiph, Sabb. l. 1. *Item, molles regnum Dei non consequentur.* Nom. 1. Epiph. fer. 4. l. 2.

Vide *Castitas.*

Sententiæ &c. de Luxuria.

PATRES &c. Luxuria est inimica Deo, inimica virtutibus, perdit omnem substantiam (scilicet corporis & animi.) *August.*

Sævus

Sævus criminum stimulus libido est, quæ nunquam quietum patitur affectum, nocte feret, die anhelat. *Ambrosius.*

Dum servitur libidini, facta est consuetudo: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. *August.*

Qui luxuriatur, vivens mortuus est *Hieron.*

O ignis infernalis luxuria! cujus materia gula, cujus flamma superbia, cujus scintillæ prava colloquia, cujus fumus infamia, cujus cinis immunditia, cujus finis gehenna. *Idem Hieronymus.*

Luxuriæ currus quadrigâ volvitur vitiorum, ingluvie ventris, libidine coitus, mollitie vestium, otii soporisque resolutione: trahitur equis æque duobus, prosperitate vitæ, & rerum abundantia: & qui his præsident duo, ignaviæ torpor, & infida securitas. *Bernardus.*

O extrema libidinis turpitudo! quæ non solum mentem effeminat, sed corpus enervat, non solum maculat animam, sed fædat personam. *Beda.*

Ovidius. Otia si tollas periere cupidinis arcus.

Florentes, quondam luxus quot vicerat urbes.

Quippe nec ira Deûm tantum, nec fela, nec hostes

Quantum sola noces animo illapsa voluptas. *Silius.*

Turpe senex miles, turpe senilis amor. *Ovidius.*

Libidinosa, intemperansque adolescentia, effectum corpus tradit senectuti. *Cicero.*

Viros triumphales, victores gentium, luxuria vicit. *Macrobius.*

Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Terent.*

M.

MATRIMONIUM.

D*Ebet uxor esse socia, non domina, nec ancilla.* Ad quod designandum Dominus formavit Evam de costa viri, quæ est in medio, non de capite, nec de pede, ut eam diligat sicut cor suum, *Genesis* 2.

Matrimonio juncti debent habere unitatem. Vir enim unam solam debet habere, & è converso: ideò dixit Deus, Erunt duo in carne una, *Genesis* 2.

Honestissima causa ducendi uxorem: Est illa quam exposuit Angelus dicens: Accipies uxorem cum timore Dei, & amore filiorum magis quàm amore libidinis, ut habetur *Tob.* 6. Propter hanc causam novi conjugati priùs deberent vacare orationi, quam operi conjugali, sicut Tobias, qui primâ nocte, secundâ & tertiâ, docuit uxorem orare antequam conjungerentur, *Tob.* 8.

Matrimonium in novo testamento & veteri Deus multipliciter honoravit. Nam ordinem matrimonialem in Paradiso constituit, quando mulierem homini sociavit, *Genesis* 2. Destruente Domino mundum per aquas diluvii, solos Matrimonio conjunctos salvavit, scilicet Noë & uxorem ejus, & tres filios ejus cum uxoribus eorundem, *Genesis* 7. Matrimonialibus nuptiis Christus cum matre & discipulis voluit interesse, & ibi primum manifestum miraculum operari, ut ipsum Matrimonium honoraret, *Ioannes* 2. Cœleste & spirituale convivium, matrimonialibus nuptiis, à Domino assimilatur, *Luca* 14.

Sicut corpus nihil potest operari absque anima, nec anima sine corporis adjutorio, sic ut res familiæ rectè gerantur, vir & uxor inter se concordiam habere debent.

Sicut meritò suspectus est de morbo qui multum agit cum medicis, sic infirma judicatur fidelitas viri aut uxoris, si minimum affectat consortium cum personis alienis.

HÆRESES de Nuptiis, vide *Tom.* 1. *pag.* 202. de Sacram. Matrimonii. *Tom.* 2. *pag.* 2. *tract.* 5.

VIDE EX BREVIARIO. Matrimonium *est indissollubile.* Virg. Epiph. n. 1. & Dom. 1. Epiph. frr. 5. l. 3. 5. Febr. n. 3. l. 1. *adeòque non solvendum.* 2. Commun. Virgin. n. 3.

Divortium

Divortium est à diabolo, Dom. 1. Epiph. n. 3. l. 2. *Matrimonium à Christo ad Sacramenti dignitatem elevatum*, Dom. 2. Epiph. n. 3. l. 3. *etiam inter virgines esse potest*, 8 Decemb. n. 3. l. 2. 14. Iul. n. 3. l. 3. *magnum est ejus debitum, seu obligatio*, Dom. 1. Epiph. fer. 5. Nuptiæ *Christiani comparantur nuptialibus servis*, Com. non Pontif. n. 3. l. 3. *& Christus habet suas nuptias*, Dom. 19. n. 3. *& virgines ipsa*, Dom. 2 Epiph. n. 3. l. 3.

Sententiæ &c. de Matrimonio.

CReavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum masculum & fæminam creavit eos. *Gen.* 1.

Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. *Math.* 19.

Honorabile connubium in omnibus & thorus immaculatus, fornicatores enim & adulteros judicabit Deus. *Hebraos* 13.

Bonum est homini mulierem non tangere: propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat. & unaquæque suum virum habeat. 1. *Cor.* 7.

Uxori vir debitum reddat, similiter & uxor viro. *Ibidem.*

Trade filiam & grande opus feceris, & homini sensato da illam. *Eccles.* 7.

Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino. *Eccles.* 5.

Viri diligite uxores vestras, sicut Dominus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea. *Ibidem.*

Viri debent diligere uxores suas ut propria corpora, qui suam uxorem diligit seipsum diligit. *Eccles.* 5.

Ego autem dico vobis, quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, facit eam mæchari, & qui dimissam duxerit mæchatur, *Math.* 5. *Luca* 16.

Alligatus es uxori, noli quærere solutionem. 1. *Cor.* 7.

Propter hoc relinquet homo . . . . Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia: *Eccles.* 5.

PATRES &c. Deus masculum & fæminam propagandi generis causa nuptiari castitate conjunxit, & secundas nuptias (post mortem) quæ in unoquoque testamento permittuntur licitas esse monstravit. *Aug.*

Nemo melius scire potest, quid sit uxor vel mulier, illo qui eam passus est. *Hieron.*

Si tu abstines sine uxoris voluntate, tribus ei fornicandi licentiam, & peccatum illius tuæ imputabitur abstinentiæ. *Aug.*

Hanc maximè duc in uxorem quæ prope te habitat .1. tibi nota.

Non bene inæquales veniunt ad aratra juvenci.
Si qua voles apte nubere, nube pari. *Ovid.*

Quæ nubit toties, non nubit: adultera lege est *Martialis.*

Uxorem quare locupletem ducere nolim
Quæritis? uxori nubere nolo meæ.

Qui capit uxorem, capit absque quiete laborem:

Uxorem duxi, sed quantum postea luxi.

MENDACIUM.

MEndaces iniquè quærunt decipere audientes. Sic primum mendacium fuit à diabolo prolatum, scilicet: Nequaquam moriemini, ut hominem decipiendo traheret ad peccatum, quod & fecit, *Genesis* 3. Gabaonitæ callidè cogitantes, Iosue mendacio voluerunt decipere, sed ille bono usus Consilio pactum initum non fregit, sed eos ut meruerant in servitutem redegit, *Iosue* 9. Proditoriè Triphon mentitus est Simoni, quando argentum & obsides pro Ionathæ liberatione recepit, qui postea Ionatham & filios ejus interfecit, 1. *Machab.* 13.

Mendaces sunt pessimi testes falsi. Sic duo Falsi testes producti contra Naboth injustè lapidari fecerunt, eum blasphemasse Deum mendaciter asserentes, 3. *Regum* 21. Contra Susannam falsum testimonium protulerunt duo iniqui senes, & falsi judices,

Daniel 13. Duo falsi testes qui locuti sunt contra Stephanum, injustè eum lapidari fecerunt, uti patet. *Act.* 7.

Os illius qui mentitur occidit animam, & aliquando corpus. Sicut Ananias & Saphira excusantes se mendaciter coram Petro, diræ mortis sententiam incurrerunt, *Act*, 5. Christus sæpè exprobavit Pharisæis mendacia, ut *Ioan.* 8. *v.* 44. Vos ex patre diabolo estis: Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit. Propter quod, inquit Apostolus, Deponentes mendacium, Loquimini veritatem unusquisque ad proximum suum.

Mendaces similes sunt Nocti & tenebris, quæ ortâ veritatis luce statim disparent. Item Latronibus qui libenter in tenebris ambulant. Denique similes sunt Araneis quæ magno labore retia effingunt ut muscas capiant, sed facillimè rumpuntur.

VIDE EX BREVIARIO *Os quod mentitur occidit animam*, Dom. 3. Aug. n. 1. l. 3. *ideò fugiendum*, Dom. 5. Aug. fer. 2. l. 3 *mendax est, qui dicit se nosse Deum, & mandata ejus non servat*, Dom infra Ascens. n. 1. l. 3.

Vide *Astutia, Adulatio.*

Sententiæ &c. de Mendatio.

NOn mentiemini, nec decipiet unusquisque proximum suum. *Levit.* 19.

Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra. *Ephes.* 4.

Verbum mendax justus detestabitur. *Proverbiorum* 13.

Vanitatem & verbum mendacii longe fac à me 30. *Proverb.*

Lingua fallax non amat veritatem. *Proverbiorum* 17.

Qui quod novit loquitur, judex justitiæ est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus. *Proverb.* 12.

Quoniam non est in ore eorum veritas. Sepulchrum patens est guttur eorum &c. *Psalmus* 5.

Melior est pauper justus, quam vir mendax. *Proverb.* 19.

Os autem quod mentitur, occidit animam. *Sapientiæ* 1.

PATRES &c. Interest quemadmodum verbum procedat ex animo: ream linguam non facit, nisi rea mens. *Augustinus.*

Quomodo Deus Pater genuit Filium veritatem, sic diabolus lapsus, genuit quasi filium mendacium. *Augustinus.*

Mendacia si non habent quem decipiant, ipsa sibi mentiuntur, ait *Psalmistes.*

Nonnumquam pejus est, mendacium meditari quam loqui, non loqui plerumque præcipitationis est, meditari verò studiosæ pravitatis. *Gregorius.*

Qui est multiloquax, idem sæpissime est mendax. Quia, ut *Sapiens* ait, in multiloquio non deerit peccatum.

Mendax hoc lucratur, ut cum verà dixerit, ei non credatur. *Aristoteles*

MORS.

MOrtis *sententiam homo pro peccato incurrit.* Invidia enim diaboli mors introivit orbem terrarum, *Sapient.* 2. Non solùm secundùm corpus sed & secundùm animam homo moritur certo modo per peccatum. Nam dictum fuit homini à Deo: quacumq; horâ comederitis, id est mandatum transgressi fueritis, moriemini. *Gen.* 2.

Mors bona, & in statu bono homini appetenda est. Tobias justus desiderabat mortem, dicens: Præcipe in pace deponi spiritum meum, *Tobiæ* 3. Apostoli sic sunt post adventum Spiritus sancti confirmati, ut mortem & verbera non timerent, *Act.* 5. Desiderabat Paulus mortem cum dicebat: Non solùm ligari, sed & mori, *Act.* 21. Et cupio dissolvi, & esse cum Christo: *ad Philip.* S. Martinus multum desiderabat ex hac vita migrare: in Breviar. die 11. Nov. lect. 6. S. Laurentius dolebat quod Sixtus se ad mortem præcederet; in Breviar. 10. Aug. lect. 4. die 3. infra ejus Octavam.

Mortem

Mortem desiderant homines, cum graves sustinent dolores, ut ab eis citiùs eruantur. Sic Elias sedens sub Iunipero, quem persequebatur Iesabel, petiit ut moreretur, 2. *Reg.*29. Post contumeliam ab ancilla receptam Sara dixit, Peto Domine, ut de vinculo improperii hujus eripias me, *Tob.* 3.

Christianus debet pro justitia mortem libenter sustinere. Sic Christus factus est obediens usque ad mortem crucis durissimam, *Math.* 27. Post Christum pro fide & justitia lapidatus est Stephanus, & mortem libenter subierunt Martyres innumeri, de quibus in Breviario.

Mors omnibus certa. Nam sicut omnia flumina currunt ad mare à quo profluxerunt, ita omnes homines tendunt ad mortem, & ad terram ex qua formati sunt.

Hora autem mortis incertissima. Hinc Christus adventum mortis comparat nocturno furi: Et jubet nos vigilare, quia nescimus diem neque horam.

VIDE EX BREVIARIO. Pro fide & justitia lapidatus est Stephanus, & mortem subierunt libenter Martyres innumeri, videndi eorum dies. *Impiis cum morte videntur fœdus iniisse* Dom. 3. Adv. fer. 2. l. 3. *Mors peccatorum pessima.* Psalm. 33. fer. 2. *Hac à Christo est destructa,* Dom. 5. Epiph. fer. 3. l. 3. *mors corporis comparatur somno,* 22. Novemb, n. 3. l. 3. *non adeò timenda,* 27. Ian, n, 3, l, 3, *Sanctorum mors pretiosa in conspectu Domini,* Psalm, 116. fer, 2. Vesp, *eos cœlos parturit,* 24. Iun, n, 2. l, 1. *Mors aliquando optari potest; præsertim quando meliùs est mori, quàm enormia mala videre.* Dom, 1, Sept, fer, 4, Dom, 1, Octob, Sab, l, 3, *&* 21, Iul, l, 1, Commun. non Pontif. n. 1. *Mors eligenda potius, quàm Deum offendere,* 11. Aug, n, 3, l, 1, Præparatio, *seria præmittenda; cum etiam sanctis sit terribilis,* Dom, 2, n, l, 3, *& à dæmone tum maximè homines tententur,* 11, Novemb, n, 2, l, 3, *Hinc merito admonentur: Ante obitum operare justitiam,* Dom. 5. Aug, fer, 5, l, *virtutis operatio est ad mortem dispositio,* Dom, 5. Aug, n, 2, Morituri, *eos, quos sua cura habuerunt, piè adhortentur ad perfectionem Christianam,* 17, Ian, n, 2, l, 3, *ad charitatem mutuam,* 18, Aug, n, 2, l, 3, *ad pietatem,* ibid. *Crucis signo se muniant,* 27. Ian. 2. l. 3. *cœlum intueantur,* 11, Nov, n, 2, l, 3, *inimicis maximè condonent,* Octav, Stephan, n, 1.

Vide *Timor Domini.*

Sententiæ &c. de Morte.

SI mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam vivemus cum illo. *Rom.* 8.

Anima peccaverit ipsa morietur. *Ezech.* 18

Peccatum quod consummatum fuerit generat mortem. *Iacob* 1.

Dimitte mortuos sepulire mortuos. *Matthai* 8.

Stipendium peccati mors. *Rom* 6.

Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur. 2. *Regum* 14.

Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes justificarentur. 1. *Cor.* 15.

Stimulus autem mortis peccatum est. *Ibid.*

Vigilate quia nescitis diem neque horam. *Euang.*

Melior est mors quam vita amara: & requies æterna quam languor perseverans. *Ecclesiast.* 90.

Iustus si morte præoccupatus fuerit in refrigerio erit. *Sap.* 4.

Beati mortui, qui in Domino moriuntur. *Apocalip.* 14.

Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes. *Proverb.* 11,

Verè enim mors peccatorum pessima.

Nescis qua hora mors veniet: semper vigila, ut quod nescis quando veniet, paratum te inveniat quum venerit, *August.*

Timor de futura morte mentem necessariò concutit, & quasi clavis carnis omnes motus superbiæ ligno crucis affigit, *August.*

Latet ultimus dies, ut observentur omnes dies: sero parantur remedia, quum mortis imminent pericula, *Idem.*

Non potest male mori qui bene vixerit: & vix bene moritur qui male vixit, *Idem.*

Nudi omnes nascimur, nudi morimur, nulla distinctio inter cadavera mortuorum, nisi forte quia gravius fetent divitum corpora, luxuriâ distenta, *Ambros.*

Quid in rebus humanis certius est morte? quid incertius hora mortis invenitur. *Bernardus.*

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.

Grata superveniet, quæ non sperabitur hora, *Horatius.*

Pervigili curâ, semper meditare futura

Exiguâ fossâ, claudentur pellis & ossa.

Dic homo quid speres, qui mundo totus adhæres?

Dum tumulum cernis, cur non mortalia spernis?

Tali nãque domo, clauditur omnis homo.

Cum moritur dives concurrunt undique cives.

Dum moritur pauper, sequitur vix unus & alter. *Stan.*

Contravim mortis, non est medicamen in hortis.

Serius aut citius metã properamus ad unã.

Mors sceptra ligonibus æquat

Tendimus huc omnes, hæc est domus mus ultima

Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas regumque turres.

O.

OBEDIENTIA.

O*Bedire debemus Deo magis quam hominibus, qui nobis præcipiunt saluti contraria.* Undè Matathias dixit nuncio Regis Antiochi, & si omnes obediant Regi Antiocho, ego & filii mei obediemus Deo, 1. *Machab.* 2. Unus illorum septem fratrum qui noluerunt obedire Regi, ut carnes contra præceptum Domini comederent, dixit, Parati sumus mori prius, quam transgredi Legem Dei, ut dicitur 2. *Mach.* 7. Petrus & Ioannes Principibus Sacerdotum præcipientibus ne in Nomine Jesu loquerentur, Responderunt, Si justum est vos potiùs audire, quam Deum, judicate, *Act.* 4. Deindè cum arguerentur à Principibus dixerunt, Oportet obedire Deo magis quam hominibus, *Actorum* 5.

Obedire oportet Prælatis, sive sint boni, sive mali, dummodo bona præcipiant. Ideò dixit Christus; super cathedram Moysi sedebunt Scribæ & Pharisæi, omnia quæcunque dixerint vobis facite, *Math.* 23. Paulus electus in socium Barnabæ ambulabat confirmans omnes Ecclesias, & præcipiens obedire præceptis Apostolorum, *Act.* 15.

Obedire debet homo parentibus, si non præcipiant quæ impediant salutem. Ideò dicit Paulus; Obedite filii Parentibus vestris in Domino, *ad Ephes.* 6. *ad Colos.* 2. Tobias junior dixit Patri; omnia quæ præcepisti faciam Pater, *Tobiæ* 5. Descendit puer Jesus cum Maria & Ioseph in Nazareth, & erat subditus illis, *Lucæ* 2.

Obediendum est prompte & non procrastinandum. Sic obedierunt illi Apostoli, qui statim relictis retibus secuti sunt Salvatorem, *Math.* 3. Simile etiam legitur de Matthæo, qui relictis omnibus, secutus est eum, *Math.* 9. *Lucæ* 5. Paulus audiens vocem Jesu, promptè respondit dicens: Domine quid me vis facere?

Obedire debet homo quantumcumque mandetur difficile. Nam Abra bam mandatum circumcisionis licet esset difficilè non distulit adimplere, *Genesis* 17. Grave erat Abrahæ de filii immolatione præceptum, quod tamen nisi Deus aliter ordinasset sine mora voluit implere, *Genesis* 22. Propter hanc causam exemplum obedientiæ in Salvatore nostro proponit Apostolus dicens: Factus est obediens Patri usque ad mortem Crucis, & ponit fructum obedientiæ sequentem, dicens: Propter quod & Deus exaltavit eum; & dedit illi nomen, quod est super omne nomen, *ad Philip.* 2.

Obe-

Obedire nolentes graviter puniuntur, Nam prima præcepti tranfgreffio in parentibus gravibus maledictionibus eft punita, *Genef.* 3. Qui mandatum Iofue tranfgreffus eft Achior, ideò fuit à populo lapidatus, & Iofue & populus ex illa inobedientia in bello fuerat fuperatus, *Iof.* 7. Saul qui contra præceptum Samuelis Sacrificium obtulit & Agag Regi contra præceptum Domini parcere voluit,fuit à Domino reprobatus, ut habetur 1. *Regum* 15,*&* 16. Dixit Dominus Salomoni quod fi non cuftodiret mandata Dei, deleret de terræ fuperficie thronum ejus, 2. *Paralip.* 7. Ionas qui refugiebat Domino obedire,præcipienti ut in Ninive Verbum Dei prædicaret, in mare Domino difponente conjectus fuit, *Iona* 2.

Sicut Lutum in manu figuli,aut Lignum in manu fabri permittit fe fcindi, poliri, & in omnē formam mutari,fic homo obediens debet permittere à manu fui Creatoris fe dirigi, difponi, & in omni fortuna ab ejus voluntate gubernari. Aliam fimilitudinem veri obedientis affignat S.Ignatius de Baculo in manu fenis, qui ad omnem ufum ei infervit qui eum manu tenet.

Sicut optimus eft Equus qui obtemperat fræno, ita obediens, qui fe legibus accommodat. Sicut nos volumus ut Iumenta & creaturæ nobis ferviant & obediant, ita debemus nos Deo per omnia obtemperare.

VIDE EX BREVIARIO. Eft iter regni cœleftis, Dom, 4, Pentec, n, 3, l, 2, *ideo inculcanda*, Dom, 5, Epiph, fer, 6, *Alia eft erga Deum; & hac præponenda omnibus omnibus hominum mandatis*, 11, Aug, n, 3, Commun, Apoft. n, 2, l, 3, *Alia filiorum erga Parentes*, Dom, infra Epiph. n, 3, l, 3, *Alia fervorum erga Dominos*, Dom, 3, Epiph, Sabb, Dom, 4, ejufdem fer, 3, l, 3.

Sententiæ &c. de Obedientia.

QUid autē vocatis me Domine, Domine & non facitis quæ ego dico vobis, *Luca* 6.

Omnia quæ locutus eft Dominus, faciemus, & erimus obedientes. *Exod.* 24.

Multo enim melior eft obedientia, quam ftultorum victimæ, qui nefciunt quid faciunt mali, *Ecclef.* 4.

Nunquid vult Dominus holocaufta & victimas & non potius ut obediatur Nomini Domini? 2. *Regum* 1. *&* 5.

En propono in confpectu veftro hodie, benedictionem & maledictionem: benedictionem fi obedieritis mandatis Dei veftri, maledictionem, fi non audieritis, *Deut.* 11.

Mens jufti meditabitur obedientiam, *Prov.* 15.

Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, fervate & facite, *Math.* 23.

Obedite præpofitis veftris,& fubjacete eis: illi enim rationem reddunt pro animabus veftris, *Habreos* 13.

PATRES &c. Non femper malum eft, non obedire præcepto, cum Dominus jubet ea, quæ funt contraria Deo, tunc ei obediendum non eft, *Auguftinus.*

Quid iniquius, quam velle fibi obtemperari à minoribus, & nolle obtemperare majoribus, *Auguft.*

Obedientia, non fervili metu, fed charitatis affectu fervanda eft, non timore pœnæ fed amore juftitiæ, *Gregor.*

Obedientia fola virtus eft, quæ menti cæteras virtutes inferit, infertafque cuftodit, *Gregorius.*

Si vis effe fapiens, efto obediens, fic enim fcriptum eft: concupifcis fapientiam, ferva mandata, & Dominus dabit illam tibi, *Bern.*

Perfecta obedientia legem nefcit, *Bernar.*

OPUS & INTENTIO BONA.

O*Peratio bona ubique homini neceffaria eft.* Voluit Deus ut in Paradifo homo operaretur: dicitur enim *Genefis* 2. Pofuit Dominus hominem in Paradifo ut operaretur, & cuftodiret illum: fic nullus ftatus quantumvis bonus confervari poteft nifi benè operando. Et iterum de homine extra Paradifum

disum posito dicitur, Emisit eum extra Paradisum ut operaretur terram, & additur, In sudore vultus tui vesceris pane tuo, *Genesis* 2.

Arguuntur à Christo qui stabant tota die otiosi, & dicit illis, Ite & vos in vineam meam, & pro diversitate operis diversa merces retribuitur, *Math.* 90.

Servus qui accepit quinque talenta, & cum eis lucratus est alia quinque à Domino laudatur, sed qui nihil operando abscondit pecuniam Domini sui, talentum perdit, & à Domino reprobatur, *Math.* 25. Ex opere bono cognosci electos indicat Christus dicens, *Si filii Abrahæ estis opera Abrahæ facite. Ioannis* 8.

Operantis intentionem plus Deus attendit quam opus. Cain obtulit de frugibus terræ munera Domino, & Abel de gregibus, optimo scil. affectu & intentione, idcò respexit Dominus ad Abel & munera ejus, ad Cain verò non respexit, *Genesis* 4.

Opera & prodigia in speciem similia fecit Moyses & ministri Pharaonis in Ægypto, sed quia hæc non erant sincera, nec in Dei nomine, non potuerunt Domino accepta esse, *Exodi* 7.

Ozias Rex Iuda voluit incensum super altare Domini adolere, quod in se opus bonum est, sed quia benè, & licito modo non fiebat, Rex subito leprâ à Deo percussus fuit, 2. *Regum c.* 6.

Opus bonum comparat Apostolus Sementi, cujus modica etiam grana, non modicum fructum adferunt. Et ut ad operandum animet. Qui, inquit, parcè seminat parcè & metet, & qui seminat in benedictionibus be denedictionibus & metet, 2. *ad Cor*

Vide supra *Intentio, Adulatio* &c.

ORATIO,

ORare debent Prælati pro suis subditis, ut suis orationibus à populo iram Dei avertant.* Sic cum post adorationem vituli Deus populum vellet destruere, Moyses eorum prælatus pro eis ferventer oravit, & veniam meruit à Domino invenire, *Exodi* 32. Propter orationem Moysi absorptus est ignis, qui devorabat castra murmurantium præ labore, *Num.* 11. Pro afflicto populo ignitis serpentibus oravit Moyses, & erecto serpente æneo à Deo remedium habuerunt, *Num.* 21. Samuel dixit ad populum: Absit à me hoc peccatum, ut cessem orare pro vobis: Ostendens peccare prælatos qui pro suo populo non orant, 1. *Regum* 12.

Orare debent omnes homines pro peccatoribus, & inimicis. Sic devotè oravit Abraham Deum ut parceret Sodomitis, *Genesis* 18. Moyses multoties exoravit ut, Deus plagam averteret ab Ægypto, & licet Ægyptii essent mali, fuit tamen à Domino sæpiùs exauditus, *Exodi* 8. 9. & 10. Salvator noster pro inimicis orare nos docuit, *Math.* 5. Et ipse pro Crucifixoribus suis oravit, *Lucæ* 23. Ferventiùs oravit Stephanus pro suis persecutoribus quam pro seipso, quia pro se orans stetit, pro suis persecutoribus genua flexit.

Orare debet homo tribulatione ut de adversitatibus liberetur. Sic Tobias cœcus uxoris improperiis tribulatus confugit ad orationis remedium, *Tobiæ* 3. Filii Israël tribulati ab Holoferne orantes ad Dominum clamaverunt, *Iud.* 4. Afflictus Mardochæus pro se, & populo Dominum exoravit, *Hester* 4. Azarias & socii ejus in tribulatione fornacis ad orationis remedium confugerunt, *Daniel* 3. Ionas afflictus in ventre ceti oravit, & salvus à Domino est eductus, *Ioan.* 2. Quando Petrus servabatur in carcere, oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo, & liberatus est, *Act.* 12.

Placet Deo oratio brevis & humilis. Sic oravit leprosus qui genu flexo rogavit Dominum dicens; Domine si vis potes me mundare, *Math.* 8. *Marc.* 1. Humiliter oravit Centurio pro paralytico servo, indignum se reputans præsentia Jesu Christi, *Math.* 8. Ad orandum nos humiliter inducit exemplum Publicani, qui brevibus verbis meruit remissionem omnium peccatorum dicens: Deus

Deus propitius esto mihi peccatori, ut habetur. *Luca* 8.

Oratio debet esse assidua. Non dimisit Daniel propter Regis decretum, quin oraret ter in die flexis genibus, sicut antè consueverat facere, *Daniel cap.* 6. Ad hoc idem hortatur nos Dominus dicens, Oportet vos semper orare & nunquam deficere. *Luca* 18. Ad orationis constantiam etiam Dominus nos inducit exemplo viduæ, quæ judicem cum importunitate judicare petebat; & exemplo amici qui panes instanter sibi petiit commodari, *Luca* 18.

Orant quidam & non exaudiuntur, quia non bene petunt, vel indigni sunt qui accipiant bona. Sic David orantem pro populo, licet valdè devotè oraverit, Dominus non exaudivit, quia non erat tunc dignus exaudiri, 2. *Reg.* 12. Sic reprobata erat oratio Ieremiæ, quando dicebat ei Dominus, Noli orare pro populo isto, nec sumas pro eis laudem vel orationem, quia non exaudiam eos, *Ierem.* 11. Iacobus dicit, Petitis & non accipietis eò quod malè petatis, *Iacob* 4. Populo indigno & malo dixit Dominus, Cùm multiplicaveritis orationes vestras non exaudiam vos, quia manus vestræ sanguine plenæ sunt, *Esaia* 1.

Oratio impetrat remissionem peccatorum. Sic per orationem Moysis dicentis, Dimitte eis Domine noxam hanc, aut dele me de libro in quo me scripsisti: Dominus populo suo peccatum dimisit, *Exodi* 32. Propter hanc causam docuit nos Salvator ut peccatorum remissionem in oratione Dominica peteremus dicentes: Dimitte nobis debita nostra, *Math.* 6. & *Luca* 11. In cujus figura dimisit Rex omne debitum servo qui eum rogaverat, licet posteà ex hujus nequitia debita dimissa repetita fuerint, *Math.* 18.

Oratio impetrat filios in sterilitate. Nam Isaac deprecatus est Dominum pro uxore sterili, & filios meruit obtinere, *Genesis* 25. Anna similiter devotè Deum oravit cum lachrymis, & filium à Domino impetravit, 1. *Regum* 1. Helisæus hospitæ suæ sterili impetravit à Domino filium: quem similiter suis orationibus resuscitavit, 4. *Reg.* 4.

Oratio facit Deum operari miracula. Nam per orationem Heliæ clausum est cœlum ne plueret, & per orationem ejus ad pluviam est apertum, 3. *Regum* 17. Martha & Maria Dominum orarunt & impetrarunt Lazarum suscitari, *Ioan.* 11. Decem leprosi orantes ad Dominum, meruerunt recipere sanitatem, ut habetur *Luca* 17.

Similis est oratio scalæ Iacob per quam homines animo & conversatione à terrenis ad cælestia ascendunt. Est enim oratio ascensio mentis in Deum.

Oratio est instar Thuris suavissimi, cujus odor in cœlum ascendit & Deum oblectat, sicut ait Psal. Ascendat deprecatio mea sicut incensum in conspectu tuo.

Sicut corpus vivit per animam, sic anima vivit per orationem. Oratio est sicut Armatura quâ Christianus se contra mundi, carnis, & dæmonis assultus defendere debet.

VIDE EX BREVIARIO. Oratio *non consistit in solis verbis*, Dom, 3, Sept, fer, 4. fer, 4, l. 3, Domin, 1, Pentec, fer, 3; *Magister ejus Christus*, fer, antè Ascens, 1, 1, fer, 6, Pent. 24, Aug, n, 3, l, 2, *negotiis nostris præmittenda*, 7, Mart, n, 2, l, 2, 24, Aug, n, 3, l, 2, *Bona est cum jejunio & eleemosyna*, Dom, 3, Sept, fer, 5, l, 2, *& gratiarum actione*, Dom, Epiph, fer, 2, l, 2, & fer, 4, l, 3, ibidem, *qui petit alienum à salute, nihil impetrat*, 2, Commun, plur, Mart, Paschali n, 3, l, 3, Vera Oratio *Publicanos justificat*, Dom, 10, n, 3, *dæmones pellit*, Dom, 3, Sept, fer, 4, *Montes transfert*, 17, Nov, n, 2, Locus *orationis principaliter est Templum*, Ps, 5, fer, 2, ad laud, Ps, 25, fer, 4, ad prim, *In quo etiam efficacior promissio facta est*, Commun, Dedic, n, 1, l, 3, *Pro invicem orare Deo gratum est*, fer, 6, Pentec, l, 2, 14, Sept, n, 1, l, 3, Dom, 2, Pentec, fer, 4, l, 2, Dom, 2, Septemb, Sabb, *pro inimicis orandum*, 2, Maij n, 2, l, 3, Octav, Steph, n, 1, l, 3, *Vivi bene faciunt, orando pro mortuis*, 4, Maij l, 2.

Senten-

Sententiæ selectæ de Oratione.

AMen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis &c. *Ioannes* 16.

Petite & accipietis ut gaudium vestrum sit plenum, *Ioannis* 16.

Humilium & mansuetorum semper placuit deprecatio *Iudith*, 9.

Cum oraveris intra cubiculum tuum, & clauso ostio ora, patrem in abscondito &c. *Math*. 6.

Quodcumque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam vobis, *Ioan*. 14.

Qui diligit Deum, orabit pro peccatis, & continebit se ab illis, & in oratione Dierum exaudietur, *Ecclesi*. 3.

Vigilate & orate ne intretis in tentationem, *Math*. 26.

Qui obturat aurem suam ad vocem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur, *Proverb*. 21.

Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcumque volueritis, petetis & fiet vobis. *Ioannis* 15.

Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quidquid petierimus, accipiemus ab eo, 2. *Ioan*. 3.

Fili, in tua infirmitate ne despicias teipsum, sed ora Deum & curabit te, *Ecclesi*. 38.

PATRES &c. Multi languescunt in orando, & in novitate conversionis suæ ferventes orant: postea languidè, postea frigide, postea negligenter, quasi securi sint; vigilat hostis, dormis tu, *August*.

Oratio tua locutio est ad Deum, quando legis, Deus tibi loquitur, quando oras, cum Deo loqueris. *IDem Aug. in Psal*. 85.

Fideliter supplicans Deo pro necessitatibus hujus vitæ & misericorditer auditur, & misericorditer non auditur. Quid enim infirmo sit utilius, magis novit medicus quam ægrotus, *Augustinus*.

Oratio oranti est subsidium, Deo sacrificium, dæmonibus autem est flagellum. *Idem*.

Hæ sunt duæ aliæ orationes, quibus volat ad Deum, si ignoscis delinquenti, & donas egenti, *Idem*.

Quum oras, clama non voce sed mente.

Moyses ad bella non vadit, sed orat, & tum vincit Israël. *Hieronymus*

Quando fidelis & humilis, & fervens oratio fuerit, cælum sine dubio penetrabit. *Bernardus*.

Oratio serenat cor, abstrahit à terrenis, mundat à vitiis, sublevat ad celestia, *Caßiod*.

Dum cor non orat, nihil est quod lingua laborat. *Stan*.

P.

PATIENTIA.

HOmo patienter ferre debet injurias. Ioseph patienter tulit injuriam quam ei fratres proprii intulerunt, eisque postea illatam injuriam clementer indulsit, ut dicitur, *Genesis* 37. Citò oravit Moyses pro Maria sorore sua quæ eum offenderat murmurando, *Numer*. 12. David persecutionem sustinuit, quam ei proprius filius inferebat, 2. *Regum* 15. Tobias patienter tulit consanguineorum improperia pariter & uxoris, ut habetur *Tobiæ* 2.

Patienter debet homo ferre tribulationes & pœnas à Deo, vel Dei causâ inflictas. Sic Tobias excœcatus patienter sustinuit cæcitatem, *Tob*. 2. Iob fuit patiens perdendo sua, & filios, & quasi se ipsum per gravem infirmitatem, *Iob* 1. & sequentibus: Eleazarus duros sustinuit patienter pro legum observantia cruciatus, 2. *Machabæi* 6. Septem fratres cum pia eorum matre in suis tormentis, mirabilem patientiam habuerunt, 2. *Machab*. 7.

Homo debet patienter offensas dimittere ex corde, non solum semel sed pluries. Nam Petro quærenti quoties dimitteret proximo, non solum septies, sed septuagies septies, *Math*. 18. Ad patienter portandum injurias inducit nos Christus exemplo servi nequam, cui dimissa

dimissa fuerant decem millia talenta, ut patet *Math.* 18. Exemplum etiam patientiæ habemus in Christo tempore passionis, quia patentiam conservavit in verbis detractoriis & contumeliis, in factis & illusionibus, & verberibus, crucifixione, blasphemiis, & morte, *Math.* 26. *Marc.* 14.

VIDE EX BREVIARIO. Est omnium virtutum tutela. Dom. 5. Pasch. n. 2. *nobis necessaria,* Commun. un. Mart. n. 2. *per eam perdita recuperantur,* Dom. 2. Sept. Sabb, Dom. 3. ibidem fer. 5. *est melior quàm arrogantia,* Dom. 2. Aug. Sabb. l. 2. *debet esse constans,* Dom. 5. Pasch. n. 1.

Vide *Tentatio, Tribulatio, Perseverantia.*

Sententiæ &c. de Patientia.

IMpatiens operabitur stultitiam, *Prov.* 14. Patientiâ lenietur Princeps, *Prov.* 25.

Longanimus forti præstat, & qui animo suo imperat ei qui expugnat urbes, *Prov.* 16.

In patientia vestra possidebitis animas vestras, *Luca* 21.

Charitas patiens est, benigna est &c. *Corinth.* 13.

Qui patiens est multâ gubernatur sapientiâ, qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam, *Prov.* 14.

Qui timent Dominum custodient mandata illius, & patientiam habebunt usque ad inspectionem illius, *Ecclef.* 2.

PATRES &c. Paratus debet homo esse justus, & pius, patienter eorum malitiam sustinere, quos fieri bonos quærit, *August.*

Tu bonus tolera malos: nam & Christus Iudam, cum sciret furem esse, toleravit, *Idem.*

Tanto quisque minus ostenditur doctus, quanto minus convincitur patiens, *Gregor.*

Non est perfectè bonus, nisi qui fuerit & cum malis bonus. *Idem*

Nos sine flamma & ferro Martyres esse possumus, si patientiam in animo veraciter custodimus, *Idem.*

In propriis injuriis patientem esse, laudabile est, injurias autem Dei dissimulare, impium est, *Chrysostomus.*

Si vindicare vis, sile, & funestam ei dedisti plagam, *Chrysost.*

Sunt quidam mites, sed quam diu nihil dicitur, vel agitur, nisi pro eorum arbitrio: patebit autem quam longè sint à vera mansuetudine, si levis oriatur occasio, *Bernardus.*

Dulcia non meruit, qui non gustavit amara. *Poeta.*

O passi graviora! dabit Deus his quoque finem. *Virgilius.*

Perfer & obdura, dolor hic tibi proderit olim:

Sæpe tulit lassis succus amarus opē. *Ovid.*

Læsa sæpius patientia, fit furor. *Valerius.*

Libenter feras quod necesse est, dolor patientiâ vincetur *Seneca.*

Si magnanimus fueris, nunquam judicabis tibi contumeliam fieri, *Seneca.*

Summa est stultitia summo confici mœrore. *Cicero.*

P A X.

DEus pacem diligit. Patet ex his, quia in ejus Nativitate Angeli pacem annunciaverunt, *Luca* 2. Pacem præcepit discipulis inter se habere, *Ian.* 14. Pacem commisit Apostolis prædicare, *Luca* 10. *Math.* 10. Pacem in testamento reliquit, *Ioan.* 14. Et post resurrectionem suam pacem discipulis suis nunciavit, ut habetur *Luc.* 24. *Ioan.* 20.

Aliquando pacem perturbat invidia. Nam fratres Ioseph invidentes ei, non poterant ei quidquam pacificè loqui. Ambitio etam pacem perturbat, & discordias suscitat inter propinquos, ut patet in Davide & Absolone ejus filio, 2. *Regum* 15.

E contra, *Pacis colendæ amor*, patet in Davide erga Saulem se ubique hostiliter persequentem, quem cum in spelunca conclusum occidere potuisset, noluit eum attingere, sed maluit potius amicum præbere, & fateri se esse unum pulicem, indignum quem

Saul persequeretur, & sic lenitate magis quam ullis armis Saulis iram, & invidiam superavit, eumque adegit ut Davidem in gratiam reciperet, & illum se meliorem ac justiorem esse fateretur, 1. *Regum cap.* 24. *&* 26.

Voluit expresse Deus Templum sibi à Salomone ædificari, ex eo quod esset Rex pacificus, & à bellis abstineret, 1. *Paral. c.* 22. Sic & nos Templun Dei esse non possumus, nisi in animo, cum aliis pacem conservemus.

Pax *falsa & ficta*, apparet in Antiocho, qui cum Arcem cum nomine Silon expugnare non potuisset, cum obsessis pacem simulavit, & juravit se eam servaturum, sed intra mænia receptus Arcem & omnia funditus evertit, 1. *Machab. c.* 6.

Alcimus Sacerdos cum à Iudæis ad Demetrium Asiæ Regem defecisset, simulans tamen amicum esse suis fratribus & Iudæis, pacem illis, juravit, & nihil se mali illaturum, sed postea ex illis sexaginta viros uno die crudeliter necavit, 1, *Machab.* 7.

Triphon simulatâ pace cum Ionatha, eum in Urbem honorificè introduxit, sed mox clausis portis Ionatham comprehendit, & omnes qui cum eo venerant occidi jussit, 1. *Mach. c.* 13.

Sicut mundus non potest subsistere nisi inter Elementa terram, aquam, aërem, & ignem sit pax & concordia: sic omnis respublica & familia perturbatur & dissolvitur, nisi pax sit inter cives, & domesticos.

Sicut dissonantia chordarum turbat musicam, ita discordia cordium & amorum perturbat familiam.

Pax est vinculum animorum, quam si sustuleris perit societas humana, & succedit confusio, sicut factum est per confusionem linguarum in ædificanda turri Babylonica.

VIDE EX BREVIARIO. Cum Deo habenda, Octav. Innoc. n. 1. l. 1. *Pax reddetur, si cessaverit pravaricatio, & peccatum*, Domin. 3. Nov. Sabb. *Pro pace merito laudandus Deus*, Domin. 2. Ada. Sabb. *pro victoria.* ibidem & Dom. 5. Aug. fer. 4. l. 3. Cantic. fer. 5. *est à Deo.* 30. Iun. n. 2. l. 3. *quamvis etiam impio detur*, Dom. e. Novemb. n. 1.

Sententiæ selecta de Pace.

IPse est pax nostra qui fecit utraque unum, scil. Christus, *Ephes.* 2.

Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, *Luca* 2.

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis &c. *Ioannis* 14.

Non est pax impiis dicit Dominus, *Esaia* 48.

Pax multa diligentibus legem tuam Domine, *Psal.* 118.

Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus, *Psal.* 119.

Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes, *Rom.* 12

Non enim est Deus dissentionis, sed pacis, 1. *Cor.* 14.

Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una, *Actorum* 4.

Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur, *Math.* 5.

PATRES &c. Pax est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, consortium charitatis. *Aug.*

Si Dei vocantur filii qui pacem faciunt, procul dubio satanæ sunt filii, qui pacem confundunt. *Augustinus.*

Melius est ut pereat unus, quam unitas. *Bernardus.*

Lingua quandoque pacem prædicat, sed sæpius turbat, *Hugo vict.*

Pax optima rerum
Quas homini novisse datus est. *Silius*

Pax plenum virtutis opus, pax summa laborum,
Pax belli exacti pretium est. *Mantuanus.*

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes, *Virg.*

Si cupias pacem, linguam compesce loquacem, *Stan.*

Omne quod est, tam diu manet, atque persistit, quam diu est unum, sed interit atq; dissol-

dissolvitur pariter atque unum esse desierit. *Boetius.*

Quietissimam homines agerent vitam in terra, si hæc duo verba à nativitate omnium tollerent, *meum*, & *tuum*. *Seneca.*

PECCATUM.

PEccatum nocet homini, quia multoties pœnâ corporali punitur. Ut patet in Adamo & Eva expulsis de Paradiso cum aliis pœnis. Sodomitæ etiã pæna ignis & sulphuris sunt puniti, *Gen.* 19. Uxor etiam Loth, quæ peccavit contra præceptum Domini se vertendo retrò, in statuam salis est conversa, *Genes.* 19. Pharao etiam propter peccatum cognovit se flagellari dicens, peccavi in Deum verum, *Exodi* 10. Quia filii Israël multoties Deum offenderunt, ab eo sæpiùs flagellati sunt, *Num. Iud. Iosue, Regum, Iudith*, & per totum quasi vetus testamentum, *&c.*

Peccatum à Deo clamat vindictam. Sicut illud de quo dixit Dominus ad Cain: Vox sanguinis fratris clamat ad me de terra, *Gen.* 18. Clamor peccatorum vestrorum in aures Dei Sabaoth introivit, *Iacobi* 5.

Scriptura comparat peccatum cum Igne ardente, qui hominem absumit. Cum Serpente venenato, *Ecclesi.* 11. *Quasi à facie colubri fuge peccatum.* Et cum Gladio ancipiti: *Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plaga illius non est sanitas, ibid.*

S. Cyprian. serm. de lapsis; Peccata sunt lapsis, quod Grando frugibus, quod turbidum Sydus arboribus, quod armentis pestilens vastitas, quod navigiis sæva tempestas.

Peccator, quia transgreditur decem Dei præcepta, decem plagis Ægypti punitur. Prima plaga est Sanguis, quia peccator meretur mortem, 2. est Rana, quia volvitur in sordibus peccatorum, 3. est Cinificies, propter aculeum conscientiæ, 4. est Musca, quæ ad candelam alas suas stultè comburit, ita peccator igne infernali, 5. Pestis animalium, quia habet animam peste peccati infectam, 6. Vesica turgens, per peccatum luxuriæ, aut superbiæ, 7. Grando significat morbos & pœnas cælitus immissas, 8. Locusta omnia devorans, opera peccatoris infructuosa, & sine merito, 9. Tenebræ densissimæ, sunt cæcitas peccatoris à via salutis aberrantis, 10. Mors primogenitorum, indicat mortem animæ propriæ, & maledictionem posteritatis juxta psalmistam; *Semen impiorum peribit.* Et sicut Ægyptii cum Pharaone post has plagas fuerunt submersi in mari rubro, ita peccator in mari igneo inferni, qui paratus est diabolo & angelis ejus.

VIDE EX BREVIARIO. Peccatum *mortale animam occidit*, Dom. 4. Quadr. fer. 5. Dom. 15. Pentec. *cælo excludit*, Dom. infra Asc. n. 2. *venialis & mortalis differentia*, Dom. 3. Quad. f. 3. l. 3. & fer. 3. infra Octav. Corp. Christi n. 3. l. 3. Domin. 5. Pentec. n. 3. Scandalum *est magnum malum*, 8. Esaii. n. 3: 29. Sept. n. 3. *causa alterius peccati*, Domin. oct. Pentec. num. 2.

Vide singula peccata in particulari *Superbia, Avaritia, Luxuria, &c.*

Sententiæ &c. de Peccato.

SEnsus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia, *Genes.* 8.

Non est ei bene, qui assiduus est in malis, *Ecclesi.* 12.

Et qui in uno peccaverit, multa bona perdet, *Ecclesi.* 9.

Non est enim homo qui non peccet, 3. *Regum* 2.

Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est, 1. *Ioannis* 1.

Per quæ quis peccat, per hæc & punietur, *Sapientia* 11.

PATRES &c. Nullus sanctus & justus caret peccato, nec tamẽ ex hoc desinit esse justus sanctus, vel cũ affectu teneat sanctitatẽ, *Aug.*

Qui pectus suum tundit, & se non corrigit, peccata solidat, non tollit. *August.*

Non regnet peccatum in vestro mortali corpore; non dicit non sit, sed non regnet:

inest peccatum quum delectatis, regnat cum consenseris, *Augustinus.*

Nolite contemnere venialia, quia minima sunt, sed timete, quia plura sunt, plerumque enim bestiæ minutæ multæ necant, *Augustinus.*

Timenda est ergo ruina multitudinis, etsi non magnitudinis. *Idem.*

Major est culpa, manifestè quam occulte peccare, dupliciter enim reus est qui aperte delinquit, quia & agit, & docet. *Isidorus.*

Nihil peccant oculi, si non oculis animus imperet. *Seneca Phil.*

Si male fecisti, mox respice vulnera Christi,

Per miserere mei, tollitur ira Dei. *Stan.*

PÆNITENTIA.

P*Ænitentia non debet differri usque ad senectutem, vel mortem.* Hoc est etiam Consilium Sapientis, *Ne tardes venire ad Dominum, & non differas de die in diem.* Ad hoc facit Parabola de servis vigilantibus, & exspectantibus Dominum suum, quia diem & horam mortis penitus ignoramus: Nam secundum Gregorium, nihil certiùs morte, nihil incertiùs horâ mortis.

Pœnitentia debet esse cum dolore cordis. Sic peccatrix mulier pœnitens lachrymis pede Domini lavit, *Luca* 7. Forte quia Dominus vidit magnam Contritionem mulieris in adulterio deprehensæ, levem ei pœnitentiam dedit, dicens: Vade, amplius noli peccare, *Ioannis* 8. Petrus postquam negando Dominum peccavit, foras exiens, flevit amare; *Math.* 26.

Pœnitentia post Contritionem requirit peccatorum Confeßionem. Dominus transtulit peccatum à Davide, quia ad reprehensionem Nathan se humiliter accusavit, dicens se peccatum commisisse, 2. *Regum* 12. In cujus figura Dominus decem leprosis pœnitentibus dixit, ite & ostendite vos Sacerdotibus, & sequiturdum autem irent mundati sunt, *Luca* 7.

Vide *Confeßio.*

Pœnitentia post Confeßionem requirit integram satisfactionem. Hæc maximè consistit in asperitate jejuniorum, devotione orationis, & largitione eleemosynarum. Viri Ninivitæ fecerunt pœnitentiam induti sacco, & jejunaverunt, & Deus indulsit, *Ionæ* 3. Machabæus & qui cum eo erant deprecabantur Dominum, capita cinere aspergentes, & lumbos accincti ciliciis, ad crepidinem templi provoluti, 1. *Machab.* 3.

Libenter Deus recipit peccatores ad pænitentiam. Sic Christus Magdalenam recepit & multum commendavit, ut habetur *Luca* 7. Ad hoc facit exemplum de filio prodigo, qui benignè fuit receptus à patre, *Luca* 15. Deus de se testatur, Nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat. Et Christus ait, Non veni vocare justos, sed peccatores.

VIDE EX BREVIARIO. Pœnitentia *est via ad cœlum.* die 4. Epiph. n. 3. & die 6. ibidem. *non est differenda,* Dom. 5. Aug. n. 2. Conversio, *ad conversionem peccatoris tria miracula concurrunt,* Dom. 3. n. 3. l. 1.

Sententiæ selectæ de Pænitentia.

PÆnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum. *Math.* 3.

Dico vobis quod ita erit gaudium in cælo super uno peccatore pænitentiam agente quam super 99. justis, qui non indigent pænitentia. *Luca* 15.

Pænitemini igitur & convertimini, ut deleantur peccata vestra, *Act.* 3.

Fili peccasti, non adiicias iterum, sed & de pristinis deprecare ut tibi dimittantur. *Eccles.* 21.

Nisi conversi fueritis gladium suum vibravit, arcum suum tetendit, & paravit illum. *Psal.*

Ne differas de die in diem, nam subito veniet ira illius. *Eccles.* 5.

Septies de die cadet justus, & resurget, impii autem corruent in malum. *Proverb.* 24.

PA-

PATRES &c. In tribunal mentis ascende contra te, & reum te constitue ante te, *Aug.*

Pænitentia sera raro vera. *Idem.*

Sunt multi quos peccare non pudet, sed pudet pænitere: ô incredibilis insania! de vulnere ipso non erubescis, & de ligatura vulneris erubescis. *idem Aug.*

Peccavit David, quod solent Reges, sed pænitentiam egit, flevit, ingemuit, quod non solent Reges. *Ambrosius.*

Apud Deum non tam valet mensura temporis, quam doloris. *Idem.*

Fit plerumque gratior Deo, amore ardens vita post culpam, quam in securitate torpens innocentia. *Idem*

Quis in seculo peccavit enormius Paulo? quis in religione gravius Petro? Illi tamen pænitentiam meruerunt assequi, *Petrus Chrysollogus.*

O pænitentia! quid de te novi referam, omnia ligata tu solvis, omnia clausa tu reseras, omnia adversa tu mitigas, omnia contrita tu sanas,] *Cyprianus.*

Utile propositum est sævas extinguere flammas,
Nec servum vitiis pectus habere suum, *Ovid.*
Principiis obsta, sero medicina paratur
Cum mala per longus invaluere moras, *Idem.*

Adagium. Sero sapiunt Phryges. *Cicero.*

PERSEVERANTIA.

HOmo non debet desistere à bono jam incepto. Aliàs accidit exemplum de homine deridendo, qui cæpit ædificare & non potuit consummare, *Lucæ* 14. Tobias remansit in timore Domini, licet plaga cæcitatis ei obvenisset, *Tobiæ* 2.

Perseverandum est in toleratione tormentorum pro Nomine Christi, & defensione fidei. Exemplo Eleazari qui omnia tormenta perseveranter sustinuit, ne faceret contra legem, 2. *Machab.* 6. Stephanus firmiter perseveravit, duros ictus lapidum alacriter sustinendo, donec Christo moriens Spiritum commendaret, *Actorum* 7.

Perseverandum est in malorum operum detestatione. Quia respiciendum non est retrò post egressum de societate malorum, ne accidat homini sicut uxori Loth post egressum de Sodomis, quæ retrò aspiciens in statuam salis est conversa, *Gen.* 19. Socii Danielis multum constantes & perseverantes fuerunt, ne statuam quam erexerat Nabuchodonosor adorarent, *Daniel* 3.

Laurentius Justinianus *lib. de ligno vitæ c.* 10. Comparat Perseverantiam cum viatore, qui non solet ab incepto itinere desistere donec ad destinatum terminum perveniat. Cum bellatore, qui non discedit de loco certaminis nisi obtentâ victoriâ. Cum architecto, cui non sufficit posuisse fundamentum ædificii, nisi ad culmen perducat. Cum agricola, qui frustra seminat, si nolit messem exspectare.

Quid prodest Navarcho quod totum pelagum fæliciter emensus sit, si tandem suâ incuriâ patiatur in portu naufragium? Quid juvat medicum per multa pharmaca ægri salutem promovisse, si posteà manum subtrahat, eumque interire permittat. Rhetor non in orationis exordio, sed in peroratione plausum accipere solet. Ita in studio salutis aut virtutis parum est inchoare, nisi per perseverantiam ad optatum exitum perveniatur, ita ferè S. Chrysost. Hom. 24. ad Hebræos.

Vide Patientia.

VIDE EX BREVIARIO. Perseverantia petita impetrat, Dom. 1. Quad. f. 22. Iulii, n. 2. 17. Aug. n. 2.

Sententiæ &c. de Perseverantia.

ESto firmus in via Domini, *Iob* 17.

Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei, *Luc.* 9.

Quis enim ex vobis volens turrim ædificare: nonne prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt ad perficiendum, *Luca* 4.

 Qui

Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit, *Math.* 10.

In disciplina perseverate, *Hebraos* 12.

Sic currite ut comprehendatis, 1. *Cor.* 9.

PATRES &c. Non requiruntur in Christiano initia, sed finis, *Hieronymus.*

Vos fratres exhortamur in Domino, ut propositum vestrum in Domino custodiatis, & usque ad finem vitæ perseveretis. *August.*

Incassum bonum agitur, si ante vitæ terminum deseratur: quia & frustra velociter currit, qui priusquam ad metas venerit, deficit. *Gregorius.*

Bonam vitam ego puto, mala pati, & bona facere, & sic perseverare usque ad mortē, *Bernardus.*

Perfer & obdura dolor hic tibi proderit olim. *Ovidius.*

Resiste: magnis in malis vinci malum est. *Seneca.*

Principium nihil est, si non vis tangere metam,

Præmia dat finis, principiumque nihil.

S.

SABBATHI OBSERVATIO.

S*Abbathum interpretatur requies.* Quia in Sabbathis seu festis debet homo quiescere ab omni opere servili, & festa celebrare: quia requievit Dominus die septimo ab omni opere suo quod patraverat, *Genesis* 1. Ob hanc causam filii Israel colligebant manna pro die festo in duplici mensura, ut Sabbatho feriarentur. Mulieres sanctæ paraverunt aromata ad ungendum Christum, sed sabbatho siluerunt, *Marc* 16. In hujus figura requievit Dominus die Sabbatho in sepulchro, *Luca* 23.

Benedixit Dominus diei septimo quia in ipso cessaverat ab omni opere suo, *Gen*, 2.

Sabbathum non custodientes debent corripi & puniri. Nam colligens ligna in Sabbatho jussu Domini fuit lapidatus, *Num.* 15. Arguit Neemias calcantes torcularia, & portantes onera in die Sabbathi, *Nem.* 13. Vide Catechef. de præcepto. 2. Decal. & præcept. Ecclesiæ.

VIDE EX BREVIARIO. Sabbathi observatio. *Magna illius olim reverentia fuit*, Dom. 1. Oct. n. 1. & Dom. Oct. n. 2. *non violatur per opera misericordiæ*, Dom. 3, Quadr. fer. 5. lect. 2. & Sabb. infra Pentec. Dominicus dies *etiam permittit laxare animum*, die 3. Ded. n, 3. l. 2.

SAPIENTIA. PRUDENTIA.

S*Apientia & prudentia in rebus agendis est optima gubernatrix vitæ humanæ.* Exemplum est in *Rebecca* muliere prudentissima, quæ direxit filium suum Iacob quomodo possit parenti suo placere, & illius benedictionem obtinere præ suo fratre primogenito Esau; & postea prudenter illum recedere fecit à conspectu fratris sui Esau, donec ejus ira cum tempore desineret; *Genesis cap.* 37. Et ipse Iacob postea prudenter egit demulcendo fratrem suum & mittendo ei munera, potius quam litigando, & ejus iram in se provocando, *ibidem.*

Summa fuit sapientia Iosephi in domo Pharaonis, somnia Regis sapienter exponendo, & famem prædicendo, & omnia recte ordinando, & fratres qui ipsum vendiderunt pacificè & amicè excipiendo, *Genesis cap.* 41.

De Davide in ipsius laudem dicitur, 1. *Reg. c.* 18. quod in omnibus prudenter se agebat: etiam tunc quando apud Regem Achis se quasi fatuum simulabat, ut sic illæsus ab eo dimitteretur, 1. *Reg.* 21. Sapientis enim est in loco & tempore suo desipere.

Abigael sapienter admodum Davidem à marito suo Nabal graviter offensum placavit, munera præmittendo, & se illi humiliter subjiciendo, 1. *Reg.* 25.

Salomon litem inter duas mulieres, de infante utrius esset, summâ sapientia diremit, quasi volens infantem inter utramque dividere,

dere, & sic veram illius matrem exploravit, 3. *Regum c.* 3.

Rex Ezechias intelligens Regem Assyriorum venire ad Hierosolymam obsidendam, sapienter præcepit c: a fontium extra civitatem obturari, ne xercitus hostilis aquam haberet, *Paralip. c.* 32. Sic oportet fontes & occasiones vitiorum impedire, & amputare.

Prudentia Reginæ Estheris & Mardochæi in liberando populo suo ab exitio quod Aman illis paraverat, pulchrè describitur *in libro Esther c.* 5. 6.7.

Daniel adolescens sapienter duos senes ex ipsorum ore convicit,& Susannam innocentem à morte liberavit, *Danielis c.* 13. Idem sapientissimè Nabuchodonosoris somnium exposuit, & ab eo honorari meruit, *Danielis c,* 2. Christus jubet Apostolos & fideles esse prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbas, *Math c.*10. Unde patet prudentiam non in versutia, & fraude, sed in simplici veritate, & virtute positam esse.

Virgines quinque in Euangelio, *Matthæi cap.* 25. dicuntur à Christo prudentes, quia curarunt in lampadibus suis oleum habere, id est, bona opera, fidem, charitatem, &c.

Similitudo est primò inter Sapientes & bonos Medicos, sicut enim Medici sanant morbos corporis, Sic Sapientes curant infirmitates, & passiones animorum.

Sapientia est instar Odoramenti fragrantissimi,quia non tantum Sapientem, sed etiam alios vicinos, & qui cum illo agunt Sapientiâ & doctrinâ suâ oblectat, & meliores facit. Hinc Regina Saba aliique concurrebant, ut audirent Sapientiam Salomonis.

Socrates apud Stobæum *sermon. de virtute* comparat Os sapientis, Ianuæ templi, quâ apertâ, & altaria, & Sanctorum imagines, & pulcherrima virtutum simulacra conspiciuntur.

Sicut Navarchus novit se ventorum mutationibus variis accommodare, & ita ad portum pervenire; sic etiam Sapiens per prospera & adversa tendit ad Deum ut finem ultimum, & portum salutis æternæ.

Sapientia est instar Salis, quia per eam condiuntur mores hominum ne sint insulsi, & à corruptione vitiorum conserventur.

Sapientis Mores in multis moribus Divinis assimulantur; Deus maximè omnium intelligit, & minimè omnium loquitur, ita Sapiens. Deus per peccata hominum maximas injurias patitur, & minimè turbatur, ita Sapiens. Deus præsens est inter omnes totius orbis mutationes, & ipse nunquam mutatur, ita Sapiens. Deus extra seipsum beatitudinem & solatium non quærit; ita Sapientis proprium est ab animo suo rectè dispositio omnem suam lætiam & felicitatem habere, & solatia à creaturis non emendicare. Hæc sunt prima veræ sapientiæ ac felicitatis principia.

Principium aliud maximæ sapientiæ cum aliis tradit ipse Cicero lib. 5. Tusculan. Moderari & sistere cupiditates. Sicut (inquit) Stultitia, etsi adepta est quod concupivit, nunquã tamẽ se consecutam putat, ad alia, & alia inhians; sic Sapientia semper eo contenta est quod adest, & ita nunquam illam sui pænitet.

Sententiæ de Sapientia, & Prudentia.

FOns sapientiæ Verbum Dei, *Eccles.* 1.

Trahitur sapientia de occultis, *Iob* 28.

In malevolam animam non introibit sapientia, *Sapient.* 1.

Initium sapientiæ timor Domini, *Ps.* 110.

Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt, *Prov.* 1.

Sapiens timet & declinat à malo, *Prov.* 14.

Neminem diligit Deus, nisi eum qui cum sapientia inhabitat, est enim hæc speciosior sole, *Sapient.* 7.

Sapiens non odit mandata & justitias, *Ecclesiast.* 33.

Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo, stultus fiat ut sit sapiens, 1. *Cor* 3.

Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. *Rom.* 1.

Sapi

Sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum, 1. *Cor.* 3.

PATRES &c. Sapientia vera est noscere se ipsum.

Ad veram sapientiam pervenire non possunt, qui falsæ suæ sapientiæ fiduciâ desipiunt, *Gregorius.*

Sapientia illa clara est, non quæ in verbis volat, sed quæ virtutibus constat, *Gregorius.*

Discat qui nescit, nam sic sapientia crescit, *Stan.*

Odi sapientem, qui non est sibi ipsi sapiens. *Menander.*

Non ætate, verum ingenio adipiscitur sapientia. *Plautus.*

Istuc est sapere, qui ubicumque opus sit, animum possit flectere. *Terentius.*

Consilia omnia verbis prius experiri, quam armis, sapientem decet. *Terentius.*

Nihil sapienti necesse est. *Seneca.*

Sapientia est sanitas animi. *Cicero.*

Nihil est turpius, quam sapientis vitam, ex insipientium sermone pendêre. *Cicero.*

Prudentia,

Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.

Ubi non est gubernator, populus corruet, salus autem ubi multa consilia, *Prov.* 11.

Melior est sapientia quam vires, & vir prudens quam fortis. *Sapien.* 6.

Filii hujus seculi prudentiores filiis lucis in generatione sunt. *Luca* 16.

Verba prudentum staterâ ponderabuntur, in ore fatuorum cor illorum. *Ecclef.* 21.

Stultus si tacuerit sapiens reputabitur. *Proverb.*

Estote prudentes sicut serpentes, quia prudentia absque bonitate malitia est, & simplicitas absque ratione stultitia nominatur, *Hieronymus.*

Ex lingua stulta veniunt incommoda multa. *Stan.*

Fac mala, dic multum, si vis te reddere stultum. *Idem.*

Qui non os claudit, quod non vult sæpius audit. *Idem.*

Prudentiæ est futuram injuriam præcavere. *Democritus.*

Prudentes possumus dicere providentes. *Cicero.*

Si prudens fuerit animus tuus, tribus temporibus dispensetur, præterita cogita, præsentia ordina, futura prævide. *Seneca.*

Non potest esse jucunda vita à qua absit prudentia. *Cicero.*

Adag. Annosa vulpes haud capitur laqueo.

Eum ausculta, cui quatuor sunt aures, id est, qui multum audit antequam loquitur.

SPES. FIDUCIA.

Sperare debet homo bonum repromissum, licet differatur. Multis annis exspectavit Abraham filium, quia Centenarius erat quando natus est ei Isaac, *Genesis* 21. A promissione facta Abrahæ usque ad ingressum seminis sui in terram promissionis fluxerunt anni 460. *Genesis* 15. Erat Simeon in Ierusalem diu exspectans consolationem Israel, id est, adventum Christi, *Luca* 2. Ascensurus Christus in cœlum præcepit Apostolis ne discederent, sed exspectarent promissum Patris, *Actor.* 1.

Sperare debent homines consolationem in tribulatione. Afflictus corpore, spoliatus rebus, orbatus filiis sic dicebat Iob, Si occiderit me in ipso sperabo, *Iob* 13. Parentibus Tobiæ irridentibus eum & dicentibus: Ubi est spes tua? Respondit, Filii Sanctorum sumus, & vitam illam speramus quam daturus est Dominus his qui fidem non mutaverunt ab eo, *Iob* 2. Cùm Susanna esset morti condemnata, erat cor ejus in Domino fiduciam habens, *Daniel* 13.

Spes & fiducia in Deum rectè comparatur stellæ pollari, ad quam nautæ in tempestate respiciunt & cursum dirigunt: sic nobis in omni tribulatione respiciendum est ad Deum & ejus auxilium ac promissa, ut cursum hujus vitæ rectè & securè dirigamus ad portum salutis. Præclarè hanc spem & fiduciam explicat totus *Psalmus* 90. *Qui habitat*

bitat in adjutorio Altissimi &c.

Spem nostram Lucernæ comparat S. Augustinus *in Enchir.* Lucerna, inquit, animæ spes ejus, ad illam operatur omnis homo quidquid boni ad spem facit, & in nocte ardet lucerna nostra. Oleum hujus lucernæ est verbum Dei & ejus promissa, quæ faciunt ut lucerna spei nostræ non extinguatur.

Sicut Peregrinantium labores & tædia relevat spes perveniendi in suam Patriam, sic labores hujus vitæ multum mitigat spes perveniendi ad patriam cælestem: hic enim sumus *hospites & advenæ super terram*, ut loquitur Apostolus.

Spem nostram vocat *Laurentius Iustinianus, in ligno vitæ cap.* 2. Columnam firmissimam qua totum spirituale ædificium sustentatur, spe autem deficiente totum ædificium corruit in barathrum desperationis.

E contra spes quæ extra Deum reponitur in Homine, aut favore, aut opibus, est instar Arundinis, cui si innitaris statim frangitur & te in lapsum præcipitat, Est etiam instar myricæ sive terræ siccæ ac sterilis in qua nihil crescit, & nullum fructum habes, post inanem laborem: Hinc recte *Hieremias*, Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor ejus, *Hier. c.* 17.

VIDE EX BREVIARIO. Spes, Commun. non Pontif. n. 3. lect. 2. *&* Octob. Ascens. n. 2. l. 2.

Vide *Fides, Benignitas Dei.*

Sententiæ selectæ de Spe & Fiducia.

QUi sperat in Domino beatus est, & non infirmabitur, *Prov.* 16,

Beatus vir qui confidit in Domino, *Ieremiæ* 17.

Beatus vir cujus est nomen Domini spes ejus. *Psal.* 39.

Mihi adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam, *Psal.* 72.

Si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est, *Sap.* 3.

Spes hypocritæ peribit, *Iob* 8. Spes impiorum deficiet, *Prov.* 10.

Fides credit, spes, & charitas orant, *Augustinus.*

De spe incassum præsumit, qui timere Deum in suis operibus temnit, *Gregor.*

Qui nihil potest sperare, desperet nihil. *Seneca.*

Sola spes hominem in miseriis consolari solet. *Cicero.*

Qui duos insectatur lepores, neutrum capit. 1. in eos qui nimis multa simul sperant.

Corvum delusit hiantem. *Horat.* in raptorem spe sua frustratum.

SUPERBIA.

SVperbia ducit hominem ad ruinam: Ideò Christus dicit, qui se exaltat humiliabitur, *Math.* 23. Volentes superædificare turrim in cœlum dispersi sunt per divisionem linguarum, *Genesis* 11. Graviter fuit punitum peccatum elationis David, quando superbè populum numeravit, 2. *Regum* 24. Aman qui volebat ab omnibus honorari fuit in patibulo suspensus, *Hester* 7. Nabuchodonosor per superbiam depositus est de solio, & gloria ipsius ablata est, *Dan.* 4. Balthasar per superbiam interfectus est, & Darius successit ei, *Dan.* 5. Herodes superbè indutus, cum populus ei acclamaret laudes divinas, ab Angelo est percussus, *Actorum* 12.

Superbi similes sunt Fumo, qui suâ levitate in altum extollitur, & ipsâ elatione in magnum globum intumescit, sed quanto globus ille fit altior, tanto magis evanescit, sic superbus quantò magis exaltatur tantò citiùs deficit, *Ita S. Aug. in Psal.* 36.

Similis est superbus Ebrioso, qui optimo vino abutitur ad vertiginem & insaniam, sic homo per superbiam suas virtutes vertit sibi in arrogantiam & jactantiam, & aliorum contemptum, *ita S. Hier.*

Quemadmodum Corpus perditâ humorum

rum rectâ temperie fit obnoxium omnibus morbis, ita animus amissâ humilitate omnibus passionibus & vitiis exponitur, & redditur tumidus, temerarius, imprudens, arrogans, & tantùm non stultus, ut vix seipsum amplius cognoscat.

Quemadmodum avari quantò plus opum accumulant, tantò magis se egere existimant, ita superbi & arrogantes quantò majori honore fruuntur, tantò magis magisque cupiunt honorari.

Quod in corporibus Tumor, hoc in animabus superbia est, sicut enim corpus quod immodicè turget sanum esse non potest, ita & animos tumidorum dicimus mentis sanitate carere, *S. Chrysostomus Homil.* 13 .*in Timoth.*

Ut in area extollitur Palea super triticum, non quòd sit dignior, sed sit levior, sic in hac vita superbus fertur super humilem, non ob meritum & virtutem, sed ob vanitatem & falsam opinionem.

VIDE EX BREVIARIO. Superbia *quid sit*, Dom. infra Ascens. n. 2. l. 2. Domin. 2. Septemb. num. 2. lect. 3. *Initium omnis peccati*, 2. Novemb. num. 3, lect. 1. Gloriatio vana *perdit beneficia accepta*, Domin. 2ª Sept. num. 2. lect. 3.

Vide *Humilitas*.

Sententiæ selectæ de Superbia. V. *supra de Humilitate.*

AUdeo dicere superbis utile esse cadere, in aliquod apertum & manifestum peccatum unde sibi displiceant, qui jam sibi placendo ceciderant, *August.*

Vermis divitiarum est superbia: difficile est ut non sit superbus qui dives est; tolle superbiam & divitiæ non nocebunt, *August.*

Humilitas homines sanctis Angelis similes facit, & superbia ex Angelis dæmones reddit. *Augustinus.*

Superbia de superis cælestibus ad ima præcipitat, humilitas ab imis ad alta levat, *Bern.*

Superbia de Angelo diabolum fecit, & homini mortem intulit, *Cassiodorus.*

Omnis fere diligit sibi similem, solus superbus odit elatum, unde inter superbos semper sunt jurgia, *Cassiod.*

Omnis insipiens arrogantiâ & plausibus capitur, *Menander.*

Video nos nihil aliud esse præter simulalachra quædam, quotquot vivimus, aut umbram levem, *Sophocles.*

Inquinat egregios adjuncta superbia mores, *Claudianus.*

Est verum verbum, frangit Deus omne superbum.

Cum fex, cum limus, cum res vilissima simus,

Unde superbimus? nescimus quando perimus, *Stan.*

IACTANTIA. Filia est superbiæ.

Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt, *Rom.* 1.

Dum causâ jactantiæ pauper pascitur: etiam ipsum misericordiæ opus in peccatum convertitur, *Isidorus.*

Mirabile jactantiæ genus, ut non possis putari sanctus, nisi sceleratus appareas, *Bernardus.*

Jactantia non est vitium laudis humanæ, sed vitium animæ perversæ amantis humanam laudem, spreto testimonio conscientiæ, *Augustinus.*

Qui sese laudat, laudis se munere fraudat.

T.

TENTATIO.

T*Entat Deus aliquando hominem ut probet illum:* Sic tentavit Abraham & dixit ei, tolle filium tuum quem diligis & offer illum, *Genesis* 22. Dixit Dominus ad Philippum: Undè ememus panes ut manducent hi? hoc autem dicebat tentans eum, ipse verò sciebat quid esset facturus. *Ioan.* 6. Postquam Tobias fuit cæcatus sustinuit tentationem, quam permisit Deus pervenire illi,

ut posteris exemplum patientiæ daretur, *Tob.* 2. Iudith dixit tempore obsidionis, memores esse debetis quomodò tentati sunt patres, ut probarentur si verè colerent Deum, *Iudith* 8. Iob propter multas tribulationes dicebat, probavit me Dominus quasi aurum quod per ignem transit, *Iob* 23. Tentavit Deus Petrum ambulantem supra mare per ventum validum, id est, tribulationem, *Math.* 14.

Non debent homines Deum tentare: Sicut populus Israël multoties tentavit Deum in deserto, *Num* 8. Oziam qui statuit populo terminum, reprehendit Iudith, dicens: Qui estis vos qui tentatis Deum; *Iudith* 8. Iudæis quærentibus, si liceret censum dare Cæsari, ut Jesum caperent in sermone, reprehendit eos, dicens: Quid me tentatis hypocritæ? *Math.* 22. Cum ejecisset Iesus dæmonium & locutus est mutus, quidam tentantes eum quærebant signum de cœlo, *Math.* 16. Petrus increpans dixit Saphyræ uxori Ananiæ, Quid convenit vos tentare Spiritum sanctum, ut patet *Act.* 5.

Tentat Diabolus mentiendo, unum pro alio ostendendo: Sic falsò dixit Evæ: Nequaquam moriemini, & promisit bona ex transgressione: Eritis sicut Dii, *Gen.* 3. Salvatori etiam ostendit regna mundi, dicens mentiendo, Hæc omnia dabo tibi si cadens adoraveris me, *Math.* 4.

Tentationes volentes vitare, sapientiâ uti debent in resistendo: Christus à dæmone tentatus in gula, superbia, & avaritia, ad quæ possunt omnes aliæ tentationes reduci, sapienter ostendit quomodò oporteat nos tentationes superare, *Math.* 4.

VIDE EX BREVIARIO. Tentatio *fit suggestione, consensu, delectatione*, Dom. 1. Quadr. n. 3. l. 3. *tam de bono quam de malo periculosa est*, Dom. Passio n. 2. l. 3.

Vide *Tribulatio, Consolatio divina.*

Sententiæ selectæ de Tentatione.

Qui non est tentatus, pauca novit, *Ecclesiast.* 34.

Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem, *Eccles.* 2.

Fidelis Deus qui non sinet vos tentari supra id, quod potestis, 1. *Cor.* 10.

PATRES. Vita nostra in peregrinatione non potest esse sine peccato, & sine tentatione, *Augustinus.*

Tantum admittitur diabolus tentare, quantum tibi prodest ut exercearis, *Idem.*

Hostis noster quantò magis nos sibi rebellare conspicit, tantò amplius expugnare contendit, *Gregorius.*

Humanum est in corde tentationem perpeti, dæmoniacum totum est in tentationis certamine superari, *Gregorius.*

In tentationibus esto fortis, multos enim majorum nostrorum illæ arguerunt, *Bernard.*

Diabolus, quando decipere quemquam tentat, prius ad naturam uniuscujusque intendit, & inde se applicat, unde aptum hominem ad peccandum aspicit, *Gregor.*

Bellum grave quia occultum, *Cassiodorus.*

Vide infra sententias plures, Verbo *Tribulatio.*

TIMOR DOMINI,

Omnis Dei timor, etiam ex metu pœnæ, per se bonus, & utilis est contra peccatum: Timor Domini expellit peccatum, *Eccles.* 1. Beatus homo qui semper est pavidus, *Prov.* 28. Verebar omnia opera mea, sciens quia non parces delinquenti, *Iob.* 9. Et ideò à S. Bonav. timor comparatur ostiario, qui stare debet ad ostium cordis, ne permittat inimicum intrare, scilicet dæmonem, peccatum, tentationes, & pravas cogitationes. S. Bernardus multas breviter similitudines & encomia de timore adducit, in *Cant Serm.* 86. Timor verecundus & castus est omnium

ætatum ornatus: est splendida gemma morum in vultu adolescentis: est bonæ spei nuncius: est bonæ indolis index: est testis innocentiæ: est lampas pudicæ mentis. Est famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, naturæ laus, insigne totius honestatis.

Timere debet homo Deum omni tempore. Quia in hac vita non potest esse securus. Nam Angeli in cœlo, & primi parentes in terrestri Paradiso peccaverunt, ut patet *Gen.* 3. & *Esaiæ* 4. Loth qui inter pessimos peccatores in Sodomis fuit bonus, tamen postquam exivit est inebriatus, & cum filiabus peccavit, *Gen.* 19.

Timor Domini facit hominem à peccatis desistere, & cavere. Obstetrices Deum timuerunt, ideò non necaverunt filios Hebræorum, *Exodi* 1. Eleazarus nolens vetita manducare, ait: Domine propter timorem tuum libenter hæc patior 2. *Machab.*

Timor Domini causa est quod homo benè operetur & diligat Deum. Ideò voluit Dominus filiis Israël timorem incutere, & legem cum tonitru & igne dare, *Exodi* 20. Iosaphat docuit judices ut timor Domini esset inter eos si benè vellent regere populum. Plus timens Tobias Dominum quàm Regem, rapiebat corpora occisorum & sepeliebat ea, ut patet, *Tobiæ* 2. Item commendatur Iob, quod esset bonus, justus, & timens Deum, *Iobi* 1.

Timorem Domini non habentes graviter puniuntur. Nam omnes quos misit Rex Babylonis ad inhabitandum Samariam non timuerunt Deum, & misit Deus Leones qui interfecerunt eos, *Regum* 17, Ionas qui Deum non satis timuit tempestatem meruit, id nautæ videntes, timuerunt Deum, *Ion.* 1. Ob hanc causam dixit Dominus: Timete eum qui potest corpus & animam perdere in gehennam, *Math.* 10.

Sicut qui transit angustum Pontem semper timet ne cadat antequam ad terram firmam perveniat, sic Christianus inter angustias & pericula hujus vitæ semper metuit ne labatur in peccatum, antequam veniat ad statum securum vitæ æternæ.

Sicut necesse est ut semper timeat qui Thesaurum portat per loca prædonum insidiis infesta, ita necesse est in decursu hujus vitæ formidare, ubi infestissimi animarum prædones, dæmon, mundus, caro nituntur, nos pretioso divinæ gratiæ thesauro spoliare.

Quemadmodùm Fræno opus est equiti ne à ferociente equo per avia & devia abripiatur, ita fræno timoris divini opus est, ne ab indomitis cupiditatibus & vitiis nostris in interitum præcipites abripiamur.

Sicut pueris in Scholis à negligentia ac petulantia deterrentur dum vident socios suos examinari & supplicio affici, ita nos ex aliorum interitu debemus nobis formidare, & clamare ad Dominum, confige timore tuo carnes meas.

Uti solis Radius quando per foramen domum ingreditur cuncta quæ in ea sunt illuminat, ita si timor Domini fuerit in anima, efficit ut omnia sua peccata etiam minutissima observet, *Climacus de discret. grad.* 26.

Sicut per Corium acu perforatum priùs seta, & post eam filum ingreditur, sic timor Domini in animam hominis charitatem & justitiam introducit, *S. August. in Epist. S. Ioannis.*

VIDE EX BREVIARIO. Timor Domini discendus, Dom. 5. Nov. n. 2. l. 3. *timor sanctus est salutaris*, Dom. 1. Aug, n. 2.

Vide supra *Pœnitentia, Humilitas.*

Sententiæ selectæ de Timore Domini.

INitium Sapientiæ Timor Domini, *Prov.* Timete eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennnã. *Math.* 10. *Luca* 12.

Noli altum sapere, sed time, *Rom.* 11.

Beatus homo qui semper est pavidus, qui verò mentis est duræ corruet in malum, *Proverb.* 28.

Qui timet Dominum nihil negligit. *Ecclesiast.* 7.

Timor Dei initium dilectionis ejus. *Eccles.* 25.

Dedi-

Dedisti hæreditatem timentibus nomen tuum Domine *Psal.* 60.

Beatus vir qui timet Dominum: potens in terra erit semen ejus, gloria & divitiæ in domo ejus, *Psal.* 111.

Timenti Dominum bene erit in extremis & in die obitus sui benedicetur, *Ecclesi.* 1.

Plenitudo sapientiæ est timere Deum, *Ibidem.*

Qui timet hominem cito corruet. *Proverbiorum.* 29.

Si Deus pro nobis, quis contra nos. *Roman*, 8.

PATRES, Deum time & mandata ejus observa, hoc est omnis homo, ergo si hoc est omnis homo, absque hoc nihil est homo, *Bernardus.*

Facile deviat à justitia, qui in causis non Deum, sed homines pertimescit, *Chrysost.*

Si amor Dei te tenere non potest, saltem teneat & terreat timor judicis, *Gregor.*

Stultos in summa pericula misit
Venturi timor ipse mali, fortissimus ille est
Qui promptus metuenda pati, *Lucanus.*

Degeneres animos timor arguit, *Virgil.*

Audaces fortuna juvat, timidosque repellit.

Parva necat morsu, spatiosum vipera taurum,
A cane non magno sæpe tenetur aper. 1. Parvi etiam timendi. O *vid.*

Stultia est timore mortis mori, *Cicero.*

Stultum est timere, quod vitari non potest. *Idem.*

Tutissima res est nil timere præter Deũ. *Idem.*

Adag. Umbram suam metuere. *Plato.* in eos qui pueriliter minima trepidant.

Item, ante tubam trepidat.

Domi Leones, in acie Vulpes. In eos qui in suos sævi, in subditos imperiosi, in alios nihil audent.

TRIBULATIO.

Tribulationem libenter & patienter sustinentes sequitur consolatio. Nam Ioseph plus crevit & prosperatus est in exilio, quam si fuisset inter fratres suos, *Gen.* 14. Quantò magis Pharao filios Israël affligebat, tantò plus multiplicabantur, & crescebant, *Exodi* 1. Heliam persecutum à Iezabel Angelus confortavit, & panem & aquam ei attulit. 3. *Regum* 19. Excæcatum & derisum Tobiam Dominus multipliter consolatus est, *Tobiæ* 2. *&* 10. Pueri in camino ignis receperunt angelicam consolationem, cum quibus Nabuchodonosor vidit similem filio Dei, *Dan.* 3. Undè per Psalmistam dicit Dominus, Cum ipso sum in tribulatione.

Tribulationes veniunt propter peccata hominum. Ideò fratres Ioseph dixerunt, Meritò hæc patimur, *Genesis* 42. Quia post obitum Iudæ Machabæi surrexerunt iniqui & peccatores, facta est fames magna, 1. *Mach.* 9.

Tribulationum remedium est oratio. Nam in tempore tribulationis clamaverunt ad te & exaudisti eos, *Num.* 9. Susanna in damnatione mortis posita, non habens recursum ad humanum adjutorium, flens oravit & suspexit in cælum. *Dan.* 11.

Sicut Avis à canibus circumdata & in terra posita, non habet refugium nisi elevet se in altum, & volet versus cælum, ita homo in tribulatione.

VIDE EX BREVIARIO. Tribulatio *in tribulatione non deficiendum*, Sabb. post Ciner. *ex ea aliæ virtutes oriuntur*, Octob. Innoc. n. 1. *&* 2. *Quare immittatur*, Dom. Pass. n. 2. 5. Maij n. 3. l. 3. Domin. 11. Pentec. n. 2. l. 1. Ægritudo, *morbi aliquando vitia significant*, Sabb. Pentec. lect. 3. Domin. infra Ascens. n 2. Malum *sepè in melius bonum permittitur*, Fest. Epiph. n. 2. l. 2. *&* Domin. Septuag. n. 2. l. 3. *Inter malos vivere magna virtus*, Domin. 1. Septemb. n. 2. l. 3. Paupertas, *est parens aliarum virtutum*, 2. plur. MM. n. c. l. 3. Persecutio *facit Ecclesiam*

crescere, 3. Iulii n. 2. 8. Nov. n. 3. l. 2. *duo genera ejus*, 26. Iunii. n. 3 l. 3. *non timenda*, ibid. & 14. Oct. n. 3. l. 3.

Vide *Tentatio. Patientia.*

Sententiæ selectæ de Tribulatione.

SI bona suscepimus de manu Domini, mala quare non sustineamus, *Iob* 1.

Probasti cor meum & visitasti nocte, igne me examinasti, & non est inventa in me iniquitas. *Psal.* 16.

Multæ tribulationes justorum, *Psal.* 33.

Sicut igne probatur argentum, & aurum in camino, ita corda probat Dominus, *Proverb* 17.

In paucis vexati in multis bene disponentur, quoniam Deus tentavit eos &c. *Sap.* 3.

Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis. *Ecclef.* 27.

Infirmitas gravis sobriam facit animam, *Ecclef.* 31.

Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam &c. *Math.* 5.

Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam, *Math.* 10.

Nonne oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam, *Luca* 24.

Gloriamur in tribulationibus, scientes, quod tribulatio patientiam operatur &c. *Rom* 5.

Quis nos separabit à charitate Christi, tribulatio &c. *Rom.* 8.

Sicut socii passionum estis, sic eritis & consolationis, 2. *Cor.* 4.

Omnes quie pie volunt vivere in Christo Jesu persecut onem patientur. 2. *Timot.* 3.

Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus, 1. *Petri* 2.

PATRES &c. Intelligat homo medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum esse ad salutem, *August.*

In fornace ardet palea, & purgatur aurum: illa in cinerem vertitur, & illud sordibus exuitur, *August.*

Nullus servus Christi sine tribulatione est: si putas te non habere persecutiones nondum cœpisti esse Christianus, *Idem.*

Si promissa patris bene agnovisti, non timeas flagellari sed exhæredari, *Idem.*

Aurem cordis tribulatio aperit, quam sæpe prosperitas hujus mundi claudit, *Gregor.*

Cum recognosco Iob in sterquilinio, Ioannem esurientem in eremo, Petrum extensum in patibulo, Iacobum decollatum ab Herodis gladio, cogito qualiter Deus in futuro cruciabit, quos reprobat, qui ita dure affligit, quos amat, *Gregorius.*

Parva toleramus, si recordemur, quid biberit ad patibulum, qui nos invitat ad cælum, *Caßiodorus.*

Dulcia non meruit qui non gustavit amara.

Vide Sent. de *Patientia, Tentatione.*

V.

VERITAS.

VEritas *apud malos homines odium parit.* Sic Zacharias filius Ioiadæ verè & justè arguebat Regem, & Principes, quod Dominum & ejus legem dereliquissent, & ideò in odium veritatis ad imperium Regis Ioas lapidatus fuit, 2. *Paralip. c.* 24. Achior quia narrabat vera quæ Deus fecit populo Israëlitico, indignatus est illi Rex Holofernes, & coactus est exulare, *Iudith c.* 6. Cum Propheta Baruch ex volumine legis prædixisset Regi Ioachim vera de futura captivitate Israël, jussit Rex volumen in ignem projici, *Hieremia c.* 36. Et Hieremias Propheta, quia civitatis Hierusalem captivitatem prædixit, in lacum missus fuit, *Hieremia cap.* 38. Et Daniel quia apertè probavit idolum Beel non esse Deum, in locum leonum missus fuit, unde ipsum Deus & veritas liberavit. *Daniel c.* 7. Quia Ioannes Baptista veritatem dixit Herodi, *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* in carcere decollatus fuit,

Math

Math. c. 4. Cæcus à Christo illuminatus, quia Pharisæis veritatem apertè dixit, extra Synagogam eum projecerunt, *Ioannis* 9. Quando Apostoli Principibus Sacerdotum de doctrina Christi vera prædicabant, cæsi fuerunt, & jussi ne de Christo amplius loquerentur, *Actuum c.* 5.

Cur denique passi sunt tot Martyres, Confessores, & hodie verbi divini prædicatores tot injurias, & contumelias patiuntur? Nisi quia veritatem liberè annunciant, & aliorum erroribus assentiri nolunt.

Qui veritatem studiosè sectantur, Similes sunt illis qui ex visceribus terræ aurum effodiunt: & qui è profundo maris gemmas pretiosas ac lucidissimas educunt.

Comparat S. Augustinus Epist. 9. Veritatem Christianam cum pulcherrima Helena Græcorum pro qua nostri martyres, tot sæculis fortius dimicant, quam Græci pro sua Helena adversus Trojanos.

Bonorum ingeniorum est veritatem amare, & non pulchra verba, quid enim prodest clavis aurea, si aperire non potest, hoc est, ad veritatem ducere, idem *S. August. l.* 4. *de doct. Christiana c.* 2.

Sicut perdix optimus est cibus, non tamen si proponatur crudus; sic etiam veritas debet proponi excocta & condita sale prudentiæ, id est, suo tempore, & loco.

Sententiæ selectæ de Veritate.

SUper omnia vincit veritas, *Esdræ* 3.

Scuto circumdabit te veritas ejus, *Ps.* 90.

Veritas Domini manet in æternum, *Psalmus* 116.

Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos, *Ioan.* 8.

Ego sum via, veritas, & vita, *Ioan.* 14.

Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces &c. *Math.* 22.

Ergo in hoc natus sum & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati, *Ioannis* 18.

PATRES &c. Veritas dulcis est, & amara: quando dulcis est parcit, & quando amara curat, *August.*

Si de veritate scandalum sumitur, utilius permittitur nasci scandalum quam veritas relinquatur. *August.*

Ille veritatis defensor esse debet, qui cum rectè sentit, loqui non metuit nec erubescit, *Ambrosius.*

Veritas sola liberat, sola salvat, sola lavat, *Bernardus.*

Non amat veritas angulos, *Idem.*

Obsequium amicos, veritas odium parit. scil. apud perversos, *Terentius.*

VOTUM.

VOtum offerunt Deo homines tribulationibus oppreßi ut liberentur. Debellato Israël & ablatâ prædâ, votum vovit Israël Deo, & posteà victor fuit, *Num.* 21. & *Iudith* 20. Viri qui erant in navi cum Iona tempore tempestatis timentes immolaverunt hostias, & voverunt votum Domino, *Ionæ* 1. Antiochus postquam percussus est à Domino insanabili plagâ, vovit se mirabilia facturum, si evaderet mortem, 2 *Machab.* 9.

Votum indiscretum non debet homo facere, aut servare. Tale votum fecit Iephte quando promisit immolare quod primo ipsi occurreret, *Iud.* 11. Pro indiscreta & mala causa vovit Absalon, volens rebellare patri, 2. *Reg.* 15. Crudele votum & impium fecerunt Iudæi dicentes, & devotione vovimus nos nihil gustare donec occidamus Paulū, *Act.* 23.

Votum facientes debent votum reddere, Ideò Anna quæ vovit pro filio obtinendo, statim cum obtinuit filium adimplevit votum, 1. *Reg.* Aza Rex Iuda quæ voverat pater suus obtulit in domo Domini aurum & argentum, ut ostendatur quod aliquando vota Patrum debent reddere filii & hæredes, 2. *Paral.* 15. Omnis populus post victoriam venit in Hierusalem & tulerunt holocausta & vota sua, *Iud.* 16.

ZELUS

ZELUS BONUS.

ZElus bonus est arguere acriter delinquentes. Nam videns Neemias onera portantes, & uxores ducentes alienigenas, & objurgavit eos, & acriter arguit, *Neemiæ* 13. Confidenter arguit Helias errantem populum, & Prophetas Baal fecit occidi, 3. *Reg.* 18. Miro zelo fervebat Ioannes Baptista, dicens Iudæis, Genimina viperarum &c. *Math.* 3. *Lucæ* 3. Et arguendo Herodem, dicens, non licet tibi fratris tui uxorem habere, *Math.* 14. *Marc.* 6. Durè increpavit Dominus Scribas & Pharisæos, dicens, Væ vobis Scribæ & Pharisæi &c. *Math.* 23. Ardenti zelo Stephanus arguebat Iudæos, dicens, durâ cervice &c. *Act.* 7. Paulus cum fervore reprehendit Elymam quando dixit: O plene omni dolo & omni fallaciâ, *Act.* 13.

Zelus bonus est etiam punire acriter injuriam Deo inferentes. Moyses iratus est de vitulo facto à populo, & tabulas confregit, & populum arguit, & eos acriter punivit, *Exodi* 32. Multum placuit zelus Domini, quem habuit Phinees quando transfodit adulterantes, *Numer.* 25. Præcepit Iosue Achior lapidari, & supellectilem ejus comburi, quia tulerat de anathemate, *Iosue* 7. Magnus erat zelus Mathatiæ, qui trucidabat homines impios super aram Domini, 1. *Machab.* 2. Plures ejecit Dominus vendentes & ementes de templo, facto flagello de funiculis, *Ioan.* 2. *Luca* 19.

ZELUS INDISCRETUS.

ZElus indiscretus est quando correctio non procedit ex justitia, sed ira vel vindicta. Sic Abisai voluit amputare caput Semei maledicentis David, sed David id non permisit, 2. *Regum* 18. Ionas iratus propter hederam desiccatam, volebat ut Deus destrueret Civitatem, *Ionæ* 4. Iacobus & Ioannes irati, quia nuncii Domini non fuerunt recepti, voluerunt ut ignis de cœlo descenderet, & consumeret non recipientes, sed Christus reprehendit eos, *Lucæ* 9.

Zelus erat indiscretus Iudæorum pro observatione Sabbathi, quando Christum reprehendebant quod in Sabbatho infirmos curaret, *Math.* 12. Item quando arguebant discipulos Christi esurientes, quod in Sabbatho spicas evellerent, & manducarent, *Math.* 12. Non erat etiam discretus zelus Discipulorum qui indignè ferebant, quod Magdalena effuderit super caput Domini, Iuda obmurmurante quod pretium istius unguenti non daretur egenis, *Math.* 26. Arguit etiam Dominus Petrum, quia ardore & zelo non satis considerato amputavit auriculam servi Principis Sacerdotum, *Math.* 26. S. Paulus ante suam conversionem zelo non bono æmulator existens paternarum traditionum, trahebat Christianos viros ac mulieres vinctos in Hierusalem, *Act.* 8. Denique Iudæi videntes quod universa Civitas conveniret ad audiendum prædicationem Pauli & Bernabæ, Repleti sunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur, *Actor.* 13.

Homo zelosus, sed indiscretus est sicut Equus generosus, qui frænum non habet, currit in incertum, in vepres, in foveas, & seipsum & alios lædit aut præcipitat.

Sicut corpus in quo prædominatur humor cholericus, alimentum etiam optimum in choleram & bilem noxiam convertit; sic etiā zelus imprudens optimas actiones corrumpit & noxias facit.

Sicut oculus cui Perspicilium viride imponitur non dicernit colores, sed omnia etiam candida, ipsi apparent viridia: sic zelus hominis indiscreti nequit discernere inter bonum & malum, justum & iniquum, sed omnia vult judicio imprudenti accommodare, & suo pede curuo omnia metiri. Vide *Correptio fraterna, Charitas, Ira, Invidia.*

Vt in Apparatu præcedenti qualibet Materia promptius reperiatur, hic singulorum Titulorum Indicem suo ordine subnecto.

SYLLABVS APPARATVS.

Alphabetici præcedentis.

PRAXIS
DICTIONEM CONFICIENDI
EX
Apparatu præcedenti, & sequenti in Doctrina Christiana.

§. I. Praxis conficiendi primam partem Dictionis.

PRima pars Dictionis, *facile componi poterit ex sola* Narratione *Evangelii quod præsenti Die occurrit, adhibita quadam amplificatione, & ornatu oratorio magis obvio, & ex rei natura desumpto. Ars autem hujus amplificationis in eo consistit primò, ut singulæ partes Euangelii pluribus verbis & sententiis ad populi captum familiari modo exponantur, per interrogationes, responsiones, similitudines, comparationes dicti vel facti Euangelici, cum factis aut moribus populi præsentis, ut ad imitationem virtutis, aut fugam vitii excitetur, ut infra in exemplo ostendetur.*

Secundò, aßignando causas *cur singula à Christo dicta aut gesta fuerint, v.g. ad nostram doctrinam, ad pœnam malorum, præmium bonorum, &c.*

Tertiò, expendendo modum *rei gestæ, v.g. quanto cum amore, aut dolore, aut patientia res quæ narratur à Christo, aut alia persona, gesta fuerit.*

Quartò, idem declarando aliqua comparatione aut similitudine, quales supra in Apparatu ad singulos fere Titulos subjiciuntur. Debet autem ejusmodi similitudo *non verbo absolvi, sed per partes deduci, comparando singulas ejus proprietates cum re aut persona cui illam applicare intendimus. Exempli causa: quando Amorem Dei cum Igne comparamus, oportet considerare Ignis proprietates, & illas cum Amoris effectibus conferre: hoc modo: Sicut Ignis expellit frigus, ita Amor pellit teporem & negligentiam in obsequio divino: Ignis dissolvit glaciem, ita amor cor peccatoris in lachrymas resolvit: in igne purgatur aurum & alia metalla, per amorem anima à peccatis expiatur: igne accenso domus illuminatur, ita amor replet hominem lumine gratiæ divinæ: ignis semper ascendit sursum, amor divinus semper animam à rebus terrenis ad cælestia attollit, &c. Simili modo alia* exempla, *&* similitudines, *quæ breviter aßignantur, poterunt latius deduci, & ad præsentem materiam applicari.*

Hoc autem ut facilius fiat, in singulis dictis aut factis latius exponendis, consideranda sunt circumstantia quæ memoriæ causâ hoc versiculo aptè comprehenduntur. Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando?

Cujus rei brevem methodum & exemplum ante oculos ponemus in enarrando Euangelio Dominicæ primæ Adventûs de extremo judicio, quæ infra inter Dominicas prima occurret.

Primæ partis exemplum, Narratione Euangelii.

PRoponitur nobis (Auditores) hodie Euangelium de secundo Christi Adventu, & de signis præcedentibus judicium extremum.

Quis illa nobis proponit? Ipse Christus, Deus & homo, judex vivorum & mortuorum, æterna veritas, quæ neminem potest fallere, quia est bonitas infinita, nec potest ipse falli, quia rerum omnium etiam futurarum scientiam habet.

Cur ea nobis pronunciavit? ut comparemus nos ad judicium futurum per bona opera, ut deleamus peccata præterita per pœnitentiam, ut caveamus peccata futura in extremo judicio severè vindicanda; *simile*, sicut latrones solent abstinere à rapinis quando vident coram severo judice sibi brevi comparendum esse.

Quomodo Christus illa prædicit? summo affectu erga nostram salutem, tanquam providus parens, qui sollicitè monet filium ut caveat à periculo tempestatis, aut incendii futuri. Au-

Audite igitur ejus verba. *Erunt signa.* Sed *ubi* illa signa apparebunt ut possimus ea cognoscere? *In sole, & luna, & stellis*, nempe in loco maximè conspicuo, ante omnium oculos, in ipsis cæli luminaribus, ut nemo ea possit ignorare. Vis scire *quanam* erunt illa signa *in sole, &c.* Erunt eclipses, tenebræ, fulgura, & stellæ de cælo cadentes. *Comparatio*: Cogita quo terrore concutimur quando ex aliqua parte cæli ingentes fragores audimus, & horrenda fulgura conspicimus, *quanto magis*, quando illa totum orbem occupabunt *Transitio.*

Sed ne putemus signa judicii extremi in cælo tantum futura, pergit Christus; *Et in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum. Quomodo* trepidabunt homines & maxime peccatores ad hanc pressuram ex terra, & horrendum sonitum ex turbatis totius Oceani fluctibus? *Arescentibus* (inquit) *hominibus præ timore & exspectatione quæ supervenient universo orbi. Nam virtutes cælorum movebuntur. Quanto magis* debent commoveri corda peccatorum & resolvi ad lachrymas pœnitentiæ, *simile*, sicut post magna tonitrua solent nubes in pluvias resolvi, *Transitio.*

Post hæc tremenda signa in cælo, terra, & mari, videamus quid sequatur. *Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & majestate.* O quam erit hoc signum jucundum Christi amicis, è contrario, quam erit formidandum ejus inimicis. Veniet cum majestate magna, *quare*? quia illum è cælo comitabuntur omnes Angeli, & coram illo in terra stabunt judicandi omnes Reges, Principes, & universi homines qui ab initio usque ad finem mundi vixerunt, *simile*, sicut Rex solet summa cum majestate & frequentia comparere quando in publico tribunali judicium exercet. *Simili methodo pergendum est, enarrando reliquam partem Euangelii.*

§. 2. *Praxis conficiendi secundam partem Dictionis.*

Pro secunda parte Concionis, eligenda erit ex eodem Euangelio aliqua sententia *particularis, quæ erit idonea ad instituendum discursum de aliqua virtute, aut vitio, aut alia doctrina ex mente concionatoris.*

Vt pro hoc discursu materia apta inveniatur, in Indice suprà concinnato videnda erit virtus, aut vitium aut alia doctrina circa quam sententia electa, præcipuè versatur; ut si sit Amor Dei. *Vide in littera A. si sit* Justitia, *vide in littera I. & sic de cæteris. Vbi nota quando est discursus de* virtute *posse etiam materiam peti ex vitio illi contrario, & contrà, v.g. si agitur de* Amore, *videndus est etiã titulus de* Odio *vel* inimicitia, *vel* invidia.

Postquam in Indice inventa est materia, & exempla ad mentem Concionatoris idonea, expedit illa fusius legere in ipsa Scriptura loco citato. Deindè debent illa Exempla cum aliquo ordine & ornatu oratorio in charta describi & deduci ad scopum à Concionatore intentum. Deductio autem illa ferè consistet in artificio, quod suprà ostendimus in narratione Euangelii.

Exempli causâ ex præsenti Euangelio eligitur hæc particularis sententia: Tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & majestate, *nempe ad judicandum. Quæratur ergò in Indice* Iudicium, Iustitia; *& ex illis desumatur materia & discursus juxta methodum sequentem.*

Secundæ partis exemplum, in Sententia deducenda,

Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube, &c. Quinam videbunt? totus mundus, justi, & impii simul congregati. *Quid* videbunt? Filium hominis scil. Christum cujus passionem & mortem spreverunt. *Quare* tunc Christum videbunt in nubibus venientem? Ut de omnibus hominibus ex æquo & bono judicium exerceat. (Vide in

Iudicium justum & ex eo reliqua compone hoc modo) Iudex ut recte judicet debet causas diligenter examinare. Sic fecit Salomon Rex sapientissimus, 3. *Reg*.3. Quando duæ mulieres de filio contendebant utra esset vera ejus mater: ut veritatem exploraret voluit infantem in medio collocari, & deinde jussit sibi gladium adferri, dicens, se velle puerum inter utramque mulierem ex æquo dividere. *Quid* hic factum putatis? Mulier quæ non erat vera infantis mater, nulla ejus commiseratione tacta, voluit illum in duas partes dissecari. Altera vero totis visceribus commota ex templo jussit potius infantem vivum atque integrum alteri consignari. Hinc statim collegit Salomon causæ veritatem, & huic tanquam veræ matri totum infantem adjudicavit. Præclara quoque Sapientia eluxit in Daniele quæ narratur, *Dan*. 13. In occulta causæ veritate indaganda. Susanna nobilis matrona à duobus senibus adulterii falso accusata ad extremum supplicium rapiebatur. Daniel, Deo impellente, Susannæ innocentiam sibi explorandam suscepit. Quid hic faceret? Causa erat occulta, aderant accusatores ætate & auctoritate graves, populus ad supplicium convenerat, Susanna jam jam lapidibus obruenda erat (*Narretur decore reliqua historia, & veritas tandem detecta.*)

Ecce quanta cura & sagacitate opus est judicibus ut in rebus humanis occulta veritas detegatur. Sed Christo supremo judici in illa die nihil erit ignotum, nihil occultum, de quo dicitur, Iudex ergo cum sedebit, quidquid latet apparebit, nil inultum remanebit. Quidquid in cubiculo, quidquid in sylvis, quidquid in tenebris, quidquid in intima cordis cogitatione gestum est, ante Iudicis oculos manifestè apparebit.

Cognitionem causæ & criminis sequetur justitia: (Vide *Iustitia Dei*, & indè perge hoc modo.) Iustitia requirit ut qui peccando mala aliis intulerunt ipsis pari mensurâ mala infligantur. Superbus Aman odio incensus in Mardochæum eo quod sibi genua non flecteret, curavit erigi excelsum patibulum ut in eo suspenderetur: *Fusiùs Estheris* 7. Sed quid tandem factum? Supplicium quod alteri paravit ipse sustinuit. Nam à Rege Assuero morti judicatus est, ut ex patibulo quod Mardochæo erexit ipse penderet. *Aman* est peccator, qui non dubitat aliis facto, aut verbo, aut pravâ voluntate injuriam inferre. *Assuerus* est *Christus*, qui peccatorem in extremo judicio pari supplicio adjudicabit. Hanc divinæ justitiæ mensuram ut clariùs intelligatis ponite ante oculos Viros iniquos qui curarunt Danielem in profundum lacum leonibus devorandum demitti, *Fusius ex Dan*. 14. Conclusit Dominus ora leonum ne innocentem attingerent. Sed homines scelerati qui Danieli injuriam intulerunt in lacũ conjecti ex templo à leonibus devorati fuerunt. Sic in extremo judicio instar Danielis homines innocentes à peccatoribus injustè vexati stabunt illæsi & securi. Peccatores autem in profundum inferni lacum præcipitati à tartareis leonibus æternum cruciandi abripientur. *Plura exempla si velis ex eodem Indice*. Conclusio.

Cavendum igitur peccatum à justo Iudice tam severè vindicandum, cavenda injuria proximi, cavenda superbia, cavenda invidia &c. *Descendendo ad particularia crimina, de quibus Concionator cupit suos admonere, quæ etiam in Indice videri possunt, & per Exempla illic posita dilatari.*

§. 3. *Tertiæ partis praxis & exemplum, ut supra de Sententia.*

L*Evate capita vestra quoniam appropinquat redemptio vestra. Quis* hæc verba profert? Christus, qui non tantum est severus judex, sed etiam benignus consolator. *Quibus* hæc dicuntur? Iustis & piis hominibus, qui in vita fuerunt injuriis & tribulationibus oppressi, nec permissi caput attollere, tunc tandem in die judicii illis dicetur, *Levate capita vestra*. Vide, *Tribulatio*, *Tentatio*, *Patientia*, & ex illis (sicut supra ex *Iustitia*) seligantur

tur exempla Iosephi, Tobiæ &c. quibus ostendatur justos qui in hac vita multis tribulationibus opprimuntur in die judicii viso Redemptore habituros gaudium, gloriam, consolationem; pro quo videri potest in Indice, *Consolatio, & Gloria aeterna. Poterit, si velit, pergere ad aliam sententiam ex Euangelio eligendam, & ex Indice deducendam juxta praxim jam assignatam.*

In fine autem debet Orator majori affectu, & vocis contentione perorare: Scopum etiam dictionis suæ repetere, & ardentius inculcare: quandoque per apostrophen sermonem ad Deum, aut Sanctos, aut alios pro re nata convertere: auditores denique ad proposita firma & scopo dictionis consentanea vehementius incitare.

Ad hæc plurimum conducet, primò ante Concionem privatâ oratione gratiam cum fructu prædicandi à Deo suppliciter postulare: Secundò, piæ meditationis exercitio affectum illum in se concitare, ad quem cupit auditores impellere: Tertiò, modum prædicandi in optimis Concionatoribus accuratè observare, eumque conari in praxim reducere, quantum propriæ naturæ vires & inclinatio patietur: ille enim dicendi modus maximè placere solet, qui minimè affectatus apparet.

Porrò, ut prædictus Apparatus & praxis ex eo concionandi facilius ab incipientibus in usum redigatur, assignamus infra per reliquas Dominicas, 1 Euangelium diei: Puncta sive sententias ex eo selectas, & conceptus de singulis punctis ad concionandum idoneos, 3. Apponimus ad singulas sententias Titulum in Indice sive Apparatu contentum, ut ex eo in promptu habeat Concionator materiam idoneam ex qua sententiam suam & conceptum facilè & copiosè deducat.

Denique eâdem praxi, quâ nos pro singulis Dominicis & Festis, pro faciliori tantum norma, aliquas sententias & materiam adaptavimus, poterit deinceps Concionator, cum placuerit, sententias alias ex eodem Euangelio eligere, & illas materiæ quam habet in Apparatu accommodare.

Ad extremum observa, materiam pro Dictione peti posse non tantum ex Apparatu, sed etiam ex Controversiis superius tractatis, & Exemplis aliisque in Catechesi infra inducendis, eorum Indices aut Titulos percurrendo, ubi pro omnibus Fidei mysteriis, & officiis justitiæ Christianæ exempla selectissima fusius deducuntur.

MATERIÆ DICTIONIS
In Dominicis per annum.

DOMINICA I. ADVENTUS.

Euangelium, *Lucæ 21. Erunt signa, &c.*

1. NArratur totum Euangelium Dominicæ: *Erunt signa in sole, & luna, & stellis,* juxta praxim primæ partis suprà.

2. *Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna & majestate.* Adventus Christi erit peccatoribus tremendus, quia stricto judicio omnia occulta examinabit, & pœnam ex æquo retribuet. Vide ex Apparatu *Iudicium rectum, Iustitia divina.*

3. *Tunc videbunt* Hæretici Christum in nube cum tremore, qui noluerunt illum in Eucharistia, aut in vera Ecclesia agnoscere v. *Eucharistia, Ecclesia, Tunc videbunt.* Avari Christum in nube, qui illum noluerunt videre in paupere. V. *Eleemosyna. Tunc videbunt* Christum in nube lucida Operarii tenebrarum, qui non proposuerunt Deum ante conspectum suum. V. *Luxuria, Astutia. &c.*

4. *Levate capita vestra quoniam appropinquat redemptio vestra.* Iusti & pii qui in hac vita tribulationibus opprimuntur, in extremo judicio levabunt caput cum gaudio & consolatione. Vide *Tribulatio, Consolatio.* Et infra *in Catech. c. 5. in fine 4. Novissima.*

Conceptus alii de eodem Euang.

E*Runt signa in sole luna & stellis.* Posuit Deus tam multa & clara signa futuri Iudicii, & Mortis: quia horum memoria maximi momenti est ad naturā conversionē, & virtutis exercitium. v. sup. *Mors, Iudicium.*

Cælum, & terra transibunt. Omnia hujus mundi sunt fluxa, & mutabilia ut honores, opes, sanitas, amici, præter solum Deum: ideò rectè additur. *Verba autem mea non præteribunt.* Quia veritas Domini manet in æternum, & ea sola hominem fælicem facit. Vide supra in Apparatu V. *Veritas.*

Beatus qui non fuerit scandalizatus in me. Scandalizantur in Christo qui nolunt sequi doctrinam, & exemplum illius, ut Humilitatem, Patientiam, Charitatem &c. de quibus supra in *Appar.* Nihil magis scandalizat Ecclesiam Christi, quam improbitas Christianorum.

Dominica 2. Adventus.

Matth. 11. *Cum audisset Ioannes &c.*

N Arratio totius Euangelii, juxta praxim Narrationis supra.

2. *Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi.* S. Ioannem in carcere, ita justorum vitam exercet Deus per vincula patientiæ, morbos, paupertatem, persecutiones in hoc mundo *&c.* Nam ut purum aurum in igne probatur, ita justi in tribulatione. Vide in Apparatu, A. *Patientia,* & varia ejus exempla, & documenta.

3. *Existis videre arundinem vento agitatam.* S. Ioannes mansit in adversis constans, sed homines reprobi instar arundinis cum omni vento tentationis facilè inclinantur ad peccatum. V. *Constantia, Peccatum*, & species peccati, *Superbia, Avaritia &c.* Item *Catech. c. 3. de præceptis.*

4. Contra Hæreticos, *Cæci vident, claudi ambulant &c.* Quomodo Fides (præsertim nova) debeat miraculis confirmari, vide supra in *Polemicis* part. 1. pag. 66.

Conceptus alii de eodem Euangelio.

C*Æci vident, claudi ambulent &c. Math.* 11. Peccatores alii cæci, alii claudi, alii leprosi &c. de hoc vide Alapide ad Ephes. 3. v. 1. item 1. Timoth. 2. v. 8. fusè.

Quid existis in desertum videre arundinem vento agitatam. Fragilitas humana instar arundinis, quæ fortunæ ventis exposita est.

Hic dici potest quantam fortitudinem Ioannes per tribulationem obtinuerit, quæ hominem Christianum decet, nam inconstantia multos à fide & virtute avertit. Alapide Ephes. 4. v. 13 n. 140.

Abeuntibus illis cæpit Iesus dicere. Christianum est defendere honorem alienum juxta illud: *Omnia quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis.*

Beatus qui non fuerit scandalizatus in me. Scandalizantur in Christo qui non sequuntur doctrinam & exemplum ejus. Nam illorum improbitas scandalosa est Christo & Ecclesiæ.

Dominica 3. Adventus.

Joan. 1. *Miserunt Iudæi &c.*

1. N Arratio Euangelii, juxta praxim. Narrat. ubique servandam.

2. *Tu quis es?* Homines superbi & qui se jactant, solent alios interrogare, *Tu quis es?* Sed deberent potiùs interrogare & examinare seipsos, & sua vitia, Vide in Apparatu. *Iactantia, Superbia.*

3. *Ego vox clamantis in deserto.* S. Ioannes ex humilitate dicit se tantum esse *vocem*, quæ est res levissima. Sed melius id possunt dicere multi homines, qui tantum habent verba & voces, & nihil veritatis. v. *Humilitas, Mendaciū.*

4. *Ego baptizo in aqua.* Baptismus Ioannis tantùm habebat aquam pœnitentiæ, sed Baptismus Christi confert etiam gratiam, & salutem. V. *Baptismus*, item *in Catech. c. 4.*

Con-

Conceptus alii de eodem Euangelio.

C*Onfessus est & non negavit, Ioannis* 1. Mendacium homini noxium & perniciosum, quapropter omnibus ut pestis fugiendum, nam ex mendacio veluti ex fonte promanant, duplicitas, injustitia, furtum &c. Simplicitas seu sinceritas amplectenda, è contra vero hypocrisim fugienda. Confessio recta & sincera hominem ducit ad vitam celestem, duplicitas & hypocrisis ad vitam gehennalem.

Ego vox clamantis in desertoparate viam Domini. Humilitas Ioannis maxima fuit, & ex humilitate in tantum evasit sanctum, ut sacræ paginæ, non surrexisse majorem inter natos mulierum Ioanne Baptista, de eo testentur: si igitur ipsius vestigiis insistere velimus, oportet in omnibus actionibus humilem esse, præcipuè tamen hæc virtus exercenda est dum nos ad sacram synaxim præparamus: deinde via, quæ est anima nostra, præparanda est, & videndum num illa recta sit, id est, num illa semper habeat rectam intentionem; num sit justa, suum cuique tribuendo, quod suum est? Modus quo illa disponantur est confessio frequens, fuga occasionũ, emansio è consortio pravorum, bona proposita &c.

Dominica 4. Adventus.

Lucæ 3. *Anno quintodecimo*. Narr. *Euang*.

1. P*Redicans Baptismum pænitentiæ*. Pœnitentia necessaria: est secundus Baptismus. V. *Pænitentia, Baptismus, Confessio peccatorum*. Eadem *in Catech c.* 4.

Hæretici male negant *Baptismum Pænitentiæ* per Confessionem, & Absolutionem Sacerdotis: vide *in Polemicis part.* 1. *pag.* 224.

2. *Parate viam Domini*: virtutes quæ requiruntur ad parandam viamDomini in nostra anima, V. *Amor Dei, Humilitas, Fides, Spes, Oratio &c.*

3. *Omnis mons, & collis humiliabitur*. Superbi sicut montes supra alios elati, à Deo deseruntur, & humiliantur: V. *Superbia*.

Nativitas Domini.

Lucæ 2. *Exiit edictum*. Narr.

1. N*Atus est vobis hodie Salvator*. Quanta Dei bonitas, qui voluit Filium suum pro nobis incarnari, & in stabulo nasci. Vide *Benignitas Dei, Gratitudo erga Deum, Christus*.

2. *Invenietis infantem pannis involutum & positum in præsepio*. Si Filius Dei è cœlo ad stabulum ad nos descendit, quomodò non debemus pro Deo nos humiliare, & mundi vanitates abnegare, V. *Humilitas, Abnegatio*.

3. *Gloria in excelsis Deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Homines bonæ voluntatis debent ex amore Christi habere pacem cum Deo, cum proximo, cum propria conscientia. Vide *Pax, Concordia*. Item *Odium, Invidia*.

Conceptus alii de eodem Euangelio.

I*Nclinavit eum in præsepio, quia non erat &c. Lucæ* 2. Cor nostrum tabernaculum esse debet Christi Jesu nascentis.

Gloria in altissimis Deo & in terra pax hominibus &c. Divinæ perfectiones communicantur à Christo nato hominibus bonæ voluntatis.

Cum in formam Dei esset exinanivit seipsum Philip. 2. Cur Dei filius se ad summam inopiam exinaniverit & humiliaverit? nempe ut nobis exemplum præberet quomodo nos in hoc mundo gerere debeamus.

Parvulus natus est nobis, Isaiæ 9. Facilius nobis cum filio Dei parvulo salutis negotium tractatur. 2. Datus est parvulus ductor pauperis & cæci hominis mendicantis. 3. Datus est nobis Dei filius obses & pignus nostræ redemptionis.

Transeamus usque in Bethlehem. Transeamus

dē

de via peccatorum ad viam virtutum. 2. Ignis cælestis, & divinus absconditus sub cinere mortalis corporis.

Exultavit ut Gigas ad currendam viam, Psal. 18. Delectaverit valde filius altissimi opus redemptionis nostræ.

Invenietis infantem pannis involutum &c. Filius Dei natus, mundo ignotus, & puer expositirius.

Dominica 1. post Nativitatem.

Lucæ 2. *Erant Ioseph & Maria.* Narr.

1. P*ositus est hic in ruinam & resurrectionem multorum.* Christus improbis hominibus est severus judex ad ruinam, & bonis benignus Salvator ad gloriam; V. *Iustitia divina, Benignitas Dei, Gloria cælestis.*

2. *Tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Sicut hic Deiparæ, ita justis hominibus tribulationes proveniunt ad salutem, V. *Tribulatio, Patientia.*

3. *Quæ non discedebat de templo jejuniis & obsecrationibus serviens nocte ac die.* Et ideò meruit Christum videre, V. *Iejunium, Oratio.*

Circumcisio Domini.

Lucæ 2. *Postquam consummati,* Narr.

1. P*ostquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer.* Debent Christiani animum circumcidere amputando peccata, luxuriam, gulam &c. V. *Peccatum, Pœnitentia, Abstinentia, Luxuria, Gula.*

2. *Vocatum est nomem ejus Iesus.* Id est Salvator. Christus pro strena novi anni offert in circumcisione suum sanguinem pro hominum salute, vide *Benignitas Dei, Gratitudo erga Deum.*

3. Quot modis se Christus hominum Salvatorem demonstrat, v. *Christus.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

U*T circumcideretur puer, Luca 2.* Circumcisio spiritualis est sensuum mortificatio.

Vocatum est nomen ejus Iesus. Inchoandus animus ab amicitia nominis Iesu. 2. reliquit Dominus nomen Terribile quod in lege veteri terrebat, & illud mutavit in dulcissimum nomen Iesu, 3. Virtute nominis Iesu David vicit Goliath: & nos vincemus diabolum, 4. In circumcisione Salvator noster maximè fuit humiliatus; in receptione nominis Iesu maximè fuit exaltatus. Ita & nos &c.

In nomine Iesu omne genu flectatur &c. Philip. 2. Nomen Iesu innocenti ubiq; auxilium.

Exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen. Exaltati sumus per Iesum fratrem nostrum ad statum filiorum Dei, de statu filiorum diaboli.

Renovamini spiritu mentis vestra, Ephes. 4. Renovandus homo intus & foris ad imaginem Dei.

Et vocatum est nomen ejus Iesus. Oportet nos implêre mensuram nominis Christiani cum Iesu per virtutes illius.

Epiphania Domini.

Matth. 2. *Cum natus esset &c.* Narratio.

1. V*idimus stellam ejus in Oriente.* Fides est stella quæ ducit nos ad Christum, v. *Fides, Obedientia & in polemicis argumenta Fides, pag.* 25.

2. *Renunciate mihi ut & ego veniens adorem eum.* Similes sunt Herodi hypocritæ & hæretici qui simulant pietatem, v. *Hypocrisis, Intentio, Astutia.* Item, Genius fallax Hæreticorum, p. 252.

3. *Obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.* Per hæc tria munera significatur Christo offerenda Fides, Spes, Charitas sive Amor Dei. Item paupertas sive abnegatio sui,

sui, castitas, obedientia, v. Singulas istas virtutes in Apparatu.

Conceptus alii de eodem Euangelio.

Ecce magi, *Math.* 2. Non adeo miratur Euangelista de pastoribus quam de magis, quia pauperes & afflicti facilius Christum quærunt, quam divites, 2. Mirandum insuper tot hactenus Principes & Reges Salvatoris paupertatem amplexos, cum passim paupertas vitetur.

Ab Oriente venerunt. Peccator illustratus lumine gratiæ Dei ad eum se convertit, 2. Ab infantia Deus diligendus est.

Vbi est qui natus est Rex. Christus Rex & Dominus universorum meritò nuncupatur.

Intrantes domum invenerunt puerum. Dominus ab humilibus invenitur, & à superbis se subducit.

Vbi est qui natus est Rex Iudæorum? vidimus stellam ejus. Gravius obdurati & ingrati, & scientes, quam ignorantes peccant.

Procidentes adoraverunt eum. Non legitur pastores eum adorasse, quia signum sublimis animi est, se humiliare, Regiæ quoque dignitati conveniens.

Obtulerunt ei munera. Offerenda nobis sunt munera puero Iesu, nempe aurum charitatis, thus pietatis, mirrha amoris, orationis & mortificationis.

Vidimus stellam ejus. Frustra nobis stella divinæ gratiæ lucet, si non ductum ejus sequamur.

Dominica 1. post Epiphaniam.

Lucæ 2. *Cum factus esset Iesus.* Narratio.

1. *Invenerunt Iesum in templo.* Jesus invenitur in vera Ecclesia, & in Oratione, v. *Ecclesia, Oratio.* Item, Notæ veræ Ecclesiæ &c. *part.* 1. *p.* 52.

2. *Nesciitis quia in his quæ Patris mei sunt oportet me esse:* Serviendum Deo potius, quam mundo aut hominibus, vide *Obedientia, Abnegatio mundi, Amor Dei.*

3. *Et erat subditus illis.* Quantùm debeant honorari parentes, v. *Honor parentum, Educatio filiorum. Et in Catech. c,* 3. *de præcepto honorandi parentes.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

Et cum factus esset annorū duodecim ascendit &c. *Luca* 2. Hic doceri potest quomodo Dominicæ & Festa sint colenda, 2. Quomodo parentes infantes suos educare debeant in timore Dei &c. 3. Quomodo præcepta Dei sunt servanda & adimplenda.

Secundun consuetudinem. Bona consuetudo arripienda, mala vero superanda & extirpanda est.

Et non cognoverunt eum parentes ejus. Anima nostra quandoque Deum perdit, absque eo quod satis advertit ad statum suum.

Fili quid fecisti nobis sic ecce Pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Quomodo Deum debeamus quærere in confessione Sacramentali, in communione, in templis, in bonis consortiis &c. sed non in tabernis, non in hortis voluptatum &c.

Requirebant eum inter cognatos & notos. Deus non est quærendus apud amicos & consanguineos, sed in oratione & bonis operibus, tiam apud inimicos &c. si eos amore prosequamur. Sed amici nonnunquam vocationē Dei malè impediunt.

Et erat subditus illis. Quantam ergo pueri obedientiā exhibere teneantur suis parentibus, superioribus, & quomodo puniendi eam recusantes.

Dominica secunda post Epiphaniam.

Ioan. 2. *Nuptiæ &c.* Narratio.

1. *Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ.* Matrimonium honorandum est, & ejus leges magnâ curâ servandæ tam à viro quam à muliere, in mutuo amore, fidelitate, con-

concordia, vide *Matrimonium.* Et *in Catech. c. 4. de Sacram. Matrimonii.*

2. *Omnis homo primò bonum vinum ponit &c.* Mundus primò præbet voluptatem, postea dolorem & tribulationem: Deus è contra primò præbet tribulationem: posteà lætitiam & prœmium æternum, vide *Tribulatio. Tentatio. Patientia.*

3. *Hoc fecit Iesus initium signorum,* vide *Christi miracula,* v. *Christus, Benignitas Dei.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

N*Vptiæ factæ sunt in Canà Galileæ. Ioannis* 2 Quanta sollicitudine nos præparare debeamus ad sacram communionem: & quomodo puniendi sunt qui indigne ad accedunt ad has nuptias spirituales.

Vinum non habent. Diva Virgo magnam de clientibus suis curam gerit, quibus prospicit in omnibus cum sit apud Deum potentissima.

Implete Hydrias. Christus ostendit exemplo suo, quantum parentibus deferendum sit.

Cum inebriati fuerint tunc id quod deterius est. Mundus homines decipit, voluptates eis proponendo, ob quas postea tot tormenta toleranda sunt, 2. Ut mundus hominibus illudit, ita quoque diabolus.

Dominica tertia post Epiphaniam.

Matth. 8. *Cum descendisset.* Narr.

1. D*Escendente Iesus de monte, Ecce leprosus venit.* Leprosus dici potest quivis peccator plenus ulceribus superbiæ, avaritiæ, luxuriæ, gulæ &c. v. *Peccatum, Superbia. Luxuria &c.*

2. *Si vis potes me mundare.* Peccator debet cum magna fiducia & dolore ad Christum recorrere, v. *Fiducia, Pænitentia.*

3. *Vade ostende te Sacerdotibus.* Debet etiam peccator peccata sua aperire & ostendere Sacerdoti in Confessione sacramentali, v. *Confessio peccatorum:* Item *Sacramentum Pœnitentiæ in Catech. c. 4.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

E*Cce leprosus veniens.* Tribulatio hominem Christo conjungit, & si longe ab eo recesserit, ad Deum reverti jubet.

Adorabat eum. Adoratio Deo soli convenit.

Si vis potes me mundare. Tribulatio docet orare, 2. Cordis munditia quanti facienda, 3. Misericordia Dei in hominibus subveniendo maxima.

Accessit ad Eum centurio. Qualis fuerit ille centurio, & ex eo quodnã officium sit Dominorum erga servos: & servorum erga Dominos.

Domine puer meus jacet in domo paralyticus &c. Peccatum paralysis est qui morbus animam maxime affligit, suâ malâ conscientiâ peccatum mortale homini viam sternit ad alia mortalia.

Dominica quarta post Epiphaniam.

Matth. 8. *Ascendente &c.* Narr.

1. A*Scendente Iesu in naviculam, ecce motus magnus factus est in mari.* Mundus est mare plenum procellis, id est, periculis, discordiis, litibus, vide *Discordia, inimicitia.* Item *Pax,*

2. *Domine salva nos perimus.* Remedium in mundi periculis est auxilium Dei invocare, v. *Oratio, Auxilium Dei, Fiducia. Et in Catech. c. 2. de Orat. Dominica.*

3. *Quis est hic, quia venti & mare obediunt ei.* Si mutæ creaturæ obediunt Dei præcepto, magis homo. v. *Obedientia, Timor Domini, Et in Catech. c. 3. de præceptis.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

A*Scendens Iesus naviculam &c. Math.* 8. Quomodo Christum præcedentem debeamus sequi, 2. Præsentia Dei hominem

nem cohibet à peccato.

Vt navicula operiretur fluctibus. Fluctus maris, id est, mundi hominem opprimunt.

Ipse vero dormiebat. Deus in anima afflicta optime quiescit.

Modica fidei &c. Fides nobis scutum in omnibus periculis & certaminibus.

Imperavit ventis. Quomodo passionibus nostris, quæ ventis non absimiles sunt, imperare oportet.

Dominica quinta post Epiphaniam.

Matth. 13. *Simile factum est.* Narr.

1. *Simile factum est regnum cœlorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo.* Semen bonum est fides, aut quævis alia virtus, quæ seminatur in anima, ut posteà proferat fructum vitæ æternæ, v. *Fides, Liberalitas, Amor Dei &c. Et in Catech. c.* 1. *de fide.*

2. *Venit inimicus ejus & superseminavit zizania.* Zizania sunt errores hæreticorum, aut peccata in quæ dæmon, & hæretici homines inducunt, v. *Tentatio, mendacium, avaritia, luxuria & alia vitia.*

3. *Sinite utraque crescere usque ad messem.* Deus permittit probos & improbos simul vivere in hoc mundo, sed in morte & judicio extremo illos separabit, ad præmium, vel pœnam æternam, v. *Mors, judicium, justitia divina. Et in Catech. cap.* 5. *de quatuor Novißimis.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

Cum autem dormirent homines &c. Math. 13. Inimicus noster diabolus valde imbecillis est, quod vel hinc patet, quia homines non nisi dormientes, vel impeditos aggreditur, quos vincere haud potest, nisi velint. Vide supra in Apparatu, *Acedia*

Venit inimicus homo &c. Diabolus nunquam dormit & ideo inter omnia animalia soli vigilantissimo draconi assimilitur. Quia est infensissimus hominis hostis, quapropter nobis vicissim vigilandum est.

Et superseminavit Zizania. Susurrones Deo Angelis & hominibus odibiles.

Alligate ea in fasciculis ad comburendum. Quandoque propter pravos homines etiam boni luunt & puniuntur à Deo.

Dominica sexta post Epiphaniam.

Matth. 13. *Simile est.* Narr.

1. *Simile est regnum cœlorum grano synapis &c.* Granum synapis est vera fides in Christum, quæ nunc apparet parva, & humilis, posteà autem crescet in gloriam immensam & æternam, v. *Fides, humilitas, tribulatio.*

2. Granum sinapis dum masticatur elicit lachrymas, sed tamen conducit ad sanitatem: ita pœnitentia nunc causat dolorem; posteà verò salutem operatur, vide *Pœnitentia, patientia, tribulatio.* Item *in Catech. c.* 4. *de pœnitentia.*

Mundi sectatores non crescunt, sed decrescunt. Homo non vitans peccata venialia, se ad mortale disponit.

Dominica septuagesimæ.

Matthæi 20. *Simile est.* Narr.

1. *Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias.* Regnum cœlorum est Ecclesia, ad quam Deus homines vocat ut benè operentur, v. *Ecclesia, Obedientia,. Et Fides in Catech. c.* 1.

2. *Hi novißimi unâ horâ fecerunt & pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei.* Qui Deo serviunt brevi tempore ex pura intentione plus apud Deum merentur quam qui pro mundo diu, multumque laborant, vide *Intentio bona, mala, Gloria cœli.*

3. *Multi sunt vocati, pauci verò electi.* Pauci sunt salvandi, eo quod pauci deserunt sua

vitia, vide *Superbia, Avaritia, Luxuria.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

EXiit *conducere operarios &c. Math.*20. Constat labore salus, ad quem Dei nos vocat amor, paciscens mercedem, 2. Vinea, de qua Euangelium est anima nostra, quæ bene colenda, 3. Horæ diversæ, sunt ætates, nempe puerorum, adolescentium, ac senum, quos vocat ad vineam suam.

Simile est regnum cælorum Patri familias. Quam bonus sit Deus pater familias explicandum est.

Quid statis hic tota die otiosi. Otium perniciosissimum omni creaturæ cum sit pulvinar diaboli, & sepultura vivorum. Nam aqua stagnans putrescit, ferrum quiescens attrahit rubiginem &c. 2. Non procrastinanda est emendatio vitæ nostræ ne tota prætersluat, & otiosi reperiamur à judice nostro.

Redde illis mercedem. Deus superabunde, virtutes ac bona opera nostra non solum in hac vita, verum etiam in futura remunerat, 2. Injusta retentio mercedis quam operarii labore suo promeriti sunt, est peccatum in cælum clamans.

Murmurabant &c. Murmuratio quantum sit malum, vide in Apparatu, *Detractio.*

An oculus tuus nequam &c. Cur oculus & non lingua reprehensa est? Ratio est quia ille concupiscit, & non lingua.

Multi sunt vocati, pauci vero electi. Nomen prædestinationis neminem à bonis propositis dejicere debet. v. *Tom.*1. in controversiis.

Dominica sexagesimæ.

Lucæ 8. *Cum turba plurima.* Narratio.

1. SEmen *est Verbum Dei.* Magni facienda est, Fides & Prædicatio verbi divini, quia est semen vitæ æternæ, vide *Fides, Prædicatio.*

2. *Ad tempus credunt & in tempore tentationis recedunt.* Necessaria ad salutem perseverantia in fide, & bonis operibus inter persecutiones, vide *Perseverantia, fortitudo, tentatio, tribulatio.*

3 *Hi sunt qui in corde bono & optimo fructum adferunt in patientia.* Fructus bonorum operum haberi non potest sine patientia, v. *Patientia, abstinentia, abnegatio.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

EXiit *qui seminat &c. Lucæ* 8. Docetur hic modus quomodo seminator verbi Dei se gerere debeat, 2. quod semen sit verbum Dei, ager anima nostra, seminator Christus, 3. Qualis debeat esse terra, ut fructum proferat.

Cecidit in terram bonam. Terra bona censentur hi, qui à peccatis purgati, verbum Dei custodiunt & illo fructus bonorum operum producunt, 2. Dici hic posset quam uberes ac suaves fructus verbum Dei in anima nostra germinet.

Aliud cecidit secus viam & conculcatum est &c. Omnis respectus humanus contemnendus, quia non curandum est nobis, num ab hominibus despiciamur ac nihili fiamus, dummodo apud Deum valeamus.

Super Petram. Petra sunt omnes obdurati ac inveterati peccatores, qui verbum Dei percipientes nullum fructum ex eo germinant, nec producunt.

Inter spinas. Impedimenta verbi Dei sunt, peccata, divitiæ, prosperitates &c. Hic advertendum quod ex quatuor seminis partibus, una tantum bene ceciderit ac fructum fecerit, ex quo collige exiguum bonorum numerum.

Dominica Quinquagesimæ.

Lucæ 18. *Assumpsit Iesus &c.* Narratio.

1. ECce *ascendimus Hierosolymam &c.* Quanta Christi benignitas qui ultrò tendit Hierosolymam, ut pro peccatoribus patiatur, Vide *Benignitas Dei in peccatores,*

Amor

Amor noster in Deum.

2. *Et postquam flagellaverint & occident eum, tertia die resurget.* Maxima consolatio in tribulatione & persecutione est futura mortuorum resurrectio, v. *Tribulatio, persecutio, beatitudo.*

3. *Et ipsi nihil horum intellexerunt.* Homines ingrati non intelligunt Christi in se amorem, & beneficia, vide *Ingratitudo benignitas Dei.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

ECce *ascendimus Hierosolymam, Lucæ* 18. Passio Christi gravissima fuit, sed memoria illius optimum contra peccata remedium est, 2. Unicus locus quietus in mundo est, nempe mons Calvariæ sive crux Salvatoris nostri.

Cæcus quidam sedebat secus viam &c. Cognitio propriæ miseriæ, ducit ad quærendum auxilium, 2. Peccatores in via cælesti, instar cæcorum currunt, 3. Exoptanda ac procuranda est oculorum cæcitas, in perspiciendis rebus impudicis, 4. Custodia oculorum valde conducit ad inhonestas cogitationes vitandas, 5. E contra oculorum libertas, multorum peccatorum origo, 6. Cæcitas spiritualis, deterior corporali est.

Quid tibi vis faciam? Domine ut videam. Diabolus homines abducit à via cælesti cæcitate, & Deus illuminatione reducit, 2. Homo debet semper esse indifferens ad Dei voluntatem, sive ad patiendum, sive ad gaudendum.

Ipsi nihil horum intellexerunt. Affectus terreni, cognitionem spiritualium, ac cælestium tollunt aut impediunt.

Dominica Quadragesimæ,

Matthæi 4. *Ductus est Iesus &c* Narratio.

1. CVm *jejunasset quadraginta diebus &c.* Quàm utile & sanctum sit jejunium Quadragesimæ, exemplo Christi, v. *Abstinentia, jejunium.*

2. *Accedens tentator dixit ei &c.* Christus voluit tentari, ut ostenderet Christianos debere per multas tribulationes intrare in regnum cœlorum, v. *Tentatio, tribulatio.*

3. *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraveris me.* Dæmon homines tentat & decipit promittendo illis falsa bona, mundi divitias, voluptates, honores, ut vera & æterna bona illis auferat, v. *Avaritia, luxuria, tentatio.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

DVctus *est Iesus in desertum à spiritu, Math.* 4. Filii Dei, spiritu Dei aguntur, qui illorum dux est, 2. Diaboli filii sunt, qui spiritu dæmonis ducuntur, 3. Spiritus Dei homines ad patiendas difficultates miserias, cruces &c. inducit, diabolus vero ad voluptates, 4. Christus in solitudinem discessit, ut ibi Deum Patrem suum nobis jejuniis &c. facilē & placatum reddat, 5. Diabolus interdum hominem tentat sub specie boni angeli, quem fallit, 6. armantur justi à Deo ad victoriam adversus diabolum, 7. Salutaris cuique abstinentia, & recollectio mentis.

Et cum jejunasset 40. diebus &c. Iejunio vincuntur tentationes & extirpantur passiones maximè carnales, 2. Diabolus cum suis hæreticis maximus impugnator jejunii est.

Accedens tentator. Tentatio ut fornax ardens in qua aurum purgatur, & stipula comburitur, id est boni præmium accipiunt honoris &c. mali vero consumuntur, 2. Diabolus bonos semper persequitur.

Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant &c. Diabolus adaptat tentationes juxta cujusque naturam & indolem, 2. Abstinentia justos spiritu Dei confortat & munit, 3. Maluit Dominus convertere panem in corpus suum, quam lapides in cibum corporalem, imo mavult Deus duros lapides peccatorum in flexiles & justos convertere.

Mitte te deorsum. Se deorsum mittere (id est ad terrena despicere) filios Dei dedecet,

c'm mentē nostram semel occuparunt cælestia. Iuxta tritum illud *nemo mittens manum ad aratrum, respiciens retro aptus est regno Dei.*

Non in solo pane vivit homo. Refectio mentis prævalet refectioni corporis, 2 Sacra communio est cibus animæ, 3. Verbum Dei confortat animam adversus peccata.

Dominica 2. Quadragesimæ.

Matthæi 17. *Assumpsit Iesus &c.* Narratio.

1. TRansfiguratio est ante eos. Nompe ante discipulos, id est, homines pios, qui deserunt cupiditatem mundi, & ascendunt cum Christo ad montem orationis, aut contemplationis, v. *Abnegatio, oratio, contemplatio, amor Dei.*

2. *Domine bonum est nos hic esse.* Quantum bonum & beneficium est esse cum Christo in vera Ecclesia, in oratione, in operibus bonis, v. *Ecclesia. oratio.* Item *in controvers. part. 1. cap. 2. de vera Ecclesia* contra hæret.

3. *Surgite & nolite timere.* Qui Christum timet & in eo confidit, nihil debet in mundo timere; non minas hominum, non carcerem, non mortem *&c. v. Timor Domini, fiducia, fortitudo.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

TRansfiguratus est ante eos, Math. 17. Peccatum transformat hominem in diabolum, pænitentia in Angelum.

Domine bonum est nos hic esse. Nesciunt quid dicant, qui terram cælo præferunt.

Ducit illos in montem excelsum. Necesse est hic portemus crucem Christi, ut gloriam cælestem obtineamus juxta illud Thomæ a Kempis. *Non est alia via, nisi via sancta Crucis,* 2. Maxima est stoliditas illorum, qui æternæ felicitati renuntiant, ne hic patiantur aliquantulum.

Resplenduit facies ejus sicut sol. Quam inexplicabilis est gloria beatorum.

Montem excelsum. Terminus crucis Christi gloria est, gloria vero mundi est Crux.

Dominica 3. Quadrag.

Lucæ 11. *Erat Iesus &c.* Narr.

1. ERat Iesus ejiciens dæmonium, & illud erat mutum. Dæmonium mutum habent illi, qui in Confessione non apperiunt peccata sua, & qui non laudant Deum in oratione, vide *Confessio, oratio.*

2. *Omne regnum in se divisum desolabitur.* Quanta damna adferat discordia in regno, in civitate, in familia, v. *Discordia, Pax.*

3. *Qui non est mecum contra me est.* Deus odit simulationem & hypocrisim, vult autem habere mentem & intentionem rectam, v. *Hypocrisis, Intentio recta.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

ERat Iesus ejiciens dæmonium & illud erat mutum, Luca 11. Dæmonia natura sua non sunt muta, sed muta dicuntur, quia eos quos obsident mutos efficiunt, 2. Gravior est obsessio animæ quam corporis, 3. Collaborandum est nobis cum Deo, ut dæmonia ex animabus nostris exterminet et ejiciat.

Tentantes signum de cælo quærebant ab eo. Deus induratis plura salutis media negat, ne gravius postea eos punire debeat.

Cum fortis armatus custodit atrium suum. Associari Christo duci oportet, ut inimicum vincamus, 2. Inimicus imbecillis est, nam Cani catenato non est absimilis, 3. Diabolus totum hominem possidet, dum animam invasit.

Assumpsit alios 7. spiritus nequiores se. Permittit Deus justos à dæmone exerceri, ut sibi comparent thesaurum virtutum, pravos vero terreri ut à peccatorum via declinent.

Omne regnum in se divisum &c. Unio animarum fidelium in Ecclesia necessaria, 2. Dissentio voluntatis humanæ pacem tollit, &

& discordiarum origo est.

Erat Iesus ejiciens dæmonium. Valde grave peccatum est pusillis scandalo, & peccandi occasioni esse, 2. difficillimum est dæmonem (id est malã consuetudinẽ peccandi) ex anima peccatoris extirpare, 3. Diabolus omnium perditorum hominum sensus evertit.

Vniversa arma ejus auferet. Deus diabolum propriis armis impugnat, quia peccatores conversi, olim fuerunt arma diaboli.

Dominica 4. Quadrag.

Ioannis 6. *Abiit Iesus trans mare*, Narratio.

1. *Erat autem proximum Pascha dies festus Iudæorum.* Quanta apud Catholicos debet esse observatio dierum Festorum & Dominicæ, v. *Sabbathi observatio.* Et in *Catech. 3. de præceptis.*

2. *Discubuerunt viri numero quasi quinque millia.* Exemplo Christi quanta debet esse liberalitas fidelium erga peregrinos, maximè pauperes, & Religiosos qui Christum sequuntur, v. *Liberalitas.*

3. *Iesus ergo ne facerent eum Regem fugit.* Docemur hic fugere varios honores. & mercedem liberalitatis à solo Deo expectare, v. *Humilitas, Intentio bona.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

Cum sublevasset oculos Iesus. Ioan. 6. Deus in hac vita sui sectatores milites solatiis gaudiisque afficit, 2. Prospicit etiam eis de necessariis, tam ad vitam corporalem quàm ad spiritualem, 3 Spectat Deus afflictionem suorum amicorum & miseretur, 4. Promittit Deus in cælo meliorem communicantibus tractationem.

Sequabatur eum multitudo magna. Filii Dei perseverantes in via salutis, Iesum sequuntur, peccatores sive filii dæmonis, mundum & amorem proprium, 2. Deo non serviendum est propter mercedem ut turba de qua Euangelium, sed ex puro amore.

Vnde ememus panes ut manducent hi. Eleemosyna Deo gratissima, & ad cælum consequendũ quandoq; necessaria, 1. Divina providentia mediũ juvandi invenit, dum humana deficit, 3. Deus tantam nostri providentiam gerit, quantam mater partus uteri sui, 4. Adjutorio humano deficiente, major consolatio à Deo exspectatur.

Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis. Mundanis non sufficiunt bona quæ possident, sed plura semper expetunt, & sitiunt.

Vt autem impleti sunt. Nulla mundi bona homini satietatem adferre possunt, præter Deum.

Dominica 5. quæ est Passionis,

Ioannis 8. *Dixit Iesus turbis.* Narr.

1. *Qui ex Deo est verba Dei audit.* Signum est prædestinationis Conciones libenter audire & observare, vide *Prædicatio, Obedientia.*

2. *Si quis sermonem meum servabit mortem non videbit in æternum.* Per observantiam mandatorum obtinetur vita æterna, v. *Obedientia, Gloria cælestis.*

3. *Abraham mortuus est, & Propheta.* Nemo mortem evadet, debemus igitur semper esse parati ut transeamus ad alterã vitam, v. *Mors*, item 4. *Novissima in Catech. c. 3.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

Quis ex vobis arguet me de peccato Ioannis 8. Arguitur peccator à Deo Creatore, & redemptore de mala vita, 2. Optimus clypeus contra obtrectatores, innocentia vitæ, 3. Christo similis est, qui verè de peccato argui nequit, 4. Arma movenda contra peccatum, inimicum Christi & animæ nostræ, 5. Conscientiã bonã utenti nihil timendum.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Interroget quisque conscientiam suam. *De peccato* nihil

nihil adeo fugiendum quam peccatum, cum adeo sit amarú, ut unica ejus guttula, oceanú beatæ dulcedinis amaritudine sua inficiat.

Qui ex Deo est verba Dei audit. Ex Deo non sunt, qui voluntati ejus ac verbo resistunt.

Ego non quæro gloriam meam &c. Deo cuncta nostra relinquenda, qui melius illa ad bonum nostrum diriget, cum innocentium, id est, bonorum causam cordi habeat ut propriam.

Dominica 6. quæ est Palmarum.

Matthæi 21. *Cum appropinquasset*, Narr.

1. **E**Cce Rex tuus venit tibi mansuetus, Christi mansuetudo & humilitas Christianis imitanda, vide *Patientia Humilitas.*

2. *Straverunt vestimenta sua in via.* Hinc collige non tantùm affectum internum, sed etiam sæpè bona externa pro Christo exuenda esse, v. *Abnegatio, Amor Dei.*

3. *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Benedictus & honorandus Deus in suis Sanctis & ministris, v. *Amor Dei, Honor parentum,* Item *cultus Sanctorum in cont. part. 2. &c.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

ECce Rex tuus venit tibi mansuetus, *Math.* 21. 1. Felicissimus homo est ad quem Dominus Iesus accedit, infelicissimus vero à quo ille recedit, 2. Rex summus est, qui sibi in regno cordis novit imperare.

Asinam alligatam. Peccatores & servi diaboli per asinam figurari possunt.

Hosanna filio David, Non sunt fideles amici Iesu, qui eum in sancta Eucharistia indignè recipiunt.

Benedictus qui venit in nomine Domini. Mundi favor in odium facile evanescit: nunc dicit *Benedictus*, post triduum *Crucifige.*

Dominica Resurrectionis.

Marc. 16. *Maria Magdalena &c.* Narratio.

1. **E**Merunt aromata ut venientes ungerent Iesum. Aromata Christo gratissima sunt virtutes, quæ impediunt corporis & animæ nostræ corruptionem, & Christi membra ungunt in suis pauperibus, vide *Castitas, Amor Dei, Liberalitas in pauperes.*

2. *Nolite expavescere, Iesum quæritis Nazarenum,* Non debet timere qui seriò Christum quærit, v. *Fides & Fiducia.*

4. *Surrexit non est hic.* Per pœnitentiam oportet cum Christo resurgere ex sepulchro nostrorum peccatorum, vide *Pœnitentia, Peccatum.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

VAlde mane una sabbathi veniunt, *Marcus* 16. Primus fructus resurrectionis fervor est pietatis, 2. Salvator ab infantia, diligenti & prompto animo quærendus est.

Maria Magdalena &c. Mulieres magis orationi, devotioni, virtuti, deditæ sunt quam viri: qua de re vide a Lap. 1. *Cor.* 15. *v.* 3. Item 1. *Timoth.* 2. *v.* 9. *Num.* 85. 2. Magdalena lachrymas tristitiæ seminans, lætitiæ lachrymas collegit. Iuxta tritum illud, *post nubila, Phœbus.*

Hæc dies quam fecit Dominus, Psal. 117. Post mærorem sequitur lætitia: nam ut sol occidens rubicundè, serenitatis est inditium, ita verus sol sanguine tinctus moriens causa gloriæ & pacis fuit.

Quis revolvet nobis lapidem? Videntes lapidis impedimentum, non omittunt inquirere & prosequi intentum, docendo perseverantiam, & constantiam in bonis operibus & virtutibus necessariam; nam illæ virtutes, obices vitiorum fervore spiritus tollunt, aut facilitant. Quoties quis aliquod bonum opus aggreditur, plurima intercurrere solent impedi-

impedimenta: at peccare volentibus omnia favent.

Viderunt lapidem revolutum. Quanto majores videmus difficultates, tanto magis in Deo confidendum est.

Surrexit non est hic. Vere non resurrexit, qui affectus pravos non exuit, 2. Iesus è sepulchro surrexit, sed nobis è sepulchro peccatorum resurgendum est, 3. Signum resurrexionis nostræ est, renovatio vitæ.

Venit Iesus januis clausis & stetit in medio &c. Invisit Dominus amicos pacificè, inimicos metu percellens.

Dominica in albis.

Ioan. 20. *Cum serò esset.* Narr.

1. PAx vobis. Pax servanda cum Deo, cum proximo, cum nostra conscientia, v. *Pax, Discordia.*

2. *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis.* Quanta Sacerdotibus concessa potestas, v. *Confessio peccatorum, Pœnitentia.*

3. *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Quantum Dei donum vera fides, v. *Fides, fiducia,* Item *in Catech. c. 1. de fide.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

PAx vobis, *Ioannis* 20. Pax quadruplex est, de qua vide fusius apud Alap ad *Phil.*4. *v.* 7. & *Colossen.* 3. *v.* 15. 2. Non intrat pax Christi, ut requiescat, nisi ad pacificos, 3. Refugium & securitas pacis nostræ in vulneribus Salvatoris.

Nolite timere. Ne in ullum incidamus peccatum, optimum remedium est timere Deum non homines

Vbi discipuli erant congregati. Ubi charitas & concordia, ibi Deus, juxta scripturam, *ubi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, ibi sum in medio eorum.*

Venit Iesus & stetit in medio. Jesus mediator noster in medio est, omnibus æqualis.

Cum sero esset die illa & fores essent clausæ. Qui Deum recipere cupit, debet omnes fenestras sensuum claudere, ne diabolus intret per fores apertas, 2. Non procrastinanda est vitæ nostræ emendatio, ne sero nos pæniteat, quando fores sunt clausæ

Ostendit ei manus & latus. Retinuit Salvator noster illas thecas medicinales, ut nos sanet, 2. Frustra lingua promittit, nisi cor manus & opera conspirent.

Dominica 2. post Pascha.

Ioannis 10. *Ego sum Pastor bonus.* Narratio.

1. BOnus Pastor animam suam dat pro ovibus suis, v. *Zelus, gloria Dei, Fortitudo.*

2. *Ego sum Pastor bonus & cognosco oves meas.* v. *Christus, Dei benignitas erga suos fideles:* applicando illi officia boni Pastoris.

3. *Fiet unum ovile & unus Pastor,* v. *Concordia, Pax,* Item *Ecclesia unitas, Controv. part.* 1. *cap.* 3.

Conceptus alii de eodem Euangelio.

EGo sum Pastor bonus. Sanctus Paulus insigne exemplar Pontificum Prælatorum, & Pastorum: vide A Lapide, 2. *Cor.*4. *v.* 1. de eorum munere &c. 2 Pastor (idem dici potest de Patribus & Matribus familias) pascit tripliciter vide, Alapide in Epistolas canonicas *pag.*313.

Ponit animam pro ovibus suis. An & quando vita pro proximo exponenda sit, vide ibidem *pag.* 477. 2. Vita nostra impendenda est ei, qui suam nobis impendit.

Cognosco oves meas &c. Tota nostra amicitia cum Iesu, dependet à cognitione nostra de ipso, 2. Oves Christi cognoscuntur, ex pia vita, virtutibus, & signo sanctæ Crucis.

Et cognoscunt me mea. Oves Christi sunt, qui cognitioni sui student, uti Augustinus ait, *Domine Iesu, noverim me, noverim te.*

Et vocem meam audiunt. Oves Christi verbum Dei lubenter audiunt, & correctiones, & mandatorum ejus observantes.

Dominica 3. post Pascha.

Ioan. 16. *Modicum &c.* Narr.

1. I*Terum modicum & videbitis me.* Totum tempus & bonum hujus vitæ modicum censeri debet, v. *Mors, Gloria æterna.*

2. *Plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit*, vide *Tribulatio, tentatio, patientia, servorum Dei.*

3. *Sed tristitia vestra Vertetur in gaudium*, vide *Consolatio divina, Gloria æterna, Beatitudo.*

Conceptus alii de eodem Euang.

M*Odicum & jam non videbitis me &c. Ioannis* 16. Sua passio Christo visa est modica, ob magnitudinem dilectionis, 2. Modicum vitæ tempus malis conceditur, ne pejores fiant, 3. Modicum vitæ tempus & gratiæ à quo pendet æternitas, 4. Apud Deum omnia tempora sunt modica: vide A Lapide *ad Hebræos* 10. *v.* 37. *n.* 275.

Tristitia vestra vertetur in gaudium. Non est verum gaudium, nisi quod secura mens parit, 2 Quomodo differant tristitia sæculi & tristitia quæ secundum Deum est: vide A Lapide, 2. *Cor.* 7. *v.* 9. 3. Fructus tristitiæ ibidem *num.* 136. 4. Consolationes divinæ semper sunt majores tribulationibus, 2. *Cor.* 1. *v.* 5. 5. Differentia gaudii Sanctorum & mundanorum, vide A Lapide 2. *Cor.* 6. *v.* 10. 6. Afflictio & tribulatio, quomodo hominem probent, vide A Lapide *in Apocalypsim pag.* 217. 7. Gaudium mundi, quam cito transeat idem *pag.* 452. in Epistolas canonicas, 8 Lætitia spiritualis est quidam prægustus cæli, ibidem *pag.* 210. *& pagina* 232.

Plorabitis & flebitis vos. Cur Deus amicos suos sæpe durius probet, quam impios, 2° Præstat hoc temporali inferno torqueri quam cælum amittere.

Iterum videbo vos & gaudebit &c. Deus suos subinde deserit, ut solatio majori compenset.

Dominica 4. post Pascha.

Ioan. 16. *Vado ad Deum*, Narr.

1. C*Vm venerit Paraclitus arguet mundum de peccato, & de justitia, & de judicio*, vide *Peccatum, Iustitia divina, Iudicium iniquum, rectum.*

3. *Paraclitus Spiritus docebit vos omnem veritatem.* Veritas & fides est à Spiritu sancto, mendacium & hypocrisis à spiritu maligno, v. *Fides, mendacium, hypocrisis.*

3. *Non enim loquetur à semetipso*, Hæretici quia loquuntur à semetipsis, non à Deo, sunt mendaces & fallaces, v. *Mendacium, fallacia*, Item *vera Ecclesia Contr. p.* 1. *c.* 3.

Conceptus alii de eodem Euangelio.

V*Ado ad eum qui misit me & nemo ex vobis &c. Ioannis* 16. Deus velut sol, induratos deserit, 2 Non est perniciosior & tristior separatio, quam Dei ab hominibus, 3. Quisque sibi finem suum, ac vitæ suæ media præfigere debet, 4. Mundus carcer est, quo captivi innocentes & rei tenentur.

Nemo ex vobis interrogat me quo vadis. Ex hac vita discedenti, quantum referat scire terminum, quo ituri simus.

Cum venerit spiritus veritatis. Mendacium homini Christiano perniciosissimum, quia multorum malorum origo, 2. Spiritus veritatis detegit mundi falsitatem.

Arguet mundum de peccato. Unicum peccatum sufficit de quo arguamur & damnemur, 2. Mundus in maligno (id est, malo igne) positus est, est enim sub diabolo, suâ malignitate, vide fusius A Lapide *in Epist. Can. pag.* 514. 3. Peccati pænæ & fructus A Lapide *in Apoc. pag.* 236. 4. Conscientiam assiduè examinandam esse, ibidem *pag.* 305.

Domini-

Dominica 5. post Pascha,

Ioan. 16. *Amen dico vobis*, Narr.

1. *Siquid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis*, Quanta est vis orationis, v. *Oratio.*

2. *Ipse enim Pater vos amat, quia vos me amastis*, v. *Amor Dei, & Benignitas.*

3. *Et credidistis, quia à Deo exivi*: Fides vera in Christum quanti momenti, v. *Fides, & in Catech. c.* 1.

Conceptus alii de eodem Euangelio.

Exivi à Patre & veni in mundum, Ioannis 16. Gratias debemus Jesu ductori & protectori nostro.

Petite & accipietis. Dum spiritualia prius petuntur, non negat Deus temporalia, 2. Deus ab amicis rogari cupit, licet pronus sit ad largiendum, 3. Præces amicorum armatæ, Deum etiam quasi invitum cogunt, 4. Debet mens & lingua conspirare ad impetrandum, 5. Efficacissima petitio apud Deum est eleemosynæ largitio, 6. Quænam conditiones in oratione requisitæ, vide A Lapide *Ephes. 6. v.* 18. 7. Ab oratione omnis nostra actio inchoanda, 1. *Timoth.* 2. *v.* 1. de loco orationis ibidem, *v.* 8. Primum Apostolicorum virorum munus est oratio, idem *in acta Apost. pag.* 113.

Ut gaudium vestrum sit plenum. Conscientiæ bonæ quantum sit gaudium, vide A Lapide *pag.* 332. Propendet Deus ad dandum, idem *in Epist. canonicas pag.* 30. 31. *& sequentibus.*

Usque modo non petistis quidquam &c. Frustra peccator petit in nomine Christi mediatoris, nisi se emendare velit.

Amen dico vobis, quidquid petieritis Patrem &c. Non petitur in nomine Salvatoris, quidquid est contra rationem salutis, ita *August.* 2. Obstringit se Christus promittendo, ut jure debiti exigamus.

Ascensio Christi.

Marci 16. *Recumbentibus undecim &c.* Narr.

1. *Exprobravit incredulitatem eorum & duritiam cordis.* Quantum malum duritia cordis in credendo, & dolendo de peccatis, v. *Duritia cordis, Pœnitentia.*

2. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit salvus erit.* Quantum Dei donum est Baptismus, v. *Baptismus*, Item *Catech. c.* 4.

3. *Quanta Dei gratia est vera Fides*, v. *Fides Constantia, Perseverantia.*

Conceptus alii de eodem Euang &c.

Videntibus illis elevatus est, Actor 1. Elevandum cor ad cælum, alis pietatis & misericordiæ, 2. Affectus terreni non sinunt nos à terra elevari, 3. Spes ascensionis nostræ unicum solamen in hoc exilio, 4. Elevari ad cælum debemus velut animantia, terræ affixa.

Sicut aquila provocans ad volandum, Deut. 31. Viam cæli facilitavit nobis Dominus Jesus velut aquila.

Viri Galilæi quid statis aspicientes in cælum, 1. In cælum oculos defigere identidem oportet, vide A Lapide *in Acta pag.* 146. 2. Frustra cælum aspicimus nisi conemur ascendere, 3. Typus egregius ascensionis Christi est chrysolithus, vide A Lapide *in Apocalip. pagina* 331. Ascensionis ejus forma & modus *in Acta pagina* 46. &c. plura alia invenies apud eundem de ascensione Domini *in cap. ad Ephes.* 4. *v.* 8, & 10. 6. Ascendit Christus in cælum ut nobis viam & locum præpararet, *ad Hebræos* 7. *v.* 10, 7. De ascensione spirituali in cælum, idem *Colos.* 3. *v*, 1, *num*, 2, 8. Ante Christi ascensionem nullus cælum intravit, ibidem *v*, 13, *num*, 120.

Sedet à dextris Dei. Ut iqi dexteram Dei vindicativam retineat, ne nos puniat.

Dominica post Ascensionem.

Ioan. 15. *Cum venerit*, Narr.

1. *CVm venerit Paraclitus*, Paraclitus idem est quod consolator, Spiritus enim sanctus consolatur homines in tribulatione, & operibus bonis, v. *Consolatio divina.*

2. *Ille testimonium perhibebit de me & vos testimonium perhibebitis*, Per fidem, spem, amorem, de Chisto testimonium perhibemus quod est ei gratissimum, vide *Fides, Spes, Amor Dei.*

3. *Hac facient vobis quia non noverunt Patrem neque me:* Hæresis, & peccatum excæcat homines, ut non videant quantam injuriam faciant Deo persequendo innocentes, v. *Persecutio, Peccatum, Inimicitia.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

UT *non scandalizemini, Ioannis* 15. Scandalum quid sit & quotuplex vide A Lapide *Rom.* 4, v, 13, 2. Scandalizantes proximum, quomodo in Christum peccent idem 1. *Cor.* 8. v, 12.

Vos testimonium perhibetis de me. Catholicorum improbitas, scandalo est, gentibus, hæreticis &c. 2 Doctrinam Christi profiteri nos oportet probitate vitæ, 3 Cur mundus oderit viros sanctos, Vide A Lapide *in Epistolas canonicas: pagina* 474. Tribulatione summum bonum acquiritur, vide A Lapide ibidem *pag*, 13, 4. Crux via ad cælum ibidem *pag*, 252. 5. Christiani ducem suum per aspera sequantur, ibidem *pag*, 331.

Venit hora ut omnis qui interficit vos &c. Utitur Deus malitiâ improborum, ad probationem justorum, 2. Non excusat malos, quod Deus eorum malitiâ utatur in bonum.

Dominica Pentecostes.

Ioan, 14. *Si quis diligit*, Narr.

1. *SIquis diligit me Sermonem meum servabit & pater meus diliget eum.* Quantum bonum diligere Deum, & quomodò diligendus, v. *Amor Dei*, Et *in Catech. cap.* 3. *de Charitate.*

2. *Qui non diligit me Sermones meos non servat.* Quantum malum non diligere Deum ejus præcepta violando, v. *Obedientia*, Item *peccata in specie.*

3. *Pacem relinquo vobis.* Testamentum ultimum quod Christus hominibus in terris reliquit, est pax cum Deo, & proximo, vide *Pax, Concordia.*

Conceptus alii de eodem Euang. &c.

APparuerunt illis dispertitæ linguæ, *Actorum* 2. Ignis divinus illuminat intellectum & accendit voluntatem, 2. Proprietates ignis Spiritui sancto applicari possunt.

Cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes &c. Separatio à mundo, locum parit ingressui Spiritus sancti.

Venit Princeps hujus mundi, & in me non habet quidquam. Munienda arx Cordis nostri, gratia Spiritus sancti contra adversarios.

Repleti sunt omnes Spiritu sancto & cœperunt loqui. Operatio & inhabitatio Spiritus sancti, lingua & sermone proditur.

Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei. Spiritus sanctus rector & triumphator est cordis filiorum Dei.

Si diligeretis me gauderetis utique. Christus ab Apostolis amore concupiscentiæ amabatur, quia societate ejus gaudebant, sed amorem amicitiæ exigebat Christus, ut nos ab amicis nostris.

Vt cognoscat mundus, quia diligo patrem. Amans cupit amorem suum palam facere, ut omnes cognoscant:

Ad eum veniemus & mansionem apud eum faci-

faciemus. Per Spiritum sanctum fiunt justi hæredes & domestici Dei Patris, & cohæredes filii Dei, 2. Spiritus sancti inhabitatio, nos honore & donis replet, 3. Anima cum Deo unienda, vide Alapide 1, *ad Cor*, *6*, *v*, 17, *& seqq*. 4. Spiritus sanctus 4. modis est in nobis, idem *ad Romanos* 11. *v*, 36. *n*, 76. 5. Secundum Spiritum Christiani debent vivere, idem *ad Romanos* 8. *v*, 13. 6. Sancti Spiritus sigillum in anima est sanctitas, *ad Ephes*, 1. *v*, 13. n, 34. 7. Quodnam in nobis sit testimonium Spiritus sancti? *Rom*, 8. *v*, 16. *n*, 130. 8. Quatuor efficacia testimonia quod quis habeat Spiritum sanctum in se, ibidem *n*, 134. *& seqq*.

Dominica SS. Trinitatis,

Math, 28. *Data est mihi &c*. Narr.

1. E*Vntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*. Quanta sunt dona quæ percipimus à SS. Trinitate per Baptismum, & vocationem ad fidem *&c*. v, *Baptismus*, Item *in Catech exempla c*, 4. *de Sacram*, *Baptismi*.

2. *Docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis*. Non sufficit Baptismus & Fides sine bonis operiqus, & observatione mandatorum Dei, v. *Obedientia*, Item *in Controv*, *tract*, 2. *c*, 2. Item *in Catech*, *cap*, 3. *Præcepta decalogi*.

3. *Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*. Quantum bonum Christum à semper habere præsentem, perpotentiam divinitatis, omni loco, per præsentiam humanitatis in sacra Eucharistia, vide *Christus*, *V. Eucharistia*, Item *in Catech*, *cap*, 4. *de Sacramento Eucharistia*.

Conceptus alii de eodem Euangelio.

D*Ocete omnes gentes baptizantes &c. Math*, 28. In Baptismo signantur cruce in nomine sanctissimæ Trinitatis, ut juvet crucem portare, 2. Anima baptizata templum Sanctissimæ Trinitatis est, 3. Egemus potentiâ Dei patris, sapientiâ Filii & justificatione Spiritus sancti.

Euntes docete omnes gentes. Cura salutis nostræ commissa est à Christo soli Ecclesiæ catholicæ, 2. Necessariò instruendi fideles cognitione Sanctissimæ Triados.

Baptizantes eos. Baptismi vis, vide A Lap. *in Titum* 3. *v*, 4. *&* 5. Et *ad Galat*, 3. *v*, 27. *n*, 88. 4 Baptizatis quare detur vestis candida, 1. *Cor*, 1, *v*, 7, & 1, *Cor*, 5, *v*, 7, *n*, 67, 5. De ceremoniis Baptismi, *tit*, *v*, 4. *&* 5. 6. Immersione in aqua Christo figuramur *Rom*, 6, *v*, 5, *n*, 10, 7. Baptizati quare ungantur oleo? 1, *Cor*, 9, *v*, 25, *n*, 80, 8, In Baptismo quomodo quasi iterum creemur, *Ephes*, 2, *v*, 10, *n*, 60, 9. Aqua Baptismi est aqua purgans & emundans, *Hebr*, 10, *v*, 22, *n*, 23, 10. Baptismus iterari non potest *Hebr*, 6, *v*, 6, *n*, 266, 11.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Crux ad initium operum nostrorum formanda est, vide A Lapide *Philip*, 3, *v*, 18, *n*, 42, 2. De Sanctissima Trinitate, *Rom*, 8, *v*. 33, *n*, 222, item *Rom*, 11, *v*, 33, item 1, *Cor*, 12, *v*, 6, item 2, *Cor*, 13, *v*, 13, item *ad Romanos* 11, *versu* 36, 3, Eam ex creaturis Philosophi cognoscere non potuerunt, *ad Romanos* 1, *v*, 19.

Festum Venerabilis Sacramenti.

Ioan, 6, v, 48. *Caro meo*: Narr.

1. C*Aro mea verè est cibus.* In institutione Eucharistiæ Deus fecit memoriam mirabilium suorum, vide *Eucharistia* : Item *in Catech, c, 4. Sacram, Eucharistia* : item *In Controv, tract, 2, pag, &c. De Eucharistia Sacram. contra hæreticos.*

2. *Non sicut manducaverunt Patres vestri manna & mortui sunt.* Quomodò virtus Eucharistiæ variis figuris in Scriptura adumbratur, *ibid.*

3. *Qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quanta præmia dentur iis qui ad Communionem dignè accedunt, quanta pœna si indignè, *ibid, & infra in Diarii & libri fine.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

C*Aro mea verè est cibus. Ioannis 6.* Quanta reverentia ad hoc Sacramentum accedendum in quo Jesus se naturæ nostræ accommodavit per cibum & potum.

Qui manducat hunc panem &c. Dispar effectus & fructus communicantium ex eodem cibo.

Vincenti, dabo edere de ligno vitæ, Apocal. 2. Hic cibus antidotum contra venenum serpentis tribuens immortalitatem.

Si dederit homo omnem substantiam, Cantic. 8. Infinities plus accepimus à Domino, quam reddere possumus ; prospexit divina providentia homini non minus de cibo animæ, quam corporis, imo dedit omne quod poterat dare: quando suum corpus & sanguinem nobis testamento donavit.

Notas facite in populo ad inventiones ejus &c. Isaia 12. Invenit divina Sapientia modum veniendi ad nos & manendi in cælo per Euchar.

Et verbum Caro factum est & habitavit in nobis, Ioannis 1. Solo verbo è pane carnem suam fecit, ut habitaret in nobis.

Cum dilexisset suos, in finē dilexit eos, Ioannis 13. Excessus dilectionis Jesu in S. Eucharistia usque ad finem potentiæ fuit, 2. Excedit Venerabile Sacramentum, omnem mensurā altitudinis, & latitudinis scilicet ad omnes homines, cujusvis conditionis se extendit, longitudinis usque ad finem mundi sine fine dilectionis, profunditatis, humilians se sub vili specie panis.

Memoriam fecit mirabilium suorum &c. Cupit Dominus memoriam sui servari apud nos per venerabile Sacramentum.

Dominica 2. post Pentecostem.

Lucæ 14, *Homo quidam fecit cœnam*, Narr.

1. E*T cœperunt omnes simul excusare.* Magna ingratitudo est, Deum per gratiam & prædicatores suos ad cœnam vitæ æternæ invitantem non sequi, vide *Ingratitudo, Exhortatio.*

2. *Primus dixit ei, villam emi &c.* Multi excluduntur à convivio regni cœlestis per cupiditatem & avaritiam, v. *Avaritia*, item *in Catech, c, 5. de peccato capitali Avaritia.*

3. *Alius dixit, uxorem duxi non possum venire:* Multos etiam cœlo excludit luxuria, vide *Luxuria*, Item *in Catech, cap, 5. de peccato capitali Luxuria.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

H*Omo quidam fecit cœnam magnam, Luca 14.* Salvator noster neminem excusat à Communione, sed omnes invitat.

Et vocavit multos. Quidquid nocumenti gula primi parentis nobis attulit, id cœnâ Eucharisticâ restauratur.

Misit servum suum dicere invitatis, quia jam parata &c. Ad salutem nostram, cuncta paravit Dominus, tantum deest voluntas nostra.

Vt venirent non singulis cœnam mittit, sed omnes ad illam convocat quia vult nos

quo-

quoque cooperari, & venire, & quærere.

Cœperunt omnes simul se excusare. Nulla in negotio salutis excusatio apud Deum acceptatur, nam cuncta videt & cognoscit, etiam intima cordis nostri, quia Dominus est scrutator cordium juxta illud Scripturæ sacræ, ego Dominus *Scrutans corda & renes.* 2. Plerique stultè præferunt lautitias temporales æternis, 3. Metus & respectus humanus neminem excusare possunt, quo minus hanc Sanctissimam cœnam frequentent.

Villam enim & necesse habeo videre illam. Emerat ille villam & non viderat, en stultitiam hominum qui aliquid emunt absq; eo quod videant & rem cognoscant. Hic enarrari possunt incommoda & mala quæ ex inconsideratione nascuntur, 2. Per emptorem villæ intelligi potest superbus, 3. Christus est speculum humilitatis, A Lapide *in Epist, ad Philip*, 2. v, 4. 4. Humilitatis motiva idem *Ephes.* 4. v, 2. 5. De christiana humilitate, *ad Philip, v* 14. 6. Stimulus ad retundendam superbiam, *ad Romanos* 3. *versu* 33. *n*, 170.

Iuga boum emi quinque. Peccator suavissimum Christi Salvatoris nostri jugum ferre recusat, & gravissimum difficillimumque dæmonis jugum portare cogitur, 2. Per emptorem boum avarus potest intelligi, Avaritiæ detestatio A Lapide *ad Ephes*, 4. v. 19. *n*, 151. Et *Ephes*, 5, v. 5. 4. Divitiarum appetitus quot secum incommoda afferat, 1. *Timot*, 6. *v*, 9. & 10.

Vxorem duxi & ideo non possum venire. Matrimonium neque nullus vitæ status excusat à servitio Dei, 2. Consortia diversi sexus omnino vitanda, nam mulieris affectus virum omnino attrahit, & maxima mala inde nascuntur, 3. Mulierem tangere quam periculosum A Lapide 1, *Cor*, 7, *v*, 1, *& seqq*; 4. Carnalium hominum descriptio, 2. *Cor*, 10. *v*, 2, *n*, 183, 5. Quænam sint arma carnalia ibidem 24. 6. Ex opposito posset hic agi de virginitate, ejusque laude, & commodis A Lapide 1. *Cor*, 7. *versu* 34. *& sequentibus.*

Pauperes & debiles, cæcos & claudos. Omnes afflicti promissionem cælestem habent.

Compelle intrare. Tribulationes & pauperies stimuli sunt, nos ad paradisum cælestem directè incitantes.

Nemo virorum illorum &c. Ingens malum est hac cœna privari, & contra, 2. Bona conscientia juge convivium, & mala conscientia ferocissimum tormentum.

Dominica 3. post Pentecosten.

Luc. 15. *Erant appropinquantes.* Narratio.

1. **Q**via *hic peccatores recipit.* Quanta Dei benignitas qui paratus est omnes peccatores per pœnitentiam in gratiam accipere, v. *Benignitas Dei*, *Pœnitens*, Item *in Catech. Cap.* 4. *de Sacram. Pœnit.*

2. *Gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente.* Quantum placeat Deo seria pœnitentia, *ibidem.*

3. Item pax conscientiæ ex pœnitentia & confessione peccatorum, *ibid. & V. Confessio.* Item *Status gratiæ in fine Part.* 2.

Conceptus alii de eodem Euangelio.

E*Rant autem appropinquantes ad Iesum Lucæ* 15. peccatores pœnitentes Deo gratissimi sunt. 2. Mundi pravitas à Deo homines avertit, quos ejus bonitas ad se attraxit. 3. Nemo tantus Dei inimicus & reus est, quin habeat spem veniæ. 4. Gratissimum Domino Jesu opus est; peccatorum misereri. 5. Summa est Dei erga peccatores clementia. Vide à Lapide in Epistolam 1. ad Timot 1. v, 13. n, 33. Peccatores tantùm ad Christum accedere nitantur, quantum peccando ab eo recesserunt Alapide *Philipp.* 3. *v.* 12. *n.* 22.

Murmurabant Pharizæi. Detractores & murmuratores ut pestis fugiendi, 2. Quantum malum sit detractio & murmuratio. sup. in App. v. *Detractio.* 3. Non desinit Dominus bene operari propter obloquia & murmurationes

tiones prævisas, ideo respectus humanus contemnendus est. 4. Conversionem peccatorum impedientes, ut Pharizæi, Christum denuo crucifigunt.

Hic peccatores recipit. Susurrones Deo & hominibus odibiles sunt, malum seminant, ut invidiam aliis concitent.

Gaudium est in cælo super uno peccatore. In nostra manu est exhibere lætum aut triste spectaculum in cœlo. 2. Quantum angeli & Deus lætentur propter bonum nostrum.

Congratulamini mihi, quia inveni ovem &c. Non parcit Jesus labori ut errantes peccatores ad se reducat.

Dominica 4. post Pentecosten.

Lucæ 5. *Cùm turba irruerent.* Narratio.

1. T*Otâ nocte laborantes nihil cepimus.* Superbi, avari, luxuriosi, qui totâ nocte, id est, totâ vitâ laborant pro honore, opibus, voluptate, nullum laboris præmium à Deo percipiunt, v. *Superbia, avaritia, luxuria.* Item *in Catech. Cap.* 3. *&* 5.

2. *Exi à me quia homo peccator sum.* Peccatorem omnia mala comprehendunt, quia deserit illum Christus, v. *Peccatum.*

3. *Relictis retibus secuti sunt eum*: Bona hujus mundi sunt retia quibus anima capitur, & ideò pro Christo abneganda, v. *Abnegatio, Fallacia mundi.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

A*Scendens Iesus in unam navim Luca* 5. Agi hic poterit de Ecclesia, ejusque certitudine, qua vectores suos ducit ad portum salutis; quomodo eam Deus gubernet, per medios & horribiles hujus mundi fluctus. 2. Ecclesiam nunquam defecisse supra Tom 1. *in Controversiis.* Item navis est fides, anchora spes, velum, & vexillum, charitas.

Cum turba irruerent. Funibus charitatis Salvator cunctos ad se trahit.

Per totam noctem laborantes &c. In nocte peccati labor inutilis & frustraneus est, secus in die gratiæ, 2. Disparitas magna est inter servos Dei & mundi hujus laborantes, 3. Plures capiuntur retibus diaboli quam Christi.

Duc in altum & laxate retia &c. Enitendum unicuique nostrum est, ut ad altiorem vitæ perfectionem sive virtutis gradum perveniat, 2. Nemo, nisi propriâ suâ culpâ numero electorum excludetur.

In verbo tuo laxabo rete. Cooperatio Dei & hominis ad salutem necessaria est, 2. Quam præclara & Deo grata prompta obedientia est, 3. Omnia nostra opera ad obsequium Dei referenda sunt, A Lapide *Rom.* 14. *v*, 8. 4. Deo fidendum etiam in rebus desperatissimis, A Lapide *Hebr*, 11. *v*, 17. 5. Homo ex se nihil potest, in Deo, omnia. 1. *Cor*, 4, *v*, 8.

Rumpebatur rete. Peccatum discordiæ, læsionis fraternæ charitatis, & schismatis, quantum malum sit, vide A Lapide *Ephes*, 4. *v*, 3. item *Hebr*, 10. *v*, 26.

Faciam vos fieri piscatores hominum. Sicuti piscatori multa toleranda, à ventis, mari, frigore, æstu &c. ita & iis qui volunt animas capere multum patientiæ opus est, vide A Lapide *in Dominicam 2. post Pascha.*

Relictis retibus secuti sunt eum. Omnia sunt contemnenda, ut ipsum Salvatorem nostrum lucremur & sequamur.

Dominica quinta post Pentecostem.

Matth, 5. *Amen dico vobis,* Narr.

1. O*Mnis qui irascitur fratri suo reus erit Iudicio.* Quam rigidè Deus à nobis requirit amorem erga proximum, v. *Amor proximi*: Item *in Catech*, c, 3, *Charitas proximi.*

2. *Qui*

2. *Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehenna ignis.* Quantam pœnam meretur inimicitia, & contumelia contra proximum, V. *suprà* in Appar. *Inimicitia, invidia.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

N*isi abundaverit justitia vestra &c. Matt.* 5 Justitia Christiana abundare debet, non solum internâ, sed etiam externâ virtute. 2. Non est vera justitia, quæ non ponderat culpas graves. 3. Deus veræ virtutis & justitiæ estimator est. 4. Victoria sui, humanæ prudentiæ & justitiæ nutrix est. 5. Plura ab iis exigentur, quibus plura & majora data sunt, aut qui plura sciunt.

Plusquam Scribarum & Pharizaorum. In operibus bonis, non laus, non propria gloria, sed Dei quærenda est. Externa etiã operatio non sufficit, sed interna intentio requiritur. 3. Agi hic posset contra stolidam hæreticorum confidentiam, qui sufficere aiunt solam fidem ad salutem, de qua hic *Tom.* 1.

Non occides: Peccatum homicidii gravissimum est, cujus malitia non solum actu externo fit, sed etiam sola mente fieri posset.

Omnis qui irascitur fratri suo reus erit &c. Odii fomitem extingues facillimè, sæpius cohibendo iram. 2. Quantum damnum ira homini afferat, Vide suprà in Appar. V. *Iracundia.*

Quomodo iram cohibebis & domabis, vide Alapide in *Epist. ad Ephes.* 4. *n.* 26. Item quomodo iræ alienæ cedendum: *Rom.* 12. *v.* 9. Item ultionem non esse quærendam ibidem.

Si offers munus tuum ad altare. Nullum sacrificium Deo gratum est, quod non sale amoris fraterni conditum est.

Relinque munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari. Nullus Deo gratus esse potest qui discors est cum proximo suo.

Dominica 6. post Pentecosten.

Marc. 8. *Cum turba multa.* Narratio.

1. M*isereor super turbam, quia ecce jam triduò sustinent me.* Si tam benignus est Christus erga eos, qui tantùm triduò illum secuti sunt, qualis erit illis, qui totâ vitâ mundum abnegantes illum sequuntur, v. *Benignitas Dei, abnegatio mundi*, Item *in Catech. Cap.* 8. *consilia Euangelica.*

2. *Quot panes habetis: qui dixerunt, septem.* Septem panes mysticè designant septem Sacramenta, quibus populus Christianus roboratur & alitur in vitam æternam, V. *Sacramenta in particulari:* Item *in Catech. Cap.* 4.

3. *Et præcepit turbæ discumbere:* Christi exemplo exercendo liberalitas erga egenos & esurientes, V. *Liberalitas:* Item *in Catech. Cap.* 5. *Opera* 7. *misericordia.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

M*isereor super turbam Marc.* 8. Dei in nos Misericordia, vide Alapide *ad Rom.* 12. *v.* 1. & 2. *Cor.* 1. *v.* 3. Item *Hebræos* 2. *v.* 18. 2. Non potest misericors Dominus suorum indigentiam oblivisci. 3. In Deserto tribulationis veri Dei sequaces cognoscuntur.

Iam triduò sustinent me. De perseverantia in virtute, vide Alapide *Philip.* 1. *v.* 6. Item *Hebræ.* 4. *v.* 3. 2. Dei liberalitas in suos effusa prævenit indigentiam eorum. 3. Plus solicitus Deus pro corporis nostri inopiâ, quam nos pro spirituali nostrâ. 4. Amanti longum tempus exiguum videtur, unde huic turbæ non videbatur longum jejunium. 5. Agi etiam hic potest de Providentia Dei non solum erga hunc populum, sed erga omnes creaturas, quas mirè pascit gubernat, &c.

Si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient.

cient. Dèus non durus est, ut homines, sed compatitur servis, infirmis & deficientibus.

Dabat Iesus discipulis suis, ut apponerent turba. Officium patris familias est, non permittere ut pueri, aut servi patiantur vel affligantur, dum potest mederi, vel avertere.

Sustulerunt quod superetat de fragmentis. Eleemosyna de bonis superfluis quantum curanda.

Dominica 7. post Pentecosten.

Matth.7. *Attendite à falsis.* Narratio.

1. ATtendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium: Cavendum ab hypocrysi & simulatione, qualis est hæreticorum, V. *Hypocrisis*, *Astutia*, *Adulatio.*

2. *Omis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur*, V. *Iustitia divina*, *mors*, *Infernus.*

3. *Non omnis qui dicit mihi Domine Domine intrabit in regnum cælorum*: Non sufficit fides sine bonis operibus, & obedientia mandatorum, V. *Controv. Tract.2 Cap.2.* Item *in Apparatu*, V. *Fides*, *Obedientia.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

ATtendite à falsis Prophetis Matth.7. Homo cinctus impostorum insidiis eget divino auxilio: 2. Vitandi hæretici ut pestis Alapide 2. *Timoth.2.v.16.* 3. Hæretici quomodo verbum Dei truncant & adulterant vide in suprà *Tom.1. Pag.151.* 4. Eorum vaniloquentia 2. *Timoth.2. & 3.* 5. Eorum Hypocrisis ibidem *v.5.* 6. Eorum perversa conscientia 1. *Timoth.4. v.2.* 7. Quomodo cum iis sit agendum ad *Titum 3.v.11* 8. Sunt similes Judæ, ibidem *n.111.* 9. Sunt semper superbi 1. *Timoth.6. v.1. n.88.* Alapide, aliique Interpreles, ibidem.

Intrinsecus autem sunt lupi rapaces: Sunt tales qui exterius se sanctos simulant, & interius odio, furoreque exeduntur.

Ex fructibus eorum cognoscetis eos: Opera externa Testimonium dant interni hominis.

Non potest arbor bona malos fructus facere: Ex radice bonæ voluntatis, nihil mali nascitur, dum talis manet.

In ignem mittetur: Ignis infernalis, quam diuturnus, vorax, horribilis &c. Vide in Appar. *Infernus.*

Dominica 8. post Pentecosten.

Luc.16. *Homo quidam erat dives.* Narratio.

1. REdde rationem villicationis tuæ: Reddenda est ratio operum nostrorum in hac vita per Confessionem, ne à nobis in morte severiùs exigatur, V. *Confessio*, *Mors*, Item *in Catech. Cap.4. Confessio*, & *Cap.5. 4. novissima.*

2. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*: Redimenda peccata per eleëmosynas, V. *Liberalitas*, Item *in Catech. Cap.5. opera misericordiæ.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

HOmo quidam erat Dives: Divitiæ cælestis Patriæ his perituris præferendæ sunt.

Et habebat villicum: Nos omnes in hac vita villici Dei sumus.

Diffamatus est: Cavenda Testimonia falsa sunt, seu accusationes. 2. Amor proprius in se prodigos, in alios durus accusator.

Quasi dissipasset bona: Adjungit *quasi*, quia nullus Deum suis bonis & Dominio privare potest: 2. Etiam bonæ famæ cura habenda est, Alapide 2. *Cor.3. v.45.*

Quid hoc audio de te? Deus ad vindicandum tardus in hac vita est: 2. Abusus divinæ bonitatis rigorem justitiæ provocat.

Redde

Redde rationem villicationis tuæ: Quam horrendum sit futurum judicium post hanc vitam: 2. Memoriam judicii istius semper præoculis habendam esse, cum valdè ad salutem nostram operandam conducat: Vide Alapide *Rom.* 14. *v.* 10. 3. Diem judicii instare, Alapide *Philip* 4. *v.* 6. 4. In judicio isto quilque suum onus portabit, idem *Galat.*6. *v.*5. 5. Quisque habet librum computuum & rationum cum Deo, *Phil.*4. *v.*15. 6. Liber vitæ quid sit, & quomodo in eo scribamur, *Phil.*2. *v.*2. 7. Dilatio reddendæ rationis usque ad finem vitæ nostræ, incurios haud facere debet: 8. Cura carnis, & neglectus animæ, terribile reddit tribunal Dei: 9 Deus exactè, & usque ad ultimum obulum requiret in altera vita: 10. Reddenda erit ratio de vita nostra integra, cui plus impenderimus, an sensualitatibus & vanitatibus, an vero in serviendo Deo & pauperibus: 11. Permutat Deus munia & status ad cohibendos homines.

Ait villicus intra se: Hic agi posset de examine conscientiæ, quam bona sit praxis quotidie se examinare vesperi ante cubitum, & quam utilitatem afferat.

Dominus aufert à me villicationem: Non conquerendum est, dum Deus aufert bona temporalia, uxorem, maritum, filiolum, charissimum, patrem vel matrem &c. quia Dominus omnium illorum est.

Facite vobis amicos de mamona iniquitatis. Opera misericordiæ, patrocinium parant apud judicem.

Quantum debes? Examinando conscientiam nostram facilè videre poterimus, quanti simus Deo debitores.

Filius hujus seculi prudentiores filiis lucis: Sapientia hujus mundi stulta est, vide Alapide 1.*Cor.*1.*v.*20. Item 1.*Cor.*3.*v.*18. *&* 19. 2. De prudentia carnis & spiritus idem *Rom.*8.*v.*6.

Dominica 9. post Pentecosten.

Luc. 19. *Cum appropinquaret.* Narratio.

1. *Videns civitatem flevit super eam*: Anima peccatrix rectè comparatur Hierosolymæ brevi destruendæ, talem animam Christus luget, quia illa seipsam non deflet lachrymis pœnitentiæ, Vide *Peccatum*, *Pœnitentia*; *etiam in Catechesi*, *Cap.*4.

2. Scriptum est, quia domus mea domus orationis est. In Templo non fabulis, sed soli orationi vacandum est, V. *Oratio*: *Ecclesia item in Catech. Cap.*2. *de Orat. Dominica*, *&c.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

Videns civitatem flevit super illam: Quomodo Dei amor in hominem & indignatio in peccatum simul confligant: 2. Quanti momenti sint justorum lacrymæ etiam peccatorum apud Deum si ex contrito corde promanent: 3. Non minus gaudium Deo justi pariunt, quam impii dolorem: 4. Tam invitus est Deus ad punitionem, quam inimicus ad vindictam pronus: 5. Flevit Jesus prævisas Ecclesiæ suæ afflictiones & damna: 6. Causa propria animæ nostræ tam debet nobis cordi esse quam Christo, adeoque à nobis seriò defleri.

Si cognovisses & tu: Prosperitas hujus mundi oculos nostros claudit, adversitas illos aperit: 2. Cæcitas mentis quantum malum: 3. Cæcitas urbis Hierosolymitanæ causa fuit exitii illius, Vide Alapide *Hebræos* 10. *v.*25. *Num.*26. 4. Sicut suo tempore Deus civitatem punivit istam, ita nunc peccatores scelerum mensurâ impletâ: Idem 1. *Thess.* 2. *v.*16.

Coangustabunt te: Tribulationes Jerosolymitanæ civitatis, Symbolum sunt angustiarum

gustiarum quas anima patitur in malâ conscientiâ.

Dominica 10. post Pentecosten.

Lucæ 18. *Dixit Iesus ad quosdam.* Narratio.

1. NOn sum sicut cæteri hominum: Vitium est jactantiæ præ se alios aspernari: V. *in Appar. Iactantia.*

2. *Omnis, qui se exaltat, humiliabitur.* Superbis proxima est Dei vindicta & ruina: V. *Superbia* ibidem.

3. *Et qui se humiliat exaltabitur.* Proprium est Deo humiles exaltare in vita præsenti, & futura: V. *Humilitas* ibidem.

Conceptus alii de eodem Euangelio.

DVo homines ascenderunt in templum Luc. 18 Cor humile orantis capacissimum ad hauriendam gratiam: 2. Accessum præbet Deus humilibus in domum suam, superbis negat.

Apud se orabat: Oratio quæ tantùm fit labiis, nulla est, nec ab angelis ad cœlum defertur, mens quoque ad Deum elevetur & collaboret juxta illud Christi, *populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.*

Gratias tibi ago Domine: Immunis à gravioribus tantùm delictis verè probus haberi nequit: 2. Pro omnibus Deo gratiæ agendæ sunt assiduo.

Non sum sicut cæteri hominum: Nostri non aliorum defectus considerandi sunt. Cornelius Alapide 1. *Timoth.* 1. *v.* 13. Item *Galat.* 6. *v.* 4. 2. Quomodo omnes debeamus putare alios nobis meliores: Idem *Philip.* 2. *v.* 3.

Publicanus à longe stans: Verecunda & humilis confessio, vincit cor Dei offensi. 2. Humilitas viam ad cœlum sternit.

Deus propitiùs esto mihi peccatori: 1. Prius detestanda delicta sunt, ut Deo conciliemur: 2. Nihil contra corruptæ naturæ pravitatem præstantius, quam propriæ imbecillitatis confessio.

Descendit hic justificatus in domum suam: Deus promptissimus & paratissimus ad peccatorem recipiendum, & peccata ejus condonanda.

Omnis qui se humiliat exaltabitur: Tam avertitur Deus à superbis se erigentibus, quam ad humiles convertitur.

Dominica 11. post Pentecosten.

Marc. Cap. 7. *Exiens Iesus.* Narratio.

1. ADducunt ei surdum, & mutum: Surdus est qui non audit verbi Dei præcones: V. *Prædicatio.*

2. Item *mutus* est qui non audet peccata sua confiteri, V. *Confessio:* *item in Catech. Cap.* 3.

3. *Benè omnia fecit, & surdos fecit audire & mutos loqui.* Inter maxima Christi miracula non minimum est tales surdos & mutos per gratiam suam ad pœnitentiam adducere: V. *Christus:* Item *in Catech. Cap.* 4. *exempla pœnitentiæ.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

ADducunt ei surdum & mutum Marc. 7. Proximi necessitatibus prospiciendum, la Nuza *Hom.* 22. *n.* 2, 3, 4. 2. Theophilactus putat per dæmonem hunc surdum & mutum effectum esse: Dæmoni cert proprium est, homines *Surdos* facere *Hom.* 19. *n.* 43, 44. *Mutos* ibidem *n.* 49. *& seq.* 3. Felix quem Dominus periculo subducēs curat & salvat: 4. Non minor miseria spiritualiter, quam corporaliter esse surdum & mutum: 5. Periculosum malum, cui curando non quæritur medicina: 6, Surdus & mutus peccator est *Rom.* 6. *v.* 9. Alapide.

Apprehendens eum de turba seorsim, 1. Cura &

& correptio fraterna seorsim, & amicè facienda.

2. Si sanari cupis à Domino, subducas te aliquantisper mundanæ turbæ. *Lanuza Hom*, 11. *num*, 12, 13.

Tetigit linguam ejus, 1. Linguam particularem & accuratam requirit medicinam, *Hom*, 23. *n*, 25. & *seqq*; Item *Hom*, 31. *num*, 51.

2. Lingua bene custodienda est à mendaciis, impudicitiis, detractionibus &c.

Suspexit in cælum, & ingemuit. Peccatoribus non est acerbè irascendum, sed misericorditer compatiendum, Lanuza *hom*, 31. *n*, 56. item *homilia*, 32. *n*, 68, 69. *homilia*, 26. *num*, 43, 42. *hom*, 25. *n*, 89. *hom*, 38. *n*, 104.

Præcepit ne cui dicerent, 1. Bona opera per studium humilitatis abscondenda, idem *hom*, 1. *n*, 28.

Quanto magis tu abscondes, tanto Deus apertiuilla manifestabit, *hom*, 26. *n*, 17. 18. 19

Bene omnia fecit. In utilitatem proximi bene faciendum, non sicut aliqui mundani homines, qui multa magnificè operantur, sed in bonum proprium, & in damnum creditorum, pauperum, subditorum, proximi, *hom*, 8. *n*. 44. & *seqq*; item *homil*, *eâdem n*, 39. *usque* 45.

Dominica 12. *post Pent.*

Lucæ 12. *Beati oculi*, Narr.

1. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, v. in Appar. *Amor Dei*: Item in *Catech*, c, 3. *de Charitate*.

2. *Et proximum tuum sicut te ipsum*, v. ibid. *Amor & Charitas proximi*.

3. *Homo quidam incidit in latrones, qui & dispoliaverunt eum.* Hac parabola pulchrè exhibetur status peccatoris, cujus plagas sanat Christus tanquam pius Samaritanus, v. ibid. *Benignitas Dei, Christus &c.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

Diliges proximum tuum sicut te ipsum, 1. Dilectio proximi prævalet dilectione sui ipsius, vide *Dominicam* 17. *post Pent.*

2. sine dilectione est, qui se à proximi subsidio avertit.

3. De dilectione utrâque, vide Alapide *Rom*, 13. *v*, 9. *n*, 182.

Quid faciendo vitã æternã possidebo &c. Etiam tua hæc esse debet præcipua cura & sollicitudo, nam vita præsens brevis & ærumnosa est, indigna nostris votis, quibus æterna & longè majora parata sunt, Lanuza *hom*, 32. *n*, 70. 71. 72. item *hom*, 49. *n*, 4. 5. 6.

Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Iericho. Per hunc hominem, intelligi potest Genus humanum, quod per Adamum, veluti direptorem æternæ fælicitatis, exutum est donis gratiæ; ac præterea in tribus animæ potentiis gravia vulnera accepit. Huic medetur Christus verus a Smaritanus oleo charitatis &c.

Infundens oleum & vinum. Peccator mansuetudine & lenitate convertendus, tractandus, corripiendus: non iracundiâ, & asperitate, ne arceatur à confessione & remediis salutis.

Dominica 13. *post Pent.*

Lucæ 17. *Dum iret Iesus*, Narr.

1. *Occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè.* Decem leprosi mysticè sunt homines infecti peccatis contra decem præcepta, qui ideo longè absunt à Christo, v. *Peccatum*, Item *in Catech*, c, 3. *in* 10. *Præcepta*.

2. *Ite ostendite vos Sacerdotibus.* Remedium contra lepram peccati optimum est se manifestare Sacerdoti per confessionem, vide *Confessio*, Item *in Catech*, *de Sacramento Pœnitentia*, Item *Remedia sing. peccat.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

OCcurrunt ei decem viri leprosi, *Luca* 17. Morbus & vexatio, occasio fuêre, cur hi 10 leprosi ad Christum accurrant, sic tribulatio nos ad Deum reducit, *Salazar in Prov. Tom,* 1. *pag.* 201. *n,* 86.

4. Lepra contagiosa est, ideoque vitanda, ita malum consortium, exemplum &c. Alapide 1. *Cor,* 6. *versu* 14. *Hebra,* 1. *versu* 25.

5. Sicut mala societas noxia, ita bona maximum ad virtutem incitamentum, Idem *Hebra,* 10. *v,* 24.

Steterunt à longe. Melius fuisset proprius accedere, nam David dicit *accedite ad eum & illuminamini.* à longe stant, qui volunt se emendare, sed non practicant, id est non ad actum perveniunt.

Ostendite vos Sacerdotibus, Requirit Deus, remissâ culpâ, satisfactionem pœnalem ostendendi se Sacerdoti.

Dignitas Sacerdotis maxima, Alapide 2. *Cor,* 3. *v,* 6. Et *Hebr toto capite.*

Non est inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, 1. Ingratitudo repugnat naturæ rationali, & animalibus detestabilis est, nam ratio docet si flagret domus, homines eripere flammis &c. quamquam inimici sint, multo magis si dona ab eis accepimus: ratio docet, dum aliquis ægrotat, curare ut sanetur &c. Bruta docent exemplo suo gratitudinē. De leone cui spina extracta &c.

Dominica 14. *post Pent.*

Matth, 6. *Nemo potest,* Narratio.

1. NEmo potest duobus Dominis servire. Nempe Deo & cupiditati divitiarum, v. *Avaritia:* item *in Catech, c,* 5. *de* 7. *pecc. Capitalibus.*

2. *Ne sollliciti sitis anima vestra quid manducetis.* Hic pulchro exemplo volucrum, &c. excitamur ad fiduciam in paterna Dei providentia, vide *sup. in Appar. Spes, Fiducia: & in Catech, c,* 12. *de Spe.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

NEmo potest duobus Dominis servire, *Math.* 6. 1. Mundus ergo contemnendus ejusq; vanitates, sed Deo soli adhærendum est.

2. Eodem loco, non potest esse habitatio Dei, & diaboli, quia ædificia illorum nimium differunt, Deus humilis, diabolus elatus, & superbus.

Non potestis Deo servire & mammonæ 1. Qui divitiis acquirendis student, servi & mancipia divitiarum sunt.

Dæmon homines illos decipit, sicut perspicilia punctata, quæ rem in visione multiplicant, sed nihil videnti plus tribuunt.

3. Exigit à nobis Deus integrum servitium, ut solus Dominus, jure creationis & redemptionis, &c.

5. Qui mammonæ servit, curis eviscератur, ideoque Deo servire non potest.

Ne soliciti sitis animæ animæ vestræ quid &c. 1 Cura corporalis moderanda, ne spiritualem impediat.

2. Cogitandum non est nobis de die crastina, quem forte non videbimus, sed hodiernus benè & sanctè transigendus.

Nonne anima plus est quam esca? Prima cura debetur animæ, tamquam parti nobiliori, 2. corpori.

Quærite primum regnum Dei &c, Servitium mundi, & Dei sibi contrariantur, quia mundus proponit, quæ Deus prohibet.

Deus nobis sufficit, divitiæ non possunt nos beare, Alapide *Philip,* 4. *v,* 11.

Do-

Dominica 15. post Pent.

Lucæ 17. *Ibat Iesus in civitatem*, Narr.

1. NOli flere. In fletu, & tribulatione recurrendum est ad consolationem divinam, v. sup. *Tribulatio, Consolatio divina.*

22. *Adolescens tibi dico surge.* Quanta Christi potentia & bonitas ut homines juvet, & elevet à morte peccati, vide *Christus, Peccatum.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

ECce defunctus efferebatur &c. 1. Deflendi sunt potius spiritu quam corpore defuncti, ut sunt, qui peccarunt mortaliter.

2. Tristior separatio animæ à gratia Dei est, quam à mortali corpore.

3. Nemo ætati fidat ad procrastinandam vitæ correctionem.

4. Peccatum plus damni, quam mors corporalis homini affert.

5. Quando Deus filios mori permittit, sæpe per hoc vult salvare matrem, ipsoque hoc exemplo misericordiam intimat.

Noli flere, 1. Lachrimæ quæad bonam, rectam & confessionem serviunt, utilissimæ sinceram sunt.

Lachrimæ viduarum & pupillorum, cælum penetrant, & apud Deum justitiam exigunt.

Et accessit & tetigit loculum. Christus ad visum & contactum cadaveris nihil perterritus, accessit, tetigit, mortuum resuscitavit: quid enim sibi vita timeret à morte? Non secus nobis obviandum est diabolo & tentationibus ejus, veniat licet cum magno apparatu & multitudine, qui enim in nomine Domini pugnat, vincit.

Resedit qui erat mortuus, & capit loqui. Cadaver defuncti, vivax, & efficax prædicator, est viventibus.

2. De morte, & mortificatione hujus vitæ, vide Alapide *Col*, 3. *v*, 5. *n*, 12.

3. Quomodo sit mori lucrum, *Philip*. 1: *versu* 21.

4. Sancti quomodo ad mortem aspiraverint ibidem *n*, 4. *v*, 23. *n*, 46.

5. Piis mors non est timenda, 2. *Timoth*, 4. *v*, 6. *n*, 196.

6. Adolescentes etiam moriuntur, adeoque semper vigilandum, 1. *Thessal*, 5. *versu* 6.

7. Mortui moderatè sunt lugendi, *Philip*, 1. *v*, 21.

Dominica 16. post Pent.

Lucæ 14. *Cum intrasset Iesus*, Narr.

1. *SI licet Sabbatho curare.* Diebus Dominicis & Festis exercenda sunt opera pietatis, non verò servilia, ludi, aut symposia. V. *Sabbathi observatio*: Item *in Catech. Cap.* 3. *præcepto* 2.

2, *Recumbe in novissimo loco*: Qui quærunt pro Christo in hac vita esse novissimi, in futura vita erunt primi, & contra, V. *Humilitas, Superbi.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

HOmo quidam Hydropicus erat ante illum Luc. 14. 1. Hydropicus hic ab aliis quidem ferebatur, sed & ipse optimâ erga Christum erat voluntate. Quare non sufficit ut alii pro nobis orent, vel quidpiam boni faciant, sed debemus ipsi saluti nostræ cooperari: 2. Homo avarus siti rerum terrenarum insatiabilis, hydropicus est.

Cum invitatus fueris ad nuptias: Spiritualiter ad Sacramentales nuptias invitamur, & ultimo loco collocare nos convenit, id est magna humilitate accedere: 2. Quam sobriè esse consueverint convivia primorum Christianorum, Alapide ad *Ephes*. 5. *versu* 19.

19. 3. Quomodo in nuptiisagendum sit, nempe parcè bibere, non se ingurgitare &c.

Ne forte honoratior te: Nemo securius in hoc mundo sedet, quam humilis, nam nullus ei ultimum locum invidebit.

Qui se humiliat exaltabitur: 1. Nemo in cælis altius ascendit, quam qui interris descendit: 2. Humilitas scala ad gloriam est, nam eâ Christo Domino & Mariæ matri Jesu assimulamur, quæ humilitate sua meruit mater esse Jesu, juxta Bernard. *virginitate placuit, humilitate concepit.*

Dominica 17. post Pentecosten.

Matth.22. *Accesserunt ad Iesum.* Narratio.

1. A*ccesserunt ad Iesum Pharisæi*: Peccatores debent accedere ad Christum per pœnitentiam: V. *Pænitentia*, *Spes.*

2. *Diliges dominum Deum tuum*, *&c.* Debent etiam accedere per amorem Dei, & Proximi. De hoc vide *suprà in Dominica* 12.

Conceptus alii de eodem Euangelio.

D*iliges Dominum Deum tuum Matth.*22. Deus à nobis totalem dilectionem appretiativam exigit: 2. Requirit à nobisDeus, filialem dilectionem præ servili obedientia: 3. Non patitur Deus partem aut mensuram dilectionis, sed totum cor vult habere: 4. Vult Deus prior esse in affectu, proximus in executione: 5. Non debet dilectio Dei minor esse in adversis quam prosperis: 6. Omnia Dei præcepta servatu facilia sunt, & qui illa observat, diligit Deum, juxta illud: *Qui habet mandata mea*, *& servat ea*, *ille est*, *qui diligit me.*

Vnus ex legis Doctor: Homo sapiens (id est qui multa scit) si scientiam suam malitiæ applicet, ad tentandum erit diabolo non multo absimilis.

Dominica 18. post Pentecosten.

Matth.9. *Ascendens Iesus.* Narratio.

1. E*T ecce offerebant ei apraliticum jacentem in lecto*: Similes sunt huic paralitico, qui jacent in lecto luxuriæ, acediæ, & aliorum vitiorum: V. *in Appar. Luxuria*, *Acedia.*

2. *Tunc ait paralitico*: *Surge*, *tolle lectum tuum*: Id est, Resurge à peccatis per pœnitentiam, & desere consuetudinem vitiorum in qua jaces: V. *Pænitentia* ibidem.

3. *Et vade in domum tuam*: Nempe ad Ecclesiam & Patrem cælestem cum filio prodigo, dicens, *Peccavi in Cælum & coram te*, *&c.* V. *Confessio peccatorum* ibidem.

Conceptus alii de eodem Euangelio.

O*fferebant ei paralyticum Matth.*9. 1. Affectus peccandi, & habitus hominem paraliticum & insensibilem reddunt: 2. Opus divinum est non humanum, curare inveteratum peccatorem: 3. Fideles amici, ut hi offerentes, non minus alienum bonum, quam proprium quærunt.

Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris: 1. Solus Deus judex, & scrutator cordium & renum: 2. Quantum malum sit judicium temerarium.

Surge tolle lectum tuum &c. Nusquam homo melius est, quam dum domum cordis sui rectè disponit.

Confide fili: In Deo semper sperandum, Alapide *in Cap.*1. *Hebra.*13. *versu.*5. *n.*85. *&* *versu.*6. spei & fortitudinis exempla *Hebra.*6. *versu.*17.

4. *Remittuntur tibi peccata tua*: 1. Causa multorum malorum & afflictionum sunt peccata: 2. Fiducia in Christo salvatore omnibus necessaria.

Vt autem sciatis &c. Salus corporis, ad salutem

lutem animæ ordinatur, ideo Christus ab hac incipit.

Dominica 19. *post Pentecosten.*

Matth.22. *Loquebatur Iesus.* Narratio.

1. *Misit servos suos vocare invitatos ad nuptias:* Deus mittit suos Sacerdotes, ut per prædicationem invitent homines ad fidem Christi, & vitam æternam, V. *in Appar. Prædicatio*, *Fides*, *Gloria æterna.*

2. *Illi autem neglexerunt:* Quam periculosa est negligentia, & duritia cordis quando à Deo vocamur ad animæ salutem: V. *Duritia cordis*, *Inobedientia* ibidem.

Conceptus alii de eodem Euangelio.

Rex fecit nuptias filio suo Matth.22. 1. Quomodo Ecclesia, & quævis anima, sit sponsa Christi, & Christo desponsata: Alapide 2.*Cor.*11. *v.*2.*n.*199. 2. Perfectissimè Deo illa desponsatur per votum virginitatis 2. *Cor.*11. *v.*2. *n.*105.

Et nolebant venire: Omnis malitia à voluntate nostra pendet.

Misit servos suos &c. Salus & perditio nostra ex nobis, cum Deus hic neminem invitandum excipiat. 2. Permittit Deus hominem liberum, ut veniat ad nuptias, vocationis divinæ.

Perdidit homicidas illos: Post quam Deus homini misericordiam suam ostenderit, & non se emendaverit, gladio justitiæ illum aggreditur.

Nuptiæ quidem paratæ sunt: Indigni sunt regno Dei, qui temporalia, æternis præferunt.

Amice quomodo huc intrasti &c. 1. Christianus inexcusabilis, sine veste nuptiali gratiæ moriens: 2. Vestis nuptialis amissa, tempestivè recuperanda est: 3. Sordidus eris, qualitercumque vestiaris, nisi etiam charitate Christianâ amiciaris.

Ligatis manibus & pedibus mittite eum &c. 1. Nuptias cælestes respuunt, qui hic imparati vivunt: 2. Inferni ignis quam horribilis. De *Ponte Tom.*2. *H* 93. 3. De pœna damni: ibidem *Hom.*96. 4. De puritate requisita in sumptione venerab. Sacramenti: Ibid. *Hom.* 82. 5. De præparatione ad eam necessaria: Ibidem Hom.83.

Multi sunt vocati, pauci vero electi: 1. Solatium veris Christianis est, plures ex iis salvandos, quam damnandos: 2. Paucitas Salvandorum, nos sollicitos reddere debet: 3. Solummodo unus hic non vestitus rejectus fuit, quomodo ergo pauci electi? quia amori divino, unus deperditus, plurimi videntur.

Dominica 20. *post Pentecosten.*

Joan.4. *Erat quidam Regulus.* Narratio.

1. *Domine descende priusquam moriatur filius meus:* Si Regulus tam sollicitè orat pro vita corporali filii sui, quantò magis oportet habere zelum pro vita spirituali proximi sui: V. *Zelus*, *Amor proximi.*

2. *Dixit ei Iesus: Vade, filius tuus vivit.* Quam potens est humilis oratio ad obtinendam à Christo salutem: V. *Oratio*, *Christus*, *Benignitas Dei.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

*Erat quidam Regulus Ioan.*4. Dives in bonis, sed pauper in fide, pro salute corporali filii sollicitus, pro salute animæ suæ nihil petit.

Erat regulus: Omnes magnates respectu Dei in hoc mundo, tantùm Reguli, imò minores sunt.

Cujus filius infirmabatur &c. 1. Afflictio & ægritudo corporis multis salutaris est: 2. Non est dignus Dei servus, aut miles Christi, nisi exercitatus fuerit; Anima nostra, pec-

catis venialibus maculata, infirmatur non moritur.

Abiit ad eum: Tribulatio peccatorem ad Deum reducit, Vide suprà *Dominic.* 13. *post Pent.*

Rogabat eum: 1. Orandum assiduè est, ut à Deo aliquid obtineamus, vel aliquo malo liberemur: 2. Tribulatio optima orationis magistra est.

Regulus orat pro filii sui salute: 1. Opes, vitam, & honorem filiorum voluit Deus perdere ob peccata parentum: 2. Parentes, filios perficere debent, ut artifex statuam, *Tom.* 2. *Pag.* 18. *n.* 20. *Salazar*: 3. Parentum probitas egregios filios effi.it: *Tom.* 2. *Pag.* 239. 4. Sicut hic regulus, sollicitus fuit de salute corporis filii sui, ita parentes esse debent, de salute animæ liberorum: *Alapide Ephes.* 6. *v.* 4. 5. Liberis quantum prosit parentump ietas 2. *Timoth.* 1. *v.* 6

Domine descende priusquam moriatur: Compellit necessitas corporis, quos animæ salus non trahit, cupit Dominus in ægritudine & afflictionibus agnosci, ut peritissimus Medicus.

Credidit ipse & domus ejus tota: 1. Ab exemplo parentum & superiorum pendet probitas subditorum: 2. Fides illuminans, & charitas operans, ad salutem necessaria.

Dominica 21. *post Pentecosten.*

Matth. 18. *Simile est regnum Cœlorum.* Narr.

1. M*isertus Dominus servi illius dimisit eum, & debitum dimisit ei*: Docet tota hæc parabola diligendum esse proximum, & injurias ei remittendas: V. *Amor proximi*: Item *in Catech. Cap.* 3. *de Char. proximi.*

2. *Et iratus Dominus tradidit eum tortoribus donec redderet universum debitum*: Deus ex rigore justitiæ meritò nihil remittet illis, qui nihil aliis volunt remittere: V. *Iustitia divina.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

V*oluit rationem ponere cum servis suis* 18. Tota vita nostra consistit in solutione debitorum, nam sumus debitores 1. Deo 2. Proximo 3. Nobis: in usu creaturarum, & proprii corporis, & animæ.

Patientiam habe in me: Debitor & creditor patiens, est Deus, ita & nobis faciendum ut ei conformes fiamus.

Misertus autem Dominus servi illius: 2. Deus hominem peccato obnoxium creavit, ut suam in eum bonitatem exerceret: 3. Divina misericordia & bonitas superat malitiam hominum: 4. Nemo hic diffidat de bonitate Dei, cujus thronus gratiæ patet.

Nonne oportuit te misereri &c. 1. Meminisse misericordiæ oportet, jus suum & justitiam non rigidè exigendo: 2. Mitius agit Deus cum peccatore reo, quam homo cum debitore suo: 3. Bonitas & satisfactio redemptoris, docet nos misereri.

Tradidit eum tortoribus quoad usque redderet: Justitia divina, nemini parcet post hanc vitam, sed ei solvendum erit ad ultimum obulum.

Sic & pater meus cælestis &c. Misericordiam Dei avertunt, qui alieno exemplo non miserentur: 2. Exemplum aliorum debet nos à peccatis avertere.

Si non remiseritis: De remittendis injuriis Alapide *Ephes.* 4. *v.* 13. *Rom.* 12. *v.* 20. Deum oportet imitari, in remittendis offensis: *Ephes.* 5. *v.* 1.

Domi-

Dominica 22. post Pentecosten.

Matth. 22. *Abeuntes Pharisai.* Narratio.

1. *ABeuntes Pharisai consilium inierunt ut caperent Iesum in Sermone:* Similes Pharisæis sunt homines fallaces qui student alios decipere in verbis, contractibus &c. V. *Astutia*, *Mendacium.*

2. *Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo:* Ars fallendi præcipua, est adulatio, ideò ab adulatoribus cavendum: Vide, *Adulatio.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

ABeuntes Pharisai consilium inierunt. Matthai 22. 1. Frustra improbi impugnant veritatem & justitiam: 2. Captiosi homines, vulpibus similes: *Salazar Tom.* 1. *Pag.*268. *Num.*245. 3. Dolosos & adulatores Deus odio habet *Tom.* 1. *Pag.*460. *Num.* 129. 4. Proprium adulatorum est, præsentibus blandiri, & absentibus detrahere *Tom.* 1. *Pag.*922. *Num.*240. 5. Eorum guttur, optime dicitur sepulchrum patens: *Tom.* 5. *Pag.*983. *Num* 37.

Cognitâ autem Iesus cogitatione &c. Deus cunctas cogitationes cordis cognoscit ac intuetur.

Cujus est hac imago? 1. Denarius anima nostra est, imago in ea est Dei, quia imagine Sanctissimæ Trinitatis insignita est: 2. Omnes apud Deum æquales sumus signaturâ creationis: 3. Dependet homo totus a Deo, sicut umbra à corpore: In quo sita sit imago Dei in homine, Alapide *Ephes,* 4 *versu* 24, 5. Imago veri Christiani, *Ephes.*6. *v,* 13, *& seqq,* 6. Ut pecunia, ita anima insignita imagine Dei debet manere, ut pretium habeat.

Reddite qua sunt Casaris Casari. 1. Hominibus, id est, superioribus dandú, est & obediendum, in quantum non legibus divinis prohibetur, quod præcipiunt, Alapide *Tit.* 3. *v,* 1. *&* 2, 2. Totus homo cum tribus suis potentiis & omnia quæ habet, Deo debentur & reddi debent.

Dominica 23. post Pent.

Matth. 9. *Loquente Iesu ad turbas*, Narratio.

1. *SI tetigero tantùm vestimenta ejus salva ero.* Si tangere vestimenta & reliquias Christi & Sanctorum confert ad salutem, quanto magis tangere corpus Christi in sacra Communione, v. *Eucharistia.*

2. *Confide filia, fides tua te salvam fecit.* Cum viva fide & fiducia ad Christum, & sacram Eucharistiam accedendum est, v. *Fides & fiducia:* Item *in Catech, c,* 1. *de fide.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

ADorabat eum, Math, 9. Tribulationes & miseriæ, etiam Principes se humiliare coram Deo cogunt.

Filia mea modo defuncta est. Quia filia in domo Principis mortua erat, tota domus turbata erat, pari modo fieri debet, dum anima peccato mortali mortua est.

Veni impone manum tuam. 1. Manus Dei, auxiliatrix omnibus ad salutem necessaria, 2. Necessaria impositio manus Sacerdotis, ad animæ vivificationem.

Accessit retro. Qui peccat, retrocedit & à Deo deviat, nam peccatum pudorem generat, quo minus propius accedere audeat.

Dicebat intra se, si tetigero tantum &c. Ex defectu fidei, exiguus fructus sacræ Communionis à tangente percipitur, 2. Deus facilius remedium animæ, quam corpori præscribit, quia illam pluris facit.

Dominica 24 post Pent.

Math, 24, *Cum videritis abominationem*, Narr.

1. *SVrgent enim Pseudochristi & Pseudoprophetæ &c.* Monentur Christi fideles ut caveant à fallacia & hypocrisi hæreticorum, vide *Fallacia*, *Hypocrisis*: Item *in Catech. c*, 1. *de fide.*

2. *Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, cũ virtute multa, & majestate*, v. supra *in Dom*, 1. *Adventus de extremo judicio*: Item *in Catech, de* 4. *Novißimis.*

Conceptus alii de eodem Euangelio.

TVnc qui in Iudæa sunt fugiant ad montes, Math. 24, 1. Solitudo quam desiderabilis, & secura, quia hominem à multis malis præservat, nempe detractione &c. 2. Societas malorum, quantum bonos affligat, *Hebræ*, 10. *v*, 27. *n*, 164.

Cum videritis abominationem desolationis. Oblivio Dei & salutis, rectè dicitur abominatio desolationis.

Tunc parebit signum Filii hominis &c. Crux Christi signum erit justis ad gloriam, injustis ad confusionem.

Mittet Angelos suos cum tuba, Tuba prædicationis incutiat timorem, ne tuba judicii incutiat æternum dolorem, & desperationem.

Nisi abbreviati fuissent dies illi. Peccatores dies suos abbreviant, quam maximè pondere peccatorum: & moriuntur ante tempus suum.

Similitudo fit horologii, si plura pondera ei appendantur, citius cursum seu circulum absolvet, quam si pondus conveniens appendatur.

Reliqua vide, prima Dominica Adventus.

PRAXIS.

Concionis conficiendæ in FESTIS SANCTORVM ex Apparatu superiori &c.

Praxis prima de quovis Festo.

PRima est communis cum Dominicis. In prima parte Concionis enarrari poterit totum Euangelium quod in Festo Sancti occurrit, deducendo juxta methodum ostensam in Euangelio Dominicæ: I. Adventus.

In secunda parte, eligenda est in Euangelio vel Epistola aliqua Sententia particularis, quæ referri possit ad aliquam Virtutem in Apparatu contentam: v.g. de Apostolo referri poterit ad *Amorem Dei, Fidem, Zelum &c.* & ad *Vitia* illis opposita in Auditoribus emendenda. De Martyre ad *Fortitudinem, Patientiam, Perseverantiam &c.* De Confessore ad *Abnegationem, liberalitatem, humilitatem &c.* De Virgine ad *Castitatem*, *Orationem, Amorem Dei &c.* Prout materia & vita requirit.

Tertia pars eodem modo de alia quapiam *Sententia* ex eodem Euangelio vel Epistola conficienda erit. Conclusio poterit esse brevis repetitio præcedentium, hortando & commovendo ad imitationem Sancti, vel dehortando à vitiis opppositis.

Praxis secunda de eodem.

PRima & præcipua pars consistet in vita & morte Sancti enarranda, sive ex Breviario, sive ex alio Authore, applicando, ejus virtutes ad mores Auditorum, & hortando ad imitationem.

Secunda pars fiet eligendo ex vita Sancti unum

unum particulare punctum quod in ea maximè elucet, v.g. in vita S. Nicolai insignem ejus Liberalitatem erga egenos, recurrendo in Apparatu ad v. *Liberalitas*, & eam ex materia ibi inventa fusius deducendo, & auditoribus inculcando.

Tertia pars simili modo conficietur, de fælici morte & gloria hujus Sancti, auditores hortando ad ejus imitationem, fælicem mortem, amorem Dei, spem gloriæ, recurrendo in Apparatu ad V. *Mors*, *Amor Dei*, *Spes*, *Gloria cælestis &c.*

Censui etiam, pro majori Lectoris commodo, hic in particulari subjiciendam seriem omnium Festorum per annum, cum brevi Annotatione Diei, Mensis, Euangelii, & Mteriæ quæ ex Apparatu, aut aliunde in singulis adhiberi possit.

FESTORUM OMNIUM

Series per Annum, cum Annotatione Diei, Evangelii, Materiæ &c.

Festum PURIFICATIONIS *B. Mariæ.*

2. Februarii, Euang.

Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ secundum legem Moysi &c Lucæ c. 2. Hoc die acquirenda est puritas animi ab omni nævo peccati: Vide in Apparatu, *Pænitentia*, *Confessio*, *Peccatum*, *Castitas &c.*

Venit in spiritu in templum, scil. Simeon. Quo docemur, spiritu pietatis, & reverentiæ ad templum, & Eucharistiam veniendum, ut Christum in ulnas & animum recipiamus: vide in Apparatu, *Eucharistia*, *Ecclesia*, *Amor*, *Gratitudo*.

Lumen ad revelationem gentium. Quisque in suo statu, lucernam justitiæ Christianæ gerere debet bono exemplo. Debent Christiani in Ecclesia Dei lucêere velut mundi cerei, qui in hoc Festo exhibentur.

Nunc dimitte servum tuum &c. Securus vivit & moritur Jesu & Mariæ cultor in lumine fidei, spei, & charitatis: qui hæc negligit, mortis metu semper trepidat.

F. S. MATTHIÆ Apostoli. 24. *Feb.*

Confiteor tibi Pater, Domine cæli & terræ. Math, c. 11. Quam necessarium est firma fide Deum confiteri, & in ejus paterna bonitate confidere, præsertim inter hujus vitæ tribulationes & persecutiones, vide in Apparatu Fides, *Fiducia*, *Benignitas divina*, *Tribulatio &c.*

Discite à me quia mitis sum, vide bona *Patientia*. *Et humilis corde*, vide in Apparatu exempla *Humilitatis*, in Christo, & Sanctis.

Cecidit sors super Matthiam, *Math*, 21. Non est sors aut fortuna humana quæ cuncta regit, sed divina providentia, cujus hæc sors effectus fuit. Quisque suam à Divina electione reprobationem sibi adscribere debet.

Venite ad me omnes qui laboratis &c. Exoneratio cordis à pondere peccati parit summam animi quietem. Promittitur auxilium & solamen oneratis, & libertinis ad Deum recurrentibus.

Discite à me quia mitis sum & humilis corde. In mansuetudine & humilitate perfecta cordis quies sita est.

Tollite jugum meum super vos. Servitium Dei pacificum & honorabile est.

Jugum meum suave est & onus meum leve. Unctio gratiæ Dei cum spiritu patientiæ, reddit jugum crucis leve.

F. ANNUNTIATIONIS *B. V.* 25, *Mart.*

Ingressus Angelus ad eam dixit, Ave gratia plena, Lucæ 1. Quanta sit plenitudo gratiarum in Virgine Deipara, vide in Appar.

Deipara, item de cultu Deiparæ & Sanctorum contra Novatores *sup.* Theol. Tripartita, *tom.* 1. *pagina* 231.

Ecce ancilla Domini fiat mihi secundùm verbum tuum. Virgo Maria per humilitatem concepit, & Dei mater effecta, & supra omnes puras creaturas exaltata est: quam ergo nobis optandum humiliari in terris, ut exaltemur in cælis, V. in Apparatu *Humilitas, Beatitudo, Gloria.*

Respexit humilitatem ancillæ suæ. Felix quem Deus oculo gratiæ suæ respicit, ut exaltet, præcipuè humiles.

Missus est Angelus Gabriel. Homo humilis maximè Angeli dignus est consortio.

F. S. Philippi & Iacobi Apost. 1. *Maij.*

NOn turbetur cor vestrum, creditis in Deum, & in me credite, Ioan. 14. Quanti momenti sit vera fides, vide in Apparatu *Fides.* Sed sola Fides non sufficit ad salutem sine bonis operibus, vide de hoc in Theol. Trip. *tom*, 1. *pagina* 191.

In domo Patris mei mansiones multa sunt. In cælo quam vasta sint beatis cælorum spatia. Quanta & quam diversa animi & corporis felicitas, vide in Apparatu *Beatitudo.*

Ostende nobis Patrem & sufficit nobis. Abnegandæ sunt creaturæ ut Creator inveniatur, qui solus animum satiat, Vide *Abnegatio.*

Non turbetur cor vestrum. Difficillimum sanè est in hoc tribulento mundi pelago se quietum, & imperturbatum conservare. Stoici omnem sollicitudinem ex corde humano auferre studebant, sed invanum laborarunt, solus id potest mundi propter Deum contemptus.

F. Nativitatis S. Ioannis Baptistæ. 24. *Iun.*

ELisabeth impletum est tempus pariendi, Luca Cap. 1. Non sufficit concipere bona proposita, sed debet adesse tempus pariendi in exequendo: Vide *Pœnitentia, Abstinentia.* & alias virtutes. Nec Parentibus sufficit prolem parere, sed debent illam in bonis moribus educare: Vide in Appar. *Filiorum educatio.*

Et Zacharias Pater ejus repletus est Spiritu sancto. Multi magis student repleri vino, aut opibus, quam Spiritu sancto orationis, & amoris Dei, vide in Appar. *Ebrietas, Avaritia, Oratio, Amor Dei.*

Quis putas puer iste erit Luca 1. Præstat magnum esse coram Domino quam mundo: Quisque hic in Theatro mundi placere debet Creatori suo & spectatori Deo apud quem præferuntur pauperes & humiles servi Dei cum sancto Joanne.

F. SS. PETRI & PAVLI Apostol. 29. *Iunii.*

QVem dicunt homines esse Filium hominis? Matthæi Cap. 16. Notæ & signa quibus vera Christi Ecclesia à modernis Sectis discernitur, Vide *in Theol. Trip. Tom.* 1. *Pag.* 52.

Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Agnoscenda est necessariò auctoritas infallibilis in Pontifice Romano Petri successore, Vide *in Theol. Trip. Tom.* 1. *&c.* *Quodcumque* solveris super terram erit solutum & in cælis: Vide ibidem de Confessione peccatorum, & in Appar. Ver. *Confessio.*

Caro & sanguis non revelavit tibi: Fides & zelus gloriæ Dei à carne & sanguine non docentur: Contraria suggerunt homini caro, & Spiritus Dei: Terrena tantùm non cælestia à carne & sanguine suadentur.

Festum

F. VISITATIONIS B. MARIÆ. 2. Iulii.

Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione: *Luca c.* 1. Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia, Vide in Appar. *Amor, Zelus.*

Vnde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me? Accommodandum hoc est adventui Christi ad nos in Communione, Vide in Appar. *Eucharistia.*

Beata quæ credidisti. Vera fides radix beatitudinis, vide in Apparatu. *Fides, Beatitudo.*

Abiit in montana cum festinatione: Mulieres extra domos suas festinanter sua peragere debent sine otiosa evagatione.

Et visitavit: Quomodo nos Deus sæpissime visitet unum tribulatione, alterum consolatione, alterum desolatione, alium egritudine &c.

Exultavit spiritus meus: Lætitia iniquorum spiritum non tangit, sicut lætitia justorum.

F. S. IACOBI Apostoli, 25. Iunii.

*Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedei adorans & petens aliquid ab eo: Matthæi Cap.*20. Oportet Deum adorare, id est, per Bona opera Justitiam, Abstinentiam, Obedientiam mandatorum, prius honorare, & postea beneficia ab eo postulare: aliqui contrarium faciunt, & ideo quod petunt à Deo non impetrant, vide in Appar. *Obedientia, Abstinentia, Opus bonum &c.*

Christus autem dixit ei, Quid vis? Quanta benignitas Dei, paratus est nobis dare quod volumus, modo bona benè velimus, & ad nostram salutem, vide *Benignitas Dei.* Sed ecce stultam matris postulationem, *Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram:* Vide, *Superbia.* Respondit meritò Christus, *Nescitis quid petatis.* Hinc disce quid, & quomodo orandum: Vide in Apparatu, *Oratio.*

Sampsoni fortissimo similis videtur sanctus Jacobus Apostolus: etenim sicut ille sponsam gentilem acceperat; hic in Hispaniam pergendo, primus exstitit Apostolorum qui Gentibus prædicavit: 2. Si Sampson moriendo plures occidit inimicos, quam vivendo, sanctus Jacobus plures post mortem quam in vita convertit: 3. Si ille in ore Leonis mel reperit, hic in ore crudelis Leonis carnificis inquam, fidei confessionem invenit: 4. Si ille in manus inimicorum suorum à dilecta sua traditus fuerit, hic propter amorem, quem erga sponsam suam, Judæam nempe, gerebat, ab Herode captus & condemnatus fuit: Uterque denique fortitudinem à sancto Spiritu se recepisse cognovit.

Dic ut hi duo filii mei sedeant &c. Matth. 20. Prius hic standum & laborandum, & patiendum, quam sedendum in regno Dei: Qui Deum ex amore proprio colunt, sibi non Deo serviunt.

Nescitis quid petatis: Qui temporalia præ cælestibus petit, nescit quid petat: Nesciunt parentes & homines carnales, quid sibi & filiis expetant.

Festum Assumptionis B. Virginis, 15. Aug.

Intravit Iesus in quoddam castellum, & mulier quædam Martha nomine excepit eum in domum suam. Quanta merces Hospitalitatis & liberalitatis, præcipuè erga Sacerdotes, & Ministros Christi: Vide in Appar. *Hospitalitas, Liberalitas.*

Martha, solicita es, & turbaris erga plurima. Sic turbantur qui nimis multa volunt habere, in divitiis, deliciis &c. Vide in Appar. *Avaritia, Gula &c. Porro unum est necessarium.* Verę divitiæ, deliciæ, beatitudo sunt in solo Deo: Vide in Appar. *Beatitudo vera.*

Fuit beata Maria fons exiguus præ humilitate, & crevit in flumem magnum propter abundantiam gratiæ: & in solem conversa est

est, propter gloriam, ideoque de ea melius quam de regina Esther illud dictum fuit.

Maria optimam partem elegit, quæ non &c. *Luca* 10. Pars optima in electione vitæ activæ & contemplativæ invenienda: In amicitia Jesu & Mariæ nobis pars optima quærenda.

Martha, Martha sollicita es: Non oportet se nimis dare in conquirendis rebus transitoriis, ne sic æterna obliviscamur.

F. S. Bartholomæi Apost. 24. August.

E*Xiit Iesus in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei,* Lucæ 6. Quantum absunt qui noctes & dies totos transfigunt in symposiis, aut in otio, & vix mediam horam in oratione, Missa &c. vide *Ebrietas, Otium, Oratio.* Et exemplum est in ipso BARTHOLOMÆO, qui scribitur centies de die, & centies de nocte, & quidem flexis genibus Deum orare solitum.

Et omnis turba quærebat eum. 1. Christũ *tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes.* Quare nos non sanamur à morbis nostris animi, & corporis? Quia non satis sæpè & devotè quærimus Christum tangere in sacra Communione: Vide in Apparatu, *Eucharistia.*

Sponsa in Canticis dilectum suum quærens male excepta fuit ab excubiis. *Tulerunt pallium meum, vulneraverunt me.* De hoc tamen minime conquerebatur, sed præ amore Sponsi languebat. Pari modo S. Bartholomæus, adeo divino amore inflammatus fuit, ut nihili faceret pallium, id est, pellem suam amittere, modo Salvatorem suum retinere posset.

Apostolus Paulus corpus nostrum Domum vocat: Sancti de corpore exire non magis curabant, quam domo egredi. Sic S. Bartholomæus libenter propriam reliquit pellem, sciens sibi aliam meliorem præparatam.

Rursum circumdabor pelle mea &c. Job. 19. Induentur bonis æternis qui hic pro Christo temporalibus se exuerunt.

F. Nativitatis B. Virginis. 8. Septemb.

L*iber generationis Iesu Christi,* Matthæi 1. vide in Apparatu, *Deipara,* & ejus prærogativas, & *Castitatem, Charitatem &c.* ut supra in aliis ejus Festis, præsertim Annunciationis.

Liber generationis, Math. 1. Felix nobilitas Christianorum è spirituali generatione in Jesu & Maria.

De qua natus est Iesus qui vocatur Christus. Fortitudo animi cohæredes nos facit Jesu & Mariæ.

Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, Apoc. 21. Sub protectione tabernaculi Mariani cultores ejus quiescunt.

F. S. Mathæi Apostoli. 21. Septembris.

V*idit Iesus hominem sedentem in telonio Matthæum nomine, & ait illi, sequere me.* Mathæi 9. Vide hic *Benignitatem Dei* omni generi hominum dicentis, sequere me, 2. Quam felix de quo exemplo Matthæi dicitur, *Surgens secutus est eum.* Ut Christum sequaris necesse est prius surgere de cœno vitiorum, *Avaritia, Luxuria &c.* Item surgere de lecto Otii & Acediæ in quo pigri jacent: vide in Appar. *Acedia.*

Vidit Iesus hominem sedentem, Matthæi 9. Virtus in oculo Christi trahente miraculosa. Deseranda sunt viliora bona mundi, pro pretiosis cæli. Oculus divinæ misericordiæ miseros peccatores benignè respicit & vocat.

Festum

F. S. Michaelis Archangeli. 29. Septemb.

QVis putas major est in regno cælorum? Math. 18. Sola humilitas hominem exaltat, Superbia autem præcipitat in ruinam, uti patet in lapsu Angelorum, & primorum parentum: vide in Apparatu *Superbia, humilitas*. Ideo Respondit Christus. *Nisi efficiamini sicut parvuli non intrabitis in regnum cælorum*. Expende proprietates parvulorum esse, non studere opibus, aut honoribus, aut luxuriæ, non simulare, non mentiri, sed potius aliis se regendos & docendos præbere: vide in Apparatu. *Avaritia, Luxuria; Astutia, Mendacium*. E contra qui volunt in mundo magni esse, student artibus politicis, simulationi, mendacio: vide in Appar. *Simulatio, Mendacium, Hypocrisis*. De his simulandi artibus politicis, præclara sunt quæ deducit S. Gregorius in lib. 10. Moral. cap. 6. & habentur in Lect. 2. Nocturni de communi Confessoris non Pont. *Deridetur justi simplicitas &c.*

Angelis suis mandavit de te &c. Psal. 90. De auxiliis, protectione & dignitate Angelorum. Vita humana periculis multis obnoxia, eget Angelo tutelari. Angelorum custodia omnibus necessaria, ob infirmitatem & ignorantiam.

Festum SS. Simonis & Iudæ. 28. Octob.

HÆc mando vobis ut diligatis invicem. Ioan. cap. 15. vide in Apparatu *Amor proximi*. Cui contrariatur, *Odium, Invidia*, ibidem. *Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit*: vide in Appar. *Patientia, Persecutio.*

Si mundus vos odit, scitote quia me &c Ioan. 15. Amicis & discipulis Christi parum curandùm mundi odium.

Mementote sermones mei, non est servus major Domino suo. Solatium afflictis affert Christi exemplum, & monitum.

Si non venissem & locutus fuissem eis &c. Culpa cujusque est, non uti mediis in statu suo ad salutem necessariis.

Mundus me odit, quia ego testimonium perhibeo. Veritas correptionis odium parit, improbis & superbis.

F. Sanctorum omnium. 1. Novembris

BEati pauperes spiritu, Marci c. 5. Mundus ponit suam beatitudinem in divitiis, & honoribus, Christus in paupertate & contemptu mundi: vide in Appar. *Beatitudo vera. Abnegatio mundi*: contra, *Avaritia, superbia*, ibid. *Beati qui lugent*, v. Pænitentia. *Beati misericordes*, vide *Liberalitas, Eleemosyna &c.* ibid. *Beati pacifici*, v. Pax. *Beati qui persecutionem patiuntur*, v. *Persecutio, Odium, &c.*

Beati qui persecutionem patiuntur &c. Hinc Beatitudo cælestis contrariâ lege obtinenda, quam mundana.

F. S. Andreæ Apostoli 30. Novembris.

VEnite post me. Quanta felicitas abnegare mundum & sequi Christum: Vide in Apparatu, *Abnegatio, Obedientia*, & alias virtutes hominis Christiani. *Faciam vos fieri piscatores hominum.* Tales hominum piscatores sunt qui alios hortatione & exemplo docent, & ad salutem adjuvant: vide in Apparatu, *Exhortatio, Zelus animarum*. Denique amor Crucis in S. Andrea cruci affixo, v. *Persecutio, Tribulatio, Amor Dei.*

Ambulans juxta Mare &c. Math. 4. Mare tribulationis sæpè optima dispositio ad conversionem, & salutem.

Venite post me & faciam vos fieri piscatores hominum. Filius Dei omnes ad se trahere venit ex retinaculis mundi per se & alios. Invitamur omnes ad arborem crucis ad carpendos fructus salutis. Explicanda retia zelosæ charitatis ad animas capiendas.

F. Conceptionis Immaculatæ B.V. 8. Dec.

Liber generationis IESV CHRISTI &c. Matthæi 1. Non possumus esse amici, aut imitatores Virginis immaculatæ nisi per castitatem, & puritatem à macula peccati: vide in Apparatu, *Castitas. Baptismus, Peccatum.* D. Immac. Conceptione, & cultu Deipar. Vide aliqua in Theol. Trip. *Tom.* 1. *pagina* 234.

Psal. 19. *Opus grande est non enim homini præparatur habitatio, sed Deo.* Omnes suos thesauros & perfectiones Deus impendit Deiparæ Virgini, tamquam suo throno, & habitaculo.

Sanctificavit tabernaculum suum altißimus, Psal. 45. Tabernaculum Marianum soli Dei Filio summo Sacerdoti sacratur.

Inimicitias ponam inter te & mulierem, Gen. 3. Sola Virgo Maria nova Eva serpentis morsum evasit, tam originale, mquam actualem.

F. S. THOMÆ Apostoli, 21. *Decembris.*

Thomas unus ex duodecim non erat cum eis quando venit Iesus, Ioan. c. 20. Quam periculosum est abesse à consortio fidelium in templo, concione, sacro &c. vide in Apparatu, *Ecclesia, Exhortatio, Eucharistia.* Et contra Hæreticos, v. in Theol. Trip. *Tom.* 1. notas veræ Ecclesiæ pag. 52. &c. & de Sacramento Eucharistiæ & Sacrificio Missæ ibid. 9. *Beati qui non viderunt, & crediderunt*: vide in Apparatu. Fides. & Eucharistia: in his Christus feliciter creditur, etsi non videatur.

Venit Iesus Ianuis clausis. Ad Apostolos clausis januis intravit, in cor tamen Sancti Thomæ intrare noluit, nisi illud aperiret, quia hominis libertatem conservare volens, non illi violentiam adhibet.

Pax vobis. Iusti in mediis quoque tribulationibus pacem habet.

Dicit Iesus Thomæ, noli esse incredulus sed fidelis. Ad fidem igitur etiam pia voluntas concurrit. Requiritur fides viva, & operativa ad salutem, non sufficit mortua.

Beati qui non viderunt & crediderunt. Magnum hinc nobis solatium qui credimus non per sensum sed per intellectum.

F. S. Stephani Protomartyris 26. *Dec.*

Ecce ego mitto ad vos Prophetas & Sapientes, & ex illis occidetis. Matthæi c. 23. Boni & sancti homines sunt qui præcipuè à malis persecutionem sustinent: vide in Apparatu, *Persecutio, Tribulatio, Odium.* Sed illæ tribulationes sunt claves cœli. Hinc Stephanus cum lapidaretur dixit, *Ecce video cœlos apertos, & Iesum stantem*: vide in Apparatu, *Beatitudo, Gloria cœlestis, Benignitas divina.*

Ecce video cœlos apertos. Iustus patiens jucundum Deo & cœlo spectaculum est. Et vicissim solatium justis patientibus Christum habere spectatorem & remuneratorē.

Lapidabant Stephanum invocantem & dicentem. Lapidibus & malleis afflictionum aptari debemus edificio cœlesti.

F. S. Ioannis Euangelistæ 27. *Decemb.*

Conversus Petrus vidit illum Discipulum quem diligebat Iesus. Quare Iesus Ioannem tantopere diligebat? Propter Ioannis singularem Castitatem, Humilitatem, Zelum Apostolicum, Amorem erga Christum: sicut enim ignis ignem excitat, ita amor amorem: Vide in Appar. illas Virtutes, & vitia illis opposita, ut *Luxuriam, Superbiam, Acediam.*

PARS.

PARS TERTIA SUMMA DOCTRINÆ CHRISTIANÆ

P. Petri Canisii Soc. IESV.

Cum brevi Elucidatione, & selectis Exemplis nunc primum adjectis.

Præfatio, & notitia operis.

Postquam præcedentes Tractatus pœnè ad calcem adduxi, visum est multù ad subsidium animarum, à nobis unicè intentum, plurimum conducere, si huic operi adjungeretur ipsa Doctrina Christiana brevi expositione & exemplis illustrata: ut hac opportunitate tam commodâ Curatores animarum ad Doctrinæ adeò necessariæ frequentem explicationem facilius inducantur. Eoque magis quod simul in eodem Libro adjunctas habeant Controversias Fidei, Theologicas resolutiones, atque Apparatum selectæ materiæ: quæ omnia ad singulas Doctrinæ Christianæ partes doctè accuratèque exponendas, ac probandas, subsidium optatißimum suppeditant.

Vt igitur huic oportunitati, & amicorum votis operam meam accommodarem, reliquo Operi hanc Doctrinæ Sacræ Elucidationem adjungere decrevi, non sine auxilio quorundam Theologorum hujus Collegii Lovaniensis, qui ad hoc animarum subsidium operâ, exempla quædam oportuna seligendo, promptißimâ voluntate obtulerunt: in hoc imitati non tantùm Bellarminum summosque Theologos, sed ipsum quoque S. Augustinum, qui inter sublimes rerum divinarum commentationes sibi decorum existimavit de Catechizandis rudibus *tractatum utilißimum elaborare.*

Assumpsi autem præ cæteris hac Expositione elucidandum Catechismum P. Petri Canisii Soc. IESV Theologi eximii, tum propter dilucidum ejus ordinem & brevitatem, tum propter communem usum atque approbationem, quam in repub. Christiana paßim obtinuit. Nam, ut alia prætercam, tam Ferdinandus Imperator, quam Philippus Rex Hispaniarum, hunc unicum Canisii Catechismum in suis ditionibus prælegendum suâ auctoritate ac publico diplomate proposuerunt. Et usus ipse etiamnum docet quantâ verborum energiâ, quantâ soliditate Doctrinæ, quamque perspicua præ cæteris brevitate totam Doctrinæ Christianæ Summam complectatur.

Pro Vsu autem adjunctæ à nobis Expositionis: Adverte primò, pro meliori distinctione, ipsum Catechismi contextum, sive Quæstionem & Responsionem seorsim imprimi, & post modicum spatium, Expositionem cum exemplis singulis pœnè Catechismi quæstionibus subjungi, ut una cum quæstione, quæ explicatur, ipsa quoque expositio ante oculos habeatur; quod in nullo hactenus Catechismo factum reperimus.

2. *Adverte, ex peculiari delectu aliquas quæstiones præ aliis fusiùs illustrari, eo quod ad mysterium aliquod fidei exponendum, vel mores formandos plus momenti habeant, aliquas verò brevius perstringi, quia vel earum doctrina spectat ad quæstionem principalem, quæ explicatur, vel*

quia in alia Catechismi parte magis apposite elucidantur, non enim debent de singulis semper quaestionibus exempla proferri.

3. *Quamvis sæpè de una quæstione plura exempla apponantur, necesse non est ut Catechista omnia simul producat, sed poterit seligere unum vel alterum quod præsentibus magis convenire judicabit.*

4. *Narratio Exempli, similitudinis, aut sententiæ quam selegit, ut majori cum gratia, facundia, & arte proponatur, plurimum conducet expendere singulas exempli partes & circumstantias,* quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando, *&c. Iuxta praxim supra traditam in fine Apparatus ad Doctrinam sacram.*

Praxis tradendi Doctrinam Christianam.

PRimò, debet Catechista ex maturioribus statuere unum vel alterum syndicum, qui pueros advenientes suis locis ordine constituat, & in modestia ac silentio contineat.

2. Hora auditâ, & dato per campanam signo, Catechista stans in medio populi sui, ex utroque latere secundùm sexum discreti, sic ut ab omnibus videri & audiri facilè possit, formabit signum Crucis vernaculè; & dum procurat ut omnes se præeuntem clarâ & distincta voce sequantur, cavebit nequis verba sua vel antevertat, vel justo serius subsequatur.

3. Curabit deinde per unum à se designatum, & in medio flectentem clara voce recitari orationem Dominicam vernaculè, cujus verba cæteri per partes distinctè repetent: hoc enim modo mysteria fidei facillimè memoriæ mandantur tam à parvulis, quam à majoribus natu, qui alio ferè modo ea addiscere erubescunt.

Tum iterum efformabit crucem, ut suprà.

4. Primum horæ quadrantem dabit petendis quæstiunculis facilioribus, potissimum de iis quæ scitu necessaria sunt necessitate medii, ut Deum esse unum in Natura, trinum in Personis, Remunératorem nostrorum operum, ac Filium Dei esse nostrum Mediatorem ac Redemptorem. Deinde necessaria necessitate Præcepti, ut Symbolum Apostolorum, decem Præcepta, septem Sacramenta, unaquâque vice unum punctum accuratè enucleando, & identidem idem repetendo variis modis & formulis ut altius inhæreant, errantes suaviter corrigendo, balbutientes juvando, omnes pro merito laudando: neque de facili quemquam corripiat, ob ignorantiam, nisi ortam ex supina negligentia.

5. Secundo quadrante quæstiones proponat paulò difficiliores, easque fere desumptas ex ea lectione quæ Dominicâ proximè præcedenti publicè recitata, & explicata fuit.

Tum jubebit ex modestioribus, doctiorem aliquem clarâ voce pronunciare Exemplum, quod præcedenti Dominica Catechista attulit ad Lectionis explanationem.

6. Tertio quadrante, jubebit binos vel plures ex adverso stantes in medio Catechismi, & si fieri possit, loco etiam eminentiori, clarè pronunciare de memoria lectionem ea die explicandam.

Mox Catechista lectionem jam recitatam clarè & breviter explicabit sermone facili, & ad parvi sui auditorii captum accommodato, idem sæpiuscule aliis, atque aliis verbis repetens, adhibitis brevibus subinde interrogationibus, & responsionibus ut majorem sibi conciliet attentionem.

7. Quarto quadrante, unum aut alterum producat exemplum selectum, quod tragicè quidem, & cum emphasi, sed vulgari sermone & phrasi pueris accommodato narrabit. Postea præmonebit, se proximâ vice visurum quis narratum Exemplum optimè retinebit.

8. Post hæc iterum formabit crucem, jubebit legi salutationem Angelicam, vel Symbolum Apostolorum, *&c.* per vices; ut hoc modo omnes, qui adveniunt, ea addiscant. Concludet ipse omnibus iterum

præ-

præeundo in formanda cruce, ut dictum supra. Postea pueros sine tumultu binos vel ternos ex ordine dimittat.

Advertat autem ne Catechismus spatium horæ excedat, cum fructus temporis diuturnitate sæpius vel tollatur, vel minuatur.

9. Singulis quos interrogavit præmiolum aliquod vel notam elargiatur statim, vel his deficientibus eorum nomen in librum referat ut postea præmio afficiantur: & adjungat ad bona responsa subinde encomium aliquod: mirum enim quantum etiam pueri laude animentur.

Oblatâ opportunitate sæpius inculcet obligationem quam habent Parentes ut mittant prolem ad Catechismum, ut Domini mittant servos & ancillas, Ludimagistri scholares, Magistratus sibi subjectos, præsertim pupillos & orphanos; ac sæpius usu venire, ut quando hac in parte officio suo desunt, & ipsi graviter peccent, & illos quorum curam gerunt, peccatis & erroribus exponant.

Obligatio Curatorum.

UT autem ipsi Curatores animarum intelligant quanta ipsis obligatio incumbat ad plebem sibi commissam Doctrinâ Sacrâ instituendam, audiant ea de re Decretum Concilii Tridentini Sess. 5. Cap. 2. *Archipresbyteri, Plebani, & quicumque Parochiales, vel qui alias curam animarum habentes Ecclesias quocumque modo obtinent, per se vel alios idoneos, si legitimè impediti fuerint, diebus saltem Dominicis & Festis solennibus plebes sibi commissas pro sua & earum capacitate pascant salutaribus verbis; docendo quæ omnibus scire necessarium est ad salutem, annunciandoque eis cum brevitate & facilitate sermonis Vitia quæ declinare, & Virtutes quas sectari oportet, ut pœnam æternam evadere, & cœlestem gloriam consequi valeant.* Id verò si quis eorum præstare negligat, etiam si ab Episcopi jurisdictione quavis ratione exemptum se esse prætenderet; etiam si Ecclesiæ quovis modo exemptæ dicerentur, aut alicui Monasterio, etiam extra Diœcesim existenti, forsan annexæ, vel unitæ, modò re ipsa in Diœcesi sint; provida pastoralis Episcoporum solicitudo non desit, ne illud impleatur, *Ierem. Thr.* 4. Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Atque Episcopis ibidem demandatur, ut qui post admonitionem trium mensium spatio muneri suo defuerint, ad illud exequendum, si necesse sit, per Censuras Ecclesiasticas, aut alias ad Episcopi arbitrium cogantur. Idemque de explicanda Doctrina Christiana singulis Dominicis & Festis Solennibus sub gravi obligatione iterum denunciatur in Trident. *de Reformat. Sess.* 24. *Cap.* 4. *his verbis.*

Iidem etiam saltem Dominicis & aliis festivis diebus pueros in singulis parochiis, (Vide Const. Pii 5. Ex debito. 1571. *quam ampliavit Gregorius* 13. 30. *Octobris,* 1572.) *fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & parentes diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curabunt, & , si opus sit, etiam per Censuras ecclesiasticas compellent; non obstantibus privilegiis & consuetudinibus. In reliquis, ea, quæ de prædicationis munere Sess.* 5. *Cap.* 2. *de Refor. sub eodem Paulo III. decreta fuerunt, suum robur obtineant.*

Quod si ad hoc munus explendum Curatores animarum severissimis Conciliorum Decretis ubique adstringantur, quantò magis ea obligatione urgentur illi qui in partibus Hæreticorum Pastoris officio funguntur. Facilè enim inserent Hæretici teneris puerorum mentibus errorum suorum semina, nisi providâ veri Pastoris curâ & institutione præveniantur. Inficient paulatim incautos plebis incultæ animos falsæ doctrinæ veneno mortifero, nisi, contra illud virus, Doctrinæ Christianæ antidoto muniantur. Cumque pedetentim hæc pestifera lues occultè irrepserit, ignaros tenellæ ætatis animos infecerit, & cum adolescentibus error & ignorantia sensim adoleverit,

verit, tum demum deprehenditur per longam incuriam morbus incurabilis, & cui frustra sanioris Doctrinæ medicina admovetur. Ne igitur Curatores animarum hanc gregis sui ruinam serò lugeant, & neglecti officii rationem in districto Dei judicio reddere cogantur, ad hoc curam ac cogitationem suam seriò adjiciant, ut à teneris annis commissum sibi populum in Doctrinæ Christianæ mysteriis, ac Dei timore constanter erudiant: quo fiet ut animas pretioso Christi sanguine redemptas ab interitu conservent, & amplam sibi in cælo laboris sui mercedem acquirant.

INDEX CAPITUM

Summæ sequentis.

SUMMA

SUMMA DOCTRINÆ CHRISTIANÆ.

CAPUT PRIMUM.

De Fide & Symbolo Apostolorum.

QVÆSTIO I.

Qvis dicendus est Christianus atque Catholicus?

Resp. Qui Baptismatis Sacramento initiatus, *Iesu* Christi veri Dei atque hominis salutarem doctrinam in ejus Ecclesia profitetur; neque Sectis vel opinionibus ullis ab Ecclesia Catholica alienis adhæret.

Expositio.

Summa dignitas est habere nomen veri Christiani. Quia per Baptismum & Fidem Christianam homines fiunt filii Dei, & hæredes regni cœlestis. *Quotquot receperunt eum dedit eis potestatem filios Dei fieri*, Ioannis I.

S. Augustinus lib. de Catechizandis Rudibus *cap.* 16. comparat veros Christianos cum optimo Tritico, & falsos cum Palea, quæ quamvis ad tempus cū tritico permixta sit in Area, id est, in Ecclesia, non erunt tamen simul in Horreo, id est, in Cælo. Non, inquit, sibi blandiantur quod in Area possunt esse cum frumento Dei, quia in Horreo cum illo non erunt, sed igni debito destinabuntur.

Exemplo illustri patet, quanta sit Virtus in doctrina veri Christiani, ex facto S. Dominici, qui cum diu disputaret pro Christiana Religione, contra hæreticos Albigenses: tandem conventum est, ut libellus S. Dominici, & alter libellus Albigensium pro experimento veræ doctrinæ in ignem projiceretur. Et ecce, libellus partis hæreticæ statim comburitur, Libellus verò doctrinæ Christianæ non tantum ab igne non læditur, sed etiam ex igne longè prosiliit. Et cum secundò ac tertiò in ignem projectus fuisset, semper in virtute veræ ac Christianæ doctrinæ illæsus permansit. Ita fusius tradit S. Antoninus in Chronico *part.* 3. *tit.* 19. *c.* I. & Surius 5. *Augusti*.

Tantam quoque *Virtutem*, ac robur suppeditat nomen *Christiani*, ut S. Blandina Virgo cum inter acerbissima tormenta inclamaret, *Sum Christiana*, nullum doloris sensum passa fuerit, imò visa est inter summas delicias versari, ut refert Euseb. in historia Ecclesf. lib. I. c. 5.

Tantus *honor* est nominis Christiani, ut S. Ludovicus Rex Galliarum solitus fuerit dicere, se in nulla parte Regni sui tantum honoris unquam accepisse, quantùm Possiaci. Quia nempe ea in urbe Baptismo initiatus Christiani nomen accepit, idcòque profitebatur se summo cum lætitiæ sensu præ cæteris omnibus in ea urbe commorari, uti per Belleforestum in ejus vita narratur.

Hinc Reges Galliæ nomen *Christianissimi*, & Reges Hispaniæ nomen *Catholici* pro summmi honoris titulo à Sede Apostolica acceperunt, & hactenus semper retinuerunt.

Hæretici verò, etsi vocentur Christiani quia in nomine Christi Baptismum susceperunt,

funt, non funt tamen Catholici: quia *Sectis & opinionibus ab Ecclesia Catholica alienis adhærent:* exempli gratiâ negant Missam, cultum Sanctorum, & alia puncta fidei, quæ contra hæreticos probantur suprà *de Controvers. fidei part. 1. tract. 2. pagina* 115. 119. & 126.

Q. *Quod signum hominis Christiani?*

RESP. Signum sanctæ Crucis, quod formatur hoc modo: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen.

Expos. Signum Crucis docet nos unum esse Deum: quia dicimus, *In nomine*, non verò, in nominibus. Et tres esse personas divinas, quia additur nomen trium personarum, *Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Deinde manum demittendo à fronte ad pectus, profitemur secundam personam scil. Filium Dei pro hominum salute descendisse in uterum B. Virginis *Mariæ.* Postremò transferendo manum à sinistra ad dexteram, declaramus per Christum nos translatos esse à maledictione ad benedictionem. Hæc Mysteria scire & credere omnibus adultis necessarium est ad salutem necessitate medii, sic ut ignorantia non excuset. *Vnde cum prædicta praxi formandæ Crucis valdè aptè doceri & retineri possunt.*

Signum Crucis est Armatura hominis Christiani, ut exemplo declaratur. Constantinus Imperator ad Christianam fidem conversus circa annum Christi 312. à Maxentio tyranno cladibus variis affectus est: & postea à Licinio Imperatore circa annum 318. Cum autem divino auxilio fretus cum paucis copiis hosti potentissimo occurrere pararet, virtute salutiferæ Crucis ab imminenti periculo liberatus fuit. Nam supra ejus copias lucidissimum Crucis signum in aëre apparuit, & vox de cœlo audita est, *In hoc signo vinces*, cujus præsidio munitus præclaram victoriam ab hostibus reportavit: In cujus rei memoriam deinceps signum Crucis suis vexillis inscribi curavit. Baronius tom. 3. ad annum 312. & 318.

Refert S. Gregorius l. 3. Dial. c. 7. quemdam Judæum nocte ingruente urbe exclusum, in vetusto Apollinis templo pernoctasse. Hic à tenebricosa dæmonum caterva circumcingitur. In his periculis misero Judæo nulla spes auxilii affulget. Tandem occurrit Christianos solitos adversus pericula se Crucis signo munire. Signat igitur se signo Crucis, & ecce tota dæmonum turba extemplo in fugam agitur, exclamans, *Vas vacuum, sed signatum.*

Genevam versus Catholicus cum hæretico iter agebant: orta subitâ tempestate cum tonitru & fulgure, Catholicus de more sese identidem cruce signabat: hæreticus verò per jocum & ludibrium percunctatur, an Catholicus se signando muscas abigeret. Sed Deus non irridetur: horrendo statim fragore crucis contemptorem fulmen è nubibus lapsum extinxit, Catholicus qui ejus lateri adhærebat incolumis permansit. Florimond. lib. 8. c. 4. §. 1.

Q. *Quibus de rebus primum docendi sunt Christiani.*

RESP. De Fide, Spe, Charitate, Sacramentis & officiis justitiæ Christianæ.

Q. *Quid est Fides.*

RESP. Donum Dei, ac lumen, quo illustratus homo, firmiter assentitur omnibus, quæ Deus revelavit, & nobis per Ecclesiam credenda proposuit: sive scripta illa sint, sive non sint.

Expos. Fides debet esse integra: quia qui peccat in uno factus est omnium reus. Sicut navis, quæ in cæteris integra est, si unam rimam habeat, per eam submergi potest.

Hinc ergo errant hujus temporis Libertini & hæretici, qui dicunt quemlibet Christianum in sua fide posse salvari, quod supra refutatur *Tom.* 1. in contr. p. 1. c. 3.

Quanta sit vis veræ fidei singulari Exemplo

plo declaratur. Anno Christi 471. Duo Philosophi, quorum alter erat Ariana hæresi infectus, de fide acriter disceptabant. Tandem orthodoxo Philosopho visum est, relictâ verborum contentione, virtute potius divinâ fidei suæ veritatem comprobare; obtulitque Ariano, ut accenso igne luculento uterque in medias flammas descenderet, & victor haberetur, qui in igne immunis persisteret. Hanc conditionem cum Arianus detrectaret, orthodoxus fidei veritati confisus, ardentem rogum solus ingressus est, & inde cum Ariano illæsus, & intactis etiam vestibus disputavit: Baron. Tom.6. anno 471. & Niceph. Lib.15. Cap.23.

Simile exemplum legitur in vita S. Patricii, qui ut Magum Fidei obsistentem convinceret, jussit Benignum comitem suum collocari in domuncula ex aridis lignis & stipulis confecta, Magum ex adverso in domo ex humido & viridi ligno erecta: injecto utrimque igne, Benigno penitùs illæso, Magus cum tecto viridi continuò exarsit.

Huc facit exemplum S. Gregorii Thaumaturgi, qui virtute fidei montem è suo loco transtulit, & plura in Martyrum vitis prodigia. Vide supra in Apparatu, Ver. *Fides*.

Vide etiam obligationem ad Professionem externam Fidei, sine restrictione purè mentali, &c. supra *Tom.2.P.2.Tr.6. Pag.298.*

Q. *Quæ summa est Fidei seu omnium credendorum?*

RESP. Symbolum Apostolorum, in duodecim distinctum articulos.

Expos. Symbolum Apostolorum quivis Catholicus scire & credere tenetur: & peccant parētes si filios suos illud docere negligāt. Est enim norma fidei, quâ Christi fideles ab infidelibus distinguuntur. Sicut per tesseram & Sacramentū militare Imperator proprios milites ab alienis discernit & dignoscit.

Præclarum in hoc genere est exemplum S. Petri Martyris ex illustri Ordine S. Dominici. Cùm natus esset ex parentibus Manichæorum hæresi infectis, ab ipsa tamen quasi infantia contra hæreses pugnavit. Dum puer septem annorum scholas frequentaret, à patruo hæretico interrogatus, quid in scholis didicisset: respondit intrepidè se Christianæ fidei Symbolum didicisse. Et quamvis multis Patris, Patruique blanditiis & minis tentaretur, nunquam potuit ab illa fidei constantia & Symboli professione dimoveri. Hujus Professionis magnam illi Dominus coronam præparavit. Cùm enim posteà factus Religiosus, magno ardore fidem & pietatem prædicaret, Deumque sæpè rogaret ut pro ea posset vitam profundere. Ecce tibi Mediolanum redeuntem hæreticus Sicarius ex insidiis aggressus est, & stricto mucrone ejus capiti repetitis ictibus lethale vulnus inflixit. Ille verò, in ipso mortis articulo, consuetum fidei suæ scutum assumens, Symbolum Apostolorum quod à pueritia constanter tenuit, magno animi gaudio recitavit, & cum ea tessera ad perpetuæ constantiæ palmam in cœlum migravit, uti patet ex Breviar. Rom. 29. Aprilis.

Q. *Qui sunt illi duodecim articuli?*

RESP. Hi videlicet:

1. Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ.
2. Et in *Iesum* Christum filium ejus unicum, Dominum nostrum.
3. Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine.
4. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus.
5. Descendit ad inferos, tertiâ die resurrexit à mortuis.
6. Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.
7. Inde venturus est judicare vivos & mortuos.
8. Credo in Spiritu sanctum.
9. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem.
10. Remissionem peccatorum.
11. Carnis resurrectionem.
12. Et vitam æternam, *Amen*.

Q. *Quid sibi vult primus Symboli articulus, Credo in Deum Patrem.*

RESP. Ostendit primam in Deitate personam, Patrem scilicet cœlestem & æternum, cui nihil factu impossibile sit vel difficile, qui cœlum & terram, visibilia simul & invisibilia cuncta ex nihilo produxerit, & producta usque conservat, & gubernat summâ bonitate, & sapientiâ.

Expos. Omnipotentiam suam Deus vel maximè ostendit, creando, seu, è nihilo producendo totum hoc universum, idque sine labore, sed solo nutu, & imperio voluntatis. *Dixit enim, & facta sunt omnia, mandavit, & creata sunt. Psalm.* 148. Hanc Dei omnipotentiam (ut refert Polidorus) insigniter edoctus est Canutus Angliæ Rex, qui ob magnam suam potestatem arrogantior, sedili in tumidi maris littore posito, ipsum mare sic allocutus est: Mare tu regni mei pars es, ego tibi impero, tu mihi volo obtemperes: vix verba protulerat, continuò intumescens mare impetu in Regem facto è solio illum in terram dejecit: Ad se reversus auream hanc protulit sententiam: *Vana est omnium Regum potestas; solus Deus omnipotens:* & coronâ Cruci impositâ pietatis posteà, ac modestiæ cultor extitit egregius. *Polyd. Virgil. ex Chronic. Germanorum.*

Aliud exemplum divinæ potentiæ notius & illustrius patet *Exodi Cap.* 7. Quando Deus per Moysem debellavit Regem Pharaonem convertendo virgam in serpentem, & omnes aquas in sanguinem, & dividendo mare rubrum, dum populus Dei transiret, Ægyptios autem omnes maris fluctibus obruendo. *Ibid.* etiam *Exodi Cap.* 14.

Si coram adultis doctrina sacra exponatur, poterit Dei existentia & potentia doctè demonstrari ex rebus creatis, per argumenta superiùs tradita in Controver. *Part. 1. Cap. 1.* Vel per exempla ex Apparatu, verbo, *Benignitas Dei.*

Q. *Quid verò secundus articulus: Et in Iesum Christum filium ejus?*

RESP. Commonstrat secundam in Deitate personam, *Iesum* Christum scilicet, filium Dei naturalem, unicum illum, ab æterno genitum, & Patri consubstantialem, Dominum ac Redemptorem nostrum, ut qui nos perditos liberavit.

Expos. Augustissimum nomen *IESV* in amore & veneratione habendum docuit Apostolus Paulus ad Philip. 2. v. 9. *Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen quod est super omne nomen: ut in nomine IESV omne genu flectatur cælestium, terrestrium & infernorum.* Sed an etiam utile est nomen illud invocare in angustiis suis? Multò maximè: Refert Athanasius *in vita S. Antonii 17. Ianuarii.* S. Antonium, invocato solo *IESV* nomine, non semel integram dæmonum cohortem fugasse. Simile exemplum refert P. Petrus Ribadineira in vita S. Ignatii Societatis *IESV* Auctoris, *Lib.* 5. *Cap.* 9. his verbis: Dormientem Ignatium strangulare diabolum voluisse Romæ anno 1541. audivi: Guttur ejus quasi manu injectâ præfocare conatus est, tam fortiter ut nullo conatu posset Ignatius *SS. IESV* nomen invocare: sed cùm nervos omnes intenderet, vim vi repellens in suavissimam uocem tandem erupit, Jesumque inclamavit; quâ voce diaboli conatus repulsus est. Porrò ex contentione Ignatius, quod posteà vidimus, per dies aliquot raucus omninò & sine voce fuit.

S. Bernardinus ex ordine S. Francisci nominis *IESV* summus cultor fuisse legitur.

Sed qui concipi potest *IESVM* Christum esse verum Filium Dei Patris, & ab illo per veram generationem procedere? Id facile colliges ex sequenti similitudine: Dum quis speculum intuetur, illicò producit imaginem adeò sibi similem, ut nullum possit inveniri discrimen: quæ imago sine ullo labore, sine instrumento, in ictu oculi momentoque formatur. Pari modo Deus Pater oculo

oculo intellectus speculum divinitatis suæ ab æterno intuitus, statim imaginem sibi ipsi simillimam formavit, & hæc imago est Filius. Sed dum nos in speculo producimus nostri imaginem, illa imago non vocatur noster filius; cur magis divina imago vocatur Dei Filius? Ideò scilicet, quia Deus huic suæ imagini, totum esse suum totamque naturam contulit, quod nos intuendo facere non possumus. Si opus sit, plura de Christo dabit Apparatus supra, verbo, *Christus*.

Q. *Quid porrò tertius: Qui conceptus est de Spiritu sancto?*

RESP. Mysterium proponit Dominicæ Incarnationis. Quia idem Dei filius de cœlis descendens, humanam naturam assumpsit: sed modo singulari prorsus, ut qui conceptus fuit sine patre, ex virtute Spiritus sancti, & natus ex Maria Virgine illibata.

Expos. Mirabilem hanc Christi in utero Virginis Conceptionem, partumque virgineum, & illæsam Deiparæ virginitatem ante partum, in partu, & post partum, jam olim à Prophetis prædictam non uno loco testantur Scripturæ. Isaiæ 7. Vers. 14. *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emanuel, &c.*

Et verò quamvis hæc verba de Mysterii veritate dubitare non sinant, tamen voluit illam Deus aliquando triplici miraculo certissimam reddere. Hærebat dubius in re certissima magnus Theologiæ Doctor ex Ordine S. Dominici, proposita sibi non fidei, sed rationis difficultate, qui fieri posset ut Maria Mater esset, & Virgo? multos annos hæc anxia fluctuatio viri animum occupavit, cùm tandem illi Magistrum misit Deus: quem putatis? Eximium fortassis Theologum? Minimè: sed humilem Fratrem Ægidium ex Ordine S. Francisci, qui hominis tentationem divinitus edoctus, baculo, quo se sustentabat, terram pulsans his illum verbis antevenit: Frater Prædicator; Maria, Virgo est ante partum: statimque candidissimum è terra ortum est lilium. Mox iterum percussâ humo: Frater, Maria, Virgo est in partu, alterumque exortum est lilium. Dein tertiò terram feriens, Maria, inquit, etiam Virgo est post partum, simulque tertium prodiit lilium: quo viso miraculo Doctor Dominicanus omnem deinceps dubitationem libenter deposuit. *In vita S. Ægidii apud Surium 23. Aprilis.*

Similitudinem, si desideres, quæ mirabilem hanc claustri Virginalis in ipso partu integritatem aliquo modo exhibeat: hanc habe: Sol effectum suum, calorem, & lumen producit per medium aliquod corpus vitreum, ita tamen ut vitrum integrum omninò maneat & illæsum; sic & Christus in hunc mundum prodiit ex utero Virginis, hunc omninò integrum relinquendo & inviolatum. Plura in Appar. V. *Deipara.*

Q. *Quid verò quartus: Passus sub Pontio Pilato?*

RESP. Mysterium tractat redemptionis humanæ. Nam idem verus Dei filius secundùm humanam illam naturam assumptam, extrema verè passus est pro nobis & peccatoribus omnibus redimendis. Undè licet agnus esset sine macula, tamen sub Pontio Præside in crucem suffixus, in cruce mortuus, & sepultus fuit.

Expos. Seriem totius Christi Passionis, paucis his verbis contentam dabunt fusius Euangelistæ *Matth.* 27. *Marci* 15. *&c.* imo & Prophetæ, qui de Passione & morte Domini multa vaticinati sunt, ut Davidem omittam, Isaiæ oracula tam clara sunt, ut rectè dici queat eum rem gestam potius exposuisse, quam futuram prædixisse. *Isaia Cap.* 53. *& alibi.*

Sed si Christus Deus fuit: qui mori potuit? Verè mortuus est Christus, qui Deus erat & homo, secundùm humanam naturam: sicut rectè loquimur dum dicimus ille

homo mortuus est: cum tamen anima, quæ altera hominis pars est, mori non possit. Figura hujus mysterii in Veteri Testamento fuit Isaac divinam naturam repreſentans, qui occiſus non fuit, ſed ejus loco aries, qui humanam naturam referebat. *Vt notat S. Ambroſius in Pſalm.* 39.

Sed age videamus quam grata ſit Paſſionis Chriſti memoria, de qua Albertus Magnus ſic ait: *Simplex recordatio Paſſionis Dominicæ plus valet, quam ſi integrum annum jejunaret quis in pane & aqua, vel ſi quotidie virgis & flagellis cæderetur uſque ad effuſionem ſanguinis.* Idem ferè revelaſſe Deum Sancto cuidam Eremitæ teſtatur Ludovicus à Saxonia *de Vita Chriſti Cap.* 58. SS. Gertrudi, Brigittæ, Mechtildi, Catharinæ, paria ferè revelata tradit Ludovic. Bloſius *Cap.* 2. *Monil. Spirit.*

Rem ſubinde prodigio confirmavit Deus. Serviebat tyranno cuidam gentili captus quidam adoleſcens Catholicus, qui gemebundus & dolens regiam obibat, cum tamen liberaliſſimè haberetur, cauſam petiit tyrannus; repoſuit Dei ſervus, ſtigmata Domini ſui ſe in corde portare. Indignatus Tyrannus, experiar, inquit, num vera ſint quæ dicis: jubet itaque aperto Juvenis pectore cor ejus evelli, & bifariam ſecari: mirum dictu! apparuere in ipſo corde, Chriſti Paſſionis inſtrumenta: rei novitate attonitus Tyrannus cum ſuis ad Chriſti fidem converſus eſt. *Cantiprat. Lib.* 1. *Cap.* 25. *Part.* 8.

Similia Chriſti Paſſionis inſtrumenta inventa ſunt in corde B. Claræ de Monte Falco, ut legitur in ejus vita 17. Auguſti. *Faſti Mariani ex Monum. Eccl. Mont. Falconis.*

Q. *Quid autem quintus: Deſcendit ad inferos?*

R Eſp. Myſterium Reſurrectionis Chriſti complectitur, qui ſecundùm animam quidem Patres è limbo liberaturus deſcendit: tertio vero poſt mortem die, reſumpto corpore, vi propriâ factus eſt redivivus.

Expoſ. Reſurrectionem ſuam die poſt mortem tertiâ crebrò in Euangeliis legitur Chriſtum prædixiſſe Matth. 13. *Oportet filium hominis pati, & tertia die reſurgere.* Et Cap. 20 *Filius hominis tradetur ad crucifigendum, & tertia die reſurget.* Figuram hujus Reſurrectionis habemus in veteri Teſtamento, *Geneſ.* 42. In Joſepho qui è carcere ad regnum evectus, Chriſti poſt mortem ad ſuos reditum expreſſit. Et *Iona* C. 2. in ipſo Propheta Jona, qui tribus diebus, & tribus noctibus in ventre Ceti, ſepulturam Chriſti & tempus reſurrectionis expreſſit; ſicut ipſe Chriſtus expoſuit, *Matth.* 12. *& Luc.* 11.

Sed nec poſt Chriſti tempora defuerunt figuræ hujus reſurrectionis. Septem erant germani Fratres ſub Decio Imperatore à patre proditi, quia Catholici, & in ſpecu concluſi, fame omnes enecandi. Mirum dictu, poſt aliquot ſecula vivi comparuerunt, eo ſcilicet tempore quo ſurrexerat hæreſis, quæ reſurrectionem mortuorum negabat; ex his Fratribus unus civitatem ingreſſus omnia videt mutata, pecuniam profert alimenti aliquid cæteris comparaturus, ſed nec ipſe nec moneta agnoſcitur. Ad loci Epiſcopum, quin & ipſum Imperatorem Theodoſium protrahitur, qui re prudenter examinatâ comperiunt ſeptem illos fratres annis omnino 372. dormiiſſe. Paulò poſt omnes ſacro epulo refecti pariter obierunt, & cum illis ſimul iſta hæreſis extincta eſt.

Exemplum aliud poteſt eſſe in Lazaro poſt quatriduum à Chriſto ad vitam reſuſcitato, & pluribus aliis. Quod Deo non eſt magis difficile, quam efficere ut ex ſemine quod in terra ſepelitur flores & fructus exurgant, de quo plura infra *Art. XI.* de Carnis Reſurrectione.

Q. *Quid ſextus articulus Aſcendit ad cœlos?*

R Eſp. Myſterium affert glorioſæ Aſcenſionis Chriſti, ut qui poſt expletum Redemptionis noſtræ opus, ad Patrem tranſivit ex hoc mundo, & cœlos ſua virtute Triumphator aſcendit, atque in ipſa æterna Patris gloria ſuper omnia eſt collocatus.

Expoſ.

Expos. Christi gloriosa in Cœlos ascensio nobis describitur Actor 1. *Videntibus illis elevatus est, & nubes suscepit eum, &c.* Et olim illam videtur vaticinatus Propheta David. Psal. 46. *Ascendit Deus in jubilo, & Dominus in voce Tubæ.*

Hæc Ascensio in Cœlos, uti Christo gloriosa, ita illius grata & pia memoria hominibus salutaris est : Confirmat id Bosius hoc exemplo *tom.* 1. *de signis Eccles. l.* 5. *c.* 2. Nobilis quidam ethnicus jam pluribus annis jacuerat in lecto paralyticus, invisit illum forte Christianus, narravitque non omninò de sanitate desperatum, si spem poneret in Christo, ejusque nomen imploraret; cujus rei causa, imaginem ægro reliquit Christi ascendentis in cœlum. Ægrotus, hortante Christiano, maximo animi studio Dei nomen imploravit, rogavitque ut per gloriosam in cœlos ascensionem, posset è lecto sanus ascendere. Mirum dictu! multis aspicientibus repente è lecto sanus ascendit, & Christo nomen dedit: quo cognito Imperator Cochinchinæ Legatos Macaum misit qui legis Christianæ prædicatores ad se accirent, quo & ipse & sui subditi veram Christi legem amplecterentur.

Q. *Quid septimus? Indè venturus est judicare?*

RESP. Demonstrat extremum judicii diem, quando Christus humana in carne visibilis rursus de cœlo descendet, ac tremendum aget judicem omnium, proborum ac improborum, & reddet unicuique secundum opera ejus.

Expos. Sanctum Divini hujus & extremi Iudicii timorem conceperat S. Iob, de quo in Scripturis legitur Iobi 9. *Verebar omnia opera mea sciens quod non parceres delinquenti.* Et c. 30. *Quid faciam cum venerit ad judicandum Deus?* S. Clemens Petri Successor de Beato Apostolorum Principe scribit, frequenter dicere solitum: *quis peccare poterit si semper ante oculos postremum judicium ponat?* Quam lectionem adeò altè mentibus suis impressã voluerunt viri Sancti, ut semper postremum hoc judicium sibi ob oculos ponerent, quo se à peccatis immunes servarent. S. Hieronymus de se ipso testatur ad Eustochium: *Quoties diem illum considero toto corpore contremisco: sive enim comedo, sive bibo, sive aliud quid facio, semper videtur mihi tuba terribilis sonare in auribus meis: Surgite mortui, venite ad judicium.* Exemplum de adolescente quodam narrat S. Vincentius Ferrerius *Concion.* 3. *in Sexages.* Illum proposito sibi extremo judicio, ita cohorruisse, ut repente ex timore omnes ejus capilli instar senis canitiem contraxerint. Vide plura exempla supra in Apparatu verbo, *Timor Domini*, Et v. *Iustitia Divina.*

Q. *Quid verò octavus. Credo in Spiritum sanctum.*

RESP. Exhibet tertiam in Trinitate personam Spiritum sanctum, qui ex Patre Filioque procedens, unus verus æternusque Deus est, & regnat cum Patre & Filio, & proindè cum utroque simul adoratur & conglorificatur.

Expos. Articulus hic exhibet Spiritum sanctum cum Patre, & Filio eundem esse naturâ, non personalitate: ut clarè testatur S. Ioannes Apostolus, Ioan. 5, *Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt.*

Et verò bona non mediocria à Spiritu sancto in homines descendunt. Exemplum est in adolescente ex studiosa juventute, qui ad monita salutaria surdus jacebat. Intempestâ nocte virum videt majestate vultus venerandum, Deum scilicet Patrem, qui illum æternæ damnationis reum denunciavit. Sub alteram noctem vir adest integrâ ætate crucem humeris bajulans, & sanguinem suum in faciem ejus projiciens, hæc addens: *Erubesce, & thesseram damnationis cape, futuram salutis si maluisses.* Desperabat jam æger de salute: Fratris tamen suasu ad Spiritum sanctum se convertit, qui tertiâ nocte apparens mise-

misero scelerum veniam, & beatam mortem nuntiavit. *Ex Spec. Exemp. & Fast. Mar. in Fest. Pentec.* Vide infra in Catech. cap. 5. ad finem de 7. donis Spiritus sancti, & 12. fructus ejusdem.

Q. *Quid nonus articulus. Sanctam Ecclesiam Catholicam: & Sanctorum Communionem?*

RESp. De Ecclesia docet quatuor nobis credenda esse: Primum, Ecclesiam esse unam, nimirum in uno Spiritu Christi Jesu, in una fide, fideique & Sacramentorum doctrina, in uno capite ac rectore universalis Ecclesiæ, Vicario Christi scilicet ac divi Petri Successore. Secundò, hanc ipsam sanctam esse, quia tùm à Christo capite & sponso suo, cui per fidem & Sacramenta conjungitur, & sanctificatur: tum à Spiritu sancto perpetuo gubernatur. Tertiò, eandem esse Catholicam seu universalem, quia toto orbe diffusa, Christi fideles omnes omnium temporum comprehendit. Quartò & postremò, in hac ipsa Ecclesia Communionem esse Sanctorum, puta non eorum solùm, qui in terris credentes peregrinantur, verum etiam qui carnis mortalitate exuti, vel regnant in cælo, vel illic regnaturi, in igne purgatorio, suorum peccatorum sordibus expiantur. Qui quidem veluti unius corporis membra, se invicem juvant mutuis officiis, meritis, orationibus: & sacrosancti Missæ Sacrificii, Sacramentorumque Ecclesiæ virtutem participant.

Expos. In Sanctorum Communione fundantur Indulgentiæ ad quas dispensandas in Ecclesia esse authoritatem patet ex Scripturis: *Quæcumque solveritis super terram erunt soluta & in cælo.* Math. 18.

Exemplum est in eo quod contigit S. Francisco, qui cum à Christo ad ejus Capellam de Portiuncula, ipsius Virginis Mariæ instinctu, petiisset. Indulgentiam plenariam omnibus qui istam Ecclesiam contriti & confessi subirent. Annuit Dominus, mandavitque ut Vicarium suum Summum Pontificem ea de causa adiret, à quo hujuscemodi Indulgentias impetraret, quas paulò post illi Honorius III. Summus Pontifex liberaliter indulsit: *In vita Sancti Francisci cap.* 88.

Indulgentiarum vim & efficaciam hinc collige: Confluebant ad orbis caput Romam ad Indulgentias lucrandas ex omni orbis parte non pauci; inter alios qui ex Slavonia aderant, mulier fuit, quæ, dum in Patriam omnes iter & reditum parant, repentè moritur, suis apparet in via, & declarat se vi Indulgentiarum rectè cœlum petiisse, addens, si Indulgentias lucrata non fuisset, multis annis se igne purgatorio fuisse torquendam. *Pedagog. Christ. de Indulg.*

Undè qui Indulgentias, vel negligunt, vel contemnunt, non minus stulti sunt quàm ii, qui cum debita sua gravia facilè possent dissolvere ex ærario Regis aperto, id negligunt. Dum enim indulgentias lucramur, dissolvimus pœnas quibus per peccatum obnoxii eramus ex publico Ecclesiæ thesauro per indulgentias ex Christi & Sanctorum satisfactione nobis concessas.

De Indulgentiis fusius agitur suprà Tom. 2. in Resol. Theol. part. 3. *pag.* 174 *& seqq.*

Q. *Quid porrò decimus. Remissionem peccatorum?*

RESp. Offert præsentem Dei gratiam peccatoribus omnibus, ne quis de venia peccatorum suorum consequenda unquam desperet, modò in Ecclesia perseveret Catholica, & ritè ejusdem Sacramentis utatur.

Expos. Duo hic articulus comprehendit: videlicet non solùm remissionem peccatorum in Ecclesia Catholica reperiri, quod omnes Catholici admittunt, & passim extat in Scripturis; sed etiam in ea esse potestatem peccata dimittendi per Sacerdotes, quam Petro & Successoribus dedit Christus Math. 16. v. 19. *Quodcumque ligaveris super terram erit ligatum & in cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Ioan. 20.

Quorum

Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. Undè deploran ú omninò est aliquos Christianos, mediis, quæ in Catholica Ecclesia reperiuntur, non perindè ac deberent, uti ad salutem. Nemo, vel qui læsus est, vel adversa laborat valetudine dubitat ea adhibere remedia quæ sanitati restituendæ possunt conducere, quantò magis illi qui spiritualiter ægri sunt, & in peccatis suis hærent, deberent ea media adhibere quæ Dei sapientia ad curatioonem animorum, atque adeò ad vitam reparandam instituit, & in sua Ecclesia reliquit?

Porrò in Ecclesia per Christum indubitatam esse peccatorum remissionem declarat exemplum S. Mariæ Magdalenæ *Luca* 7. & boni Latronis *Luca* 24. Accedit exemplum Clodovei Regis Francorum de quo in officio Ecclesiæ Tornac. legitur: Cum exercitus famâ S. Eleutherii Tornacum advenisset, occultum gerens animi vulnus, seu peccatum mortale quod confiteri erubescebat: motus piis S. Eleutherii monitis crimen profusis lacrymis fassus est. Sed cum dubius hæreret num crimen sibi esset condonatum, S. Eleutherium rogavit ut pro se Deum deprecaretur, quo id sibi ad securitatem animi constaret. Postero die Eleutherio ad aram facienti adfuit Angelus, qui peccatum Clodovæo remissum nuntiavit. Undè Rex Ecclesiæ Romanæ, cui recens se adjunxerat, dein acerrimus defensor exstitit.

Pro expositione Confessionis Sacramentalis contra Sectarios, vide argumenta suprà *Tom.* 1. in Contr. tract. 2. c. 6. Casus ad eam pertinentes traduntur fusè in Resol. Theol. *Tom.* 2. *Part.* 1. c. 1. 2. & deinceps.

Q. *Quid autem undecimus. Carnis Resurrectionem?*

Resp. Mortuos ad vitam excitandos asserit, & novissimum judicii diem confirmat: Nam ante Christi tribunal in carne redivivi omnes apparebimus, ut recipiat unusquisque, pro ut gessit in suo corpore, sive bonum, sive malum.

Expos. Carnis resurrectionem tam Vetus quam Novum Testamentum certam facit: illud quidem Iob cap. 19. *Et in carne mea videbo Deum &c.* Hoc vero Ioan. c. 5. *Qui bona fecerint procedent in resurrectionem vitæ, qui vero mala egerint in resurrectionem judicii.* Sed qui fieri potest ut exustum corpus v. c. cineres qui in flumen projecti sunt, reviviscat? Mirum id minimè videbitur, si Deum omnipotentem esse recolamus, qui si potuerit cœlum & terram è nihilo producere, cur nequeat corpus in favillas redactum ad statum pristinum revocare? cum hoc facilius sit quã illud. Et cum cernamus arbores ornatum suum, fructus, & vitam quasi in bieme amittere, sed vere dein appetente, velut quadam resurrectione adveniente, erumpere folia, flores germinare, fructus producere, cur ita inquit S. Gregorius *Homil.* 28. *in Euangelio* mortuorum corpora Deus nequeat ad vitam reducere?

Mysterii hujus veritatem exemplo comprobat S. Gregorius Turon. *de glor. Confess.* c. 50. S. Severinus cum obequitans fortuitò à mespilo arbore graviter percuteretur, illi maledixit, ipsoque momento arbor arefacta est. Post dies aliquot rediens, vidensque arborem aridam, orare cœpit Dominum: *Tu Domine in signum quod corpora nostra resurgent, præcipe ut reviviscat hæc arbor.* Mirum dictu! ipso momento arbor frondescere cœpit, & paulatim pristino vigori est restituta. Huc reduci possunt quæ dicta sunt de Resurrectione Christi ad hujus Symboli. *Art.* 5.

Q. *Quid demum postremus. Et vitam æternam?*

Resp. Fidei & virtutis Christianæ præmium beatam immortalitatem ostendit, ut certò sciamus, post hanc vitam superesse aliam longè diversam, verèque securam, beatam, ac sempiternam, quæ credentibus & obtemperantibus Christo destinata sit.

Expos. Hanc vitam æternam, seu gloriam cœlestem certam faciunt passim sacri Codices, quanta verò ea sit non explicant, ne

nec porro explicare possunt, ut fatetur Apostolus 1. ad Corint. 2. *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ preparavit Deus diligentibus se.* Sed qua in re illa gloria seu vita æterna consistit? In eo potissimum quod similes Deo futuri simus in gloria, beatitudine & claritate. *Similes ei erimus quia videbimus eum sicuti est.* 1. Joan. 2. Non minus quam ferrum ignitum, quod etsi ferrum maneat, magis tamen ignis apparet quam ferrum. Vel ut ait S. Cyprian. *de Singul. Cleric.* Sicut sol in speculo apparens vero soli simillimus est, ita homo ad cœlestem visionem elevatus Deo similis erit.

Gloriæ hujus magnitudinem ipse dæmon aliàs mendax aliquando professus est F. Jordano Ordinis Prædicatorum, viro Sanctissimo. Interrogatus enim ubi foret lubentius? In cœlo respondit, idque ut faciem creatoris mei possem intueri: Lubentissimè enim unus omnia omnium damnatorum Tormenta subirem usque ad diem judicii, ut vel ad minimum temporis spatium Deum & ejus gloriam possem intueri. Rogatus dein aliquam cœlestis pulchritudinis cum terrenis rebus comparationem: frustra id quæri respondit dæmon, cum nihil omnino in terris sit, quantumcumque pulchrum, quod vel per speciem cum cœlesti illa beatitudine possit comparari. *Herold. in Promptuario exempl. Litter G. Rho & alii.*

Q. *Quæ est summa omnium Symboli articulorum?*

RESP. Corde & ore confiteor Dominum Deum, quo nihil aut majus, aut sapientius, aut melius potest èxcogitari, eum & unum in essentia seu natura divina, & trinum in personis esse, utpote Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum: ita ut hi tres unum sint, unus verus, æternus, immensus & incomprehensibilis Deus: ex quo, per quem, & in quo sunt omnia. Pater est Conditor universorum, Filius Redemptor hominum, Spiritus sanctus, Ecclesiæ, seu Christi fidelium sanctificator & rector. Igitur huic sanctissimæ & individuæ Trinitati respondent Symboli tres partes præcipuæ: Prima, quæ de Creatione est, Patri; Secunda, quæ de Redemptione, Filio: Tertia, quæ de Sanctificatione, Spiritui sancto accommodatur.

Q. *Quid est Ecclesia?*

RESP. Est omnium Christi fidem atque doctrinam profitentium congregatio, quæ sub uno & summo post Christum capite & Pastore in terris gubernatur.

Q. *Qui ab Ecclesia prorsùs alieni sunt?*

RESP. Primùm Judæi & infideles omnes, atque à fide apostatæ, deindè hæretici, ii scilicet, qui cum baptizati sint, contra Catholicam fidem cum pertinacia tuentur errorem. Prætereà Schismatici, qui à pace & unitate Catholica ipsi se segregant. Postremò qui à Communione Sanctorum, à participatione Sacramentorum, & ab Ecclesiæ suffragiis, divinisque officiis per Ecclesiasticam potestatem legitimè excluduntur: undè & Excommunicati dicuntur: Qui omnes à Christi corpore, quod est Ecclesia, sejuncti & alieni sunt, proindeque spiritualis vitæ ac salutis expertes manent, Sathanæ mortique perpetuæ, nisi resipiscant, obnoxii. Ac vitandi quidem illi omnes Catholicis, sed imprimis hæretici, & schismatici, non minùs quàm pestes quædam exitiales, fugiendi ac execrandi sunt.

Q. *Quæ demùm est simplex, brevis & recta fidei regula, qua Catholici ab hæreticis discernuntur?*

RESP. Ea est, Christi fidem atque Ecclesiæ auctoritatem integram profiteri, illudque ratum ac fixum tenere oportere, quod Ecclesiæ Catholicæ Pastores atq; Doctores credendum definierunt. Cæterùm si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi, inquit Christus ipse, sicut ethnicus & publicanus.

Non

Non enim habebit Deum Patrem, qui Ecclesiam noluerit habere Matrem.

Expos. Unica est Christi Ecclesia, sicut *unus est Deus, una Fides, unum Baptisma*, eaque Romana Apostolica, Universalis, extra quam, sicuti durante diluvio, extra arcam Noë nullus emersit, ita nullus omninò salvari potest, ut præclarè S. August. Lib.4.de Symb. ad Catech. Cap.13. *Si quis absque Ecclesia inventus fuerit, alienus erit à numero filiorum, nec habebit Deum Patrem qui Ecclesiam noluerit habere matrem.* Undè Hæretici & Schismatici neque salvi esse possunt, neque vera sunt membra Ecclesiæ, sed à S. Cypriano dicuntur membra putrida à corpore abscissa, & comparantur ramo ab arbore præciso, item radio, qui si à sole sejungatur, deficit: & fluvio, qui si à suo fonte separetur, necesse est illum exsiccari.

Hanc Ecclesiam contra hostes suos semper Deus defendit, ut staret inconcussa veritas, *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Fredericus II. Imperator Schismaticus, Ecclesiæ Romanæ meditabatur exitium, scribebatque Pontifici Innocentio IV. propediem destruendam omnino Romanam Ecclesiam: reposuit illi Pontifex, brevi illum, ni resipisceret, moriturum, & æterno igne puniendum. Ita evenit, nam paulo post à proprio filio Manfredo strangulatus fuit anno Domini 1250. Ita ex Alberico refert Crispinianus, quamvis Pontificum hostis acerrimus, & ex his Bozius *Signo* 19.

De vera Ecclesia, & Hæreticis extra Ecclesiam, explicatio & exempla data sunt initio hujus Cap.1. ad Quæst. *Quis dicendus est Christianus? Quod ejus signum? Quid est Fides? &c.* Argumenta 8. pro Ecclesia Romana vera & unica, habes supra in Controv. Part.1. Cap.2. & 3. &c. Item pro Pontifice, & aliis fidei Articulis contra Hæreticos, vide ibidem.

CAPUT II.

De Spe & Oratione Dominica.

Q. *Quid est Spes?*

Resp. Virtus est divinitùs infusa, per quam certa cum fiducia nostræ salutis & æternæ vitæ bona expectantur.

Q. *Vndè modum rectè sperandi & petendi discimus?*

Resp. Ex Oratione Dominica, quam Christus ipse Dominus & Magister noster ore suo sacrosancto tradidit & præscripsit.

Q. *Recita per partes Orationem Dominicam?*

Resp. Pater noster, qui es in cœlis, Sanctificetur nomen tuum.

2. Adveniat regnum tuum.
3. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra.
4. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.
5. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.
6. Et ne nos inducas in tentationem.
7. Sed libera nos à malo, *Amen.*

Q. *Quid sibi vult initium hujus Orationis, Pater noster, qui es in cœlis?*

Resp. Præfatiuncula est quæ nos memores reddit summi beneficii quo Deus Pater per Christum nos sibi in filios adoptivos, & hæredes cooptavit. Atque hoc dulci Patris nomine provocamur, tum ad eum redamandum, tum ad precandum magna cum fiducia.

Q. *Quid explicat prima petitio. Sanctificetur nomen tuum?*

Resp. Proborum filiorum justum & liberale desiderium: Hi petunt semper & ubiq; in se aliisque promoveri cognitionem, timo-

timorem, honorem, amorem, & cultum æternæ majestatis, & quidquid demùm ad summi optimique Patris gloriam spectat.

Q. *Quid secundâ petitione agimus, Adveniat regnum tuum?*

RESP. Petimus gloriam regni cœlestis, æternæque felicitatis nobis donari, ut citò cum Christo in sempiternum regnemus.

Expos. Orationis hujus præstantiam præ cæteris omnibus orationibus inde collige, quod ab ipso Christo Domino nostro facta sit: si enim picturas & alia manu facta eo majoris solemus æstimare, quo auctorem habent magis celebrem, quomodo hanc non æstimabimus orationem, quæ auctorem habet ipsum Deum?

Quanta autem sit hujus orationis vis, & efficacia docebit nos hoc exemplum: Episcopus quidam in extasim raptus puerum vidit aureo hamo mulierem è profundo lacu expiscantem. Ad se reversus cœpit ea, quæ viderat, ruminari; ad templum se conferens offendit eundem parvulum sepulchro matris suæ insidentem & orantem: rogatus puer quid ageret; respondit: orare se, & identidem recitare Orationem Dominicam pro anima matris defunctæ, cognovit ergo Episcopus hunc esse, quem aureo hamo piscantem viderat, hoc est, Matris animam ex piacularibus flammis per Orationem Dominicam liberantem. *Auctor Speculi Exempl. Titul. Defuncti. Exemp.* 23.

In secunda Petitione, Regnum Dei quærere jubemur, juxta dictum Christi Matth. 6. *Quærite primum Regnum Dei, &c.* Quæsiverunt hoc diligenter adeo S. Ignatius de Loiola, & S. Nicolaus Tolentinas, ut legitur in eorum vita, ut continuò fere ad Deum aspirarent cupientes dissolvi hoc mortali corpore, & esse cum Christo. Peregrinamur enim hic omnes in terra, dum ad patriam perveniamus, quæ regnum Dei est quod hic petimus. Pulchrum est quod legitur in hanc rem de S. Adriano apud Adonem Viennens. *in Martyr.* 8. *Sept.* Hic Sanctus etiamnum ethnicus videns Christianos maxima tormenta cum gaudio sustinere, ab illis petiit, quodnam pro his præmium exspectarent? Reposuerunt illi, *Adveniet nobis regnum Dei.* Hæc audiens Adrianus suum etiam petiit in Christianorum numerum nomen referri, & post gravia tormenta ad regnum illud Dei illustris etiam Martyr evolavit.

Q. *Quid tertia, Fiat voluntas tua?*

RESP. Petimus divinæ gratiæ nobis opem adesse, ut Patris voluntatem in terra, sicut Beati omnes in cœlo faciunt, syncerè, alacriter, & constanter adimpleamus.

Expos. Ad regnum Dei perveniet, qui voluntatem Dei fecerit, *Qui facit voluntatem Patris mei, qui in Cœlis est, ipse intrabit in regnum Cœlorum:* Matth. 7. Quare S. Gertrudis, ut legitur in ejus vitâ, subinde trecenties sexagesies quinies hæc verba: *Fiat voluntas tua*, piissimè iterabat, hocque gratissimum Deo fuisse sacrificium, ipsi Deus revelavit. Unde quodam tempore à Christo jussa eligere sanitatem aut morbum; respondit: *Vehementissimè desidero Domine ut non facias voluntatem meam, sed tuam.* Plura de hoc exempla leguntur supra in Apparatu verbo *Obedientia.*

Q. *Quid quarta, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie?*

RESP. Petimus suppeditari nobis, quæ ad vitam sive corporis, sive animi fovendam & sustentandam spectant, ut victum & vestitum, verbum Dei & Ecclesiæ Sacramenta.

Expos. Panem quotidianum sic rogantibus Deus elargitur uti promisit: *Quærite primum regnum Dei & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis:* Matth. 6.

Id aliquando miraculo comprobavit, uti legitur

legitur in vita S. Dominici *Lib.* 3. *Cap* 4. Cum domi nihil cibi esset, jussit hic vir sanctus Fratres mensæ nihilominus accumbere, & illi benedixit. Vix accubuerant, ecce ingressi duo Angeli eleganti specie singulis fratribus (erant numero centum) singulos candidissimos panes apposuerunt, quo facto exhibitâ reverentiâ disparuerunt. Simile est exemplum quod legitur in Annal. Minorum P. Lucæ Waddingi *anno Christi* 1219. Accumbente S. Francisco cum quingentis Fratribus, pari modo viginti Angeli succincti, panes & vinum ministrarunt. In Apparatu: V. *Benignitas Dei.*

Q. *Quid quinta, Et dimitte nobis debita nostra?*

RESP. Petimus veniam ac remissionem peccatorum, parati vicissim remittere, quod in nos alii peccaverint.

Expos. Si Proximo non dimittamus, neque Deus dimittit nobis peccata, uti Christus disertè asserit. Matth. 6. *Si non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Et patet in Exemplo quod præclarè refertur in vita S. Nicephori apud *Henschenium*, 16. *Februarii.* Venit in odium Sapricii Sacerdotis Nicephorus; hic sæpius tum per se, tum per internuncios dimitti sibi petierat, si quid peccasset, sed inexorabilis persistebat Sapricius. Postea capitur Sapricius, quia Christianus erat, & pro Christo tormentis admovetur. Ibat jam ad palmam Martyr Sapricius; per viam ad genua ejus accidit Nicephorus veniam petens: sed iterum repulsam passus est; tandem Sapricius cervicem præbere jussus, mortem turpi vitâ redemit, Christi fide ejuratâ, quo viso se Christianum proclamat Nicephorus, & coronam Martyrii quam Sapricius amiserat, justo Dei judicio, adeptus est. Vide in Apparatu *Amor proximi.*

Q. *Quid Penultima, Et ne nos inducas in tentationem?*

RESP. Petimus in hac tanta vitæ imbecilitate divinâ virtute fulciri, atque adversùs Mundum, Carnem, Dæmonemque defendi, ne quocumque modo tentationi succumbentes, peccato consentiamus.

Q. *Quid septima & postrema, Sed libera nos à malo?*

RESP. Petimus Dei benignitatem, quâ ipse nos liberet, & vindicet à miseriis tum corporis, tum animi, sive in hac vita, quoad saluti nostræ congruit, sive in futura. Et additur: *Amen*, hoc est, fiat, sive fiet, ut spem desideriumque monstremus accipiendi ea, quæ septem his petitionibus continentur.

Q. *Quæ summa est priorum orationis hujus Petitionum?*

RESP. Priores quatuor ostendunt, quæ his bona sperare ac petere debeamus: Inter quæ primum ac summum est, divinæ Majestatis honor & gloria: proximum, nostra fælicitas: huic accedit Deo debita obedientia: Postremum est, corporis animæque sustentatio necessaria. Hæc summatim continentur prioribus quatuor.

Q. *Quæ summa est reliquarum Petitionum?*

RESP. Tres posteriores continent mala, quæ deprecari debeamus: ut sunt peccata, quæ nobis Dei regnum præcludunt: Tum tentationes, quæ, nisi ope divinâ protegamur, suâ vi ad peccandum nos pertrahunt: ac postremò hujus ac futuræ vitæ calamitates. Docet igitur Dominica precatio simul & bona petere, & mala deprecari.

Expos. In Petitione 6. & 7. liberari petimus à malis animæ potissimum, cum mala corporis multum subinde conducant ad salutem, & gloriæ augmentum, uti colligimus

mus ex eo quod Deus multa mala viris Sanctissimis evenire patiatur.

Pulchrum est quod ad hanc rem declarandam exemplum adfertur ex actis Nerei & Achillei Cap. 9. *Apud Surium* 13. *Maji.* Cum S. Petrus cum discipulis domi suæ pranderet, ex iis unus Titus nomine à Petro petiit, ne, cum tam multos curaret, filiam suam Petronillam ex paralysi pateretur decumbere? Cui Petrus, hæc ei infirmitas facit ad salutem; in cujus rei veritatem mandavit ut surgeret & accumbentibus ministraret. Surrexit & ministravit incolumis, sed ministerio expleto, jussit eam Apostolus iterum ad lectum redire, ne scilicet facili hoc ad perfectionem obtinendam medio frustraretur.

A malo autem animæ Deus hominem liberat per gratiam suam efficiendo ne consentiat tentationi & peccato. Sic liberavit Susannam, quando à duobus Senibus ad committendum adulterium tentata fuit, præbendo illi, ad divinam opem confugienti, tantùm gratiæ robur ut diceret: Melius est mihi incidere in manus vestras & mori, quam peccare in conspectu Dei mei. Plura exempla haberi possunt ex Apparatu supra V. *Tentatio*, *Tribulatio*.

Q. *Quomodo Salutationem Angelicam recitas Virgini Matri?*

R Esp. Ave *Maria* gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui *Jesus*, Sancta *Maria* Mater Dei ora pro nobis peccatoribus, nunc, & in hora mortis nostræ; *Amen.*

Q. *Unde hic modus Deiparam Virginem salutandi profluxit?*

R. Esp. Primùm ab exemplo Angeli Gabrielis, & sanctæ Elizabethæ: deindè ex usu ipso, & consensu Ecclesiæ Catholicæ ortum ducit.

Q. *Quem verò fructum adfert hæc salutatio?*

R Esp. Sacrosanctæ Virginis & Dominicę Incarnationis gratam, & æquè salutarem nobis refricat memoriā, ac prætereà monet, ut gratiosæ Virginis favorem, atque apud Deum intercessionem nobis conciliemus.

Q. *Quid discimus ex hac Salutatione?*

R Esp. Eximias dotes ac laudes incomparabilis Virginis, ut quòd Dei donis ac virtutibus amplissimis referta, quòd eadem Virgo & Mater, quòd inter omnes omnium temporum mulieres benedicta, quòd Regis Regum Christi Dei & Domini nostri Parens, ac perindè inventrix gratiæ, ac Genitrix vitæ nobis extitit.

Expos. Quam gratum sit Beatissimæ Virgini hanc Angelicam Salutationem frequenter recitari collige ex Exemplo S. Gertrudis quod refert Blosius *Mon. Spir. Cap.* 3. §. 9. S. Gertrudis lecto affixa cum horas legere non posset, aliasque preces ex voto Beatissimæ Virgini persolvere: quod unum ægre poterat hæc verba identidem repetiit, *Ave Maria gratia plena, Dominus tecum.* Apparuit illi Deipara Virgo induta pallio aureis floribus exornato; cumque flores hos laudaret Gertrudis, reposuit Virgo: hos flores esse Salutationes Angelicas, quas illa non sine labore protulerat, hoc tam insigni pallio se à Gertrude exornatam, siquidē nihil magis placeret, quam frequens illius orationis repetitio.

Quanta autem sit hujus orationis vis & efficacia sequens declarabit exemplum. Cum quidam è familia B. Catharinæ Suediæ somno correptus è curru decidisset equorum ungulis obtritus, & rotarum pondere oppressus animam ageret. B. Catharinæ Virginis opem imploravit, recitatâ semel Salutatione Angelicâ. Res mira! è vestigio surrexit, & ita sibi restitutus est, ut nullum mali vestigium superesset. In vita B. Catharinæ Suediæ *apud Surium & P. Henschen. Martii* 22. Alia in Apparatu verbo *Deipara.*

CA-

CAPUT III.

De Charitate & Decalogo.

Q. QVid est Charitas?

Resp. Infusa à Deo virtus, qua ipse propter se, proximus autem propter Deum diligitur.

Expos. Vim Charitatis Divinæ insigniter experta est Beata Virgo Theresia, quæ tanto divini amoris incendio conflagravit, ut viderit Angelum ignito jaculo sibi præcordia transverberantem. Ita habetur in vita illius.

S. Ignatius Martyr tanta in Christum charitate flagrabat, ut summis votis exoptaret pro ejus amore omnium tormentorum genera sustinere, his verbis; Ignis, Crux, bestiæ, confractio ossium, membrorum divisio, & totius corporis contritio, & tota tormenta diaboli in me veniant, tantum Christo fruar. Cum verò in tormentis jam constitutus sanctissimum *IESV* nomen sæpius repeteret, rogatus cur nomen illud toties ingeminaret? Respondit? *Quia nomen hoc cordi meo insculptum gero.* Et hoc ita se habere miro prodigio deprehenderunt illi qui post ejus mortem in medio cordis nomen *IESV* aureis litteris expressum invenerunt. *Ita Pædagog. Christian, ex S. Chrysost. in Epist. ad Ephes. 4. vers. 24.* Alia de Charitate hic sequuntur.

Q. *Quot sunt Charitatis præcepta?*

REsp. Duo sunt principalia: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua, ex totis viribus tuis. Hoc est primum & maximum mandatum. Secundum verò simile huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his præceptis universa Lex pendet, & Prophetæ.

Expos. Rectè dicitur Charitas Dei primum & maximum mandatum: quia ex perfecto Dei amore cæterorum mandatorum observatio procedit. Sicut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt, sic multæ virtutes ex una charitate generantur, nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis. Ideo si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione quasi nihil despiciet eam. *Cantic 8.* Sæpissimè S. Ioannes Euangelista, discipulos suos ad charitatem proximi his verbis adhortabatur: Filioli, diligite alterutrū, præceptum Domini est, & si solum fiat, sufficit. *Ribadeneira in ejus vita.*

Magnus ille Ioannes cognomento Eleëmosynarius, qui in charitatatis exercendæ occasiones continuò invigilabat: Cum ob eximiam planeque profusam in pauperes munificentiam à quodam plurimum laudaretur: *Quiesce, inquit, frater, nondum pro te sanguinem fudi, sicut mandavit mihi Dominus meus Christus.* Lotinus in 1. Ioann. cap. 2. vers. 17.

Q. *Quo indicio se prodit Charitas erga Deum?*

REsp. Si ejus observes mandata. Hæc est enim Charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus, & mandata ejus gravia non sunt. Et Christus ipse docet: qui habet mandata mea, & servat ea, ille est qui diligit me.

Expos. Desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum sunt præcepta Dei, *& dulciora super mel & favum: Etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa.* Psalm. 18. Hac suavitate allectus Rex David exclamat Psalm. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurrī cum dilatasti cor meum:* nempe per ardorem charitatis. S. Gregorius Nyssenus, Oratione 2. de pauperibus amandis, explicans hæc verba Christi Ioan, 5. *Iugum meum suave est, & onus meum leve,* ait: *Tale jugum ne detrahamus, ne excutiamus, suave est, leve est, subeuntis cervicem non atterit, sed demulcet.*

De hac Charitate plurima dicta & exempla, si cupis, vide supra in Apparatu verbo

Amor Dei, & *Obedientia mandatorum* Motiva idonea ad Amorem Dei excitandum habentur hic in fine *de part. 4. Praxi Aßist. moribundis.*

Q. *Quomodo se prodit & agnoscitur Charitas erga proximum?*

RESp. Charitas patiens est, benigna est: Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.

Expos. Omnis homo est hominis proximus, nec ulla est cogitanda longinquitas generis, ubi est natura communis. Ita S. Augustinus scribens in Psalmum 118. S. Paulinus Nolæ Episcopus, ut viduæ filium à Barbaris captum redimeret, seipsum in servum vendidit, vide *Breviar. Romanum* 22. *Iunii.* S. Ignatius de Loyola ut lascivum juvenem ad amasiam properantem corrigeret, aquis se collo tenus hyemali tempore immersit, cumque infelix libidinis mancipium id adverteret, exclamavit Ignatius, Perge miser ad fœdissimas tuas voluptates, impendentem capiti tuo ruinam non vides? Ego me hic tui causâ frigore constringam, donec justissimum Dei furorem in te paratum avertam. *Ribadeneira in ejus vita.*

Sed præterire non possum illustre exemplum summæ in proximum Charitatis, simul & humilitatis, *in S. Eduardo Anglorum Rege.* Cum hic in palatio suo juxta Ecclesiam S. Petri moraretur, supervenit unus natione *Hibernus* pedis utriusque officio privatus, sic ut retrorsum fœdum in modum pedum articuli carnibus inhærerent, & suppositis scamnis repere cogeretur. Hic ad Regis cubicularium non sine Ugolinum conversus, Sexies, inquit, limina Apostolorum sic rependo visitavi, & sanitatem nondum obtinui: sed ab ipso Apostolo Petro in mandatis accepi Regem adire, ut me suo dorso subvectum ad Ecclesiam palatio vicinam perferret, & hoc si fecerit, me membrorum meorum integram sanitatem obtenturum. Hæc ubi nunciata sunt Regi, summa statim charitate commotus, pauperem, ut erat, sordibus & sanie oppletum, in Regios humeros attollit, ejusque brachia squallida circa suum collum complexus, cæpit eum inspectante populo ad templum deportare. Alii pauperis arrogantiam, alii Regis simplicitatem ab eo delusam irridebant. At cum Rex paululum processisset, ecce subito pauperis nervi extenduntur, emergunt ex carne marcida pedum articuli, crura jam vegeta in rectum protenduntur, ex sanie ac sanguine largè profluente Regia vestis ornatur magis quam fœdatur. Quid plura? Omnes stupore attoniti proclamant, Pauperem jam sanatum, ac tempus esse ut Rex sarcinam tam molestam deponat. Rex autem, ut cæpit, populi clamores nihil moratus, usque ad ipsam Ecclesiam constanter pergit, & ante sanctum Altare holocaustum illud charitatis quod hactenus detulerat, Deo ac S. Petro resignat, atque integrè sanatum dimittit. Pauper autem ille tanto beneficio, & consueta peregrinandi pietate commotus, suscepto à Rege itineris viatico, gratias Deo, & S. Petro acturus, Romam profectus est. *Ludovicus Granatensis in Concione 3. de Sancto Petro part. 1.*

Vide aliqua exempla &c. supra in Apparatu verb. *Amor proximi.*

Q. *Cur præcepta Decalogi decem proponuntur?*

RESp. Etsi duo sunt Charitatis præcepta, in quibus plenitudo Legis versatur, tamen præcepta Decalogi idcirco adjiciuntur, ut præcipuè magis omnes intelligant, quæ ad Charitatem tum Deo, tum proximo exhibendam pertinent.

Q. *Quæ sunt præcepta Decalogi?*

REsp. 1. Ego sum Dominus Deus tuus. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, ut adores illud.

2. Non assumes nomen Domini Dei tui invanum. Nec enim insontem habebit Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra.

3. Memento ut diem Sabbati sanctifices.

4. Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

5. Non occides.

6. Non mœchaberis.

7. Non furtum facies.

8. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

9. Non concupisces uxorem proximi tui.

10. Non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, & universa quæ illius sunt.

Q. *Quid sibi vult primum præceptum, Non habebis Deos alienos?*

RESp. Prohibet ac damnat idololatriam seu cultum falsorum Deorum, artem magicam vel divinatoriam, observationes superstitiosas, omnem denique cultum impium: è diverso autem requirit, ut unum Deum optimum maximum credamus, colamus & invocemus.

Expos. Sæpius in hac vita vindictam sumit Deus de iis qui divinationibus, vanis observationibus, maleficiis & incantationibus magicis animum addicunt. Ochoziæ Regi ob consultum Belzebub Deum Accaron, mortem Dei jussu prædixit Elias, 4. *Regum* 1. Saul coarctatus ab hostibus, Pythonissam consuluit, & postridie in peccatis suis mortuus, seipsum gladio peremit, 1. *Regum* 28.

Quæ spectant ad superstitionem, magiam, & alia contra hoc præceptum exponuntur supra *Tom.2. Resol. Theol. part.* 5.*c.*1.

Q. *Licetne Sanctos colere & invocare?*

RESp. Licet: non ad eum quidem modum quo jubemur Deum colere & invocare, tamquam Creatorem & Redemptorem & Largitorem bonorum omnium; a longè inferiori gradu; nimirum, veluti, dilectissimos Dei amicos, nostrosque apud ipsum intercessores & patronos.

Q. *Huicne Præcepto adversatur usus Imaginum Christi ac Sanctorum?*

RESp. Nequaquam: quia Præcepto huic, Non facies tibi sculptile, causa mox additur, Ut adores illud, videlicet Ethnicorum more, qui falsorum deorum statuunt simulachra, & idola sua impiè colunt. Nos autem in imaginibus Christum & Sanctos, quos repræsentant, pio à majoribus tradito more veneramur.

Expos. Cultum Sanctorum nobis commendat Deus, qui teste magno Augustino, *Multa non concedit, nisi mediatoris ac deprecatoris opera & officium intercesserit.* Sermone 4. de S. Stephano. Quapropter SS. Patres Christianos adhortantur ut Sanctorum opem implorent: cæteros ut prætercam, loquentem audiamus S. Basilium Oratione ad 40. Martyres: *qui aliqua premitur angustiâ ad hos confugiat, hos oret ut à malis liberetur.*

Quam utilis nobis sit Sanctorum, & maximè Reginæ Sanctorum cultus, probat exemplum quod subjicio. Consueverat pius quidam Virginis cliens Rosarium quotidie persolvere, die quodam iter faciens cum nonnullis, aliqui ipsum præcesserant, qui in latrones incidentes miserè sunt occisi, incidit & hic in eosdem, qui & hunc stricto ferro sunt aggressi, mortem jam jam inferre parati. Procidit hic in genua, breve vitæ spatium tremulo ore flagitat, quo suum de more pensum Virgini persolvat. Conceditur, & ecce mirabile visu, vix preces ad Virginem misericordiæ Matrem fundere inceperat, viderunt latrones ex ore orantis ad *Ave Maria* cadentes Rosas candidas, & ad *Pater noster* rubras; quo facto perculsi latrones, & rei novitate permoti Virginis clientem vitâ donarunt. *Specul. Exemplor. sub titulo B. Maria Virgo.*

Pro

Pro cultu Sanctorum, & veneratione Imaginum argumenta Theologica vide supra *Tom.1. in Controv. Tract.2. Cap.8. & 9.*

Q. *Quid secundum prohibet, Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum?*

RESP. Vetat abusum divini nominis, & irreverentiam, quæ committitur à perjuris, & blasphemis per Deum, Sanctos, vel creaturam aliquam, absque gravi causa, veritate, ac reverentiâ jurantibus.

Expos. Iurationi, inquit Ecclesiast. Cap. 23. *non assuescat os tuum: multi enim casus in illa: Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo ejus plaga* S.Gregorius *Lib.4 Dialogor. Cap.17.* scribit de quodam quinquenni puero, qui eo quod blasphemare didicisset, nec ideo à patre redargutus fuisset, è sinu parentis à dæmonibus in infernum abreptus est.

Horrendum est quod narrat Martinus Delrio *Tom.2. Disquisitionum Magicarum Lib.3. Quæst.7. Sect.8.* In saxonia Virgo opulenta formoso juveni, at tenuioris fortunæ, matrimonium promisit: at hic cum illam prædivitem & nobilem esse sciret, fidem verbis illius se minimè habere indicavit: illa vero ut fidem dictis suis faceret, diris se devovere cœpit in hæc verba, Si alteri quam tibi nupsero, dæmon me vivam in illis nuptiis avehat. Post intervallum aliquod animum mutat, nubit alteri priore sponso spreto, qui eam non semel promissi, diræque imprecationis admonuit; sed illa posthabitis his omnibus nuptias cum altero celebrat. Ipso nuptiali die cognatis & amicis genio lætitiæque indulgentibus, sponsa ex remorsu conscientiæ perjurii memor, redditur solito tristior: Quod dum sponsus & parentes observare incipiunt, duo mali genii sub specie duorum equitum ædes pulsant, benignè excipiuntur, & mensæ adhibentur; A mensa choreæ instituuntur, & equitibus tamquam magnis & nobilibus amicis sponsa honoris causâ adjungitur, qui ubi cum sponsa aliquamdiu saltaverant, eam è conspectu parentum & cognatorum avexerunt. Altero die parentes & amici, dum sponsam quærunt, ecce iidem equites occurrunt, vestes & muliebrem mundum referunt, & hæc verba truci vultu adjiciunt, Non hæc ornamenta sed sponsam nobis concessit Deus, filia vestra in inferno æternis flammis torquetur; nec enim habebit insontem Dominus eum, qui assumpserit nomen Dei frustra.

Juramenti & voti si cupis fusiorem explicationem, vide supra Tom.2. in *Resol. Theol. Part.5. de Præcept. Cap.2.* Et de eodem exempla in Apparatu, verbo *Iuramentum.*

Q. *Quid imperat tertium Præceptum, Memento ut diem Sabbathi sanctifices?*

RESP. Vult Sabbathum, seu diem festum, in Ecclesia piis operibus celebrari: quod fit adeundo templum, & audiendo Missam.

Laborare autem hoc tempore, & occupationibus deditum esse servilibus, planè interdicit.

Expos. Festa celebremus non corporis nitore, non vestitus mutatione, ac magnificentiâ, non comessationibus & ebrietatibus, quarum fructum cubilia & impudicitias esse didicistis, sed animi puritate, & mentis hilaritate. S. Gregorius Nazianzenus Orat.4. in Julianum. S. Gregorius Magnus in Registro, *Recte ait Dominico die à labore terreno cessandum est, atque omnimodè orationibus insistendum, ut si quid negligentiæ per sex dies agitur, per diem Dominicæ Resurrectionis precibus expietur.*

Nicanor contemnens Sabbathum Judæorum, ab his in prælio cæditur & superatur, 2. *Machab. Cap.5.* Plura exempla de violatione Sabbathi assignantur supra in Apparatu, verbo, *Sabbathi observatio.* Et explicatur fusè *Tom.2. in Resolut. Theolog. Part.5. Cap.3.*

Q. *Quid*

Q. *Quid injungit quartum, Honora patrem & matrem?*

REsp. Ut his qui secundùm Deum vitæ nostræ sunt auctores, reverentiam, obedientiam, opemque præstemus, ac omni demùm officii genere illis ipsis satisfaciamus. Deinde jubet ut Magistratus, cùm civiles, tum Ecclesiasticos, parentum & majorum loco habeamus, illorum dicto lubentes pareamus, & revereamur potestatem atque auctoritatem.

Q. *Qua ratione potestatem & auctoritatem Ecclesiasticam verebimur?*

REsp. Videlicet, si receptis œcumenicis Conciliis, si receptis Apostolorum ac Patrum institutis ac decretis, si probatis majorum Consuetudinibus; denique si summis Ecclesiæ Pastoribus ac Pontificibus tribuerimus, quam singularem illis debemus observantiam, obedientiamque. Ubi vel maximè peccant, qui cultum divinum, & sanctiones cæremoniasq; Ecclesiasticas convellunt, atque contemerant: tum qui Synodis & Pontificibus obtrectant, ac in Sacerdotum jura & templa involant, sacra profanantes.

Expos. Apostolus ad Coloss.3. hortatur liberos ut *parentibus obediant per omnia.* Rechabitæ ne à patris consilio umquam discreparent, vino in perpetuum abstinuerunt: Jerem.35. *Maledictus qui non honorat Patrem & Matrem.* Deuteror. 27.

Nostrâ ætate (ait S.Bernardinus) in quodam Hispaniæ oppido, adolescens fuit, qui per parentum inobedientiam eo devenerat ut anno 18. propter latrocinia & publica facinora in vincula conjectus & suspendio damnatus sit. Erat tum prorsus imberbis, pendenti vero atque exanimi subitò prorupit barba, moxque spectante populo comæ capitis planè canescunt, ita ut ætatem referret hominis nonagenarii. Miraculo rei accitus cum populo & toto Clero accurrit Episcopus, omnes in genua prostrati Deum orant, dignetur hujus adeo novæ & miraculosæ rei causam patefacere. Non vanæ fuere horum preces; divinitus Episcopo revelatur, adolescentem illum victurum fuisse ad ætatem 90. annorum, nisi parentibus inobediens & contumax extitisset. S. Bernardinus *Tom.2. Serm.17. Quadragesimæ.*

Quomodo honorandi sunt parentes explicatur suprà *in Resolut. Theolog. Part.5. Cap.4.*

Q. *Quid sibi vult quintum, Non occides?*

REsp. Prohibet vim externam, cædem, & injuriam omnem, quæ corpori & vitæ proximi adferri possit. Ad hæc, iram, odium, rancorem, indignationem, & quosvis affectus ad proximi læsionem quovis modo spectantes excludit, & penitus resecat.

Expos. Propter homicidium Deus maledicit Caino: *quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra, maledictus eris super terram:* Genes.4. De quo S. Ambros. Cum ,pœna à Domino cessaret, torquebat eum ,suorum conscientia peccatorum, latebat ,miser tremens, & timens, & cum adhuc ,percussor deesset, ipsa se injusti vita crucia,bat. *S. Ambros. in Psal.35.*

Narrat de sicario, Abbas Sabbatius, qui à patrata per summam immanitatem innocentis pueri cæde, quo scelus occultum melius expiaret, & conscientiam oblatrantem obmutescere faceret, religiosæ vitæ rigorem & habitum assumpsit, jamque aliquamdiu in religione piè vixerat, cum ecce scelus semper animo, & vultus exanguis occisi parvuli identidem oculis obversans, exturbat tandem hominem è monasterio. Pueri enim voces continuò auribus ejus insonare illud videbantur, Cur me occidisti? Nec sinebat, ut auctor ait, una hora conquiescere. Quare semper tremens ac pavens, tanti cruciatus impatiens ut umbram hanc

hanc tristem effugeret, è monasterio excessit, urbem ingressus Diospolim, judici se sistit, carceri traditur, & capite plectitur. Ita P. Engelgrave In cœlo empyreo, *Tom.2. in Festo SS. Innocentium*.

Plura si cupis Exempla reperies in Apparatu. V. *Homicidium*. Et de præcepto non occides agitur suprà *Tom.2. Part.3. Cap.6. Pag* 480.

Q. *Quid vetat sextum, Non mœchaberis?*

RESp. Fornicationem, adulterium & obscænos, illegitimosque concubitus, tum quidquid honestati, verecundiæ, & ingenuo pudori adversatur. Nam & qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est in corde suo.

Expos. Quam grave malum sit luxuria, & quantopere fugiendum declarat S. Paulinus *Epist.2.* qui eam vocat paralysim animarum, Clemens Alexandrinus, epilepsiam appellat, S. Basilius Seleuciensis *Orat.* 5. Luxuriam censuit esse *pestem vivacem*, quæ scilicet interiora animæ depascitur. Graves huic vitio Deo vindice decernuntur pœnæ.

Exemplo erit infelix muliercula, cum quâ clericus unus aliquot annis male vixerat. Hic in morbum incidit, qui scilicet illi erat opportunus monitor, verùm ut illi esset, non fuit impudenti fœminæ, quæ etiam illum ubi primum convaluit, ad illicitam venerem pellicere dum conatur, eâdem quâ ille prius tabe corripitur, contabescit, & infelicem expuit animam. Vix illius jacuerat cadaver, cum adsunt & ostium pulsant Æthiopes bini, quorum unus frænum manu gestabat, pulsantibus adest clericus, quæritque ecquid velint, cui illi, mulam, inquiunt, quærimus, quam hic habes domi, negat pernegat ille sibi aliquam esse mulam: Tum illi vim inferentes, domumque subingressi muliebri cadaveris ori frænum imponunt, & cum eo mox avolantes domum immani ac tartareo fœtore, clericum ingenti horrore complent, illudque & auribus, & animo Clerici ingerebant, *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.* Ex litteris annuis Soc. Jesu in Regno Peruano, anno 1652. 31. Julii.

Plura ex Sacris Litteris vindictæ divinæ exempla vide in Apparatu, verbo, *Luxuria.* Alia item notatu dignissima: casus & remedia luxuriæ Vide suprà *Tom.2. de Præceptis Cap.6.*

Q. *Quid septimo cavetur, Non furtum facies?*

RESp. Omnis rei alienæ illicita contrectatio & usurpatio, ut fit in furto, rapina, usura, lucris injustis, dolis malis, & iniquis contractibus; demum quibusvis commutationibus & distributionibus, quibus Christiana charitas læditur, & proximus circumvenitur.

Expos. Neque fures, neque rapaces Dei Regnum possidebunt. 1. *Corinth.6.*

Usurarius quidam nobilis in Italia confitebatur Sacerdoti peccata sua injustitiæ, absque proposito usuris deinceps abstinendi, aut animo ablata restituendi. Confessarios, quod rectè monerent de restitutione facienda, & propterea absolutionem negarent, diversis vicibus mutavit. Tandem incidit in quemdam confessarium, qui ut isti nobili placeret, hominem injustum toties quoties relapsum absolvebat, & quod prædives esset usurarius ille, epulabatur quotidie splendidè Confessario ad mensam sæpius adhibito. Cum autem vespere quodam lautè simul fuissent epulati, Confessario domum reverso, subitanea morte defungitur dives, & una cum confessario à duobus dæmonibus, qui in servorum specie eumdem accesserant tamquam hero agenti animam spirituales suppetias laturum, ad inferos detruditur, ut qui injustitiæ particeps fuerat, esset & pœnæ. *In Pædag. Christiano Part.2. Cap.3. § 2.*

Furta oriuntur ex Avaritia, de qua exempla

èmpla in Apparatu, verbo, *Avaritia*. Resolutiones de furto & rapina *Tom.2. Part.5. Cap.7.*

Q. *Quid in octavo agitur, Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.*

R Esp. Interdicitur Testimonium falsum, mendacium, & omnis linguæ contra proximum abusus, ut est in susurronibus, detractoribus, maledicis, adulatoribus, mendacibus, ac perjuris.

Expos. Abominatio Domino, labia mendacia, Prov.12. & Psal.5. *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.*

Ananias & Saphyra Christiani conjuges interrogati ab Apostolorum Principe, num tanti agrum suum vendidissent, quanti allatum pretium esset? cum per voculas tantùm duas falsò respondissent, *etiam tanti*, nece repentina quasi fulmine tacti corruerunt ambo, *Actor.5.* Poterant illi retinere sua, nulla eos lex cogebat in alienum ærarium facultates omnes inferre, sed quia videri volebant falsò omnia sua dedisse, subitò sunt extincti. Hinc optimè Job apud animum suum decernens, inquit, *Donec superest halitus in me, & spiritus Dei in naribus meis, non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.* Job Cap.27.

Plura in Apparatu. V. *Mendacium. Astutia. Detractio.*

Q. *Quid postrema duo præcepta, Non concupisces uxorem, nec rem proximi?*

R Esp. Vetant concupiscentiam uxoris, ac rei alienæ: quoniam quod alienum est haud solùm injustè & pro libidine nostra occupare non licet, sed ne voluntate quidem ad illud expetendum ferri debemus, ita ut nostris rebus contenti, absque omni invidia, æmulatione, & cupiditate vivamus.

Expos. Radix omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt à fide & inseruerunt se doloribus multis, tu autem ô homo Dei hæc fuge 1. Tim.6. Cantipratanus Lib.2. apum, Vidi, inquit, Sanctum magistrum Guidonem, qui cum scholas regeret adolescens, incautè semel fœminam contemplatus, per annos tres etiam ipsâ mortuâ sentit acres motus concupiscentiæ & graves tentationes, adeo ut die nocteque illi præsens videretur. Ut turpes & impuras has concupiscentias refrænaret, ad locum in quo sepulta jacebat mulier, se contulit: De nocte clam tumulum defunctæ aperit, nares & faciem putrefacto cadaveri tamdiu admovet ut pœnè fœtore nimio suffocatus extingueretur. Quæ res, ita compressit carnis stimulos, ut nullum concupiscentiæ motum tota vita passus sit.

Plura in Apparatu. V. *Luxuria. Avaritia.*

Q. *Quæ summa, quisve finis præceptorum Decalogi?*

R Esp. Nimirùm, ut Deus & proximus sincerè diligantur, cujus rei Symbolum fuit in duas tabulas Decalogi à Deo facta distinctio. In priori quidem tabulâ tria docentur, quæ ad charitatem Dei; in secunda verò septem quæ ad dilectionem proximi spectant, explicantur.

Q. *Quâ ratione præcepta primæ tabulæ Charitatem Dei edocent?*

R Esp. Quoniam tollunt & prohibent vitia cultui honoriq; Dei maximè contraria, idololatriam, apostasiam, hæresim, perjurium, superstitiones; admonent autem, verum purumque Dei cultum corde, ore ac opere fideliter exhibendum esse: quod ubi fit, utique solus verus Deus cultu latriæ colitur & adoratur.

Q. *Quomodò præcepta secundæ tabulæ Charitatem proximi explicant?*

R Esp. Eo ipso quòd nostrum erga proximum officium ordine complectuntur: videlicet, ut non solùm majores hono-

 remus,

remus, sed etiam opere, verbis ac voluntate prodesse omnibus, & nocere nemini studeamus, sive corpus proximi, sive persona juncta conjugio, sive bona fortunæ considerentur.

Q. *Quæ summa est præceptorum de proximo diligendo?*

RESP. Hæc ipsa nimirum: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Omnia verò quæcumque vultis, ut faciant vobis homines & vos facite illis. Hæc est enim Lex & Prophetæ.

Expos. Omnes hæ 4. Quæstiones recolunt ea, quæ dicta sunt de Charitate Dei & proximi in singulis præceptis Decal. de quibus jam actum est.

Q. *Suntne præter Decalogum alia præcepta?*

RESP. Sunt utique; nec solùm utiliter illa, verùm etiam necessariò observanda; præsertim Ecclesiæ præcepta, cui veluti sanctissimæ Matri, Sponsæque Christi aures, & mentes præbere Catholici omnes debemus.

Q. *Quot sunt Præcepta Ecclesiæ?*

RESPOND. Præcipua quinque numerantur:

1. Statutos Ecclesiæ festos dies celebrato.

2. Sacrum Missæ officium diebus festis reverenter audito.

3. Indicta certis diebus jejunia, & à quibusdam cibis abstinentiam observato.

4. Peccata tua Sacerdoti proprio, aut alteri cum ejus facultate, singulis annis confiteto.

5. Sacrosanctam Eucharistiam, ut minimùm semel in anno, idque circa festum Paschæ, sumito.

Q. *Quem fructum adfert horum observatio Præceptorum?*

RESP. Hæc atque id genus alia Ecclesiæ tum instituta, tum præcepta, primùm fidem, humilitatem, & obedientiam Christianam exercent: deindè cultum divinum, honestam disciplinam, & publicam tranquilitatem alunt, conservant, & ornant, eoque mirificè conferunt, ut decenter & ordine cuncta in Ecclesia peragantur, præterquam quod æternam vitam meremur, si illa ex charitate observemus.

Expos. Circa 1. & 2. Ecclesiæ præceptum. De ingenti fructu Sacrificii Missæ (quod in diebus festis præcipitur) sic loquitur Trident. Sess. 22. Cap. 2. *Docet sancta Synodus sacrificium illud* (scilicet Missæ) *verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia contriti & pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* Etiam bona temporalia per Missæ Sacrificium à Deo obtinemus.

Mechanicæ duo erant artis, quorum unus copiosâ prole gravatus ditior quotidie fiebat, alter vero sine prole & uxore pauperior, cum tamen uterque æque strenuè operam suam impenderet. Rogatus à socio ditior, qui id fieret? Respondit nullam se scire causam tam blandæ fortunæ, nisi quod sacro quotidie interesset antequam operari inciperet. Hoc ubi alter intellexit, summa pietate deinceps quotidie sacro interfuit, & ditior illico factus, beneficium Missæ agnovit. *Surius in vita S. Ioannis Eleëmosynarii.* Plura in Apparatu. Ver. *Eucharistia. Sabbathum.* Item Tom. 2. in Cont. de Sacrificio Missæ: Et in Resol. Theol. Tom. 2. Part. 3. Tract. 2. de Sacram. Eucharistiæ. Et Tract. 5. Cap. 3. de celebratione Festorum.

Ad Præceptum 3. de Iejunio servando, S. Leo Serm. 2. de Iejun. verissimè dixit, *Quid potest efficacius esse jejunio, cujus observantiâ appropinquamus Deo, resistimus diabolo? semper virtuti cibus jejunium fuit: de abstinentia prodeunt castæ cogitationes, rationabiles voluntates, salubriora consilia, & per voluntarias afflictiones caro concupiscentiis moritur, virtutibus spiritus innovatur.* S. Edmundus à teneris unguiculis sextas ferias in memoriam Passionis Dominicæ, pane & aqua contentus transfigebat. *Surius in vita 16. Novemb.*

Narrat Pelagius interpres Græcus, teste Drexelio tractatu de Jejunio *l. 2. c. 3. §. 1.* ad Religiosum senem venisse juvenem, qui seipsum accusavit, dixitque: Mi Pater, mea me caro trahit ad vetita, nec dæmon feriatur, suggerit impura, non sum ferendo tam pravas cogitationes. Cui senex, hæc talia, inquit, mihi nunquam negotium exhibuerunt. Miratur juvenis, & dicti rationem deposcit: senex oratione placida respondet: ex quo Monachus sum, nec panis, nec aquæ, nec somni unquam satis admisi. Hinc ergo talibus cogitationum molestiis non urgeor. Alios fructus jejunii vide in Apparatu, *ver. Abstinentia.* Et gulæ damna, *ver. Ebrietas. Gula.*

Ad quartum Ecclesiæ præceptum: de utilitate annuæ Confessionis, Tertullianus lib. de Pœnitentia cap. 12. *Exomologesis, inquit, gehennam in corde extinguit, thesaurum ignis æterni dissipat, & adversus gehennam secunda subsidia præbet: mutæ quidem animæ & irrationales medicinas sibi divinitus attributas in tempore agnoscunt, cervus sagittâ confixus ut ferrum & irrevocabiles moras ejus de vulnere expellat, scit sibi dictamno medendum, hirundo, si excæcaverit pullos, novit illorum oculos rursus de sua chelidoniâ juvare: & peccator restituendæ sibi sanitati, institutam à Domino exomologesim sciens præteribit?* Non præteribit certè si modò attendat quæ sibi ab exomologesi parata animæ bona, si admiserit, & quæ mala si eam respuerit, aut sacrilegè peregerit.

Exemplum refert Lobbetius Dominica 3. Quadragesimæ, ex historia Indica anno 1590. In Urbe Itaa, sita in India Orientali, puella fuit Christianis sacris imbuta, quæ fœdæ libidini aliquamdiu se dedit: ne porro magis dederet eam tetigit vindex Dei manus & lethalem morbum immisit. Ægrotanti adfuit Sacerdos è Societate Jesu, cui novies est confessa, at leviora tantum peccata, semper enim graviores noxas alto silentio pressit. Moritur sacrilega, & se à morte uni ex domesticis sed horribili specie inter circumstantes flammas sistit, & addit, æternis illis ignibus addictam se, quod sacrilegè leviores in Confessione edixisset, celasset autem culpas graviores. Alia in Apparatu, V. *Confessio.* Et de hoc præcepto annuæ Confessionis plurima ad Praxim explicantur. Tom. 2. in Resolut. Theol. part. 3. cap. 2. &c.

Ad quintum præceptum, de Communione Paschali, curandum est ut ea cum omni cordis puritate accipiatur. Quia licet Sanctissima Eucharistia in se omne bonum complectatur, non omnes tamen, qui Sacramentaliter communicant, eumdem fructum referunt, ut indicat S. Thomas in hymno à se composito: *Sumunt boni, sumunt mali, sorte tamen inæquali vitæ vel interitus: mors est malis, vita bonis, vide paris sumptionis, quam sit dispar exitus.*

De hoc exemplum contigit Cordubæ in viro familiæ satis illustris, qui sacro epulo in statu lethalis peccati munitus obiit. Nocte insequenti postquam terræ mandatus est, en tibi duo ephœbi, pulsant portam Collegii Cordubensis Societatis Jesu, facem manu gestantes, rogant loqui Confessario defuncti, habere se rem momenti illi communicandam. Adest Confessarius, quem face prælucente deducunt ad summum templum, ubi hic sepultus. Dum ad fores templi ventum est, unus eorum claves patri exhibet dicens audacter aperiret, non esse quod timeret: hinc deducunt ad summam aram & dant in manus clavem tabernaculi in quo hierotheca asservabatur: jubent ciborium

secum deferat, illumque cum facibus deducunt ad sepulchrum defuncti, quo ut pervenit, unus eorum dixit: Pater, hic conditus est Dominus qui seriò à Reverentia vestra admonitus ut cum inimico in gratiam rediret, si salutarem absolutionem accipere vellet; fictè tantùm id præstitit, & maledictum ejus cadaver adhuc in ore habet Sacram Hostiam, quam non valuit deglutire. Quo dicto pede terram pulsant, & ecce cadaver arcanâ vi assurgit, aperit sacrilegum os, & Hostiam exhibet, quam Sacerdos in Ciborium recondit. Tum rursus pede terram pulsant, & subitò corpus in abyssum concedit. His peractis Patrem deducunt ad Collegium, & illico disparent. *Ex P. Engelgrave in prima parte Lucis Evangelicæ, Dominica secunda post Pentecosten.*

De requisitis in Praxi ad Communionem Paschalem, vide supra *in Resol. Theol. Part.* 3. *Tract.* 2. *Cap.* 4. Et in Apparatu videri potest, verbo, *Eucharistia.*

CAPUT IV.

De Sacramentis.

Q. *Quid est Sacramentum?*

Resp. Est invisibilis gratiæ signum visibile, ad nostram sanctificationem divinitùs institutum. Aliud est enim quod in Sacramento videmus, aliud quod in eo accipimus. Signum videmus externum, occultam verò & spiritualem gratiam, quæ res dicitur Sacramenti, accipimus.

Expos. Hujus quæstionis explicatio de Sacramenti materia, forma, ministro, intentione, effectu, charactere, *&c.* fusè habetur suprà *Tom.* 2. *Tract.* 2. *Cap.* 1. *de Sacramentis in communi.*

Q. *Quot sunt Sacramenta?*

Resp. Septem, quæ à Christo Domino instituta, ab Apostolis tradita, & in Ecclesia Catholica semper conservata ad nos usque pervenerunt. Sunt autem hæc, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium.

Expos. Cur septem Sacramenta ad hominum salutem à Christo instituta sint, declaratur ex similitudine, quam illa habent cum rebus ad vitam corporalem conservandam & promovendam necessariis. Primò enim per Baptisma homo spiritualiter renascitur: per Confirmationem augmentum gratiæ & robur spiritus additur: nutritur per Eucharistiam, juxta illud Joan. 6. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus:* Per Pœnitentiam sanitati restituitur. Per Extremam Unctionem peccatorum reliquiæ abolentur, gratiaque contra hostium nostrorum insidias confertur. Per Ordinem Ministris Ecclesiæ potestas datur in Rep. Christiana ad munia Ecclesiastica rite decenterque obeunda. Per Matrimonium denique datur gratia, legitimâ conjunctione, prolis suscipiendæ & in Domino educandæ.

Numerus septenarius Sacramentorum defenditur contra hæreticos supra Tom. 1. in Contr. Part. 1. Tract. 2. Cap. ult.

Q. *Quare Sacramenta veneranda, & summo in pretio habenda sunt?*

Resp. Primum quidem, quia à Deo & Christo Domino in lege nova instituta: deindè, quia gratiam Dei nobis necessariam, eamque uberrimam non modò significant, verum etiam seu vasa quædam sacra divini spiritus continent, & ritè suscipientibus conferunt: ad hæc, quoniam adversùs peccatum præsentissima sunt remedia, seu divina medicamenta nostri Samaritani: Postremò, quia bonis gratiam habentibus, eam ipsam conservant, augent, amplificant.

Q. Cur

Q. *Cur Sacramentis cæremoniæ solennes & Ecclesiasticæ adhibentur?*

RESP. Multis profectò & gravibus de causis. Primùm, ut Sacramentorum administrationem spectantes admoneantur, nihil hic profanum, sed arcana quædam, & divinis plena mysteriis geri, quæ singularem reverentiam exigant: Deindè, ut ad Sacramenta ipsa accedentibus cultum promoveant interiorem, quem Deus præcipuè postulat, & cujus veluti signa, Testimonia & exercitia sint cæremoniæ. Prætereà, ut Sacramenta ministrantes majori cum dignitate & fructu munus suum obeant, dum veteris Ecclesiæ institutis, Sanctorumque Patrum vestigiis fideliter inhærent. Constat etenim hujusmodi cæremonias plerasque inde à temporibus Apostolorum, per continuam successionem ad nos usque in Ecclesia perseverasse. His demùm retinetur honesta religiosaque disciplina, his fovetur publica tranquillitas, quæ sæpè rituum externorum aut immutatione, aut innovatione graviter interturbatur.

Q. *Quid est Baptismus?*

RESP. Primùm maximèque necessarium legis novæ Sacramentum, quod semel in aqua confertur, quo spiritualiter renascimur, & peccatorum plenâ remissione perceptâ, in filios Dei adoptamur, hæredesque vitæ cœlestis adscribimur.

Expos. Baptismus est instar Januæ quâ Ecclesiam ingredimur. Neque potest aliquis nisi per hanc januam intrare regnum cœlorum. Est enim Baptismus primò Infantibus necessarius ad salutem necessitate medii: Secundò: adultis necessarius est necessitate præcepti. & medii saltem in voto, (extra Martyrium) quando scilicet justificantur per actum Amoris Dei quo implicitè desiderant implere omnia præcepta, adeoque suscipere Baptismum à Deo præceptum: juxta decretum Christi Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei.*

Plura de Baptismo traduntur supra Tom. 2. de Sacram. Tract. 4. Cap. 2. Et alia in Apparatu. V. Baptismus.

Exemplum de virtute Baptismi narratur in vita S. Xaverii *Lib. 4. Cap. 3.* Refertur puellam quamdam vivis excessisse, cujus mors summopere parentem affligebat. Hic auditis à Xaverio patratis prodigiis, ad sui alloquium benevolè eum invitat; adest opportunè Xaverius intellecta afflictione animi ejus, bene sperare jubet, filiam vivere: dum pater interim anceps hæret, occurrunt famuli, qui filiam à mortuis resuscitatam nuntient, præ gaudio vix suæ mentis compos ad locum, in quo mortuam relinquerat, advolat, filiam vivam reperit, illa se ab inferis Xaverii precibus ereptam testatur, quibus æternum fuerat ob Baptismi defectum addicenda. Prima itaque illa ardentissimis votis Baptismum expetiit: deinde secuta cum patre universa familia, omnes sacro fonte lustrati sunt.

De Baptismi virtute præclarum est exemplum de Constantino Imperatore à lepra per Baptismum sanato, quod refertur *in Breviar. in vita S. Sylvestri 31. Decemb.*

Non licet Catholicis infantes suos baptizandos tradere Ministris Hæreticis extra necessitatem: variis prodigiis id sibi displicere Deus ostendit. Refert *Bredembachius Lib. 7. Cap. 52. Amstelrodami anno* 1579. Catholicam mulierem prolem enixam, cujus maritus Calviniana hæresi erat infectus. Urgebat hic, ut infans in templo Calvinistarum baptizaretur, illa vero à Catholico Sacerdote ut sacro fonte lustraretur, multis precibus instabat. Cum itaque nihil his proficere se cerneret, clam ipsa infantem baptizavit. Facti hujus ignarus conjux, puerum defert ad Calvinistarum templum: at cum hæreticus Minister eum baptizare jam vellet, contigit, ut derepentè factus sit mutus. Rei novitate perculsus parens domum regreditur, quid circa infantem peregisset curiosè

uxorem

uxorem rogat. Hæc intrepidè se puerum priùs baptizasse confessa est, & maritus ejuratâ hæresi cum sanctâ Matre Romana Ecclesia se reconciliavit.

Exorcismi adhibentur in Baptismo, ad infringendam dæmonis potestatem, si quam forte in baptizandum habeat.

Per Crucis signa in diversis corporis partibus formata significatur primo, per Baptismum certum animæ caracterem imprimi.

2. Ut sensus omnes aperiantur ad Deum & Jesum Christum cognoscendum & amandum.

3. Ut baptizatus non erubescat, publicè fidem ac Catholicam Religionem profiteri.

4. Ut sint quasi signa quo baptizatus se suavi jugo Christi subjiciat, paratus mortificationem Jesu Christi in corpore suo portare.

5. Ut baptizatus intelligat membra sua Deo consecrata, & facta habitaculum Spiritus sancti.

6. Denique ut significetur vim omnem baptismatis virtutem suam & efficaciam à Passione & Morte Christi recipere.

Reliquæ vero cæremoniæ adhibentur, ut ejusdem dignitatem, æstimationem, gratias, virtutem, effectusve varios denotent.

Jacobus de Vitriaco *Lib. 2. vita Maria D'Ognies.* Refert, Beatam hanc Virginem vidisse certo tempore, cum puer in quodam prope Nivellas pago ad Ecclesiæ januam baptizaretur, quod dæmon summâ confusione ex infantis corpore egressus sit. Et cum ipsa accurrens puerum de fonte sacro levaret, visibiliter Spiritum sanctum in animam ejus descendentem, seque cum eo magna Angelorum multitudine cinctam deprehendit.

Q. *Quid est Confirmatio?*

RESp. Est baptizatis collatum ab Episcopo Sacramentum, in quo per sanctum Chrisma, & verba sacrosancta confertur gratia, & robur spiritus additur, tum ad firmiter credendum, tum ad nomen Domini, quando sic est opus, liberè confitendum.

Expos. Pro præparatione necessaria ut hoc Sacramentum validè quis suscipiat, requiritur ut prius sit baptizatus: Ut vero dignè, debet esse in statu gratiæ.

Quoad fructum quem confert hoc Sacramentum, hæc doctrina est S. Augustini in Psalm. 141. Consignat illis cruce frontem quæ pudoris est sedes, ut constanter & intrepidè nomen Domini confiteantur: impingit & alapam, ut Christianam militiam invicta patientia exercendam & ornandam esse sibi perpetua memoria retineant. Debent autem parentes habere curam ut quando pueri pervenerunt ad annos discretionis Episcopo offerantur.

Miraculum in conservatione Sacri Chrismatis refert Milevitanus Lib. 2. contra Donatistas. Ampullam Chrismatis per fenestram, ut frangeret, Donatistæ jactaverant: at non defuit manus Angelica, quæ ampullam spirituali subvectione sic deduceret ut projecta casum sentire non potuerit, atque ita Deo muniente illæsa inter saxa consedit. *De Confirmationis Doctrina*, V. *Plura Tom. 2. in Resol. Theol. Tract. 5. Cap. 3.*

Q. *Quot præcipua de Eucharistia doctrina Capita scitu necessaria?*

REsp. Quinque: Primùm est ejus Veritas. Alterum est panis & vini in Christi corpus & sanguinem conversio. Tertium, adoratio debita. Quartum, ejus oblatio: Quintum & postremum, ejusdem Sacramenti sumptio.

Q. *Quæ est veritas Sacramenti Eucharistiæ?*

REsp. Nimirum hæc, Christum verum Deum ac hominem verè ac integrè in hoc Sacramento contineri, & nobis adesse, ubi Sacerdos ritè ordinatus panem & vinum verbis illis arcanis & à Christo traditis consecrarit.

Q. *Quæ*

Q. *Quæ fit conversio per verba illa, quibus hoc Sacramentum Sacerdos consecrat?*

RESP. Ea, ut per ipsa verba operante Christo panem, & vinum in corpus & sanguinem Dominicum convertantur & transsubstantientur, atque ita panis & vinum esse desinant in Eucharistia.

Q. *Quæ Sacramento huic debetur adoratio?*

RESP. Eadem sanè, quæ Christo Domino ac æterno Deo debetur, quippe quem illic præsentem agnoscimus. Ideoque religioso cùm corporis, tum animi cultu, ut par est, hoc Sacramentum supplices veneramur.

Q. *Quare censetur hoc Sacramentum oblatio?*

RESP. Quia est legis novæ sacrificium, & oblatio munda, cruentis legis Judaicæ sacrificiis incruenta succedens, quæ pro vivis ac defunctis Christi fidelibus in Missa offertur ac celebratur. Unde fit, ut Eucharistia non solum à fideli populo sumatur, sed etiam pro peccatis à Sacerdotibus ad Dominicæ passionis ac mortis continuam commemorationem quotidie immoletur, semperque oblata fuerit in Ecclesia Dei.

Q. *Quid in Sacramenti hujus sumptione servandum?*

RESP. Quod fides & auctoritas sanctæ Matris Ecclesiæ docet, videlicet, Christiano Laico sat esse, sub una specie panis totum Christum accipere: & ex hac sumptione consequi, ut, qui non indignè accesserit, ingentem Dei gratiam, ac æternam quoque vitam obtineat, qui verus ac integer Sacramenti hujus fructus existit: eoque fit efficacior, quo sæpius sacra & salutaris illa Communio dignè iteratur.

Expos. Hoc divinissimum Sacramentum in veteri Lege præfiguratum erat 1. Per arborem vitæ, *Gen.*2. 2. Per sacrificium Abelis, *Gen.*4. 3. Per Sacrificium Melchisedech, *Gen.*14. 4. Per Agnum Paschalem *Exod.*12. 5. Per manna cœleste: *Exod.*16. 6. Per panes propositionis, *Levi.*24. 7. Per panem Eliæ 3. *Reg.*19. &c.

Institutum est hoc Sacramentum à Christo ad hos fines.

1. In Testimonium infiniti erga nos amoris.

2. Ut repræsentationem & memoriam passionis suæ, ac vitæ nobis relinqueret, præsertim cùm nobis, ut in memoriam ejus faceremus, commendavit.

3. Ut per cibum potumque cœlestem in vita spirituali confirmaremur.

4. Ut contra assultus dæmonum nobis esset Antidotum.

5. Ut maxima inter se, & homines esset conjunctio.

6. Ut nos ad Fidei, Spei, & Charitatis exercitium invitaret.

7. Ut perpetuum legis novæ esset Sacrificium, & perpetuum subsidium.

Quod auditio frequens Sacri prosit ad tentationes dæmonis fugandas, & pœna eam non satis æstimantis sequenti historiâ declaratur. Erat vir nobilis, qui pro desiderio quo tenebatur indies Sacrum audiendi, domi suæ Sacerdotem alebat. Is certâ Solennitatis die, quæ in vicino pago celebrabatur, cum facultate Domini sui ad templum se contulerat istic ad aras facturus. Dominus interim ob negotia quædam eo ipso die intercurrentia moras traxit, & serò admodum ad idem templum properavit, multùm per viam anxius ac timens ut isto die festo Sacro interesse posset. Occurrit properanti villicus quidam, quem rogat, núm fortè spes esset adhuc Sacrum eo die audiendi, cùmque villicus reponeret, spem nullam superesse, cum jam instaret meridies omnesque Sacerdotes celebrassent. Tanto nobilis cœpit mœrore affici, ut ad commiserationem villicum moveret, qui temerè nimis hæc ad nobilem locutus est: Quid dabis mihi, inquit, & omni quod hodie Sacrum audiendo recepi meritum, libens in te transferibam

Chlamydem hanc, reponit Nobilis, conditionem suscipit rusticus. Ille chlamydem, hic transfert Sacrificii meritum, utrimque disceditur. Nobilis ad pagum properat, si fortè adhuc Sacro interesse posset: sed, sic præsens spe suâ frustratus est, quod tamen pacatiori, quàm ante animo tulit. Domum regreditur, cum ecce in via cum chlamyde sua ex arbore pendulum videt rusticum, temerarium nimis rei Sacræ venditorem. Scilicet dolor animi, qui nobilem anteà afflixerat, rusticum invasit, eoque perduxit, ut desperans fauces sibi laqueo eliserit.

Quantum verò prosit Sacrificium Missæ tam vivis quam defunctis præclarè docetur sequenti Exemplo quod refert Beda *in Hist. Anglic Lib.4. Cap.22. & Baron. in Annal.*

Anglus quidam aulicus, cæso in acie Rege Elbuino, captus est ab hostibus, & vinculis arctè constrictus in custodia detinebatur. Verùm certâ dici horâ vincula disrupta subitò & sponte sua decidebant, quantumvis novis funibus & catenis constringeretur. Omnibus rem tam prodigiosam admirantibus, postea compertum est, captivi fratrem, qui fuit Superior cujusdam Cœnobii, solitum fuisse quotidie pro fratre suo, quem in prælio defunctum putabat, sacrum celebrare; eamque fuisse causam cur Deus voluerit in illo ostendere virtute Sacrificii, uti vivorum, ita mortuorum vincula dissolvi. Quæ res ad curanda pro defunctis Sacrificia populum valdè excitavit. Intellexerunt enim (inquit Beda) quod Sacrificium salutare ad redemptionem valeret & animæ & corporis sempiternam.

Quantum Amoris debeat excitare hoc Sacramentum Eucharistiæ erga Christum qui se totum in illa nobis tradit, pulchrè declaratur in exemplo uxoris Tygranis, quæ cum viro à Cyro capta, & hic in convivio interrogaretur à Cyro, quid daret pro uxoris redemptione, respondit, meipsum, & vitam meam. Unde & Tygranes cum uxore à Cyro liberatus, uti fusius deducit *Pædagogus Christianus Pag.173.*

Aliæ quæstiones, quæ spectant ad Eucharistiam, & Missæ Sacrificium contra Hæreticos traduntur suprà Tom. 1. in Conf. Part. 1. Tract. 2. Cap. 5. De praxi devote celebrandi aut communicandi vide infra in fine Med. 5. Pro resolutionibus Theologicis de Eucharistia & Sacrificio Missæ, fusè illæ traduntur Tom. 2. Tract. 3. Cap. 4.

Q. *Quid est Pœnitentia?*

RESP. Est secunda post naufragium tabula, & necessarium relapsis Sacramenmentum, in quo remissio peccatorum & à reis petitur, & à Sacerdotibus tribuitur.

Expos. Potestas absolvendi Sacerdotibus concessa probatur ex Joan. Cap. 20. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt.* Item ex Tridentino Sess. 14.

Ex D. Ambrosio Lib. 1. de Pœnitentia Cap. 1. *Peccatores uti leprosi offerre se debent Sacerdotibus ut Levit. 4. Item Matth. 8. Vade ostende te Sacerdoti & offer munus quod præcepit Moyses in Testimonium illis. Item Luc. 17. Ite ostendite vos Sacerdotibus, & factum est dum irent, mundati sunt. Sic & qui lepram animæ id est peccata Sacerdotibus patefaciunt cum vero dolore, & emendationis proposito, à peccatis emundantur.*

Exempla ex S. Scriptura in Novo Testamento de bono pœnitentiæ etiam extra Sacramentum, patent sequentibus, Matthæus Publicanus pœnitens ad Apostolatum vocatur, *Matth. 9.*

Petrus post ternam Christi negationem pœnitens Princeps Apostolorum statuitur, *Matth. 26.*

Zachæus Publicanus pœnitens Christum hospitio recipere meretur, *Ioan. 21.*

Latro pœnitens de cruce in paradisum migrat, *Luc. 23.*

Maria Magdalena, quæ peccato servierat, pœnitens à Christo benignè excipitur, *Luc. 7.*

Adolescens Prodigus per pœnitentiam reversus,

reversus, epulo & convivio à Patre recipitur, *Luc.* 15.

Q. *Quæ sunt partes & actiones Pœnitentiæ?*

RESP. Tres: Contritio, vel dolor animi peccata sua detestantis, & ad vitam meliorem adspirantis. Confessio, seu peccatorum suorum coram Sacerdote facta explicatio: & Satisfactio denique, seu vindicta punitioque criminum de se ipso sumpta, ad præstandos fructus dignos pœnitentiæ.

Expos. Exemplum doloris animi habemus 2. Reg. 12. *Et dixit David ad Nathan, peccavi Domino: Dixitque Nathan ad David, Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris.*

S. Gregorius Homil. 34. in Euangelia refert, de quodam Victorino, qui post vitam sat longo tempore perversè in seculo traductam, meliori afflatus spiritu monasterium petiit, in quo orationis, pœnitentiæ, & austeræ vitæ studio ita præluxit Reliquis, ut & divino alloquio ac societate frui fuerit promeritus. Quadam nocte cum in secretiori montis latere Monasterii Abbas cerneret postratum, tanta derepentè claritas illo in loco visa est, ut tota regionis pars luce candesceret, quo fulgore attonitus Abbas aufugit. Post horæ spatium reversus in cubiculum frater à suo Abbate accersitur, de loco rogatur, exponitur visum. Hic se manifestatum videns, & hoc, & vocem pariter de cælo dilapsam, sibi omnia ob elicitum verum dolorem peccata remissa renunciantem, summo animi gaudio Abbati exposuit.

Confessio requiritur integra, nullo peccato mortali celato cujus conscientia habetur. Seraphinus Razius in Hortulo Exemplorum, Titulo de Confess. *Cap.* 3. Horrendam refert cujusdam mulieris ob peccatum præ pudore in Confessione occultatum punitionem. In Italiæ civitate (cujus nomen tacet) fuit nobilis fœmina, pia ac sancta, si externa opera considerasses, & sic apud omnes audiebat. Hæc mortua unicam reliquit hæredem filiam, quæ pro animæ matris refrigerio in dies multas preces effundebat. Elapsis à morte matris aliquot hebdomadis, cum mane more suo pro matre oraret, accidit ut subito, & inusitato tremore corriperetur, & convertens oculos ad ostium cubiculi, unde sibi videbatur strepitum audivisse, horribile visu monstrum & gravissimum fœtorem emittens aspexit. Unde cum gravi timore consternata surrexisset à loco orationis, ad cubiculi fenestras citissimè cucurrit, ut sese deorsum præcipitaret: verum audita hac voce, siste gradum filia, à Deo confirmata subsistit, quid horrendum istud spectrum vellet auditura. Quod voce humana talibus cum ea sermonibus egit. Scito hoc primum filia, me esse infelicem heu, ac maledictam matrem tuam; non obstante vita irreprehensibili, quam semper in præsentia hominum duxi, propter enormia tamen quædam clam à me fœde commissa peccata, ac præ verecundiâ numquam in confessione exposita, æternis inferorum flammis adjudicata sum. Quare ne post hac Deum pro me incassum depreceris. Atque ita factis per varias cubiculi partes saltibus, signisque suæ præsentiæ quasi ferro candenti impressis, evanuit. Puella damnatione matris admodum afflicta, confestim se ad Ecclesiam contulit, totamque rem Patri qui per quadragesimam pro concione dicebat, plene enarravit. Et ut utrique certior eventus fieret, ambo se ad prædictum cubiculum contulere, ac monstri vestigia, simulque fœtidum odorem percepere. Quare Pater loco lustrali aqua tincto, filiam consolatus est, quæ illi fecit licentiam publicè, si visum esset, factum denuntiandi.

3. Pars est *Satisfactio*, quæ sita est in adimplenda pœnitentia.

Refert Petrus Damiani de Ottone Imperatore, qui Crescentium nobilem quod Pontifici infestus vim & arma intulisset, occidi jussit, cui tamen vitam & salutem

spondebat. Quod crimen cum ad pedes S. Romualdi Abbatis prostratus retexisset: satisfactionis & pœnæ suæ nomine jussus est nudis pedibus in montem Garganum proficisci, ubi Michaëlis Archangeli memoria propter maxima in eo loco ab ipso accepta beneficia pie frequentatur & colitur. Paruit mandatis Imperator, & per 40. dies solemni jejunio destinatos, horrido, & aspero sacco indutus duro in strato cubavit, aliisque pœnitentiæ operibus corpus afflixit. Interim, in genere, sequens ordo, & modus ritè confitendi præscribitur.

1. Ut quis Deo grates habeat pro servata ad hoc usque tempus vita, dataque facultate se cum Deo reconciliandi.

2. Implorandum auxilium divinum, & gratia Spiritus sancti ut memor esse quis valeat suorum delictorum.

3. Examen instituitur conscientiæ circa cogitata, dicta, facta, omissa.

4. Elicitur dolor de peccatis ex amore Dei, vel metu gehennæ à Deo infligendæ.

5. Integra instituitur confessio, specie & numero peccatorum recensitis.

6. Impletur satisfactio. Uti supra de singulis explicatur *Tom. 2. in Resol. Theol. Tract. 2. Cap. 2. 4.* &c.

Q. *Quid est Extrema Unctio?*

RESP. Est Sacramentum, quo ægroti per oleum sacrum & verba Christi in magnis morbi molestiis relevantur, ut fœlicius ex hoc mundo demigrent, & corpora etiam, si ita expedit, sanitati restituantur.

Expos. De hoc Sacramento clarissimum Testimonium dat Jacobus Apostolus: *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit, remittentur ei.* Hic recolendum est exemplum quod Joannes Nider *Lib. 4. formicarii Cap. 11.* refert de Ruperto Rege Romanorum, qui hauserat tartaream hanc animo persuasionem, quâ quidam superstitiosè credunt, se post hujusmodi Sacramenti susceptionem omnino è vita migrare oportere. Tandẽ Juris utriusque periti Doctoris hortatu factum ut salubre adeò corporis & animæ antidotum susceperit. Cum ecce illico se relevari in morbo sentiens exclamavit, reverà si hoc Sacramentum scivissem, tantùm pro utroque valuisse homine, dudum ipsum avidissimè postulassem. Hic Princeps convalescens multis post annis Romanum gubernavit Imperium, & tandem feliciter in bonis perseverans operibus vita functus est.

Aliud exemplum nobis dant annuæ literæ Collegii Lugdunensis Soc. *IESV* anno 1599. Æger magno febris æstu conflictatus inter confitendum urgente morbo de potestate mentis exierat. Jam de sua salute actum esse, sempiternis se suppliciis apud inferos damnatum clamitabat, nullius orationem auribus admittebat. Confessarius viso ægri furore, ad divina præsidia, ubi humana deerant, confugit. Monet domesticos ut Sacrum oleum, quod æger ante mentis excessum postulaverat, celeriter adferendum curarent. Mira dictu, visuque res, simulatque sacro Oleo inunctus est, mentis sanitatem recepit, ac paulo etiam post corporis valetudinem recuperavit.

Rectè igitur S. Augustinus Serm. 215. de Tempore. *Quoties aliqua infirmitas supervenerit corpus & sanguinem Christi ille, qui ægrotat accipiat, & deinde corpusculum suum ungat, ut illud, quod scriptum est, impleatur in eo: infirmatur aliquis? inducat Presbyteros, &c. Videte fratres, quia qui in infirmitate ad Ecclesiam cucurrerit, & corporis sanitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebimur obtinere.* Plura supra Tom. 1. in Controv. Part. 1. Cap. ult. Et in Resolut. Theol. Tract. 4. Cap. 6.

Q. *Quid est Ordo?*

RESP. Est Sacramentum, quo Sacerdotibus, aliisque Ministris Ecclesiæ potestas confertur ad Ecclesiastica munia ritè decenterque obeunda.

Expos.

Expos. Propter Sacerdotalis Ordinis dignitatem, in vita S. Francisci legimus, eum aliquando dixisse Fratribus, si mihi in platea obvii fierent unà Sacerdos & Angelus, & utrique mihi exhibenda esset veneratio, Sacerdoti primum, ac deinde Angelo exhiberem: Verè enim Sacerdos Angelum dignitate præcellit. Hinc factum est ut tantæ dignitatis perpetuo memor, seque eâ indignum ratus, numquam Sacerdotio inaugurari voluerit.

Sacros Ordines indignè suscipiens divinitus punitur. *Surius* 3. *Septembris* refert, de quodam Religioso, qui commisso sacrilegio se ad Ordines cum aliis fratribus suis contulerat, nec præmissâ confessione, aut de delicto verâ contritione conceptâ, sacrum Diaconatus Ordinem indignus susceperat. Vix à templo in hospitium fuerat reversus, dum inter manducandum à mente raptus frendere dentibus ac mirè se collidere cœpit, idque per horas non paucas, donec post multas sociorum pro eo apud Deum fusas preces sibi redditus est, ac domum reversus. Eâ infestatione liber fuit diebus aliquot, sed à commisso tamen scelere minimè resipiscens, validiori modo à tartareo hoste possidetur, cœpitque diebus ac noctibus summâ fratrum suorum commiseratione ac labore excruciari, & exarescere cœpit ejus brachium dexterum quo sacrilegum furtum commiserat: quo factum ut Abbati viro altioris considerationis res suspecta esse cœperit. Subornat ergo quosdam, qui energumenum, dum sibi compos esset, rogarent, num fortè sibi gravioris delicti conscius esset, fore ut Dei misericordiam impetraret. Quid multa? Rubore confusus, commissum à se facinus palam facit, Deum ut pro se rogent, fratres obtestatur. Nec vanæ preces, etenim Abbatis jussu, jejunia, afflictiones corporis, Sacrificia pro ejus incolumitate indicuntur, quibus citò restitutum pristinæ sanitati brachium, & dæmon ab eo fugatus est.

Q. *Quid postremò est Matrimonium?*

RESP. Sacramentum quo vir & mulier legitimè contrahentes individuam vitæ societatem ineunt, gratiâque divinâ donantur, tum ut soboles honestè & Christianè suscipiatur & educetur, tum ut fœdæ libidinis & incontinentiæ peccatum evitetur.

Expos. Hæc societas in Scripturis commendatur. *Relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ.* Gen. 2. *Quod Deus conjunxit, homo non separet:* Matth. 19. *Iis qui Matrimonio juncti sunt præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere . . . & vir uxorem non dimittat:* 1. ad Cor. 7. Exemplum in puella, quæ matrimonii pactum juramento confirmatum violavit, supra datum est de *Iuramento*.

Non decet Matrimonium contra parentum voluntatem inire, quod infaustum esse solet. Apud *Surium* 1. *Ian.* in vita S. Basilii habetur, quomodò Protetii Senatoris filia ab ejus servo per magum decepta, & insano amore correpta, instanter rogabat patrem ut possit jungi Matrimonio cum illo, qui si consentire noluerit pro ea redditurus esset rationem in die judicii. Aut comple, inquit, desiderium, aut brevi me extinctam videbis. Pater, qui filiam hanc Deo consecraverat, mœrore absorptus, amicorum consiliis jussit fieri quod petebat, ne sibi ipsi exitium adferret. Vade, inquit, misera, multùm lugebis aliquando cum facti pœnitebit, nec tamen mederi poteris. Inito igitur conjugio, quod celaverat maritus jam fecit palam: observatum est eum numquam ingredi Ecclesiam, imo nec Christianum esse. Hoc ubi advertit uxor, humi se prosternere, suis unguibus se discerpere, vellere capillos, pectus tundere, in has voces erumpere: nemo parentibus non obediens salvus umquam fuit: heu me miseram quæ me sponte conjeci in hanc sortem ipsâ morte deteriorem.

Optima admonitio parentum Saræ;

diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, seipsam irreprehensibilem exhibere. *Tobiæ* 10. Quanto magis, illa dilectio in conjugio Christiano exerceri debet.

Narrat Rodericus Sancius *part.* 2. *Histor. Hisp. cap.* 4. Præclarum amoris conjugalis exemplum. Cum Eduardus Regis Angliæ primogenitus ad Domini sepulchrum transfretasset, fuissetque in via proditoriè à Mauro quodam gladio venenato percussus, & medicorum remediis non tam allevaretur, quam alligaretur, tandem in Angliam sine salutis spe reversus est. Ejus itaque uxor, Regis Hispaniæ Filia, novam & inauditam, sed amore ac pietate plenam, adhibuit medelam: plagas enim mariti toxico infectas, quæ vi veneni claudi non poterant, linguâ indies lingebat, sugebatque humorem & pus venenosum quasi dulcissimum liquorem. Cujus vigore sic omnem veneni materiam extraxit ut integratis vulnerum cicatricibus ille plane curatus, illa quoque divino favore servata incolumis evaserit. Alia in Apparatu V. *Matrimonium*. Et *in Resol. Theol. de Sacamentis cap. ult.*

Q. *Estne inter Sacramenta discrimen?*

R Esp. Est sanè: Baptismus enim Confirmatio & Ordo semel collata nunquam iterantur, sicuti cætera. Item Baptismus necessariò suscipitur ab omnibus, & à relapsis Pœnitentia. Arbitrarium est autem uti reliquis, modò nullum contemnas aut irreverenter sumas, illudve cum sumendi tempus est negligas.

CAPUT V.

De Officiis Iustitiæ Christianæ?

Q. Q*vot sunt officia Iustitiæ Christianæ?*

R. Hæc duo: Declina a malo sive peccato, &, Fac bonum sive officium Justitiæ.

Q. *Qui potest homo cavere peccatum, & bonum facere seu præstare justitiam?*

R Esp. Non id per se quidem, sed Christi gratiâ ac Spiritu instructus Christianus potest, ac debet, quantum hujus quidem vitæ status admittit, justè vivere, & legem implere.

Q. *Quotuplex est peccatum?*

R Esp. Duplex: Originale, & Actuale.

Q. *Quid est Originale?*

R Esp. Quod ab ortu nobis congenitum, per Baptismum in Christo condonatur.

Expos. De Peccato Originali testatur Scriptura ad Rom. 5. v. 12. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit in quo omnes peccaverunt.* Sola excipitur Virgo Deipara, quæ nullo unquam Peccato Originali aut actuali inquinata fuit.

Memorandum est exemplum quod de quodam Brasilo, qui à Peccato Originali, sacro Baptismatis fonte, necdum ablutus è vivis decesserat, quod in vita Patris Josephi Anchietæ, Magni Brasiliæ Apostoli, è Societate Jesu, refert *Sebastianus Berettarius*. Quidam nomine Didacus jam pridem Christiana Religione suscepta inter Christianos tamquam Christianus diu versatus, in domo Lusitani civis diem suum obierat. Cadaver diu exanime jacuerat, & sepulturæ paratum. Elapso duarum horarum spatio mater familias Gratia Roserigia nomine, videt cadaver moveri, & horrore concutitur. Mox promptior animo accedit, ut quid rei subsit, propius dignoscat. Didacus jam vitæ redditus Dominam rogat, se illo funebri amictu dissolvat, quo effecto P. Josephum Anchietam advocari jubet. Properè accurritur ad ædes Societatis, & Didacus vitæ restitutus P. Josepho nunciatur. Hic celer advolat, quo viso Didacus de animæ suæ salute sermonem ingressus, narravit se, ut è vivis decesse-

decesserat, monitum, non recto itinere in ea loca se venisse, quod per Baptismi ostium, nondum scilicet Peccato Originali deleto, Ecclesiam intrasset. Non negabat se sacro fonte numquam tinctum fuisse, at inscitiam prætexens ab albis hominibus (sic Europæos indigitabat) se Christianam Doctrinam edoctum, sibique Didaci nomen inditum referebat: ab eo verò tempore, cum se perfectum Christianum putasset, præcepta omnia servanda suscepisse, nulla injecta mente de suscipiendo Baptismo. Proinde enixe P. Iosephum rogavit, se quam primum sacro Baptismate in Ecclesiam induceret; se enim ad alteram vitam unde regressus esset, properare. Tum Iosephus hominem, etsi Christianæ legis non rudem, accuratè tamen instruit, quantum extremi temporis patiebantur angustiæ, & in structum magno cum animi sui fructu baptizavit.

Jam Didacus decedendi veniâ à matre familias petitâ, eam rogavit, ut vilia, quibus tegebatur indumenta, alicui egeno porrigeret, curaretque duo Missæ Sacrificia offerenda, ut saltem cultu illo suo nomine exhibito Deum veneraretur. Tum sibi ardentem Ecclesiæ ritu candelam porrigi postulat, & ad P. Iosephum conversus, adsis mihi, inquit, Pater, donec voti compos Deo Sacris undis ablutam animam reddam. Pater piis precibus intendit, inter quas animam demum Peccati Originalis maculâ abstersâ liberatam emisit, cum qua non poterat in cælum introire. Exempla alia quæ possint spectare ad Peccatum Originale, tradita sunt supra de Sacramento Baptismi.

Q. *Quid est Peccatum Actuale?*

RESp. Dictum, factum, vel concupitum, contra vel præter legem Dei aut Ecclesiæ.

Q. *Quotuplex est Actuale?*

RESp. Duplex: Mortalé, sic dictum, quia mortem animæ præsentem adfert: (Anima enim quæ peccaverit, ipsa morietur) & Veniale; ut cui venia facilè tribuitur, & sine quo ne justi quidem vivunt.

Q. *Quibus gradibus ad peccatum deducimur?*

RESp. His tribus: Suggestione, Delectatione, Consensu, seu deliberata voluntate peccandi.

Expos. His gradibus prima parens nostra Eva ad peccatum ascendit, & se cum posteris improvida perdidit, *Gen.* 3. Callidus accedit ad incautam serpentis larvâ indutus dæmon: Et, *cur præcepit*, inquit, *vobis Deus, ut non comederitis de omni ligno Paradisi?* en suggestionem. Hanc, si te salvum velis, repellas illico necesse est. Secus fecit (pro dolor!) mater nostra; quæ & alterno eam cum Serpente fovit sermone. *De fructu*, ait ipsa, *lignorum, quæ sunt in Paradiso vescimur; de fructu vero ligni, quod est in medio Paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur:* Cui Serpens: *Nequaquam morte moriemini, scit enim Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dii scientes bonum & malum.* Hoc inquam discursu quæ prius erant blande suggesta fovit mulier malesana, sed & eum fructum tulit quem solent illi, qui ignem sinu exceptum non excutiunt; subditur enim, *Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile:* En delectationem, quæ libere admissa animum jam promptum & expeditum nullo labore ad consensum, & hujus præmia pœnas sempiternas pertrahit. Audite exitum: *Et tulit de fructu illius, & comedit, deditque viro suo, qui comedit.* En consensum, & extremam peccati ruinam. Quare animæ tuæ saluti si consultum velis, dum dæmon ad peccatum pellicit, in limine resiste, ne ignem illum sinu excipias, quo jam nunc æternum incipias ardere.

Q. Quid

Q. *Qui sunt supremi gradus peccantium?*

RESp. Eorum, qui scientes ac prudentes ex mera peccant malitia: qui etiam de peccato ipso gloriantur: & qui bene monentibus obstrepunt, ac salutaria consilia prorsus contemnunt.

Q. *Quarè peccatum fugiendum?*

RESp. Quia Dominum Deum offendit, summum bonum eripit, & summum adfert malum peccanti, dum divinam tollit fruitionem numquam recuperandam, & pœnas ærumnasque homini accersit sempiternas.

Q. *Quæ dicuntur peccata Capitalia?*

RESp. Illa, ex quibus, veluti capitibus & fontibus, omnia alia peccata proficiscuntur.

Q. *Quot sunt peccata Capitalia?*

RESp. Septem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia.

Q. *Quâ ratione vitari & vinci hæc peccata possunt?*

RESp. Si Jesu Christi gratiæ cooperemur, peccatorum damna & pericula considerantes, & virtutes septem his peccatis contrarias exercentes.

Q. *Quæ virtutes peccatis Capitalibus adversantur?*

RESp. Hæ septem: Humilitas, Largitas, Castitas, Benignitas, Temperantia, Patientia, Devotio, seu sedula Pietas.

Superbiæ Exemplum.

ANgelus assumpto corpore cum Eremita gradiens fœtenti cadaveri in via occurrit, dixitque Eremitæ obturanti nares, ecquid nares constringis? Ille fœtorem cadaveris causam esse objecit. Paulò post juvenis pulcher ad superbiam ornatus phaleris & telâ aureâ equo vectus transibat, qui cum longè abesset, obturavit nares Angelus, quod Eremita admirans, interrogavit rationem: cui Angelus, Ille juvenis superbus & lascivus plus coram Deo & Angelis fœtet quàm cadaver illud quod fœtidissimum odorem spirabat. *Ex Spec. Exemplorum pag.* 42. Vide in Appar. *Superbia.*

Avaritia.

RIbergerus Nobilis ditissimus in Suevia prævidens famem subsecutam, undique corraso frumento implevit granaria; idque tanto vendidit pretio ut populus aut mori fame, aut bona omnia ei tradere debuerit. Inter plurimos ecce unus parvulis suis onustus offert sex talares filiorum vestes, promittens postmodum plenam solutionem. Indignatus dives pecuniam exigens negavit triticum: Discedens pauper maledixit diviti. Post paucos dies Ribergerus servum ad granaria misit ut ea inviseret, rediitque dicens, illic tres atros boves pascere, & servus die postero mortuus est. Misit & alium, & hic redux nuntiavit non tantum boves, sed & equos qui frumentum devorarent, se vidisse. Ipse itaque vix credens, ascendit, & per foramen aliquod vidit greges pecudum diversos frumentum consumere: attonitus indè mente captus est, eaque dixit & egit ob quæ catenis ligari debuit, sicque exemplo punitæ à Deo avaritiæ ab aliis incarceratus fuit: Ita *Mart. Del Rio ex Petro Pizerio fol.* 261.

Ex Avaritia furando res alienas sæpe homines perdunt res proprias. Quidam dum messem in area colligeret, sustulerat manipulos proximi sui, & ad cumulum suum illos addebat, ut eum augeret: sed res aliter evenit. Nam statim cecidit fulmen, & area accensa est. Miser ille statim currit ad virum Dei qui prope habitabat, & suam calamitatem & incendium illi exponit, furtum autem suum celare conabatur. Sed vera dicere jussus, furtum etiam suum confessus est. Jussit autem vir Dei ut culpam corrige-

ret,

ret, si velit à pœna liberari. Nam si tu, inquit, manipulos restitueris, ignis ille à Deo missus extinguetur. Mox ille festinus cucurrit & manipulos obtulit illi cui facta fuerat injuria: quo facto, flamma illi viri sancti oratione statim extincta fuit. Quæ res terrore & horrore furti incolas implevit, & totam civitatem Antiochenam ubi res contigit. Ita narrat *Theodor. in historia SS. Patrum.*

Quam procul ab Avaritia debeant esse Judices suo exemplo præclare docuit Thomas Morus Angliæ Cancellarius. Accusatus ille fuit apud Regem, quod à vidua nomine Vaugham poculum aureum accepisset post sententiam in judicio pro ipsa latam. Morus acceptum à se poculum aureum coram Rege fassus est, sed rogavit Regem ut interrogaret viduam, quid postea de poculo factum fuerit. Illa rogata agnoscit Cancellarium poculum hilari quidem vultu accepisse, & magnas gratias pro dono egisse: sed convocatâ familiâ curasse illud vino repleri, sibique hilariter propinasse, & simul cum vino poculum reddidisse. Quo cognito Rex Morum multum collaudavit, & calumniatorem objurgatum Moro pro suo arbitrio puniendum permisit. Rem hanc narrat *Thomas Stapletonus in vita Thomæ Mori cap. 3.* Plura exempla vide supra in *Apparatu, verbo, Avaritia.*

Luxuria.

MIles defunctus amasiæ apparens tormentorum rationem reddidit raucâ & horridâ voce, nempe quia cantilenis luxuriosis decantandis suavem alias vocem impenderat. Crura ei erant nigerrima & scabiosa, gloriatus enim erat in vita de eorumdem pulchritudine, ostendensque roganti puellæ reliquum infelicis corporis statum, amotâ à pectore chlamide bufonem teterrimũ toti corpori quadratum ostendit, dicens se hoc pro lubricis peccatis, aliisque corporis cum illa delictis pati in æternum debere, adeoque, vanas, quas illa pro eo fundebat preces futuras. *In Specul. Exempl. tit. Infernus.* Vide in Apparatu *Luxuria.*

E contra præclarum est *Castimoniæ* Exemplum in S. Thoma Aquinate, qui mulierem quæ ipsum ad labefactandam castitatem solicitabat, arrepto titione generosè abegit. Et ob hanc victoriam Deus illi perpetuum castitatis donum concessit.

Adde exemplum in utroque sexu prorsus singulare *S. Theodoræ.* & *S. Didymi.* Iubetur illa à Maximino Imper. vel fidem, vel virginitatem deserere. Reluctantem in lupanar detrudi jubet, & violentiam illius castimoniæ à militibus adhiberi. Primus militum ad illam *Didymus* ingreditur: sed ecce ripente non castimoniæ impugnator, sed custos fidelis mirâ arte efficitur. Commutat Didymus cum Theodora vestes: hæc jam virum induta, ac custodiâ sic elusâ, recedit innoxia: Didymus verò in Theodoræ veste ac persona comprehenditur, & ad supplicium rapitur. Accurrit mox Theodora, proclamans palmam illam fidei ac castitatis non alteri sed sibi deberi; vestem se, non causam, non personam in Didymum transtulisse: illo ex adverso pro hac palma sibi debita firmiter perorante, demum uterque supplicio afficitur, uterque duplici fidei & castimoniæ conservatæ laureâ coronatur. Quod fusius deducit *S. Ambrosius lib. 2. de Virgin.* Et brevius fasti mariani 28. *Aprilis.*

Iracundia.

IRacundiæ deformitas patuit in domicella quadam nobili, sed admodum rixosa & iracunda, ita ut domum, & templa, totam etiam civitatem suis rixis impleret, & discordiis turbaret. Mortua illâ sepulta ante templi valvas, visum est sepulchrum flammas & ignes vomere, quo aperto repererunt superiorem partem corporis flammis ambustam & adhuc flagrantem, inferiorem verò partem integram, & in signum virginitatis custodiæ illæsã mansisse. Ita *Cæsar. lib 4. c. 22.*

Wenceslaus Rex Bohemorum ex quadam occasi-

occasione contra suum pincernam vehementi irâ commotus fuit. Et ex illa iracundia subitanea voluit eum propriis manibus interficere. Sed ex nimio illo furorê, & ardore vindictæ, statim Rex in paralysim incidit, & intra paucos dies mortuus fuit. Sic enim Ira non tantum nocet animæ, sed etiam corporis mortem accelerat. Ita habet Crommerus lib. 13. histor. Poloniæ: vide in *Apparatu, verbo, Ira.*

Gula.

Horret animus referre quorumdam Baccho se consecrantium luctuosum exitium. Nobiles Germani duo in Apeldorn Velvæ Pago inter se convenerant, ut vino adusto tamdiu se ingurgitarent, donec eorum alter expiraret: Si quis prior surgeret, in eum diabolus potestatem haberet. Quo perducit hominem infrenata intemperantia! Accidit, dum strenuè hac lege potitarent, mercatorem illic forte transire, quem, ut se tertium adjungeret, coëgerunt. In domum inductus alter mortis metu se Bacchum haustu liberali venerari simulat potiùs, quam re ipsâ veneratur. Tum locum ingressus ferali forma dæmon, duos helluones sibi devotos aggressus est, & utrique, arrepto collo, cervicem fregit. Hæc gulæ deditos manet merces. *Ita Datouls. in Floribus Exemplorum c. 6. tit. 7. exemp. 7.* vide in Appar. v. *Gula, Ebrietas.*

Invidia.

In vita S. Attali, qui succedens B. Columbano Cœnobium rexit, diabolus in eum aliquot subditorum corda suscitavit, qui recusabat tantæ disciplinæ austeritatem ferre. Ille è contra mediis spiritualibus usus, nec potens ad rectam normam deducere, pertinaces ire permisit, qui postquam segregati sunt, virum sanctum dedractionibus laniarunt. Sed ecce, unus eorum febri ardentissima correptus, nequidquam implorans Attali auxilium, igne fatali accensus, èmoritur morbo: exemplo isto docti adstantes ad virum sanctum recurrère, qui veniâ donatos securos reddidit; contemnentes verò aliqui pœnitentiam diversis modis disrupti interiere; quorum unus securi, alius flumine, alter mari vitam infelicem finierunt. *In Specul. Exempl. pag.* 268. vide in Apparatu v. *Invidia.*

Q. *Quæ peccata in Spiritum Sanctum committi dicuntur?*

Resp. Ea quæ suâ malitiâ sic divinam excludunt gratiam, ut neque in hoc sæculo, nisi ægrè admodum, neque in futuro remittantur.

Q. *Quot sunt peccata in Spiritum Sanctum?*

Resp. Sex: Præsumptio de misericordia Dei, vel de impunitate peccati, Desperatio, Agnitæ veritatis impugnatio, Fraternæ charitatis invidentia, Obstinatio, & Impœnitentia.

Expos. Quodnam luctuosius quam quod subdo pertinacis & obstinati peccatoris monumentum haberi potest? Lego in actis pro Beatificatione B. P. Francisci Borgiæ Societatis Jesu, apud Eusebium Nierenbergium in ejus vita, Virum quendam in Hispania, quàm sanguine nobilem, tam vitiis ac flagitiis infamem, gravi ægritudine correptum, ac de vita periclitantem, tantâ obstinatione in sceleribus suis perstitisse, ut recta omnes monentes rejiceret, nolletque de anima per confessionem expianda quemquã audire. Venit tum forte eam in Urbem S. Borgias, qui cognito miseri periculo, pro zelo suo illum juvare cupidus, ante Christum crucifixum in genua procidit, eum ardenter obsecrans & obtestans, ut qui orbi universo sanguine suo saluti fuisset, infelici ac pertinaci illi animæ non deesset. Francisco hæc precanti, ex cruce Servator, Adi, inquit, confestim ægrum, eumque hortare, ut se expies, & ego mox illi ut medicus & infirmorum

morum curator adero. Abit B. Pater spei bonæ plenus, ad ægri domum se confert, quo Servator jam præcesserat, medici ac prope famuli specie illi solatia atque obsequia deferens. Excipitur ab infirmo non inurbanè P. Borgia; verùm ubi de confessione cœpit, ad eam instituendam adduci non potuit. Recedit iterum Dominus, relicto ad ulteriores conatus apud ægrum Francisco, qui & ipse cum operam perderet, etiam recessit, & denuò coram Christo crucifixo in genua provolutus, per sacra illius vulnera obtestatur, ut misero adsit. Cui Dominus: conveni iterum pertinacem illum Francisce, meque tecum defer, si forte me conspecto, cruci pro se fixo convertatur, & vivat. Rediit Borgia, & submotis arbitris, ut liberior esset æger, verbis ad pietatem omnem compositis, submissis in terram genibus, Christum cruci affixum illi repræsentat: per Passionem, dolores, sacra Domini *IESV* vulnera orans, obsecransque, ut animæ suæ misereatur, æternitatem maturius menti imprimat, nolle Deum mortem peccatoris, sceleribus omnibus ejus misericordiam majorem esse. Ad omnia ille pertinax obmutescit: addit & vocem suam Dominus *IESVS*, & vocem sanguinis, quem ex vulneribus copiosè effundebat. Per hunc iterum iterumque obtestatur Franciscus; sed nihil profuit. Tum vero servator revulsa à cruce manu, sacrosanctum cruorem in faciem projicit obstinati peccatoris, qui quot guttas numerat, tot veluti linguis in magno judicii die coram orbe universo neglectam & contemptam benignissimi Dei ac Redemptoris sui misericordiam illi exprobrabit.

Q. *Quæ peccata in cœlum clamare dicuntur?*

RESP. Quæ per se vehementer abominanda sunt, & apertè humanæ charitatis jura violant: unde vindictam clamare perhibentur, & horrendis sæpè modis in hac vita divinitus vindicantur.

Q. *Quot sunt peccata in cœlum clamantia?*

RESP. Hæc quatuor: Homicidium voluntarium, Peccatum Sodomiticum, Oppressio pauperum, viduarum, atque pupillorum, demum Merces operariorum defraudata.

Expos. Exemplum *Homicidii* voluntarii à Deo puniti exhibetur *Genes. Cap.* 4. in Caino qui fratrem suum Abelem fraudulenter quasi ad deambulandum in agrum evocavit. Et ecce cùm soli essent in agro contra fratrem violenter insurgens eum occidit, sed quam sibi abominandum esset illud facinus Deus statim aperuit, qui contra homicidam his verbis intonuit. *Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram &c.* Sanguis nempe innocens vocem tremendam habet, quæ in cœlum usque auditur, & homicidii vindictam deposcit.

Quam detestandum sit *Sodomiæ* peccatum apertè patet in eversione ipsius Sodomæ & Gomorrhæ, ubi cum incolæ infando illi carnis peccato addicti essent, ultricibus flammis à Domino consumpti fuerunt, uti grávibus verbis testatur Scriptura Genes. Cap. 14. V. 24. *Pluit Dominus super Sodomam & Gomorrham sulphur & ignem à Domino de cœlo, & subvertit civitates has, & omnem circa regionem &c.*

Oppressio pauperum per vim & potentiam Deo semper execrabilis fuit, uti patet 3. *Reg. Cap.* 21. *V.* 19. Cùm enim Rex Achab vellet invito Naboth vineam eripere, Jezabel Regina ut Regis voluntatem exequeretur, per suam potentiam curavit Naboth fallò accusari, & lapidibus obrui. Sed ecce parem Dei vindictam! dum Achab festinaret ut jam defuncti vineam occuparet, Dei nomine occurrit illi Elias Propheta & pœnam denunciat, dicens, Hæc dicit Dominus; *In loco hoc in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum*, quod justo Dei judicio evenit.

Q. *Quæ peccata dicuntur aliena?*

RESp. Ea, quæ ab aliis quidem committuntur, sed nobis interim auctoribus, vel quoquo modo adjutoribus, aut saltem non impedientibus, ut idcirco nobis etiam imputentur.

Q. *Quot modis aliena peccata nobis imputantur?*

RESp. Novem his modis: Consilio, jussione, consensu, irritatione, laudatione, seu adulatione, reticentiâ culpæ alienæ, conniventiâ vel indulgentiâ, rei alienæ participatione, & pravâ facti alieni defensione.

Q. *Quæ dicuntur opera carnis?*

RESp. Ea quæ homines secundùm carnem viventes, & à Dei filiis spiritualibus degenerantes, committere solent.

Q. *Quæ sunt opera carnis?*

RESp. Paulus ea recenset in hunc modum: Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt, Fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.

Expos. Quanta sit malitia in operibus Carnis, & veneficiis, & commerciis cum dæmone sequenti Exemplo luculenter exponitur. Lugduni in Gallia vir militaris Vigiliarum Præfectus, dum nocte quadam ex officio urbis compita circumlustrat, ad commilitones suos conversus, impurum animi sui sensum hac impiâ voce declarat: Ad satisfaciendum carnis desideriis, si vel ipse dæmon modò se mihi offerret immunis non abiret. Vix hæc verba protulerat, & ecce mulier splendido in speciem habitu famulo lucernam præferente, impuris hisce Veneris mancipiis occurrit. Post exhibita ultro citroque urbanitatis officia, illi fœminæ se confestim adjungunt, & domum ad quam se redire fingebat, eam deducunt. Ingrediuntur simul, & desideratam cum ea libidinem explent. At res tota ex dæmonis arte composita & phantastica fuit. Nam sublato à dæmone fuco, deprehendunt se cum cadavere tabo, sanie, ac vermibus fluente rem habuisse, & in obsoletæ domus ruinis versari. Ad hæc dum attoniti obstupescerent, ecce ibi insolito fulminis ictu prostrati sunt, unus quidem eodem loco & nocte extinctus est, alter verò postridie, tertius denique die tertio interiit. Ex Doultremanni *Pædagogo Christ. Part. 1. Cap. 7. Pag. 132.*

Odii & invidiæ exemplum proponitur nobis 1. *Reg. Cap. 18. & 31.* In Saule qui Davidem ex odio injusto multis modis occidere conatus est, donec tandem ab hostibus superatus violentas manus in seipsum convertens sese propriâ hastâ interemit.

Aliud æmulationis & inimicitiæ exemplum patet in fratribus Josephi, qui ipsum vestibus spoliatum vendiderunt, sed Deo sic disponente, ipsi fame compulsi coacti sunt Josephum venerari, & ab ipso vitam & veniam postulare, *Genesis Cap. 35.*

Ebrietatis & comessationis quam acerbus sit fructus docet Exemplum apud *Cantipratanum Lib. 2. apum Cap. 56. §. 2. Et in Pædag. Christ. Pag. 152.* Dum quidam cum sociis inter pocula Animæ immortalitatem irrisisset, adfuit extemplo quidam sub mercatoris habitu, & statura procerus, cui per jocum socii ajunt, si tu bonus es mercator, en hic hominem qui suam animam venalem habet. Bene est, inquit mercator, qui erat dæmon sub mercatoris specie: Sed velim scire quanto pretio ea vendatur? Non magni, inquit alter, si tot vini amphoras dederis illam referes. Postquam mercator ille

pretium

pretium quod petebatur pependisset, & communi omnes joco risuque applausissent, & poculis jucundè indulsissent, cum tempus adveniret, quo societas illa dissolvenda erat; Heus boni viri, exclamat mercator, quid vobis videtur? Qui emit equum numquid non etiam frænum feret? Cum omnes incepto joco insistentes, id æquum esse pronunciarent, statim veterator infernalis se prodit, arreptumque impium ganeonem coram omnibus cum corpore & anima secum asportat, debitum temulentiæ & impietatis suæ præmium relaturum.

De prædictis omnibus, Luxuria, Invidia, Ira, Ebrietate, Consilio malo, Adulatione, &c. superius plura exempla data sunt: Item in *Apparatu* sub propriis Titulis.

Q. *Estne satis Christiano, malum fugere & à peccato declinare?*

R Esp. Nequaquam; sed præterea bonum agere & virtutes exercere necesse est. Alioqui scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi.

Q. *Quid boni faciendum Christiano?*

R Esp. In genere quidem quidquid boni lex naturalis, divina vel humana præcipit vel ostendit: in specie verò pro sua quisque vocatione præstare officium & acceptæ Dei gratiæ cooperari cum gratiarum actione debet. Omnis enim arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Q. *Quæ sunt præcipua bonorum operum genera?*

R Esp. Ea, quibus sobriè, justè, pieque vivitur in hoc seculo, & per quæ itidem justi magis magisquè justificantur, & sancti indies sanctificantur.

Q. *Quotuplicia sunt hæc operum bonorum genera?*

R Esp. Triplicia: utpote Jejunium, Eleëmosyna seu misericordia, & Oratio, de quibus ita legimus: Bona est Oratio cum jejunio & Eleëmosyna.

Q. *Quis est fructus bonorum operum?*

R Esp. Habent ea promissionem ac mercedem hujus ac æternæ vitæ; Deum placant, gratiam conservant, & augent; denique Christiani hominis vocationem certam faciunt, atque consummant.

Q. *Quid est jejunium?*

R Esp. Est certis diebus, juxta morem & præscriptum Ecclesiæ, carnibus abstinere, & saltem unicâ cibi refectione in die contentum vivere frugalius: Sed si generatim hoc nomen accipias, Jejunium est corporis quædam castigatio piè suscepta, ut vel caro spiritui subjiciatur, vel obedientia exerceatur, vel Dei gratia impetretur.

Expos. Jejunii utilitatem declarat nobis ipsa Ecclesia, quæ in Præfat. Missæ Deum sic alloquitur: *Qui corporali jejunio vitia comprimis, mentem elevas, virtutem largiris & præmia.*

Exempla Jejunii præbet nobis Scriptura in Moyse qui per 40. dierum jejunium Dei alloquium & aspectum obtinere meruit, *Exod.* 24. Et Ninivitæ qui post 40. dies subvertendi erant, per jejunium à Deo veniam meruerunt.

In vita S. Patricii legimus quod in altissimi montis vertice 40. dies cum solo Deo in jejunio & oratione transegerit.

At nostro tempore sacra Catholicorum jejunia abhorrent Hæretici, atque omnem Ecclesiæ Romanæ de cibis vetitis legem rident & contemnunt. Sed insigni Exemplo violatæ hujus legis pœnas dederunt.

Postquam in Germania Torpatenses in

Lutheri impia dogmata concesserant, feriâ sextâ solenne Paschæ festum proximè præcedente, finitâ Lutherani Ecclesiastæ concione, civibus è templo D. Virgini sacro revertentibus, quidam alium concivem & familiarem invitat ad prandium; rogat una domum comitetur; habere se egregiè paratum Petasonem Westphalicum: Arridet alter, & sibi reponit esse Gallum gallinaceum opiparè elixum, hunc se in reciprocum benevolentiæ signum adferre. Mensæ accumbitur, vorant gulosè, horum alter os quoddam rodens imprudens pœne, ipsum deglutit. Quare cum nec os transmittere, neque eximere valeret, multum ejulans debitâ Ecclesiæ mandati violatori pœnâ, eo ipso die suffocatur. Nec divinæ ultionis manus evasit alter; nam postridie Paschæ malo spiritu correptus, non multò post rabie ac furore exagitatus animam unà cum possidente dæmone exhalat. *Ita Damontius in Flor. Exempl. Cap.* 1. *Tit.* 10. *Exemp.* 7. Vide in Appar. *Iejunium.*

Q. *Quid est Oratio?*

R Esp. Est mentis, in Deum elevatio, per quam vel mala deprecamur, vel bona nobis aliisque petimus, vel Deo benedicimus.

Expos. Ad Orationem nos Christus impensè hortatur Luc. 11. Vers. 9. *Ego dico vobis petite & dabitur vobis, quærite & invenietis, pulsate & aperietur vobis.* Ideo oratio à S. Augustino Clavis cœli vocatur, per quam & cœlum aperimus, & omnia beneficia corporis & animæ à Deo impetramus, si cum fiducia, humilitate, & perseverantia ad Deum recurramus.

De S. Patricio in ejus vita traditur, quod assiduò centenis ter vicibus Dominum adorando genua flectebat: qualibet horâ diei Canonica centies se crucis charactere signabat. Nocturni verò temporis magnam partem divinis precibus cum ducentis genuflexionibus impendebat. Per hanc orationis vim quasi omnipotens omnia à Deo impetrabat, adeo ut velut alter Thaumaturgus, ut templum in unius viri nobilis fundo erigere possit, hujus rogatu fusâ prece montem in terram depresserit, sed cum vir ille nobilis promissis stare nollet, iterum ad orationem confugiens, montem prius tellure haustum in priorem altitudinem revocavit.

Addamus Exemplum pauperis Cerdonis Constantinopolitani, cui nomen Zacharias. Hic cum singulis noctibus ad orandum coram Vener. Sacramento Templum S. Sophiæ adire soleret, visus est ab alio totus luce circumfusus, cui etiam ingredienti valvæ templi sponte se aperiebant, & ultro claudebantur, dum templo egressus erat: Deo sic demonstrante quantum sibi placeat humilis oratio.

Q. *Quid est Eleëmosyna seu Misericordia?*

R Esp. Est beneficium, quo alterius miseriæ ex commiserationis affectu subvenimus.

Q. *Quotuplex est genus Eleëmosynæ seu Misericordiæ?*

R Esp. Duplex: Alia quippe sunt opera misericordiæ corporalia; alia verò spiritualia, quoniam vel ad corporalem, vel ad spiritualem miseriam proximi sublevandam spectant.

Q. *Quæ sunt opera Misericordiæ corporalia?*

R Esp. Septem: Esurientes pascere, potum dare sitientibus, operire nudos, captivos redimere, ægrotos invisere, hospitio peregrinos suscipere, mortuos sepelire.

Expos. Eleëmosyna non est solum beneficium, quo alterius miseriæ ex commiserationis affectu subvenimus, sed etiam debitum, quia si non demus pauperi quod nobis superfluum est ad statum secundum condi-

conditionem nostram honestè sustendandum, hoc ipsi quasi surripimus, uti asserunt SS Patres, Basilius, Ambrosius, Hieronymus, Bernardus, sed imprimis breviter & dilucidè Augustinus in Psalmum 147. *Superflua*, inquit, *diviti*, *necessaria sunt pauperi: res aliena possidentur, cum superflua possidentur.*

In extremo judicii die dicet Christus, *Venite Benedicti Patris mei possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*, addens causam, *Esurivi enim & dedistis mihi manducare, sitivi & dedistis mihi bibere: hospes eram & collegistis me, &c.* Sed duris & tenacibus dicet, *Discedite à me maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus, esurivi enim & non dedistis mihi manducare. &c. Et ibunt hi in supplicium aeternũ, justi autem in vitã aeternã.* Ex quo loco Euangelistæ deducitur hoc argumentum: nullus damnatur ob aliquid omissum quod non obligat sub præcepto: atqui reprobi hic damnantur ob omissam Eleemosynam, ergo illa aliquando saltem in necessitate obligat sub præcepto.

Vultis exemplum viri Sancti qui hanc opinionem sibi in praxi duxerit servandam? Audite quid de S. Francisco narret S. Bonaventura *in ejus vita.* Quæ S. Francisco in Elemosynam data fuerant, si pauperior quis ab eo stipem peteret, illico non tam donabat, quam jure suo cedebat. Undè audiens, vetulæ cujusdam inediam, dixit, frater mi restituamus alienum hoc (pallium suum denotans) quod ego retinebam donec æquioris tituli possessor appareret. Jam apparuit pauperrima quædam soror nostra, ad quam rogo ut mittas hoc meum pallium, cum quibusdam panibus ex Eleemosyna collectis: Quæ dum fratres portaverint, dicant quod suum erat sibi dari: reputo enim quæ nobis conferuntur in nostrum usum cedere donec indigentior supervenerit. Sed vide miram Dei providentiam & remunerationem. Eodem tempore aliqui ex Pontificiis detulerunt tot panni ulnas, quot Sancto Patri, ejusque sociis vestiendis sufficiebant.

Atque ut hæc viri Sancti in pauperes liberalitas à Deo liberaliter compensata, sic alterius tenacitas graviter punita. Refert quippe *Genebr, l.4. Chronograph.* anno Christi 914. cum dira fames Germaniam infestaret, Episcopus Moguntinus Hatto nomine, plurimos pauperes in horreo congregatos ea spe, quod esca vel panis nonnibil ex Episcopi liberalitate accepturi essent, concremari jussit, dicens, nihil differre eos à muribus, frugibus tantum consumendis natos. Quam tyranidem Deus protinus ultus est. Præcepit namque muribus ut catervatim illum invaderent, ac diu noctuque affligerent vivumque devorarent. Itaque ille in turrim in medio Rheni extructam aufugit: sed nec ibi à morsibus murium tutus esse potuit. Nam mures facto agmine per Rhenum natantes in turrim conscendère, justum Dei judicium executuri: quod agnoscens miser horrenda tandem morte inter mures periit. Feruntur mures nomen quoque ejus à parietibus & tapetibus abrasisse.

Verum liberales & munifici erga egenos, non tantum in altera, sed etiam in hac vita felices & beati futuri sunt, & in hac quidem vita providebit Deus, ut nunquã illi inopiâ laborent, qui opes suas in pauperes distribuerint juxta illud Psaltis, *qui seminat in benedictionibus de benedictionibus & metet.* Et Pauli 2. Cor. 9. *qui autem administrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum & augebit incrementa frugum justitiæ vestræ, ut in omnibus locupletati abundetis.*

Nitida hoc similitudine illustrat S. Basilius. Sicut putei continuo ex hausti, & copiosiore & puriore fluunt aquâ: clausi verò & quieti facile putrescunt, sic & opes reconditæ inutiles sunt, translatæ in pauperes novum fructum pariunt. Item aliâ non minus appositâ Clemens Alexandrinus, sicut ad ubera, quæ suguntur, vel mulgentur lac solet confluere, ita & opes confluunt ad eos qui erogant illas.

Memorabile hujus rei Exemplum exstat,

in Prato Spirituali, de nobili quodam Constantinopolitano, qui cum omnia sua in pauperes distribuisset, filio nihil nisi Christum Curatorem reliquit. Quare & Christus se ei curatorem præstitit, monuitque virum egregiè divitem, ut illi filiam unicam in uxorem traderet, eumque omnium bonorum hæredem scriberet, qui id ipsum accuratè implevit, monuitque juvenem: ecce bonus curator tuus hanc tibi uxorem misit. Adeo verum est quod dixit Sapiens: *qui dat pauperi non indigebit, qui despicit deprecantem sustinebit injuriam.* De hac præclara virtute plura in Apparatu, V. *Liberalitas.*

Q. *Quot sunt opera Misericordiæ spiritualia?*

R Esp. Sunt & ipsa septem: uti, Peccantes corrigere, ignorantes docere, dubitantibus rectè consulere, pro salute proximi Deum orare, consolari mæstos, ferre patienter injurias, offensam remittere.

Expos. Priora septem misericordiæ opera corporalia vocantur, quod circa corpus vertentur, ut consideranti patet; hæc spiritualia dicuntur, eo quod ad animam referantur eoque pluris facienda, quantum anima, juxta ipsius Christi testimonium, plus est quam corpus, quare & impensius illorum usus nobis commendatur à sacra Scriptura, ac imprimis à Magno illo gentium Doctore Paulo, sed nullum æque ac inimicorum dilectio, & remissio injuriarum. Hic ad Ephes. 4. sic scribit: *Donate invicem sicut & Deus in Christo donavit vobis.* Idem repetit cap. 5. *Estote ergo imitatores Dei sicut filii charissimi & ambulate in dilectione, sicut electi Dei, sancti & dilecti viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem, & donantes vobis metipsis, si quis adversus aliquem habet querelam: sicut Dominus donavit vobis, ita & vos.*

Sed quid meriti nobis promittitur ob hanc gloriosam de nobis in diligendis inimicis reportatam victoriam? Audite Math. 6. *Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cœlestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Quæ cum in manu nostra sint monet S. Augustinus l. 50. Homiliarum Hom. 6. *Dimittamus inimicis nostris, ut libera conscientia possimus in oratione Dominica dicere; dimitte nobis debita nostra, sicut nos dimittimus debitoribus nostris.*

Exemplum ad hanc rem accommodatum narrat Henricus Magnus *dist.* 9. *Exemp.* 94. De quodam viro opulento & nobili, qui dum summa animi pertinacia inimico supplici reconciliari recusasset, subito ex hac vita ereptus est. Mortuo ingenti pompa exequiæ apparantur, corpus à funebri amicorum turba ad templum defertur, ubi pro more qui tum vigebat, decantatum solenniter officium defunctorum ante aram in qua Christi pendentis è cruce imago erat exposita: cumque Sacerdotum aliquis illam officii lectionem inchoasset; *Parce ei Domine*, visa est imago avulsis à cruce manibus, aurem sibi utramque occludere, horrendum illud intonans, *non pepercit, non parcam.* Ad quæ verba, attonita circumfusa multitudo in cadaver impii involavit, & alitibus cœli extra civitatem illud devorandum abjecit. Hinc discite quam verum sit illud Euangelii, Oportere nos misereri aliorum si misericordiam à Deo & nos consequi velimus, juxta parabolam illam servi, qui ideo graviter à Deo punitus est, quod ipse non remisisset conservo suo, sicut & illi à Domino familias omne debitum remissum fuerat. Videri potest in Apparatu, V. *Correptio fraterna, Exhortatio, Amor proximi.*

Q. *Quæ sunt virtutes omnium præcipuæ?*

R Esp. Post Thelogicas quidem illas, de quibus dictum est, Fidem & Spem & Charitatem, præcipuæ sunt Cardinales, quæ Christianos cum primis decent.

Q. *Quæ dicuntur Cardinales virtutes?*

R Esp. Quæ tamquam fontes aliarum & cardines omnem honestæ vitæ rationem continent.

Q. Quot

Q. *Quot sunt virtutes Cardinales?*

REsp. Quatuor: Prudentia, Justitia, Temperantia, Fortitudo: quibus in Christo consequitur homo, ut providè, justè, temperatè, ac fortiter in omni vita degat, ac placeat Deo.

Expos. Cardinales quædam virtutes idcirco dicuntur, quod sint tamquam aliarum fontes & cardines: & quemadmodum ostium in cardine, sic omnis honestæ vitæ ratio in illis versetur, ac boni operis universa structura eisdem inniti quodammodo videatur, de quibus ita scriptum est Sapientiæ 8. *Sobrietatem & prudentiam docet, & justitiam, & virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus*

Prudentia.

QUare proderit illarum virtutũ definitionẽ fusius paulo proponere. *Prudentia* est virtus quæ secundum honesti rationem quid expetendum, quidve fugiendum sit homini præscribit, juxta illud Ecclesiast. 32. *Fili sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebit.* O si omnia ad hujus virtutis normam agerent mortales, quam multa infortunia evitarentur, quam multa omitterentur de quibus heu postea, sed nimis serò, doletur. Exempla prudentiæ maxime spectantur in bono consilio, de hoc in Apparatu, V. *Consilium bonum, malum; quale dedit Herodiæ filia, ut peteret caput Ioannis Baptistæ.* Item in Apparatu V. *Sapientia.*

Iustitia.

IUstitia est virtus quâ cuique sua tribuuntur. De hac ita Proverb, 14. *Melius est parum cum justitia, quam multi fructus cum iniquitate.* Item, *quid prodest homini si universum mundum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur?*

Poteſtne illud sequi ex neglectu justitiæ? Omninò, teste Augustino. Non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum. Horrendum est exemplum quod supra retulimus ex *Pædagogo Christiano part. 2. cap. 5. §. 2.* de usurario quodam nobili in Italia qui confitebatur Sacerdoti peccata absque proposito ab usuris imposterum abstinendi, & una cum Confessario qui eum absolvebat ad inferos abreptus est.

E contra insignis exercendæ justitiæ zelus sequenti exemplo à Deo comprobatur. In Anglia capti erant tres falsæ monetæ fabricatores scelestissimi, & juxta legem ad manuum abscissionem condemnati. Intereà Archiep. Cantuariensis, in cujus potestate illi erant, in die Pentecostes celebraturus interrogat, an justitia adhuc impleta esset. Responsum est propter diem Festum dilatam esse pœnam usque in crastinum. Nequaquam, inquit, ego hodie Sacrum non absolvam nisi prius in illis justitia impleatur. Quâ peractâ, dum in Sacrificio illa verba recitaret, Ecclesiam tuam pacificare, juvare, custodire, & regere digneris, nivea columba omnibus inspectantibus super eum descendit, & alis super caput expansis sic mansit, donec Sacrificium absolveretur. *Ex Specul. histor. lib. 25. Et magno Specul. Exemplorum.*

Temperantia.

ESt virtus voluptatum carnis quæ gustu atque tactu percipiuntur moderatrix: ad quam sectandam sic nos hortatur Scriptura; Petr. 2. *Sobrii estote & vigilate, quia adversarius vester Diabolus tamquam Leo rugiens circuit quærens quem devoret:* ut autem hanc virtutem amare, & illi oppositum vitium hodie nimis vulgare odisse possimus, mala quæ secum trahit perpendamus.

Et 1. quidem facultates exhaurit, Proverbior. 2. *Qui amat vinum & pinguia non ditabitur.* 2. Corpus imbecillum reddit, hinc oculorum lippitudo, oris graveolentia, membra tremula, capitis distillationes, tusses, apople-

apoplexia, paralysis, articulares morbi, & denique mors, plures enim occidit gula quam gladius: denique reddit hominem ad omnia inutilem.

Videte hoc egregia similitudine expressum. Corpora nostra terrena sunt: quo modo pluvia nimis diuturna si fuerit, terra infunditur & in lutum resolvitur, ut nulla in ea cultura fieri possit: sic & caro nostra quando abundantiore potu fuerit inebriata, nec spiritualem culturam accipere, nec fructus animæ necessarios poterit exhibere.

Estne igitur ebrietas grave peccatum? Est peccatum mortiferum si voluntaria sit & pervenerit usque ad viollentá usus rationis privationem: nam Apostolus Paulus. 1. Cor. 6. *Nolite errare, neque fornicarii, &c. neque ebriosi regnum Dei possidebunt.*

Sed nec ad finem vitæ differre solet pœnam qua ebriosos plectere decrevit Deus, quam passim exitu infausto & luctuoso solent finire. Notum est quomodo Holoferni vino somnoque sepulto à Judith caput resectum sit, *Judith cap. 12.*

Balthasar Babyloniorum ultimus Monarcha, dum lasciviæ cum concubinis ebrietatem misceret temulentus, vidit ignotam manum scribentem in pariete: *Mane, Thecel, Phares*, & eadem nocte regno & vita à Cyro spoliatus est, *Daniel 5.*

Aliud Exemplum recentioris memoriæ refert *Mart. del Rio tom. 2. Disq. Magic. l. 3. p. q. 7.* Tres helluones in Flandria, quâdam die in seram noctem compotationem protraxerant, cum unus illorum minus impius, Sat, ait, Baccho datum est, Deo saltem agamus gratias: Ego verò, subinfert alter procacior, cacodæmoni gratias agendas censeo cui operamur, & cum risu mensâ relictâ in lectos ruunt singuli: vix decubuerant, ecce tibi in triclinium, vi januâ reseratâ, dæmon magni, atri & trucis viri specie, habitu venatorio, & cum eo coci duo parvuli obambulant, & lectos circumspicit torvo vultu: deinde horrẽda voce ait, ubi est ille qui mihi gratias agit? adsum, referam grates. Lecto abstrahit pavitantem, & traditum cocis jubet infigi veru, & lento igne assari: Parent promptè, assatur infelix, & moritur. Demum venator ad superstites sub stragulis trepidantes vix vivos; digni vos etiam (ait) pari supplicio, nec deest voluntas mihi: sed vetor vi majore. Invitus nunc abeo, & moneo, resipiscite, aut manent vos terribiliora. Disparent larvæ, nec tamen aliis animus redit vel vox, nisi clarâ luce, ubi surrexere, collegam inveniunt mortuum & (ne visum inane putes) assatum cum horrore intuentur. Vide huic exemplo idoneam similitudinem anseris assati cum ebriosо, supra in Apparatu, Verb. *Ebrietas in fine.* Item V. *Gula.*

Fortitudo.

Ad hanc colendam satis nos hortatur Scriptura cum timorem improbum nobis adimit, & Christianæ mentis fiduciam, alacritatem, constantiamque commendat. *Fugit impius nemine persequente*, inquit Salomon Prov. 28. *Iustus autem quasi leo confidens absque terrore erit.* Et Petrus de fidei ac pietatis hostibus hoc admonet: *Timorem eorum ne timueritis, neque conturbemini. Quis est,* inquit 1. Petri 3. *qui vobis noceat si boni amulatores fueritis? Sed etsi quid patimini propter justitiam, beati.*

Exemplum Christianæ fortitudinis patet in vita S. Laurentii, qui nec blanditiis, nec terroribus tyranni, nec lento igne, nec craticulâ ardenti, in minimo potuit à fide dimoveri, ut fusè narratur in Breuiar. 10. Augusti lect. 4. 5. 6. Plura exempla in Appar. V. *Fortitudo.*

Q. *Quæ dicuntur dona Spiritus Sancti?*

R Esp. Septem illa, quæ super Christum requievisse Propheta testatur, & quæ ab ipso, seu fonte omnis gratiæ, in alios derivantur: ut donum sapientiæ, donum intellectus, consilii, scientiæ, fortitudinis, pietatis, ac timoris Domini.

Q. *Quæ-*

Q. *Quænam illa, quæ fructus Spiritus vocantur?*

RESp. Ea quæ pii secundum spiritum viventes operantur, & per quæ spirituales à carnalibus dignoscuntur.

Q. *Qui sunt fructus Spiritus?*

RESp. A Paulo Apostolo sic numerantur: Charitas, Gaudium, Pax, Patientia, Longanimitas, Bonitas, Benignitas, Mansuetudo, Fides, Modestia, Continentia, Castitas.

Expos. Quid est timor Domini? Est Spiritus Sancti donum quo peccator divinæ justitiæ timore salubriter concutitur ad conversionem. At qua ratione ad hunc Dei timorem pervenitur? Si consideret attentè instabilitatem humanam, & quod ignoret, quid sibi tandem futurum sit. Cautiores nos esse convenit exemplo Angelorum qui de gradu suo deciderunt. De quibus Iobi 4. *Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles, & in angelis suis reperit pravitatem, quantò magis qui inhabitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum.* Adde de Adamo, qui cecidit in Paradiso; Iudas in consortio Christi turpiter lapsus, suspensus, damnatus fuit, quæ fusius exaggerata materiam exemplo dabunt. Plura exempla in Appar. V. *Timor Domini.* Item de *Charitate, Pace &c.* dictum est tam ibi, quam alibi in Catechesi.

Q. *Quæ dicuntur Beatitudines Euangelicæ?*

RESp. Illæ, propter quas in Euangelio etiam hi, qui miseri prorsus ac infelices videntur, beati, ac felices pronuntiantur.

Q. *Quot sunt Euangelicæ Beatitudines?*

RESp. Octo, quas ita Christus in monte tradidit.

1. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.

4. Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.

6. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

7. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.

8. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

Expos. Hinc collige vanam esse prorsus mundi de beatitudine sententiam, quæ permultos interim fallit, ac perdit. Nam beati fore vulgo putantur divites, præpotentes, gloria & authoritate clari, bonis fortunæ affluentes, voluptatibus indulgentes. Verùm Doctrinæ Christi repugnant, qui non divites sed pauperes, mites &c. beatos pronunciat. Hinc rectè Esaias exclamat cap. 3. *Popule meus qui te beatum dicunt ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.* Quis ergo beatus dicendus? Non alii quam quos supra ipsa veritas quæ falli aut fallere non potest beatos nuncupavit. Patet id in Epulone divite, & Lazaro paupere: moritur uterque, dives sepelitur in inferno, pauper ab Angelis in sinum Abrahæ deportatur. Epulo in inferno Lazarum rogat, quem fuerat in terra aspernatus, ut guttula una arentis linguæ sitim refrigerare dignetur, & negatur. Causam vultis; addit illam Dei nomine Euangelista. *Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, Lazarus similiter mala, ideo hic consolatur, tu verò cruciaris.* De his beatitudinibus plura alibi in Catechesi & in Apparatu, Vide *Abnegatio, Patientia, Consolatio divina, Liberalitas, Castitas, Pax, Tribulatio, Persecutio.*

Misericordia.

EXemplum commiserationis & misericordiæ legitur in vita S. Patricii apud nos cap. 15. quem cum Cæcus insequeretur ut per eum lumen oculorum à Deo impetraret, contigit cæcum alicubi impingere & in terram corruere. Quidam ex comitatu Christianæ misericordiæ immemor, cæci lapsum risu excepit. At vir Sanctus in cæcum commiseratione, in ridentem indignatione commotus. Tu, inquit, qui oculis ad illudendum misero abuteris, oculorum usu privaberis, huic vero visum à Deo humiliter poscenti oculorum lumen restituetur: ac formato crucis signo illusori visum abstulit, cæco donavit.

S. Franciscus adhuc in sæculo adolescens adeo erat misericordiæ addictus, ut juramentum fecerit, nullum pauperem postulantem sine Eleemosyna dimittere. Hinc initium tam largæ Dei misericordiæ in Ordinem illius universum.

Mansuetudo.

S. Thomæ de Villanova Ord. Eremit. S. Augustini tanta inerat mansuetudo ut Valentiæ carcerem à nimio situ & horrore diligenter repurgaret, & cum esset Episcopus, si quando in carcerem compingendi erant homines Ecclesiastici, non poterat sibi à lachrimis temperare, adeo ipsam justitiæ severitatem sua mansuetudine temperabat.

Pius V. Pontifex, vel ideo verè pius quia vere mitis, cum quidam in eum libellum probrosum vulgasset, ideoque majestatis læsæ damnatus esset, ut modum inveniret quo damnatum liberaret, illum ad se adduci jubet. Interrogat an scriptum illud probrosum contra Pontificem Christi Vicarium, an potius contra Michaëlē Gislerium (hoc erat Pontifici nomen) in lucem dedisset? cū reus se contra Michaëlē tantum edidisse respõderet, jussit liberum dimitti. *P. Rho in histor. virtutum libro 7. capite* 8.

Persecutio ob justitiam.

QUantum illa persecutio præ omnibus Ecclesiam Romanam stabiliat, atque illustret, patet evidenter ex immenso Martyrum numero qui pro illius fide & veritate toto orbe vitam ac sanguinem effundere non dubitarunt. *P. Nicolaus Causinus* in libro suo qui inscribitur *Curia Sancta Tom.* 1. *lib.* 2. Computat *undecim Milliones* Martyrum qui à tempore Christi pro fidei Romanæ veritate passi fuerunt: Inter hos 27, fuerunt Pontifices Romani. Et in sola urbe Romana passi sunt plusquam trecenta millia Martyrum. Et in cæmiterio Calisti &c. sepulti sunt octoginta Martyrum millia, uti deducit *Bozius* de signis Ecclesʃ. *signo* 29. *lib.* 7. *cap.* 5.

In ipsa postrema est minima Societate Jesu passos esse ex sociis 281. usque ad annum 1641. declarat Alagambe in Bibliot. Soc. quibus hucusque plurimi accesserunt. Sed nec hactenus à viris etiam aliquando Catholicis defuit patiendi palæstra non indecora. De qua nuper in Henrico Spondano Episcopo, Historiæ Ecclesʃ. scriptore celeberrimo hæc verba legi. *Tom.* 2. *anno* 1565. *pag.* 671. Nullus fuit unquam Ordo inter cunctas Religiosorum Sodalitates, qui plures passus sit per orbem universum controversias, & oppugnationes, nec qui gloriosius eas ubique superaverit, à Domino procul dubio factum est istud & est mirabile in oculis nostris &c. Ita, inquam, Spondanus, ibidem.

Exemplum peculiare patientis persecutionem propter justitiam enituit in Traverso insigni fidei pugile in Hibernia, qui cum librum pro authoritate Ecclesiæ Romanæ contra hæreticos scripsisset, captus est, & præ tribunali publicè interrogatus, an talem librum ille composuerit? Mox ille Christiana libertate manum attolens respondit: *Hi sunt digiti qui librum illum conscripserunt.* Cumque

ea

ea de causa supplicio affectus, & cadaver exustum foret, digiti illi quibus scriptum illud exaravit illæsi manserunt, quamvis ut consumerentur à carnifice sæpius in ignem conjecti fuissent. *Ita Spondanus & plures alii.*

Q. *Quæ dicuntur Euangelica consilia?*

RESP. Videlicet quæ per Euangelium non tanquam ad salutem necessaria, sed veluti suscipientibus magis expedita atque utilia à Christo non præcipiente quidem, sed consulente proponuntur.

Q. *Quot sunt Euangelica consilia?*

RESP. Principalia tria sunt: nimirum, Paupertas voluntaria, Castitas perpetua, & Obedientia integra, quæ propter Deum homini religiosè exhibetur.

Expos. Hujusmodi consilia Christus, non verbo tantùm docuit, uti mox ostendemus, sed etiam *Exemplo* vitæ suæ sanctissimæ confirmavit. Quoad, *Paupertatem*, cum dives esset, propter nos pauper factus est, non habens ubi caput reclinaret. Quoad *Castitatem*, ipse semper virgo, etiam ex virgine nasci voluit, & Sanctarum Virginum Sponsus semper perseverat. Tam sedulus demum fuit in præstanda *Obedientia*, ut Matri Virgini, ac Josepho fabro subditus fuerit, & ad mortem usque crucis obediens factus, de se ipso, testatur: *Descendi de cælo non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.*

Ad hanc voluntariam paupertatem amplectendam adhortatur nos Luc. 18. *Si vis perfectus esse vade & vende omnia, quæ habes & da pauperibus & habebis thesaurum in cælo, & veni sequere me.* Hujus autem cultores ac professores erant Apostoli, quorum nomine fidenter dixit Petrus ad Christum Matth. 19. *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.*

Ad Castitatem invitat Matth. 19. Item Paulus ad Cor. 1. *Bonum est homini mulierem non tangere.* Et S. Joannes *Apocalyp.* 14. singulare huic virtuti præmium decernit. Qui, inquit, cum mulieribus non sunt coinquinati sed virgines permanserunt, sine macula ante thronum Dei assistunt, cantantque novum canticum coram Deo & Agno, & sequuntur Agnum quocumque jerit.

Obedientiam vero commendat Matth. 16 *Si quis vult venire post me abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me.*

Hujusmodi autem Christi imitatores, qui dictis consiliis observandis seriò vacarent, semper Ecclesia habuit, nec tantùm de vulgo aliquos, sed etiam Imperatores & Reges, quibus, servatis Christi consiliis, Deo servire erat regnare, eligentes potius abjecti esse in domo Dei sui, quam habitare in tabernaculis peccatorum.

Atque ex his non paucos sibi vindicat Anglia & Hibernia. Ac imprimis *Sigibertus* Rex Northumbriæ in Anglia circa annum Christi 640. abdicato regno monasticam vitam amplexus est. Et cum postea hoste regnum invadente, totius populi precibus coactus esset aciem ad bellum præcedere, noluit vel tantillum Religiosum habitum dimittere, sed eo indutus ante exercitum ad prælium processit, uti refert *P. Platus Lib. 2. Cap. 26.*

In eadem Anglia *Etelredus* Rex an. 749. postquam pluribus annis regnum suum piè justeque administrasset, coronâ in nepotem suum *Chenredum* ultro translatâ, Religiosam vitam in solitario regni sui Cœnobio elegit. At ecce idem *Chenredus* fœliciorem reputans patrui Religiosi quam Regis fortunam, post quinquennium inanem purpuræ regiæ fulgorem cum religioso habitu commutavit, quem ex manibus Cœlestini primi Pontificis Romæ accepit. Neque multo post tempore illum ex eadem Anglia *Inas* Rex Saxonum ad Apostolorum limina secutus est, ubi se regnumque suum Pontifici ultrò subjecit, & mundo valedicens per religiosa vota se Christo mancipavit, ut tradit idem *Platus loco citato.*

In Hibernia anno 650. *Vibeanus* Rex tres

habuit filios, *Forsaum, Follianum, & Vltanum:* hi omnes cœleste regnum terreno præferentes Religiosum statum amplexi sunt. Utque à mundi luxu, & paterna Aula remotiùs viverent, in Galliam trajecerunt, ubi cum Regis Clodovæi licentia Monasterium ædificarunt, atque in eo tantâ pietate vixerunt, ut omnes in Sanctorum numerum relati fuerint. *Platus ibidem.*

Ex aliis Regnis longum esset recensere Exemplum Carolomanni, Trebellii, Bambæ, Veremondi, Ramiri, aliorumque Regum & Imperatorum, qui Euangelica Christi consilia & religiosa vota omnibus mundi opibus ac regnis prætulerunt.

Q. *Quæ hominis novissima dicuntur?*

RESP. Ea quæ homini ad extremum accidunt; ut Mors, Judicium, Infernus, & Cœlestis gloria, de quibus ita docet Sapiens: In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.

Expos. De *Morte* sic loquuntur Scripturæ: *Statutum est hominibus semel mori*, ad Heb. 9. Et hoc pulchrâ similitudine exponit Eccles. 2. *Omnes morimur, & sicut Aqua dilabimur in terram.*

Et in hac quidem mortis certitudine, nihil incertius quam quando simus morituri, teste Eccles. 9. *Nescit enim homo finem suum.* Quare providè monet Servator noster, *Estote parati, quia, qua hora non putatis, filius hominis veniet.*

Mortis memoria.

S. Joannes à liberalitate in pauperes dictus Eleëmosynarius, ut novissimorum semper recordaretur, sepulchrū sibi exstrui, sed imperfectum relinqui curavit, ac monitorem statuit, qui diebus Festis sibi coram omnibus diceret, *monumentum tuum in hodiernum diem est imperfectum, Domine, jube ergo ut id finem accipiat: incertum enim est quâ horâ fur ingrediatur*, id est mors, & hæc eum cogitatio ad Eleëmosynas tantas excitavit: Ita *Leontius* in ejus vita. Sed ad alios transeamus.

Carolus V. Imperator ac supremus olim orbis Monarcha, ut se ad mortem melius compararet, deposito sceptro & corona, abdicavit à se totum Imperium, & omnia regna Hispaniæ, Indiæ, aliaque quæ per orbem possidebat, seque in solitario Hispaniæ angulo abscondit, ubi adhuc vivens curavit suas exequias se præsente celebrari, ut sic futuræ mortis memoriam sibi altius infigeret, & se ad eam ritè præpararet. Et nos mortis immemores de minimo terræ puncto litigamus.

B. Francisco Borgiæ Gandiæ Duci & Catalauniæ olim Proregi, cui à Clemente X. Sanctorum fastis adscripto, dum hæc scribo, orbis Christianus applaudit, en quantum profuerit seria mortis memoria. Francisco commissum fuit cadaver Isabellæ Imperatricis uxoris Caroli V. ad Regum sepulchra Granatam deducendum. Cumque aperto jam loculo ipsi de more jurandum esset, illud esse Imperatricis cadaver, vidit illud adeo deformatum, & sanie ac vermibus scatere, ut nisi aliunde id novisset affirmare non possit illud esse Imperatricis corpus, quod tamen in vita à summa formæ præstantia celeberrimum fuit. Borgias hoc aspectu commotus, ô, inquit, inanes mortalium spes! Ad hoc devenit tanta majestas & pulchritudo! Sat Aulæ Regum, sat datum est Dominis morituris. Ac postea Aulæ valedicens, Domino immortali in Societate IESV sic servivit, ut ipse ad immortalem inter Sanctos gloriam pervenerit. *Ita in ejusdem vita.*

Refert P. Cottonus *Serm. de Morte*, quandam domicellam vitæ vanitati ac libertati adeo deditam fuisse, ut ex multis, quas Confessarius injunxerat, pœnitentiis, semper diceret, se nullam posse implere. Hanc tandem à Confessario propositam admisit, ut quoties manus lavaret, toties sibi ipsi tacita

diceret: Hæc caro vermium esca erit. Hac cogitatione in animum altè admissâ adeo immutata est, ut aliis deinceps optimo virtutis exemplo præluxerit. V. in Appar. V. *Mors*.

Judicium.

De judicio Apostolus ad Hebr. 10. *Horrendum est incidere in manus Dei viventis*. Et 2. ad Cor. 5. *Cuncta, quæ fiunt adducet Deus in judicium pro omni errato, sive bonum sive malum sit*.

Refert hoc modo Joannes Climachus, solitarium quemdam in Choreb habitasse. Hic cum diu negligentissimè vixisset, non habens animæ curam, morbo tandem ad extrema deductus est; cumque è corpore jam migrasset, post horam ad se rediit, rogans ut inde abscederemus. Cellæ vero aditum obstruens mansit intus annis 12. nihil præter panem & aquam gustans, & sedens attonitus volvebat semper quæ viderat, ita fixo cogitatu, ut nec vultum immutaret, vim solum lacrymarum profundens. Cum jam morti foret vicinus rupto aditu ingressi sumus, cumque ab illo doctrinæ verbum supplices peteremus, hoc tantùm audivimus. Ignoscite mihi, nemo qui mortis & judicii memoriam verè agnoverit, peccare umquam poterit. Nos verò mirati sumus talem in eo, qui negligens fuerat, beatissimam reformationem. Alia in Apparatu, V. *Justitia divina*.

Infernus.

Ibi *erit fletus & stridor dentium*. Matth. 18. Ibi *vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*. Marc. 9. *Cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum*. Apoc. 21. Sed quis explicabit quid hoc sit cruciari in secula seculorum? Considera tot annorum millia quot sunt momenta in tempore à creatione mundi; quot guttæ in mari, quot arenæ in ejus litore, quot in arboribus folia, quot in hominum capitibus pili, quot in cœlo stellæ: Nihil hactenus numerando profecisti, plus enim restat quam numeraris, & æternitatis nec principium quidem hactenus attigisti. Hinc rogat Esaias 33. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante, quis habitabit de vobis cum ardoribus sempiternis?*

Refert Venerabilis Beda *Histor. Anglic. Lib. 3. Cap. 19.* B. Fursæum natione Hibernum, Peronensium in Picardia Divum tutelarem, semel in mentis raptu horrendos inferni cruciatus aspexisse. Ex hoc brevi infernalium pœnarum cognitione ita deinceps afficiebatur, ut etiam in rigida hyeme simplici tectus vestitu ex earum recordatione statim ex toto ejus corpore guttatim sudor efflueret. Si tantam vim habet gehennæ absentis recordatio, quid faciet præsentis perpessio.

Idem Beda *in Histor. Anglic.* narrat senem quemdam vitæ restitutum in eremum concessisse, ubi supra humanas vires austeram & religiosam vitam duxit: increpabant eum vicini quod se enecaret: quibus ille in lachrymas solutus: O utinam vobis datum esset videre, quæ ego vidi! certo certius affirmo, has pœnas nihil esse ad æternas illas, quas vidi. Alia exempla in Apparatu, V. *Infernus*.

In vita S. Patricii refertur, quomodo Deus voluerit hominibus quandam infernalium pœnarum speciem exhibere, quando S. Patricio orante ingens terræ Antrum cum novem in eo foveis apertum est, in quas si quis pœnitentiæ causa intrabat, horrenda dæmonum spectra, & ignis, & aquæ, & varii generis tormenta occurrebant. Ideoque locus ille in boreali Hiberniæ plaga Purgatorium S. Patricii ab incolis nuncupatur. *Idem tradit Gir. Cambrensis in Topographia Hibern. Dist. 2. Salteriensis, & Dionys. Carthusianus de 4. Novis. Part. 3. Art. 14.*

Gladin

Gloria Cælestis.

S. Stephanus vidit cælos apertos & Jesum stantem à dexteris virtutis Dei: & hac cælesti visione quantumvis exiguâ ita recreatus est, ut nec lapides, nec persequentium furorem, nec mortem ipsam formidaret.

De magnitudine hujus gloriæ Exemplum insigne refertur *in Speculo Exempl. P. 115.* De Monacho quodam viro admodum pio, & religioso, qui cum mane simul cum aliis ejusdem Monasterii matutinis precibus interesset, & casu in hunc scripturæ locum incidisset, *Mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesterna, quæ præteriit*, cœpit secum cogitare, qui id fieri posset, & in ea cogitatione reliquis ex choro digressis perstitit aliquamdiu, petivitque sibi illum versum à Deo revelari. Et ecce, continuo pulcherrima Avis ante oculos ejus volat, & avolat; ille insequitur etiam extra templum in nemus aliquod amplum & spatiosum haud procul à Cœnobio, illic avicula subsistens, adeo suavi ac cælesti modulatione Monachum extra se raptum detinuit, ut ad trecentos annos, sine cibo, sine potu illi suavitati affixus permanserit, donec tandem avis avolans illum dimisit. Ille Monasterium repetit existimans per duas tresve tantùm horas ab eo se abfuisse, pulsat januam, accurrit janitor, petit quis homo sit, & quid velit? Sum, inquit, hujus cœnobii Sacrista, qui eo hodie post preces matutinas sum egressus. Janitor insanum aut delirum putans; petit ab eo nomina Fratrum, ille singulorum nomina ordine profert, & mirans se non admitti petivit; adduci ad Abbatem, quo deductus, nec ille Abbatem, nec Abbas illum noverat: interrogat itaque Abbatem de prædecessoribus aliisque qui deprehensi sunt à trecentis annis ibi vixisse, atque ita tandem totum mysterium evolutum fuit. Quod si una tantùm cœlestis aulæ avicula, ita hominem veluti extra se rapere potuerit, quantum in cœlo gaudium conciliabunt tot cælestium spirituum voces, ac ipsius Christi, Deiparæ Virginis, & omnium Sanctorum societas perpetua: Si una gutta tantùm deliciarum contineat, quid erit repleri ubertate domus Dei, & torrente voluptatis potari.

Hujus doctrinæ documentum simul & exemplum in se præbuit Thomas Morus Angliæ Cancellarius. Cum enim Religionis causâ à Rege in vinculis detineretur, uxor ejus nomine Aloysia multis precibus eum solicitare cœpit, ut serviret tempori, ac Regis voluntati se accommodaret, neque oblatas opes ac honores repudiaret. Interrogat illam Morus, mea Aloysia, dic amabo, quot annis bonis illis, quæ commemoras, fruemur? Respondit illa, viginti annis, si Deo ita visum fuerit. Abi, inquit, stulta mercatrix, tu me vis cum caduca viginti annorum fortuna æternam gloriam & fælicitatem commutare? Si viginti annorum millia diceres, aliquid tu quidem dixisses, quid tamen hoc esset cum æternitate collatum? Pereant omnia vitæ bona, & vita ipsa potius quam ego tanto periculo vitam in cælo perpetuò duraturam exponam. Et ut dixit sapienter, ita egit fortiter, ac pro Ecclesiæ Romanæ defensione caput securi, gloriæ æternæ securus objecit. *Sander. de Schism. Anglic. Lib. 1.*

In variis etiam Sanctis Deus gloriæ cælestis aliquod initium in hac vita ostendit.

S. Paulus Apostolus adhuc vivens raptus est in tertium cælum, & ibi audivit arcana verba quæ non licet homini loqui.

Moyses etiam in hac vita postquam montem ascendisset, & ibi per quadraginta dies in oratione cum Domino versaretur, facies illius ex divino colloquio ita radiabat, ut filii Israel propter fulgorem inde emicantem non potuerint oculos in ejus faciem intendere. Quanto majori cum luce & splendore Beati in cælo per omnem æternitatem fulgebunt

fulgebunt quorum corpora induent immortalitaté & incorruptionem post hujus vitæ ærumnas pro Deo patientur toleratas, *Fulgebant Iusti quasi splendor Firmamenti, & quasi Stellæ in perpetuas æternitates.* Daniel. c. 12.

In morte S. Francisci unus Fratrum vidit illius sanctissimam Animam in specie Stellæ splendidissimæ ex illius ore emicare, & cum ingenti gloria in cælum ascendere. Nec mirum, inquit S. Bonaventura, illo cum Christo figuram stellæ præ se tulisse, qui etiam in hac vita stigmata Christi portavit. In *vita S. Francisci.*

In funere S. Patricii Hiberniæ Apostoli exequias celebravit Angelorum chorus, qui cælesti luce, suavissimo concentu, & odoris fragrantiâ præsentium oculos, aures, atque animos miro modo recreavit. Quinimo totis duodecim diebus quibus corpus inhumatum permansit, exequiarum locus & regio vicina sine noctis vicissitudine continuâ luce collustrata fuere: ut *in ipsius Vita* traditur. Plura V. in Appar. verb. *Beatitudo.*

CONCLVSIO.

Cælestis gloria ac beatitudinis nostræ radix & origo est Doctrina Christiana, quam hactenus elucidamus. Hac enim est per quam Deum ut creatorem, ac remuneratorem nostrum firmißima fide agnoscimus, & agnoscendo in eum speramus, sperando diligimus, diligendo veneramur: & ad promovendam præsentem ejus futuramque gloriam justitiæ Christianæ officia exercemus. Hæc est lucidißima illa Cynosura, quæ nos in ancipiti hujus vitæ curriculo inter adversa & prospera perpetuò moderatur, ne à recto salutis æternæ cursu deflectamus. Hæc denique est, quæ in ipsis vinculis, carceribus, exiliis, bonorum, vitæque periculis, invictos Christianæ militiæ pugiles virtute roborat, patientia munit, Constantia obarmat. Non enim coronabitur, nisi qui constanter & usque ad finem legitimè certaverit.

Ad hanc Constantiam ne desint posteris plæclara suorum Majorum Exempla, præsertim in Catholico Hiberniæ regno, illa hoc loco, post hanc doctrinæ Christianæ elucidationem, oportunè subjiciemus.

EXEMPLA CONSTANTIÆ

Inter perpetuas pro fide Persecutiones: præsertim in Catholico HIBERNIÆ Regno per 12. huc usq; secula.

Ecclesiam Christi non immeritò Majores nostri à sui exordio Militantem dixerunt. Hic constanter in acie standum, hic militandum, hic adversus Fidei hostes semper dimicandum fuit. Habet verò hæc militia id præ ceteris illustre, quod non magis ad Victoriam conferat magna agere, quam fortiter pati; neque magis gloriosum sit pro Christo in causa Fidei alienum sanguinem, quam proprium fudisse. In hac patiendi nobili palæstra suis constanter præire Dux ipse supremus & voluit, & debuit: Oportuit enim Christum pati & ita intrare in gloriam suam. Purpureum hoc Ducis vexillum firmo pede contra omnes Tyrannorum minas secuti sunt Apostoli omnes, & ab Ecclesiæ exordio tot Martyrum myriades. Hoc quoque ævo Europam quâ

quâ pátet circumspice universam. Quot in Belgio, aliisque Regnis Christianæ Constantiæ illustres victimæ cecidere. In una Anglia sub uno Henrico 8. quindecim Superiores Regularium constantiam suam pro sustinenda Pontificis authoritate suo sanguine consignarunt: Religiosi alii ad ceterorum terrorem supra quinquaginta fame, pædore carcerum, ac suspendio sublati, ac pæne totidem Sacerdotes singulari eruditione ac constantia illustres, præter duo Regni ac orbis lumina Joannem Fisherum Episcopum Roffensem, & Thomam Morum Regni Cancellarium, qui pro tuenda fide Romana colla securi intrepidè subjecerunt.

In hoc quoque Constantiæ Theatrum suo jure non postrema prodeat tandem *HIBERNIA*, non unius tantum ævi curriculo, sed per Duodecim pæne sæcula cum Fidei hostibus, cum Hæresi, cum omnibus Tartari machinis & injuriis, non indecoro Marte conflictata.

Ingentia quidem sunt Miracula quibus *S. PATRICIUS* universam Hiberniæ Insulam pariter cum fidei lumine ab initio collustravit. Verum illius nullum existimo magis stupendum fuisse prodigium, quam quod in illa Gente quam à principio nactus est mobilem, & ad vagos Gentilium errores maximè proclivem, Fidei radices tam altè infixerit, fundamenta Religionis Romanæ tam validè firmaverit, ut contra insurgentes omni ævo procellas per annos mille ducentos ad hunc usque diem, firmam immotamque præstiterit. Sapientis scilicet atque excellentis Architecti præcipua laus est, non ædificium extruere peregrino marmore opulentum, non magnificâ fronte superbum, non depictis auro laquearibus illustre, sed firmis potius subnixum fundamentis contra omnes temporum injurias, casusque venturos, sartum tectum illæsumque constituere. Hæc tua laus est, magne Patrici, hæc dos primæva est, quam à Te pridem accepit tanto parente ter fœlix Hiberniâ: cujus in ea dote conservanda in hodiernum usque diem Constantiam admirandam, mihi brevi tantum compendio exponendam proposui.

Annis à fundata per S. Patricium Hiberniæ Ecclesia quadringentis, quantis ea fuerit incrementis provecta, quantis pietatis, ac doctrinæ ornamentis illustrata infinitum foret enarrare. Si *Pietatem* spectes, terram pridem incultam & horridam; eo tempore hortum cœlestium deliciarum, & terrestrem Paradisum non immeritò nuncupares. Quod ne à me liberali nimis elogio Pronunciatum videatur, testem appello (a) *Iocelinum* antiquitatis studio illustrem. Intra (inquit) breve temporis spatium nulla eremus, nullus pæne terræ angulus, aut locus in Insula tam remotus fuit, qui perfectis Monachis aut Monialibus non repleretur: ita ut Hibernia speciali nomine *Insula Sanctorum* ubique terrarum jure nominaretur. Utque plures in eandem sententiam brevitatis studio prætermittam, instar omnium erit irrefragabile S. Bernardi testimonium *in Vita S. Malachiæ*. Verè, inquit, Sanctus locus, fœcundusque Sanctorum, nec modò in præfatas, sed in externas etiam nationes, quasi inundatione facta, illa se Sanctorum examina effuderunt. Quot ex hoc numero in Europam universam pietatis propagandæ studio æstuantes sese effuderunt (b) Columbani, quot in Galliam Fiacrii, ac Malachiæ, quot in Germaniam Kiliani, quot in Belgium Auberti, Levini, Rumuldi? Adeo ut quidquid isto ævo Roma armis ac Religione, hæc extrema Europæ Insula Sanctitatis ardore ac studio replevisse videatur.

Quanta verò fuerit cum hac Sanctitatis laude conjuncta *Doctrina* excellentia, cum aliis pluribus testem sese offert antiquissimus *Beda*, natione Anglus, non magis pietatis, quam sinceritatis studio Venerabilis:

(a)

(a) *Iocel. p.* 173. (b) *Lombardus. p.* 212.

(a) Qui apertè asserit è gente Anglorum plurimos etiam Nobilium relictâ suâ Patriâ divinæ lectionis studio solitos esse in Hiberniam commigrare: (b) qui & duos Angliæ Reges Osualdum, & Osuinum apud Hibernos optimis disciplinis imbutos ac institutos esse commemorat. Quin & ipse *Camdenus* ex eadem gente licet heterodoxus affirmat, eâ ætate Anglosaxones in Hiberniam tanquam ad bonarum litterarum mercaturam magno studio confluxisse. In Gallias quoque ex hoc communi artium omnium Emporio integros sacrorum Philosophorum greges enavigasse testatur *Altissiodorensis* è Francorum gente author amplissimus. Ex hoc denique fœcundissimo scientiarum Lycæo produsse per Europam celeberrimarum Universitatum, ut Parisiensis in Gallia, Papiensis in Italia, primos fundatores declarat disertè (c) S. Antoninus aliique complures. Adeo ut ab accepta per Patricium fidei luce, verè possis exclamare ô Hibernia! Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius, & lætata sum in omnibus quoniam antecedebat me ista Sapientia, quam sine fictione didici, & sine invidia communicavi.

Invidit tamen hostis tartareus Hiberniæ hanc sanctitatis ac sapientiæ gloriam, quam ne pariter cum fide ad seram posteritatem transmitteret, impia Exterorum arma in hoc dicatum pietati Domicilium summo impetu concitavit. Eo fortè Divinæ Providentiæ id permittentis consilio, ut gens illa quæ tot sæculis pietatis ac litteraturæ, eadem deinceps Christianæ constantiæ documenta orbi præberet.

Anno siquidem reparatæ Salutis octingentesimo, juncti Danis Nortmanni armata classe (d) Hiberniam ingressi, infestissima utrimque bella suscitarunt, vario èventu per annos pœne ducentos continuata. Quo tempore vix ulla evasit urbs aut oppidum, vix ulla celebrioris notæ Ecclesia, quam Paganorum impietas, & in Gentem Christo fidelē pertinax odium non everterit; adeo ut commemoret D. Bernardus in Cœnobium Benchorense elatos simul una die nongentos à piratis impiè occisos. His Ecclesiæ Hibernicæ cladibus tam diuturnis successit Procerum tam inter se, quam deinceps cum vicinis Regibus, Hiberniæ dominium affectantibus, perpetua pœne dimicatio, quæ nondum obductas priorum temporum cicatrices acerbiori semper vulnere cruentavit. Inter has sibi succedentes temporum injurias, & concatenatas Gentis universæ calamitates, non parum deformata sunt primæva illa Hibernicæ Ecclesiæ ornamenta; abactæ Musæ, suppressa sanctitas, eversa olim florentissima priscæ pietatis monumenta. Mansère tamen, quod mirêre, omni ævo inconcussa, à Patricio primum jacta fidei Catholicæ fundamenta. Non defuere unquam in tot exterorum assultibus domestici Athlantes qui hujus Ecclesiæ ruinam suis humeris sustinerent. (a) Non cessavit in populo tot sæculorum cladibus & injuriis efferato cultus veræ fidei, sacrificium, hostia, libatio. Non exulavit priscorum temporum imitatrix pietas, ac religio, quamvis ad latebras, ad sylvas, ad speluncas toties relegata: splenduit illa in latebris, floruit in sylvis, & è speluncis ipsis orbi Christiano latius inclaruit.

Volvitur demum ferreum & ferale sæculum quo suam inertiam & Hiberniæ constantiam indignatus Princeps tenebrarum, toto Acheronte contra hanc Gentem classicum insonuit, stygias phalanges armavit, bella, horrida bella toto furore, viribus totis adornavit. Infremuit enim graviterque indoluit tot Gentium spoliis inflatus Lucifer,

(a) *Lib.* 3. *c.* 27. (b) *Lomb. p.* 193. *in Brit. p.* 730. (c) *Lomb. p.* 230. *Sap.* 7. (d) *Colgan. tom.* 1. *in præf.*

(a) *Bosius l.* 8. *c.* 1.

post expugnatam & à fidei constantia abductam universam Græciam, post eversam Luthero duce Germaniam, post concussam Calvini fraudibus Galliam, post oppressam tartareo jugo Angliam, Daniam, Sueciam, Hollandiam: infractam adhuc, & suis viribus imperviam stare, & de Erebo triumphare Hiberniæ constantiam. Concipit igitur in hujus Gentis exitium dignas Lucifero iras & odia, telumque machinatur non unum, non leve, non vulgare, immittit in æthereas auras multiplices orci phalanges, quæ gemina libidinis, & impietatis face regium Henrici VIII. pectus in flammas agant. Neque verò segniter exarsit non tam Henricus quàm infausta Hæresis, quæ Regis animum incautè occupavit. Pervasit illa Angliam, involvit Scotiam, prostravit Walliam, involvendam quoque communi incendio non dubitabis Hiberniam, si nescias quantas habeat vires vera fides, & armata fide constantia: hæc in periculis intrepida, in suppliciis immota, atque inter ipsas secures sui secura consistit.

Ad hanc cautem marpesiam ubi tandem advertit Henricus sisti suum impetum, frangi furorem, ab inermi gente armata Edicta repudiari, tum demum velut adversus gentem sibi inimicam in novas iras assurgit, & parem iracundiæ suæ vindictam meditatur.

Conspexêre Hiberni, firmiores fidei Romanæ pugiles undique ad cædem & supplicia sub Henrico designari: nihil hinc de fide in Deum, nihil de fidelitate in Regem remisêre: Trahuntur intereà in vincula religionis causâ innocentes subditi, eriguntur feralia pegmata, cervices crudeli ferro indies subjiciuntur. At horum fides ex aliorum morte vivacior, non dubitat lictorem, ferrum, supplicia intrepidâ cervice expectare, ac si vitam amittere nequirent, quamdiu fidem vitâ ipsa chariorem retinerent.

Usque luculentius scirent universi, Hæresi regio ferro armatæ nihil esse sanctum, nihil inaccessum, non dubitavit exemplum in ingens duos ex ipso (a) Cardinalium Collegio publico supplicio afficere, & venerandam purpuram nobiliori murice cruentare. Duces, Marchiones, Comites, Comitumque filios plusquam duodecim tremendo orbi spectaculo securi subjecit: & inter hos ex Hibernis illustrissimum Kildariæ Comitem Thomam Fitsgarrettum simul cum quinque avunculis uno die ad totius Insulæ terrorem infami supplicio interemit. E Baronum, Equitumque numero supra octodecim capita demessuit. Abbates, & Priores Cœnobiorum tredecim, Presbyteros ac Religiosos septuaginta septem bonis pariter ac vita exuit. In reliquam nobilitatem, ac plebem Catholicam ebria jam cruore hæresis tam latè ferro grassata est, ut, teste qui tunc vixit, Sandero, numerum omnem, fidemque superaverit.

Nonne tandem tremere inter hæc Hibernia! nonne fluctuare, nonne fortunæ, soboli, vitæ, aliorum more consulere? Tremeret sanè, meritoque ad hæc fluctuaret Hibernia, nisi à Patricio tanquam cælesti Apolline in negotio fidei altiùs firmata, inter trepidantes Insulas dudum numerari desiisset.

Sed hæc initia tantùm sunt dolorum ô Hibernia! quantò tu firmius in fide persistis, tantò tibi diuturniora prælia Hæresis indicit. Mors quidem Henricum è vivis, sed non Hæresim eripuit. Hæc velut hæreditario jure pariter cum corona ad Elizabetham translata, per totos quadraginta annos parem tibi servitutem, parem calamitatum iliadem exhibebit. At tu malis pro fide tolerandis assueta, ex adverso ostendes, neque malorum numero, neque diuturnitate temporum, innatam tibi constantiam frangi posse aut labefactari.

Post tot exhibitas orbi tragœdias parum sibi profecisse visa est vesana Hæresis, ut liberius fureret, exemplo hactenus inviso, fœmineo vertici cum regia corona, Pontificis quoque Tiaram imponit, ut supremo utriusque

(a) *Sander. Lib. 1. Fol. 421.*

utriusque potestatis apice formidanda, gemino velut fulmine Sacra omnia ac profana misceret. Pergit igitur hæc, dominante Elizabetha, majori quam cœperat impetu ac furore Templa olim avitâ majorum pietate erecta toto Hiberniæ regno Catholicis eripere, Cœnobia omnia pro sua libidine in usus profanos convertere, residua Ecclesiarum bona in novos impietatis ministros transscribere, Regni Antistites, Presbyteros, homines Deo dicatos in latebras, in exilia, in vincula adigere. Hæc ut violentius exequeretur, novo Decreto armatur publicâ Comitiorum auctoritate roborato, quo omnibus Missæ Sacrificium, aut Sacramentum aliquod Romano more administrantibus indicitur, ut primâ vice ducentos aureos aut sex mensium vincula incurrant: secundâ quadringentis aureis aut unius anni carceribus adstringantur: Tertiâ demum vice ut perpetuo ergastulo addicti, omnibus pariter fortunæ bonis exuantur. Hæc prima Decretorum fulmina in extremum Religionis exitium toto regno evibrata, Clerum undique tam secularem quam regularem vel in extremas domi angustias, vel in vaga per Europam exilia adegerunt.

Sed ne quid rei Catholicæ integrum illæsumque permaneret, non leviora in Laicos reliquamque gentem tela detorquentur. Quorum ut plurima prætercam: id omnibus in commune indicitur, ut si qui ex universo regno, etiam de plebe infima, festivis diebus à Novatorum templis abessent, toties in pœnam, plebæis cervicibus gravem, asses duodecim in singula familiæ capita persolverent: ut tandem lento hoc supplicii genere consumptis vivendi mediis, aut vitam ipsam, aut fidem prodigerent. Hæc sanè tortura populo inopi, totque antea malis exhausto quavis catasta aut equuleo gravior apparere potuit. Verùm ad labefactandam Hiberniçæ plebis constantiam tam parum invaluit, ut inventi sint non pauci, qui omni ære ac peculio hac ratione pœne consumpto, quod reliquum erat in Exactorum manus ultro obtulere, rati servato tantùm Fidei thesauro, se satis fore in pauperie divites, in mendicitate opulentos.

Quoniam ergo his artibus lentum videbatur in externas facultates & corpora grassari, compedes denique & catastas multò graviores excogitavit impia Hæresis, quibus animas ipsas constringeret, & conscientiæ soli Deo subditæ vim inferret. Hujusmodi fuit novum Juramenti genus, quo necesse foret profiteri Reginam esse supremam gubernatricem omnium suorum Regnorum non minus in rebus spiritualibus atque Ecclesiasticis, quam temporalibus & politicis, abjuratâ penitus omni potestate ac jurisdictione Pontificiâ. Qui juramentum hoc præstare recusarent statutum fuit ut prima vice bona eorum omnia fisco cederent, secundâ pœnam capitis perduellionum more incurrerent. Hæc violenta animarum carnificina quanto apertius intima veræ fidei penetralia impetebat, tantò constantius ab universa Gente spretis tot pœnarum terroribus, omni tempore rejecta ac repudiata fuit.

Quis mihi nunc calamus describet, pro tuenda in fide constantia eâ tempestate quot Sacri Pugiles in arenam prodiêre, quot vincula decorarunt, quot carceres nobilitarunt, quot regna exiliis, quot tribunalia dirissimis quæstionibus ac suppliciis impleverunt. Ut prætercam è media plebe innumeros partim ferro, partim exiliis tot annorum curriculo miserè confectos. Inter supremos Ecclesiæ Hiberniçæ Antistites recensere possim primò Archiepiscopos omnino quinque, ex Archiepiscopatu Armacano duos regni Primates Creaghium, & Gauranum: ex Cassellensi Hurlæum, & Gibbonum: ex Tuamensi Nicolaum Skerretum: quorum omnium acta eximia, & admiranda constantiæ exempla, nisi brevitati studerem, promptum esset palam orbi Christiano exhibere. Ex Episcoporum numero reperio non pauciores quam tredecim non minus Tiarâ quam virtute conspicuos, qui variis suppliciis & ærumnis pro conser-

vanda orthodoxæ fidei integritate vitam ultro posuêre. Ex aliis Prælatis, Presbyteris, ac Religiosis, præter alios mihi ignotos, monumentis consignatos reperio sex supra triginta qui eâdem causâ, non dispari exitu vitam pro fide oppignorarunt. Infinitum foret hic ad calculos revocare ex primariis Hiberniæ Familiis illustres Fidei Heroës, quos innata in Religione constantia & persequentium furor in exitium adduxit, quorum aliqui cum tota progenie in perpetuum proscripti, non dubitarunt Religionis veræ causâ in interitum mere voluntarium.

Post hanc malorum iliadem, & continuam per annos quadraginta & quod excurrit bonorum, animorumque in fidei causa torturam, cum Elizabetha è vivis abeunte nondum clauditur feralis Hiberniæ tragœdia. Sub Jacobo, novo Rege, nova calamitatum scena aperitur, quæ Gentem tot malis confectam & pœnè exanguem in novum constantiæ theatrum adducet. Spargit primò insana Hæresis per universum regnum avidos prædæ Satellites recentibus edictis armatos, qui confractæ Gentis reliquias novis rapinis, ac tributis exhauriant. Introducit deindè inextricabiles quæstiones de Religione Romana, (a) ejusque in singulis pœnè articulis exercitio, de avitis Catholicorum possessionibus ad severum examen revocandis, de fundis & latifundiis partim gravandis, partim ad alios Dominos transferendis, de novo Reip. statu constituendo, de novis Anglorum colonis introducendis, de novis Ministris instituendis ac dotandis, de novo Titulorum ac hæreditatum jure sarciendo, quo facilius possent veteres coloni de avitâ possessione deturbari. At frustra sævit in electum Christi gregem vesana Hæresis: non frangitur, non flectitur, non labefectatur fida Deo, fida Regi Hibernia, sed Pastoris sui vocem secuta, tanquam ovis ad occisionem ducta, coram tondente se, ac laniante obmutescit. Conspirent in hanc unam omnes Erebi phalanges, non cedet: mille opprimant injuriis, non succumbet: omnia majorum decora ac monumenta posteritati eripiat, hanc illa fortunam, quantumvis diram ac luctuosam, non repugnando, sed patiendo superabit. Non recusat illa & corpus, & omnia corporis subsidia secari, dividi, lacerari, modò Caput, hoc est, Regis sui coronam, aut Pontificis tiaram non attingas, his solùm protegendis pridem vitam atque arma consecravit.

Hic ego præteritorum temporum Annales & memoriam ultimam appello, si ulla unquam Europæ Regio tanta malorum serie Religionis causâ exagitata, contra omnes hominum dæmonumque injurias, tot annorum lustris, constantiâ tam infractâ atque inconcussâ, in avita fide permanserit. Græciam concussit Ottomannus, & dudum cecidit illa tam nobilis, totque fulta præsidiis Orientis Ecclesia. Germaniam invasit Lutherus privato potius furore quam publico terrore armatus, & ecce quot regna, quot provinciæ nobilissimæ exiguo tempore Religionis avitæ ruinam sustinuêre. Centum jam & amplius annis sine alternâ requie, cum armata furiis hæresi, cum carceribus, cum exiliis, cum stricto lictoris mucrone, sola, inops, inermis, exhausta decertat Hibernia: & adhuc laceratis undique fortunis, integra tantùm fide in Deum & fidelitate in Principem, in arena & agone persistit. Jactent alia Regna opes & potentiam, strata classibus maria, subactos latè populos, advectas ab extremo oriente gazas. Tibi autem, ter beata Sanctorum Insula, absit gloriari nisi in cruce Domini tui; in servitute, in jugo, in pauperie pro Christi Fide constanter tolerata: hisce tu saltem Titulis & insignibus decorata, in Catholicorum regnorum Fastis primas non immeritò obtinebis.

Piget fortasse hactenus tristes rerum imagines, & continuas unius Regni tempestates sine alterno benignioris syderis aspectu vestris oculis animisque repræsentari.

(a) Philadelphus Pag. 1. Art. 5.

Verum

Verum; non est cur pigeat nos dicendo pergere, quamdiu non tædet Hiberniam patiendo perseverare. Vocat nos demum ultima, ac pœne fatalis tragœdiæ hujus catastrophe, in qua non tantùm acerba temporum anteriorum vulnera, sed ipsius pœne Sanctorum Insulæ interitum spectare cogemur, si tamen interire dicenda est quamdiu vivit fides, spirat pietas, & secura vitæ melioris constantia in ipso quasi funere efflorescit.

Postquam igitur Hæresis, nullis umquam cladibus, nullo sanguine saturata, in hæc remotiora regni Anglicani membra per tot annorum lustra impunè desæviit, non dubitavit demum insolenti facinore in ipsum regni Caput violentas manus injicere; illud, inquam, caput truculento ferro præcidere, quod ipsa pridem in Ecclesiæ Anglicanæ Caput evexit. Atque ita hæresis eadem uti facinoris hujus auctrix, ita ultrix fuit, dum ausa est uno ictu regni pariter ac religionis suæ Caput amputare. Spectavit inulta domesticum scelus ipsa Anglia, & cæteri Europæ Principes potentissimi. Non tulit tamen ab ipso exordio illatas Regi suo injurias, uti fide in Deum, ita fidelitate in Regem assueta Hibernia. Erexit se quamvis oppressa, armavit se quamvis hactenus inermis, & præpotentes Anglicani Parlamenti copias in se ultro concitavit. Ante omnia pro Fidei tutela ac defensione Catholicum Concilium Procerum ac Prælatorum sibi præfecit, qui Regis licet eo tempore exulis & absentis nomine regni habenas, & arma administrarent. Quoque se, suamque causam Deo, ejusque in terris Vicario arctius adstringeret, Nuncium Apostolicum à Romana Sede petiit, & impetravit. Neque ex alia parte destitit missis continuò Delegatis Regis sui adventum solicitare, donec tandem Rex alium, qui Catholicis armis præesset, suo nomine submisit. Quamvis hinc non ignoraret Hibernia, hostes regio nomini infestissimos in suum exitium iras omnes & arma conversuros. Favit quoque ab initio sinceris Hiberniæ conatibus divina Clementia, ac felicibus auspiciis totum pœne regnum Catholicis armis, suique Regis obsequio subjecit. Faustis hisce progressibus, ac lucido Fidei pœnè triumphantis intervallo incitata iterum Hæresis, odiis plusquam furialibus omnia domi forisque miscere, turbare, agitare aggreditur, ne Gentem tanto tempore suæ tyrannidi subjectam, in novam fidei libertatem assurgere patiatur.

Cromwellum igitur ævi sui portentum, ejusque copias Regis sui cæde infames, ad Religionis, ac Regii nominis interitum in Hiberniam latè effundit: qui omnibus toto regno edicit ut qui se, suaque servata volunt, relicto tantùm Rege ac Religione Romana, Parlamenti Anglicani Leges ac Jura recipiant. His sine mora constanti fide repudiatis: ac demum post varios casus regni viribus qua vi, qua dolo miserè laceratis, quæ, quantaque pro Rege ac Religione Civitates singulæ sustinuerint ad perpetuum constantiæ exemplum deinceps spectabimus.

Cæsis non ita pridem ad Dublinum Catholicorum copiis, Urbi Pontanensi, quæ à Septentrione Dublino adjacet, hostilia castra admoventur: hæc quamvis externo auxilio destituta, contra perpetuos victricium copiarum assultus tam fortiter stetit ac dimicavit, quam si ex suo lapsu totius patriæ ruinam formidaret. Donec tandem hostium numero magis quam virtute superata, vitam pacisci coacta fuit. Sed & hanc innata hæresi perfidia promiscuâ cæde innocentibus ademit; extractis quoque è latebris ac publico supplicio affectis quos pro Rege ac Religione fortius stetisse constabat. Inter quos (*b*) P. Joannes Batthæus è Societate *IESU*, cum fratre Sacerdote ad stipites alligati, & plumbeis glandibus trajecti, nobiles fidei victimæ occubuerunt.

Hoc

(a) *Anno* 1648. 2. *August.*

(b) *Annua Soc.* 1650.

Hoc rerum successu ad novas cædes incitata hostium crudelitas, pari furore atque impetu Wexfordiam aggreditur, Urbem maritimam avitæ fidei, & authoritatis regiæ omni ævo tenacissimam. Hæc ut erat insigni civium robore, & naturâ loci munitissima, prius se hostium dolo captam vidit, quam capiendam formidavit. Irruunt denso agmine hostiles copiæ, obvios quosque prosternunt, ac præ cæteris, sacratos Deo homines ad necem deposcunt. Inter hos ex sacra S. Francisci familia septem omnino innocentes victimæ cecidêre, tam intrepidâ omnium ordinum in aperta fidei professione constantiâ, ut etiam ex imbelli sexu ultro accurrerint Sacræ Deo Virgines, quæ se numero cæsorum adjiciendas obtulere.

Neque tamen hæc immania crudelitatis exempla cæteras Hiberniæ urbes permovere potuerunt, ut cum minima Religionis aut regiæ authoritatis jactura, pro se suisque fortunis cum hæretico hoste paciscerentur. Eodem quippe hostium furore, eademque civium constantia occupatur *Rossia*, expugnatur *Waterfordia*, frustra civibus oblata rerum omnium, præterquam Missæ, libertate. Ac demum post geminam obsidionem opprimitur magis quam prosternitur *Clonmelia*, quam hostes ipsi ab admiranda fidei firmitate, parvam Romam nuncupavêre.

Stabat hactenus inter vicinarum urbium ruinas fida semper Deo, fida semper Regi *Kilkenia*, quæ olim Regni Deliriæ, & Musarum Athenæ, eâ verò tempestate Catholici Concilii sedes nobilissima fuit. Hanc velut amputatis membris exanguem, & undique desertam, impius hostis totis viribus sibi tandem oppugnandam suscepit, ut quam non poterat stantem, saltem languentem opprimeret; oblatâ sæpius conditione, ut si in Parlamenti Anglicani fidem se daret, eâdem cum *Londino* immunitate gauderet. Maluit tamen illa cum populo Dei affligi, quàm temporalis peccati habere jucunditatem. Incensis itaque, ne ab hoste occuparentur, propriis suburbiis, non tantum violentam obsidionem, sed etiam supremum totius exercitus assultum intrepida sustinuit. Donec tandem ruentis patriæ casum secuta, cum suo Antistite Davide Rotho in hostis potestatem redacta est: à quo deinceps, irâ in longum protractâ, eam subiit pro Fide ac Rege bonorum jacturam, ac primariæ nobilitatis lentam carnificinam, quam & animus meminisse, & manus exarare perhorrescit.

Unum tamen multis testibus eo tempore gestum, non est ut tacitus prætercam. Stabat tunc, & stat etiamnum Kilkeniæ, in splendido urbis foro moles lapidea ac magnifica eleganti opere per modum obelisci in sublimè assurgens: huic innituntur quatuor excelsæ columnæ, quæ supremam totius operis partem sustentant: ad has à quatuor partibus per lapideos gradus in altum ascenditur. Supra hanc molem ad publicam venerationem lapidea Crucifixi statua in suprema cuspide eminebat, quam in illum diem nullus hæreticorum furor deformare, aut violare ausus fuit. At verò post urbem à Cromwelliano milite occupatam, convenêre ex illis in forum aliquot impietatis antesignani sclopis armati, ac directis in illam Crucifixi statuam crebris ictibus, ut impietati triumphum canerent, nobile illud Crucis trophæum sibi demoliendum susceperunt, quod & pertinaci tandem rabie perfectum fuit. Sed ecce, hujus impietatis artifices Deo vindice, pede non claudo pœna secuta est. Sic enim omnes divina ultio, & occultus languor invasit, & miserandum in modum afflixit, ut eorum nullus intra paucos dies superstes fuerit. Non potuit Kilkeniæ occumbenti minor victima immolari. Hoc ego ex publico & recenti eo tempore testimonio, & ex viris fide dignis qui eo loco tunc degebant, & ex Annuis in Urbem litteris compertum habeo.

Sed ad te nunc propero nobilis *Corcagia*, in hoc Constantiæ theatro cum Fidei hostibus non indecorè decertantem. Urbs

hæc

hæc per Momoniæ Præsidem sine belli strepitu astu occupata, graviora bellis pro Deo ac Rege certamina sustinuit. Gener namque Præsidis urbi præfectus, ac nulli Catholico fidendum ratus, publico edicto omnibus palam indicit, aut Romanam fidem, aut urbem ante vesperum esse deserendam: atque in communis fugæ signum ternam bellici tormenti explosionem instituit. Spectaculum urbi miserandum, sed orbi admirandum, ac cælo gloriosum! Ante tertium tormenti signum, cives omnes, matres cum infantibus, ac graves ætate Senatores cum universa familia in campos effusi, in exilium abiere voluntarium, avitam religionem avitis opibus ac laribus præferentes; manè opulenti, vesperi rerum omnium, prætérquam fidei ac fiduciæ in Deum penitus egeni.

Post tantos vicinarum urbium terrores, nonne aliquid de sua erga Regem ac Religionem observantia remittet *Limericum* urbs amplissima, sed omni spe auxilii jam penitus interclusa. Spem quidem illa, in communi patriæ ruina, abjicere potuit, sed fidem non potuit, ut hanc vel ipsa morte tueretur, hostem intrepida exspectavit, diuturnam obsidionem undique deserta sustinuit, & ad extremum cum plurimorum civium, sui Antistitis, ac fortunarum omnium interitu, constantiæ suæ ac fidei famam ad posteros transmisit immortalem.

Cadente undique Patriâ stabat adhuc in armis *Vltonia*, quam ne dubitares sacro bello manus consecrasse, Episcopum sibi Cloeberensem in supremum armorum Ducem elegit. Hunc pro Deo ac Rege strenuè dimicantem, Carolus *Cootus*, suâ in Catholicos sævitiâ sat notus, infami tandem astu circumvenit; captumque cum plurimis proceribus, cum fide non posset, vitâ spoliavit.

Deletis copiis, & subactis passim urbibus, sola supererat *Galuia*, ad deditionem ab hoste sæpe sollicitata. Sed hæc etiam sola, suorum civium eximiâ fide ac virtute suffulta, non dubitavit ad annum pœnè integrum contra ferocissimum hostem totius belli molem sustinere: maluitque demum suo interitu occidenti patriæ parentare, quam cum minima perfidiæ nota se suorumque fortunas à communi exitio conservare.

Quæ mihi nunc manus, quæ lingua exponet vel tenuem umbram illarum calamitatum, quas captarum urbium ac provinciarum incolæ à juratis fidei hostibus deinceps subierunt? dum propriis sedibus undique expulsi, alii ad diriſſimas quæstiones & laniénam quæsiti, alii ad steriles Conatiæ scopulos compulsi, graviores ipsa morte pressuras sustinuerunt. Quæ omnia si ad calculum hic revocare prolixum non foret, liquidò constaret, plusquam centum Catholicorum millia in Romani nominis odium vita, hæreditate, aut patria spoliata fuisse. Quodque obstupescat sera posteritas, ad redimendum tantas tamque diuturnas calamitates, vix in toto Regno inventi sunt etiam ex infima plebe, qui in animum induxerint suum, desertâ aut etiam dissimulatâ Romanâ fide, hæresi manus dare.

Est sane (inquies) cur Genti fidelissimæ orbis Christianus meritò gratuletur. Nunc præsertim, postquam Cromwelli impietas suum cursum consummavit, Hibernia fidem servavit, reposita est Carolo Regi debita justitiæ corona. Rectè id quidem, At, si nescis, extinctus est dudum aliis, vivit adhuc Hibernis Oliverius. Spoliavit ille avitâ hæreditate subditos Regi fidelissimos: manent illi maxima ex parte etiam hodie sua hæreditate exuti. Cives toto regno muratis urbibus ac propriis laribus excludit; coguntur illi etiamnum velut in patria sua extorres propriis sedibus exulare. Nobilium terras ac prædia in perduellem Regi militem distribuit: hoc præmio adhuc fruitur præsidia, hac pœna plectitur adjurata Fidei, Regique constantia.

At credo ego, non adverso Gentis fato, sed arcano quodam divinæ mentis consilio, Hibernis in ipsa patria incumbere hanc

omnibus admirandam suæ patriæ orbitatem. Ne scilicet illis unquam desit ulterior palæstra, in qua eorum erga Deum Regemque constantia exerceatur. Usque, cæteris vitæ bonis ac curis exuti, id unum curare pergant, ut acceptum à majoribus sinceræ Fidei patrimonium ad suos hæredes integrum inviolatumque transmittant.

Hæc tua hæreditas, hæc tua gloria est, ô magne PATRICI! qui intimis hujus Gentis pectoribus eam infixisti Romanæ fidei constantiam, quam nec longa dies, neque tot retro sæculorum cum ethnica impietate certamina, neque centum & amplius annis armata ferro Hæresis, neque tota inferorum rabies, per mille & ducentos annos concutere potuit aut labefactare. Quin potius suis aucta dispendiis, novis assiduo cladibus crescit, pressuris assurgit, roboratur injuriis, facilis pati rerum omnium, præterquam fidei ac constantiæ detrimenta.

Tua, inquam, hæc perennis gloria est, ter magne Insulæ Sanctorum Apostole, qui hanc Hiberniæ Ecclesiam tanquam primævam Petri sobolem supra Romanæ fidei petram ita solidasti, ut adversus eam, nunquam portæ inferi prævalere potuerint. O Ecclesiam verè petram, ac Romanæ Petræ verè æmulam! nisi quod hæc in diuturna pace, tu in perpetuo cum hæresi bello; hæc in opibus, tu in egestate; hæc in gloria, tu in contemptu; hæc in nobili purpuratorum Senatu, tu tuo tantum sanguine purpurata contra omnes Erebi assultus immota persistas.

Vestra quoque hæc est gloria posthuma Patricii progenies toto orbe diffusa, in quorum pectoribus etiamnum magni Parentis ardor ac sanguis effervescit. Quibus satius est per exilia, per inopiam, per vagas sedes, hanc fidei constantiam in se aliisque tueri, quam degeneres annos ad patrios focos inerti otio consumere. Ex quorum numero nunquam hactenus defuêre antiquæ fidei novi pugiles, qui in hac Patricii arena magno animo decertarent. Quorum alii, ut de viris Apostolicis cum Apostolo loquar, vincula & carceres experti, alii egentes, angustiati, afflicti, alii in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis & cavernis terræ, ut ipsi testimonio fidei probati, hanc etiam suo sudore ac sanguine aliis comprobarent. Hæc nempe omnia etiamnum operatur primævus ille Patricii spiritus, qui in germana ejus sobole hodie perseverans, ad perferendas pro Christi fide ærumnas ac labores, constantiam animosque suppeditat.

Hæc illa fidei Constantia est, ô Hibernia, quæ Filios tuos tanto numero Doctrinæ ac Sanctitatis laude domi, forisque illustravit. Hæc est quæ doctrinâ ac pietate illustres ad publicam Ecclesiæ lucem per omnes Europæ gentes toties evexit. Hæc est quæ hac etiam tempestate, sobole nunquam deficiente, viros summis muneribus pares ad supremas patriæ suæ Infulas subministrat. Hæc illa una est, quæ tecum omni ævo persistens, orbi admirandam, cœlo gloriosam, hæresi toties devictæ formidandam efficiet. Habeant sine invidia aliæ Gentes inanes titulos, fluxas opes, instabilem potentiam; habeat suas gazas Iberia, suas vires Gallia, suas artes Italia, suas opes & gemmas America: peribunt opes, succumbent vires, deficient artes. Tuæ autem sint artes & divitiæ, pro Christo divitiis carere, aliasque gentes non infidis opibus, sed opulenta Fide, & invictâ fidei Constantiâ superare. Hanc tecum sera posteritas possideat, *Hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam & immarcessibilem, conservatam in cælis in Vobis qui in virtute Dei custodimini per Fidem in salutem, paratam revelari in tempore novissimo, in quo exultabitis: modicum nunc oportet contristari in variis tentationibus, ut probatio vestra Fidei multo pretiosior auro, quod per ignem probatur, inveniatur in laudem & gloriam & honorem, in revelatione Jesu Christi, Domini nostri.*

NOTA.

NOTA.

QUoniam post illa, quæ hic tradidimus, creverunt in immensum veteris Constantiæ argumenta nova & illustrissima, non tantùm in aliis ærumnis pro Fide fortissimè toleratis, sed etiam in gloriosâ morte Primatis Hiberniæ, Archiepiscopi Dublinensis, aliorúmque carceribus & exiliis, &c. Hæc etiam singula infrà in calce hujus Tomi prosequimur, & pro posteritatis memoria ac incitamento hisce monumentis fideliter consignamus.

PARS QVARTA

PRAXIS

ASSISTENDI PER OMNIA ÆGRIS, MORIBUNDIS, ALIISQUE, IN QUOVIS STATU.

DE dispositione requisita in ægro aut moribundo quoad susceptionem Sacramentorum, tractatum inveniet suprà, ubi de Pœnitentia, Eucharistia, & Extrema Unctione actum est. Hic jam tradimus praxim juvandi infirmum ut ex parte sua dispositionem illam actu habeat, & alios Actus eliciat, qui conducunt ad statum gratiæ acquirendum, augendum, aut conservandum, maximè in illa ultima lucta & agone, in quo agitur de tota æternitate. Minimè enim suo officio satisfaciunt Confessarii, qui vix ullis remediis instructi, tanquam imperiti medici, ad ægros aut moribundos accedunt: cùm sæpè ab opportunis eorum monitis, & auxiliis, morientium salus æterna dependeat.

§. I.

Quid Confessario in primo ad Ægrum accessu curandum.

PRimò igitur Sacerdos ad ægrum vocatus, curet, ante omnia in seipso excitare magnum desiderium procurandi salutem ægrotantis, hac brevi consideratione ex S. Dionysio, *Divinorum divinissimum est cooperari saluti animarum.* Et animo ad Deum elevato ex corde dicat: O utinam possim juvare hanc animam, sicut vellem juvari meam in extremo vitæ momento, ex quo pendet tota æternitas! Deindè incipiat secum præmeditari, quo modo ex his praxibus debeat cum ægro procedere.

Secundò, Si deprehendat morbum esse periculosum, conabitur impedire frequentem amicorum accessum, & alloquium de rebus mundanis, multò magis inanes eorum gemitus ac ploratus: ut sic æger habeat otium convertendi animum ad cogitationes pias, & salutaria Sacerdotis monita.

Tertiò, Curabit ob oculos decumbentis apponi imaginem Crucifixi, aut aliam, quæ possit in illo Dei, ac Salvatoris sui memoriam excitare: & Aquam lustralem in promptu haberi, quâ æger & lectus frequenter aspergatur.

Quartò, Si medicus aut amici non audeant ægrum de propinquo mortis periculo monere, ipse Confessarius id suaviter & benignè faciat. Hoc enim omittere crudelitas est non clementia; solet namque æger per notitiam propinquæ mortis ad seriam animæ suæ curam multò magis excitari. Poterit

terit itaque periculum his verbis discretè & molliter indicare: Sumus omnes mortales, nescimus autem diem neque horam, medicus judicat morbum hunc non carere periculo: non nocet igitur tempestivè disponere domui tuæ, imò juvare potest ad corporis, & animæ salutem.

Quintò, Moneat ut, si nondum fecerit, Testamentum absolvat, ut tantò liberiùs curas omnes saluti suæ tantùm impendat. 2. Ut si quid restituere debeat, justitiæ satisfaciat. 3. Ut pro animæ suæ solatio procuret Eleëmosynam fieri in pauperes, & Sacrificia, & alia Ecclesiæ remedia, dicatque ægro: si ipse nunc Tui obliviscaris; quantò magis amici post mortem tui obliviscentur? 4. Ut ex animo remittat injuriam omnibus, qui ipsi inimici & molesti fuerunt, ad imitationem & amorem Christi, qui moriens pro crucifixoribus oravit dicens, Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt? 5. Ut ipse veniam postulet ab omnibus, quos dicto vel facto offendit.

Quando autem advertit infirmum mortis nuncio angi aut turbari, debet in promptu habere motiva quibus mortis horrorem minuat, & ad sequentes resignationis actus ægrum inducat: qui etiam pro lapis valere possunt, ad tollendum nimium affectum erga res mundanas.

§. II.

Remedia inducentia ad Resignationem, contra nimium mortis horrorem.

1. Cogita N. Deum esse supremum Dominum vitæ ac mortis, ac proindè vitæ usuram, quam tibi hactenus gratis dedit, quovis tempore pro suo arbitrio repetere posse. Dic ergo cum Jobo: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum.*

2. Statutum est omnibus hominibus semel mori, mortuus est ipse Christus, mortua est Virgo Deipara &c. Nemo autem meliùs novit, quando nobis expediat finem vitæ imponere, quàm æterna Dei sapientia. Ille verò tanquam amantissimus Pater hunc tibi vitæ terminum ab æterno destinavit. Dic ergo cum Christo in horto, & brevi morituro. *Pater mi, non mea, sed tua voluntas fiat*, Et cum Apostolo: *Mihi vivere Christus est, & mori lucrum. Sive vivimus, sive morimur, Domini sumus.*

3. Tam stultum est nolle mori, quam nolle esse de numero hominum, quorum ne unus quidem à moriendi necessitate eximitur. Si ergo aliquando moriendum est, quando potiùs quàm hoc tempore, in quo habes tam multa adjumenta piè, ac feliciter moriendi, cum præsentia Sacerdotis, cum Ecclesiæ Sacramentis, cum amicorum precibus & sacrificiis. Quam multi sunt casus in quibus posteà facilè contingeret te abripi morte subitaneâ sine cruce, sine luce, sine absolutione, sine extremis Sacramentis, cum periculo salutis æternæ, sicut multis assiduò contingit.

4. Quid est hæc misera vita, nisi carcer animæ, nisi exilium à patria cœlesti, nisi gehenna curarum, dolorum, morborum, molestiarum, in qua semper una miseria alteri succedit: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore repletur multis miseriis.* Nonnè præstat simul & semel omnibus his malis liberari, & ad illam patriam tendere, in qua neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultrà. Ubi amodò dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis.

5. Multi viri sancti & sapientes finem hujus vitæ magnis votis expetebant, ut malis hujus vitæ, & peccandi periculis liberati ad æternos Christi complexus evolarent. Sic S. Ignatius Martyr, sic S. Catharina Senensis mortem ultrò invitabant, S. Teresia admirans dicebat, ô mors quis te metuat, cùm vitam parias! Dic ergo cum Apostolo, *Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis hujus.* Et. *Cupio dissolvi & esse cum Christo*, Et cum regio Propheta,

Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.

6. Inquiro, cujus rei desiderium possit te in hac vita remorari? An cupiditas fruendi amicis? Multò major amicorum & cognatorum numerus te in cœlo expectat: tot majores tui, tot avi, proavi, patrui, vicini, cognati, fratres fortè & sorores, filii & filiæ præcesserunt, reliqui omnes ad unum brevi sequentur. *Non enim habemus hic manentem civitatem sed futuram inquirimus.* An te trahit cupido utendi adhuc tuis bonis, aut hujus lucis usura? At moriendo nihil horum perdis, sed tantùm commutas in melius: nam anima tua cùm sit immortalis in altera vita fruetur bonis multò majoribus, & nunquam perituris. Docente Apostolo, *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum.*

Si dicas, te tantùm desiderare longiorem vitam, ut possis meliùs Deo servire, & ad æternitatem te comparare. At fortè diutiùs vivendo longiùs à salute recederes. Accidit plerumque, inquit August. ut qui crescit ætate, crescat & iniquitate. Uti factum est in ipso Salomone. Fac igitur nunc quod tunc fieri velles. Potes uno die vel horâ, intensis actibus, & ardenti Dei amore plures vitæ annos adæquare. Et testatur ipsa Scriptura, aliquos ex hac vita magno Dei favore citiùs evocari, ne per longiorem vitam pereant, nec tamen ideò minùs mereri. Audi Scripturam Sapient. 2. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus*, &, *Consummatus in brevi explevit tempora multa.* Dic ergo cum magno erga paternam Dei providentiam affectu. Domine tu optimè nosti quid mihi expediat: da quod jubes & jube quod vis, Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, ut faciam sanctissimam voluntatem tuam.

§. III.

Incitamenta ad Patientiam contra morbi dolores.

1. Amice N. nonnè desideras sequi Christum Salvatorem tuum, qui pro te multa passus est? Dices haud dubiè, desidero. Audi igitur Christum tibi loquentem. *Qui vult venire post me, tollat Crucem suam & sequatur me.* Ecce hi dolores sunt tua Crux, quam debes portare ut Christum sequaris. Si oportuit Christum pati ut intraret in gloriam suam, quomodò poteris tu sine patientia intrare in gloriam alienam? Dolores tui, fateor, magni sunt, sed dolores & tormenta Christi fuerunt multò majora. Cogita illius sudorem sanguineum, quo ex sola Passionis suæ consideratione toto corpore perfusus est. Si capitis dolore cruciaris; respice caput ac frontem Christi Salvatoris tui acerbissimis spinarum aculeis undique sauciatum. Si pectoris, aut lateris molestiâ torqueris; aspice latus Christi tui crudelissimâ militis lanceâ perforatum. Si in manu aut pede dolorem sustines, converte oculos ad Christi manus & pedes acutissimis clavis Cruci affixos. Deindè magno affectu dices. Non est discipulus super Magistrum: Si Dominus & Salvator pro delictis meis tanta sustinuit, quantò magis debeo ego ex illius amore aliquid sustinere.

2. Cogita te per morbi dolores patienter toleratos, futuras Purgatorii pœnas ex parte vel ex toto compensare, & magnum cœlestis gloriæ incrementum acquirere, monente Apostolo 2. Cor. 4. *Momentaneum & leve tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Et iterùm ad Rom. 8. *Non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Dic ergo cum S. Augustino. Domine hic ure, hic seca, ut in æternum parcas.

Ecce in hunc finem Christus ex pretioso

Calice Passionis suæ hos dolores tibi propinat. Nonnè ipsius Calicem libenter acceptabis, & hos dolores licet amaros ex illius amore exhauries, cum ipso dicens. ,Calicem quem dedit mihi Pater, quomodò non ,bibam illum? Pater, si non potest Calix ,ille transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua.

Nonnè magni faceres, si quis tibi sacratissimæ Crucis Christi reliquias insignes aut particulas aliquas donaret? Ecce tibi Christus ipse mittit hos dolores, tanquam particulas gravissimæ Crucis, quam ipse in corpore & in anima sua ex tui amore sustinuit. Dic ergo ex toto corde Salvatori tuo.

,Domine *IESV* Christe ad amorem & ,gloriam tuam suscipio de paterna manu tua ,omnes ac singulos hujus morbi dolores ac ,molestias, tanquam totidem Reliquias san-,ctissimæ Crucis tuæ mihi à te donatas. Illas ,tanquam tales amplector & exosculor: & ,eas in corporis & cordis mei theca cum pa-,tientia, imò etiam cum gaudio portare de-,sidero. Salve Crux pretiosa, quæ decorem ,traxisti de membris Domini mei *IESV* ,Christi. Suscipe me discipulum ejus, qui ,pependit in te: ut per te me recipiat qui ,per te me redemit. Christo confixus sim ,Cruci, vivam ego jam non ego, vivat verò ,in me Christus.

Cogita quomodò Sancti omnes optabant stigmata vulnerum Christi in suo corpore gestare. Quomodò *S. Paulus* gloriabatur se stigmata Domini *IESV* in suo corpore portare. Quomodò *S. Franciscus* pro summo favore cicatrices quinque vulnerum Christi in suo corpore suscepit, etiamsi ex illis copiosus sanguis profflueret. Quomodò *S. Catharina Senensis* cum ingenti gaudio similem gratiam à Christo complexa est, licet tantos dolores indè sentiret, ut se morituram putaret. Certissimum autem est, & fide credendum, illos dolores ac molestias magno Dei favore & munere tibi concessos esse, si illos ad honorem aut amorem Dei patienter sustineas. Dic igitur ex animo cum Sanctis illis Deo charissimis.

,O Deus! ô Salvator dilectissime! ad a-,morem & honorem divinæ Majestatis tuæ ,suscipio de manu tua hos cruciatus ac mo-,lestias, eosque complector tanquam stigma-,ta vulnerum tuorum, & vestigia tormento-,rum, quæ in sacratissimo corpore sustinui-,sti. Et utinam eodem amoris sensu ea in ,corpore meo sustinerem, quo S. Paulus ,Apostolus, S. Franciscus Confessor Sera-,phicus, S. Catharina Senensis, aliique tibi ,dilectissimi.

,Utinam haberem illum pro te patiendi ,ardorem, quem habuit *S. Laurentius* dum ,super ardentes prunas in craticula versare-,tur. Quem habuit *S. Stephanus*, dum inter ,lapidum imbres toto corpore contundere-,tur. Quem habuit *S. Sebastianus* dum sa-,gittis undique configeretur. Quem habue-,runt reliqui Martyres & amici tui, quo-,rum maximum gaudium erat pro te secari, ,uri, laniari. Quod mihi deest tu supplere ,digneris, Salvator mi, cum quo vivere volo ,& mori. Amen.

§. IV.

De exercitio Fidei, Spei, & Fiduciæ in Deum.

UT æger disponatur ad actus efficaces Amoris & Contritionis, plurimùm juvat, illum primò excitare ad vivam Fidem & fiduciam erga Deum, ac merita Christi, aliaque fidei mysteria, quantùm personæ dispositio patietur; nam ut ait Apostolus ad Heb. 11. *Sine Fide impossibile est placere Deo.*

Quòd si esset æger, qui in Fide vacillaret, & confirmari indigeret, proponi possint illi breviter quædam ex argumentis, quæ pro Ecclesia Romana suprà in controversiis exposuimus.

Itaque inducendus est æger, ut devotè & attentè recitet Symbolum Apostolorum: vel ipse Sacerdos illi præeat singulas Symboli

partes

partes pronunciando. Quòd si infirmior sit quam ut hoc commodum aut consultum videatur: procedat Sacerdos per paucas interrogationes hoc modo.

,Nonnè credis in Deum & Salvatorem ,nostrum Jesum Christum &c. Credo. Non-,nè cupis vivere & & mori in fide, quam ,sancta Romana Ecclesia credendam propo-,nit? Cupio. Abrenuncias omni diabolicæ suggestioni, quæ possit tibi in contrarium occurrere nunc & in hora mortis? Abrenuntio in perpetuum; & utinam possem fidem hanc sanguine meo consignare.

,Nonnè spem tuam & firmam fiduciam ,salutis æternæ habes repositam in Dei mi-,sericordia & meritis Salvatoris nostri Jesu ,Christi? Respondet æger. In te Domine ,speravi non confundar in æternum.

,Dic ergo cum Jobo c. 19. Scio quia Re-,demptor meus vivit, & in novissimo die de ,terra resurrecturus sum, & in carne mea vi-,debo Deum Salvatorem meum: quem vi-,surus sum, & oculi mei conspecturi sunt & ,non alius. Reposita est hæc spes mea in si-,nu meo.

Debes igitur scire nulla esse peccata tam multa aut magna quæ remitti non possint per infinita Christi merita, quæ per Sacramenta, aut sinceram cordis Contritionem nobis applicantur. Exemplum habes in *S. Magdalena*, quæ quamvis esset magna in civitate peccatrix, postquàm seriò ad Christum conversa est, & de peccatis doluit, dixit ei Dominus: *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Et Latro, qui tantùm in Cruce ultimâ vitæ horâ cum fiducia dixit, Domine memento mei cum veneris in regnum tuum: statim à Christo audivit: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.*

Respice Christum in Cruce expansis brachiis paratum te ad suum complexum & gratiam admittere, modò tu velis totâ cordis fiduciâ ad illum recurrere. Audi illum ultrò invitantem: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.*

Cogita Deum, Patrem esse benignissimum, qui non vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat. Ipse te creavit, ipse te ad Ecclesiam vocavit, ipse te per Filium suum unigenitum redemit. Accurre igitur ad ipsius sinum tanquam creatura ad Creatorem, servus ad Dominum, redemptus ad Redemptorem, filius ad parentem. Ipse est qui filium etiam *Prodigum* post multa flagitia ad se reducem cum gaudio recepit. Tu tantùm dic corde contrito. *Pater peccavi in cælum & coram te, & jam non sum dignus vocari fililius tuus.* Et ipse cum læti-,tia paterna viscera expandet dicens, Gaude-,re oportet & exultare, quia filius meus hic ,mortuus erat & revixit, perierat & inven-,tus est. Testatur enim majus esse gaudium ,in cœlo super uno peccatore pænitentiam ,agente, quàm supra nonaginta novem ju-,stis, qui non indigent pœnitentiâ.

Postquam Sacerdos hæc aut alia fiduciæ motiva cum affectu exposuit, suggeret per intervalla aliquam ex sequentibus Sententiis identidem ab ægro ore vel corde repetendam.

Domine si habes undè me damnare potes, habes etiam undè potes salvare: misericordia Domini super omnia opera ejus.

Quomodò pater miseretur filiorum, ita misertus est Dominus timentibus se.

Domine non timebo mala quoniam tu mecum es. Pone me Domine juxta te & cujusvis manus pugnet contra me.

Protector noster aspice Deus, & respice in faciem Christi tui.

Ad te Domine levavi animam meam, Deus meus in te confido non erubescam.

Pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me.

Juxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu salvabit.

Magna est super cœlos misericordia tua, & usque ad nubes veritas tua.

Quis unquam speravit in Domino & confusus est? In te Domine speravi, non confundar in æternum. *Hoc postquam repetiit*

æger,

æger, concludere potest Sacerdos hac Oratione.

,Deus cui proprium est misereri semper ,& parcere, suscipe deprecationem nostram, ,ut nos & omnes famulos tuos quos deli- ,ctorum catena constringit, miseratio tuæ ,pietatis clementer absolvat. Per Christum ,Dominum nostrum, Amen.

§. IV.

De exercitio Amoris in Deum & perfectæ Contritionis,

Actus hic maximi momenti est, & ad illum æger aut moribundus omni conatu adjuvandus est: nam si in susceptione Sacramentorum aliquid fortè obicis quocumque modo intervenerit, hic actus est, & quidem solus, qui peccatorem reddit salutis suæ absolutè securum. Proinde ad illum primò per idonea motiva disponendus est, deindè ipse actus pro viribus eliciendus.

Primò, Considera N. Dei bonitatem, Majestatem, excellentiam infinitam super omnes creaturas, quas ipse solo nutu voluntatis suæ ex nihilo produxit, & infinitâ benignitate assiduò regit & conservat. Infinitæ ejus majestati ac bonitati debetur à te, & ab omnibus, amor infinitus. O utinam possimus illum rependere! Sed quia amoris infiniti incapaces sumus, tantùm mandat nobis, ut diligamus ipsum ut Deum & Dominum super omnes creaturas ex toto corde, & ex tota anima, & ex totis viribus nostris, sic ut pro nulla re hujus miseræ vitæ velimus ipsũ offendere, aut ab illo separari. Nonnè N. hoc tibi æquum & justum videtur? Quid enim justius quàm ut Deum, & Creatorem, & Dominum, qui omnibus creaturis infinitè dignior est, super omnes creaturas diligamus? Dic ergo tandem.

,Diligo te, Deus meus, diligo te ex toto corde meo, ex tota mente mea, & totis viribus meis super omnes res hujus mundi; & ,utinam amplius & amplius diligerem. Et ,utinam ab amore tuo nunquam peccando ,recessissem: certè cum gratia tua nunquam amplius recedam.

Considera secundò, Quare in hoc mundo creaturas aliquas magno amore complectimur? Nempe, propter aliquam pulchritudinem quam in illis videmus, vel dulcedinem quam in illis sentimus, vel benignitatem quam in illis experimur. Illa ipsa pulchritudo, dulcedo, benignitas, est in Deo infinities major & perfectior, à quo omnis pulchritudo, & amabilitas creaturarum, sicut tenuis radius à Sole, & rivus exiguus ab Oceano, descendit. Si igitur in creaturis tenues umbras & rivos divinæ bonitatis adamamus, quantò magis ipsum omnis boni fontem & originem diligere debemus.

,O quam serò te cognovi pulchritudo ,æterna, quam serò te amavi bonitas infinita! ,Nunc certè super omnia te unum amo, & ,amare desidero in æternum.

,Deus meus & omnia! Quid mihi est in ,cœlo, & à te quid volui super terram, ,Deus cordis mei & pars mea Deus in æ- ,ternum.

Considera tertiò, Beneficiorum à Deo acceptorum magnitudinem ac multitudinem, ex mera ac gratuita Dei benignitate. Creavit te ad imaginem & similitudinem suam ex innumeris hominibus quos tuo loco creare potuisset. Corpus tibi dedit præ multis aliis integrum & sanum, non claudum, aut cœcum, aut informe &c. Animam tibi donavit immortalem, rationis capacem, & multis naturæ & gratiæ donis præditam. Et quem in finem sic te creavit? Ut post hanc vitam cum ipso Deo fœlicitatis & gloriæ æternæ particeps efficiaris, quo nullus majus donum excogitari potest. Si ergo diligis parentem qui tantùm corpus tuum genuit, & paucorum tantùm annorum hæreditatem tibi comparavit, quantò majori dilectione & affectu debes Deo adhærere, qui non tantùm corpus, sed etiam animam immortalem, & hæreditatem æternam tibi in cælis præparavit.

,O Creator mi, ô Pater æterne, diligo Te

,super

,super omnem mundi dilectionem, non-,tantùm quia ego hæc à te bona accepi, sed ,quia in teipso tam bonus es, tam pius, tam ,benignus, ut me indignum tot tuis donis ,ac bonis prævenire dignatus fueris. Et In-,terim ego in te peccando fui tam ingratus, ,quando tu erga me fuisti tam gratiosus.

Considera quartò, Postquam Dei dona, & spem salutis æternæ peccato perdidisti, quomodò per Filii sui mortem, Passionem, ac Sanguinem te à suppliciis æternis redemit. Quomodò iterùm, iterumque relabentem ab inferni pœnis toties conservavit, in quibus hoc momento arderes, nisi Deus erga te divinæ justitiæ rigorem continuisset.

,Sic ergo Deus dilexit mundum ut Filium ,unigenitum daret: sic dilexit hanc animam ,meam, ut per ejus Sanguinem me à morte ,æterna conservaret. Quid ego retribuam ,Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? ,Suscipe saltem cor meum, & animam me-,am, & amorem meum & vitam meam: ut ,amore amoris tui moriar, qui amore amo-,ris mei dignatus es mori in ligno Crucis.

Considera quintò, Immensam ac perpetuam Dei ac Salvatoris tui in te Charitatem, in eo quod velit in Sacramento Eucharistiæ nobiscum assiduò permanere, & seipsum nobis in cibum & alimentum præbere, dicens, *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem in me manet & ego in eo.* Et, *Qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quænam mater adeò tenerè diligit filium suum ut illi carnem & sanguinem suum in alimentum præbeat? Christi verò in nos amor omnium hominum amorem adeo superat, ut satis illi non fuerit morte sua nos redimere, sed etiam voluerit carnem, & sanguinem, & animam, & divinitatem suam nobis in escam, in solatium, in vitæ æternæ pretium relinquere.

,Dic ergo cum S. Augustino. O anima ,mea, si pigeat amare, non pigeat te saltem ,redamare Deum & Salvatorem tuum, tali amore te prævenientem. O amor mi! Si deliciæ tuæ sunt esse cum filiis hominum, ,quomodò non erunt deliciæ meæ esse ,tecum.

,Diligam ergo te fortitudo méa, Domi-,nus firmamentum meum, & refugium me-,um, & liberator meus, & amor meus in æ-,ternum.

Considera sextò, Ingentia beneficia quæ Deus præ multis aliis ex speciali amore tibi in particulari concessit.

Primò, Vocavit te ad veram Ecclesiam, & Fidem sine qua nulla est salvatio, idque peculiari favore & auxilio, teste Christo Joan. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit illum.* Cogita quàm multa hominum millia in sua infidelitate & hæresi æternum pereant, quos si Deus tuo loco ad suam Ecclesiam ita vocasset, fortè multo ardentiùs illum coluissent & amassent. Cogita quid de te factum fuisset, si Deus permisisset te nasci ex parentibus hæreticis, aut educari inter amicos aut cognatos hæresi infectos, qui te in errorem & damnationem abduxissent.

Secundò, quomodo divina providentia non permiserit ut sine Baptismo in utero matris extinctus fueris, ut multi alii.

Tertiò, Quod ab infantia nactus fueris Magistros probos & Catholicos, qui te in timore Dei, & amore virtutis continuerunt, ne inter homines sceleratos & perditos vitam duceres.

Quartò, Quod tibi præ multis aliis præbuerit usum frequentem Sacramentorum, à subitanea morte, & à damnatione æterna conservaverit, ut possis in gremio Ecclesiæ mori, Sacerdotis absolutionem obtinere, in perfecto Dei amore & gratia vitam terminare, & ad salutem æternam cum Christo & Sanctis in cœlo pervenire. Verè potes ex animo cum Propheta dicere:

,Quid retribuam Domino pro omnibus ,quæ retribuit mihi. Quomodo non diligam ,illum super omnia, qui quodammodò super ,omnes me dilexit?

,O mi Deus desidero te amare super om-,nia, sicut te diligunt Angeli in cœlo, sicut te

„te diligunt Apostoli & Martyres, & sicut „te dilexit sanctissima Virgo Deipara, cum „qua ex toto corde & affectu dico: Magnificat anima mea Dominum, & exultavit „spiritus meus in Deo salutari meo.

Et ut possim quantùm in me est amorem amore compensare.

„Suscipe Domine universam libertatem „meam, accipe memoriam, intellectum, & „voluntatem meam. Quidquid habeo ac „possideo mihi largitus es, id totum tibi re„stituo, ac tuæ voluntati trado gubernan„dum. Amorem tuum cum gratia tua mihi „dones, & dives sum satis, nec aliquid ultra „posco in rebus creatis.

Quando advertet Confessarius pœnitentem suum his motivis excitatum, & ad Dei amorem inflammatum esse, dum ferrum candet, poterit primò cum illo recitare aliquos actus Charitatis & Contritionis infra exprimendos, ut ad Confessionem generalem, aut particularem, aut ad alia Sacramenta disponatur.

Secundò, Suadere ut ex Dei amore ignoscat omnibus, qui ipsum offenderunt.

Tertiò, Hortari ut ab omnibus veniam postulet, quos dicto, aut facto offendit.

Quartò, Ut morbi molestias, aut mortem ex Dei amore libenter suscipiat.

Quintò, Ut promittat præstare debita, aut alia, quæ judicat ad ægri salutem necessaria.

Sextò, Ut proponat, si Deus vitam ulteriorem dederit, optimo pietatis exemplo aliis prælucere.

§. VI.

Actus varii Contritionis & Amoris Dei super omnia.

I.

O Magne Deus! Te amo super omnia, te diligo ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus viribus meis. O quam doleo quod à sanctissima voluntate tua cogitatione, verbo, vel opere unquam peccando recesserim. Nunc ego firmissimè propono omnia mandata tua implere, omniaque, te aspirante, peccata vitare. Et quare? Non aliâ causâ, quam ob immensam perfectionem, incomprehensam potentiam, altissimam sapientiam, infinitam bonitatem tuam, sive propter Teipsum, & quia omni amore dignissimus es. O Pater! ô Fili! ô Spiritus sancte! ô Sanctissima Trinitas! ô Deus meus & omnia.

II.

DOmine Jesu Christe, verus Deus & verus homo, Creator & Salvator meus, doleo ex toto corde meo, quod Te offenderim, quia tu Deus meus es, & te amo super omnia, firmiterque statuo, nunquam posthac peccare, sed omnes peccandi occasiones evitare. Propono quoque peccata mea confiteri, pœnitentiam, quæ injuncta fuerit, exsolvere, &, si quid alicui debeam, restituere. Amore etiam tui remitto injuriam omnem à quocumque mihi illatam. Insuper ad expianda peccata mea, offero Majestati tuæ vitam, labores, & bona opera mea universa. Ut verò humillimè peccatorum meorum veniam efflagito, ita confido, ab infinita bonitate tua, per merita sanctissimæ Passionis, sanguinis & mortis tuæ, ea mihi remittenda: præstandam etiam gratiam, quâ vitam meam emendem, & in sanctissimo servitio tuo in finem usque perseverem. Amen.

III.

DElicta mea, Deus meus, expavesco, & ante Te erubesco, cùm veneris judicare, noli me condemnare. Doleo Deus cordis mei, doleo ex toto corde meo, quod offenderim ac læserim supremam bonitatem ac majestatem tuam. O cur unquam displicui tibi amabilissima bonitas! ô Majestas colendissima, doleo jam ex sincerissimo amore tui, qui amari super omnia infinitè dignus es. Amo te Deus meus omnium Creaturarum mihi possibili affectu: idque

non

non propter me, sed propter Te solum ô Bonitas, Benignitas & Amabilitas infinita: & Tibi puro corde adhærere, Tibi placere, Te glorificare desidero in æternum.

IV.

O Bone Jesu, Deus meus! utinam Te cum beatissima Virgine matre tua & Sanctis omnibus semper amassem, & nunc amarem! nec umquam offendissem, nec offenderem posthac in æternum. Sed eheu! erravi sicut ovis quæ periit, quære servum tuum, adspice in me, & miserere mei. Ego iniquitatem meam agnoscens doleo ex toto corde de omnibus peccatis meis, quia tibi, quem diligo super omnia, displicent. Cupio & propono seriò emendare, cavendo omnia peccata, (maxime hoc, & illud in particulari) & novo fervore me totum servitio tuo impendere: & hoc propositum meum toties renovare cupio, quoties vivo, quoties respiro in perpetuum. In Satisfactionem me & omnem vitam meam tuæ voluntati & gloriæ offero; veniam cum finali gratia precor, & spero per te bone IESV Salvator mi, qui ex voluntate Patris cooperante Spiritu sancto per incarnationem, nativitatem, circumcisionem, lacrymas, labores persecutiones, passionem, crucem, mortemque me redimere dignatus es. Ad te unicam spem confugio, in abyssum meritorum tuorum me abjicio, in tua sanctissima vulnera me abscondo. Tu æternâ charitate supplere digneris imperfectionem meam, omnia peccata mea igne amoris tui exurendo & opera mea imperfecta emendando, tuisque meritis uniendo. Tu, mi Creator & Salvator, dignare me totum possidere, regere, & ab omnibus imperfectionibus & miseriis meis me liberare: tuæ denique voluntati ita adunare, ut vitam meam gloriæ tuæ, & saluti animarum impendam, & numquam à te ad momentum separer, sed laudem te & benedicam cum electis omnibus nunc, & semper, & in secula seculorum.

Hoc ego cum lachrymis oro, per sanguinis undas.

Per vulnus lateris, per sacri vulnus Amoris.

Deme mihi misero sceleratæ crimina vitæ.

§. VII.

Praxis eadem per breves interrogationes, quando æger loqui vix potest.

Nonne N. firmiter credis omnia, quæ tibi Deus per Ecclesiam Romanã credenda proponit? Credo, & in ea fide mori volo.

Nonnè fiduciam tuam omnem in Deo IESV tuo defixisti? Defixi, & fidenter dico; in te Domine speravi, non confundar in æternum, quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.

Nonnè Deum amas super omnia propter infinitam ejus bonitatem? Amo, & amabo in æternum Deum meum, Creatorem meum; utinam diligerem Te Salvator mi, eo amore quo dilexit te mater tua, quo diligunt te in cœlo Sancti tui in æternum.

Nonnè doles ex animo te Deum toties offendisse, quem summo amore prosequi debueras? Doleo, idque Dei solius causâ, quia divina illius majestas toties à me peccando offensa est.

Nonnè te Deo totum tradis, qui se tibi totum dedit? Trado in manus Dei, vitam & mortem meam, ut de iis pro suo arbitratu disponat.

Nonnè, si Deus te pristinæ sanitati redderet, aliter vitæ tuæ rationes institueres? Instituerem, & ardentius quam hactenùs Deum meum amarem, eique servirem.

§. VIII.

Ad sacrum Viaticum præparatio.

Viaticum differt à Communione ordinaria, quod in hac petamus à Deo gratiam benè vivendi, per hoc autem gratiam benè moriendi; idque viatici nomen

 designat,

designat, quod nihil aliud est, quàm annona sive commeatus ad futurum iter. Sed quo longior via est à terra in cœlum ad quod moribundus properat, eò S. Mater Ecclesia filios suos decedentes Viatico instruit potentiore Corporis & Sanguinis Christi.

Forma dandi viaticum hæc est: *Accipe Frater* (vel soror) *Viaticum Corporis Domini nostri Iesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno & perducat in vitam æternam, Amen.*

Forma verò Communionis ordinariæ: *Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam.*

Qui manè celebravit vel communicavit, & posteà eodem die incidit in periculum mortis, potest iterum Communionem sumere non jejunus per modum viatici. Et si posteà periculum duret, & æger id multum desideret, potest idem permitti post unum alterumve diem. Conc. enim Constantiense *Sess.* 13. tempus non limitat, quando dicit, in casu infirmitatis Eucharistiam dari posse non jejuno. Alias interstitium ordinarium solet esse 7. vel 8. dierum.

Potest dari viaticum ægro qui ex febri in delirium incidit, si antea illud desideraverit, aut signa Contritionis ediderit, nec appareat periculum irreverentiæ. Ita Rituale Rom. Item damnato ad mortem, etiam non jejuno, si necessitas urgeat.

Quilibet Sacerdos in extrema necessitate si Parochus desit, potest præbere viaticum. Et, si alia hostia non suppetat, potest Sacerdos ex hostia majori, qua celebrat, particulam pro moribundo servare.

Sacerdos allaturus viaticum conetur antea, si tempus suppetat, excitare in ægro magnum desiderium hujus Sacramenti, idque ut præstet efficacius, verba Ecclesiæ augustissimum convivium venerantis proponat. O sacrum convivium, in quo Christus sumitur! recolitur memoria Passionis ejus, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur. Puncta hic quatuor consideret, quasi totidem sacratissimi epuli fercula.

1. Ad illa verba, *O sacrum convivium* &c. Perpendat SS. Eucharistiam dari viatoribus per modum cibi, ne deficiant in via ad patriam cœlestem; grandis enim adhuc restat via, hostibus multis ac latronibus infestissima: ideoque Servator tuus, Amice, ne animum desponderes, paravit in conspectu tuo mensam adversus eos, qui tribulant te; ad hanc mensam ubi dignè accubueris, dices audacter, si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es Domine. Quare S. Nicolaus Tolentinus tam enixè V. Eucharistiam expetebat? Ut tanto, inquit, viatico munitus non deficiam in via ad cœlestem patriam profecturus; et si ob demerita mea impius Belial hostis meus mihi occurrerit, possim fidenter dicere, Dominus mihi adjutor, & ego despiciam inimicos meos.

2. *Recolitur memoria Passionis ejus.* Ideò autem voluit Dominus Passionis suæ apud nos jugem esse memoriam, quod in ea divitias nostras spesque omnes sitas habere debeamus.

B. Hugo à S. Victore tria in votis habuisse dicitur. 1. Ut cibus sibi ultimus esset Eucharistia. 2. Ut ultima cogitatio sive meditatio esset de passione Domini nostri Jesu Christi. 3. Ut supremum verbum esset dulcissimum Jesu nomen. Quid ni & tu ejusmodi vota concipias?

3. *Mens impletur gratiâ.* Quod corporeus cibus corpori, hoc panis ille cœlestis præstat animæ: ille membra corporis, hic animæ potentias reficit, nutrit, confirmat.

4. *Futuræ gloria nobis pignus datur.* Quis ad illud pignus non fidenter aspiret, quod opem certam æternæ vitæ adducit:

Ubi verò allata fuerit venerabilis Eucharistia, quantùm infirmitas patietur, Deum præsentem veneretur, atque adoret. Sæpè visa est Eucharistia morituris vires addere ut in illo supremi temporis articulo, suum in Deum amorem religionemque palam facerent. Exemplo sit Guilielmus Archiepiscopus Bituricensis, qui, licet animam agere

agere videretur, simul atque Deum suum ad se venire cognovit, perindè ac si morbus omnis remisisset, de strato prosiliens, concito gradu Servatori suo processit obviam, eumque flexis humi genibus, totusque lachrymis diffluens, quanta potuit animi corporisque demissione veneratus est, instantemque illi agonem suum commendavit.

Tum in ægro iterùm excitet Sacerdos vehemens sacratissimi viatici desiderium, in quem finem breviter repeti poterunt prædicta, tum exempla adferri eorum, qui ardentissimè cœlesti hoc pane, vita excessuri, muniri voluerunt.

S. Maria Magdalena admonita ut cœlum peteret, etsi itineris duces Angelos haberet, hoc tamen iter ingredi renuit, nisi priùs Christum Dominum Angelorum, comitem & ducem haberet.

S. Ambrosij Mediolanensium Præsulis desiderio, quod præ morbi magnitudine aperire non poterat, Deus miraculo satisfecit, nam nocte divinitus admonitus Vercellensis Episcopus, allatâ venerabili Eucharistiâ viatico illum refecit.

His aliisque æger accensus, qua maxima potest reverentia divinum viaticum recipiat: quo accepto, consideret nobilis hujus cibi dignitatem, repetitisque fidei, spei, ac charitatis actibus, dicat; Mane nobiscum Domine quoniam advesperascit, & inclinata est jam dies. Breves dies mei sunt, & solùm corpori me superesto sepulchrum. Bone Jesu esto mihi Jesus & Salvator, tibi corpus & animam committo.

§. IX.

Ad Extremum Unctionem dispositio.

FOrma conferendi in Rituali exprimitur: iterari potest, quando novum mortis periculum incurrit. Ministranda est etiam amentibus, licet illam antea non petierint. Pueris etiam danda est post septimum annum, si habeant usum rationis, etsi nunquam communicaverint. Aliàs resolutiones vide suprà part. 4. c. 6. ubi de Extrema Unctione agitur.

Effectus hujus Sacramenti ex Concilio Florentino est mentis sanitas, &, quantùm expedit, etiam corporis. Hic Sacerdos refutet errorem & timorem illorum, qui cupiunt semper differri Extremam Unctionem, eo quod persuadeant sibi eo collato de vita actum esse. Cardinalis Bellar. asserit ideò rariores ægros hunc sanitatis fructum decerpere, quod seriùs ad hanc vitæ arborem accedant.

Narrat Joannes Nider, Rupertum quendam Imperatorem circa annum Christi 1400. hujus opinionis aspergine non leviter tinctum fuisse; at non impunè: nam continuò tot tamque gravibus scrupulis torqueri cæpit, ut propius nil fuerit, quam ut nō modo de corporis, sed & de animæ salute deturbaretur. Impediit Dei favor. Spiritualis hæc ei medicina adhibita, dumque orationes ejus pietatis plenissimas percipit; ô me imprudentem, inquit, qui orationes tam pias hactenùs neglexerim. Ignoscat Deus insipientiæ meæ: & verò ignovit, vitæ annos insuper non paucos indulsit, quibus imperium suum sospes administravit.

Dum æger inungitur, animum his aliisq; similibus orationibus pascat: *Iesu Filii David miserere mei: Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina: Bone Iesu dic animæ meæ, salus tua ego sum.*

Sacerdos peractâ Unctione ægrum animet ad fiduciam recuperandæ sanitatis, si id animæ profuturum sit, divinoque placito consentaneum; atque in hunc finem has aliasque orationes recitet.

Concede hunc famulum tuum quæsumus, Domine Deus, perpetuâ mentis & corporis sanitate gaudere, & gloriosæ B. Mariæ semper Virginis intercessione à præsenti liberari tristitiâ, & æternâ perfrui lætitiâ.

Omipotens sempiterne Deus; salus æterna credentium, exaudi nos pro infirmo famulo tuo

,tuo N. pro quo misericordiæ tuæ implo-
,ramus auxilium, ut, redditâ sibi sanitate,
,gratiarum tibi in Ecclesia tua referat acti-
,ones.

§. X.

Admonitio ad præsentes de præparatione ad mortem felicem.

POstquam æger expiravit, Sacerdos animam ejus circumstantibus commendet, dicatque nullo modo defunctum efficacius ab iis juvari posse, quam si purgata statim per confessionem conscientia ad communionem religiosè accedant, ejusque fructum per modum suffragii defuncto impertiant.

Deinde adhortetur præsentes de adhibenda cura ad felicem mortem obeundam.

1. Quia à bona morte beata æternitas dependet.

2. Moneat ad hanc obtinendam necesse esse per rectam vitæ innocentis viam ambulare, & frequentem Sacramentorum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ usum adhibere.

3. Considerent pretiosum esse tempus quod ad salutem operandam conceditur, ideoque nullo die bona opera negligenda.

4. Maximè certam omnibus esse mortem, horam verò mortis incertam.

5. Exiguo labore ingentes thesauros comparari posse.

6. Nihil nos hinc asportaturos, præter virtutum, honorumque operum fructus.

7. Id nunc agendum, quod fecisse optaremus, si modo supremum vitæ momentum adesset.

Pro Præparatione securissima ad Mortem, dum rectè valemus usurpandum est sequens Testamentum, quale sibi viri sancti sæpius confecerunt, & singulis septimanis devotè recitarunt ac renovarunt.

TESTAMENTUM

Devotissimum Hominis Christiani, Complectens Actus omnes quibus possit ad salutem æternam securissimè disponi.

IN nomine Dei, ac Sanctissimæ Trinitatis, Amen. Ego N. N. ab Annis..... tuo nutu, ô mi Creator, veni nudus in hunc mundum, & brevi nudus inde ad te revertar. Cum autem omnia acceperim de manu tua, & tua sint omnia infinitis titulis, hac meâ supremâ voluntate tibi me, meaq; omnia restituo, quanto possum amore, quantâ possum gratitudine. Te quoque super omnes Hæredem meum constituo, qui restitues hæreditatem meam mihi, sicuti dedisti mihi Teipsum, & pretiosam animam, & Spiritum Sanctum tuum. Et quid potuisti facere amplius animæ meæ, & non fecisti?

Quid verò egó hactenus retribui, & quid deinceps retribuam tibi? O quam merito ex nunc in æternum cor, corpus, & animam, omnesque cogitationes, verba, & opera, tibi addico, & devoveo! Et si mea forêt universa, ô Deus, hæc quoque darem tibi. Dignus es enim Domine accipere omnem laudem, virtutem, honorem, & benedictionem: & maximè à me qui te sic N. peccando toties inhonoravi, de quo nunc ex amore tuo medullitus doleo.

Itaque nunc cum omnibus Sanctis tuis, & in æternum dicere incipio: Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo tibi Deo nostro in sæcula sæculorum, Amen.

Hos affectus omnes renovare Cupio, quoties deinceps respiro, & maximè in ultimo vitæ momento, pro quo nunc in manus tuas commendo spiritum meum.

Insuper nunc coram te, & curia tua cælesti uni-

versa, obsigno meum votum, & desiderium, quo cupio in Fide Catholica, Apostolica, & Romana vivere, & mori, & in extrema hora Pœnitentiæ Sacramentum ad veniam peccatorum, Unctionis verò extremæ, ad luctam contra Dæmonem, Communionis autem, ad Viaticum longæ æternitatis, toto cordis affectu sumere & complecti desidero.

Hæc desideria Scripto hoc, ideo coram Te Deus meus, & coram Angelis ac hominibus consigno; ut hoc ipsum sit humilis, & explicita Sacramentorum postulatio; si quo casu interceptâ voce, linguâ eloqui non possem. Nec revocatum censeri cupio, nisi coram te, & curia tua, & septem testibus, & integris sensibus illud retractaverim. Pro Pœnitentiæ verò Sacramento ne desit materia etiam explicita: Nunc pro extrema hora fateor dolens ex sincero tui amore, me erga te ingratissimum fuisse; in oratione toties vagum, & negligentem; erga proximum non uti debui affectum, patientem, & benignum; erga me plus nimio indulgentem, & tempus omnium pretiosissimum otiosè perdidisse, cum possem eo in immensum per singula ferè momenta augere opes æternas, & pro æterna gloria tua illud ipsum impendere. De his, inquam, ceterisque vitæ universæ delictis ex puro Dei amore toto corde doleo, meipsum accuso, & supplex veniam efflagito.

Quod reliquum est de bonis fortunæ, illa relinquo iis N. N. quibus, ut confido, relinqui tibi maximè placet, & in eum usum N. qui sit ad majorem nominis tui gloriam. Tua sunt fateor, Domine, tua sunt omnia. Ego verò redditurus forsitan hodie rationem, cupio esse Dispensator fidelis, ut non studeam honori meo, sed tuo, non vanitati, sed veritati! Tu enim es via, veritas, & vita mea.

Rogo item vos Amicos meos, ut Sacrificiis, precibus, Communionibus, indulgentiis, & eleëmosynis juvetis animam meam, ne qua in limine beatæ æternitatis occurrat tristis remora properanti ad Dominum, ad centrum, & omne bonum meum.

Si qui verò, quod absit, quacumque ex causa adversarii mihi, aut offensi estis, aut fuistis, condono ex corde vobis offensam coram Deo, qui scrutatur cor, & renes meos, propter amorem Domini mei: & si quem ipse offendi, supplex veniam peto. Pacem omnibus cum Domino *IESV* relinquo, & offero, quia tendo ad Principem pacis, & vobiscum in pace in æternum vivere volo, & habitare in amantissimo corde Christi *IESV*.

Hæc sunt Deus meus, judex meus, & refugium meum, hæc sunt desideria pauperis, quæ soles exaudire. Audi obsecro, & exaudi de profundis clamantem; & per misericordiam tuam confirma hoc Deus, quod operatus es in me. Hæc mea desideria & decreta certè nunc, & omni hora, morte & Sanguine signare paratus sum. Hæc suprema mea, & æterna voluntas est, eritque, Deus meus, per gratiam tuam. Estne ultra quod possim, ô Pater misericordiarum, ô spes mea, ô Charitas, Deus meus, estne jam, dum adhuc tempus est miserendi, quod ultra faciam? Paratum cor meum Deus, paratum cor meum exequi per omnia sanctissimam voluntatem tuam, ut securus tecum vivam in æternum, ut nunquam separer à charitate tua, ut amem te propter te, & tecum unum sim in perpetuum.

O beatissima V. Maria! salutis meæ ãchôra, & portus, spes & refugiũ omniũ miserorum, ac proinde meum; & vos beati Spiritus, & custos Angele, vosque Patroni mei, & omnes Sancti, ac Sanctæ Dei, ecce videtis hoc Chirographum meum, non mortis, sed vitæ: Auditis clamorem meum, & desiderium meum. Hoc ego in hora mortis meæ firmum, & ratum esse volo, & vestro (quod humiliter imploro) auxilio futurum spero, etiam in extremo Judicii die, ac tota æternitate. Ut sic cognoscat mundus, quia

dili-

"tuo N. pro quo misericordiæ tuæ imploramus auxilium, ut, redditâ sibi sanitate, gratiarum tibi in Ecclesia tua referat actiones.

§. X.

Admonitio ad præsentes de præparatione ad mortem felicem.

POstquam æger expiravit, Sacerdos animam ejus circumstantibus commendet, dicatque nullo modo defunctum efficacius ab iis juvari posse, quam si purgata statim per confessionem conscientia ad communionem religiosè accedant, ejusque fructum per modum suffragii defuncto impertiant.

Deinde adhortetur præsentes de adhibenda cura ad felicem mortem obeundam.

1. Quia à bona morte beata æternitas dependet.

2. Moneat ad hanc obtinendam necesse esse per rectam vitæ innocentis viam ambulare, & frequentem Sacramentorum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ usum adhibere.

3. Considerent pretiosum esse tempus quod ad salutem operandam conceditur, ideoque nullo die bona opera negligenda.

4. Maximè certam omnibus esse mortem, horam verò mortis incertam.

5. Exiguo labore ingentes thesauros comparari posse.

6. Nihil nos hinc asportaturos, præter virtutum, bonorumque operum fructus.

7. Id nunc agendum, quod fecisse optaremus, si modo supremum vitæ momentum adesset.

Pro Præparatione securissima ad Mortem, dum rectè valemus usurpandum est sequens Testamentum, quale sibi viri sancti sæpius confecerunt, & singulis septimanis devotè recitarunt ac renovarunt.

TESTAMENTUM

Devotissimum Hominis Christiani, Complectens Actus omnes quibus possit ad salutem æternam securissimè disponi.

IN nomine Dei, ac Sanctissimæ Trinitatis, Amen. Ego N. N. ab Annis..... tuo nutu, ô mi Creator, veni nudus in hunc mundum, & brevi nudus inde ad te revertar. Cum autem omnia acceperim de manu tua, & tua sint omnia infinitis titulis, hac meâ supremâ voluntate tibi me, meaq; omnia restituo, quanto possum amore, quantâ possum gratitudine. Te quoque super omnes Hæredem meum constituo, qui restitues hæreditatem meam mihi, sicuti dedisti mihi Teipsum, & pretiosam animam, & Spiritum Sanctum tuum. Et quid potuisti facere amplius animæ meæ, & non fecisti?

Quid verò egó hactenus retribui, & quid deinceps retribuam tibi? O quam merito ex nunc in æternum cor, corpus, & animam, omnesque cogitationes, verba, & opera, tibi addico, & devoveo! Et si mea forêt universa, ô Deus, hæc quoque darem tibi. Dignus es enim Domine accipere omnem laudem, virtutem, honorem, & benedictionem: & maximè à me qui te sic N. peccando toties inhonoravi, de quo nunc ex amore tuo medullitus doleo.

Itaque nunc cum omnibus Sanctis tuis, & in æternum dicere incipio: Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo tibi Deo nostro in sæcula sæculorum, Amen.

Hos affectus omnes renovare Cupio, quoties deinceps respiro, & maximè in ultimo vitæ momento, pro quo nunc in manus tuas commendo spiritum meum.

Insuper nunc coram te, & curia tua cælesti uni-

versa, obsigno meum votum, & desiderium, quo cupio in Fide Catholica, Apostolica, & Romana vivere, & mori, & in extrema hora Pœnitentiæ Sacramentum ad veniam peccatorum, Unctionis verò extremæ, ad luctam contra Dæmonem. Communionis autem, ad Viaticum longæ æternitatis, toto cordis affectu sumere & complecti desidero.

Hæc desideria Scripto hoc, ideo coram Te Deus meus, & coram Angelis ac hominibus consigno; ut hoc ipsum sit humilis, & explicita Sacramentorum postulatio; si quo casu interceptâ voce, linguâ eloqui non possem. Nec revocatum censeri cupio, nisi coram te, & curia tua, & septem testibus, & integris sensibus illud retractaverim. Pro Pœnitentiæ verò Sacramento ne desit materia etiam explicita: Nunc pro extrema hora fateor dolens ex sincero tui amore, me erga te ingratissimum fuisse; in oratione toties vagum, & negligentem; erga proximum non uti debui affectum, patientem, & benignum; erga me plus nimio indulgentem, & tempus omnium pretiosissimum otiosè perdidisse, cum possem eo in immensum per singula ferè momenta augere opes æternas, & pro æterna gloria tua illud ipsum impendere. De his, inquam, ceterisque vitæ universæ delictis ex puro Dei amore toto corde doleo, meipsum accuso, & supplex veniam efflagito.

Quod reliquum est de bonis fortunæ, illa relinquo iis N. N. quibus, ut confido, relinqui tibi maximè placet, & in eum usum N. qui sit ad majorem nominis tui gloriam. Tua sunt fateor, Domine, tua sunt omnia. Ego verò redditurus forsitan hodie rationem, cupio esse Dispensator fidelis, ut non studeam honori meo, sed tuo, non vanitati, sed veritati! Tu enim es via, veritas, & vita mea.

Rogo item vos Amicos meos, ut Sacrificiis, precibus, Communionibus, indulgentiis, & eleēmosynis juvetis animam meam, ne qua in limine beatæ æternitatis occurrat tristis remora properanti ad Dominum, ad centrum, & omne bonum meum.

Si qui verò, quod absit, quacumque ex causa adversarii mihi, aut offensi estis, aut fuistis, condono ex corde vobis offensam coram Deo, qui scrutatur cor, & renes meos, propter amorem Domini mei: & si quem ipse offendi, supplex veniam peto. Pacem omnibus cum Domino *IESV* relinquo, & offero, quia tendo ad Principem pacis, & vobiscum in pace in æternum vivere volo, & habitare in amantissimo corde Christi *IESV*.

Hæc sunt Deus meus, judex meus, & refugium meum, hæc sunt desideria pauperis, quæ soles exaudire. Audi obsecro, & exaudi de profundis clamantem; & per misericordiam tuam confirma hoc Deus, quod operatus es in me. Hæc mea desideria & decreta certè nunc, & omni hora, morte & Sanguine signare paratus sum. Hæc suprema mea, & æterna voluntas est, eritque, Deus meus, per gratiam tuam. Estne ultra quod possim, ô Pater misericordiarum, ô spes mea, ô Charitas, Deus meus, estne jam, dum adhuc tempus est miserendi, quod ultra faciam? Paratum cor meum Deus, paratum cor meum exequi per omnia sanctissimam voluntatem tuam, ut securus tecum vivam in æternum, ut nunquam separer à charitate tua, ut amem te propter te, & tecum unum sim in perpetuum.

O beatissima V. Maria! salutis meæ āchóra, & portus, spes & refugiū omniū miserorum, ac proinde meum; & vos beati Spiritus, & custos Angele, vosque Patroni mei, & omnes Sancti, ac Sanctæ Dei, ecce videtis hoc Chirographum meum, non mortis, sed vitæ: Auditis clamorem meum, & desiderium meum. Hoc ego in hora mortis meæ firmum, & ratum esse volo, & vestro (quod humiliter imploro) auxilio futurum spero, etiam in extremo Judicii die, ac tota æternitate. Ut sic cognoscat mundus, quia

dili-

Diligo te Deum meum, qui sic dilexisti me; & vivo tibi, & in te; ac amore tui mori cupio, qui amore amoris mei dignatus es mori in ligno Crucis.

Hæc signavi manu propriâ, gratiâ Dei mei, teste ipso, & curiâ illius cælesti, & sic signatum cupio in hora mortis, ut Deo meo æternum vivam. Anno ...... mense .... die .... horâ .... N. N.

NOTA.

Consultum esse singulis, præsertim sæpe itinerantibus, Exemplar hujus Testamenti exscribere & manu propriâ signatum circumferre, vel libello precum inserere, ut quotidie, præsertim in omni morbi aut mortis periculo usurpetur, & sit ad manum quasi Salvus conductus ad Patriam, alteram & æternam.

NOTA denique.

In hujus Tomi parte ultima inferius haberi expressos ipsos Ritus, & Ordinem administrandi singula Sacramenta, & sacrum Viaticum, & Extremam Unctionem, & Ritus Exequiarum, ac Sepulturæ, prout in Rituali Romano continentur: atque ita Curator animarum in hoc Libro simul præsto habet quidquid ad assistentiam ægris ac moribundis præstandam requiritur.

PARS

PARS QVINTA

PRAXIS VARIA

ET

SELECTISSIMA.

Aßistendi cuivis Proximo, in quovis Statu.

COmplectens *Primò*, Remedia & Documenta contra singula Peccata in particulari.

Secundò, Praxim Conversationis, & Instructionis pro quovis hominum Statu & Necessitate. Uti §. 1. *cum Hæreticis.* 2. *cum Patribus familiæ.* 3. *cum mulieribus Conjugatis.* 4. *cum Viduis.* 5. *cum Virginibus ac Monialibus.* 6. *cum Pauperibus.* 7. *cum Consuetudinariis & obstinatis.* 8 *cum foventibus Inimicitias.* 9. *cum Tribulatis.* 10. *in Morte amici.* 11. *in Bonorum jactura.* 12. *in fama aut Honore.* 13. *in captivitate.* 14. *in Damnatione ad mortem, & extremo Supplicio.*

Ex his experietur Curator animarum in omni occasione tam privatâ, quam publicâ, copiosum se muneris sui subsidium in promptu habere.

CAPUT PRIMUM.

Remedia & Documenta contra singula Peccata in particulari.

§ I.

Remedia contra vitium Superbiæ.

1. HAbeat Confessionem in promptu pro singulis vitiis brevem & acutam Sententiam, quæ instar spiculi memoriæ Pænitentis inhæreat.

2. Ostendat quomodo Superbia reddat quemvis odibilem Deo, & simul hominibus; humilitas verò faciat omnibus amabilem: *Deus superbus resistit, humilibus autem dat gratiam.* Jacobi 4.

3. Homo superbus, qui alios contemnit, aut qui quærit ubique suam laudem, privat se merito bonorum operum, & Deus immittit illi miserias, quibus humilitur, ipso Christo id attestante Matthæi 23. *Qui se exaltat humiliabitur, & è contra, qui se humiliat exaltabitur.*

4. Exempla humilitatis in Sanctis, & in Christo, qui dicit Matthæi 11. *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.*

5. Pro Remedio superbiæ suadeat Pænitenti, libenter & frequenter agere cum pauperioribus, invisere hospitalia, aut alios infirmos, privatim osculari terram, cogitando se terram esse, etiam in pulverem brevi reversurum.

6. Fugiat adulatores: suas laudes non commemoret, nec ostendat se libenter eas audire, sed dicat cum Regio Propheta Psal. 113. *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Exempla vindictæ divinæ in superbos vide supra in Apparatu, Verb. *Superbia.*

§. II.

Documenta & remedia contra Avaritiam.

1. INculcet pœnitenti dictum Apostoli ad Timot. 6. *Radix omnium malorum est cupiditas.* Ex illa oriuntur istæ lites, rixæ, odia, quæ animum assiduò turbant, & à Deo avertunt, nisi illa cupiditas tandem eradicetur.

2. Consideret vitæ brevitatem: Pro brevi via non est opus magno viatico.

3. Tempus esse ut incipiat thesaurum suum præmittere in cælum, ubi sperat in æternum habitare, monente Christo Math. 6. *Thesaurizate vobis thesauros in calo, quo fur non appropiat.*

4. Præmium eorum qui commutant avaritiam in spiritum veræ paupertatis, & comtemptum divitiarum. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum calorum.*

5. Ut abjectâ cupiditate nimiâ, confidat divino promisso Math. 6. *Quærite primum regnum Dei, & hac omnia adjicientur vobis.*

6. Expedit vitio avaritiæ laborantibus pro pœnitentia injungere primò, parvas Eleemosynas, postea majores, donec usu elargiendi incipiat convelli radix tenacissimæ cupiditatis & avaritiæ. Hac avulsâ animus ad bonorum æternorum cupiditatem afficiendus, nam facilè nobis *sordet terra, cum cælum aspicimus.*

§. III.

Remedia præscribenda contra peccata Luxuriæ.

1. MOneat pœnitentem luxuriæ deditum, ut sæpe expendat hanc sententiam. *Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat.* Et seriò conferat turpitudinem, pudorem, & tristitiam quæ consequitur actum luxuriosum etiam in hac vita, & multò magis in futura, cum brevissima sensus titillatione, quæ statim evanescit instar fulguris, nihil homini relinquens, nisi necessitatem vel seriò pœnitendi, vel in æternum ardendi.

2. Injungat ut frequenter & devotè postulet à Deo donū continentiæ: nam ut dicitur Sapientiæ 8. *Nemo potest esse continens, nisi Deus dederit.* Promittit autem Christus Math. 17. *Patrem cælestem daturum spiritum bonum petentibus se.*

3. Adjungat orationi aliquas corporis afflictationes, jejunia, aut vigilias. Quia, *hoc genus dæmoniorum non ejicitur nisi per orationem, & jejunium.* Lucæ 11.

4. Valet etiam plurimum frequens usus Confessionis, & Eucharistiæ, qui possit in partem pœnitentiæ imponi.

5. Doceat vitare occasiones luxuriæ, ut est fuga personarum quas sentit sibi periculosas: item lascivos aspectus, verba, libros, & sociorum sermones impuros. Nam præcipuum luxuriæ remedium in fuga consistit, monente Apostolo 1. ad Corint. 6. *Fugite fornicationem.*

6. Caveat à gula, & otio, honesto semper exercitio animum occupando. *Multam enim malitiam docuit otiositas.* Eccles. 33.

7. proponat denique præmium castis in cælo paratum, Math. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Et oblectationem quam etiam in hac vita possunt habere in casta & pura conscientia, quæ est, *Pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum,* teste Apostolo ad Philip. 4.

§. IV.

Remedia contra Odium, Invidiam, & Iram.

1. COnsideret necessitatem tandem deponendi odium erga proximum. Quia apertè pronunciat Christus Math. 6. Deum non dimittere peccata, *nisi dimittenti ex corde proximo suo.*

2. Vim-

2. Vindictam injuriæ Deo relinquendam, qui suo tempore infliget. *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Deut. 32.

3. Cogitet quoties Deus ipsi sua delicta remiserit: nonne decet in illius gratiam fratri suo ignoscere? *Serve nequam omne debitum dimisi tibi, nonne decebat & te misereri conservi tui?*

4. Proponat exemplum Christi, qui in Cruce oravit pro iniquissimis crucifixoribus & dixit, *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.*

5. Advertat *Invidiam* ipsi homini invido maximè nocere, dum de alieno bono dolet & tristatur, Prov. 14. *Putredo ossium invidia.* Est instar vermis ac tineæ, quæ invidum intus rodit & consumit, & absque alia utilitate.

6. Remedia denique odii, uti & *Iracundiæ* hæc sunt. Silere quamdiu te ità commotum sentis, nec respondere nisi quando potes vultum & verba ad benignitatem componere: Quia, *Responsio mollis frangit iram.* Proverb. 25.

Cavere occasiones altercandi, non facile aliis contradicere. Injungere sibi pro mulcta, ut quoties alium per iram offendit, det aliquam eleemosynam, vel ab offenso ante vesperam veniam petat. *Sol non occidat super iracundiam vestram.* ad Ephes. 4.

§. V.

Remedia Acediæ & Tepeditatis.

HÆc Acedia consistit in quodam animi tædio, per quod omittuntur opera pietatis, aut certè non nisi imperfectè cum animi tristitia ac tepore peraguntur.

1. Consideret talis vivâ fide, nihil se habiturum in altera vita, nisi quod in hac vita pro Deo operatus fuerit: *Ecce homo, & opera ejus.*

2. Reflectat quo modo homines pro modico hujus vitæ lucro, honore, aut voluptate, nulli labori parcant; *Et illi quidam ut corruptibilem coronam obtineant, nos autem incorruptam.*

3. Expendat quantos labores ac pœnas subierint Martyres ac Confessores pro Dei gloria, & vita æterna, quæ ipsi non est minus necessaria. Videat continuam pœnitentiam, & patientiam, quam pro sua salute ultro subeunt tot viri Religiosi, ac devoti, etiam imbecillioris sexus, & ætatis: Vel si sit Religiosus, conjiciat oculos in alios ferventiores, & suos confratres, qui magno zelo & labore in arduis Missionibus ac periculis versantur. Et dicat sibi cum S. Augustino, *Non potes tu quod illi, & illi?*

4. Postquam hæc seriò expenderit, prosternat se coram Deo in oratione, & ostendat illi suam miseriam, humiliter rogando ut hanc tepiditatem ac spiritualem tristitiam à se depellat: juxta consilium apostoli Jacobi cap. 5. *Tristatur aliquis vestrum, oret.*

5. Proderit etiam contra acediam, opera pia subinde variare, ut modò oret, modò legat, &c. Moneat etiam ut ad sonum horologii cogitet, *Tempus suum esse breve*, & se temporis rationem Deo redditurum.

Directionem brevem Confessarii & Pœnitentis, vide supra *Tom.* 2. in fine *pag.* 324.

CAPUT II.

Praxis Conversationis & Instructionis pro quovis hominum Statu & Necessitate.

§. I.

Praxis cum Hæreticis utiliter tractandi.

IN primo congressu concilianda est eorum benevolentia comiter alloquendo, & de iis duntaxat rebus agendo in quibus cum illis convenimus omni altercatione remotâ. Si quid etiam illis charitatis, obsequii, aut honoris deferendum sit, id benevolè præstandum. Sic enim disponitur animus, ut videant non contentionis, sed veritatis & charitatis studio nos conari illos à suis erroribus revocare.

1. Proponenda est hæretico paulatim multitudo, novitas, & discrepantia tot Sectarũ quæ hoc sæculo emerserunt: & quomodo inter se tam repugnantes sint, ut de nullius veritate constare possit, quod claré expositum invenies in hujus Operis Tom. 1. pag. 256. 268. 291. & seq.

Et hinc exponet illi obligationem quam quisque habet indagandi viam certam & securam in negotio tanti momenti, qualis est æterna damnatio, si illa inquisitio negligatur. Nec sufficere quod videatur sibi hactenus esse in via recta, monente Scriptura, *Est via quæ videtur homini recta, & novissima ejus ducunt in interitum*: à similitudine Viatoris, qui eligit viam minimè periculosam: obligationem illam demonstratam reperies in eodem Tomo 1. *pag.* 46.

Juvabit etiam illi exponere motivum vulgò notissimum propter quod moderni Sectarii in Anglia, Germania, & Belgio Ecclesiam Romanam primò ferunt, quam eorum Majores de nullo unquam errore accusarunt per mille quingentos annos ante libidinem Henrici octavi erga Bolenam, & offensionem Lutheri erga Pontificem, & Principis in Belgio erga Hispanos; adeoq; propter libidinem, odium, & offensionem, non propter veritatem ab Ecclesia Romana defecerunt. Tunc perges, propter eorum exemplum, ortum ex solo odio, & libidine, teipsum in æternum perdes? De hoc vide deducta Tom. 1. pag. 295.

Ponatur ipsi patheticè ante oculos status miserandus in quo versatur modernus Sectarius per ea quæ credit ab omni veritatis specie aliena, in Secta nullum habente testimonium antiquitatis, aut miraculorum, cui adversatur totus pæne orbis Christianus, quod deductum invenies in Idæa miseranda moderni Sectarii Tom. 1. pag. 309.

Quamvis consultum non sit ut cum Hæreticis coram aliis publicè disputetur, quia sic honoris conservandi studio plurima quærunt effugia, quibus imperitis facile imponunt. Si tamen justas ob causas disputandum sit sive publicè, sive privatim, semper observanda sunt sequentia, 1. Curandum est Sacerdoti ut in lectione Evangeliorum, & communium Controversiarum ita versatus sit, ut ex ipso Verbo Dei scripto hæreticus convincatur, cujus sensum admittere debet juxta mentem Sanctorum Patrum primitivæ Ecclesiæ, juxta Methodum quam supra dedimus in Polemicis Tom. 1. c. 9. & tract. 2. c. 1. pag. 182.

Secundo, In disputando non confidat nimium suæ eruditioni & industriæ; cùm enim sit Fides donum Dei, humanis mediis non obtinebitur. Itaque ante congressum cum hæretico, eum Deo in orationibus commendet, & quasdam afflictiones ac pœnitentias pro eodem offerat, sub ipsa etiam concertatione mentem frequenter elevet ad Deum jaculatoriis orationibus, quibus sibi gratiam, & illi lumen exoret & impetret.

3. Nè tempus frustra teratur in disputatione, consultum erit mox ad fundamentalem controversiam venire: ea autem est de notis Ecclesiæ; si enim demonstretur nostra esse vera, necessaria erit sequela, omnia quoque vera esse, quæ ipsa docuit, atque adeò non errare eum, qui sub unâ solùm specie sumit Eucharistiam, veneratur Sanctos, &c. De quibus singulis in *tom.* 1. agitur.

4. Disputantibus hæreticis non danda est libertas vagandi, & ab uno puncto ad aliud transiliendi, sed certa & categorica responsio extorquenda; quâ re si ipsi irritentur, caveat Sacerdos, nè ipse etiam irritetur, sed religiosâ patientiâ & modestâ adstantibus sit bono exemplo, attendat quoque, nè concitatè aculeatis verbis insultet, & quasi triumphum canat; hoc enim præsentibus, qui plerumque suis compati & favere solent, displicere poterit, & occasionem dare Sacerdotes Catholicos aversandi ut superbos.

5. Sæpè non oberit urgere hæreticos, & premere quæstionem illam, Unde sciant Biblia, quibus utuntur, & quæ citant, esse verum Verbum Dei, Evangelium S. Matthæi esse

esse scriptum à S. Matthæo, & non ab alio, qui nomen ejus finxerit? sic enim denique deveniendum erit ad Traditionem Ecclesiasticam, adeòque ruet primarium ipsorum fundamentum.

7. Cum iis, qui simpliciores sunt, non multùm altercandum est, sed potiùs hortandi sunt, ut per orationem commendent Deo negotium hoc, rogentque, ut veram fidem eis ostendere dignetur; tum si legere possint, libellus aliquis controversiarum simplici stylo scriptus legendus offerri poterit. Præterea verò suavia & amica colloquia cum ipsis instituentur, in quibus ostendatur illis discordia inter Hæreticos, & contradictiones ipsiusmet Lutheri & Calvini, &c. Explicabuntur etiam aliquot motiva credibilitatis pro rudi plebe magis accommodata, qualia sunt Martyria tot ac tanta pro Christiana Fide tolerata; tot tamque docti Viri ab Hæresi ad nostram Fidem transeuntes; tam mirabiles Conversiones, tam admiranda Miracula in confirmationem Fidei nostræ patrata; &c. Denique etsi res prima vice ex voto non succedat, non desinat conatum suum cum patientia sæpius prosequi, & illorum Conversionem Deo in precibus commendare.

§. II.

Documenta Patribus familias tradenda.

1. Studendum, ut curam habeant institutionis Christianæ, liberos suos, & reliquam etiam familiam mittant ad Catechismum, reduces examinent, & eos, qui meriti sunt, remunerētur aliquo præmiolo, ut alii quoque excitentur.

2. Ut suos servos, ancillas, liberos diligenter diebus festis ad Sacrum & Concionem mittant & ex redeuntibus quærant, quid notaverint, puniant subtractâ aliquâ recreatione, aliove modo negligentiores.

3. Ut otium domo eliminent, suosque benè occupent, ita tamen, ut tempus pro Sacro, precibusque fundendis concedant; neque existiment per tale otium quidquam decrementi rem domesticam passuram, quin potiùs certò sibi persuadeant, multùm ipsam hoc medio augendam; nam lucrum, quod propter virtutes, religionis maximè, despicitur, per virtutes meliùs recuperatur. Certè, si pietas, teste D. Paulo Tim. 4. ad omnia utilis est, quidni etiam ad rem domesticam augendam & conservandam?

4. Emendent, & tollant ludos inhonestos, ebrietatem, lasciviam, colloquia prava, juramenta, blasphemias, imprecationes, & contentiones, & similia peccata, decretâ certâ pœna pecuniariâ, vel abstinentiâ modicâ iis, qui sæpiùs horum peccatorum aliquod admisisse deprehensi sunt.

5. Commendet illis lectionem libellorum piorum, recitationem Litaniarum B. V. à collecta familia ante somnum; pauperum amorem; cultum Sanctorum, & B. V. maximè: prostent, submotis inhonestis, Imagines piæ Christi Crucifixi, B. Virginis, Sanctorum, &c. Hæ lecticis etiam sint affixæ, ut occasio sit ante cubitum eas venerandi.

6. Suadeat Patribus familias, ut non ipsi modò uni alterive Congregationi (pluribus enim dare non expedit, quia ob domestica negotia satisfacere tot legibus non possunt) dent nomina, sed authores etiam sint domesticis ad idem faciendum, suisque temporibus eos ad conventus mittant. Ad Confessionem & Communionem, cùm leges exigunt, peragendam hortentur.

7. Summoperè illis concordiam mutuam non modò cum uxoribus servandam, sed inter ipsos etiam domesticos procurandam commendet, atque ob id frequenter illis in memoriam revocet tum illam sancti Spiritûs sententiam, Prov. 17. *Melior est buccella sicca cum gaudio (& pace) quàm domus plena victimis cum jurgio*; tum tritum illud proverbium: *Concordiâ res parva crescunt, discordiâ etiam maxima dilabuntur.* Eundem in finem proderit etiam narrasse sapientissimum illud

illud Sciluri Scytarum Regis factum, qui è vita discessurus, septuaginta, quos habebat filios convocavit, singulisque fasciculum 70. sagittarum colligatarum obtulit, frangerèque jussit; quod cùm nequirent, singulos singulas sagittas accipere & confringere jussit, quod cum sine labore præstitissent, subjecit: *Ita & vestra potentia, si conjuncti per concordiam manseritis, a nemine frangetur aut superabitur; secus, si per discordiam à vobis ipsis divisi fueritis.* Sententiæ & exempla de pace mutua requisita ad conversationem, reperiuntur supra verbo, *Pax*, in Apparatu.

§. III.

Praxis agendi cum Mulieribus, & maximè Conjugatis.

CUm fœminis agendum *rarò*, *breviter*, *cautè*, *prudenter*. Hæc ut serventur, caveatur in Conversando locus obscurus, & ab omni teste nimis secretus: oculi à fixo aspectu, manus à contactu cohibeantur.

Hinc 1. se severum potiùs, quam familiarem exhibeat; abstineat à blandis verbis carnalem quendam affectum redolentibus. 2. Non facile credat querelis & lachrymis fœminarum; sed potiùs adhortetur eas ad patientiam; jubeat inquirere, nū causam injuriis, verberibusque dederint. 3. Non habeat fidem, si revelationes & devotiones fingant, sed potius ad observationem mandatorum Dei hortetur. Atque hæc circa mulieres in genere observanda sunt, nunc ad specialia magis descendendum est.

Virtutes ergo Uxorum quod attinet. 1. Vehementer ipsis commendabit puram intentionem, ut videlicet finem illum, quem conjugata quæque mulier præfigere sibi deberet, obtinere laborent? Is autem finis est, ut marito sint adjumento in filiis generandis, nutriendis, & educandis, & per hoc debitum amorem & obsequium Deo exhibentes salvæ fiant. Hunc finem indicavit Sapiens Proverb. cap. 32. dum dixit de muliere illa provida. *Quæsivit lanam & linum, &c.* Per lanam enim externa bona & corruptibilia, per linum verò interna & incorruptibilia seu æterna indicantur.

2. Hortetur illas ad insignem vitæ integritatem & verecundiam; hæ enim virtutes sunt vestis illa, quam sapiens mulier sibi fecit, uti Salomon indicavit, dum dixit, *Byssus & purpura indumentum ejus*, ubi per Byssum propter candorem intelligunt Interpretes innocentiam vitæ, per purperam verò verecundiam propter colorem rubrum. Certè si sic quærant regnum Dei & justitiam, omnia reliqua, quæ ad se ac familiam sustendandam sunt necessaria, copiosè adjicientur.

3. Moneat, ut etiam atque etiam imitari studeant jam sæpiùs commemoratam mulierem sapientem, quæ consideravit semitas domus suæ, & panem *otiosa* non comedit. Ad hujus ergo exemplum otium diligentissimè fugiant, eumque in finem sæpiùs considerent, quæ tum interiori suæ domui, animæ scilicet; tum exteriori, videlicet familiæ desint, eâque omnia sollicitè, & optimo, quo possunt modo, procurare studeant.

4. In memoriam illis revocet illam S. Pauli sententiam ad Eph. c. 5. *Sicut Ecclesia subdita est Christo, ita mulieres viris suis in omnibus.* Hortetur itaque illas, ut, sicut Ecclesia triplici potissimum obsequio suum erga Christum amorem probat, scilicet reverentiâ, obedientiâ, patientiâ; Ita his ipsis tribus officiis ipsæ quoque suos sibi maritos demereri studeant.

5. Singulariter illis commendet domesticorum, & liberorum maximè curam; horteturque ad exemplum mulieris sapientis, omnes suos domesticos *duplicibus* vestiant, id est, ut tam in virtutis, quàm in aliarum artium ac munerum, quibus alere postea sese debebunt, studio eos perficiant.

6. Non minùs illis commendet imitationem illius virtutis, quam in muliere Sapiente Salomon laudavit, dum dixit: *Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua ejus*, Proverb. ult. Hortetur itaque illas, ut singu-

singulari studio taciturnitati studeant, & domesticos mansuetudine potiùs, quàm imperiis duris atque verberibus ad officium perducere studeant: nam mitibus promisit Christus, quod terram, id est, homines suæ curæ commissos possessuri sint.

7. Suadeat, ut cum sapiente muliere accingant *fortitudine* lumbos suos, & roborent brachium suum, ad plurima incommoda, quæ matrimonii jugum secum ex omni parte affert toleranda; alioqui enim & in hoc, & in futuro seculo miserrimas futuras.

8. Denique misericordiam erga pauperes specialiter etiam commendent, ut videlicet & ipsæ cum muliere sapiente manum suam aperiant inopi, & palmas suas extendant ad pauperem; sic enim copiosam domui benedictionem obventuram, juxta illud Servatoris promissum: *Date & dabitur vobis: Mensuram bonam & confertam, & cogitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum* Lucæ 6. Has profectò virtutes si comparare studuerint uxores, verificatur de illis, quod Salomon de muliere sapiente narrat: *Surrexerunt filii ejus, & beatissimam prædicaverunt; vir ejus & laudavit eam: date ei de fructu manuum suarum & laudent eam in portis Operis ejus*, Prov. cap. ult.

Tentationes Conjugatarum ad tria ferè genera revocantur. *Primum*, & gravissimum ferè est, quod ex maritorum vel severitate, vel violentia, vel negligentia, aliisque vitiis nascitur. Contra hanc tentationem sic eas muniat, & 1. suadeat, ut pro maritis suis assiduò Deum, in cujus manu sunt corda hominum, precentur, imitatæ prudentem Abigail, quæ marito suo iratum David placavit. 2. Suadeat, ut non in quotidianis duntaxat obsequiis valde diligentes sint, sed extraordinaria charitatis officia erga illos ostendant, v.g. cibos illis gratos præparent, dicantque se speciali affectu erga maritum illos præparasse, omnia verò mandata promptissimè exequantur, &c. sic enim amor maritorum erga ipsas crescet, & suo tempore occasio dabitur, id quod volent, impetrandi, ut in Esthere patet.

3. Suadeat, ut, dū maritus ebrius aut iratus est, taceant; imo etiā postero die ab ipso veniam precentur, non aliter, ac si ipsæ illum offendissent; talis enim dissimulatio & patientia mirè illis mentem mariti devinciet. Certè in plerisque conjugiis causa potissima discordiarum est, uxorum garrulitas atque impatientia, uti ingeniosè indicavit Medicus ille, qui uxori, quam maritus quotidie verberabat, remedium petenti, vasculum naturali aquâ plenum obtulit, jubens ut marito irato, hac aquâ os suū impleret & tā diu retineret, donec mariti ira deferbuisset, sic enim futurum, ut nunquam vapularet, quod & factum est. Idem indicavit prudenter Chirurgus ille, qui dum ad uxorem vulneribus plenam vocatus esset, primo loco emplastrum ori, nullum alioqui vulnus habenti, applicare voluit, causamq; rogatus, respōdit, frustra se reliqua vulnera curaturum, nisi hoc foramen priùs obstruxisset & sanasset.

4. Suadeat, ut, dum mariti signa quædam amoris erga ipsas ostendunt, occasionem captent, & suavibus verbis rogent, ut deinceps ab hoc vel illo scelere abstineant, ut patienter ferant suos (uxorum) errores, se quoque, si hoc impetraverint, paratissimas ad omnem ipsorum nutum & obsequia fore. Caveant autem, nè unquam maritos, aut increpent, aut cum ipsis litigent, aut omninò manibus certent; nam sic magis in consuetudine eos roborant, atque ad odium & rancorem majorem excitabunt. Si hæc nihil proficiant, suadeat illis, ut Parochum, vel Virum religiosum adeant, eumque rogent ut cum marito suo agere, aptisque mediis prudenter applicatis, ad frugem reducere studeant; Ipsæ verò intereà negotium hoc Deo commendent, proque felici ejus successu Communiones aliquot, vel eleemosynas, aliaque opera offerant.

5. Si neque hoc remediū efficax fuerit, ad patientiam hortetur, suadeatque, ut ex malo tanto fructum bonum meritorum in cœlo ingentium extrahere studeant, nè alioqui & illis

illis objici possit, quod S. Job suæ uxori objecit. & dixit: *Quasi una de stultis mulieribus egisti. Si bona de manu Dei suscepisti, mala quare non suscipias?* Profectò enim stultè agunt uxores, quæ impatienter ferunt tales miserias, quia sic & graviùs ferunt crucem, & in altera vita nil nisi graves pœnas expectare ex ea possunt, cum tamen per patientiam potuissent crucem hanc leviorem reddere, & simul ingens in cælis præmium mereri.

Secundum genus tentationis provenit, ex liberorum & aliorum domesticorum corruptis moribus. Contra has tentationes sic eas muniat Sacerdos. 1. Doceat illas, non nimis graviter apprehendere errores subditorum & liberorum, sed potiùs considerare eos ut cæcos, ut ægros, quibus minimè irasci, sed cum charitate & condolentia media applicare solemus. 2. Suadeat, ut non quosvis errores mox puniant, sed minores dissimulent, exemplo piscatorum, qui piscis minoris jacturam contemnunt, ut majorem lucrentur. Revocet illis in memoriam Dei misericordiam, quam erga ipsas ostendit; & dicat illis: Ecce, an non vos quoque estis filiæ Dei? & tamen quàm parum impletis mandata illius? si quoties peccatis, mox Pœnam injungeret, quoties jam in Purgatorio, aut inferno essetis? Si ergo vos, quæ ratione polletis, à vobis ipsis impetrare non potestis, ut efficiamini tales, quales esse deberetis, quantò minus à liberis vestris, ratione destitutis hoc exigetis? 3. Hortetur illas, ut cum mansuetudine potiùs, quàm severitate eos corrigant, nam ut S Prosper l. 1. de vita contempl. ait; *Leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti, asperitate autem nimia increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem.* Et ut S. Gregorius in Pastor. cap 35 ait: *Plerumque quos Cruciamenta non corrigunt, ab iniquis actibus lenia condimenta compescunt.*

Tertium genus tentationis oritur ex sollicitudine, quam de liberis tum alendis, tum necessariâ dote instruendis habent. Contra hanc sic illas muniat Sacerdos. 1. Hortetur illas, ut filios in timore Domini educent, & exemplo S. Tobiæ ab infantia faciant, timere Deum; Hanc enim solam esse optimam hæreditatem, quam nemo liberis invitis auferre possit, & cum qua nullum necessariorum ad vitam mediorum defectum sint passuri; ea enim si liberos instruxerint, audacter cum S. Tobia ad illos dicere ipsas posse: *Dilecta proles, pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deũ, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus bene.* Tob. 4. Ut etiã Deus ipse per Psalmistã dixit: *Non est inopia timentibus eum* Isaiæ 33.

2. Jubeat illas considerare, quàm liberaliter Deus aves in aëre, pisces in aqua, feras in sylvis nutriat, quantò magis ergo hominibus pretioso ipsius Sanguine redemptis necessarium victum non negabit? 3. Jubeat item meminisse, quod non tam ipsarum, quàm etiam Dei filii sint liberi earum; imo magis Dei, ut qui corpus & animam dederit, si ergo ipsæ tantopere solicitæ sunt pro liberis, neque illos unquam fame perire sinerent, quanto major de talibus liberis cura ab ipso Deo expectanda erit?

4. Ostendat illis, quantũ periculũ & damnum liberis & sibi ipsis creent, si amplam nimis hæreditatem parent; sibi quidem, dum intercà salutem suam & cœlestes divitias comparare negligunt, pro quo tamen ipso labore exiguas à liberis gratias referent, sed potiùs efficient ut & in vita mortem ipsarum illi assiduo desiderent (quo citiùs paratâ hæreditate fruantur) post mortem verò convivia instituant, & per turpem decoctionem hæreditatis, notam parentibus mortuis inurant, pro honore & levamine quod per tantos vitæ labores exspectabant.

Praxis

§. IV.

Praxis Viduas instruendi.

EXplicandum Viduis, quod cum marito careant, debeant se Christo offerre, & illum in Sponsum accipere. Suadeat ut Christo pro dote offerant has quatuor virtutes. 1. Insignem vitæ honestatem, qua studeant Christo soli placere, & ab eo vicissim amari. 2. Constans studium Orationis: per hanc enim sponso suo familiares fient, nec aliorum colloquia ambient. 3. Patientiam, quâ æquo animo ferant miserias & desolationes quas secum affert status viduitatis. 5. Charitatem erga liberos & domesticos, quâ tum necessaria illis provideant, tum in pietate & bonis moribus benignè instituant.

Tentationes quædam propriæ sunt Viduis, contra quas à Sacerdote muniri debent.

Prima tentatio oritur ex mariti morte; contra quam sic eas muniat Sacerdos. 1. Ostendat, merito sperari posse, maritum inter Electos annumeratum esse, proinde, si verè illum dilexerint, gaudere magis ipsas debere, quòd ille ex carcere corporis liberatus, & ab exilio revocatus in patriam, omni deliciarum genere affluentem fuerit.

2. Declaret etiam illis, melius sic provisû fore à marito, si enim, cum in terris viveret, tantâ curâ uxori & liberis necessaria providebat, quanto magis in cœlis hoc facturum, ubi & charitas innumeris partibus aucta est, & major ad quævis à Deo impetranda facultas adest.

3. Revocet in memoriam, quoties viventē adhuc Maritū in longinquas forte regiones negotiorum causâ abeuntem sinè dolore dimiserint; quidni ergo etiam jam ipsius absentiam per diem unicum (nam mille anni coram Deo & cum æternitate comparati, sunt sicut dies hesterna, quæ præteriit) æquo animo ferant, ut suo tempore, tantò cum majori gaudio, in cœlis iterum videant; maximè cum sperare possint, in eum locum abiisse maritum, in quo negotia sua, & liberorum commoda optimè apud Deum & Patronos procuraturus credatur.

4. Ostendat illis, quod loco Mariti defuncti infinities ditiorem, pulchriorem, nobiliorem, sanctiorem, & prætereà etiam immortalem, summeque sponsæ suæ amantem Sponsum, videlicet Christum, habere possint; ei proinde se despondeant, & tum audacter cum S. Davide Psal. 22. dicturas: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit.*

Altera tentatio, ex ipso Viduitatis statu & solitudine plerisque viduis per quam sanè molesta oritur, contra quam sic illas muniat Sacerdos, 1. Declaret, quantam curam se de Viduis habiturum promiserit Deus, nam Exodi 22. cap. dicit: *Viduæ & pupillæ non nocebitis, si læseritis eas, vociferabuntur ad me, & ego audiā clamorem earum, & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio*, Ieremiæ 22. præcipit: *Viduam nolite contristare.* Math. 23. *Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui domos viduarum comeditis.* Psalmista Psalm. 145. dicit: *Pupillum & viduam suscipiet.* Et Deus Psalm. 67. *Pater Orphanorum & Iudex viduarum* vocatur, ut innuat, se speciali ratione Viduas defensurum.

2. Illis ostendat, quàm fideliter Deus promissis steterit, & quantam jam olim curam de illis habuerit, in eumque finem ob oculos illis ponat viduam Sareptanam, 3. Reg. 17. ab Elia mirè adjutam.

Alteram item, cui Elisæus 4. Reg. 4. per olei multiplicationem subvenit. Nohemi viduam singulari benedictione impertitam. Ruth c. 1. Viduam, cujus filium Dominus à morte suscitavit. Lucæ 7. Annam filiam Phanuelis, quam Prophetico Spiritu donavit, & quàm tantopere à S. Luca c. 2. laudari voluit. Viduam, quæ duos obolos, in Gazophilacium misit, præ aliis omnibus à Christo laudatam. Marc. 12.

3. Proponat in exemplum Viduas illas, quæ, cum possent, nubere noluerunt; quales sunt, Paula Romana, Blesilla ejus filia,

Melania; quæ marito nondum sepulto viduitatem suam Domino consecravit; Euphrasia, quæ licèt ætate florida, & divitiis affluens, & ab ipso etiam Imperatore rogata, ut secundas iniret nuptias, constanter abnuit, & in Thebaidem se contulit; Elisabetha Regis Ungariæ filia, quæ totam se post mariti mortem pauperibus infirmis curandis impendit; Olympia Constantinopolitana vidua, quæ cum per annum & dimidium dumtaxat virum habuisset, & ab Imperatore Theodosio moneretur alium accipere, respondit: *Si Dominus voluisset, me viro nuptam esse, non tam citò me illo orbasset; quia ergo agnovit, non amplius expedire mihi conjugium, conjugem abstulit.*

4. Revocet in memoriam illis incommoda matrimonii, & durum vinculum, ob quod ablatum gaudere deberent potiùs, quàm tristari; meminisse quoque jubeat illius dilemmatis, quo vidua quædam Romana usa est, dum dixit: *Aut futurus mihi maritus bonus, aut malus est: si bonus, vexabit semper timor mortis illius; si verò malus, expedit mihi magis malum hoc non experiri.*

Tertia tentatio, provenit ex sollicitudine de victu sibi & filiis procurando; contra hanc muniat eas, partim iis mediis, quæ suprà pro simili tentatione conjugatarum attuli; partim verò etiam iis, quæ infrà contra pauperum tentationes afferentur;

Specialiter verò hic proderit in memoriam revocasse illam historiam de viduâ, quæ duas filias, quas alere jā nō poterat, ad aram B. V. duxit, eique omne in illas jus maternum transcripsit. Quo facto vix egressæ templo sunt, cum obvius illis juvenis factus plenum pecuniâ marsupium offert, seque patri eorum mortuo has pecunias debere asserit. Accipit pecuniam læta mater, & ex ea vestem filiabus honestam confici curat; cum autem vicini ita vestitas viderent, & talem pecuniam ex quæstu impudico comparatam suspicarentur, mater de infamia filiarum sollicita ad templum properat, & B. V. hanc necessitatem commendat; & sanè iterum auditæ sunt preces. Nam die quodam festo, dum filiæ ante domum sedent, adest de cœlo Angelus, & in conspectu multorum rosas virginibus tradit, dicens, eas ab ipsarum cœlesti Matre in testimonium illæsæ virginitatis missas fuisse. Id ubi Princeps illius terræ intellexit, geminum Monasterium ædificavit, & utrique has virgines præesse voluit. Ita refertur in speculo Exemplorum, exemplo 117. Et ex Apparatu videri potest ver. *Consolatio divina*, quomodo illa Viduis adesit, si ad eam fidenter confugiant.

§. V.

Quomodo, & de quibus instituendæ Moniales, & Virgines.

Suadendum, ut sæpe recolant illam S. Bernardi sententiam: *Ad quid venisti?* Ac proinde Mundo generose valedicentes, solum Christum pro Sponso eligant, certoque sibi persuadeant, quidquid sponsa in Sponso suo optare posset, id omne illas in Christo infinities perfectiùs reperire; ideoque meminisse eas jubeat sententiæ illius à S. Paulo 1. ad Corinth. cap. 7. prolatæ: *Quæ nupta est, cogitat quæ mundi sunt, quomodo placeat viro; & mulier innupta, & virgo cogitat quæ Domini sunt*, ut sit sancta & *corpore & spiritu*. Audiant ergo & implere studeant consilium in simili negotio viduis à S. Augustino de bono viduitatis datum, dum ait: *Currite ad illum, placete illi, ex illo vivite, cum illo, & de illo.* Præcipuè verò illas hortetur ad magnam corporis, animique integritatem, ad Orationis studium, ad obedientiam, modestiam, & patientiam; hæ enim virtutes maximè sponsam Christi decent. Porrò tentationes ipsarum ad quatuor ferè species revocari possunt.

Prima oritur, ex solitudinis religiosæ tædio; contra hanc sic illas muniat. 1. Proponat illis exemplum avicularum inclusarum, quæ initio quidem solitudinis impatientes exitum ubique sollicitè quærunt, sed paulò

post solitudini assuetæ, adeo delectantur illâ, ut neque aperto etiã ostio exeant; idem ergo ipsas sperare tantò certiùs jubeat, quantò fortior est gratia divina, quàm consuetudo:

2. Revocet illis in memoriam, quomodo pleræque Uxores in sæculo solitariæ domi resideant, & intereà mille crucibus & curis oneratæ gemant & felices virgines Deo consecratas & inclusas prædicent; gaudeant ergo illæ, sibi obtigisse felicitatem, quam aliæ tantopere expetunt, neque tamen obtinere possunt.

3. Ostendat illis peculiaris favoris indicium hoc esse, quod Deus ita illas Monasterio incluserit; ut enim venatores accipitri oculos obvelant, ne viliorẽ prædẽ insectatus, nobiliorẽ dimittat; ita Deus obvelat oculos mentis & corporis Monialibus, ne illi videant & Deũ amare omittant. Sicut item imagines elegantes & altaria velis obteguntur, ne sordibus infectæ splendorem suum & pulchritudinẽ amittant; ita Deus Moniales vult obvelatas esse, ut tanto pulchrior ipsarum anima, puriorque remaneat, aptaque fiat ad Sacrificium Holocausti in ea offerendum.

4. Meminisse jubeat, quid sponsus ipsarum per Oseam c. 2. dixerit: *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus.* Si ergo in solitudine *IESVS* est, & esse cum *IESV* Paradisus est; cur solitudinem horreat Christi Sponsa? Audiant ergo Thomam de Kempis lib. 1. cap 20. sic loquentem: *Si cuncta videres præsentia, quid essent nisi visio vana? Eleva oculos tuos ad Deum in excelsis; & ora pro peccatis tuis & negligentiis. Dimitte vana vanis, tu autem intende illis, quæ tibi præcepit Deus. Claude super te ostium tuum, & voca ad te Iesum dilectum tuum, mane cum eo in cella, quia non invenies alibi tantam pacem.*

Secunda tentatio oritur, ex defectu temporis ad orationem; quandoque vero ex consolationum, quas in precibus sentire cupiunt, carentia. Contra hanc sic illas muniat.

1. Ostendat illis meliorem esse & gratiorem Deo obedientiam, quàm victimas orationis & sacrificia laudis. Certè quemadmodum servus in vinea laborare jussus, si Domino suo domi suaviter canere, vel cytharâ ludere vellet, minimè gratum obsequium ipsi præstaret: ita nec hominis grata Deo oratio esse potest eo tempore, quo Deus aliud ab ipso obsequium petit. Doceat præterea, ipsum opus obedientiæ orationem esse; sic enim S. Augustinus super Psalm. 150. Cum quæsisset, quomodo res ratione carentes à S. Davide ad laudandum Deum invitatæ, laudare ipsum possint, respondit, in eo, quod ipsi obedientes sint, & suos effectus ad nutum ipsius producant: unde subjicit S. Doctor: *Vis semper laudare Deum? benè fac omnia, & laudasti Deum.*

Insuper firmiter illis persuadeat, ipsas consolationes, quas in oratione sentiunt, si propter obedientiam relinquantur, per obedientiam melius recuperari, si enim gaudium est in hoc mundo, hoc utique possidet puri cordis homo, quis autem cor purius & meliorem conscientiam habet, quàm is, qui in omnibus Dei voluntatem se implevisse advertit? Nimirum talibus contingit, quod illi Moniali, quæ cum Christum, qui ipsam visitaverat, ad portam vocata dimisisset; rediens adhuc invenit, dicentem tamen, se abiturum fuisse, nisi ipsa, quo obedientia vocaverat, abiisset.

Secundò illis, quæ Desolationes in oratione patiuntur, firmiter persuadere conetur, in his sensibilibus consolationibus non consistere profectum & perfectionem hominis, sed potiùs in integra resignatione sui in manus Dei, multoque gratiores Deo, charioresque esse animas, quæ desolationes patiuntur & ariditates, quam quæ consolationibus avidè inhiant. Quod pulchrè aliquando Deus personæ cuidam desideranti scire, quænam animæ Deo charissimæ essent, declaravit sequenti viso, ut in Speculo exemp. V. *Tribulatio exemp.* 6. videre est. Viderat illa persona Christum ad altare stantem, & infra tres Moniales flectentes. Ad harum primam accedens Christus, suaviter eam allo-

allocutus est, & postea SS. Corpus suum tradidit. Subinde ad alteram progressus, duris verbis, & torvo aspectu eam castigavit, simulque etiam SS. Corpus suum porrexit. Tandem ad tertiam pergens, non verbis tantum, sed etiam verberibus eam plurimis afflixit, & tum demum SS. Corpus suum præbuit. Cum autem persona illa hujus visi explicationem peteret, respondit Christus, primam quidem Monialem sibi charam esse, sed quia non nisi consolationes appetit, non esse eam tam charam ipsi, ac secundam, ut quæ etiam durius ob ipso tractata, ab ejus servitiis non desinat; verumtamen, quia, si graviores essent tentationes, animo & proposito deficeret, ideò tertiam sibi charissimam esse, ut quæ nullis adversi rebus sese ab ejus amore, *& servitio permittit abstervri.*

Tertia tentatio, oritur ex eo, quod à Superioribus non videantur amari, ideòque non applicentur ad honorifica officia, sed perpetuis increpationibus vexentur. Contra hanc tentationem sic eas muniat. 1. Proponat exemplum Christi, qui usque ad 30. annum obscuram vitam vivens, subditus erat parentibus suis.

2. Jubeat meminisse, ad quem finem venerint in Religionem? nonne, ut eligerent abjectæ esse in domo Dei sui magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum? Gaudeant ergo sibi occasionem offerri finis sui obtinendi, & ea sedulo utantur.

3. Demonstret illis, omnia officia suam dignitatem & excellentiam desumere à voluntate Dei, illumque à Deo copiosius honorandum, qui officium ab eo impositum perfectiùs impleverit, perinde ac in comœdia non attenditur, quam personam egerit actor, sed quam benè.

4. Ostendat illis commoda, quæ afferunt humilia officia præ altioribus. Nam 1. minus periculi in illis reperitur vanæ gloriæ, & præmii per eam perdendi. 2. Purior est intentio; & hoc ipso major à Deo benedictio. 3. Minoribus talentis ad ea opus est. 4. Curas minores requirunt, 5. Consolationes divinæ in iis sunt frequentiores. 6. Proximus magis inde ædificatur. 7. Charitas fraterna mirè per ea augetur & conservatur; omnes enim diligunt eos, qui se ipsis subjiciunt, & onera pro ipsis portant. 8. Superiores valde recreantur, & multis curis sublevantur, quas alioqui suscipere deberent, dum timent, ne imponendo vilia officia, subditos offendant. 9. Securius possidentur; quia pauci sunt qui ambiant illa humilicia.

5. Demonstret illis, nullam familiaritatem esse magni faciendam, aut magis appetendam, quam cum Deo; ad hanc verò semper illis januam esse apertam. Hortetur ergo illas, ut in tentatione constitutæ imitentur Rachaelem Monialem; quæ, cum à Judaismo ad veram Fidem conversa, nunquam in monasterio visitaretur, ut cæteræ Moniales, reliquis ad portam garrientibus; ad altare cubiculi sui accessit, & B. Virginem, aut Christum rogavit, ut & ipsi eam ad colloquium admitterent; magisque consolata discessit, quam si ad portam cum aliis fuisset locuta, uti in Spec. Exem. *V. MARIA Exem.* 10. videre est.

6. Hortetur eas ad imitandum exemplum S. Catherinæ Senensis; quæ ut levius ferret vexationes parentum & domesticorum, Christum in parente, B. Virginem in matre, in reliqua familia Apostolos sibi imaginabatur.

Quarta tentatio, oritur ex vitiis & peccatis quotidianis, in quæ solent incidere, & ob quæ non modicè anguntur quandoque Moniales. Contra hanc ergo tentationem sic eas muniat.

1. Jubeat illas meminisse conditionis humanæ, atque in memoriam illis revocet dictum B. Aloysii, quo dicere solebat, nimium de levibus & quotidianis erratis affligi, indicium hominis esse semet ignorantis: qui enim se norit, non posse esse nescium, hortum suum tribulorum ac spinarum suapte na-

naturâ feracem esse. Hinc ille adversus errata quotidiana hac oratione utebatur: En mi Domine, quàm fragilis sum & miserabilis! quàm proclivis ad lapsum! Ignosce mihi Domine, & gratiam concede, ne idem peccatum iterum committam, & tum quiescebat.

2. Persuadeat illis, quòd quemadmodum infirmus tendens in certum locum, etiamsi sæpius ex infirmitate caderet; certo tamen veniret ad locum, si post casum mox resurgeret: ita & animam, quæ tendit ad cœlum, certo eo perventuram, licèt quandoque in peccata venialia labatur, modo resurgere citò conetur.

3. Pari modo persuadeat illis; quemaddum pater infanti suo ob morbum cadenti potius condolet, quàm indignatur; ita Deum quoque animæ ex infirmitate cadenti, non modo graviter non indignaturum, sed potius condoliturum, mediaque ad infirmitatem curandam suppeditaturum.

§. VI.

Praxis juvandi & consolandi Pauperes.

INstruendi sunt pauperes, ut sortis suæ vilitate non affligantur, sed cum gaudio inde sibi meritum & coronam acquirant.

1. In hunc finem proponat exemplum Christi; qui, ut S. Paulus 2. ad Corinth. c. 8. ait: *Propter vos egenus factus est, cum esset dives*; si ergo solatium est miseris socios habere, quantum erit solatium pauperi, paupertatis socium habere ipsum Christum?

2. Revocet illis in memoriam, quot millia sapientissimorum virorum & sanctissimorum sponte amplexi sint paupertatem, ut essent similiores Filio Dei; quidni ergo & ipsi gaudeant, ultro à Deo oblatam hanc gratiam, quam alii per magnas difficultates & certamina quæsierunt?

3. Jubeat meminisse, vitam nostram similem esse comœdiæ; ut ergo actor libenter per diem personam mendici vel rustici gerit, si speret inde se Regi, Auliciſque per eam magis placiturum, & majus præmium obtenturum; Ita & ipsi libenter vilem suam personam per brevem vitæ diem sustineant ut Deo cœlitibusque magis placeant, & merita sua multiplicent.

4. Ostendat talem tantum esse quemlibet hominum, qualis & quantus est apud Deum, atque adeo illum esse in hac vita digniorem, qui sanctior est; hanc ergo dignitatem obtinere cum in ipsorum sit potestate, cur doleant, se falsâ gloriâ honoribusque carere?

5. Demonstret, quod Deus divitias illis non dederit, specialis favoris loco habendum. Indicium enim est, Deum hic velle curam eorum habere, atque eos in altera vita ditare regno illo, quod pauperibus promisit: etiam ipsos in hac vita à curis, quas divitiæ afferunt, liberos esse, & annos suos in vera pace transigere. Ad quem finem proderit narrare historiam de Fabro illo ferrario, quem cum vicinus dives toto die cantantem audiisset, quoddam marsupium pecuniâ plenum in officinam conjecit, quo ille invento, mox curis obrutus de pecunia servanda & augenda, à cantu abstinuit, neq; eum resumpsit, donec vicinus detecto consilio suo pecuniam repetiit.

Altera tentatio, eaque gravior, oritur ex timore de victu & vestitu quotidiano parādo, contra quā sic muniat eos. 1. Declaret illis, quantam Deus semper curam se habiturum pauperum promiserit, & actu habuerit, ut merito S. Psalmista Ps. 10. dixerit, quod oculi ejus in pauperem respiciant; diligenter scilicet considerantes, ne aliquid ei desit, *nam illi derelictus est pauper*, eodem teste Ps. 9. Unde jam olim etiam apud Ethnicos, teste Menandro Epist 28. pauperes æstimabantur Deorum esse. Quam vero fideliter steterit Deus promissis, id unum indicio satis esse potest, quod Scrip. dicat Ps. 36. *Junior fui, etenim senui, & non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem. Divites* egue-

egerunt & esurierunt; inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.

Si Princeps promulgari juberet, nihil ei magis placiturum, quam si cives, quotiescumque re aliqua indigerent, ad eum confugerent, eamque audacter peterent; quis civium foret qui non sæpissimè, imo assiduò ad ipsum confugeret? & tamen hic Princeps tum propter fragilitatem, tum propter limitatas divitias fallere posset. Cum ergo Deus summè verax & potens simile decretum promulgari jusserit, imo ipse promulgaverit, dum dixit: *Petite & accipietis &c.* Joan. 16. an non maxima cum fiducia ad eum confugiendum erit?

Demonstret illis, quot titulos habeat quivis homo justus ad omnia necessaria à Deo speranda.

Primus est, quod *homo* sit: si enim Deus lilia agri, & volucres cœli tam sollicitè nutrit; an ipsius hominis, propter quem omnia illa condidit, non majorem rationem habebit?

Secundus titulus est, quod *redemptus* sit: quis enim ovem, aut equum, aliudve animal, quod magno pretio emerit, fame perire sinit? quanto minus ergo Deus hominem pretioso Sanguine suo emptum & redemptum necessariis ad vitam subsidiis destituet.

Tertius est, quod sit, *Christianus*: quis ignorat, quantam curam Deus Israëlitarum habuerit: qua charitate & sollicitudine illis mâna de cœlo tot annis, coturnices, & aquâ de petra providerit? & Christianis, qui veri Israëlitæ sunt, quorum illi figura erant, victum quotidianū negabit? aut certe populo illum sequenti per tantum miraculum panem datum credemus; & Christianis non corpore, sed animo, non pede, sed affectu, non gressu, sed virtutis studio ipsum sequentibus ac imitantibus, necessaria alimenta negaturum existimabimus.

Quartus titulus est, quod *Servus* sit: quis nescit, quantâ curâ victum subministremus etiam brutis servientibus nobis? si verò servum nacti sumus fidelem & utilem, quàm ægrè dimittimus? An igitur minorem charitatem à Deo sperabimus? an nescimus, quantâ curâ fidelem servum suum David protexerit, & conservarit? quam sollicitè Eliam per corvum aluerit? quam liberaliter Jobo, cui similis in terra tum temporis servus repertus non erat, duplicia restituerit.

Quintus titulus est, quod sit *Amicus* Dei: quis amicum sibi gratum deserit? quis nescit amicorum omnia esse communia? si ergo Deus hanc consuetudinem adeo servare decrevit, ut etiam seipsum amicis suis darę statuerit, an in quotidianis alimentis suppeditandis eam transgressurus credetur? Certè ad fiduciam orationis adhortaturus, amici panem iterato petentis exemplo usus est, ut indicaret, hunc esse specialem titulum, ob quem non facile quid negari possit petenti.

Sextus titulus est, quod sit *Filius*, si enim ipsa etiam bruta tam sollicite pullos suos alunt; an Deo hanc providentiam adimemus? An infans, si ratione præditus esset, prudenter dubitare posset, num mater eum lactatura esset, & quis dubitabit, an Deus sustentaturus sit, quibus dixit: *Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum? quod si illa oblita fuerit, ego non obliviscar tui* Isaiæ 49.

Septimus titulus est, quod sit *Sponsa* Dei: quis unquam audivit sponsam regiam à sponso desertam esse, si illa bene se gesserit? Certè Assuerus Estheri dimidium regnum obtulit; quantò magis daturus fuisset, si victum tantum petiisset? An Rex cœlestis à terreno se vinci patietur? Hos ergo titulos bene perpendere pauperes jubeat Sacerdos, certoque promittat, iis fiduciam auctum iri; si enim, qui litteras septem sigillis munitas à Rege accepisset, quibus ei victum promitteret, minimè dubitaret, quin Rex promissis staturus esset; quantò minus de Deo, qui hos septem titulos tam benignè largitus est, dubitare fas erit? Id unum ergo singulari curą agant pauperes, ut mandata Dei servent, orationē frequentent, patientiam in adversis non

non deserant; de cætero omnem solicitudinem in Deum conjiciant, & eum ipsi in ore ac mente assiduè habeant.

§. VII.

Quo modo agendum cum Consuetudinariis, & Obstinatis peccatoribus.

SAcerdoti hic imitanda est Christi mansuetudo & patientia, quâ peccatores expectat & recipit. Illius ars & industria non est posita in eo ut tales statim sine absolutione dimittat, sed ut congruis mediis & motivis tales efficiat, ut merito absolui possint. In hoc, nō illo, consistit labor viri Apostolici.

Primo loco ad illorum animos emolliendos adhibenda est sincera ad Deum precatio pro eorum salute. Juvat etiam benigna conversatione, aut etiam obsequiis animos eorum disponere ut monita salutaria facilius recipiant, quod S. Xaverio familiare fuisse in ejus vita narratur.

2. Si legere norunt, suadeat illis, ut singulis diebus tardè & attentè unum alterumve folium ex libello pio legant, maximè ex tali, qui vel de æternitate, vel de quatuor novissimis scribat. Hi enim Concionatores muti multo efficacius plerumque persuadent emendationem, quam ii, qui in cathedris cum strepitu detonant.

3. Specialiter illis commendet affectum & fiduciam ad SS. Domini Passionem, horteturque, ut singulis diebus semel vel sæpius ad honorem illius Orationem Dominicam; vel Salutationem Angelicam recitent; Hunc in finem juverit illis indicare, quod Christus quondam S. Gertrudi dixit: *Quilibet poterit respirare in spem veniæ offerendo Deo Patri meam innocentissimam Passionem & mortem. Credat igitur peccator, se per hoc obtinere saluberrimum fructum indulgentiæ; quia nullum tam efficax remedium contra peccata poterit in terris haberi, sicut devota memoria meæ Passionis cum fide recta & vera pœnitentia.* l. 4. Insin. div. piet.

4. Simili modo conetur eos ad singularem fiduciam & amorem erga B. Virginem excitare. Suadeat ergo Sacerdos, ut hanc B. Virginem peccator cum quo agit variis obsequiis demereri sibi studeat, maximè singulis diebus aliquid in honorem ejus recitando, in ejus festis confitendo, per diem integrum, maximè vero Sabbati, abstinendo ab illo vitio, quo maximè infestatur. Eum in finem conveniet unâ alterave brevi historia ostendere, quàm salutare hoc medium multis peccatoribus fuerit, Ex. grat. illi Militi, cui diabolus servi specie assumptâ per 14. annos servierat, occisurus illum, si vel semel Salutationem Angelicam, quam recitare quotidie consueverat, omisisset, qui tamen postea B. V. patrocinio & ope Eremitæ cujusdam, fraude dæmonis detectâ, egregiè resipuit. Uti fusius in Spec. Exem. V. Sal. Angel. Exē. 5. refertur. Alius vero, qui Sabbato virginis Mariæ nomen habentis pudori, amore beatissimæ Dei Matris, pepercerat, in torneamento occisus, contritionis elicitæ gratiam, & cum hac salutem obtinuit. Ibid. V. Horæ Canonicæ Exem. 4.

5. SS. Eucharistiæ usum quoque, si possit, omnibus modis persuadeat; ibi enim mensa est, quam paravit Dominus adversum eos, quos tribulant peccatorū, vitiorūq; habitus. Ibi humanus ille medicinalis Sanguis latet, qui si hauriatur à peccatore, à morbo Caduco ad peccati lapsū impellente eū liberabit. Expertus hanc efficaciam est miles ille, qui concubinæ amore implicitus, cum S. Bernardi suasu in agone constitutus SS. Eucharistiam recipisset; adeo mox mutatus est, ut summè eam detestatus sit, quam summè prius deperierat, uti fusius in Spec. Exem. V. Attritio videre est.

6. Nonnunquam proderit adhibere medium illud, quo S. Bernardus peccatorem quendam à prava consuetudine abduxit; dum illi suasit, ut triduò tantum ad honorem SS. Trinitatis à familiari sibi vitio abstineret, quod cum ille fecisset, suasit S. Bernardus ut alterum triduum ad honorem Christi

Christi adjiceret, quo consilio observato, ita ille immutatus est, ut etiam sine pacto ullo deinceps abstinere statuerit.

7. Salubre quandoque etiam fuerit, dolo bono circumvenire peccatorem, & ad exemplum Nathan Prophetæ, parabolæ, vel etiam historiæ propositione, ipsi status sui periculum, vitæque sceleratæ turpitudinem ostendere; quod tamen initio dissimulanter admodum faciendum est, ne artem mox advertens, difficulter capiatur. Parabolæ autem vel historiæ tales possunt esse. 1. Narret, ex Acroamatis Jac. Bidermanni, historiam de filio, qui in vineam ire jussus, patrem in itinere invadens dejecit in terram, & cultro interemit. Inferat subinde, hoc facere peccatorem respectu Dei Patris. 2. Narret ex eod. libro historiã de muliere illa, quæ captivum maritum testudinis suæ musicæ auxilio ex Turcica captivitate liberavit, fingatque, eam post: à domi à marito malè habitam, & tandem post gravia & repetita vulnera penitus occisam: Inferat hoc peccatores respectu Christi facere. 3. Fingat fuisse Reginam, quæ ex humili loco in aulam translata ad regias nuptias, miscuerit se aliquoties rabulis & lixis, & neque à Rege privatim monita, neque minis deterrita absti nuerit. Tali parabolâ propositâ exspectet, quid peccator judicet; & tum inferat: Tu es illa Sponsa Spiritus sancti, &c. 4. Fingat aulicum ob delicta sua sæpius à Rege monitum, jamque excludendum ab aula amicorum tamen precibus fuisse servatum; sed illum post decies recuperatam, amicorum ope, gratiam apud Regem, necdum tamen resipiscere, sed in antiqua peccata frequentius labi; an hic ulteriori amicorum auxilio dignus videbitur? Inferat subinde, peccatorẽ talẽ esse, qui toties Sanctorum precibus in gratiam cum Deo reductus, necdum tamen resipiscat. Fingat hominem aliquem eo insaniæ redactum esse; ut ultro vestes exuens porcorum stabulum intraverit, ibique cum porcis habitarit, siliquas & fæces comederit, in luto, si quod vidit, se volutarit, vomitum resorbuerit &c. Inferatque, peccatorem esse talem; bestiisque se assimilare. 6. Fingat esse aliquem, qui testamentum, quo ingens hæreditas ei transcribebatur, vili pretio vendiderit: & ostendat talem esse peccatorem, qui gratiam pro vili voluptate vendat. 7. Fingat Ducem quendam, cui arx valde opulenta commissa sit, eaque insuperabilis, vili pretio corruptum, se & arcem hostibus capitalissimis tradidisse. Inferat hoc peccatorẽ agere, qui arcem animæ diabolo tradat. 8. Fingat comicum fuisse, qui, cum pollicitus fuisset comœdiam exhibere, atque ideo Regem cum tota aula sua invitasset, nunquam tamen in theatrum prodierit, & comœdiam auspicatus sit. Inferat, talem comicum esse peccatorem, qui conversionem differt.

8. Quandoque illi ostendat, quantum gaudium creare possit Deo & omnibus Sanctis, si seriò se emendet. Eum in finem proderit attulisse favores speciales, quos peccatoribus sincerè conversis exhibuit Deus, maximè S. Mariæ Magd. Mariæ Ægyptiacæ, Pelagiæ &c.

§. VIII.

Quo modo inducendi qui inimicitias deponere nolunt.

Difficilis est curatio hujus morbi, quia instar ulceris intimis præcordiis infixa hæret inimicitia: & ferme quisque suam iram & indignationẽ justam putat, & culpam totam in suum inimicum rejicit. Hinc consultum est ut Sacerdos tamquam Dei mediator conetur initio inducere utramque partem ad exhibendam aliqua signa saltem communia mutuæ benevolentiæ, ut est salutatio, alloquium, aut congressus mutuus: per hæc enim aliquando incipit illa nubes dispelli, dum unus experitur alium non esse à se tam alienum, quàm existimabat. Ostendat etiam pacis Mediator, se Adversarii causam non agere, sed potius velle ipsius bono, saluti, & tranquillitati consulere.

1. Cum

1. Cum affectu charitatis, proponat illi exemplum Christi, qui in Cruce exclamavit: *Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt.* Lucæ 23. Inferat ergo: Si Dominus inimicis tam gravibus tam liberaliter ignovit, tu servus illis minoribus non ignosces? Hoc exemplo Theodosius Imperator se animabat; cum enim rogaretur, ut veniam iis, qui ipsum offenderant, daret, respondit. Quid mirum est, si nos, qui homines sumus, homini ignoscamus, cum Christus, qui Deus est, inimicis suis tantis tam liberaliter ignoverit?

2. Ostendat, quàm necessarium sit, ignoscere inimicis, eo quod alioqui nec nobis dimittantur peccata nostra, uti patet ex servo Euangelico debitum suum parvum dimittere nolente. Hunc in finem proderit unum alterumve exemplum paulò terribilius adferre, v.g. de Sapritio Sacerdote; qui jam ad martyrium ductus, quia Nicephoro veniam petenti eam negavit, mutata mente diis immolavit, uti apud *Surium* 9. Februarii videre est. Aut de muliere; quæ cùm in turba hominum ab adolescente leviter impulsa, & humi prostrata, veniam flexo poplite & junctis manibus petenti negâsset, à dæmone inspectantibus omnibus abrepta & in puteum dejecta est, uti *S. Bernardinus* Senensis Ser. 15. Quadr. refert. Aut de illa muliere, quæ, dimittere noluit, in morbo dum ei SS. Eucharistia pro Viatico offertur, vultum ista avertit, & dixit: *Sicut ego averti vultum ab aliis, nolens eis dimittere, ita Deus avertit nunc vultum suum à me*: Hæc dicens obiit. *Spec. Exem.* V. *Dimittere, Exem.* 6. Aut de illo, qui cum esset mortuus, & in Ecclesia pro eo preces consuetæ dicerentur; Crucifixi imago manus retraxit, & auribus opponens dixit: *Nec pepercit, neque parcam* Ibid. *exem.* 4. Quod si dubitaret Sacerdos, num is, cum quo agit, seriò ignosceret; posset terribilem illam historiam de Nobili illo Cordubensi narrare, qui quia fictè tantum veniam dederat, Angeli duo Sacerdotem ad ejus sepulchrum deducentes, jusserunt SS. Hostiam ex ore auferre; quo facto deturbatum cadaver in fossam, videri desiit, uti fusius legere est in *Pædag. Christ. p.* 2. *c.* 15. §. 2.

3. Ostendat, quantos favores Christus exhibuerit iis, qui inimicis ignoverunt; nam S. Gualberto, & alteri cuidam nobili Anglo, post condonatam hostibus, ab illo quidem fratris, ab hoc autem patris cædem, ad Christi effigiem orantibus, visus est Christus, viventis modo, toto capite annuere, & factum approbare, ut *Baron. tom.* 2. *anno* 1051. testatur. Mulieri vero cuidam, quæ occisorem filii in domum susceperat, ita Deus rependit hanc gratiam, ut filium ejus ex Purgatorio eriperet, & ipsi vitam æternam promitteret, ut Faber in *Festo S. Steph conc.* 3. *n.* 3. refert.

4. Declaret, quàm præclaram habeat occasionem ingentia bona sibi comparandi, si sincerè & liberaliter ignoscat inimicis. Nam 1. per hanc viam facillimè obtinetur remissio peccatorum, juxta illud Christi: Math. 6. *Si remiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra. Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur?* ibid. c. 5. Quis autem non libenter tres obolos proximo remitteret, at aliquot milliones debitorum ipsi remitterentur? 2. Ingens præmium in cælo sperare potest; si enim majus meritum ibi est, ubi major difficultas reperitur; quis dubitet, huic actui maximum olim præmium responsurum, sicut maxima in eo difficultas reperitur. 3. Etiam majorem sibi honorem & famam comparare potest ignoscendo; si enim magnam sibi obvenisse gloriam crederet, si exercitum multis millibus constantem superasset; an non majorem obtigisse dicet, si victoriam de seipso reportet, quæ omnium nobilissima est.

5. Ostendat illi, quod inimicus sibi potius; quàm ipsi nocuerit: similes enim sunt tales homines, qui alicui nocent, vulpeculis Samsonis, quæ, dum segetes Philistæorum accendunt, seipsas etiam peremerunt; Similes sunt unicorni, quæ dum alia cornu appetit, seip-

seipsam ita arbori affigit, ut extrahere illud non possit; Similes sunt gladio Adamantem aut silicem ferienti, qui se potius destruit, quàm lapidem; Similes sunt apibus, quæ dum aliis aculeum infigunt, se perimunt; Similes sunt canibus lapidem invadentibus, qui dentes potius suos consumunt, quam lapidi noceant; Similes sunt illi, qui candelam emungit, ac candelæ quidem lumen clarius facit, digitos autem suos adurit & contaminat. Unde S. Hieronymus ad Eustochium ait: *Apud Christianos non qui patitur, sed qui facit contumelias, miser est.*

6. Ostendat, quam multorum bonorum occasio illi fit inimicus; illorum nimirum omnium, quæ, n. 5. indicavi: si ergo amamus eum, qui nobis viam facit ad ingens lucrum faciendum, vel occasionem præbet ingentis præmii obtinendi; si diligimus eos, qui nobis vel in pugilatu vel in Academicis certaminibus sese opponunt, atque adeo occasionem faciunt fortitudinis & doctrinæ nostræ ostendendæ; an non tantò magis diligamus inimicos, quanto majora bona sunt spiritualia, quæ per amorem inimicorum obtinentur, quam materialia, quæ in hoc mundo tam sollicitè quæruntur.

7. Hortetur, ut inimicum tanquam manum, & instrumentum, aut legatum Dei intueatur, quo Deus usus est ad ipsius læsi speciale commodum: an non enim ut sic exosculabitur potius manum, aut legatum Dei tam paternè castigantis? Aut certe hortetur, ut eum intueatur tanquam à dæmone impulsum, aut morbo suo, an non ut sic potius condolebit ipsi, quàm irascetur?

8. Ostendat, quod si velit vindictam de hoste capere, non possit id melius facere, quam si totam suam causam Deo committat; sic enim ipse Deus petiit: *Mihi vindicta, & ego retribuam*, ad Rom. c. 12. Præterea verò etiam in memoriam illi revocet, quod nulla re magis se vindicare ab inimico possit, quàm si nihili faciat injurias ejus; ita enim docet S. Hieronymus in Epistolam ad Hæbræos, dum ait: *Nihil ita confusam facit injuriam agentis, sicut fortis & mitis patientia tolerantis, & neque in opere, neque in lingua se vindicantis.*

Consultum est, etiam inducere alios Amicos quibus ipse specialiter fidit, ut de adversario mollia colloquia inducant, declarando aliquam ab eo humanitatem aut beneficium sibi præstitum esse, bene de ipso locutum, & conando in rebus agendis aliquod cum ipso commercium inducere: debent enim ad hujus morbi intestini curationem varia remedia tentari.

§. IX.

Quo modo juvandi qui in aliqua Tribulatione versantur.

EXponendum primò, Nihil sine voluntate Dei nobis contingere, testante Scriptura *Eccles. cap. 17. Bona & mala, vita & mors, paupertas honestas à Deo sunt.* Deus autem noster est Pater benignissimus, qui omnia ad utilitatem nostram disponit, & solus novit quid nobis expediat. Nec omittet suo tempore suum nobis auxilium, & solatium præstare: qui dicit justo, *Cum ipso sum in tribulatione*, & D. Paulo *Virtus in infirmitate perficitur.*

2. Ostendat, Tribulationes esse signum filiorum Dei & prædestinationis. Id colligitur 1. ex S. Paulo ad Hæbreos c. 12. dicente. *Fili mi, noli negligere disciplinam patris, neque fatigeris, dum ab eo argueris. Quem enim diligit, Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit.* Ex Testimonio S. Raphaelis Tob. 12. *Quia acceptus fueras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te.* 3. Et ex praxi Amantium, qui comprimunt fortiter manus. Sic Deus Apocalip. 3. ait: *Ego quos amo, arguo & castigo.* 4. Ex revelatione Dei, quâ quondam revelavit S. Gertrudi, quod, quando Dominus nihil invenit in homine, propter quod placita dignatione ipsi adesse debeat, tribulationes vel molestias tam corporales, quam spirituales eidem immittit, ut inde habeat oportunitatem manen-

manendi cum illo; quia S. Scriptura dicit: *Iuxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde.* Alio tempore eadem Virgo intellexit, *Blosio teste in consolat. Pusill.* quod quemadmodum annulus est signum desponsationis, ita adversitas humiliter propter Deum tolerata, fit verissimum signum divinæ Electionis, & quasi desponsatio animæ cum Deo, in tantum, ut gravatus quisque confidenter dicere possit: Annulo suo subarrhavit me Dominus meus IESVS Christus. Quod si inter ipsa adversa homo potest dono Dei etiã laudare Deum, & ei ex animo gratias agere, jam tanquam sponsa amabilis coronam obtinet à Domino, quia gratitudo animi in adversis est ornatissima atque pretiosissima corona animæ. 5. Ex testimonio Dei; quo S. Francisco dixit, infirmitatem, quam tum patiebatur, esse arrham thesauri cœlestis, qui ipsi olim offerendus esset; ut in *Specul. Exempl.* V. *cal. gloria exemp.* 8. refertur. 6. Ex omnium SS. Exemplo, de quibus S. Ecclesia canit: *Omnes Sancti quanta passi sunt tormenta, ut securi pervenirent ad palmam Martyrii.* Certè, quò sanctiores fuêre, tantò magis tribulationibus vexati sunt.

7. Ex figuris variis, nam Electi Dei sunt Lapides, qui super ædificandi suo tempore super lapidem Angularem Christum crescent in templum Dei, ergo in hac vita poliri malleo tribulationis debent. Illi sunt Triticum suo tempore in horreum Domini congregandum, ergo priùs flagellari & excuti debent. Illi sunt Uvæ ex Christo, tanquam verâ vite prognatæ, ergo oportet torculari eos subjicere, ut gratissimum virtutis succum porrigant. Illi sunt holocaustum & Victima Deo gratissima, ergo per ignem tribulationis immolari debent. Item tribulatio est aureæ virgæ Assueri similis, quæ signum clementiæ & gratiæ apud Regem obtentæ erat. Item est similis Funiculo rubro, quem milites Josue Rahab meretrici dederant, ut eum appendens ante fenestram ab interitu servaretur. *Iosue cap.* 2. Tandem est similis signo Tau, per quod olim *Ezech. c. 9.* notati ab exitio servabantur.

3. Præcipuè hortetur afflictum, ut Christi exemplum & SS. Passiones ob oculos ponat sibi. Hinc enim mirum robur & solatium oriri, colligitur. 1. Ex ipsa Christi revelatione; cum enim quædam persona vehementer afflicta esset, hanc audivit vocem, surge & cogita vulnera mea. Fecit, & mox se consolatam invenit. uti in *Fasciculo Myrrhæ P. Caraffæ* refertur. Alius, qui à Religione ad sæculum reverti volebat, à Christo his vocibus in proposito confirmatus est: *Omne asperum intinge in latus meum, & erit tibi dulce.* ibid. Unde S. Catharina Senensis dicebat, tribulationem esse duro pani similem, qui ut facile per patientiam concoqui possit, in SS. Christi Sanguinem intingendus sit. 3. Ex æquitate: non enim est major servus Domino, neque discipulus supra magistrum; neque membrum pedis melius est capite: si ergo Christum oportuit pati, & ita intrare in gloriam suam, quantò magis membra, discipuli & servi ejus per hanc viam ad cœlum tendere debebunt: Urias admonitus à Davide, ut in domum propriam iret, & quiesceret; respondit: *Arca Dei, & Israël, & Iuda habitant in Papilionibus, & Dominus meus Ioab, & servi Domini mei super faciem terræ manent; & ego ingrediar domum meam, ut comedam, & bibam, & dormiam cum uxore mea? Per salutem tuam, & per salutem animæ tuæ non faciam rem hanc.* 2. Reg. 11. An non multo magis Christianus simili modo se alloquatur: Dominus meus in toto Corpore passus est talia ac tanta: & ego hanc parvam tribulationem non suscipiam? Et ego quidem justè, ipse verò quid fecit? Ille totum Calicem in sanitatem meam exhausit, & ego in ejus honorem vel gustare illum recusabo?

Experientiâ colligitur hujus medii efficacia. S. Elzearius Comes, cum uxor illius patientiam miraretur, reponedit illi: *Noveris me interdum sentire aliquam in animo adversus infestantes me indignationem; sed illicò me converto ad cogitandas*

injurias Christo illatas, dicoque mihi ipsi eum imitari cupiens: Etiamsi famuli tui barbam tuam convellerent, & colaphos tibi impingerent, nihil totum hoc esset præ illis, quæ Dominus tuus, & plura, & majora perpessus est, certòque habeas, conjux mea, me nunquam cessare à commemorandis injuriis Salvatoris mei, donec animus planè sit tranquillus. Surius 27. Sep. Colligitur etiam ex simili: sicut enim amaræ pilulæ, dum hostiâ involvuntur, faciliùs sumuntur; ita & tribulationes, si eas memoriâ Passionis Christi velut hostiâ involvamus. Sicut etiam Erinaceus in foraminibus petræ refugium quærit; ita anima Christiani in SS. vulneribus quærere deberet.

4. Hortetur, ut sæpe ad præmia tribulationibus promissa animum afflictus convertat, revocetque in memoriam illud S. Pauli ad Rom c. 8. *Non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Si ergo Urinatores in aqua se promptè conjiciunt, & gladiatores verbera contemnunt, & milites pericula alacri animo subeunt; bajuli onera læti portant, ut vilem mercedē & præmiū consequantur; sic etiā Jacobo Patriarchæ videbantur dies pauci præ amoris multitudine erga Rachaelem; quidni multò magis Christianus omnes adversitates libenter sustineat amore & spe tanti præmii, quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descendit? Sic Christus proposito sibi gaudio sustinuit Crucem. Sic S. Stephanus intendens in cœlum, vidit cœlos apertos, sic & Christus Apostolos excitavit: *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.* Math. 5. Sic S. Franciscum in gravi dolore oculorum animavit, dum dixit: *Francisce, si tota terra esset aurum, & mare ac flumina & fontes essent balsamum, & omnes montes, collesque ac lapides essent gemmæ; & tibi alius thesaurus, longè his pretiosior daretur pro infirmitate, an non gauderes? Ecce hic thesaurus est vita æterna, quam tibi reposui. Et ex nunc te investio; & ista infirmitas & afflictio tua est arrha illius beati thesauri.* Spec. Exemp. V. *Gloria cœl. ex.* 8. Diabolus quoque aliquando fassus est, se libenter omnia tormenta damnatorū usque ad extremum Judicii diem toleraturum, si unico momento Deum intueri liceret: quid non tolerandum ut æternùm videatur: Sicut ergo vadantes flumen, sursum oculos erigunt, ne titubantes prolabantur; ita ne inter tribulationes labamur, consultum est, ut ad cœlum oculos mentis erigamus; nam, ut S. Isidorus ait: *Qui futuræ vitæ præmia diligenter recogitat, præsentis vitæ mala æquanimiter portat.*

5. Moneat afflictum, quod nemo sit in hoc mundo sine aliqua afflictione, nā, ut Job. 14. ait: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore, repletur multis miseriis.* Ergo satius est pati propter Deum, ut hac ratione satisfaciamus pro peccatis, lætiùs feramus tribulationem, & præmium in altera vita accipiamus, quàm ut per impatientiam nobis faciamus crucem majorem, & graves in altera vita pœnas accersamus, jacturamque summæ mercedis faciamus. Quam doctrinam antiqui pulchro hoc apologo explicabant. *Hinnulus*, inquiebant, *sylvester à lupis agitatus ad oves confugerat; quas cum videret in pace degere*, ait: *Hic deinceps vitam meam pacificè transigam. Paulò post tamen adsunt Sacerdotes, & agnos aliquos abducunt. Quos cum hinnulus ad immolandum trahi audisset, cum suspirio exclamavit: Heu mihi, ut video, nullus locus à persecutione immunis est; sed tamen omnibus perspectis, meliùs est hic manere, & in obsequium Dei pati, quam in escam cedere luporum.* Sic ergo etiam omnes justi & prudentes Christiani discurrunt, quos hinnulus iste significat.

6. Jubeat afflictum meminisse, quoties infernum vel purgatorium meruerit: sic omnia leviùs tolerabit. Quis enim latro gravissima tormenta promeritus, non cum gaudio acciperet colaphū, si tota pœna in hanc converteretur, & prætereà ingens pro eo fortiter tolerato præmium offerretur? Ecce omnia tormenta hujus mundi comparata cum gehenna nec colapho quidem comparari possent; & tamen erit, qui his longè mitiora & minora ferre recuset,

maxi-

maximè cum in præmium ipsa beatitudo promittatur? S. Franciscus Borgia omnia hospitia sibi optimè præparabat, quia cognitionem sui, & inferni præmiserat. Præmittat & hos duos prodromos afflictus, sic omnes tribulationes, per quam leves efficiet.

7. Demonstret, frustraneum esse mœrorem ad malum leniendum, nam ut eleganter S. Chrysostomus ait hom. 5. ad populum: *Tristitia ob id nobis data est, non ut in morte, aut alia re doleamus, sed ut doleamus peccatum, quasi morbi illius remedium. Sicut ergo remedium lippitudinis illam tollit, non alios morbos; sic tristitia peccatum tollit, non alias ægritudines. v.g. pecuniâ quis mulctatus est doluit, non emendavit: filium amisit, doluit; non resuscitavit mortuum: contumeliis effectus est; non revocavit contumeliam: infirmatur, dolet; morbum non aufert, sed auget. Sed peccat quis: tristatus est, peccata delevit. Ergo tristitia tantùm facta est propter peccatum, a quo nata est: ideò ut tinea ipsum corrodit & absumit.*

§. X.

Quo modo Consolandi quibus Amicus, parens, aut filius mortuus est.

1. SIc afflictum aptè alloquêris: Tres tantum possunt esse causæ te affligendi dolore ex tali morte: vel ex parte Dei, vel ex parte defuncti, vel ex parte tua aut amicorum: ex nulla autem hic parte dolendum est. Nam 1. si Deum attendamus: ille jure suo repetiit quod suum erat: si ergo, cum depositarius repetit depositum suum, volentes reddimus; cur si Pater cœlestis repetit amicum, quem nobis ad tempus concessit, doleamus & queramur? Præterea si boni Christiani sumus, nihil aliud velle debemus, quàm quod vult Deus; si ergo ille voluerit defunctum nobis auferre, quidni & nos velimus? Cur ergo non exclamamus cum S. Hieronymo (ad Paulam de obitu Blesillæ) *Bonus est Deus, & omnia, quæ bonus facit, bona sint, necesse est. Mariti orbitas irrogatur; plango, quod accidit; sed quia sic placet Domino, æquo animo sustinebo. Unicus raptus est filius: durũ quidem, sed tolerabile, quia sustulit ille, qui dederat.*

2. Si ipse defunctus attendatur; vel bonus is fuit, & bene defunctus est, vel malus fuit, & malè obiit: *Si bene*, lætandum potius est, quàm tristandum; nam ut S. Chrysostomus Hom. 63. in Math. ait: *Illum abiisse in prata florentia cum putes,* ingentes cur adversum te suscitas fluctus *tempestatis? hic autem fluctus præsentis vitæ pernavigavit. Si ad imperandum, regnandumque hoc caduco mortalique regno filius tuus abiisset, nolles eum indè redire, ut ipsum videres: nunc verò cum ad meliora, majoraque regna processerit, parvi temporis absentiam ferre non poteris? Noli ergo plorare; reddidisti enim depositum, quod tibi creditum erat.* Præterea si tu cum amantissimo amico in carcere constitutus esses, & illi à Rege gratia fieret, atque ex carcere in aulam transferretur, ut ibi continuis deliciis frueretur: an tu doleres, vellesque eum in carcere retinere? minimè profectò, si verus amicus esses. Ecce Deus amicum tuum ex carcere corporis eduxit ad gaudia cœlestia; & tu eum ab his impedire velles? Si verò *malus fuit*, dolendum iterum non est; quia pejor evasisset, si diutiùs vixisset, atque adeo majorem pœnam incurrisset: quod Deus prævidens rapuit illum, unde Tertullianus c. 9. de patientia. *Christum lædimus*, inquit, *cum evocatos quosque ab illo quasi miserandos non æquanimiter accipimus.* Certè Deus & Beati non minus amant amicum tuum, quàm tu; & tamen illi etiam in tali casu constitutum non lugent, sed potiùs divinæ justitiæ & voluntati acquiescunt; neque tu etiam, si aliquandò veneris eò, aliter facies: cur ergo non jam quoque facere possis, & facias, quod ibi postea facturus es?

3. Si seipsos afflicti attendãt, nec dũ habent causas dolendi, nã loco amici hujus aut filii, ipsũ Deũ habent, qui ipsos solari vel adjuvare possit, ergo meritò illis dici potest, quod 1. Reg. c. 1. Elcana Annæ uxori dixit: *Anna* cur

our fles? & quare non comedis? & quam ob rem affligitur cor tuum? nunquid non ego melior tibi sum, quam decem filii? Nimirum vanum auxilium & solatium illis subtraxit Deus, ut in illo tanquam fonte sinceriora quærant, cur ergo tam salutari consilio non acquiescant? Jubeat item meminisse, quantarum curarum causa fuerit defunctus; quantum impedimentum in divino servitio: hoc certè agnovit Melania Iunior, de qua S. Hieronymus scribit, quod calente adhuc mariti corpusculo, & necdum humato, duos simul perdiderit filios; quo tamen in casu lachrymam non fudit, sed stetit immobilis, & ad Christi pedes devoluta quasi ipsum teneret, arrisit, & dixit: Expeditiùs tibi nunc servitura sum Domine, qui tanto me onere liberasti. Tandem ostendat, cum spes sit, defunctum talem in cœlestem aulam receptum esse, gratulari ipsos debere, quod ibi tantum amicum habeant, qui & velit, & possit plurimum ipsorum commoda promovere.

2. Revocet in memoriam, quod talibus amicis caruerint sine dolore antequam ii nati essent; cur ergo non etiam nunc carere possint, cum ii amplius non existunt? Imò in cœlis magno gaudio exspectant ipsos, & ad ipsorum præsentiam anhelant.

3. Proderit aliqua exempla afferre eorum, qui mortem amicorum forti animo tulêre; quale ante omnia alia est exemplum Beatissimæ Virginis, S. Jobi, matris Machabæorum, S. Felicitatis, & S. Symphorosæ, quæ septem filios martyrio affici coram spectavit; Mauritii, qui ad singulos ictus, quibus filii interimebantur, exclamavit: *Iustus es Domine, & rectum judicium tuum.*

§. XI.

Modus Disponendi eos qui gravem Bonorum jacturam fecerunt.

1. Ostendat, Bona quæ amiserunt à Deo ipsis donata fuisse: nam omnes nudi in hunc mundum venimus, & nudi inde exibimus. Non est igitur ægrè ferendum, quod Deus illa pro arbitrio abstulerit. Sed potiùs cum maximo animæ suæ lucro dicat cum S. Jobo cap. 1. *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini Benedictum.*

2. Imo ostendat, talem jacturam sæpe esse signum divinæ dilectionis. Nam sicut Vinitor amputat vites, quas diligit; & qui avem amat, & retinere desiderat, alas ei amputat; & mater filio cultrum subtrahit, ne semetipsum lędat; & dominus foco ligna subtrahit, ne domus omnino comburatur: ita Deus iis, quos amat, temporalia bona amanter subtrahit.

3. Declaret illis, quàm misericorditer cum illis agat Deus, per hanc jacturam illos puniendo; quæ enim adultera non clementer secum agi existimet, si maritus tantùm adulterū auferat; & simul promittat, se, si illa patienter ferat hanc ablationem, non modo in gratiam eum recepturum, sed ingentibus etiam donis ditaturum? hoc autem facit Deus, divitias ab illo, cum quibus spirituale adulterium commiserat, auferendo. Si ergo nulla adultera in adulterio deprehensa, dicere audet marito: relinque mihi adulterum, ut pergam cum eo jus tuum lædere; quomodo anima fidelis divitias ablatas repetere à Deo audebit?

4. Demonstret, ingens illis beneficium esse collatum per divitiarum ablationem; si enim divitiæ sunt spinæ suffocantes semen verbi divini, si sunt laqueus diaboli trahens in sempiternā mortem, si sunt cancer ad vitalia animæ serpens, & mortem causans spiritualem; si sunt lapis animam pondere curarum & peccati opprimens; quidni magnum sibi beneficium collatum existimabit, à quo hi laquei, & spinæ ablatæ sunt; cui cancer iste sine scissione ademptus est?

5. Hortetur, ut oculos convertant ad veras divitias, scilicet ad virtutes & bona opera; item ad cœlestia gaudia, quæ ipsis invitis auferri non possunt, ubi nec ipse Deus,

ſic certè leviter ferent jacturam temporalium exemplo primorum Chriſtianorum, ad quos S. Paulus Hebr. cap. 10 ſcribit. *Rapinam bonorum veſtrorum cum gladio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam.* Quis non libenter Agrum ſuum grandine deſtrui ſineret, ſi grando Aurea eſſet? talis autem grando eſt tribulatio, quia per illam regnum cœlorum emimus. Jubeat ergo meminiſſe illorum S. Davidis verborum: *Euntes ibant & flebant, mittentes ſemina ſua* (efferentes pecunias, quæ ipſis vel à magiſtratu, vel ab hoſte auferebantur) *venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos ſuos.*

6. Denique jubeat ſperare, quod, ſicut Dominus Jobo duplicia reſtituit, ita & ipſis poſſit, & verò etiam velit (ſi ita ipſis utile fore videbit) duplicia reſtituere; certè neceſſaria non negabit, juxta teſtimonium Scripturæ: *Iunior fui, etenim ſenui: Nunquam vidi juſtum derelictum, aut ſemen ejus quærens panem.*

§. XII.

Quo modo Inſtituendi ſunt qui in Fama aut Honore grave detrimentum acceperunt.

INfamiæ apprehenſio quantum fieri poteſt diminuenda: plerique enim plus ſui Honoris ſe amiſiſſe putant, quàm re ipſa perdiderint. Imo multi circa ablati Honoris meras umbras verſantur.

Sed etſi pateat Honorẽ alicujus facto, maledicto, aut calumnia verè læſum fuiſſe. Jubeat conſiderare, an ipſius honor pluris faciendus ſit, quam honor Dei? Sicut ergo Deus hominum blaſphemiis, injuriis, & peccatis contra ſe factis nihil in ſe turbatur, ſic multo minus debet homo conturbari aut contriſtari, cujus honor infinities minoris eſt momenti.

1. Oſtendat illi talem & tantum eſſe quemlibet, qualis & quantus eſt in oculis Dei; parum ergo curandum eſſe, quidquid de illo ſentiant homines: neque enim proptereà æger eſſe quis incipit, ſi alii ægrum dicant; neque Sol ſplendorem ſuum amittit, ſi aliqui obſcurum eum eſſe aſſerunt; neque propterea, quod aliqui aſinum, leonem vocent, talis erit. Verbo, ſi cuncta contra aliquem dicerentur, quæ fingi malitioſiſſimè poſſent, quid ipſi noceret, ſi omnino tranſire permitteret, nec plus, quam feſtucam perpenderet? nunquid vel unum capillum extrahere poſſent? uti rectè Thomas Kempenſis l. 3. c. 46. diſcurrit.

2. Hortetur, ut is, qui injuriam accepit, peccata ſua & vilitatem inde exortam bene perpendat; ut verè nihilum ſe agnoſcat: ſic enim haud difficulter contemni & infamari ſe ſinet; quis enim ægrè fert, ſi in nihilum verba contumelioſa jaciantur? quis indignatur, ſi de ſterquilinio, vel de ſtulto parum honorificè homines loquantur?

2. Oſtendat illi, tantã eſſe dignitatẽ, ſi quis ſine cauſa injurietur & contemnatur, ut erubeſcere potiùs deberet, quòd Deus ad talem dignitatem eum evehat. Quid enim dignius, quid magis majeſtate plenum, quam ipſi Chriſto orbis Servatori ſimilem fieri? quantopere honoratum ſe crederet is, cui Rex veſtem proprii filii ſui dono mitteret, eamque induere juberet? hoc autem beneficium & honorem exhibet Deus illi, quem contemni & injuriis affici ſinit.

4. Oſtendat, quam nihil proficiat, mutuas injurias & convitia reponendo. Id profectò eleganter hâc ſimilitudine declaravit S. Chryſoſtomus c. 5. in Epiſt. ad Theſſal. *Convitiatus eſt quiſquam? vituperavit? tu claude os tuum: ſi enim illud aperueris, concitabis magis ventum hunc. Non vides in ædibus, quòd, quando è regione directè duæ januæ oppoſitæ ſunt, & flatus vehemens irruerit; ſi alteram clauſeris, nihil efficiat flatus, ſed plurimum de illius robore prædidatur? Ita & hic duæ ſunt januæ, os tuum, & os illius, qui te vituperat & probro afficit: Si tuum occluſeris, & ſpirationem dederis, omnem iſtum flatum extingues; ſi verò aperueris, effrenis*

reddetur. Dicat ergo, quisquis injuriam passus est: *Posui ori meo custodiam: cum consisteret peccator aduersum me, obmutui & humiliatus sum, & silui à bonis.* Hoc enim silentio duo insuper commoda consequetur. Primum est, quod sic magis se vindicet de lædente; nam, ut S. Ambrosius lib. 2. de offic. c. 3. ait: *Si taceas, si dissimules, solet dicere* (convitiator) *quid taces? loquere si audes; sed non audes, mutus es, elinguem te feci. Si ergo taceas, plus rumpitur; victum se reputat, illusum, postbabitum, ac irrisum. Si respondeas; superiorem se factum arbitratur, quia pacem invenit.* Secundum est, quod ipsâ taciturnitate famam sibi hominis virtuosi faciat, quâ famâ non potest esse præstantior; sicut enim si dolium percussum, sonum edat ad minimum ictum, vacuum esse colligimus; si verò non resonet, plenum esse dicimus, ita plenos gratiâ & fortitudine existimamus esse, quos ad injurias tacere advertimus. Hinc Ecclesia de SS. Martyribus canit: *Non murmur resonat, non querimonia, sed corde tacito, mens bene conscia conservat patientiam*

5. Non parum etiam proderit, eos, qui injuriam inferunt, considerare quasi infantes, phræneticos, insanos, &c. quod medium S. Basilius homil. 10. de ira suggessit, dum dixit: *Si parvus puer te verbis contumeliosis peteret, occasionem tibi potiùs ridendi daret. Quòd si phrenesi captus, & sensu excidens verba vita incomposita & stulta minimeque vera dicat, misericordia potius, quam odio dignus erit.* Hoc medio usus est Christus, dum in Cruce dixit: *Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faunt.* Lucæ 23. Eodem usus est & Seneca, hinc quibusdam sibi oblatrantibus dixit: *Moverer, si judicio hoc facerent; nunc morbo faciunt. Non de me loquuntur, sed de se.* Præterea linguâ alienâ loquenti (juxta commune adagium) obsurdescendum est; atqui lingua conviciians non est Christiana, sed diabolica (nam benè advertit S. Hieronymus ad S. Eustochium: *Irasci hominis est, frenum iracundiæ imponere Christiani*) ergo tacendum est potiùs, quàm loquendum. Si hæ rationes etiam Ethnicos ad animi æquitatem composuerint, quanto magis Christianos, quibus infamiæ æquo animo toleratæ promissa sunt à Deo præmia æterna.

§. XIII.

Quomodo Consolandi & Instruendi sint Captivi in carcere detenti.

EXponat captivo Carcerem esse Scholam plurimarum virtutum, quas forte alibi non tam commodè disceret aut exerceret. Nempe in ea exerceri posse Humilitatem, Patientiam, Orationis studium, Resignationem, & Fiduciam in Deum. Hortetur ergo ut divinæ justitiæ æquitatem humiliter agnoscens, sæpius ex animo dicat, *Iustus es Domine & rectum judicium tuum.* Psal. 218.

1. Ostendat hujus, & omnium malorum causam præcipuam esse peccata nostra. Sicut enim ex terra ascendit materia, ex qua tonitrua & fulmina homines percutientia generantur: ita in cœlos quoque homines materiam iræ divinæ, scilicet peccata, mittunt. Unde S. Chrysostomus; *auferamus,* ait, *malorum fontem, & omnia malorum sistent fluenta.* Hortetur ergo captivum, ut velut obediens filius agnoscat paternam Charitatem, & carceris pœnam cum patientia & resignatione accipiat, sic enim & Deum ad parcendum citiùs permovebit, & suam ipse pœnam levius tolerabit; nam ut S. Gregorius l. 10. mor. c. 5. ait: *Quasi aquâ ignis extinguitur, cum surgente furore animi, sua cuique ad mentem culpa revocatur.* Et, *dolor flagelli temperatur, cum culpa cognoscitur; quia tanto quisque ferramentum Medici patientius tolerat, quantò magis putridum esse conspicit, quod secat.* Certè facilior erit consolatio, ut idem Doctor ait, si inter flagella, quæ patimur, delicta quæ fecimus, ad memoriam revocemus. Dicat ergo Sacerdos captivo: *Quod meritò pateris, patienter ferre memento.*

2. Sua-

2. Suadeat captivo, ut, quo facilius ferat captivitatem, in carcerem præmittat duos nuntios: cognitionem scilicet purgatorii & inferni, quorum utrumque per peccatum suum meritus fuerat; neque dubitet, quin inde levior quantacunque carceris molestia sit futura. Ita S. Chrysostomus promisit, dum dixit: *Si terribile aliquid videris, cogita gehennam, & illud deridebis.* Certè Monachus quidam, qui infernum viderat, ultrò se per duodecim annos inclusit, nullius admittens colloquium, donec tempus moriendi advenerat; uti Jo. Major in Specul. Exem. dist. 2. ex. 246. refert.

3. Revocet illi in memoriam commune illud proverbium: *Anima magis est, ubi amat, quàm ubi animat:* hortetur ergo illum, ut & ipse in paradisum mente deambulet: sic enim carceris molestias non sentiet.

4. Sanctorum exempla, qui carceres cum gaudio inhabitarunt. Proponat videlicet S. Josephi Patriarchæ, SS. Petri & Pauli, S. Joannis Baptistæ, &c. de quorum captivitate loquens S. Chrysostomus hom. 5. de par. Job. ait; *Si mihi quispiam dixisset, elige, utrum velis: vis esse Angelus Petrum solvens, an Petrus vinctus? Petrus utique esse maluissem. Majus hoc vinculorum donum est, quam solem sistere, aut mundum movere, aut dominari dæmonibus, eosque expellere.* Neque obstat, quod hi non propter scelera inclusi fuerint; nam qui illis carcer honorificus fuit propter Dei amorem, is illis honorem afferre similem poterit per justitiam & humilitatem. Et præterea quod carceri huic ad martyrium deest, ipsa voluntas desiderio suo supplere potest. Atq; hanc ipsam ob causam suadendum ipsi est, ut vel maturè contritionem eliciat, vel etiam omnino Confessionem faciat (etsi capite non periclitetur) ne per peccatum mortale obicem satisfactioni, meritisque ponat.

5. Magnopere curet, ut talis captivus otiosus non sit; sic enim tristibus & nocuis cogitationibus, tentationibusque aperitur aditus. Itaque suadeat frequentem rosarii, aliarumque precum recitationem, subministret illi imaginem piam, numisma habens Indulgentias, commendet ei studium in animas purgatorii; & alias similes devotiones. Quandoque etiam prodesset, talem captivum opere manuali occupare, sunt enim plerumque homines rudes, non assueti occupationibus mentalibus vel librariis; si tamen legere norunt, utiliter illis liber aliquis spiritualis v.g. vita Christi aut Sanctorum, de æternitate, de morte, de patientia, &c. offeretur legendus.

§. XIV.

Quomodo assistendum damnatis ad mortem ante, & post latam sententiam.

NOn expedit pendente mortis sententiâ Reum ad Confessionem hortari, ne tunc timore supplicii peccatum sileat: sed potius tutè disponere ad præparationem Confessionis generalis postea faciendæ, & ad Resignationem in divinam voluntatem.

1. Non expedit etiam ut recipiat in se vitæ servandæ patrocinium, quia sic Reum non posset tam commodè disponere: semper enim reus haberet spem vitæ à Confessario obtinendæ: quod si hâc spe cadat, abalienabitur ab eodem, utpote qui causam suam non bene egerit. Poterit tamen in genere promittere, se nihil omissurum, quod in illius commodum cedere possit: quia tamen Iustitiæ cursus suus relinquendus, & Magistratus tum propter obligationem, quam habet scelera puniendi, tum propter maturam considerationem, quam in hujusmodi causis adhibet, non facile mutat sententiam, ideò suadere se dicat, ut in divinam voluntatem se penitus resignet, & quo prævisa tela minùs feriant, ad quamcunque sententiam de manu Iudicis non aliter atque de manu ipsius Dei accipiendam se præparet.

2. Post latam mortis sententiam Reo per Confessionem expiato, & SS. Corpore Domini refecto, præter Confessarium & ejus

socium non expedit plures cum eo conversari; ipsi verò de nulla re alia loquantur, nisi quæ ad salutem pertinet, omnem sermonem de amicis, parentibus, &c. præscindentes.

4. Ultimâ nocte imminente admonebit Reum, ut dormiat; ne timor mortis imminentis hominem nimis debilitet, & indispositum reddat diei sequentis necessariis admonitionibus, & imparem doloribus exantlandis. Expedit autem dormienti adesse quendam, qui, si necesse sit, consolari queat; quia tunc magis crescunt tentationes & desolationes.

5. Illucescente fatali die, prima sit cura Sacerdoti, ut formato S. Crucis signo, & invocato in vota Deo, eidem dies illa offeratur intentione optimâ; uniatur diei, quo Christus passus est; imploretur auxilium Sanctorum, præsertim Patronorum; & illius, cujus nomen gerit Reus. Detur opera, ut confiteatur iterùm, lucretur indulgentias, conformetur voluntas cum divina, & alia exerceantur pietatis opera, usque dum carcere educatur. Solatio erit magno, si indicetur pro ejus felici morte jam litatum Deo; pro anima verò denuò litandum. Spondeat quoque Sacerdos, se rogaturum plures, maximè verò Spectatores post supplicium sumptum, ut pro eo preces, & fortè etiam indulgentias aliquas (maximè menstruæ Communionis, ubi earum facultas est) offerre dignentur.

6. Caveat, ne quidquam ad festinandam mortem proferat, imò interrogatus à satellitibus vel aliis, an omnia sint absoluta? respondeat, sui muneris esse, cum Reo de animæ salute agere, reliqua sui fori aut judicii non esse. Secundùm *Vasquez* tamen irregularitatem homicidii publici non incurrunt personæ privatæ, sed tantùm ministri justitiæ.

7. Cum fertur sententia decretoria, hortetur Reum, ut eam cum humilitate & resignatione magna, de justissima Dei manu accipiat, rogetque Deum ardentibus suspiriis & verbis ferventibus, ut intuitû hujus feralis sententiæ dignetur eum à sententia mortis æternæ liberare.

8. Cùm Reus ad mortem pergit, summopere curandum est, ne oculis huc illuc vagetur, obvios salutet, aut alloquatur, maximè amicos aut consanguineos; sed totis viribus in unam animæ salutem incumbat. Si transeundum sit propè templum vel Crucem, juvabit Christum vel sacram ædem inclinato capite, aut forsitan etiam flexo poplite venerari, & opem gratiæ divinæ exposcere.

9. Proderit in tam funesto itinere orare continuò: quod ut fiat suavius, nunc è libello preces recitentur, nunc è memoria prout affectus dictaverit, actus virtutum eliciantur, præsertim Contritionis, Fidei, Spei, resignationis, invocationis, &c. Sæpe tamen clamare non expedit, quia non rarò magis turbatur animus Rei, & quodam horrore percellunt vociferationes hujusmodi. Curet, ut manibus teneat Crucem; circumligatum sit Rosarium, si quidem manus post tergum non sint revinctæ, tum enim ipse Crucem ferat, & sæpius offerat deosculandam.

10. Cùm in conspectum loci fatalis venerit, conetur Reo adimere horrorem, vel minuere certè. Proderit exemplum S. Andreæ in memoriam revocare, & explicare, quo animo Christus montem Calvariæ conscenderit. Juvabit etiam frequenter tum repetere voces illas: *Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra. Domine, hic ure, hic seca; modò parcas in æternum. Etiam si occiderit me in eo sperabo.*

11. In ipso loco denuò & magno cum affectu interroget, num animum aliquid cruciet, vel remordeat conscientiam? num iterum confiteri velit? an aliâ quapiam tentatione impugnetur? Adhortetur exquisitis verbis ad luctam ultimam, quâ si victor evadat, triumphaturus sit in æternum. Iterum quærat, num omnibus ignoverit? ingeminentur

nentur actus contritionis, virtutum Theologicarum; offeratur osculum Crucis, & ejusdem ad pectus amorosa appressio.

12. Ut majori cum alacritate vel ictum excipiat, vel laqueum recipiat, rursum polliceatur Sacerdos, se illius post mortēq; memorem futurum; nec unquam desistat à cohortatione ad patientiam. Curet, ut sæpè ingeminet illa SS. Nomina, *IESVS, MARIA!* Et illa: *In manus tuas, Domine; commendo spiritum meum.*

PRAXIS assistēdi aliis ægris ac moribundis: Et Motiva illis inculcanda ad Resignationem, Patientiam, Fidem, Spem, Charitatem: Et harum virtutum ac Contritionis Actus, disertè expressi habentur paulo supra in ipsa praxi assistendi cuivis moribundo: quæ si opus sit, possunt hic, aut alibi usurpari; & maximè in quavis Sacramentorum administratione.

Item *Instructiones* pro ipso Sacerdote quoad suam personam, & Functiones, traduntur infra in sequenti Praxi assidua Meditationum pro Sacerdote &c.

PARS SEXTA

PRAXIS ASSIDUA MEDITATIONUM PRO SACERDOTE

Ad Vitæ & Functionum suarum perfectionem.

Item: RITVS & ORDO singulorum Sacramentorum &c.

CUm Sacerdotis sit populum non tantùm verbo, sed etiam exemplo docere, ante omnia opus est ut ipse omnes muneris sui partes piè sanctèque exequatur. Debet enim Sacerdos esse in Ecclesia Dei, *Lucerna ardens & lucens:* lucere autem non potest foris vitæ exemplo, nisi prius ardeat intus sincerâ erga Deū ac proximum charitate, neque hunc divinæ charitatis ardorem concipere, nisi coram Deo seriâ officii sui consideratione intellectum illuminet, & voluntatem ardenti virtutis ac perfectionis desiderio accendat. Hinc sapienter affirmat *Cajetanus in* 2. 2. q. 82. *a.* 3. neminem posse dici Religiosum (nec simili ratione perfectum Sacerdotem) qui semel in die mentali oratione animum non exercet: quia fieri non potest ut quis ad Christianæ virtutis perfectionem perveniat, nisi eam seriò desideret, desiderare autem non potest nisi eam ejusque dignitatem attentè consideret.

Et mos est laudabilis hic in Belgio, ut nemo à Prælatis ad Sacerdotium admittatur, de quo non constet quod per Exercitia spiritualia in sanctis Meditationibus animum excoluerit, quod utinam alibi in praxim inducatur. Ne igitur omnino desideretur medium

dium ad Sacerdotis perfectionem tam necessarium, hic aliquem ad meditationem ingressum per materias illius statui convenientes, breviter aperiemus, ut Meditationis utilitate & suavitate degustatâ, possit paulatim Sacerdos suâ industriâ, & divino auxilio, illius usum sibi reddere magis familiarem.

Hæ autem Considerationes quas subjicio, non sunt obiter legendæ, sed meditantium more in singulis punctis sistendum est, cum pio affectu considerando documenta quæ Deus illic proponit, quam necesse sit illa observare, quam periculosum negligere, notando virtutem quam commendant, aut vitium quod damnant. Et in singulis reflectendo ad seipsum, & examinando, an hoc hactenus observaverit, aut contrarium vitium evitaverit, proponendo quam primum, & in particulari seriam emendationem, & operum suorum dignam Sacerdote perfectionem, ad Dei gloriam, ad proximi ædificationem, & animæ suæ solatium, tam in hac vitâ, quam in tota æternitate.

DIE DOMINICO

Considerationes de Dignitate & Obligatione Sacerdotum.

Considera primò, Sacerdotes plures suam dignitatem & obligationem vel ignorare, vel non satis expendere: & hinc fieri ut in multis more sæcularium vivant, nec obligationi suæ respondeant, nec in debito honore & æstimatione à sæcularibus habeantur. Sacerdotis persona & officium semper apud præcipuas Gentes tanta inæstimatione habita fuit, ut qui erant Reges, debuerint simul esse Sacerdotes, ad majorem reverentiam Regiæ personæ conciliandam. Testatur id S. Ambrosius Sermone 18. in Psalmum 118. ubi testem adducens Platonem sic ait. Inter alia didicit (Plato) apud Ægyptios non licere Regem absque Sacerdotio imperare. Quin imo si ex alio genere quispiam regnum usurparet, cogebatur statim sacris initiari, ut simul Rex esset & Sacerdos. Asserit etiam Xenophon omnes Reges Lacædemonios simul Sacerdotes fuisse. Id ipsum primi Reges Romanorum firmiter observarunt, ut disertè tradit S. Isidorus lib. 7. Etym. cap 12. Sacræ etiam Litteræ Genesis cap. 14 indicant Melchisedech Regem simul & Sacerdotem fuisse.

Quin etiam à dignitate, puritate, ac scientia quæ debet inesse Sacerdotibus, in sacris Scripturis Angeli nuncupantur, ut *Malachiæ cap. 2.* Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & Legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est. Et ab ipso Christo *Matthæi 5. & alibi*, Sacerdotes vocantur, Sal terræ, Lux mundi, Lucerna super candelabrum posita. Et etiamnum propter sacri Ordinis reverentiam quilibet Sacerdos vocatur Reverendus Dominus, & alibi Sir Petrus, Sir Thadæus &c.

His expensis, seriò cogita, an tua vita & mores sint Sacerdotio digni. Non enim est tanti officii dignitas, onus, & obligatio temerè suscipienda, aut indignè exercenda. Nulli sunt in toto mundo homines graviori judicio à Deo puniendi quam mali Sacerdotes. Rei optimæ corruptio solet esse omnium pessima.

Errat sanè, & graviter errat, qui ad sustinandum Sacerdotis nomen sibi sufficere putat, à Laicis veste distingui, & Horas, ac Sacrificium, cursim absolvere. Attende quantum porrò ad exercendum hoc Sacrosanctum munus perfectionis requiratur. Audi S. Chrysostomum *conc. ad pop. Antioch.* His verbis graviter monentem.

" Quo non oportet esse puriorem tali fruentem Sacrificio? quo solari radio non splendidiorem Manum carnem hanc dividentem, Os quod igne Spiritali repletur, Linguam quæ tremendo nimis sanguine rubescit? Attende etiam *S. Ambrosium* lib. de dignit. Sacer. graphicè docentem Sacerdotis dignitati vitam & mores respondere debere. Nihil, inquit, est in hoc sæculo excellentius

Sacerdo-

Sacerdotibus, si quod sumus professione, actione potius quam nomine demonstremus, ut nomen congruat actioni, actio respondeat nomini, nec sit nomen inane, & crimen immane, ne sit honor sublimis, & vita deformis, ne sit deifica professio, & illicita actio.

Considera secundò, Quantam apud omnes æstimationem & venerationem conciliare debeat ordinis Sacerdotalis excellentia & perfectio, & quantam Deo & Ecclesiæ injuriam faciat Sacerdos, qui Ordinem illum malâ vitâ, & pravo exemplo commaculat. Cōstantinus Imperator tantopere Sacerdotes veneratus est, ut dixerit: Si Sacerdotē viderem peccantem, ne ab aliis videretur, pallio meo illum contegerem. S. Martinus Episcopus Turon. prandens cum Cæsare, priùs socio suo, quòd esset Sacerdos, poculum porrexit, quàm Cæsari. B. Ambrosius dicit Regum ac Principum colla genibus submitti Sacerdotum, eosque osculatâ eorum dexterâ credere se eorum orationibus adjuvari. B. Gelasius Papa in Epist. ad Anastasium Imperatorem. Duo sunt, inquit, Imperator, quibus principaliter hic mundus regitur. Auctoritas sacra Pontificum, & Regalis potestas, in quibus tanto gravius est pondus Sacerdotum, quantò etiam pro ipsis Regibus in divino examine sunt reddituri rationem.

Considera 2. Hinc sanctissimos quosque ob summam ejus dignitatem refugisse Sacerdotium, ut S. Antonium, S. Pachomium, S. Benedictum, & S. Franciscum, cui hærenti, an fieri deberet Sacerdos, cum esset Diaconus, in via occurrit Angelus, gestans vitrum perlucidum clarissimo liquore plenum, dixitque, Sacerdotis animam similem esse debere illi liquori: Undè ille Sacerdos fieri noluit, quia tantam suæ animæ puritatem esse non putavit. Multi quoque Sancti & ætate provecti Eremitæ monasteria deseruêre, ne ad Sacerdotium proveherentur, alii verò jam ad illud provecti, vel etiam ad Episcopatum, in remotas terras abierunt, ne agnoscerentur, ut Joannes Silentiarius, & alii. S. Marcus quoque dicitur sibi abscidisse pollicem, ne fieret Sacerdos, & S. Ammonius aures, ne fieret Episcopus. Et ego, quomodò in hac dignitate me gero? Qua pietate erga Deum? Qua ædificatione erga proximum? Hic vita anteacta seriò consideranda est, & nova melioris vitæ proposita Deo offerenda.

Considera 3. Dignitatem Sacerdotum novæ legis, sumi ex duplici potestate illis collata, ordinis, & jurisdictionis. Ratione Ordinis possunt consecrare Corpus & Sanguinem Domini, ratione Jurisdictionis possunt homines absolvere à peccatis, & Ecclesiam gubernare. 2. Expende quam admiranda sit illa potestas consecrandi. Magnum beneficium credimus præstitum Josue, quod imperio suo fecerit sistere solem, *obediente Domino*, ut loquitur Scriptura Josue 10. *Voci hominis*, sed multò majus præstitum est cuique Sacerdoti. Ille enim fecit stare solem, ubi ante erat, at Sacerdos sistit Christum in cœlo existentem, ubi ante non erat, id est, in altari: illi creatura obedivit, huic creator: illi sol semel loquenti obtemperavit, huic Deus, quoties verba consecrationis eloquitur, obedit. Quis Sacerdos tam stupidus est, qui considerans tam stupendam Christi erga se obedientiam, summi Regis ad subditum, Dei ad creaturam, non vicissim libenter obtemperet Dei mandatis? Quis cum B. Joanne Baptista non dicat, Math. 5. 3. *Ego à te debui baptizari*, tibi debui obedire, *& tu venis ad me*, tu mihi obedis? O me ingratum, & indignum!

Suscipe Domine deinceps universam vitam & operam meam, accipe intellectum & voluntatem, corpus & animam, ut in statu Sacerdotii tam sancto me totum tibi & proximo seriò & sanctè impendam: tribue mihi tuum amorem & hanc gratiam, & nihil ultra posco in rebus creatis. *Addendo alia, quæ affectus suggeret.*

DIE LUNÆ.

De Virtutibus, Zelo, & Scientia, quæ debent inesse Sacerdoti.

1. COnsidera, Apostolum 1. *ad Timoth.* 3. velle ut Episcopus, id est, qui intendit curæ animarum, primò, non sit superbus, 2. non iracundus. 3. non litigiosus. 4. non percussor, vel manu, vel linguâ, id est, detractor & calumniator. 5. non vinolentus. 6. non turpis lucri cupidus, nec avarus. 7. ut sit irreprehensibilis, id est, quem nemo jure queat reprehendere, quique nullam det occasionem justæ querelæ, vel etiam qui nullius mali sibi sit conscius.

2. Considera, ideò tantam perfectionem ab Apostolo exigi in Sacerdote, quia, ut omnes Patres docent, quo quis est sublimioris status & ordinis, hoc ad ampliorem virtutum perfectionem tenetur, secundùm illud Lucæ 12. *Cui plus datum est, plus exigetur ab illo*, & Sap. 6. *Iudicium durissimum in his qui præsunt fiet, & potentes potenter tormenta patientur.* Et S. Gregorius, Sicut Prælatus inquit, tot coronas sibi multiplicat, quot Deo animas lucrifacit, sic si perversa perpetrat, tot mortibus dignus est, quot ad subditos suæ perditionis exempla transmittit.

3. Considera, Sacerdotem debere esse omnium virtutum, maximè autem fidei, spei, charitatis in Deum & proximum, humilitatis, pietatis & castitatis, speculum & exemplar: si enim Lux est mundi, & lucerna super candelabrum posita, debet luce doctrinæ suæ, & vitæ exemplaris illustrare omnes, *Math.* 5. Si Sal est terræ, debet omnes à corruptione peccati conservare, si Pater & Magister est subditorum fidelium, debet in se ostendere exempla quæ omnes imitentur.

Debet enim Sacerdos esse speculum pietatis, & modestiæ, in quo reluceat imago Christi ad cujus exemplum homines sæculares vitam & actiones suas conformare conentur. Nihil decet esse in ipsius verbis leve, nihil in oculis, nihil in gestibus nisi moderatum & verecundum. Dum quidam Sacerdos jocosus interrogasset D. Thomam Aquinatem, an non videret bovem in aëre volantem, & hic statim oculos ad spectandum sustulisset, derisit Sacerdos illius simplicitatem, quod hoc crederet. Respondit autem vir Sanctus, Facilius ego crederem bovem volare, quam Sacerdotem mentiri.

4. Considera, Sacerdotem debere habere divinæ Scripturæ, rerumque Theologicarum pro officij magnitudine conjunctam scientiam & sapientiam, &, ut Apostolus monet Timoth. 1. cap. 4. *Attendere Lectioni, exhortationi, doctrinæ.* Quilibet enim Sacerdos curam habens animarum, tenetur exponere Euangelium, & Catechesin fidei Christianæ tradere, & eos qui contradicunt redarguere. Si enim S. Petrus Epist. 1. cap. 3. vult omnes esse *paratos ad satisfaciendum omni poscenti de fide, quæ in ipsis est*: quantò magis debent esse Sacerdotes, quia aliorum sunt Magistri & Doctores? Quid turpius est, quàm Sacerdotem non posse respondere alicui mulierculæ, vel adolescentulo hæretico objectanti, ut hoc tempore fit, Scripturæ sacræ testimonia? Unde Chrysostomus scribit, Sacerdotem in omnibus debere esse sapientissimum, & mille instructum oculis, ut non solùm sibi, sed etiam toti populo serviat. Deus verò apud Osee Prophetam comminatur imperitis repulsam à dignitate Sacerdotij. *Quia*, inquit, cap. 4. *tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.* Unde patet, quantum delinquat, & suo muneri desit Sacerdos, qui otio, aut negotiis sæcularibus vacans, negligit operam impendere utili studio, & lectioni Sacræ, quibus se, & alios perficiat. Sicut enim Calix consecratus nō debet usibus profanis, sed tantum Sacris impendi, sic multò magis Sacerdos per Ordines Sacros divino obsequio cōsecratus, debet se totū studiis, & rebus Sacris, & proximorū saluti impendere.

His

His consideratis, in particulari examinabis, quantam curam & studium adhibeas, ut his dotibus præfulgeas, & satisfacias officio Sacerdotis aut Pastoris, cujus severa ratio à te exigetur in hora mortis brevi adfutura, quando sera nimis erit emendatio. Nunc igitur necessariò faciendum est, quod tunc à te factum fuisse optabis. Deindè, per colloquium cum Deo, ad vitæ emendationem gratia humiliter postulanda est.

DIE MARTIS.

De Charitate ad imitationem Christi Sacerdoti necessaria.

POstulatâ gratiâ ad imitandum Christum tanquam suum Ducem, Regem, ac Magistrum, imaginare illum summâ charitate peragrantem pagos & villas instar optimi Pastoris, ut oves perditas quærat, & ad viam salutis adducat.

Considera primò, Sacerdotem nulla magis virtute, quàm charitate debere flagrare, tum quia fides, spes, aliæque virtutes ad justitiam, teste Apost. 1. Cor. 13. sine illa non prosunt; tum quia officium Sacerdotis vel Pastoris, tam ratione potestatis Ordinis, ut dignè conficiat & administret Sacramenta, quam Jurisdictionis, quatenùs curam animarum habet, id omninò postulat. 2. Nota, typum hujus gessisse veteris Testamenti Sacerdotes, quorum functio erat ignem sacrum quotidie in altari fovere. *Luc.* 6. Quid enim aliud ignis ille designabat, nisi sacram Eucharistiam, Deum & hominem sub specie panis & vini continentem? *Deus autem ignis consumens est*, *Deut.* 4. qualem ignem Sacerdotes non solùm quotidie conservant, sed etiam conficiunt. Deindè vestiti esse debebant cocco bis tincto, ut indicaretur Sacerdotem debere duplici charitate flagrare, in Deum scilicet, & proximum.

2. Considera, Christum Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech, *Psalm.* 109. cujus vices obeunt omnes Sacerdotes nostri in consecrando Corpore Christi, dum ajunt, *Hoc est Corpus meum*, maximè declarasse charitatem erga nos, cùm instituit Apostolos in Sacerdotes. Nam B. Joannes in *cap.* 12. de extrema Cœna acturus præmittit, quod *in finem dilexit illos.* Deindè ex mero in eos amore instituit S. Eucharistiam, id est, excogitavit modum, quo perpetuò nobiscum realiter maneret. Ad hæc longum habuit sermonem de novo mandato charitatis. Postremò, ex nimio amore sanguinem suum pro nobis profudit. Attende quomodò imiteris: qualem charitatem Christo retribuas; an magis lucra, quàm animas quæras.

3. Considera, quod Christus instituens Principem Sacerdotum & Pastorum Petrum, de charitate tantùm cum percunctatus est, Joan. 21. *Simon diligis me plus his?* Et ille tantùm respondit: *Domine tu scis quia amo te.* Christus verò, *Pasce oves meas*, indicans ad pascendas doctrinâ & exemplo oves, & gubernandam Ecclesiam maximè opus esse ardenti charitate in Deum & proximum. Veri siquidem Pastoris est, *Luc.* 15. ovem perditam requirere, & inventam, relictis licet 99. ovibus humeris sublatam in ovile portare. Ejusdem est, adveniente lupo, & persecutione exortâ, non cum mercenario, qui non est Pastor, fugere, sed animam ponere pro ovibus. *Ioan.* 10. Ejus est cognoscere omnes oves, easque exemplo vitæ præcedere, efficereque ut se, suamque doctrinam & vitam sequantur, quod nō facilè impetrabit, nisi multis beneficiis, & amoris indiciis eas sibi devinciat, ac tandem ritibus Ecclesiæ, tanquam clave cœlesti, regnum cælorum illis aperiat.

Hic in particulari circa hujus charitatis actus se examinabit, & nova circa eam proposita Christo Domino, Sponso, Regi, ac supremo Pastori ardenter offeret.

NOTA, excitandum affectum specialem erga alios animarum Curatores, ac præsertim omnium Ordinum viros *Religiosos.*

Consideret Religiosos illos non esse aspernandos ex eo quod humilem vitæ statum ex imitatione & concilio Christi amplexi sint, sed

sed potius inde erga illos præ aliis majorem venerationem concipiat, quod inde omnes sæculi Res & Spes deseruerint, eorumq; pios conatus ad Dei gloriam promovere studeat. Consideret quam (præ se) præcellenti in statu forent illorum innumeri à doctrina, dotibus, parentela, gratia, virtute, si se omnes illi Clero sæculari addixissent: & quàm multos nunc illis fruentes, ubique ab Ecclesiasticis beneficiis, officiis, & dignitatibus exclusissent; qui illis concurrentibus ad ea minimè pervenissent.

Ex altera verò parte, expendat *Religiosus*, se non debere cum Clerico sæculari contendere, cum amore Christi illum amplexus sit statum in quo potius illum decet cum Clericis, aliisque pro novissimo loco concertare. Utinã hæc documenta in aliquorum animos altè descenderent, quod cederet in multo majorem Fidelium ædificationem.

DIE MERCURII.

De Puritate vitæ & Castitate in Sacerdote maximè requisita.

1. CONsidera, si veteris Testamenti Sacerdotes toto tempore, quo ministrabant tabernaculo, à domo & uxore abesse tenebantur (ministrabant enim per vices) quantò magis novi Testamenti Sacerdotes, qui non per vices, sed semper ministrant, debent à conjugio & omni consuetudine fœminarum, & omni impuritate abstinere. Deinde si Abimelech Sacerdos 1. *Reg* 21. noluit Davidi famelico dare panes propositionis comedendos, nisi priùs intellexisset eum ab uxore aliquamdiu se continuisse: & si idem populo faciendum fuit *Exod* 19. cùm esset legem à Deo accepturus: Quantò magis convenit Sacerdotes nostros ab omni fœminarũ contubernio alienos esse, quibus quotidie in Sacrificio Missæ corpus Domini, per panes propositionis præfiguratum, non solùm sumendum, sed etiam conficiendum, manibusve tractandum est. Considera, D. Paulum 1. *Cor.* 7. docere eos qui uxorem habent, sollicitos esse, quæ sunt mundi, ut placeant uxori, & ideo esse divisos, id est, in multas solicitudinum partes, ut exponit Hieronymus, distractos; qui autem non habent, cogitare quæ Domini sunt, ut sint sancti corpore & spiritu. Unde consequens est Sacerdotes soli Deo adhærere debere, ut cogitent quæ Domini sunt, & sint sancti corpore, & spiritu.

2. Considera, puritatem animi & corporis, non solùm à divinis Scripturis, sed etiam ab omnibus Conciliis, Patribus & Doctoribus, eamque non vulgarem, in Sacerdotibus postulari, idque multis de causis. 1. Quia sanctissimum Missæ Sacrificium, quo nihil augustius, crebrius peragere, in eoque purissimum Domini Corpus ore suo consecrare, & manibus tractare, aliisque porrigere debent. 2. Quia assiduè orationi & sacrarum Horarum lectioni, quæ mentem puram, tranquillam & in Deum elevatam requirunt, vacare tenentur. 3. Item alios prædicatione, & sanctæ vitæ exemplo ad omnem virtutem & perfectionem inflammare debent. 4. Quia debent magnam partem temporis impendere ovibus suis, vel subditis erudiendis, & in viam reducendis, ac si ægri sint, invisendis, solandis, & pascendis, pauperibus item juvandis, peregrinis recipiendis, Sacramentis variis administrandis: quæ omnia sanè requirunt, hominem non solùm ab uxore & liberis, sed etiam omnium negotiorum secularium curâ liberrimum. Undè Apostolus 2. Tim. 2. *Nemo* inquit, *militans Deo, implicat se negotiis secularibus.*

3 Considera, Sacerdotem, si castitatem inviolatam non servet, multò graviùs peccare, quàm peccent in eodem genere homines sæculares. Primò, quia sacrilegium committit: *Si quis Templum Dei violaverit*, inquit Apostolus 1. Cor. 3. *disperdet illum Deus.* At quis templum Dei sanctum, & Deo consecratum propriè est, nisi Sacerdos, toties per varios ordines inunctus, & vices Dei & Angelorum subiens?

2. Quia

2. Quia violat votum castitatis ipsâ ordinis susceptione factum. 3. Quia summo scandalo est bonis & malis, imò & vilissimis hominibus: quod scandalum tantum hoc sæculo est, ut causam dederit tot hæresibus. 4. Quia si in statu hujus peccati celebret, aliaque Sacramenta administret, Christum suo modo crucifigit, Christo quasi in faciē spuit, Christū cum Juda prodit, quodammodo conculcat, & in cloacam projicit. Quid enim aliud est os Sacerdotis impudici aut concubinarii, quid aliud ejus anima, vel cor, quàm cloaca fœtidissima? Quid est margaritas projicere ante porcos, si hoc non est, cum impudicus Sacerdos audet celebrare, & purissimum Dei, ac Virginis filium manibus contrectare?

Hic examinanda est conscientia, & formanda proposita firmissima, vitandi in particulari occasiones, quæ possint puritati nocere, & adhibendi remedia, quæ contra luxuriam assignavimus supra *part.* 3. *cap.* 6. in fine. Quæ omnia confirmari poterunt sequenti ad Deum Protestatione, quæ à multis puritatis amatoribus quotidie, & præsertim occurrente tentatione, usupari solet.

Ego N. N. Dei & Domini mei Jesu gratiâ & misericordia fretus, Tibi me sisto Deus cordis mei, quem ubique præsentem agnosco & veneror; & coram purissima Matre tuâ & mea, coram Angelo meo tutelari, & omni Curiâ cœlesti, protestor velle me hodie, & quotidie Tibi mundo corde servire, & fugere quidquid inquinare puritatem potest. Mori malo quàm fœdari, quàm turpi motui vel delectationi scienter causam dare, vel consentire, ne momento quidem. Tu cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis. Da perficere, qui dedisti velle. Hoc iterùm iterumque Te, Bone Jesu, supplex per Sanguinem tuum, mortem & passionem rogo. Et te Patrona mea Virgo Maria, nullâ unquam labe inquinata. Et vos omnes Sancti & Sanctæ Dei intercedite pro me, ut aliquando vobiscum possim sequi Agnum purissimum quocumque ierit, tunc & in æternum. Amen.

DIE JOVIS.

Praxis Brevis

Devotè Missam celebrandi.

PRo dispositione remota, hæc inter alia à *S. Carolo*, & Synodo Mediolanensi salubriter instituta & commendata reperiuntur. 1. Ut Sacerdotes quo puriores ad divinam rem faciendam accedant, saltem singulis hebdommadis peccata sua confiteantur, etiamsi graviora non occurrant. 2. Ut antequam celebrent se colligant, & orantes mentem in tanti mysterii cogitatione defigant. 3. Ut sacris vestibus induti cum nemine colloquantur, neque loquentibus dent aures, mentemque & oculos ab omnibus amoveant quibus distrahi possent.

Gregorius XIII. Pontifex concessit cuilibet Sacerdoti dicenti ante celebrationem Missæ, quæ sequuntur, 50. annorum Indulgentiam.

EGo volo celebrare Missam, & conficere Corpus & Sanguinem Domini nostri Iesu Christi juxta Ritum S. Romanæ Ecclesiæ, ad laudem omnipotentis Dei, totiusque curiæ triumphantis; ad utilitatem meam totiusque curiæ militantis, pro omnibus qui se commendaverunt orationibus meis in genere, & in specie, & pro felici statu S. Romanæ Ecclesiæ: Amen.

Gaudium cum pace, emendationem vitæ, spatium veræ pœnitentiæ, gratiam & consolationem S. Spiritus, perseverantiam in bonis operibus, tribuat nobis omnipotens & misericors Dominus. Amen.

Postea Sacerdotalia sumens vestimenta, Ad *Amictum*, recordaberis illius fasciæ, quâ Jesu Christi fuerunt velati oculi. Ad *Albam*, albi

albi indumenti, quo ſtulti ad inſtar fuit illuſus. Ad *Cingulum*, funium, quibus tam in horto, quàm ad columnam fuit ligatus. Ad *Caſulam*, recordare purpureæ veſtis, quâ ut fictus Rex illuſus fuit, & ſtude te Chriſto conformare.

Accedendo ad Altare, reminiſcêris Domini, quando Cruce humeris impoſitâ, perrexit ad montem Calvariæ, ut ibi Cruci affigeretur.

1. Ad Altaris deſcendens gradum, antequam ſacroſanctam ordiaris Miſſam, tuam ad Deum elevabis mentem, ac denuò æterno Patri hoc offeres Sacrificium, in unionem immenſi illius amoris, quo unigenitus ejus Filius ſemetipſum obtulit in ara Crucis.

2. Incipies Miſſam voce mediocriter altâ, piè, diſtinctè, & non multùm feſtinanter pronunciando verba, obſervando ceremonias tempori congruas, cum gravitate, devotione, & circumſtantium ædificatione: uti in Rubricis Miſſalis annotatæ ſunt.

Ad *Gloria in excelſis*, excitandus eſt affectus ad offerendum Deo Sacrificium laudis, ejuſque gloriam pro viribus promovendam.

Ad *Præfationem*, mens iterùm ſurſum elevanda eſt ad novam intentionem, & offerendum Sacrificium Euchariſticum ardenti affectu gratitudinis, cum omnibus Angelis & Sanctis, in cœlo & in terra.

Hic affectus in toto *Canone* continuandus eſt, cum attenta ejus lectione, non recitatione de *memoria*.

3. In primo *Memento*, præter tuas obligationes, varias poteris Domino commendare neceſſitates, per hebdomadam ſequenti modo diſtributas.

Dominicâ, Summum Pontificem, omnes Eccleſiæ Catholicæ, & præcipuè hujus N. Diœceſis & Civitatis, Paſtores, ac Prælatos.

Die Lunæ, Omnes Principes Chriſtianos: ut inter ſeſe concordent, & Catholicam Religionem ardenter promoveant.

Die Martis, In particulari hujus Civitatis, aut loci Gubernatores, & Magiſtratus; ut pacis ac juſtitiæ ſint amatores.

Die Mercurii, Omnes in Chriſti vineâ operarios; ut animarum ſaluti cum zelo & fructu conſtanter inſiſtant.

Die Iovis, Omnes Eccleſiaſticos Ordines; ut ſancti ſint, & aliis ſeſe exemplares præbeant.

Die Veneris, Omnes peccatores, hæreticos, & infideles; ut convertantur ad Dominum.

Sabbato, Omnes juſtos; ut in bono uſque in finem perſeverent.

4. Jamjam conſecraturus hoſtiam, priuſquam *Conſecrationis* pronunties verba, brevi mentis ſuſpirio intentionem conſecrandi renovabis. Eodem affectu conſecrabis & Calicem.

5. In actu *Adorationis*, peractâ jam Conſecratione, Domino offeres toto corde in ſacratiſſima Hoſtia præſenti, eoſdem Adorationis actus, quibus illum in cœlo & in terra omnes Sancti, ac univerſa adorat Eccleſia. Idipſum toties facies, quoties aliquem adorationis exhibebis cultum, genuflexione, aut alio modo.

6. *Elevando* in altum ſacratiſſimam *Hoſtiam*, forti fide & profunda humilitate ac reverentia, Patri æterno illam offeres, atque unà cum illa te ipſum, in perpetuum holocauſtum, ad ſuam gloriam, commendando illi finem, ad quem applicatur Miſſæ Sacrificium.

Idem facies etiam in elevatione *Calicis*; illum offerendo magno affectu in tuorũ delictorum remiſſionem, ac totius mundi ſalutẽ.

7. In ſecundo *Memento*, præter illos vita functos, pro quibus aliquo titulo obligatus es orare quotidie, commendare poteris Domino ſequentes, per ſingulos itidem hebdomadæ dies aſſignatos.

Die Dominicâ, defunctos tuos parentes, conſanguineos, & affines.

Die Lunæ, alios defunctos à quibus aliquo modo beneficia tibi impenſa ſunt.

Die Martis, illos, qui quoquo modo, cùm viverent, te offenderunt, vel perſecuti fuerunt.

Die Mercurii, vitâ functos, quos tu quomodo-

modolibet offendisti, vel in illorum vita eos secutus es.

Die Iovis, defunctos pro quibus ab aliis nullæ speciales funduntur preces.

Die Veneris, illos, qui diuturniore tempore in Purgatorio detinendi sint.

Sabbato, illas animas, quæ citiùs de purgantibus flammis educendæ sunt in cœlum.

8. Accepturus *Manu* Hostiam, mente illam Domino sacratissimæ ejus Matris offeres puritatem, quâ ab illa infans in ulnas exceptus fuit.

9. Sacrosanctam in Communione accepturus Hostiam, paulisper subsistens, vivâ fide, Domino Jesu, in illa verè præsenti, profundæ adorationis exhibebis actum, desiderando eum suscipere cum illa humilitate, charitate, & sanctitate, quâ sacratissima ejus Genitrix eum in terrâ suscepit, & quâ illum omnes ejus susceperunt Electi, atque etiamnum sancta Catholica suscipit Ecclesia, in supplementum summæ tuæ imperfectionis, & spiritualis paupertatis.

Accipiendo *Calicem*, similiter corde profundam pretiosissimo sanguini, pro tuis fuso peccatis, exhibebis adorationem, supplicabisque ejus meritis & virtute tibi donari omnium offensarum Indulgentiam, & ardentem honoris, & animarum salutis zelum.

10. Si aliis sacram distribues Communionem, mentis oculos diriges ad immensam Unigeniti Filii Dei Charitatem & Humilitatem, quâ seipsum indifferenter omnibus; pro illorum salute dedit in cibum; & inter distribuendum, sacris ejus Vulneribus, intimo cordis affectu, communicantium animas, & simul tuam commendabis.

Post Sacrum Actio Gratiarum &c.

PRimò, tanquam tuo Domino, vel Patri, vel Medico, &c. profundum adorationis actum exhibebis.

Secundò, Gratiarum actionis affectum, pro tanto beneficio.

Tertiò, Amoris actus ardentes.

Quartò, Contritionis tuorum delictorũ.

Quintò, Oblationis tui ipsius, ac totius tuæ vitæ.

Sextò, Varias, hoc vel simili modo, efflagitabis gratias.

ORATIO.

In qua supradicti Actus continentur.

CLementissime Domine Jesu Christe, unice Servator meus, toto & intimo corde te adoro; & pro tanto beneficio immensas gratias ago. Et quia omni dignus es amore, supra omnia te amo? & doleo, quòd non, quantùm mereris, te amaverim, nec amem. Et in locum hujus defectus, illas tibi offero adorationes, gratiarum actiones; & illos amoris, reverentiæ, & gratitudinis affectus, quibus te tua sacratissima complexa est Mater, & omnes Sancti ac servi tui unquam persolverunt, atque etiamnum in cœlo, unà cum universa Ecclesia Catholica tua Sponsa, persolvunt. *Magnificat anima mea Dominum, &c.*

Doleo super omnia, mi Domine, quòd quomodocumque te offenderim; & summoperè displicet mihi, quòd non tantùm doleam, quantùm tua Bonitas requirit & Majestas: deque tuæ sacratissimæ Passionis virtute, cunctarum offensarum summissè deprecor veniam & remissionem. Offero cum eadem quoque meipsum, omnesque quos exantlavi, & quos per omnem meam vitam exantlaturus sum labores, & quicquid sum perpessurus, in satisfactionem & remissionem omnium meorum peccatorum, uti infinitæ tuæ Bonitati & Clementiæ confido, quòd omnes mihi noxas sis remissurus. Humiliter insuper precor, ut emendandi, & usque in finem in tuo sancto servitio perseverandi gratiam copiosam concedas, Amen.

DIE VENERIS

Praxis Brevis

Horas Canonicas devotè recitandi.

CONsideret attentè Sacerdos obligationem, quàm habet debito modo, & devotione recitandi Horas Canonicas, juxta illud Decretum Innocentii III. in cap. *Dolentes*, de celebratione Missarum. *Strictè*, inquit, *præcipimus in virtute obedientiæ, ut Divinum officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent, & devotè.* Ubi non præcipitur tantùm substantia Officii, quæ pridem in Ecclesia constituta fuit; sed præcipitur ipse modus studiosè & devotè recitandi, uti etiam *Cajetanus* accuratè advertit. Ad hoc sanè quemlibet animæ suæ, & spiritualis lucri studiosum vehementer invitat & impellit consideratio præclara S. Hieronymi, in cap. *Non mediocriter*, de consec. dist. 1. *Melior est*, inquit, *quinque Psalmorum decantatio cum cordis puritate, serenitate, & spirituali alacritate, quam totius Psalterii modulatio, cum anxietate cordis, & distractione.*

Quod si habeas etiam curam animarum, pro quibus oportet Deo Preces offerre, considera te id optimè præstiturum per attentam, ac devotam recitationem divini Officii in conspectu Dei & totius Curiæ cælestis, ad divinam opem & protectionem tibi, & tuo populo impetrandam, juxta documenta hic sequentia.

Itaque dum Horas recitas, omni studio conaberis Attentionem, devotionem, & intentionem actualem, aut minimum virtualem continuare, aut sæpius renovare, cum interna, externaque reverentia; memor divinas laudes legendas esse, aut canendas, non solùm cum debita verborum prolatione, sed etiam cum seria memoriæ, intellectus, & voluntatis applicatione, & religiosa totius corporis compositione, juxta illud Psalmi 46. v. 7. *Psallite Deo nostro, psallite Regi nostro, psallite; quoniam Rex omnis terræ Deus, psallite sapienter.* Ubi quater repetito verbo, *psallite*, insinuatur psallendum Deo, quoad vocem, distinctè; quoad memoriam, attentè; quoad intellectum, intelligenter; quoad voluntatem, ardenter; & quoad habitum totius corporis, reverenter.

Hoc assequi conaberis. 1. Oportunum & sufficiens tempus singulis horis Canonicis, si extra chorum legas, tribuendo, juxta communem morem Ecclesiæ, & virorum timoratorum, quibuscum vivis, non præcipitando verba, nec mutilando, nec indecorè festinando. 2. Locum pietati tuæ magis congruum, & à strepitu, & interpellatione remotiorem, eligendo. 3. Decentem corporis situm adhibendo; videlicet, si vires ferant, alternatim genua flectendo, aut stando. 4. Oculorum evagationes, aliasque distractionum causas declinando. 5. Viva fide Deum præsentem, eique Beatorum choros laudes æternum concinentes crebrò intuendo, cum affectu amoris, gratitudinis, zeli laudandi Deum, eique per omnia placendi. 6. Subindè memoriam renovando eorum, quæ Christus tali horâ fecit, vel passus est, cum similium piorum affectuum, ac desideriorum, Christum redamandi, imitandi, ejus merita participandi, instauratione. 7. Renovando propositum attentionis, si distractionibus agiteris, maximè in initio, & fine cujusque Psalmi: initio quidem desiderando & petendo affectum à Spiritu sancto intentum; in fine verò, *ad Gloria Patri*, ferventi affectu laudando sanctissimam Trinitatem, reverenter, attentè, devotè, cum omni possibili perfectione.

8. Ad certa verba sæpè occurrentia, quæ *Deum*, ejusque attributa, beneficia, opera denotant, conando elicere affectus congruos, admirationis, reverentiæ, adorationis, timoris, spei, amoris, gratitudinis, laudis, congratulationis,

Ad

Ad voces, *Nos, homines*, miserias, humanas indicantes affectus humilitatis, contritionis, compassionis, & similes.

9. Ad sensum verborum, vel litteralem, vel spiritualem attendendo, & affectus convenientes excitando. Ut in *Pater noster*, cum viva memoria præsentis Dei, filiali fiduciâ, reverentia, resignatione, & zelo gloriæ Dei, petendo illa septem, juxta modos orandi supra insinuatos. In *Ave Maria*, excitando desiderium laudandi B. Virginem, benedicendi Christum, & impetrandi per ejus, Matrisque merita gratiam benè vivendi, & moriendi.

In *Credo*, excitando fidem, spem, charitatem, gratitudinem, desideriumque participandi merita Christi: *Ad Domine labia mea, &c. Deus in adjutorium, &c.* recitando ea cum affectu fiduciæ in Deum per merita Christi, & diffidentiæ sui, amoris, gratitudinis, zeli glorificandi Deum. In *Invitatorio*, omnes Choros Sanctorum, & suas potentias omnes ad Deum laudandum invitando.

Psalmi recitandi sunt eo affectu quem verba præ se ferunt, & quidem, vel uno affectu præcipuo, e. c. contritionis, ut in Ps. 50. *Miserere*. Vel laudis, in Cantico *Benedicite*, & Psal. 145. 149. 150. Vel gratiarum actionis, ut in Psal. 102. 104. 105. 106. Vel affectu divini beneplaciti perfectè adimplendi in observatione divinorum præceptorum, consiliorum, inspirationum, ut in Psal. 118. & aliis, qui unum tantùm præcipuè affectum continent. Vel diversis affectibus recitando cæteros, qui miram affectuùm varietatē suppeditant, Videlicet juxta D. August. in Psal. 30. timendo cum timet Propheta, amando cum amat, laudando cum laudat, plorando cum plorat, postulando cum postulat, nos humiliando cum ipse se vilem agnoscit, gratias agendo pro beneficiis nobis spiritualiter collatis, quæ Israëlitis corporaliter collata refert.

Similiter Antiphonas, versus, lectiones, orationes recitando cum affectibus, desideriis & suspiriis congruentibus, In fine, cum memoria brevitatis vitæ, & desiderio beatæ mortis, orando pro defunctis ferventer, prout pro te alios orare optares, dum *ad Fidelium animæ*, singulas horas concludis.

Post Officium.

I. Defectus minus voluntarios in recitatione officii admissos quam primùm expiare stude, recitando Orationem quæ habetur apposita Breviario Romano. *Sacrosanctæ & individuæ Trinitati &c.* & lucrando indulgentias in hunc finem concessas.

II. Offer tuum obsequium quantumvis imperfectum, in unione orationum & meritorum Christi, B. Virginis, & Sanctorum, ad intentiones initio præfixas; idque vel immediatè sanctissimæ Trinitati, vel per Christum æterno Patri; vel primum B. Virgini, deindè Christo, & per hunc, Patri, hac vel simili formulâ juxta industrias quodvis opus benè peragendi.

O Maria Mater gratiæ, Mater misericordiæ, respice oculo pietatis hoc exiguum servitutis meæ obsequium, quod mellifluo cordi tuo emendandum, perficiendum, & repræsentandum dilecto Filio tuo offero, ad maximam ejus gloriam, amorē, beneplacitū, in gratiarum actionem æternam, & ad gratiam nobis impetrandam illi placendi perfectissimè in tempore, & æternitate. Amen.

DIE SABBATHI.

Consideranda Exempla Divinæ Vindictæ in Sacerdotes indignè celebrantes.

CONsidera, sicut Corpus, & Sanguis Christi in Sacrificio Missæ dignè accepta conferunt Sacerdoti ingentia Dei dona, & gratiam, & vitam æternam, ut testatur ipse Christus Joan. 6. *Caro mea verè est cibus & Sanguis meus verè est potus; &, Qui manducat hunc Panem vivet in æternum.* Sic è contrariò indig-

indignè sumenti, cibus ille salutaris & cæle-
stis convertitur in mortiferum animæ venenum.

Hinc accedentes ad hoc Sacrificium seriò monet Apostolus 1. ad Cor. 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* In quem Apostoli locum audi graviter monentem non me, sed Doctorem Sanctum, ,Thomam à Villa Nova, ,concione 3. de Sacram. altaris: Reus, in ,quit, erit Corporis & Sanguinis Domini; ,ac si Christi effudisset Sanguinem. Quæ ,cunque enim blasphemias, quascunque ir- ,risiones, quæcunque opprobria impiissimi ,Iudæi corporaliter in Christum exercue- ,runt, has omnes spiritualiter repetit impius ,comestor, Filium Dei rursus in semetipso ,crucifigens, & ostentui habens.

Quid igitur mirum si Sacerdotes ad tremendum hoc Altaris Sacrificium indignè, aut irreverenter accedentes horrendis à Deo Suppliciis, non tantùm in futura, sed etiam in præsenti vita non rarò puniantur? De his pauca ex multis exempla annotemus.

Primò, Narrat Palladius, dum quadam die inviseret Macarium Eremitam, se quendam ante ejus fores vidisse Sacerdotem, totum vulneribus saucium, cujus in capite ossa erant putrefacta: qui dum Macario supplex factus esset, ut suis orationibus vulnerum suorum impetraret sanitatem; abnuit Sanctus, asserens hanc illi à Deo missam infirmitatem, in correptionem & vindictam suæ sacrilegæ temeritatis, quâ ausus fuit celebrare Missam in fornicationis delicto. Nec unquam à Deo illi voluit impetrare sanitatem, quoadusque promitteret, se de cætero ad tremendum Altaris non accessurum Sacrificium. Quod cum se facturum cum juramento promitteret, nec amplius omni vitæ suæ tempore peccaturum sponderet, intra paucos dies, S. Macarii precibus pristinæ fuit restitutus sanitati. In vita S. Macarii cap. 2.

2. Refert item Thomas Cantipratanus in hunc modum sequens exemplum. Prope villam, in qua natus fui, Sacerdos lubricus & immundus fuit. Et olim quidem cum immundis mulieribus, panem illum legalem Sabbati, edere non licebat. At infelix ille Presbyter hunc quotidie polluto ore sumebat. Et vide vindictam Dei. Os ejus circa nasum, & mentum, & lingua computruit; ita ut vix posset præ fœtore ab amicissimis sustineri. Sed & alius in Gallia Sacerdos fuit, ut quondam puer audivi, cujus manus super Aram extensæ, igne cœlesti, usque ad cubitos combustæ & consumptæ fuerunt, *Lib. 2. Apum. c. 40. part. 6.*

3. Legitur in *Specul.* Exèmplorum, quòd Sacerdos quidam sæcularis, dum quadam die Missam celebraret, alius ei assistens, vidit in Patena tempore sumptionis, non speciem panis, sed infantis. Quem cum Sacerdos levaret, ut sumeret; cœpit infantulus ille faciem avertere, & ne sumi posset, manibus & pedibus reluctari: & non semel vir ille devotus hoc vidit, sed sæpius. Cui idem Sacerdos quâdam vice dixit inter cætera: Quoties sumo Corpus Christi, cum tanta difficultate sumo, ut mirari non sufficiam. Cui ille: Consulo, ut vitam corrigas: nam hoc, & hoc ego de te, vidi. Quod audiens Sacerdos, vitam mutavit, emendationemque proposuit. Et cum posteà celebraret, visus est ille infans ab illo viro devoto, junctis manibus & pedibus, cum summâ velocitate, illabi in os Sacerdotis. *Dist. 9. Exemp. 190.*

4. Narratur & aliud hoc modo. Fuit quidam Sacerdos, majorem carni, quam spiritui curam impendens. Is dum vice quadam honestos viros fœminasque ad convivium invitasset; jussit servum (cui hoc ex officio incumbebat) pisces non vili pretio coëmptos igni elixandos apponere, atque hujusmodi cura distractus ad celebranda divina mysteria, ipsis etiam Angelicis humeris formidanda, mente vagus, corde aridus, cura dispersus, rapido cœpit cursu properare. Cumq; jam in medio Sacrificio consisteret,

solicita mente cœpit, & importunis curis turbari, ne forte prædicti pisces, aut plus, aut minus debito, sale injecto condirentur. Verùm cum ille Sacerdos se ab hujusmodi, & tali horâ indecentibus cogitationibus non cohiberet; Ecce tibi Dæmon, terrâ quadam fuligine tectus, subito adfuit, & raptum cacabum è mediis flammis, una cum piscibus, secum detulit ad Altare. O Coce, inquit, non Presbyter, cur fatuis curis in diversa distraheris? Ecce pisces hic sunt, ecce sal; (vas enim sale plenum exhibuit) injice quantùm libuerit, & vel de cætero sacris Altaribus attentior factus assiste: Atque ita irrisâ Presbyteri superfluâ curâ, oneraque portavit, suo loco restituit. *Distinct.* 10. *Exemplo* 28.

5. Si in veteri lege Oza Sacerdos, quia indignè attigerat Arcam Domini, repentina correptus est morte: quantò amplius timendum illis, à talibus castigationibus, qui non solùm tangunt, verùm etiam intra sua immunda pectora tremendum Filii Dei Corpus & Sanguinem recipiunt. Iudas quando in ultima Cœna indignè Corpus Domini accepit, statim in illum intravit Satanas, eumque in proditionem, & desperationem, & demum in flammas æternas præcipitavit.

Ex quibus exemplis clarè liquet, Sacerdotes, qui indignè divinum accipiunt Sacramentum, à Deo gravibus subjici infirmitatibus, subitaneâ discedere morte, variè divexari à diabolo, facile in enormia labi peccata, & tandem infaustâ morte vitam finire.

O quam tremendum est Sacerdotem, qui tanta præ cæteris beneficia à Deo in hoc Sacramento quotidie accepit, comparere coram Christo severo Iudice, postquam Statum tam sanctum peccando maculavit, aut officii sui functiones sacras, erga Deum & proximum, debita cura & pietate non persolvit. Idque tanto majori cum dolore atque opprobrio, quanto plura habuit Sacerdos in suo statu salutis auxilia, quibus poterat sibi, & aliis suæ curæ commissis, æternam fælicitatem comparare.

NOTANDA.

Pro Materia aliarum Meditationum.

Alia Meditationes eodem modo poterunt ab ipso Sacerdote formari, quibus aßiduè, matutino tempore, per horam, vel saltem mediam, spiritum in se pietatis excitet ac conservet: Ad hoc ut præsto sit ad manum oportuna Materia, notanda sunt sequentia.

Primò, poterit ex hoc Libro desumere aliquot idoneas meditationes, De virtute Fidei, Spei, & Charitatis, ex Motivis & affectibus quæ deducuntur supra, in Praxi aßistendi agris ac moribundis p. 206. & seq; Itē, de motivis ad peccati detestationem, & de Remediis contra singula peccata in particulari hic infra p. 217. Deniq; ex toto Apparatu sup. part. 2 p. 11. &c. poterit sibi seligere, & formare Meditationes de Virtutibus aut Vitiis quæ ibi per exempla ac similitudines proponuntur.

Secundò, Ex ipso Breviario fieri possunt meditationes, de Lectionibus quæ concernunt mysteria vitæ, aut Paßionis Christi. Vel de aliquo insigniori Psalmo qui pium affectum & devotionem excitet: ut de Psalmo Miserere, *pro affectu pænitentiæ: de Psalmo,* Benedic anima mea Dominum, *pro affectu Gratitudinis, & sic de cæteris: singulis scilicet Psalmi versibus cum attenta sensus consideratione inhærendo.*

Tertiò, Formando meditationem, de vita Sancti eo die occurrentis, ex tribus Lectionibus, quæ de eo in Breviario aßignantur. Observando modum meditandi initio traditum, singula puncta & virtutes attentè considerando, pios affectus & desideria eliciendo, firma imitationis proposita concipiendo, & Deo, ac Sanctis per pia colloquia & affectus adhærendo. O quam parum inanes hominum fabulas & colloquia affectaret, qui semel in meditatione sanctâ seriò gustaret & videret, quam suavis est Dominus.

NOTA. *Post has consideravi præcedentibus Instru-*

Instructionibus per omnia conforme, Schema vitæ Pastoralis, *in cultissima Diœcesi Antuerpiana vulgatum, & omnibus ubique, in illo munere commodissimum tam obligationis, quàm perfectionis compendium.*

SCHEMA VITÆ PASTORALIS.

Prout extat impressum in calce Ordinationum Diœcesis Antverpianæ.

AD salutem gregis multùm valet vita & diligentia Pastoris, unde Exodi decimo nono dicitur, *Sacerdotes qui accedunt ad Dominum sanctificentur: nihil* enim *est quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assiduè instruat, quam eorum vita & exemplum qui se Divino ministerio dedicarunt.* Trid. sess. 23. c. 1.

Vita Pastoris duplex est, *privata*, & *publica*. Diligentia etiam duplex, nimirum *in spiritualibus*, & *temporalibus*.

VIta *Privata* Pastoris consistit, Primò, In frequentatione Sacramentorum ut quotidie (si dispositio corporis & animæ permittat) Missam celebret; & ut singulis saltem septimanis confiteatur.

2. Item in oratione *Mentali*, ut manè & vesperi habeat horam huic assignatam; Et *Vocali* ex obligatione, ut debitè Horas suas legat, vel ex devotione ut Rosarium, Litanias, Psalmos Pœnitentiales, &c. adjungat.

3. Item in recollectione spirituali: Singulis annis per aliquot saltem dies, ex directione Viri alicujus intelligentis; Singulis diebus manè, proponendo vitare omnes, & magis noxias peccandi occasiones, & offerendo omnia illo die agenda, vel sustinenda ad honorem Dei, & salutem proximi; Similiter vesperi, examinando conscientiam, tum generaliter, tum particulariter circa aliqua peccata; Ac etiam interdiu, Per orationes jaculatorias ad pulsum horæ, & aliàs sæpè: Per actus contritionis & dilectionis Dei super omnia; Et per resignationem propriæ Voluntatis in Divinam.

4. Item in mortificatione Interiori passionum, nimiæ sollicitudinis, curiositatis, ac affectionis circa cupiditatem rerum temporalium, vel appetitum propriæ æstimationis & honoris: Similiter in mortificatione exteriori subtrahendo aliqua licita de cibo, potu, & aliis commoditatibus corporis, ac de visu & usu aliorum sensuum; Et exercendo aliquos Pœnitentiæ actus.

5. Item in lectione Libri Spiritualis, Vitæ Sanctorum vel Sacræ Scripturæ, quam nullo die omittat per mediam saltem circiter horam.

6. Item in studio Casuum conscientiæ, Instructionum Pastoralium, vel sacræ Historiæ, tempore à reliquis vacuo.

7. Item in Familiæ administratione, quæ sit, honesta, frugalis, nitida & ordinata.

VIta *Publica Pastoris*, Requirit, ut abstineat à Potu, Tabernis, Lusu, Contentione, Litibus, Præsumptione, & Sæcularibus negotiis: insuper, ut habeat

1. Zelum animarum ita ut vultum pecoris agnoscat, Morbidos diligenter curet, Et discolos fortiter corripiat.

2. Amorem Parochianorum, difficultates componendo, necessitates sublevando, & infirmos consolando.

3. Conversationem exemplarem, raram cum fœminis, circumspectam cum omnibus, gravem sine morositate, & affabilem sine levitate.

SAlus Populi etiam pendet à *Pastoris Diligentia*: Nempè in *Spiritualibus*, deinde in *Temporalibus*.

In Spiritualibus, Utpote, 1. In Sacramentis & Sacramentalibus administrandis; Cum promptitudine nocte & die; cum sanctitate, conscientiâ mundâ, Intentione purâ, præparatione debitâ, & Charitate affectuosa; & cum decore juxta ritus præscriptos, animo sedato, vultu composito, voce intelligibili, & pronuntiatione distinctâ.

2. In Sacramentis & Sacramentalibus conservandis cum munditie, nitore & splendore, juxta præscriptum Ritualis.

3. In Officio Divino, ut fiat horis statutis, cum ornatu decenti, cum exactis cæremoniis, & cum devotione ædificativa.

4. In Catechismo, ut numquam omittatur, servetur apta methodus, alliciantur pueri præmio & apparatu; & ut Parentes & Magistratus invitentur.

5. In Concione, quâ Rudiores instruat in necessariis ad salutem; Sit ad captum populi, quæ doceat peccata fugere, & virtutes sectari.

IN *Temporalibus*, Ut Fabricæ, Mensæ pauperum, & piarum Fundationum proventus, non alienentur, verùm debitè elocentur, diligenter conserventur, benè impendantur, in computum deducantur, idque juxta Decreta & ordinata Diœcesis nostræ.

2. Ut sui Pastoratus Domus sarta tecta conserventur, Fundi vel Decimæ ex Præscripto administrentur, & Jura recipiantur non ultra taxam.

Sententias selectissimas de Pastoralis officii singulari Dignitate & obligatione *vide supra p. 244.*

RITUS ET ORDO ADMINISTRANDI SINGULA SACRAMENTA

Et aliæ *Benedictiones*, ac *Formulæ* Curatori Animarum necessariæ.

Ex Rituali Romano priora.

PRO SACRAMENTO BAPTISMI

§. I. *Ritus sive Ordo Baptismi parvulorum.*

Sacerdos, omnibus ritè paratis, superpelliceo, & stolâ violaceâ indutus accedit ad limen Ecclesiæ; *ubi foris expectant, qui infantem detulerunt. Tum incipit.*

N. Quid petis ab Ecclesia Dei? *Patrinus respondet:* Fidem. *Sacerdos:* Fides quid tibi præstat: *Patrinus respondet:* Vitam æternam. *Sacerdos:* Si igitur vis ad vitam ingredi, serva mandata: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua; & proximum tuum sicut teipsum.

Deinde ter exsufflet leniter in faciem infantis, & dicat semel: Exi ab eo (*vel* ab ea) immunde spiritus, & da locum Spiritui sancto Paraclyto. *Posteà pollice faciat signum in fronte & in pectore infantis, dicens:* Accipe signum Crucis tam in fronte † quàm in corde; † sume Fidem cœlestium præceptorum, & talis esto moribus, ut templum Dei jam esse possis.

OREMUS.

PReces nostras, quæsumus Domine, clementer exaudi; & hunc electum tuum N. Crucis Dominicæ impressione signatum perpetuâ virtute custodi, ut magnitudinis gloriæ tuæ rudimenta servans, per custodiam man-

mandatorum tuorum ad regenerationis gloriam pervenire mereatur. Per Christum Dominum. ℟. Amen.

Deinde imponat manum super caput infantis, ac dicat.

OREMUS.

OMnipotens sempiterne Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi, respicere dignare super hunc famulum tuum N. quem ad rudimenta Fidei vocare dignatus es: omnem cæcitatem cordis ab eo expelle; disrumpe omnes laqueos satanæ, quibus fuerat colligatus, aperi ei Domine januam pietatis tuæ, ut signo sapientiæ tuæ imbutus, omnium cupiditatum fœtoribus careat, & ad suavem odorem præceptorum tuorum lætus tibi in Ecclesia tua deserviat & proficiat de die in diem. Per eundem Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Deinde Sacerdos benedicat salem: qui semel benedictus aliàs, ad eundem usum deservire potest.

Exorcizo te creatura salis, in nomine Dei Patris omnipotentis † & in charitate Domini nostri Jesu Christi † & in virtute Spiritus sancti †, exorcizo te per Deum vivum † per Deum verum † per Deum sanctum † per Deum † qui te ad tutelam humani generis procreavit, & populo venienti ad credulitatem per servos suos consecrari præcepit, ut in nomine sanctæ Trinitatis efficiaris salutare Sacramentum ad effugandum inimicum. Proinde rogamus te Domine Deus noster, ut hanc creaturam salis sanctificando sanctifices † & benedicendo benedicas † ut fiat omnibus accipientibus perfecta medicina, permanens in visceribus eorum, in nomine ejusdem Domini nostri Jesu Christi, qui venturus est judicare vivos & mortuos, & seculum per ignem. ℟. Amen.

Deinde immittat modicum salis benedicti in os infantis, dicens: N. Accipe salem sapientiæ: propitiatio sit tibi in vitam æternam. ℟. Amen. *Sacerdos*: Pax tecum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEus Patrum nostrorũ, Deus universæ Conditor veritatis, Te supplices exoramus, ut hunc famulum tuum N. respicere digneris propitius, & hoc primum pabulum salis gustantem, non diutiùs esurire permittas, quò minùs cibo expleatur cœlesti; quatenus sit semper spiritu fervens, spe gaudens, tuo semper nomini serviens. Perduc eum Domine, quæsumus, ad novæ regenerationis lavacrum, ut cum fidelibus tuis promissionum tuarum æterna præmia consequi mereatur. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Exorcizo te immunde spiritus in nomine Patris † & Filii † & Spiritus sancti † ut exeas, & recedas ab hoc famulo Dei N. Ipse enim tibi imperat, maledicte damnate, qui pedibus super mare ambulavit, & Petro mergenti dexteram porrexit.

Ergo maledicte diabole recognosce sententiam tuam, & da honorem Deo vivo & vero, da honorem Jesu Christo Filio ejus, & Spiritui sancto, & recede ab hoc famulo Dei N. quia istum sibi Deus, & Dominus noster Jesus Christus ad suam sanctam gratiam, & benedictionem, fontemque Baptismatis vocare dignatus est.

Hic pollice in fronte signat infantem, dicens: Et hoc signum sanctæ Crucis † quod nos fronti ejus damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare. Per eundem Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Mox imponit manum super caput infantis, & dicit.

OREMUS.

ÆTernã ac justissimam pietatem tuam deprecor, Domine sancte, Pater omnipotens æterne Deus, auctor luminis & veritatis, super hunc famulum tuum N. ut digneris illum illuminare lumine intelligentiæ tuæ; munda eum, & sanctifica: da ei scien-

ſcientiam veram, ut dignus gratiâ Baptiſmi tui effectus, teneat firmam ſpem, conſilium rectum, doctrinam ſanctam. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℞. Amen.

Poſteà Sacerdos imponit extremam partem ſtolæ ſuper infantem, & introducit eum in Eccleſiam, dicens:

N. Ingredere in templum Dei, ut habeas partem cum Chriſto in vitam æternam. ℞. Amen.

Cùm fuerint Eccleſiam ingreſſi, Sacerdos procedens ad fontem, cum ſuſceptoribus conjunctim clarâ voce dicit:

Credo in Deum Patrem, &c. Pater noſter, &c.

Ac deinde antequam accedat ad Baptiſterium, dicat:

Exorcizo te omnis Spiritus immunde in nomine Dei Patris omnipotentis † & in nomine Jeſu Chriſti Filii ejus, Domini, & Judicis noſtri † & in virtute Spiritus ſancti † ut diſcedas ab hoc plaſmate Dei N. quod Dominus noſter ad templum ſanctum ſuum vocare dignatus eſt, ut fiat templum Dei vivi, & Spiritus ſanctus habitet in eo. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum, qui venturus eſt judicare vivos & mortuos & ſæculum per ignem. ℞. Amen.

Poſteà Sacerdos digito accipiat de ſaliva oris ſui, & tangat aures & nares infantis. Tangendo verò aurem dextram & ſiniſtram dicat:

Ephpheta, quod eſt adaperire. *Deinde tangat nares dicens:* In odorem ſuavitatis. Tu autem effugare diabole, appropinquabit enim judicium Dei.

Poſteà interrogat baptizandum nominatim dicens:

N. Abrenuncias Satanæ? *Reſpondet Patrinus:* Abrenuncio.

Et omnibus operibus ejus? ℞. Abrenuncio.

Et omnibus pompis ejus? ℞. Abrenuncio.

Deinde Sacerdos intingit pollicem in oleo Cathecumenorum, & infantem ungit in pectore, & inter ſcapulas in modum Crucis dicens:

Ego te linio † oleo ſalutis in Chriſto Jeſu Domino noſtro, ut habeas vitam æternam. ℞. Amen.

Hic deponit ſtolam violaceam, & ſumit aliam albi coloris.

Subinde pollicem, & inuncta loca abſtergit bombacio, vel re ſimili, & interrogat expreſſo nomine baptizandum Patrino reſpondente.

N. Credis in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem Cœli & terræ? ℞. Credo.

Credis in Jeſum Chriſtum Filium ejus unicum Dominum noſtrum, natum, & paſſum: ℞. Credo.

Credis in Spiritum ſanctum, ſanctam Eccleſiam Catholicam, Sanctorũ Communionem, remiſſionem peccatorum, carnis reſurrectionem, vitam æternam: ℞. Credo.

Subinde expreſſo nomine baptizandi, Sacerdos dicit: N. Vis baptizari? ℞. *Patrinus:* Volo.

Tunc Patrino vel Matrinâ, vel utroque (ſi ambo admittantur) infantem tenente, Sacerdos vaſculo, ſeu urceolo accipit aquam baptiſmalem, & de ea ter fundit ſuper caput infantis in modum Crucis, & ſimul verba proferens, ſemel tantùm diſtinctè & attentè dicit:

N. Ego te baptizo in nomine Patris † *fundat primò*, & Filii † *fundat ſecundò*, & Spiritus † ſancti, *fundat tertiò.*

Ubi autem eſt conſuetudo baptizandi per immerſionem, Sacerdos accipit infantem, & advertens, nè lædatur, cautè immergit, & trinâ merſione baptizat, & ſemel tantùm dicit:

N. Ego te baptizo in nomine Patris † & Filii † & Spiritus † ſancti.

Mox Patrinus, vel Matrina, vel uterque ſimul infantem de ſacro fonte levans, ſuſcipientes illum de manu Sacerdotis.

Si verò dubitabatur, an infan fuerit baptizatus, utatur hâc formâ. N. Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris † & Filii † & Spiritus ſancti. † *Deinde intingit pollicem in ſacro Chriſmate, & ungit infantem in ſummitate capitis in modum Crucis, dicens:*

DEus omnipotens, Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui te regeneravit ex aqua, & Spiritu ſancto, quique dedit tibi remiſſionẽ omnium peccatorum (*hic inungit*)

 ipſe

ipſe te liniat Chriſmate ſalutis † in eodem Chiſto Jeſu Domino noſtro in vitam æternam. ℟. Amen.

Sacerdos. Pax tibi. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

Tum bombacio, aut re ſimili abſtergit pollicem ſuum, & locum inunctum, & imponit capiti ejus linteolum candidum loco veſtis albæ, dicens:

Accipe veſtem candidam, quam immaculatam perferas ante tribunas Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut habeas vitam æternam. ℟. Amen.

Poſteà dat ei, vel Patrino candelam accenſam, dicens:

Accipe lampadem ardentem, & irreprehenſibilis cuſtodi Baptiſmum tuum; ſerva Dei mandata, ut cum Dominus venerit ad nuptias, poſſis occurrere ei una cum omnibus Sanctis in aula cœleſti, habeaſque vitam æternam, & vivas in ſæcula ſæculorum. ℟. Amen.

Poſtremò dicit: N. Vade in pace, & Dominus ſit tecum. ℟. Amen.

Si verò fuerint plures baptizandi ſive maſculi, ſive fœminæ; in Catechiſmo maſculi ſtatuantur ad dexteram. fœminæ verò ad ſiniſtram, & omnia pariter dicuntur, ut ſuprà, in proprio genere, numero plurali. Verùm prima nominis interrogatio, exſufflatio, Crucis impreſſio, ſeu ſignatio, tactus aurium, & narium cum ſaliva, abrenunciationis interrogatio, unctio Olei Catechumenorum, interrogatio de Fide ſeu Symbolo, & ipſe Baptiſmus, inunctio Chriſmatis, candidæ veſtis impoſitio, atque accenſæ candelæ traditio, ſingulariter ſingulis, & primum maſculis, deindè fœminis fieri debent.

Si infans ægrotus adeò graviter laboret, ut periculum immineat, ne pereat antequam Baptiſmus perficiatur, Sacerdos omiſſis quæ Baptiſmum præcedunt, eum baptizet, ter, vel etiam ſemel infundens aquam ſuper caput ejus in modum Crucis, dicens: Ego te Baptizo in nomine Patris † &c.

Si non habeatur aqua baptiſmalis, & periculum impendeat, Sacerdos utatur aqua ſimplici.

Deinde, ſi habeat Chriſma, liniat eum in vertice, dicens:

Deus omnipotens, Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, &c. *ut ſuprà.*

Poſteà det ei linteolum candidum dicens: Accipe veſtem, &c.

Ac demum det ei ceream candelam accenſam, dicens: Accipe lampadem, *ut ſuprà. Si ſupervixerit, ſuppleantur alii ritus omiſſi.*

§. II.

Ordo ſupplendi omiſſa ſuper baptizatum.

Cum urgente mortis periculo, vel aliâ cogente neceſſitate parvulus, ſacris precibus, ac cæremoniis prætermiſſis fuerit baptizatus; ubi convaluerit, vel ceſſaverit periculum, & ad Eccleſiam delatus fuerit, omiſſa ſuppleantur: idemque ordo, ac ritus ſervetur, qui in Baptiſmo parvulorum præſcriptus eſt. Excepto, quòd interrogatio, an velit baptizari, formaque Baptiſmi, & ablutio prætermittuntur; & quædam orationes, & exorciſmi ſuo quique loco immutati, ut infrà dicuntur.

Sacerdos igitur antequam immittat ſalē in os baptizati, manum ſuper caput ejus imponens, dicit.

OREMUS.

Omnipotens ſempiterne Deus, Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, reſpicere dignare ſuper hunc famulum tuum N. quem dudum ad rudimenta Fidei vocare dignatus es, omnem cæcitatem cordis ab eo expelle, diſrumpe omnes laqueos ſatanæ. quibus fuerat colligatus: aperi ei, Domine, januam pietatis tuæ, ut ſigno ſapientiæ tuæ imbutus, omnium cupiditatum fœtoribus careat, & ad ſuavem odorem præceptorum tuorum lætus tibi in Eccleſia tua deſerviat, & proficiat de die in diem, ut idoneus ſit frui gratiâ Baptiſmi tui, quem ſuſcepit, ſalis perceptâ medicinâ Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

Deinde

Deinde posteaquam modicum salis immisit in os baptizati, dicens: Accipe salem sapientiæ, propitiatio sit tibi in vitam æternam. Amen. *dicit:*

OREMUS.

DEus Patrum nostrorum, Deus universæ conditor Veritatis, Te supplices exoramus, ut hunc famulum tuum N. respicere digneris propitius, ut hoc pabulum salis gustantem non diutius esurire permittas, quo minus cibo expleatur cœlesti, quatenus sit semper spiritu fervens, spe gaudens, tuo semper nomini serviens, & quem ad novæ regenerationis lavacrum perduxisti, quæsumus Domine, ut cum fidelibus tuis promissionum tuarum æterna præmia consequi mereatur. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Post hæc facto signo Crucis in fronte Baptizati, dictisque illis verbis.

Et hoc signum Crucis † quod nos fronti ejus damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare. Per eundem Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Manu super caput ejus impositâ dicit:

OREMUS.

ÆTernam, ac justissimam pietatem tuam deprecor, Domine sancte, Pater omnipotens æterne Deus, auctor luminis, & veritatis, super hunc famulum tuum N. ut digneris eum illuminare lumine intelligentiæ tuæ, munda eum & sanctifica: da ei scientiam veram, ut dignus sit frui gratiâ Baptismi tui, quem suscepit; teneat firmam spem, consilium rectum, doctrinam sanctam, ut aptus sit ad retinendam gratiam Baptismi tui. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

PRO SACRAMENTO EUCHARISTIÆ.

Ordo ministrandi sacrum Viaticum.

S*Acerdos ingrediens locum, ubi jacet infirmus, dicat:* Pax huic domui. *Resp.* Et omnibus habitantibus in ea.

Tunc depositum Sacramentum super mensâ, supposito corporali, genuflexus adorat, omnibus in genua procumbentibus, & mox acceptâ aquâ benedictâ, aspergit infirmum, & cubiculum, dicens Antiphonam. Asperges me Domine hyssopo, & mundabor: lavabis me, & super nivem dealbabor: *& primum versum Psalmi.* Miserere mei Deus, *cum* Gloria Patri. Sicut erat, &c. *Deinde repetitur Antiphna:* Asperges me, &c. *Postea* ℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

EXaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, & mittere digneris sanctum Angelum tuum de cœlis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet; atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

His dictis, accedat ad infirmum, ut cognoscat, num sit bene dispositus, ad suscipiendum sacrum Viaticum, & utrum velit aliqua peccata confiteri, & illum audiat, atque absolvat, quamvis prius deberet esse ritè confessus, nisi necessitas aliter urgeat. Postea factâ de more Confessione generali, sive ab infirmo, sive ejus nomine ab alio, Sacerdos dicit: Misereatur, *&c.* Indulgentiam, *&c.*

Deinde factâ genuflexione, accipit Sacramentum de vasculo, atque illud elevans, ostendit infirmo, dicens: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: *& more solito ter dicat:*

Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantùm dic verbo, & sanabitur anima mea. *Et infirmus simul cum Sacerdote dicat eadem verba, saltem semel submissa voce; tum Sacerdos dans infirmo Eucharistiam, dicat:* Accipe frater (*vel* soror) Viaticum Corporis Domini nostri Jesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno, & perducat in vitam æternam, Amen.

Si verò Communio non datur per modum Viatici, dicat more ordinario: Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat, &c.

Quòd si mors immineat, & periculum sit in mora tunc dicito: Misereatur, &c. *prædictis precibus omnibus, vel ex parte omissis, ei statim Viaticum præbeatur. Postea Sacerdos abluat digitos nihil dicens, & infirmo detur ablutio. Deinde dicat:* ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DOmine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, te fideliter deprecamur, ut accipienti fratri nostro (*vel* sorori nostræ) sacrosanctum Corpus Domini nostri Jesu Christi Filii tui, tam corpori, quam animæ prosit ad remedium sempiternum. Qui tecum vivit, & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

His expletis, si altera particula Sacramenti superfuerit (superesse autem semper debet, præterquam in casu jam dicto) genuflectit, surgit, & accipiens vas cum Sacramento, facit cum eo signum Crucis super infirmum nihil dicens, & reverenter illud deferens ordine quo venerat, revertitur ad Ecclesiam dicendo Psalmum: Laudate Dominum de cœlis. *Et alios Psalmos & Hymnos, prout tempus feret. Cum pervenerit ad Ecclesiam, ponit Sacramentum super Altare; adorat; deinde dicit.* ℣. Panem de cœlo præstitisti eis. ℟. Omne delectamentum in se habentem. ℣. Dominus vobiscum. ℟ Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEus, qui nobis sub Sacramento mirabili Passionis tuæ memoriam reliquisti, tribue, quæsumus, ita nos Corporis, & Sanguinis tui sacra mysteria venerari, ut redemptionis tuæ fructum in nobis jugiter sentiamus. Qui vivis, & regnas, &c. Amen.

PRO SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS.

Ritus, seu Ordo ministrandi Sacramentum Extremæ Unctionis.

S*Acerdos intrans cubiculum dicit:* Pax huic domui. ℟. Et omnibus habitantibus in ea.

Deinde deposito Oleo super mensam, superpelliceo, stolàque violaceâ indutus, ægroto Crucem piè deosculandam porrigit: mox in modum Crucis cum aquâ benedictâ, & cubiculum, & circumstantes aspergit, dicens Antiphonam: Asperges, &c. *Quòd si ægrotus voluerit confiteri, audiat illum, & absolvat. Deinde piis verbis illum consoletur, & de ejus Sacramenti vi, atque efficacia, si tempus ferat, breviter admoneat, & quantùm opus sit, ejus animum confirmet, & in spem erigat vitæ æternæ.*

Postea dicat versiculum: Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

INtroëat, Domine Jesu Christe, domum hanc sub nostræ humilitatis ingressu, æterna fælicitas, divina prosperitas, serena lætitia, charitas fructuosa, sanitas sempiterna: effugiat ex hoc loco accessus dæmonum, adsint Angeli pacis, domumque hanc deserat

rat omnis maligna discordia. Magnifica, Domine, super nos nomen sanctum tuum: & benedic † nostræ conversationi, sanctifica nostræ humilitatis ingressum, qui sanctus, & pius es, & permanes cum Patre, & Spiritu sancto in sæcula sæculorum, Amen.

Oremus, & deprecemur Dominum nostrum Jesum Christum, ut benedicendo benedicat † hoc tabernaculum, & omnes habitantes in eo, & det eis Angelum bonum custodem, & faciat eos sibi servire ad considerandum mirabilia de lege sua, avertat ab eis omnes contrarias potestates: eripiat eos ab omni formidine, & ab omni perturbatione, ac sanos in hoc tabernaculo custodire dignetur. Qui cum Patre, & Spiritu sancto vivit, & regnat Deus in sæcula sæculorum, Amen.

OREMUS.

EXaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, & mittere digneris sanctum Angelum tuum de cœlis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet atque dedefendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Quæ orationes, si tempus non patiatur, ex parte, vel in totum poterunt omitti. Tum de more factâ Confeßione generali, latinè, vel vulgari sermone Sacerdos dicat: Misereatur tui, &c. Indulgentiam, absolutionem, &c.

Antequam incipiat ungere infirmum, moneat adstantes, ut pro illo orent, & ubi commodum fuerit pro loco, tempore, & adstantium numero, vel qualitate, recitent septem Psalmos Pœnitentiales, cum Litaniis, vel alias preces, dum ipse Unctionis Sacramentum administrat, mox dicat:

IN nomine Patris, † & Filii, † & Spiritûs sancti, extinguatur in te omnis virtus diaboli per impositionem manuum nostrarũ, & per invocationem omnium Sanctorum, Angelorum, Archangelorum, Patriarcharũ, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, atque omnium simul Sanctorum, Amen.

Deinde intincto pollice in Oleo sancto in modum Crucis ungit infirmum in partibus hic subscriptis, aptando proprio loco verba formæ in hunc modum.

Ad oculos.

PEr istam sanctam Unctionem, † & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid per visum deliquisti, Amen.

Minister verò si est in sacris, vel ipsemet Sacerdos post quamlibet unctionem tergat loca inuncta novo globulo bombacij, vel rei similis, eaque in vase mundo reponat, & ad Ecclesiam posteà deferat, comburat, cineresque projiciat in Sacrarium.

Ad aures.

Per istam sanctam Unctionem †, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per auditum deliquisti. Amen.

Ad nares.

Per istam sanctam Unctionem † & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per odoratum deliquisti. Amen.

Ad os, compreßis labiis.

Per istam sanctam Unctionem † & suam piissimam, misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per gustum & locutionem deliquisti. Amen.

Ad manus.

Per istam sanctam Unctionem † & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per tactum deliquisti. Amen.

Et adverte, quòd Sacerdotibus manus non inunguntur interiùs, sed exteriùs.

Ad pedes.

Per istam sanctam Unctionem † & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per ingressum deliquisti. Amen.

Ad lumbos, sive renes.

Per istam sanctam Unctionem † & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per lumborum delectationem deliquisti. Amen.

Hac autem unctio ad lumbos omittitur semper in fœminis; & etiam in viris, qui ob infirmitatem vix, aut sine periculo moveri non possunt.

Quibus omnibus peractis, Sacerdos dicit: Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, &c. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Salvum fac servum tuum. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei Domine auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tuère eum. ℣. Esto ei Domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟ & clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DOmine Deus, qui per Apostolum tuum Jacobum locutus es: Infirmatur quis in vobis? inducat Præsbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum Oleo in nomine Domini, & oratio Fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei: cura quæsumus, Redemptor noster, gratiâ sancti Spiritûs languores istius infirmi, ejusque sana vulnera, & dimitte peccata, atque dolores cunctos mentis, & corporis ab eo expelle, plenamque interiùs, & exteriùs sanitatem misericorditer redde, ut ope misericordiæ tuæ restitutus ad pristina reparetur officia. Qui cum Patre & Spiritu sancto vivis, & regnas Deus in sæcula sæculorum, Amen.

OREMUS.

REspice, quæsumus, Domine, famulum tuum N. In infirmitate sui corporis fatiscentem, & animam refove, quam creasti; ut castigationibus emendatus, se tuâ sentiat medicinâ salvatum. Per Christum Dominum nostrum, Amen.

OREMUS.

DOmine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui benedictionis tuæ gratiam ægris infundendo corporibus, facturam tuam multiplici pietate custodis, ad invocationem tui nominis benignus assiste, ut famulum tuũ hac ægritudine liberatum, & sanitate donatum, dextrâ tuâ erigas, virtute confirmes, potestate tuearis, atque Ecclesiæ tuæ sanctæ, cum omni desiderata prosperitate restituas. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

PRO EXEQUIIS.

§. I.

Ritus, seu Ordo Exequiarum.

SAcerdos antequam cadaver efferatur, *illud aspergit aquâ benedicta, mox dicit Antiphonam,* Si iniquitates observaveris. *& Psalm.* De profundis clamavi, *&c. in fine:* Requiem æternam Dona ei Domine, & lux perpetua luceat ei: *repetit Antiphonam totam.* Si iniquitates, *&c. Deinde cadaver effertur, Sacerdosque de domo procedens, statim gravi voce intonat Antiphonam:* Exultabunt Domino, *& Cantores inchoant Psalmum* Miserere mei Deus secundùm magnam, *&c. Clero alternatim prosequente; ac si longitudo itineris postulaverit, dicantur Psalmi graduales:* Ad Dominum cum tribularer clamavi, *vel alii Psalmi ex Officio mortuorum, & in fine cujusque Psalmi dicitur:* Requiem æternam dona eis Domine, *qui Psalmi devotè, distinctè, gravique voce recitari debent usque ad Ecclesiam.*

Ad ingressum Ecclesiæ repetitur Antiphona: Exultabunt Domino ossa humiliata. *Deinde Eccle-*

Ecclesiam ingressi cantant ℟. *Cantore incipiente, & Clero alternatim respondente, videlicet.*

SUbvenite Sancti Dei, occurrite Angeli Domini, suscipientes animam ejus. Offerentes eam in conspectu Altissimi. ℣. Suscipiat te Christus, qui vocavit te. & in sinum Abrahæ Angeli deducant te. Suscipientes. ℣. Requiem æternam dona ei Domine. ℟. Et lux perpetua luceat ei. Offerentes.

Deposito feretro in medio Ecclesiæ, ita ut defuncti pedes, si fuerit laicus, sint versùs altare majus, si verò fuerit Sacerdos, caput sit versus ipsum altare: & cereis accensis circa corpus, statim nisi quid impediat, dicatur Officium mortuorum, cum tribus nocturnis, & laudibus, & duo ex Clero incipiant absolutè Invitatorium: Regem cui omnia vivunt venite adoremus, *& repetitur à Clero:* Regem cui omnia, *&c Psalm.* Venite exultemus, *&c. & duplicantur Antiphonæ*

Ad finem Officii post Antiphonam Cantici, Benedictus. *&c.* Ego sum resurrectio, *dicitur* Pater: *secretò.* Et nè nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue Domine animam ejus. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

ABsolve, quæsumus, Domine, animam famuli tui ab omni vinculo delictorum, ut in resurrectionem gloriæ inter Sanctos & electos tuos resuscitatus respiret. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Dum in Officio dicuntur Laudes, Sacerdos cum ministris paratur ad celebrandam Missam solemnem pro defuncto si tempus congruens fuerit, ut in die depositionis in Missali Romano.

Finitâ Missâ, Sacerdos depositâ casulâ, seu planetâ, & manipulo, accipit pluviale nigri coloris, & Subdiaconus accipit Crucem, & accedit ad feretrum, & se sistit ad caput defuncti cum Cruce, medius inter duos Acolythos, seu ceroferarios cum candelabris, & candelis accensis: & omnes alii de Clero veniunt ordinatim in gradu suo cum candelis accensis, & stant in circuitu feretri. Tum sequitur Sacerdos cum Diacono, & assistente aliisque ministris, & factâ reverentiâ altari, sistit se contra Crucem ad pedes defuncti, retrò astantibus et à sinistris duobus Acolythis, uno cum thuribulo, & navicula incensi, altero cum vase aquæ benedictæ, & aspersorio. & Acolytho, seu Clerico tenente librum, absolutè dicit sequentem orationem.

NOn intres in judicium cum servo tuo Domine, quia nullus apud te justificabitur homo, nisi per te omnium peccatorum ei tribuatur remissio. Non ergo eum, quæsumus, tua judicialis sententia premat, quem tibi vera supplicatio Fidei Christianæ commendat: sed gratiâ tuâ illi succurrente, mereatur evadere judicium ultionis, qui dum viveret, insignitus est signaculo sanctæ Trinitatis, qui vivis & regnas in sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Deinde Cantore incipiente, Clerus circumstans, cantat sequens Responsorium.

LIbera me Domine, de morte æterna in die illa tremenda. Quando cœli movendi sunt & terra. Dum veneris judicare sæculum per ignem. ℣. Tremens factus sum ego, & timeo, dum discussio venerit, atque ventura ira. Quando cœli movendi sunt, & terra. ℣. Dies illa, dies iræ, calamitatis, & miseriæ, dies magna, & amara valdè. Dum veneris. ℣. Requiem æternam dona ei Domine, & lux perpetua luceat ei. ℣. Libera me.

Dum cantatur prædictum Responsorium, Sacerdos; Acolytho seu Diacono ministrante, accipit incensum de navicula, & ponit in thuribulum, & finito responsorio, Cantor cum primo choro dicit:

Kyrie eleison. *& secundus Chorus respondet:*

Christe eleison. *Deinde omnes simul dicunt.* Kyrie eleison.

Mox Sacerdos dicit altâ voce, Pater noster, &c. *& secretò dicitur ab omnibus; & ipse interim accipit à Diacono, vel Acolytho aspersorium aquæ benedictæ, & factâ profundâ inclinatione Cruci, quæ est ex adverso, Diacono seu ministro genuflectente, & fimbrias pluvialis sublevante, circuiens feretrum (si transit ante Sacramentum, genuflectit) aspergit corpus defuncti, ter aspergens latus dexterum feretri, & ter sinistrum: deinde reversus ad locum suum, Diacono ministrante, accipit thuribulum, & eodem modo circuit feretrum, & corpus incensat ut asperserat: posteà reddito thuribulo ei, à quo acceperat, stans in loco suo, Acolytho seu alio ministro tenente librum apertum ante se, dicit:* ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue Domine animam ejus. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEus, cui proprium est misereri semper, & parcere, te supplices exoramus pro anima famuli tui N. quam de hoc sæculo migrare jussisti, ut non tradas eam in manus inimici, neque obliviscaris in finem, sed jubeas eam à sanctis Angelis suscipi, & ad patriam Paradisi perduci; ut quia in te speravit, & credidit, non pœnas inferni sustineat, sed gaudia sempiterna possideat. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Si defunctus fuerit Sacerdos, in Oratione dicatur: pro anima famuli tui Sacerdotis, quam hodie &c.

Finitâ Oratione, corpus defertur ad sepulchrum, si tunc deferendum sit, & dum portatur, Clerici cantant Antiphonam.

IN Paradisum deducant te Angeli, in tuo adventu suscipiant te Martyres, & perducant te in civitatem sanctam Jerusalem. Chorus Angelorum te suscipiat, & cum Lazaro quondam paupere æternam habeas requiem.

Cum autem pervenerit ad sepulchrum, si non est benedictum, Sacerdos illud benedicit, dicens hanc orationem.

OREMUS.

DEus, cujus miseratione animæ fidelium requiescunt, hunc tumulum benedicere dignare, eique Angelum tuum sanctum deputa custodem, & quorum, quarumque corpora hic sepeliuntur, animas, eorum ab omnibus absolve vinculis delictorum, ut in te semper cum Sanctis tuis sine fine lætentur. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Dictâ oratione, Sacerdos aquâ benedictâ aspergat, deinde incenset corpus defuncti, & tumulum.

Quòd si corpus tunc ad sepulturam non deferatur, omisso responsorio: In Paradisum, &c. *& benedictione sepulchri, si jam est benedictum; prosequatur Officium; quod nunquam omittitur, & intonet Antiphonam.*

Ego sum resurrectio· *& dicitur Canticum* Benedictus EVOVAE. *Et repetitur Antiphona:* Ego sum resurrectio & vita, qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet, & omnis, qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum.

Posteà Sacerdos dicit: Kyrie eleison. Christe eleison. Pater noster. *Interim corpus aspergit.* ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue Domine animam ejus. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

FAc, quæsumus, Domine, hanc cum servo tuo defuncto (*vel* famula tua defuncta)

defuncta) misericordiam, ut factorum suorum in pœnis non recipiat vicem, qui (*vel* quæ) tuam in votis tenuit voluntatem, ut sicut hic eum (*vel* eam) vera fides junxit fidelium turmis, ita illic eum (*vel* eam) tua miseratio societ Angelicis choris. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen. ℣. Requiem æternam dona ei Domine. ℟. Et lux perpetua luceat ei. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Anima ejus, & animæ omnium fidelium defunctorum per misericordiam Dei requiescant in pace. ℟. Amen.

Deinde à sepultura in Ecclesiam, vel in sacristiam revertentes, dicant sine cantu Antiph. Si iniquitates. *cum Psalmo:* De profundis, *&c.* Requiem æternam dona eis Domine, *&c.*

§. II.

Ritus, seu Ordo sepeliendi Parvulos.

CUm *igitur infans, vel puer baptizatus defunctus fuerit ante usum rationis, induitur juxta ætatem, & imponitur ei corona de floribus, seu de herbis aromaticis, & odoriferis in signum integritatis carnis & Virginitatis, & Parochus superpelliceo, & stolâ albâ indutus, & alii de Clero, si adsint, præcedente Cruce, quæ sine hasta defertur, accedunt ad domum defuncti cum clerico aspersorium deferente; Sacerdos aspergit corpus, deinde dicit.*

Antiph. Sit nomen Domini. *EVOVAE.*

Psalm. 112.

LAudate pueri Dominum: laudate nomen Domini. Sit nomen Domini benedictum: ex hoc nunc & usque in sæculum. A solis ortu usque ad occasum: laudabile nomen Domini. Excelsus super omnes gentes Dominus: & super cœlos gloria ejus. Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat: & humilia respicit in cœlo, & in terra? Suscitans à terra inopem: & de stercore erigens pauperem. Ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui. Qui habitare facit sterilem in domo: matrem filiorum lætantem. Gloria Patri, & Filio, *&c.*

Antiph. Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc, & usque in sæculum.

Dum portatur ad Ecclesiam, dicatur:

Psalmus 118.

BEati immaculati in via: qui ambulant in lege Domini. Beati qui scrutantur testimonia ejus: in toto corde exquirunt eum. Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt. Tu mandasti: mandata tua custodiri nimis. Utinam dirigantur viæ meæ: ad custodiendas justificationes tuas. Tunc non confundar: cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Confitebor tibi in directione cordis: in eo, quòd didici judicia justitiæ tuæ. Justificationes tuas custodiam: non me derelinquas usquequaque. In quo corrigit adolescentior viam suam? in custodiendo sermones tuos. In toto corde meo exquisivi te: ne repellas me à mandatis tuis. In corde meo abscondi eloquia tua: ut non peccem tibi. Benedictus es Domine: doce me justificationes tuas. In labiis meis pronunciavi omnia judicia oris tui. In via testimoniorum tuorum delectatus sum: sicut in omnibus divitiis. In mandatis tuis exercebor: & considerabo vias tuas. In justificationibus tuis meditabor: non obliviscar sermones tuos. Gloria Patri &c.

Et si tempus superest, dici potest Psalmus: Laudate Dominum de cœlis. *ut habetur in Officio ad Laudes; cum aliis duobus sequentibus, & in fine:* Gloria Patri &c.

Cum autem pervenerit ad Ecclesiam, dicatur:

Antiph. Hic accipiet *EVOVAE.*

Psalmus 23.

DOmini est terra, & plenitudo ejus: orbis terrarum, & universi, qui habitant

In eo. Quia ipse super maria fundavit eum: & super flumina præparavit eum. Quis ascendet in montem Domini: aut quis stabit in loco sancto ejus? Innocens manibus, & mundo corde: qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo. Hic accipiet benedictionem à Domino: & misericordiam à Deo salutari suo. Hæc est generatio quærentium eum: quærentium faciem Dei Jacob. Attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales: & introibit Rex gloriæ. Quis est iste Rex gloriæ? Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio. Attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales: & introibit Rex gloriæ. Quis est est iste Rex gloriæ? Dominus virtutum ipse est Rex gloriæ. Gloria Patri, & Filio, &c.

Antiph. Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo, qui hæc est generatio quærentium Dominum.

Posteà dicitur: Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, *secretò, interim corpus aspergit.* ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Me autem propter innocentiam suscepisti. ℟. Et confirmasti me in conspectu tuo in æternum. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Omnipotens, & mitissime Deus, qui omnibus parvulis renatis fonte Baptismatis, dum migrant à sæculo, sine ullis eorum meritis vitam illicò largiris æternam, sicut animæ hujus parvuli hodie credimus te fecisse: fac nos quæsumus Domine, per intercessionem Beatæ semper Virginis, & omnium Sanctorum tuorum hic purificatis tibi mentibus famulari. Et in Paradiso cum beatis parvulis perenniter sociari. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Dum portatur ad tumulum; & etiamsi tunc non portatur, dicitur.

Antiph. Iuvenes & Virgines. EVOVAE. *Ps.* Laudate Dominum de cœlis, &c. *ut habetur in Officio ad Laudes; & in fine:* Gloria Patri, &c. *& repetitur. Antiph.* Iuvenes, & Virgines, senes cum junioribus laudent nomen Domini.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, &c. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Sinite parvulos venire ad me. ℟. Talium est enim regnum cœlorum. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Omnipotens sempiterne Deus, sanctæ puritatis amator, qui animam hujus parvuli ad cælorum regnum hodie misericorditer vocare dignatus es: digneris etiam Domine ità nobiscum misericorditer agere, ut meritis tuæ sanctissimæ Passionis, & intercessione Beatæ Mariæ semper Virginis, & omnium Sanctorum tuorum, in eodem regno nos cum omnibus Sanctis, & electis tuis semper facias congaudere. Qui vivis, & regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus &c.

Deinde Sacerdos corpus asperget aquâ benedictâ, & thurificet; similiter & tumulum; posteà sepelitur:

Cum autem à sepultura revertuntur in Ecclesiam, dicatur:

Antiph. Benedicite. EVOVAE.

Canticum trium Puerorum. Dan. 3. Benedicite omnia opera Domini Domino, &c. Gloria.

Antiph. Benedicite Dominum omnes electi ejus, agite dies lætitiæ, & confitemini illi.

Deinde ante altare dicit Sacerdos: Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Deus, qui miro ordine Angelorum ministeria, hominumque dispensas,

con-

concede propitius, ut à quibus tibi ministrantibus in cœlo semper assistitur, ab his in terra vita nostra muniatur. Per Christum Dominum nostrum, *&c.*

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

§ I.

Ritus celebrandi Matrimonii Sacramentum.

S*Acerdos Matrimonium celebraturus, Publicationibus factis tribus diebus festis, si nullum obstet legitimum impedimentum: in Ecclesia, superpelliceo & albâ stolâ indutus, adhibito uno saltem Clerico superpelliceo pariter induto, qui librum, & vas aquæ benedictæ cum aspersorio deferat coram tribus, aut duobus testibus, virum & mulierem, quos parentum, vel propinquorum suorum præsentiâ cohonestari decet, de consensu in matrimonium interroget utrumque sigillatim in hunc modum vulgari sermone.*

N. Vis accipere N. præsentem in tuam legitimam uxorem juxta Ritum Sanctæ Matris Ecclesiæ? *Respondeat sponsus:* Volo. *Mox Sacerdos sponsam interroget:* N. Vis accipere N. hic præsentem in tuum legitimum maritum juxta Ritum sanctæ Matris Ecclesiæ? *Respondeat:* Volo. *Nec sufficit consensus unius; sed debet esse amborum, & expressus aliquo signo sensibili, sive fiat per se, sive per procuratorem. Mutuo igitur contrahentium consensu intellecto, Sacerdos jubeat eos invicem jungere dexteras, dicens:* Ego conjungo vos in Matrimonium: In nomine Patris, † & Filii, † & Spiritus Sancti, Amen. *Vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuscujusque Provinciæ Ritum, posteà eos aspergat aquâ benedictâ; mox benedicat annulum.*

Benedictio annuli.

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

B*Enedic* † *Domine, annulum hunc, quem nos in tuo nomine benedicimus* †, ut quæ eum gestaverit, fidelitatem integram suo sponso tenens, in pace, & voluntate tua permaneat, atque in mutua charitate semper vivat. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Deinde Sacerdos aspergat annulum aquâ benedictâ in modum Crucis, & sponsus acceptum annulum de manu Sacerdotis imponit in digito annulari sinistræ manus sponsæ, & Sacerdote dicente: In nomine Patris, † & Filii, † & Spiritûs Sancti. Amen. *Mox subjungat* ℣. Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis, ℟. A templo sancto tuo, quod est in Jerusalem. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, *&c.* ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Salvos fac servos tuos. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Mitte eis Domine auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tuere eos. ℣. Esto eis Domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

R*Espice quæsumus, Domine, super hos famulos tuos; & institutis tuis quibus propagationem humani generis ordinasti, benignus assiste, ut qui Te auctore junguntur, te auxiliante serventur. Per Christum Dominum nostrum, Amen.*

His expletis, si benedicendæ sint nuptiæ, Sacerdos Missam pro sponso & sponsa, ut in Missali Romano celebret, servatis omnibus, quæ ibi præscribuntur.

Cæterum, si quæ Provinciæ aliis, ultra prædi-

ipse te liniat Chrismate salutis † in eodem Chisto Jesu Domino nostro in vitam æternam. ℟. Amen.

Sacerdos. Pax tibi. ℟. Et cum spiritu tuo.

Tum bombacio, aut re simili abstergit pollicem suum, & locum inunctum, & imponit capiti ejus linteolum candidum loco vestis albæ, dicens:

Accipe vestem candidam, quam immaculatam perferas ante tribunas Domini nostri Jesu Christi, ut habeas vitam æternam. ℟. Amen.

Posteà dat ei, vel Patrino candelam accensam, dicens:

Accipe lampadem ardentem, & irreprehensibilis custodi Baptismum tuum; serva Dei mandata, ut cum Dominus venerit ad nuptias, possis occurrere ei una cum omnibus Sanctis in aula cœlesti, habeasque vitam æternam, & vivas in sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Postremò dicit: N. Vade in pace, & Dominus sit tecum. ℟. Amen.

Si verò fuerint plures baptizandi, sive masculi, sive fœminæ; in Catechismo masculi statuantur ad dexteram, fœminæ verò ad sinistram, & omnia pariter dicuntur, ut suprà, in proprio genere, numero plurali. Verùm prima nominis interrogatio, exsufflatio, Crucis impressio, seu signatio, tactus aurium, & narium cum saliva, abrenunciationis interrogatio, unctio Olei Catechumenorum, interrogatio de Fide seu Symbolo, & ipse Baptismus, inunctio Chrismatis, candidæ vestis impositio, atque accensæ candelæ traditio, singulariter singulis, & primum masculis, deindè fœminis fieri debent.

Si infans ægrotus adeò graviter laboret, ut periculum immineat, ne pereat antequam Baptismus perficiatur, Sacerdos omissis quæ Baptismum præcedunt, eum baptizet, ter, vel etiam semel infundens aquam super caput ejus in modum Crucis, dicens: Ego te Baptizo in nomine Patris † &c.

Si non habeatur aqua baptismalis, & periculum impendeat, Sacerdos utatur aqua simplici.

Deinde, si habeat Chrisma, liniat eum in vertice, dicens:

Deus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, &c. *ut suprà.*

Posteà det ei linteolum candidum dicens: Accipe vestem, &c.

Ac demum det ei ceream candelam accensam, dicens: Accipe lampadem, *ut suprà. Si supervixerit, suppleantur alii ritus omissi.*

§. II.

Ordo supplendi omissa super baptizatum.

Cum urgente mortis periculo, vel aliâ cogente necessitate parvulus, sacris precibus, ac cæremoniis prætermissis fuerit baptizatus; ubi convaluerit, vel cessaverit periculum, & ad Ecclesiam delatus fuerit, omissa suppleantur: idemque ordo, ac ritus servetur, qui in Baptismo parvulorum præscriptus est. Excepto, quòd interrogatio, an velit baptizari, formaque Baptismi, & ablutio prætermittuntur; & quædam orationes, & exorcismi suo quique loco immutati, ut infrà dicuntur.

Sacerdos igitur antequam immittat salē in os baptizati, manum super caput ejus imponens, dicit.

OREMUS.

Omnipotens sempiterne Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi, respicere dignare super hunc famulum tuum N. quem dudum ad rudimenta Fidei vocare dignatus es, omnem cæcitatem cordis ab eo expelle, disrumpe omnes laqueos satanæ, quibus fuerat colligatus: aperi ei, Domine, januam pietatis tuæ, ut signo sapientiæ tuæ imbutus, omnium cupiditatum fœtoribus careat, & ad suavem odorem præceptorum tuorum lætus tibi in Ecclesia tua deserviat, & proficiat de die in diem, ut idoneus sit frui gratiâ Baptismi tui, quem suscepit, salis perceptâ medicinâ Per eundem Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Deinde

Deinde posteaquam modicum salis immisit in os baptizati, dicens: Accipe salem sapientiæ, propitiatio sit tibi in vitam æternam. Amen. *dicit:*

OREMUS.

DEus Patrum nostrorum, Deus universæ conditor Veritatis, Te supplices exoramus, ut hunc famulum tuum N. respicere digneris propitius, ut hoc pabulum salis gustantem non diutius esurire permittas, quo minus cibo expleatur cœlesti, quatenus sit semper spiritu fervens, spe gaudens, tuo semper nomini serviens, & quem ad novæ regenerationis lavacrum perduxisti, quæsumus Domine, ut cum fidelibus tuis promissionum tuarum æterna præmia consequi mereatur. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Post hæc facto signo Crucis in fronte Baptizati, dictisque illis verbis.

Et hoc signum Crucis † quod nos fronti ejus damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare. Per eundem Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Manu super caput ejus impositâ dicit:

OREMUS.

ÆTernam, ac justissimam pietatem tuam deprecor, Domine sancte, Pater omnipotens æterne Deus, auctor luminis, & veritatis, super hunc famulum tuum N. ut digneris eum illuminare lumine intelligentiæ tuæ, munda eum & sanctifica: da ei scientiam veram, ut dignus sit frui gratiâ Baptismi tui, quem suscepit; teneat firmam spem, consilium rectum, doctrinam sanctam, ut aptus sit ad retinendam gratiam Baptismi tui. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

PRO SACRAMENTO EUCHARISTIÆ.

Ordo ministrandi sacrum Viaticum.

SAcerdos ingrediens locum, ubi jacet infirmus, dicat: Pax huic domui. *Resp.* Et omnibus habitantibus in ea.

Tunc depositum Sacramentum super mensâ, supposito corporali, genuflexus adorat, omnibus in genua procumbentibus, & mox acceptâ aquâ benedictâ, aspergit infirmum, & cubiculum, dicens Antiphonam. Asperges me Domine hyssopo, & mundabor: lavabis me, & super nivem dealbabor: *& primum versum Psalmi.* Miserere mei Deus, *cum* Gloria Patri. Sicut erat, &c. *Deinde repetitur Antiphona:* Asperges me, &c. *Postea* ℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

EXaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, & mittere digneris sanctum Angelum tuum de cœlis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet; atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

His dictis, accedat ad infirmum, ut cognoscat, num sit bene dispositus, ad suscipiendum sacrum Viaticum, & utrum velit aliqua peccata confiteri, & illum audiat, atque absolvat, quamvis prius deberet esse ritè confessus, nisi necessitas aliter urgeat. Postea factâ de more Confessione generali, sive ab infirmo, sive ejus nomine ab alio, Sacerdos dicit: Misereatur, *&c.* Indulgentiam, *&c.*

Deinde factâ genuflexione, accipit Sacramentum de vasculo, atque illud elevans, ostendit infirmo, dicens: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: *& more solito ter dicat:*

Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantùm dic verbo, & sanabitur anima mea. *Et infirmus simul cum Sacerdote dicat eadem verba, saltem semel submissa voce; tum Sacerdos dans infirmo Eucharistiam, dicat:* Accipe frater (*vel* soror) Viaticum Corporis Domini nostri Jesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno, & perducat in vitam æternam. Amen.

Si vero Communio non datur per modum Viatici, dicat more ordinario: Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat, &c.

Quòd si mors immineat, & periculum sit in mora tunc dicito: Misereatur, &c. *predictis precibus omnibus, vel ex parte omissis, ei statim Viaticum prabeatur. Postea Sacerdos abluat digitos nihil dicens, & infirmo detur ablutio. Deinde dicat:* ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, te fideliter deprecamur, ut accipienti fratri nostro (*vel* sorori nostræ) sacrosanctum Corpus Domini nostri Jesu Christi Filii tui, tam corpori, quam animæ prosit ad remedium sempiternum. Qui tecum vivit, & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

His expletis, si altera particula Sacramenti superfuerit (superesse autem semper debet, praterquam in casu jam dicto) genuflectit, surgit, & accipiens vas cum Sacramento, facit cum eo signum Crucis super infirmum nihil dicens, & reverenter illud deferens ordine quo venerat, revertitur ad Ecclesiam dicendo Psalmum: Laudate Dominum de cœlis. *Et alios Psalmos & Hymnos, prout tempus feret. Cum pervenerit ad Ecclesiam, ponit Sacramentum super Altare; adorat; deinde dicit.* ℣. Panem de cœlo præstitisti eis. ℟. Omne delectamentum in se habentem. ℣. Dominus vobiscum. ℟ Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili Passionis tuæ memoriam reliquisti, tribue, quæsumus, ita nos Corporis, & Sanguinis tui sacra mysteria venerari, ut redemptionis tuæ fructum in nobis jugiter sentiamus. Qui vivis, & regnas, &c. Amen.

PRO SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS.

Ritus, seu Ordo ministrandi Sacramentum Extremæ Unctionis.

Sacerdos intrans cubiculum dicit: Pax huic domui. ℟. Et omnibus habitantibus in ea.

Deinde deposito Oleo super mensam, superpelliceo, stolàque violaceâ indutus, agroto Crucem piè deosculandam porrigit: mox in modum Crucis cum aquâ benedictâ, & cubiculum, & circumstantes aspergit, dicens Antiphonam: Asperges, &c. *Quòd si agrotus voluerit confiteri, audiat illum, & absolvat. Deinde piis verbis illum consoletur, & de ejus Sacramenti vi, atque efficacia, si tempus ferat, breviter admoneat, & quantùm opus sit, ejus animum confirmet, & in spem erigat vita aterna.*

Postea dicat versiculum: Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Introëat, Domine Jesu Christe, domum hanc sub nostræ humilitatis ingressu, æterna fælicitas, divina prosperitas, serena lætitia, charitas fructuosa, sanitas sempiterna: effugiat ex hoc loco accessus dæmonum, adsint Angeli pacis, domumque hanc deserat

rat omnis maligna discordia. Magnifica, Domine, super nos nomen sanctum tuum: & benedic † nostræ conversationi, sanctifica nostræ humilitatis ingressum, qui sanctus, & pius es, & permanes cum Patre, & Spiritu sancto in sæcula sæculorum, Amen.

Oremus, & deprecemur Dominum nostrum Jesum Christum, ut benedicendo benedicat † hoc tabernaculum, & omnes habitantes in eo, & det eis Angelum bonum custodem, & faciat eos sibi servire ad considerandum mirabilia de lege sua, avertat ab eis omnes contrarias potestates: eripiat eos ab omni formidine, & ab omni perturbatione, ac sanos in hoc tabernaculo custodire dignetur. Qui cum Patre, & Spiritu sancto vivit, & regnat Deus in sæcula sæculorum, Amen.

OREMUS.

EXaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, & mittere digneris sanctum Angelum tuum de cœlis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet atque dedefendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Quæ orationes, si tempus non patiatur, ex parte, vel in totum poterunt omitti. Tum de more factâ Confessione generali, latinè, vel vulgari sermone Sacerdos dicat: Misereatur tui, &c. Indulgentiam, absolutionem, &c.

Antequam incipiat ungere infirmum, moneat adstantes, ut pro illo orent, & ubi commodum fuerit pro loco, tempore, & adstantium numero, vel qualitate, recitent septem Psalmos Pœnitentiales, cum Litaniis, vel alias preces, dum ipse Unctionis Sacramentum administrat, mox dicat:

IN nomine Patris, † & Filii, † & Spiritûs sancti, extinguatur in te omnis virtus diaboli per impositionem manuum nostrarũ, & per invocationem omnium Sanctorum, Angelorum, Archangelorum, Patriarcharũ, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, atquè omnium simul Sanctorum, Amen.

Deinde intincto pollice in Oleo sancto in modum Crucis ungit infirmum in partibus hic subscriptis, aptando proprio loco verba formæ in hunc modum.

Ad oculos.

PEr istam sanctam Unctionem, † & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid per visum deliquisti, Amen.

Minister verò si est in sacris, vel ipsemet Sacerdos post quamlibet unctionem tergat loca inuncta novo globulo bombacij, vel rei similis, eaque in vase mundo reponat, & ad Ecclesiam posteà deferat, comburat, cineresque projiciat in Sacrarium.

Ad aures.

Per istam sanctam Unctionem †, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per auditum deliquisti. Amen.

Ad nares.

Per istam sanctam Unctionem † & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per odoratum deliquisti. Amen.

Ad os, compressis labiis.

Per istam sanctam Unctionem † & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per gustum & locutionem deliquisti. Amen.

Ad manus.

Per istam sanctam Unctionem † & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per tactum deliquisti. Amen.

Et adverte, quòd Sacerdotibus manus non inunguntur interiùs, sed exteriùs.

Ad pedes.

Per istam sanctam Unctionem † & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per ingressum deliquisti. Amen.

Ad

Ad lumbos, sive renes.

Per istam sanctam Unctionem † & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per lumborum delectationem deliquisti. Amen.

Hæc autem unctio ad lumbos omittitur semper in fœminis; & etiam in viris, qui ob infirmitatem vix, aut sine periculo moveri non possunt.

Quibus omnibus peractis, Sacerdos dicit: Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, &c. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Salvum fac servum tuum. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei Domine auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Esto ei Domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟ & clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DOmine Deus, qui per Apostolum tuum Jacobum locutus es: Infirmatur quis in vobis? inducat Præsbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum Oleo in nomine Domini, & oratio Fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei: cura quæsumus, Redemptor noster, gratiâ sancti Spiritûs languores istius infirmi, ejusque sana vulnera, & dimitte peccata, atque dolores cunctos mentis, & corporis ab eo expelle, plenamque interiùs, & exteriùs sanitatem misericorditer redde, ut ope misericordiæ tuæ restitutus ad pristina reparetur officia. Qui cum Patre & Spiritu sancto vivis, & regnas Deus in sæcula sæculorum, Amen.

OREMUS.

REspice, quæsumus, Domine, famulum tuum N. in infirmitate sui corporis fatiscentem, & animam refove, quam creasti; ut castigationibus emendatus, se tuâ sentiat medicinâ salvatum. Per Christum Dominum nostrum, Amen.

OREMUS.

DOmine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui benedictionis tuæ gratiam ægris infundendo corporibus, facturam tuam multiplici pietate custodis, ad invocationem tui nominis benignus assiste, ut famulum tuũ hac ægritudine liberatum, & sanitate donatum, dextrâ tuâ erigas, virtute confirmes, potestate tuearis, atque Ecclesiæ tuæ sanctæ, cum omni desiderata prosperitate restituas. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

PRO EXEQUIIS.

§. I.

Ritus, seu Ordo Exequiarum.

S*Acerdos antequam cadaver efferatur, illud aspergit aquâ benedicta, mox dicit Antiphonam,* Si iniquitates observaveris. *& Psalm.* De profundis clamavi, *&c. in fine:* Requiem æternam Dona ei Domine, & lux perpetua luceat ei: *repetit Antiphonam totam.* Si iniquitates, *&c. Deinde cadaver effertur, Sacerdosque de domo procedens, statim gravi voce intonat Antiphonam:* Exultabunt Domino, *& Cantores incboant Psalmum* Miserere mei Deus secundùm magnam, *&c. Clero alternatim prosequente; ac si longitudo itineris postulaverit, dicuntur Psalmi graduales:* Ad Dominum cum tribularer clamavi, *vel alii Psalmi ex Officio mortuorum, & in fine cujusque Psalmi dicitur:* Requiem æternam dona eis Domine, *qui Psalmi devotè, distinctè, gravique voce recitari debent usque ad Ecclesiam.*

Ad ingressum Ecclesiæ repetitur Antiphona: Exultabunt Domino ossa humiliata. *Deinde*

Ecclesiam ingressi cantant ℟. *Cantore incipiente, & Clero alternatim respondente, videlicet.*

SUbvenite Sancti Dei, occurrite Angeli Domini, suscipientes animam ejus. Offerentes eam in conspectu Altissimi. ℣. Suscipiat te Christus, qui vocavit te. & in sinum Abrahæ Angeli deducant te. Suscipientes. ℣. Requiem æternam dona ei Domine. ℟. Et lux perpetua luceat ei. Offerentes.

Deposito feretro in medio Ecclesiæ, ita ut defuncti pedes, si fuerit laicus, sint versùs altare majus, si verò fuerit Sacerdos, caput sit versus ipsum altare: & cereis accensis circa corpus, statim nisi quid impediat, dicatur Officium mortuorum, cum tribus nocturnis, & laudibus, & duo ex Clero incipiant absolutè Invitatorium: Regem cui omnia vivunt venite adoremus, *& repetitur à Clero:* Regem cui omnia, *&c. Psalm.* Venite exultemus, *&c. & duplicantur Antiphona*

Ad finem Officii post Antiphonam Cantici, Benedictus. *&c.* Ego sum resurrectio, *dicitur* Pater: *secretò.* Et nè nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue Domine animam ejus. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

ABsolve, quæsumus, Domine, animam famuli tui ab omni vinculo delictorum, ut in resurrectionem gloriæ inter Sanctos & electos tuos resuscitatus respiret. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Dum in Officio dicuntur Laudes, Sacerdos cum ministris paratur ad celebrandam Missam solemnem pro defuncto si tempus congruens fuerit, ut in die depositionis in Missali Romano.

Finitâ Missâ, Sacerdos depositâ casulâ; seu planetâ, & manipulo, accipit pluviale nigri coloris, & Subdiaconus accipit Crucem, & accedit ad feretrum, & se sistit ad caput defuncti cum Cruce, medius inter duos Acolythos, seu ceroferarios cum candelabris, & candelis accensis: & omnes alii de Clero veniunt ordinatim in gradu suo cum candelis accensis, & stant in circuitu feretri. Tum sequitur Sacerdos cum Diacono, & assistente aliisque ministris, & factâ reverentiâ altari, sistit se contra Crucem ad pedes defuncti, retrò astantibus et à sinistris duobus Acolythis, uno cum thuribulo, & navicula incensi, altero cum vase aquæ benedictæ, & aspersorio, & Acolytho, seu Clerico tenente librum, absolutè dicit sequentem orationem.

NOn intres in judicium cum servo tuo Domine, quia nullus apud te justificabitur homo, nisi per te omnium peccatorum ei tribuatur remissio. Non ergo eum, quæsumus, tua judicialis sententia premat, quem tibi vera supplicatio Fidei Christianæ commendat: sed gratiâ tuâ illi succurrente, mereatur evadere judicium ultionis, qui dum viveret, insignitus est signaculo sanctæ Trinitatis, qui vivis & regnas in sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Deinde Cantore incipiente, Clerus circumstans cantat sequens Responsorium.

LIbera me Domine, de morte æterna in die illa tremenda. Quando cœli movendi sunt & terra. Dum veneris judicare sæculum per ignem. ℣. Tremens factus sum ego, & timeo, dum discussio venerit, atque ventura ira. Quando cœli movendi sunt, & terra. ℣. Dies illa, dies iræ, calamitatis, & miseriæ, dies magna, & amara valdè. Dum veneris. ℣. Requiem æternam dona ei Domine, & lux perpetua luceat ei. ℣. Libera me.

Dum cantatur prædictum Responsorium, Sacerdos, Acolytho seu Diacono ministrante, accipit incensum de navicula, & ponit in thuribulum, & finito responsorio, Cantor cum primo choro dicit:

Kyrie eleison. *& secundus Chorus respondet:*

Christe eleison. *Deinde omnes simul dicunt.* Kyrie eleison.

Mox Sacerdos dicit altâ voce, Pater noster, &c. *& secretò dicitur ab omnibus; & ipse interim accipit à Diacono, vel Acolytho aspersorium aqua benedicta, & factâ profundâ inclinatione Cruci, qua est ex adverso, Diacono seu ministro genuflectente, & fimbrias pluvialis sublevante, circuiens feretrum (si transit ante Sacramentum, genuflectit) aspergit corpus defuncti, ter aspergens latus dexterum feretri, & ter sinistrum: deinde reversus ad locum suum, Diacono ministrante, accipit thuribulum, & eodem modo circuit feretrum, & corpus incensat ut asperserat: posteà reddito thuribulo ei, à quo acceperat, stans in loco suo, Acolytho seu alio ministro tenente librum apertum ante se, dicit:* ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue Domine animam ejus. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEus, cui proprium est misereri semper, & parcere, te supplices exoramus pro anima famuli tui N. quam de hoc sæculo migrare jussisti, ut non tradas eam in manus inimici, neque obliviscaris in finem, sed jubeas eam à sanctis Angelis suscipi, & ad patriam Paradisi perduci; ut quia in te speravit, & credidit, non pœnas inferni sustineat, sed gaudia sempiterna possideat. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Si defunctus fuerit Sacerdos, in Oratione dicatur: pro anima famuli tui Sacerdotis, quam hodie &c.

Finitâ Oratione, corpus defertur ad sepulchrum, si tunc deferendum sit, & dum portatur, Clerici cantant Antiphonam.

IN Paradisum deducant te Angeli, in tuo adventu suscipiant te Martyres, & perducant te in civitatem sanctam Jerusalem. Chorus Angelorum te suscipiat, & cum Lazaro quondam paupere æternam habeas requiem.

Cum autem pervenerit ad sepulchrum, si non est benedictum, Sacerdos illud benedicit, dicens hanc orationem.

OREMUS.

DEus, cujus miseratione animæ fidelium requiescunt, hunc tumulum benedicere dignare, eique Angelum tuum sanctum deputa custodem, & quorum, quarumque corpora hic sepeliuntur, animas, eorum ab omnibus absolve vinculis delictorum, ut in te semper cum Sanctis tuis sine fine lætentur. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Dictâ oratione, Sacerdos aquâ benedictâ aspergat, deinde incenset corpus defuncti, & tumulum.

Quòd si corpus tunc ad sepulturam non deferatur, omisso responsorio: In Paradisum, &c. *& benedictione sepulchri, si jam est benedictum; prosequatur Officium; quod nunquam omittitur, & intonet Antiphonam.*

Ego sum resurrectio. *& dicitur Canticum* Benedictus *EVOVAE. Et repetitur Antiphona:* Ego sum resurrectio & vita, qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet, & omnis, qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum.

Posteà Sacerdos dicit: Kyrie eleison. Christe eleison. Pater noster. *Interim corpus aspergit.* ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue Domine animam ejus. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

FAc, quæsumus, Domine, hanc cum servo tuo defuncto (*vel* famula tua defuncta)

defuncta) misericordiam, ut factorum suorum in pœnis non recipiat vicem, qui (*vel* quæ) tuam in votis tenuit voluntatem, ut sicut hic eum (*vel* eam) vera fides junxit fidelium turmis, ita illic eum (*vel* eam) tua miseratio societ Angelicis choris. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen. ℣. Requiem æternam dona ei Domine. ℟. Et lux perpetua luceat ei. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Anima ejus, & animæ omnium fidelium defunctorum per misericordiam Dei requiescant in pace. ℟. Amen.

Deinde à sepultura in Ecclesiam, vel in sacristiam revertentes, dicant sine cantu Antiph. Si iniquitates. *cum Psalmo:* De profundis, *&c.* Requiem æternam dona eis Domine, *&c.*

§. II.

Ritus, seu Ordo sepeliendi Parvulos.

C*Um igitur infans, vel puer baptizatus defunctus fuerit ante usum rationis, induitur juxta ætatem, & imponitur ei corona de floribus, seu de herbis aromaticis, & odoriferis in signum integritatis carnis & Virginitatis, & Parochus superpelliceo, & stolâ albâ indutus, & alii de Clero, si adsint, præcedente Cruce, quæ sine hasta defertur, accedunt ad domum defuncti cum clerico aspersorium deferente; Sacerdos aspergit corpus, deinde dicit.*

Antiph. Sit nomen Domini. *EVOVAE.*

Psalm. 112.

LAudate pueri Dominum: laudate nomen Domini. Sit nomen Domini benedictum: ex hoc nunc & usque in sæculum. A solis ortu usque ad occasum: laudabile nomen Domini. Excelsus super omnes gentes Dominus: & super cœlos gloria ejus. Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat: & humilia respicit in cœlo, & in terra? Suscitans à terra inopem: & de stercore erigens pauperem. Ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui. Qui habitare facit sterilem in domo: matrem filiorum lætantem. Gloria Patri, & Filio, *&c.*

Antiph. Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc, & usque in sæculum.

Dum portatur ad Ecclesiam, dicatur:

Psalmus 118.

BEati immaculati in via: qui ambulant in lege Domini. Beati qui scrutantur testimonia ejus: in toto corde exquirunt eum. Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt. Tu mandasti: mandata tua custodiri nimis. Utinam dirigantur viæ meæ: ad custodiendas justificationes tuas. Tunc non confundar: cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Confitebor tibi in directione cordis: in eo, quòd didici judicia justitiæ tuæ. Justificationes tuas custodiam: non me derelinquas usquequaque. In quo corrigit adolescentior viam suam? in custodiendo sermones tuos. In toto corde meo exquisivi te: ne repellas me à mandatis tuis. In corde meo abscondi eloquia tua: ut non peccem tibi. Benedictus es Domine: doce me justificationes tuas. In labiis meis pronunciavi omnia judicia oris tui. In via testimoniorum tuorum delectatus sum: sicut in omnibus divitiis. In mandatis tuis exercebor: & considerabo vias tuas. In justificationibus tuis meditabor: non obliviscar sermones tuos. Gloria Patri &c.

Et si tempus superest, dici potest Psalmus: Laudate Dominum de cœlis. *ut habetur in Officio ad Laudes; cum aliis duobus sequentibus, & in fine:* Gloria Patri &c.

Cum autem pervenerit ad Ecclesiam, dicatur:

Antiph. Hic accipiet *EVOVAE.*

Psalmus 23.

DOmini est terra, & plenitudo ejus: orbis terrarum, & universi, qui habitant

in

concede propitius, ut à quibus tibi ministrantibus in cœlo semper assistitur, ab his in terra vita nostra muniatur. Per Christum Dominum nostrum, &c.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

§ I.

Ritus celebrandi Matrimonii Sacramentum.

Sacerdos Matrimonium celebraturus, Publicationibus factis tribus diebus festis, si nullum obstet legitimum impedimentum: in Ecclesia, superpelliceo, & albâ stolâ indutus, adhibito uno saltem Clerico superpelliceo pariter induto, qui librum, & vas aquæ benedictæ cum aspersorio deferat coram tribus, aut duobus testibus, virum & mulierem, quos parentum, vel propinquorum suorum præsentiâ cohonestari decet, de consensu in matrimonium interroget utrumque sigillatim in hunc modum vulgari sermone.

N. Vis accipere N. præsentem in tuam legitimam uxorem juxta Ritum Sanctæ Matris Ecclesiæ? *Respondeat sponsus*: Volo. *Mox Sacerdos sponsam interroget*: N. Vis accipere N. hic præsentem in tuum legitimum maritum juxta Ritum sanctæ Matris Ecclesiæ? *Respondeat*: Volo. *Nec sufficit consensus unius; sed debet esse amborum, & expressus aliquo signo sensibili, sive fiat per se, sive per procuratorem. Mutuo igitur contrahentium consensu intellecto, Sacerdos jubeat eos invicem jungere dexteras, dicens*: Ego conjungo vos in Matrimonium: In nomine Patris, † & Filii, † & Spiritus Sancti, Amen. *Vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuscujusque Provinciæ Ritum, posteà eos aspergat aquâ benedictâ; mox benedicat annulum.*

Benedictio annuli.

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Benedic † Domine, annulum hunc, quem nos in tuo nomine benedicimus †, ut quæ eum gestaverit, fidelitatem integram suo sponso tenens, in pace, & voluntate tua permaneat, atque in mutua charitate semper vivat. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Deinde Sacerdos aspergat annulum aquâ benedictâ in modum Crucis, & sponsus acceptum annulum de manû Sacerdotis imponit in digito annulari sinistræ manus sponsæ, & Sacerdote dicente: In nomine Patris, † & Filii, † & Spiritûs Sancti, Amen. *Mox subjungat* ℣. Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. ℟. A templo sancto tuo, quod est in Jerusalem. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, &c. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Salvos fac servos tuos. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Mitte eis Domine auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tuere eos. ℣. Esto eis Domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Respice quæsumus, Domine, super hos famulos tuos, & institutis tuis quibus propagationem humani generis ordinasti, benignus assiste, ut qui Te auctore junguntur, te auxiliante serventur. Per Christum Dominum nostrum, Amen.

His expletis, si benedicendæ sint nuptiæ, Sacerdos Missam pro sponso & sponsâ, ut in Missali Romano celebret, servatis omnibus, quæ ibi præscribuntur.

Cæterum, si quæ Provinciæ aliis, ultra prædi-

ctas, laudabilibus consuetudinibus, & caremoniis in celebrando Matrimonii Sacramento utuntur, eas sancta Tridentina Synodus optat retineri.

§. 2. *Benedictio mulieris post partum.*

SI qua puerpera post partum juxta piam, ac laudabilem consuetudinem ad Ecclesiam venire voluerit pro incolumitate sua Deo gratias actura, petieritque à Sacerdote benedictionem, ipse superpelliceo, & stolâ albâ indutus, cum ministro aspergillum deferente ad fores Ecclesiæ accedat, ubi illam foris ad limina genuflectentem, & candelam accensam in manu tenentem, aquâ benedictâ aspergat; deinde dicat. ℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. *Antiphona*: Hæc accipiet benedictionem à Domino. *Psal.* Domini est terra, &c. *totum ut supra pag.* 480. Gloria Patri, &c. Hæc accipiet benedictionem à Domino; & misericordiam à Deo salutari suo: quia hæc est generatio quærentium Dominum.

Deinde porrigens ad manum mulieris extremam partem stolæ, eam introducit in Ecclesiam, dicens: Ingredere in templum Dei, adora filium Beatæ Mariæ Virginis, qui tibi fœcunditatem tribuit prolis.

Et ipsa ingressa genuflectit coram Altari, & oret gratias agens Deo de beneficiis sibi collatis, & Sacerdos dicit: Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. *secretò.* ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Salvam fac ancillam tuam Domine. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei Domine auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tuere eam. ℣. Nihil proficiat inimicus in ea. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor &c. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

OMnipotens sempiterne Deus, qui per Beatæ Mariæ Virginis partum fidelium parientium dolores in gaudium vertisti: respice propitius super hanc famulam tuam, ad templum sanctum tuum pro gratiarum actione lætam accedentem: & præsta, ut post hanc, ejusdem Beatæ Mariæ meritis, & intercessione, ad æternæ beatitudinis gaudia cum prole sua pervenire mereatur. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Deinde illam aspergit iterum aquâ benedictâ in modum crucis, dicens: Pax & benedictio Dei omnipotentis Patris, † & Filii, & Spiritûs sancti descendat super te, & maneat semper, Amen.

RITUS SIVE ORDO

Conficiendi Aquam benedictam.

Ex Rituali Romano.

DIebus Dominicis, & quandocumque opus fuerit præparato sale, & aquâ mundâ benedicendâ in Ecclesia, vel in Sacristia. Sacerdos cum superpelliceo, & stola violacea indutus, primò dicit.

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram.

Deinde absolutè incipit exorcismum salis.

Exorcizo te creatura salis per Deum † vivum, per Deum † verum, per Deum † sanctum, per Deum, qui te per Eliseũ Prophetam in aquam mitti jussit, ut sanaretur sterilitas aquæ: ut efficiaris sal exorcizatum in salutem credentium: & sis omnibus sumentibus te sanitas animæ & corporis: & effugiat atque discedat à loco, in quo aspersum fueris, omnis phantasia, & nequitia, vel versutia diabolicæ fraudis, omnisque spiritus immundus adjuratus per eum, qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem. ℟. Amen.

ORE-

OREMUS.

IMmensam clementiam tuam, omnipotens æterne Deus, humiliter imploramus, ut hanc creaturam salis, quam in usum generis humani tribuisti, benedicere, † & sanctificare † tuâ pietate digneris, ut sit omnibus sumentibus salus mentis & corporis: & quicquid ex eo tactum, vel respersum fuerit, careat omni immunditiâ, omnique impugnatione spiritualis nequitiæ. Per Christum Dominum nostrum. ℞. Amen.

Oxorcismus aquæ; & dicatur sine OREMUS.

EXorcizo te creatura aquæ, in nomine Dei † Patris omnipotentis, & in nomine Jesu † Christi Filii ejus Domini nostri, & in virtute Spiritus † sancti: ut fias aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem inimici; & ipsum inimicum eradicare, & explantare valeas cum angelis suis apostaticis: per virtutem ejusdem Domini nostri Jesu Christi, qui venturus est judicare vivos, & mortuos, & sæculũ per ignem. ℞. Amen.

OREMUS.

DEus, qui ad salutem humani generis maxima quæque Sacramenta in aquarum substantia condidisti: adesto propitius invocationibus nostris, & elemento huic multimodis purificationibus præparato, virtutem tuæ benedictionis † infunde, ut creatura tua mysteriis tuis serviens ad abigendos dæmones, morbosque pellendos divinæ gratiæ sumat effectum; ut quicquid in domibus, vel in locis fidelium hæc unda resperserit, careat omni immunditiâ, liberetur à noxa: non illic resideat spiritus pestilens, non aura corrumpens: discedant omnes insidiæ latentis inimici: & si quid est, quod aut incolumitati habitantium invidet, aut quieti, aspersione hujus aquæ effugiat, ut salubritas per invocationem sancti tui nominis expetita, ab omnibus sit impugnationibus defensa. Per Dominum, *&c. Hic mittat sal in aquam in modum crucis, dicendo semel;* Commixtio salis, & aquæ pariter fiat: In nomine Patris, † & Filii, † & Spiritus † sancti. ℞. Amen.

℣. Dominus vobiscum. ℞. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEus invictæ virtutis auctor, & insuperabilis imperii Rex, ac semper magnificus triumphator: qui adversæ dominationis vires reprimis: qui inimici rugientis sævitiam superas: qui hostiles nequitias potenter expugnas, te Domine trementes, & supplices deprecamur, ac petimus, ut hanc creatûram salis, & aquæ dignanter áspicias, benignus illustres, pietatis tuæ rore sanctifices: ut ubicumque fuerit aspersa, per invocationem sancti tui nominis, omnis infestatio immundi spiritus abigatur, terrorque venenosi serpentis procul pellatur: & præsentia sancti Spiritus nobis misericordiam tuam poscentibus ubique adesse dignetur. Per Dominum nostrum, *&c.* in unitate ejusdem Spiritus sancti, *&c.*

Post benedictionem aquæ Sacerdos Dominicis diebus antequam incipiat Missam, aspergit altare, deinde se, Ministros, ac populum; prout in Missali præscribitur.

Benedictio Domus cum aspersione Aquæ benedictæ.

P*Arochus, vel alius Sacerdos volens aliquam particularem domum, vel generaliter domos fidelium alio tempore infra annum aspergere aquâ benedictâ, ingredientes domum dicant;* Pax huic domui, & omnibus habitantibus in ea. *Deinde loca aspergendo dicat: Antiph.* Asperges me Domine hyssopo, & mundabor, lavabis me, & super nivem dealbabor. *Psalm.* Miserere mei Deus, secundùm magnam

nam misericordiam tuam, &c. Gloria Patri, &c. *& repetitur Antiph.* Asperges me Domine, &c. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

EXaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, & mittere digneris sanctum Angelum tuum de cœlis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet, atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominũ nostrum. ℟. Amen.

Deinde aspergat aquâ benedictâ.

Benedictio ordinaria Loci cujuslibet.

V*Ers.* Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum, & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

BEnedic † Domine Deus omnipotens Locum istum (*vel* domum istam) ut sit in eo (*vel* in ea) sanitas, castitas, victoria, virtus, humilitas, bonitas, mansuetudo, plenitudo legis, & gratiarum actio Deo Patri, & Filio, & Spiritui sancto; & hæc benedictio maneat super hunc Locum & super habitantes in eo, nunc & semper. ℟. Amen.

Et aspergat aquâ benedictâ.

Benedictio Domus novæ.

V*Ers.* Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

TE Deum Patrem omnipotentem suppliciter exoramus pro hac domo, & habitatoribus ejus, ac rebus: ut eam benedicere † & sanctificare, † ac bonis omnibus ampliare digneris: tribue eis Domine, de rore cœli abundantiam, & de pinguedine terræ vitæ substantiam, ut desideria voti eorum ad effectum tuæ miserationis perducas. Ad introitum ergo nostrum benedicere † & sanctificare † digneris hanc domum, sicut benedicere dignatus es domum Abraham, Isaac, & Jacob; & intra parietes domus istius Angeli tuæ lucis inhabitent, eamque, & ejus habitatores custodiant. Per Christum Dominum. ℟. Amen.

Deinde aspergat aqua benedicta.

Benedictio communis super fruges & vineas.

V*Ers.* Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

ORamus pietatem tuam omnipotens Deus, ut has primitias creaturæ tuæ, quas aëris & pluviæ temperamento nutrire dignatus es, benedictionis tuæ imbre perfundas: & fructus terræ tuæ usque ad maturitatem perducas. Tribuas quoque populo tuo de tuis muneribus tibi semper gratias agere, ut à fertilitate terræ esurientium animas bonis affluentibus repleas, & egenus & pauper laudent nomen gloriæ tuæ. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Aspergat illas aqua benedicta.

Bene-

Benedictio novorum fructuum.

VErs. Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

BEnedic † Domine hos novos fructus N. & præsta, ut qui ex eis in tuo sancto nomine vescentur, corporis, & animæ salute potiantur. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Et aspergat aquâ benedictâ.

Benedictio seminum ac segetum, in festo Nativitatis B. V. Mariæ.

VErs. Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

TE Domine sancte Pater, omnipotens sempiterne Deus petimus ac rogamus: ut hos fructus segetum tuis serenis oculis, hilarique vultu aspicere digneris. Et sicut testatus es Moysi famulo tuo in terra Ægypti dicens: Dic filiis Israël, cum ingressi fuerint terram promissionis, quam eis dabo: ut primitias fructuū suorum offerant Sacerdotibus; & erunt benedicti. Sic & nos rogamus te Domine: ut per auxilium misericordiæ tuæ, emittas super hunc fructum segetum dexteræ tuæ bene † dictionem, quas ad exhibendum proferre digneris: ut non subruat grando, nec turbo subvertat, nec vis tempestatis detruncet, nec aëris inundatio exterminet: sed semper incolumis permaneat, propter usum animarum & corporum, & ad bene abundantem, & plenissimam maturitatem perducere digneris. Qui in Trinitate perfecta vivis & regnas Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

OREMUS.

OMnipotens sempiterne Deus, cœlestis verbi seminator & cultor, qui nostri cordis aream spiritualibus rastris exerces: adesto propitius precibus nostris, & super agros, quibus hæc semina fuerint insita, tuam largam benedictionem infunde, ac ab eis omnem vim procellarum gratiâ tuæ defensionis averte: ut omnis hic fructus, & tuâ benedictione repleatur, & ad horrea sine impedimento perveniat. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

Tunc thurificentur semina, & aspergantur aquâ benedictâ.

Forma brevis Exorcismi adversus dæmonis in aliquo homine obsessionem, aut maleficia.

SAcerdos indutus superpelliceo & stolâ, etiam Afflicti collum alterâ stolâ obvoluat, per quam quasi in tutelam eum assumat, & sibi jungat, vel in majorem fiduciam erigatur. Deinde post humilem invocationem S. Spiritus, & adstantium monitionem, ut suas preces cum Sacerdotis actione conjungant.

Et muniens seipsum signo Crucis, dicat clara voce:

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen.

℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum Spiritu tuo.

OREMUS.

OMnipotens Domine, Verbum Dei Patris, Christe Jesu, qui sanctis Apostolis tuis dedisti potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici; & cujus virtute victus, tanquam fulgur de cœlo, satanas cecidit: tuum nomen tremens supplexque deprecor, ut mihi indignissimo servo tuo data venia peccatorum, confidentiam & & virtutem donare digneris, ut hunc crudelem draconem brachii tui potentia securus aggrediar. Qui vivis & regnas cum Deo Patre, *&c.* ℞. Amen.

OREMUS.

OMnipotens sempiterne Deus, à cujus facie cæli distillant, montes sicut cera liquescunt, terra tremit; cui patent abyssi, que infernus pavescit: Te supplex deprecor, ut invocatione tui nominis hujus famuli tui (*vel* famulæ tuæ) N. anima à vexatione liberata, ad auctorem suæ salutis recurrat, liberatoremque suum, diabolico depulso fœtore, & odore suavissimo Spiritus sancti percepto, sequatur Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum. Qui tecum vivit & regnat *&c.* ℞. Amen.

Tunc energumenus, si possit, clara voce dicat Symbolum Apostolorum, praeunte Sacerdote, qui statim dicat ℣. Benedicamus Patrem, & Filium, cum sancto Spiritu. ℞. Laudemus & superexaltemus eum in sæcula. ℣. Dominus vobiscum: ℞. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

OMnipotens sempiterne Deus, qui dedisti famulis tuis in confessione veræ fidei æternæ Trinitatis gloriam agnoscere, & in potentia majestatis adorare unitatem; quæsumus ut ejusdem fidei firmitate, ab omnibus semper muniamur adversis. Per Christum Dominum nostrum. ℞. Amen.

Exorcismus hic brevis subinde repeti possit, cum recitatione Euangelii In principio, &c. Longior ejus prosecutio & dispositio in Rituali aut Pastorali continetur.

Exorcismus domus à malis spiritibus vexatæ.

S*Acerdos indutus superpelliceo & stola, dicit:* In nomine Patris, † & Filii, † & Spiritus † sancti. Amen. *Deinde flexis genibus Hymnum,* Veni creator Spiritus, &c. ℣. Exsurge Christe, adjuva nos. ℞. Et libera nos propter nomen tuum. ℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℞. Qui fecit cælum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℞. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℞. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEfende, quæsumus Domine, beata Maria semper Virgine intercedente cum omnibus Sanctis tuis, istam ab omni adversitate familiam: & toto corde tibi prostratam, ab hostium propitius tuere clementer insidiis. Per Christum Dominum nostrum. ℞. Amen.

OREMUS.

OMnipotens sempiterne Deus, qui Sacerdotibus tuis tantam gratiam contulisti, ut quidquid in tuo nomine dignè perfectèque ab eis agitur, à te fieri credatur; quæsumus immensam clementiam tuam, ut quod modò visitaturi sumus, visites: & quidquid benedicturi, bene†dicas: & ad ea quæ acturi sumus, dexteram tuæ potentiæ extendas: fiatque ad nostræ humilitatis introitum (Sanctorum tuorum meritis) fuga dæmonum, & Angeli pacis ingressus. Per Christum. ℞. Amen.

OREMUS.

OREMUS.

DEus Angelorum, Deus Archangelorum, Deus Prophetarum, Deus Apostolorum, Deus Martyrum, Deus Confessorum, Deus Virginum, & omnium benè viventium: Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi, te invoco, & nomen sanctum tuum, ac præclaræ majestatis tuæ clementiam supplex deposco, ut mihi auxilium præstare digneris adversum nequissimum spiritum; ut ubicumque sit, audito nomine tuo velociter exeat & recedat. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Adjuratio.

ADjuro te serpens antique, per Judicem vivorum & mortuorum, per Factorem mundi, qui habet potestatem mittere te in gehennam, ut ab hac Domo festinus discedas. Ipse tibi imperat maledicte diabole, qui ventis ac mari & tempestatibus imperavit. Ipse tibi imperat, qui te de supernis cælorum in inferiora terræ demergi præcepit. Ipse tibi imperat, qui te retrorsum abire præcepit. Audi ergo satana, & time, & victus & postratus recede, adjuratus in nomine Domini nostri Jesu Christi: Qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem. ℟. Amen.

Deinde Sacerdos incipiet quindecim Psalmos Graduales, qui sunt inter alios Psalmos magis proprii ad hanc materiam: legendoque aspergat Aqua benedicta domus loca, illa potissimùm ubi sit major infestatio, ac primùm inferiorem partem domus. Moneatque assistentes ut preces suas cum ipsis conjungant.

FORMULÆ PASTORALES

Pro Testimoniis variis quæ ab iis requiruntur, *ex Manuali Pastorum desumptæ.*

FORMULA scribendi Testimonium pro iis qui egent Dispensatione Proclamationū *ante nuptias.*

FActâ per me infrascriptum Rectorem Parochialis Ecclesiæ loci de ... Districtus .. Diœcesis N. diligenti inquisitione apud personas fide dignas super libertate NN. & NN. subditorum prætactæ Parochialis, cupientium inter se ritè contrahere Matrimonium, Scio & testificor eos ad id esse liberos, & ab eo non prohiberi per aliquod canonicum impedimentum. Insuper ipsos esse boni nominis & famæ, & in Catholica fide quam profitentur, esse sufficienter instructos, uti per examen deprehendi; denique eorumdem Parentes consentire in prædictum prætensum Matrimonium, prout ex ore eorundem parentum coram didici. Et quia prædicti nupturientes excurrunt ut gratiam dispensationis proclamationū obtineant, & allegant pro causa quod &c. Fidem facio causam illam revera subesse. Datum die ... anno ...

Apponendo suum Nomen & Sigillum. Et ante omnia curando ut prædicta fuerint debite examinata, & probata.

FORMULA

Testimonii Pastoralis pro iis qui migrant ex una Provincia, Civitate, Oppido, vel Pago, ad aliam Provinciam, Civitatem, Oppidum, vel Pagum.

EGo infrascriptus Pastor Ecclesiæ Parochialis N. Civitatis N. vel Oppidi N. vel

vel Pagi N. fidem facio NN. & NN. personas in legitimo Matrimonio constitutas, & hinc aliò cum suis prolibus & domesticis demigrantes, esse Catholicæ & Orthodoxæ fidei cultores, Ecclesiam suam Parochialem & Sacramenta diligenter frequentasse quamdiu apud nos fuerunt, & non fuisse in ullo scandalosos, nec esse notatos ullâ infamia; sedècontrà istam familiam & singulares ejus personas mihi esse notas ut probæ vitæ & conversationis, & ab honestate vitæ ac morum esse commendabiles, uti in qualitate mea suprascripta mihi constat ex speciali eorum notitia & inspectione..... vel, ex fide dignorum vicinorum testimonio.... vel, tam ex fidedignorum testimonio, quam ex personali notitia..... vel quia habitarunt in vicinia mea per Annos.....

Quod si is qui petit testimonium est juvenis intendens peregrè proficisci, verbi gratia, ad Vrbem Romanam, ad Divam Virginem Lauretanam, Compostellam ad S. Iacobum, vel ad terram Sanctam, Sancta ibidem loca veneraturus, expedit etiam ea in testimonio specialiter exprimi.

FORMVLA Approbationis Episcopalis ad Confessiones audiendas exprimitur supra *Tom. 2. pag.* 135.

FORMVLA Testamenta ritè conficiendi indicatur supra *Tom. 2. tract. 5. pag.* 287.

FORMVLA accurata, & varia scribendi Romam pro dispensatione, vel aliqua Facultate sive in casibus Matrimonialibus, sive in aliis ad Pænitentiariam Romanam &c. exprimitur in proprio tenore supra *Tom. 2. tr. 4. pag.* 234 Item in causis pertinentibus ad alia Ecclesiæ Tribunalia *pag.* 301.

NOTA.

Pro hujusmodi Testimoniis, Litteris, Petitionibus aut Commendationibus ad personas in Dignitate constitutas, percommodum erit Viro Ecclesiastico, aliisque, in promptu habere Titulos & Inscriptiones communiores, *quæ personis talibus in particulari attribuuntur, ideoque illa in ejus gratiam hic conor annotare.*

Tituli proprii variarum personarum, dignitatum &c.

Pontifex, Sanctissimus Pater. *Imperator*, Augustissimus Cæsar.

Cardinalis, Eminentissimus. *Archiepiscopus*, Illustrissimus. *Episcopus*, Reverendissimus, *nunc additur*, Illustrissimus. *Abbas*, Reverendus admodum, *&c. pro varia qualitate. Pleraque alia Dignitates inferiores* Amplissimi *Domini, titulo gaudent. Doctor Theologiæ dicitur.* Eximius *Licentiatus Theologiæ*, Eruditissimus. *Graduatus inferior*, Doctissimus. *Doctor Iuris* Clarissimus. *Advocatus*, Consultissimus. *Doctor Medicinæ*, Expertissimus. *Reges* Serenissimi, Potentissimi &c. *Rex Hispaniæ*, Catholicus. *Rex Galliæ*, Christianissimus, *Principes plerique & Archiduces* Serenissimi. *Comites*, Illustrissimi, *& Barones*, Per-illustres. *Dynastæ aut Toparchæ*, Nobilissimi. *Consules* Amplissimi. *Ex Nobilibus privatis, alii* Nobiles Domini, *alii* Prænobiles *inscribuntur.*

Hi sunt Tituli communiores, *quamvis forte non ubique ejusdem tenoris. Quandò in eadem persona concurrunt plures Dignitates, solent earum proprii Tituli in Inscriptione conjungi. Sed in his, cæterisque omnibus, viro Ecclesiastico, nobisque, hoc sit primum, & ultimum, ut singula referantur*

AD MAIOREM DEI GLORIAM.

EXEMPLAR

DEDICATIONUM priorum, aliarum Editionum hujus Operis, Viris Apostolicis Missionis Belgicæ, Anglicæ, & Hibernicæ.

Cum Prosecutione ELOGII *specialis, de gloriosa Morte illorum, qui recentiùs in* GERMANIA, ANGLIA, ET HIBERNIA *pro Deo & Proximo vitam & sanguinem profuderunt, ut* Primas Hiberniæ, Archiep. Dublinensis, &c.

IPsa frons prima hujus Operis non obscurè prodit, quos sibi Patronos designet. Vos (Missionarii Apostolici) vos militantis Ecclesiæ lectissimos Pugiles cum Hæresi, cum Vitiis, cum inimicis Crucis Christi ubique depræliantes, suos sibi Mecœnates ambit, & me tacente deposcit. Si Germaniam qua patet universam, si amplissima Angliæ, & Hiberniæ Regna, si multiplices Belgarum Provincias latè circumspiciamus, habet sanè ætas nostra ex omnibus Ecclesiæ membris strenuissimos Fidei Defensores, ac veros Machabæos, de quorum laboribus, præliis, ac trophæis meritò sibi possit gratulari. Atque inter hos omnes Operis hujus Patronos, Vobis imprimis, Missionis Flandrobelgicæ Socii, illud singulari quodam jure deberi, nemo nisi injurius inficiabitur. Etenim si quid est in Authore facultatis, si quid scientiæ, id omne à primis religiosæ vitæ incunabulis Provinciæ hujus institutioni santissimæ, se acceptum referre nunquam satis testabitur. Accedit ejusdem Provinciæ in provehendis undique Missionibus Apostolicis ardor perpetuus, labor immensus, industria singularis, & nullis limitibus circumscripta. Quæ scilicet una, præter amplissimas Missiones, Batavicas, Navales, Castrenses, & alias quas suo sinu domi complectitur, ad remotissimas etiam Gentes longè, latèque suos Socios, ac labores extendit.

ATque inprimis, laboris vestri primordia circumspicienti, occurrit ille Provinciaru confœderatarum status ab hominum memoria longè deploratissimus, quando una cum avita Fide pulsis undique fidei Præconibus, nihil aliud superesse videbatur, quàm perpetuum Religionis Romanæ, ac pristinæ Pietatis exilium. Sollicitavit Sociorum animos vicina illa Patriæ calamitas, ex quibus viri lectissimi, spretis hostium insidiis, vinculis, ac carceribus, pro communi salute caput & vitam ultro offerre non dubitarunt. Duces huic expeditioni sese præbuerunt Gulielmus Leonius & Cornelius Duyslius, qui multa clam, multa palam perpessi, Apostolico ritu Provincias undique lustrantes, palabundas Catholici nominis reliquias in unum congregarunt, infirmos in fide roborarunt, atque innumeros lapsos ac devios in viam salutis revocarunt. Horum inter undas Batavicas primus ardor, in absentium quoque Sociorum pectoribus, novas flammas excitavit. Secuti sunt in eandem palæstram ex universa Provincia Athletæ fortissimi, qui rebus Religionis ubique inclinatis Athlanticos humeros supposuerunt. Atque inter primos Frisiam ad ortum occasumque lustravit, firmavitque Ioannes Bargius: Zelandiæ insulas unus eo tempore excoluit Nicolaus Romaus, qui verbo & scripto Sectariorum audaciam repressit, & Calvinũ, detractâ larvâ, suis adumbratũ coloribus Scriptis repræsentavit. His in messem nimis amplam, sed ea tempestate operariis vacuam, opportunè alii atque alii Sociorum manipuli successere, ac venturis postliminio ex Clero tam regulari quàm sæculari auxiliaribus copiis, quà licuit

licuit industriâ, ampliorem laboris campum aperuêre.

NEque defuit in hodiernum usque diem primævus ille Sociorũ ardor. Ad vos, Viri Apostolici, qui eandem Vineam etiamnum excolitis, amplo cum fœnore transierunt illi priorum temporum labores, prælia, pericula; sed & conjuncta periculis gloria. Nullus hic mihi calamus describet, quot vobis decurrant in cura animarum noctes insomnes, quot subeunda cum fidei hostibus certamina, quot declinandæ insidiæ, quot sustinendi carceres ac vincula, & graviora vinculis discrimina. Sed vel sic cum Apostolo palam facitis, verbum Dei non esse alligatum. Non tantum sonat in pulpitis, auditur etiam in ergastulis ac vinculis, per rura, & campos, & naves, & privata summorum infimorumque domicilia vestra vox, labor, & prædicatio decurrit. Multos quidem heroes è Societate Belgica quotannis per octoginta & amplius annos, labor hic improbus immaturo funere conficit ac consumit. At nunquam desunt novi Athletæ, qui priorum casu animati potius quam territi, in palæstra tam nobili & vitam & sanguinem profundere ultrò exardescunt.

Vobis igitur qui vineam istam Hodie immenso labore, nec minori cum gloria constanter excolitis: Vobis, inquam, novam hanc Operis hujus Editionem novo jure dedicamus, utpote in quibus præclara Majorum in ea Missione decora, novo semper incremento reflorescant.

Sed ecce ad remotiora dum rapior, domestica prætereo. Habet Societas Flandrica in Missione Batavica suas Indias, sed habet etiam in ipsa Flandria suam Bataviam. Vix aliquod est hujus Provinciæ Collegium, ex quo Apostolico spiritu ad varias è propinquo Missiones, aut sacras Institutiones non excurrunt. Quas ego si singulas pro merito recenserem, mihi quoque longius excurrendum foret.

AD vos igitur (sacræ Militiæ assectas) demum venerabundus accedo, qui Missioni Castrẽsi inter mille mortis discrimina sanguinem & vitam aut consecratis, aut pridem consecrastis. De vestra virtute, infractis animis, ac laboribus immensis, meritò sibi Societas Flandrica gratulatur, quibus Belgium, præ cæteris Gentibus, continuum penè Martis domicilium, perpetuum aperit gloriæ theatrum. Nec nova vobis, nec obscura est hæc laudis, ac laboris palæstra. Primus hujus militiæ Ductor Thomas Saillius, à Principe Parmensi in conscientiæ suæ arbitrum adscitus, gregariis quoque militibus in cunctis laboribus ac periculis invicto animi robore, diu noctuque præsto fuit. Princeps ex ardore tam generoso præcelsum Thomæ animum velut ex ungue leonem admiratus, plures hujusmodi Belgicos leones Castris suis adjungi peroptavit. Et quamvis eo tempore vix par laboribus Sociorum numerus Collegia incoleret, oblati sunt Principi Patres duodecim, quos ille primum in familiam suam adscivit, deinde more militari Libris Regis inscribi, & in Missionem perpetuam firmari voluit. Quantus hic exercendæ virtutis, tam propriæ, quam alienæ campus patescat, quanti per annos plusquam octoginta exanthlati labores, non tantum rerum in hoc Martio campo gestarum multitudine, sed etiam plurimorum Patrum sanguine, consignatum habemus. Versatur adhuc in hominum atque annalium memoria Nicolaus Montanus, dictus per excellentiam, Burgundionum Apostolus, qui ad S. Quintini fanum multo vulnere confossus interiit. Et ut alios prætercam: in pugna Neoportana, inclinatâ belli fortunâ, cum Patres Castrenses inter laceros miserorum artus & cadavera auras adhuc spirantibus præberent, Petrus Buzelinus ab hoste hæretico comprehensus, & glande trajectus fuit. Sed & Laurentium Everardi, hostili cuneo immissum, & pro Societatis homine agnitum, Calviniana crudelitas interemit. Aliam huic victimam, Othonem Campensem, pro aliena salute laborantem, eadem perfidorum rabies adjunxit. Cetera si persequar his similia, iliadem conficiam. Infinitum quippe foret enarrare hujus Missionis casus & pericula, quæ in urbium obsidionibus, cruentis congressibus, ac præliis, sequentia deinceps tempora peperère.

SEd à Martis regno ad Neptunum transeamus: hujus quoque imperium amplissimum Flandro-belgicæ Provinciæ navalis Missio pervadit, soli Belgio propria, & à Principibus Austriacis solenni diplomate Societati demandata. Arduum

sanè

sanè munus, & illis tantum destinari solitum, quibus animus est insigni robore septus, & vires animo pares. Hic nullus timori, nullus fugæ locus: quamvis & tonet cælum, & fremant procellæ, & totus ex imo commoveatur oceanus, immoto tamen animo persistendum est, qui nec conspectâ morte pavescat, nec alios pavere patiatur. Vt nihil dicam de nausea marina, de morborum contagione, de nautarum militumque colluvie, quid magis arduum videtur, quam animos illos, ipso oceano majores, unius lignei carceris ergastulo dies noctesque coarctari: donec his angustiis pariter cum corpore soluti, tumulum domicilio ampliorem in medio æquore frequenter inveniant. Plures sub hoc marmore æquoreo sepultos Apostolicos heroës promptum fores, sed prolixum, ex hujus Provinciæ monumentis enumerare.

Pergite illustres animæ, Terras & terrena à tergo relinquite, immensa Maris spatia peragrate, non ut vellus aureũ è Colchide, sed ut animas pretioso Christi sanguine redemptas è barathri faucibus eripiatis. Sæviant procellæ, assurgant undæ, dehiscat abyssus: sed nec undæ aut procellæ, nec abyssus tota, nec omnes oceani fluctus Charitatis vestræ ardorem hactenus extinguere valuerunt. Hæc immensa Apostolici pectoris Decora non levibus tantum Operis nostri foliis, sed monumentis perpetuò duraturis posteritas celebrabit.

SEd alio me abripit Missionum Apostolicarum multitudo, priusquam vel unius magnitudinem possim dicendo exæquare. Terras, Maria, Castra, Navigia prætervectus, ad ipsa Libitinæ regna Pestiferis *assistentium tandem pervenio. Hic in limine primo occurrũt lethalia ulcera, & gemitus cum morte luctantes. Inter hos quot ego Sociorum alacres vultus, & vivida inter languentes obsequia conspicio. Horum alii morientes ad extremam luctam disponunt, alii vivis necessaria subministrant, alii tam animorum quam corporum plagas omni studio lenire contendunt. Verùm nec ipsi fatis exempti: innumeræ in hoc obsequio Charitatis victimæ intra Belgarum fines cecidere, Quorum ut plerosque sparsim extinctos prætercam, in solo Antverpiæ nobili Emporio, Patres. Fratresque viginti quatuor non magno intervallo pro civibus contagione afflatis, animas aliquando posuere, quorum numerum Andreas Schottus Consulis Antverpiani filius suo funere nobilitavit. Quin & Gandavi annus hujus sæculi trigesimus in obsequio infectorum undecim socios è vivis abstulit. Atque eâdem contagione ad alias urbes Bruxellas, Hallas, Cortracum, Belliolum latius progrediente, harum singulis binas ternasve hostias par charitas immolavit. Piget forte lectorem inter tot Heroum funera diutius immorari. At non ignoro viris Apostolicis jucundum esse, non tantum majorum suorum gesta, sed etiam sepulchra ac monumenta intueri.*

HActenus intra Belgii fines versamur. Non potest ille Belgicus ardor unius Gentis aut Provinciæ limitibus coarctari. Per immensa totius oceani spatia ad Iapones, ad Indos, ad ultimos terrarum Chinenses suam opem, & nova sociorum subsidia transmittit.

Prolixus forem si præteritorum temporum colonias, cum Gaspare Barzæo, aliisque Belgis ex hac Provincia in alterum orbem traductas, recensendo memorarem. Quorum laboribus non tota Ormusia, aliaque regna inter Indos, Iaponesque suffecère. Adeo ut magni Xaverii votum perpetuum fuerit, Belgarum quam plurimos in sui societatem laboris adipisci, quorum nempe zelum, genium, & industriam ad infidelium conversionem præ ceteris natam & accommodatam censebat, ut suis ipse litteris testatur. Et ut antiquiora prætercam: Vidi, ipse vidi, cum duodecim simul lectissimi Patres, magnis Provinciæ sumptibus, & supellectili sacra instructi, hinc in Hispaniam enavigarent ad animarum subsidium, si daretur aditus, in novum orbem perrecturi. Vidi & ante hos P. Cornelium Beudin, *qui eodem profectus, & à barbaris fidei causa trucidatus, præclaram ut arbitror martyrii palmam obtinuit. Notus quoque mihi & familiaris fuit* Ferdinandus Verbiest, *qui magno ambitu cum aliis ejusdem Provinciæ Sociis Chinensem Missionem impetravit, jamque pluribus annis, in immensa illo Sinarum imperio Christianæ fidei negotium promovere pergit, idque tanto successu & auctoritate, ut in ipsa Imperatoris Aula summam illam Mandarini dignitatem etiamnum obtineat.*

Quin

Quin & ex illis, quos ipse nuper in Scholis Auditores habui, Lovanio ad novi Orbis subsidium non pauci se contulêre, multoque plures Missionem illam summis votis ambivêre. Nec mihi ignota sunt paria plurium desideria, qui etiamnum ad eandem gloriæ palæstram magno animi ardore aspirant.

Has ego Belgicas Missiones, ut magis mihi notas dum recenseo, simul in eandem gloriæ societatem suo jure advoco, omnes omnium ordinum Apostolicos viros, qui ubivis gentium in pari causa pares animos ac labores impendunt. Et vos imprimis, Missionarii verè Apostolici, qui per amplissima Angliæ & Hiberniæ regna contra Hæresim pridem sceptro, ferroque armatam, inter mille vitæ discrimina assiduò dimicatis. In hac arena sanguinolenta quot ego Campianos, quot Walpolos, quot Garnettos, Vritos, Collinos, hodieque conspicio, quibus ad parem martyrii gloriam par animus exæstuat. Testantur hunc animi ardorem tot præclari Heroes, qui & priorum pericula secuti, & palmam consecuti fuerunt. Ex his longum foret enumerare ingentem seriem virorum illustrium, qui à tempore Henrici VIII. in hodiernum usque diem, & dira tribunalia, & carceres & vincula, & feralia pegmata sua morte ac sanguine nobilitarunt. Dabit hæc longo ordine, aliaque illustriora, Provinciæ Anglicanæ per P. Henricū Morum felici calamo conscripta historia.

Vtinam hic quoque liceret, in Missione Hiber*nica exanthlatos tot annis Sociorum labores in publicam lucem proferre. Si exhiberentur oculis prima istius Missionis ab ipso S. Ignatio constituta feliciter exordia: Si inter varias deinceps temporum procellas & persequentium machinas invicta constantia: si Virorum in omni facultate illustrium domi forisque eximia decora: si paucorum hominum docendo, prædicando, scholas erigendo, toto regno diffusa industria: si tolerata non ita pridem dominante Cromvello bonorum rapina, & vincula, & carceres, & longinqua etiam ad barbaros exilia: denique si post extremam ruinam, instaurati, velut ex cineribus, pristini labores, aliaque his similia sub modio hactenus latentia, in lucem prodirent; stuperet sanè posteritas, res orbis theatro dignissimas, intra silentii ac modestiæ cortinas tot annorum lustris potuisse contineri. Magis scilicet hactenus intenti fuerunt illi, ut scribenda patrarent, quā ut patrata conscriberent.*

His quoq; inter Operis hujus Patronos suo jure accedunt ex sacra S. Dominici, ac S. Francisci Familia, viri illi verè Apostolici, qui in excolenda Hiberniæ vinea tot annis strenuè desudarunt. Prius ego Stellas cæli, quam hos Abrahæ filios, & tantis filiis digna facinora valeam recensendo numerare. Quis enim ignorat quantum illi impendant studii, & industriæ, etiam inter exteras gentes, Romæ, Pragæ, Lovanii, & in aliis Doctorum Lycæis, pro formandis, alendisque operariis in hanc Vineam perpetuò successuris. Quanti etiam domi sustinendi labores, ut cum reliquo Clero, Romanæ sedis, ac Religionis decus toto Regno integram inviolatamque conservent. Adeo ut quod olim, in fulcienda Lateranensi Basilica, præstare visus est Seraphici Ordinis Patriarcha; id nunc in sustinenda Ecclesiæ Hibernicæ ruina ejus Soboles, aliis sociata, perficiat.

Jungite igitur ubiq; Gentiū felices dexteras vos omnes fidei Pugiles, qui sub purpureo Christi vexillo per Missiones Apostolicas toto orbe diffusi militatis. Bellum, quod Lucifero, ejusque asseclis pro Deo, & Ecclesia pridem indixistis, ad extremum usque spiritum indefessi sustinete. Non vos frangat tyrannorum potentia; perrumpetis; non domesticorum hostium invidia, superabitis: charitatem alii in otio, & umbra prædicent, vos illam in sole, & sudore, & orbis utriusque conspectu palam exercete. State, cum Gentium Apostolo succincti lumbos vestros in veritate, & induti loricam justitiæ, & calceati pedes in præparatione Evangelii pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est Verbum Dei. Hoc ego verbum, hunc ego gladium in hoc opusculo quasi in vagina reconditum, ad vestras aras supplex appendo. Magnum operæ pretium me retulisse arbitrabor, si hæc arma litteraria, non levi à me studio fabricata, ad militiæ vestræ usum, ac supremi Ducis gloriam aliquando subserviant.

Viri Apostolici
Humillimus vester Cliens
RICHARDVS ARCHDEKIN.
Soc. Iesu Hib. Kilken.

PROSECUTIO DEDICATIONUM PRIORUM

Patronis novis ac Viris verè Apostolicis Germaniæ, Angliæ, & Hiberniæ, *qui pro Deo & Proximo vitam, aut sanguinem recentius profuderunt.*

Auspicium hujus Prosecutionis à Te duco augustum Imperii Caput GERMANIA. *Palæstram tibi Charitatis Apostolicæ gloriosam, & lauream multiplicem nuper præbuit non gladius carnificis, sed quovis ferro atrocior Pestilentia, superioribus annis latè grassata. Quanta hæc cum violentia Austriam, & Bohemiam undique invaserit, quot in ea Charitatis Victimæ ceciderint, nullâ debet unquam oblivione deleri: ex quibus ego ea tantum possem referre, quæ certissimis monumentis consignata, etiam ex Vrbe Romana, ad me devenêre. In communi illa calamitate, tamquam in publico Charitatis theatro, inter alios, tam multi ex societate Patres sese illicò ad pestiferorum subsidium certatim devoverunt, ut freno potius, quàm stimulo opus fuerit. Ex quibus testantur suis litteris ipsi Moderatores, in utraque seorsim Provincia ex Patribus plus quàm centenos reipsâ in mediam alcam expositos fuisse. Sed nec frequentia præeuntium funera sequentes terruerunt: adeo ut ex illis in Austria quadraginta & unus, in Bohemia quinquaginta & unus, in Charitatis obsequio vitam posuerint. Felices animæ! sive ego vos totidem Martyres incruentos, sive Charitatis supremæ victimas dixero, vos certè proximam martyrio lauream obtinuisse, orbis hodie Christianus meritò gratulatur. Et sanè in Charitatis tam eximiæ publicam commendationem, data sunt in Vrbem litteræ à sacris, urbanisque Magistratibus disertè profitentibus, vel maximum sese, vel totum inter tot mala subsidium in operariis illis communi obsequio se ubique devoventibus reperisse. Hos Operis hujus novos Mecænates, hos Apostolicorum virorum in cœlo Patronos, hos futuræ posteritatis in hac Charitatis palæstra Præsides, Tibi in tali prole ter fælix* Germania, *deberi lubentes agnoscimus.*

Hinc in ANGLIAM, *nobilissimum semper, nunc recentissimum Apostolicæ gloriæ theatrũ properamus. Annis proximè elapsis, Missionariis Apostolicis, per Angliam & Hiberniam, à custodiis, carceribus, exiliis, patibulis, novum & immortale decus accessit. Intra solam ferè urbem Londinensem, in palmari causa Religionis, ex Societate omnino Octo illustres Hostiæ patibulis suffixæ, & in quatuor partes dissectæ, vitam suam Domino consecrarunt. Illustres, inquam, Hostiæ, quibus ad illam immortalis gloriæ lauream dux simul & Comes fuit ipse Societatis Anglicanæ Provincialis Thomas Harcotus, alias Whitebred: atque ex eadem Societate eximii sanè viri, Gulielmus Waringus, Antonius Turnerus, Ioannes Fenwikus, Ioannes Gavanus: & paulò ante hos, Gulielmus Irelandus, & eos secutus Carolus Bakerus, aliàs Lewis, & Philippus Evanus, hic Cardiffæ, ille Iskæ, anno 1679. eandem lauream pari morte consecuti fuerunt. Horum omnium in publico supplicii theatro vox suprema fuit, se pro Religione Romanâ, & popularium salute, mille si haberent vitas lubentes profundere, atque ex animo Regi, ac Regno veram pacem, & felicitatem apprecari. Quorum invictam in veritate constantiam, atque oris, animique alacritatem admirandam, non tantùm Catholici, sed etiam ex hæreticis plurimi undique circumfusi summo plausu ac præconio excepêre. Ac paulò post orbis Catholicus, & ipse supremus Antistes plausum hunc latè ingeminarunt. Præter hos fidei pugiles, octo alii ex sociis eâdem tempestate ab hæreticis comprehensi, & diris simis carceribus confecti in pari causa, gloriâ non impari vitã posuere: nisi quod illi cruentâ carnificis manu, hi incruento carceris squallore extincti fuerint. Si tamen fas est extinctos dicere, qui ex ipso obitu lucem accepêre omni ævo duraturam.*

Abierant quidem illi ad cœlestem Cœtum tot suorum Patrum in illa sanguinaria palæstra pridem

dem purpuratorum. Sed & aliis qui supersunt in eadem Missione sociis, in exiliis, & ergastulis, laboris & gloriæ partem non parvam reliquerunt. Nam præter communem ibi Sacerdotibus Catholicis exilii pœnam, habuit aliquid singulare Sociorum proscriptio, quod eorum potissimum delatoribus certa constituta sint præmia: novo argumento veteris in illos odii, tanquam in perpetuos Romanæ, ac Pontificiæ authoritatis Assertores. Vivant hæc in posteris vegeta ac robusta Charitatis exempla: longè enim potentius argumenti genus est, pro Charitate vitam moriendo, quam vocem vel atramentum scribendo profundere.

AD te nunc tractu non longo, tuo jure properandū HIBERNIA, quæ tot annis inter perpetuas persecutionum procellas fluctuas semper, mergeris nunquam: hoc habes inter alia Constantiæ decora cum Navicula Petri commune. Hujus argumentū ingens præbet ipsū annī quo hæc scripsi curriculum. Sileo Præsules Illustrissimos Corcagiensem, ac Kildariensem, Religionis Romanæ odio in diuturno carcere Dublini nuperrimè detentos. Prætereo Societatis nostræ ibi Superiorem Gulielmum ô Rian ex eadem causa, eodemque loco per menses plurimos arctè constrictum, ac demum extra Regni fines relegatum, ablegatis etiam aut coactis sociis non paucis, & aliorum Ordinum operariis præcipuis, ac strenuissimis: ut solent Ecclesiæ hostes firmissima ejus propugnacula fortius impugnare.

SEd vos quæ gens quæ lingua conticesset hujus Ecclesiæ gemini Pugiles, & inter Apostolicos Missionarios Vertices supremi, PLUNQUETE, ac TALBOTE Præsules Illustrissimi? Vos inquam, qui tot carceres illustrastis, vincula decorastis, ac demum illustri morte, gloriæ vestræ coronam imposuistis immortalem, quam in sequentibus brevi saltem compendio spectandam exhibemus.

Vita & Mors gloriosa Illustrissimi D. *OLIVERII PLUNKETI* Archiepiscopi Armacani, & Primatis Hiberniæ extremo supplicio Londini nuper affecti.

OLIVERIUS PLUNKETUS, ortus est ex nobili inter suos familia, cui ipse supremum veræ nobilitatis apicem apposuit, & Primatis dignitate, & mortis gloriâ: Adolescens cum esset, huic gloria præfulsit in immatura adhuc ætate. præmaturum veræ sapientiæ desiderium. Hanc ut acquireret securiùs, extra patriæ suæ fines proficisci decrevit, ut solent illius Gentis Adolescentes ingenui, qui quam domi adipisci nequeunt, apud exteros inquirunt sinceræ doctrinæ institutionem, Sapientiæ magis quam Patriæ studiosi. Hos ut sacros latices purius hauriret Oliverius, non dubitavit Romam usque, ad ipsum sinceræ doctrinæ Fontem proficisci.

Est in urbe Romana nationis Hibernicæ Collegium, ab Eminentissimo Principe Cardinali Ludovisio pridem constitutum, ac Societatis administrationi commissum. Floret illud hodieque plurimum, & in ipsa Urbe multum celebratur ab Alumnorum delectu, institutione, ac eruditione excellenti, quibus dotibus redduntur passim omnibus amabiles, & singulari probitatis & modestiæ charactere conspicui. Unde fit ut ex eo Collegio hactenus prodierint magno numero Viri illustres, ac maximis muneribus perfuncti, qui in patria sua Vinea fructus uberrimos protulerunt. In hoc celeberrimum orthodoxæ Fidei Seminarium cooptatus est Oliverius, *in spem non modicam fructus eximii, quem præclara illius indoles promittebat. Et sanè fructus ille communi exspectationi ubertim respondit. Studia in eo Collegio omnia tanto successu perfecit, ut Doctoris in Theologia Lauream adeptus fuerit, ac postea ad eandem Facultatem publicè profitendam in Collegio de Propaganda fide admotus, ubi munus illud*

duodecim

duodecim annis summa cum laude exercuit.

Præbuit interea divina Providentia occasionem inexpectatam, per quam acquisitum tot annis solidæ Sapientiæ thesaurum in Patriam suam latius erogaret. Postulabatur à Summo Pontifice Clemente IX. Præsul idoneus, qui Ecclesiam Armacanam cum suprema Primatis potestate in Hibernia administraret. Varii varios ad eam dignitatem pro suo quisque studio offerebant. Demum sua Sanctitas, omnibus pro rei gravitate expensis, in hanc sententiam conclusit: Non est cur ulterius consultemus de incertis, quando rem certam ante oculos habemus. En virum probatæ virtutis, consummatæ doctrinæ, diuturnæ experientiæ, in ipsa Urbe Romana luce omnibus dotibus conspicuum Oliverium Plunketum. Hunc ego Archiepiscopum Armacanum, hunc ego Hiberniæ Primatem Apostolicâ auctoritate constituo. Nec mora, humeros oneri subjicit Oliverius, manus operi pari alacritate mox appositurus. Pergit igitur Apostolicâ auctoritate ac monitis instructus, iter in Hiberniã per Belgium instituere, ubi cum & Ego tunc Lovanii illius alloquio fruitus essem, inter primos auctor fuit, ut hoc Opus in Missionariorum Apostolicorum subsidium elaborarem, quo etiam titulo singulari, illum sibi inter primos Patronos vindicare debet.

In Hiberniam ubi pervenit, ibi demùm campum animo suo, & Apostolicis laboribus parem invênit. Quis valeat dicendo complecti, quantum illi insudandum fuit ut plurima in rebus ac moribus iniquitate temporum collapsa restauraret. Quantum industria adhibendum ut pluribus locis idoneos animarum Curatores præficeret. Quantum laboris exanthlandum, ut per latissimas Ultoniæ plagas, populum illum Romanæ fidei semper tenacissimum, oportunis ubique documentis confirmaret. Sed quod omnium maximè arduum, quanta illi vigilantiâ tot annis incumbendum fuit, ut Gregem suum ubique Lupis admixtum, ab eorum dentibus & erroribus illæsum conservaret. Inter hac indefessi Pastoris officia dum strenuè versatur; id demum expertus est, difficile quam sit Oves protegere, & Lupos non irritare: & ab ipsis etiam Domesticis fidei insidias aliquando metuendas esse. Hoc habet Hæresis commune cum conscientia furiis agitata, quod omnia timeat etiam tutissima, sufficit illi qualibet sui cerebri suspicio ut mox ad calumnias, inde ad carceres & testes deveniatur.

Cum igitur alia non suppeterent accusationis capita, adornantur criminationes occultæ, quibus hic tam validus Ecclesiæ Romanæ propugnator vel opprimi possit, vel extingui. Fingitur cum Curia Romana nimium commercii & notitiæ; in Aula Gallica auctoritas & gratia: atque inde externæ potestatis inducendæ conatus. Rapitur ergo in vincula Præsul integerrimus, & Turri Dublinensi, sive novæ Portæ, mancipandus traditur, ad diem 6. Decembris anno 1679. Cum verò ex Tribunali sibi adverso supremam sententiam assiduò expectaret, per integrum pœnè annum in eadem Custodia detentus est, nullâ in ipsum sententiâ prolatâ, certum sanè probatæ innocentiæ argumentum. Sed ubi sævit invidia, nec ipsa immunis est innocentia. Nova igitur machina, novumque Tribunal excogitatur, quo nullum Catholico Præsuli infestius deputari potuit.

Itaque circa finem Octobris anno 1680. Londinum deportatur, atque ibi arcto rursus carceri includitur, nec famulo quidem proprio ad alloquium admisso. In illa custodia totis septem mensibus detentus fuit, omnibus vitæ solatiis orbatus. Sed instar omnium erat illi Deus, & Mens recti conscia: adeo ut ad fidum Amicum non rarò scripserit, se in illa solitudine nactum esse, quam maximè avebat, liberam sibi, & sacris studiis vacandi facultatem.

Demùm sub diem tertiam Maji ad fatale Tribunal examinandus adducitur: proferuntur criminationes inanes, quas supra retulimus. Reposuit paucis Præsul modestissimus: Iniquam esse accusationem, ubi defensioni locus non datur: sibi autem à sua Patria, testibus, tabulis, advocatis longè abducto, omnem defensionis viam intercludi. Post hac rursus ad carcerem, suo tempore ad judicium revocandus dimittitur.

Interea Præsulis optimi innocentiam vox communis eloquitur, sed non auditur: intercedit pro eo Legati Gallici authoritas & gratia, sed hæc quoque ut ingrata repellitur: frustra demum ipsa perorat æquitas, ubi ex adverso fremit accusantium iniquitas.

Tandem advenit decretorius dies, quo jubetur ante judicum tribunal consistere: inermis cum armatis, advena cum inquilinis, Præsul Catholicus cum judicibus Catholico nomini infestis in judicio congressurus. Quodque unum expectandum fuit, vicit demum innocentiam calumnia, vicit æquitatem perfidia, vicit illustrissimam viri virtutem, quæ hanc semper sequitur & persequitur, invidia. Profertur igitur feralis sententia, qua jubetur, ut laqueo suspensus, & in partes dissectus extremo perduellium supplicio afficiatur. Quantâ animi alacritate hanc ipse sententiā exceperit, testes mihi sunt litteræ Præsulis Catholici qui tunc rebus ipsius intimè præsens fuit, in hanc sententiam. Testatus est de se Oliverius, cùm pronunciata in eum esset extrema mortis sententia, nec minimam sensisse animi perturbationem, nec deinceps vel unicum quadrantem suæ quietis aut tranquillitatis amisisse: quin & nocte ante mortem supremâ, adeò placidè somnum cepit, ut cum horâ quintâ matutinâ à quodam excitaretur, ut ad supremam luctam se componeret, paulò post intrepidè responderit: Ecce me, paratus sum totus, veniant justitiæ satellites quando ipsis libitum fuerit.

Sed juvat audire ipsius sacri Præsulis verba Spiritu Apostolico plena ex ipso carcere post latā mortis sententiam, ex litteris datis Bruxellas ad Virum sibi usque ad mortem meritò dilectum D. Gregorium Ioyce D. Gudulæ Canonicum 22. Iunii 1681. Lata est, inquit, in me mortis sententia, quam non timeo, nec quietis mihi quidquam eripit, sum enim tam liber ab omni conspiratione mihi imposita, quam infans unius diei. Quod ad characterem, professionem, & functionem meam attinet, eam publicè professus sum: & cum hoc sit motivum mortis meæ, morior libenter, uti nunc Præsulum Hibernorum hic primus, ita exemplum, divinâ fretus gratiâ, aliis daturus, talem mortem non formidandi. Sed unde mihi creaturæ miserrimæ tantum suppetit animorum, cum videam instante morte, ipsum Creatorem meum cœpisse pavere, & tædere? Considero sanè, Christum suo timore ac pavore id meruisse, ut ego sim à timore immunis. Tempus mihi sufficiens educendi ex Hibernia testes negatum fuit: octo diebus serius advenerunt post latam in me mortis sententiam, quam lubens amplector, pro mea professione, charactere, ac functione moriturus. Expecto in dies adduci ad supplicii locum, ubi mihi intestina extrahenda sunt, & coram me igne cremenda, & demùm caput amputandum. Cupio lubenter dissolui, & esse cum Christo. Condono ex animo, & precor ut Deus condonet, omnibus qui quovis modo morti meæ causam præbuerunt. Ita ille in litteris postremis cygneâ voce, & spiritu verè divino, morti jam propinquæ præcinebat.

Die igitur primâ Iulii (stylo Veteri) extremo supplicio constitutâ, humili trabæ de more impositus, concurrente hominum multitudine, Tiburnum extra Londinum ad consuetum supplicii locum adducitur, spectaculum illustre Deo, Angelis, & hominibus futurus. In celebri illo tot Martyrum theatro extremam scenam peracturus, concessa loquendi facultate, ad populum undique circumfusum orationem habuit præmeditatam, & propria manu anglicè conscriptam, quam hic summatim exhibeo.

A diebus aliquot ante Regium Tribunal examinatus fui, & nunc brevi comparebo coram Regum Rege, & Iudice supremo, qui nec falsis testibus falli potest, nec humano respectu seduci. Reddet enim unicuique secundum opera sua præmium, vel pœnam sempiternam. Hæc cum veritas sit fidei indubitata, manifestum est; si ego in hoc mortis articulo aliquid veritati contrarium declararem, me mox damnationis æternæ sententiam incursurum, à qua nulla datur ulterior appellatio. Veritatem itaque sincerè atque apertè manifestabo, absque ulla verborum æquivocatione: mihi certissimè persuadens, nullam esse potestatem aut in terris, aut in cœlis, quæ mecum possit dispensare ut protestationem falsam exhibeam.

Ut igitur Causa mea orbi universo clarius inno-

innotescat, observandum est, me in Hibernia coram judicibus perduellionis accusatum fuisse. Verùm dum Accusatores animadverterent mihi facile præstò futuras tabulas, & testes, quibus & eorum nequitiam, & meam innocentiam evidenter manifestarem, subduxerunt illi se, & ad hanc urbem convolarunt, ut judicium ad hoc tribunal transferrent, in quo & mea persona, & accusatorum qualitas, & status causæ incognitus fuit.

Postquam hic per sex circiter menses arcto carcere detentus fui, tandem ad diem tertium mensis Maji accusationes in Hibernia pridem allatæ, Hic coram aliis judicibus rursus instauratæ fuerunt. Factum sanè rarum & peregrinum, vix à quingentis annis visum. Sed cum mihi paucæ septimanæ concessæ fuissent pro testibus & tabulis adducendis, quæ ex partibus variis longinquis, & ultramarinis tam brevi tempore expediri non poterant, duodecim ulterius dies pro judicii prorogatione postulavi, qui mihi denegati fuerunt. His igitur destitutus, & manibus ad defensionem quasi ligatis, in judicium protractus sum, & hominibus perjuris expositus, qui in vitam meam omni studio collimabant.

Capita Accusationis summatim fuerunt, de litteris missis ad Pontificis Secretarium, & quosdam alios, ut externos Principes ad Hiberniam invadendam solicitarent: de alio ablegato ad Regem Galliæ, de subsidiis à Clero in eum finem postulatis: de septuaginta millibus hominum ad talem expeditionem comparatis: de institutis ad hoc variis conventibus, & quidem semel à decem vel duodecim annis, trecentorum nobilium, ut sumptis armis possessiones sibi ereptas recuperarent.

Cum horum singula nullam habere veritatis speciem, & mera esse figmenta ad calumniandum excogitata, manifestum fecisset: Demum protestatus est coram Deo, & per salutem æternam, se numquam istiusmodi litteras, agentes, aut solicitationes sive in Vrbem, sive in Galliam, aut alio quovis modo destinasse, nec ea sibi umquam in mentem venisse: imo ab omni rebellione etiam minima contra Regem & Patriam semper toto animo abhorruisse. Denique tam apertè ridiculum esse tanti exercitus apparatum, ut ipse cum Catholicis sibi addictis, ægrè possit vel mediam legionem sustentare, idque cuivis rerum non prorsus ignaro luce meridiana clarius patere.

Atque, inquit, ut magis appareat quam sincerò solius veritatis amore, hæc ego moriturus attestor, vobis hic palam notum facio, ex præcipuis Magnatibus unum curasse mihi declarari, se vitam mihi conservaturum, si alios vellem accusare. Cui disertè professus sum, me nullius umquam conspirationem novisse; & ut vitam hanc mortalem servarem; me nolle quemquam falsò accusare, cum præjudicio meæ salutis æternæ, quod minime decrevi meam personam, aut quemlibet virum Ecclesiasticum professionis Romanæ.

Hoc demum palam profiteor, me in Hibernia exercuisse functiones Prælati Catholici, ac conatum fuisse tam prædicando, quam docendo, adducere Clerum & gregem mihi commissum ad normam, & mores suo muneri competentes: in quo si aliquid mihi acquisitum sit invidiæ, meminisse debeo, in Collegio Apostolorum aliquem etiam Iudam extitisse. At ego cum lapidato Stephano pro Accusatoribus meis toto animi affectu precor, Domine ne statuas illis hoc peccatum. *Nec minus oro pro meis Iudicibus, & aliis qui quocumque modo morti meæ cooperati fuerunt. Veniam vicissim supplex deposco ab omnibus, quos ego in mea vita verbo, aut opere umquam offendi.*

Rogo insuper divinam Majestatem & omnipotentiam, ut concedat Regi nostro, Reginæ, Duci Eboracensi, ac Regiæ familiæ vitam diuturnam, omnemque prosperitatem in hoc mundo, & in altero felicitatem æternam.

Ad extremum, uti meam innocentiam in criminibus mihi objectis satis manifestam feci, utinam pari facilitate possim me eximere ab omni reatu contra Majestatis divinæ præcepta, quæ ex toto corde doleo me sæpius violasse: firmissimèque statuo ac propono tuâ (mi Deus) fretus gratiâ, etsi ad annos mille vitam protraherem, divinam me bonitatem numquam offensurum. Tuamque rogo Majestatem infinitam per Christi merita, perque intercessionem sanctissimæ Matris, omniumque Angelorum, ac Sanctorum, ut mea

mihi peccata remittat, & hanc animam meam ad requiem recipias sempiternam.

Hæc cum ingenti spiritu ac pietatis sensu protestatus fuisset universa, & manu sua subscripta reliquisset, consuetam subiit carnificinam, laqueo primum strangulatus, capite dein amputato, & corpore in quatuor partes dissecto. Corpus ut honesto ritu sepeliretur Rex concessit, qui fertur de ipsius morte non modicum sensum habuisse. Populus certè undequaque circumfusus summo animorum sensu ipsius innocentiam, Christianam constantiam, & incredibilem mortis contemptum ita deprædicavit, ut plurimi palàm affirmaverint, etsi ad annos centum vixisset, numquam sibi, Deo, Patriæ suæ, ac Religioni Romanæ tantum gloriæ consequi potuisse.

Rodat sese infelix invidia, ut innocentiam opprimat: conspiret hæresis ut fingat Conspirationes: summa Ecclesiæ capita in odium fidei violenter excutiat: sed vel sic ipsa conteret caput suum. Vera namque Christi Religio, uti ab incunabulis inter insidias crevit, inter insectationes adolevit, sic per eadem de Invidia & Hæresi latius semper triumphabit.

Vita & Mors beata Illustrissimi Domini PETRI TALBOTI, Archiepiscopi Dublinensis in Hibernia in Custodia Dublini nuper obita.

PEtrus Talbotus, familiâ fuit illustris in vitæ exortu, illustrior in progressu, illustrissimus in occasu. Originem duxit ex nobilissima stirpe Comitum Salopiensium in Anglia, postea in Hiberniam propagata, ubi illius majores in Equestri ordine variis muneribus claruerunt, & quod clarissimum est, in Religione Catholica semper constantes extiterunt. Adolescens doctrinæ ac virtutis desiderio impulsus in Lusitaniam profectus est, ubi litteris operam dedit anno salutis 1635. ætatis suæ anno 15. Ad superiora alacri constantia progressus, Philosophiæ ac Theologiæ studia insigni profectu emensus est sub disciplina Societatis partim in Lusitania, partim Romæ, ubi & sacris Ordinibus initiatus fuit. Inde reversus in Lusitaniam, & paulò post progressus in Belgium, Aulæ Anglicanæ eâ tempestate illic cum Rege residenti charus, & oportunus extitit. Non multò post tam Regis, quàm Religionis perquam studiosus in Angliam perrexit, ubi demum inter Reginæ Eleemosynarios cooptatus, munus illud singulari cum laude & integritate exercuit. Post aliquot annos in Hiberniam commigravit rei Catholicæ in conditione privata operam navaturus. Sed illius conspicua virtus, ac doctrina singularis non potuit diu sub modio latere, quæ etiam scriptis pro re Catholica in lucem editis reddita est ubique illustrior. Replevit viri fama jam pridem Angliam, collustravit Hiberniam, in exteris quoque Regnis inclaruit, ad tandem ad Romanam etiam Aulam ejus splendor emanavit. Hinc Sede illâ vacante multorum votis postulatus, à Summo Pontifice Clemente IX. Archiepiscopus Dublinensis creatus fuit; & Gandavi in Belgio consecratus.

Inter varias temporum procellas Gregem sibi commissum pastorali solicitudine & vigilantiâ curavit, ac protexit. Sed dum oves protegunt, Lupi Pastorem invadunt. Periculum ab his adeò increvit, ut maluerit se ad tempus subducere, quàm nocituras Gregi turbas suæ causâ concitari. Itaque cedens tempori se in Gallias recepit. Parisiis ab omnibus in honore habitus. Sed nec ibi destitit Ecclesiam suam litteris & aptis pro tempore documentis à longè administrare: inter quæ extat, Epistola Pastoralis ad Catholicos in Hibernia de officio & solatio patientium subditorum, typis tradita Parisiis anno 1674. Nec desunt alia ejusdem opera diversis temporibus edita: De natura fidei & hæresis, Antverpiæ anno 1657. Politicorum Catechismus ad hos instruendos divinâ fide & morali honestate, ibidem anno 1658. De nullitate Ecclesiæ Anglicanæ Protestanticæ, Bruxellis anno 1658. Tractatus de Religione & Regimine, Gandavi, anno 1670. Historia Iconoclastarum, Parisiis anno 1674. & alia contra Stillingfletum & Albium ibidem impressa.

Post aliquod temporis intervallum, mitigatâ potius quam sedata tempestate, in Hiberniam

regreditur, ubi Ecclesiæ suæ negotia componere, Catholicos confirmare, hæreticorum artes eludere omni ope conatur. Verùm ægri horum oculi diu lucem ferre non valent. Odiosa illis erat viri industria, suspecta auctoritas & gratia: hinc, ut fit, quod quisque formidat, id aboleri desiderat. Instituuntur igitur in tribunali hæretico accusationes occultæ, suspiciones invidiosæ, & ceteræ artes opprimendi justum suis operibus contrarium: maximum denique in hoc judicio crimen Catholici Sacerdotis doctrina, nomen, officium, authoritas. Demum Præsul optimus, & conscientiæ bonæ testimonio confisus, ab impiis satellitibus ex improviso comprehenditur, & ad publicum Carcerem innocens damnatur. Hic quidem tenebatur strenuus Christi athleta diuturnâ custodia arctè conclusus, sed pastoralis animi libertatem non custodes, non carceres, non vincula constrinxère, suorum magis, quam sui solicitum.

Interea dum hæretici Tribunalis sententiam (quæ plerumque feralis esse solet) per plures menses magnâ animi æquitate expectat, corpus animo impar gravi infirmitate contutitur. Luctatur Christi miles cum morbo corporis, cum pædore carceris, humanis præsidiis magna ex parte destitutus. Solum supererat magnæ mentis & innocentiæ solatium. Tandem per hanc carnificinam tam multiplicem, ac diuturnam mortem, quam securis non attulit in satellitum custodia securus invenit, eò demum translatus, ubi legitimè certantibus promisit Dominus coronam justitiæ.

At vivet in perpetua posteritatis memoria, vivet in æterno Beatorum Præsulum cætu, Præsul Illustrissimus, cui gloriosi certaminis lauream nulla hominum injuria, nullus Hæresis astus aut invidia surripere potest. Falleris nimium cæca crudelitas: quidquid agas, quidquid moliaris, semper fuit, semper erit sanguis Martyrum semen Christianorum. Hujus documentum tot sæcula dedit ac datura est, fida semper Deo, ac Regi Hibernia.

EPILOGUS.

Vobis quos recensui universis, Apostolici Pugiles, vobis in cœlo Patronis non tantum hujus Operis exigua moles, sed Europa simul tota gratulatur. Tristem in vos, ac cruentam machinata est Hæresis tragediam: cruentam consequi potuit, tristem non potuit. Obstupuit ipsa Impietas frontis lætitiam, mentis constantiam, & ipsum ferale pegma, in theatrum honoris conversum. Excepit plausum mortis, exordium vitæ, inter læta in cœlis trophæa semper duratura.

Lætare & tu sorte tua, tot fidei Pugilum fæcunda semperparens Anglia. *O quot hactenus Ecclesiæ, & Cælo Machabæos una peperisti! Sed adhuc nec fracta, nec sterilis, nec effœta, nova semper gloria, novam sobolem administras. Crescunt tibi sub Hæresi ferro armata anni luctus & dolores, sed nec minus accrescunt cum meliorē fœnore novi semper monumenta decoris. Cernis quidam sub carnificis manu cladem non raram charorum pignorum, sed quot spectas funera, tot numeras trophæa. Pati nosti, nescis superari: premi sustines, nunquam opprimi: lacerari potes, sed sine funere: concidi potes, sed sine vulnere: quin ab ipso cadentis ferro altius assurgit tua laurus, & victoria. Hæc tibi Palæstra quamvis cruenta, adeò nunc in gloriam versa est, ut nunquam in ea sine triumpho decertes. Ter fœlix* Tiburnum, *tot, tantorumque triumphorum illustre theatrum. Non ego te dicam cruentum supplicii locum, sed lacteam ad cælum viam: non funestum mortis sepulchrum, sed gloriosum vitæ exordium, non triste Calvarium, sed campum Elysium.*

Hæc tua rursus gloria est, tali prole fœlix Anglia, *& tua gloriæ consors* Hibernia. *Fœlix, inquam, Anglia, non vasto maris imperio, non opibus ab orbe extremo advectis, non classibus vinci nesciis, non candida pacis beato otio: sed potius purpureis tot Pugilum tuorum triumphis, orbe toto, cæloque celebratis.*

Spectas

Spectat quidem è propinquo Hibernia tot cognatæ Gentis cruenta & gloriosa certamina, sed ipsa nec incruenta, nec ingloria. Offert illa sese non Anglicæ potentiæ, non opum, non imperii æmulam, sed Catholicæ Constantiæ Sociam, ac consortem. Habet illa domi assiduam patiendi palæstram; habet non rara tuendæ Fidei cum insidiis certamina. Ambit tamen adhuc nobilissimum illud Tiburni *theatrum, & in eo tot recentia sacrorum Pugilum vestigia. Hæc ut illa suo quoque sanguine condecoraret, Athleiam ex suis non rudem, non ignobilem, sed supremum sacra militia Præsidem ac Primatem transmisit. Quanto ille animi robore, quàm invictâ fide & constantiâ scenam illam peregerit, nos pro viribus supra exhibuimus, nec ulla deinceps Gens aut lingua conticescet.*

Sed nec adhuc hi sacri Pugiles pedem ex arena retulerunt. Vivunt etiamnum, & in posteris spirant novi Oliverii, novi Harcotti, qui priorum exemplo non fracti, sed roborati; non territi sed animati, indictum Hæresi bellum fortius instaurabunt. Non desunt porrò Germaniæ suæ Aquilæ, non Angliæ, non Hiberniæ sacri Leones, qui Christi Ecclesiam tueri non desistent. Fortia quidem sunt Hæresi arma, enses, restes, catastæ, secures: Sed fortiora sunt Fidei Clypeo munita pectora: hæc enses in lauros, restes in torques pretiosos, sanguinem in purpuras, secures in coronas convertent. Hæc ab exordio militantis Ecclesiæ experta est impietas; hæc ætas nostra recentibus jam exemplis toties comprobavit. nec ab his se degenerem sera posteritas exhibebit. Ita vovet qui supra

Cliens Humillimus

RICHARDUS ARSDEKIN

Soc. IESV, in Provincia Flandro-Belgica Hibernus Kilkeniensis.